

EMÎRÎ DİVANI

Yasemin YAYLALI

Doktora Tezi

Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı

Prof. Dr. Veyis DEĞİRMENÇAY

2013

Her Hakkı Saklıdır

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

Yasemin YAYLALI

EMÎRÎ DİVANI

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Veyis DEĞİRMENÇAY

ERZURUM - 2013

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

21/06/2013

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Emîrî Divanı” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☒ Tezimin/Raporumun 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

21/06/2013

Yasemin YAYLALI

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Veyis DEĞİRMENÇAY danışmanlığında, Yasemin YAYLALI tarafından hazırlanan bu çalışma ..... / ..... / 2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Mustafa ÇİÇEKLER

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Veyis DEĞİRMENÇAY

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Hasan ÇİFTÇİ

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Selami BAKIRCI

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Selami ECE

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. .... / ..... / 2013

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT	VII
TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ	IX
KISALTMALAR DİZİNİ	XI
ÖN SÖZ.....	XIII
GİRİŞ	1
A-OSMANLI DEVLETİ (XVI. yy).....	1
B-EMÎRÎ MAHLASLI ŞAİRLER	13

BİRİNCİ BÖLÜM

EMÎRÎ

1.1. HAYATI.....	19
1.1.1. Adı ve Mahlası	19
1.1.2. Doğumu	19
1.1.3. Siyasi Hayatı ve Ölümü.....	21
1.1.4. Soyu.....	21
1.1.5. İnancı	32
1.1.6. Ahlâkı	37
1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ	38
1.3. ESERLERİ	47
1.3.1. İkinci Divan.....	47
1.3.2. Dördüncü Divan	47
1.3.3. Diğer Eserleri.....	48

İKİNCİ BÖLÜM

EMÎRÎ DİVANİ

2.1. DİVANIN İNCELENMESİ.....	49
2.1.1. Divanın Yazma Nüshaları.....	49
2.1.2. Yazma Nüshanın İmlâ Özellikleri.....	54
2.1.3. Neşre Hazırlanan Metnin İmlâ Özellikleri	56

2.1.4. Vezin ve Kafiye Özelliği	57
2.1.4.1. Vezni.....	57
2.1.4.2. Vezinler ve Oranları	60
2.1.4.3. Kafiye	62
2.1.4.4. Redif	64
2.1.5. Dil ve Üslûp Özellikleri	64
2.1.6. Kullandığı Sanatlardan Örnekler	71
2.1.7. Arapça Cümle ve Terkipler	80
2.1.8. Şiirleri	92
2.1.8.1. Gazeller.....	92
2.1.8.1.1. Tevhit Konulu Gazeller Ve İçerikleri	93
2.1.8.1.2. Naat Konulu Gazeller	100
2.1.8.1.3. Diğer Gazeller.....	105
2.1.8.2. Kasideler	154
2.1.8.3. Mesneviler	154
2.1.8.4. Kıt‘alar.....	157
2.1.8.5. Dubeytiler	157
2.1.8.6. Rubailer	157
2.1.8.7. Müfretler	158
2.1.9. Divanda Adı Geçen Şahsiyetler	158
2.2. DİVANIN TÜRKÇE ÇEVİRİSİ.....	171
2.2.1. Gazeller.....	171
2.2.1.1. Tevhit Konulu Gazeller	171
2.2.1.2. Naat Konulu Gazeller.....	188
2.2.1.3. (Tasavvuf ve Dini Konulu) Gazeller	202
2.2.2. Kasideler.....	344
2.2.3. Mesneviler	347
2.2.4. Kıt‘alar	358
2.2.5. Dubeytileri.....	367
2.2.6. Rubailer	370
2.2.7. Müfretler	373

SONUÇ.....	387
KAYNAKÇA	387
DİZİN	391
ÖZ GEÇMİŞ.....	399

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN

۲۴۸-۳.....	غزلیات
۲۵۱-۲۴۹.....	قصائد
۲۶۴-۲۵۳.....	مثنویات
۲۷۹-۲۶۵.....	مقطعات
۲۸۵-۲۸۱.....	دوبیتی ها
۲۹۰-۲۸۷.....	رباعیات
۳۱۲-۲۹۱.....	مفردات
۳۱۴-۳۱۳.....	فهرست آیات
۳۱۶-۳۱۵.....	فهرست احادیث
۳۲۱-۳۱۷.....	فهرست اسمای اشخاص و امکان و کتب

ÖZET**DOKTORA TEZİ****EMÎRÎ DİVANI****Yasemin YAYLALI****Danışman: Prof. Dr. Veyis DEĞİRMENÇAY****2013, 720 sayfa****Jüri: Prof. Dr. Veyis DEĞİRMENÇAY (Danışman)****Prof. Dr. Mustafa ÇİÇEKLER****Prof. Dr. Hasan ÇİFTÇİ****Prof. Dr. Selami BAKIRCI****Doç. Dr. Selami ECE**

Emîrî, XVI-XVII. yüzyılda yaşamış Osmanlı dönemi şair ve devlet adamlarındandır.

Bu çalışma, bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Osmanlı devletinin XVI. yüzyıldaki tarihî, siyasî, edebî, kültürel hayatı ile mimarisi kısaca anlatılmış ve XVI. yüzyılda yaşayan Emîrî mahlaslı şairler tanıtılmıştır.

Birinci bölümde Emîrî'nin hayatı, edebi kişiliği, eserleri ve inceleme konusu olan Divanının yazma nüshaları ve nüsha özellikleri hakkında bilgi verilmiş; Divan vezin, kafiye, redif, vezinler ve oranları, dil ve üslup özellikleri, edebi sanatlar, Arapça cümle ve terkipler açısından incelenmiş; ayrıca şiirlerin içerikleri anlatılmış; çevirileri yapılmış ve geçen şahsiyetler tanıtılmıştır.

Üçüncü bölümde Divanın tenkitli metnine; metinde geçen ayet, hadis; şahıs ve yer fihristine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Emîrî, Divan, XVI. yüzyıl.

ABSTRACT

Ph. D. DISSERTATION

DIWAN OF EMÎRÎ

Yasemin YAYLALI

Advisor: Prof. Dr. Veyis DEĞİRMENÇAY

2013, 720 pages

Jury: Prof. Dr. Veyis DEĞİRMENÇAY (Advisor)

Prof. Dr. Mustafa ÇİÇEKLER

Prof. Dr. Hasan ÇİFTÇİ

Prof. Dr. Selami BAKIRCI

Assoc. Prof. Dr. Selami ECE

Emîrî, is among the poets and statesmen of Ottoman Reign who lived in XVI-XVII. century.

This study consists of one introduction section as well as three other sections. In the introduction section, historic, politic, literary and cultural life of Ottoman state in sixteenth century a long with Emîrî nickname who lived in sixteenth century were introduced.

In the first section, knowledge about second diwan writing copies and copy features which are the matter of investigation, life and literary personality of Emîrî was given. Diwan rhythm, rhyme, literary text and rhythmes, language and their stylistic features and literary arts were examined as regards sentence and phreases. The contents of the poems in classic poetry were introduced. Their Turkish translations were maden and the personels who are mentioned in diwan were introduced.

In the third part critical text of the second diwan was made. The wersedes and prophets words mentioned in the text were extracted. The names of people and place in the text were taken the place in the fhrist.

Key Words: Emîrî, Diwan, XVI. century.

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

1- Farsça alfabede bulunan harflerin Türkçe alfabeye göre karşılıkları aşağıdaki gibidir:

Sesliler:

آ-ا-ی : â	ی : î	و : û
َ : a, e	ِ : i, i	ُ : o, u

Sessizler:

ف	f	ر	r	ء	'
ق	q	ز	z	ب	b
ک	k	ژ	j	پ	p
گ	g	س	s	ت	t
ل	l	ش	ş	ث	ṡ
م	m	ص	ṣ	ج	c
ن	n	ض	ḍ, ḏ	چ	ç
و	v	ط	ṭ	ح	ḥ
ه	h	ظ	ẓ	خ	ḫ
ی	y	ع	‘	د	d
		غ	ġ	ذ	ẓ

2- İzafet kesreleriyle birbirine bağlanan terkiplerdeki izafetin okunuşu, telaffuz edildiği gibi gösterilmiştir.

3- Aslı Arapça veya Farsça olup da Türkçede yaygın olarak kullanılan özel isimler ile telaffuz edilmesinde zorluk çekilmeyen diğer bazı özel isimler de Türkçede kullanıldığı gibi yazılmıştır; Ali, İshak, Osman gibi.

4- Başında harf-i tarif bulunup Arapçadan Farsçaya geçen kelimelerin telaffuzu Arapçadaki gibi yazılmıştır.

KISALTMALAR DİZİNİ

A	: Emîrî Divanı, Ankara Milli Kütüphane, A 85 numaralı yazma
Bkz.	: Bakınız
b.	: İbn
Çev.	: Çeviren
DİA	: Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Haz.	: Hazırlayan
hş.	: Hicrî-Şemsî
Hz.	: Hazreti
İ	: Emîrî Divanı, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Kısmı, 3780 numaralı yazma
M.Ö.	: Milattan önce
Nr	: Numara
Nşr.	: Neşreden
s.	: Sayfa
s.a.v.	: Sallallahu aleyhi ve sellem
Tsh.	: Tashih eden
ts.	: Tarihsiz
vd.	: Ve diğerleri
vr.	: Varak
yy.	: Yüzyıl

ÖN SÖZ

Yükselme dönemi olarak kabul edilen XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti hemen hemen her alanda büyük gelişme göstermiş ve zirveye çıkmıştır. Bu asırda kazanılan siyasi ve askeri başarıların yanı sıra edebiyat ve sanatta da birçok önemli şair ve yazar yetişmiş ve çok önemli eserler kaleme alınmıştır. Bu şair ve yazarlardan bir kısmı aynı zamanda devlet kademelerinde çeşitli görevlerde bulunmuş sultan, vezir, emir ve paşalardır.

Emîrî mahlaslı Mehmed b. Musa Paşa, III. Murat döneminde (1574-1595) yaşamış ve paşalık yapmış bir devlet adamı ve şairdir. 1545-1550 yılları arasında doğmuş olması muhtemel olan Emîrî'nin soyu anne tarafından Pîrî Mehmed Paşa'ya; baba tarafından ise 1292 yılında Kastamonu, Sinop ve çevresinde kurulan ve Oğuzların Kayı boyundan olan Candaroğulları Beyliğine dayanmaktadır. Babasının adı Musa, annesinin adı ise Hanım'dır.

Emîrî, Farsça, Arapça ve Türkçe şiirlerden oluşan dört Divan vücuda getirmişse de elde iki Divanı mevcuttur. İki Divanı yanında *Aşknâme* ve *Îrâdetnâme* adlı iki mesnevi kaleme almış; ayrıca *Mergûbu'l-kulûb* ve *Heft Vâdi* adlı eserleri Türkçeye çevirmiştir.

Bu çalışma, bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Osmanlı devletinin XVI. yüzyıldaki tarihî, siyasî, edebî ve kültürel hayatı ile mimarisini kısaca anlatıldı; XVI. yüzyılda yaşayan Emîrî mahlaslı şairler tanıtıldı.

Birinci bölümde Emîrî'nin hayatı, edebi kişiliği ve eserleri anlatıldı; ikinci bölümde ise Divanın yazma nüshaları ve nüsha özellikleri hakkında bilgi verildi. Ayrıca Divan, vezin, kafiye, redif, vezinler ve oranları, dil üslup özellikleri açısından incelendi.

Şiirlerde kullanılan edebi sanatlar örnekleriyle verildi ve Arapça cümle ve terkipler Türkçeye çevrildi. Divandaki şiirlerin konu ve teması yazıldı; şiirler Türkçeye çevrildi ve Divan'da geçen şahsiyetler tanıtıldı.

Üçüncü bölümde ise Emîrî'nin ikinci divanının tenkitli metni yapıldı; metinde geçen ayet ve hadisler tahrir edildi; şahıs ve yer adları fihristine de yer verildi.

Çalışmayı hazırlama esnasında yardımlarını, değerli bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen danışman hocam sayın Prof. Dr. Veyis DEĞİRMENÇAY'a, Arapça cümle ve terkipler ile ayet ve hadisler bölümünü oluştururken yardım ve desteklerini gördüğüm hocalarım Prof. Dr. Kenan DEMİRAYAK ve Prof. Dr. Sadi ÇÖĞENLİ'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Erzurum - 2013

Yasemin YAYLALI

GİRİŞ

A-OSMANLI DEVLETİ (XVI. yy)

Emîrî'nin yaşadığı XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti üç kıtaya yayılmıştır. Yükselme Dönemi olarak kabul edilen bu asırda doğuda, batıda birçok devlet ortadan kaldırılarak hızlı bir genişleme sağlanmış, Karadeniz ve Akdeniz Osmanlı gölü haline getirilmiş, hazine başarılı fetihler sonucu doldurulmuştur. İmparatorluğun en parlak dönemini yaşadığı bu asırda Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murad sırasıyla devletin başına geçerek Osmanlı devletinin bu yüzyıldaki kaderini belirlemiştir. Özellikle bu yüzyılın başında Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman'ın izlemiş oldukları başarılı siyasetle Osmanlı devleti zirveye çıkmıştır.¹

Yavuz Sultan Selim, kısa süren hükümrânlığı sırasında (1512-1520) doğuya yönelmiş ve ilk iş olarak Şiiliğin propagandasını yapan Safevi devleti üzerine sefere çıkmıştır.² 1514 Çaldıran seferiyle Safevilerin Anadolu'da Şiiliği yayma politikaları geçici de olsa önlenmiş, Doğu Anadolu'ya hâkim olunmuş ve Memlûklere ait bazı yerler ele geçirilmiştir. 1516 Mercidabık ve 1517 Ridaniye seferleriyle ise Memlûk hâkimiyetine son verilmiş, Mısır ve Suriye fethedilerek mukaddes yerler ele geçirilmiş ve halifelik makamı Osmanlılara geçmiştir. Osmanlı Devleti Yavuz Sultan Selim'in doğu ve güney siyasetiyle büyük gelişme göstermiş ve çok değerli gelir kaynaklarına sahip olmuştur.³

Yavuz Sultan Selim'in ardından 1520-1566 yılları arası hüküm süren Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı Devleti en parlak çağını yaşamış, dünyanın en büyük imparatorluklarından biri konumuna gelmiştir.⁴

Kanuni, II. Bâyezid'in ve I. Selim'in düzenlediği başarılı seferlerle doğuda ve batıda rakipsiz bir imparatorluk devralmıştır.⁵ Kanuni, 1521'de Belgrad'ı, 1522'de Rodos adasını kuşatmış, ardından Avrupa'ya yönelmiştir. 1526'da Mohaç zaferiyle Macaristan krallığına son vererek bu krallığı kendine bağlamış; 1529 Viyana kuşatması ve 1532 Alman seferiyle bu imparatorluğun Alman kanadını yöneten I. Ferdinand'a gözdağı

¹ Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1998, I, 559-560, 564.

² J. Von Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* (Çev. Mustafa Gencer, Dünder Alikılıç, Abdüllatif Armağan, İrfan Bülbül), İstanbul 2007, I, 390.

³ Hakkı Dursun Yıldız, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, İstanbul 1986, X, 287-310.

⁴ Yaşar Yücel, *Muhteşem Türk Kanuni ile Kırk Altı Yıl*, Ankara 1991, s. 100.

⁵ Stanford J. Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye* (Çev. Mehmet Harmancı), İstanbul 2004, I, 119.

vermeyi hedeflemiştir. 1538 Boğdan seferiyle Karadeniz'in kuzeyindeki sınırlar genişlemiş, Barbaros Hayrettin Paşa'nın Akdeniz'deki faaliyetleri ve 1538 Preveze deniz zaferiyle Batı Akdeniz'in kontrolü sağlanmıştır. Doğuda Safevi problemini kesin olarak çözmek için 1534'te Irakeyn seferiyle Tebriz ve Bağdat ele geçirilmiş, 1543 Nahcivan seferi sonucu 1555'te Amasya anlaşması imzalanarak Safevi devletiyle savaflara son verilmiştir. Doğuya yapılan bu seferlerle Safeviler bütünüyle ortadan kaldırılamamış; ancak Bağdat'tan Basra'ya kadar olan yerler ele geçirilmiştir.⁶

1538'de ise Portekizlere karşı Hint deniz seferleri düzenlenmiş ve bu sayede Portekizler Kızıldeniz'e sokulmamış, Kahire ve Suriye limanlarında ticaret eskisi gibi canlanmıştır.⁷

Kanuni Sultan Süleyman'ın uzun saltanat döneminde izlenen başarılı fetih politikalarıyla Osmanlı toprakları en yüksek düzeye erişmiştir. Kanuni divanı, maliyeyi, ulemayı, orduyu, vergi usulünü, vilayetlerin tahririni, hukuk ve ceza kanunlarını ıslah etmiş böylece kazanılan siyasi başarıların yanında hukuk ve adalet sistemi, ekonomik ve sosyal yapı ve ordu da altın çağını yaşamıştır.⁸

Kanuni'den sonra devletin başına II. Selim geçmiştir. II. Selim'in kısa hükümranlılığı döneminde (1566-1574), Kanuni döneminin başarılı sadrazamı Sokullu Mehmed Paşa sadrazamlık görevini sürdürmüştür.⁹

II. Selim tahta geçince Kapıkulu askerlerine cülus dağıtma geleneğini ihmal etmeye kalkışmış; ancak askerler arasında isyan başlayınca kararından dönüp cülusu ödemek zorunda kalmış ve bu durum onun askere karşı acizliğini ortaya koymuştur. II. Selim hükümranlılığı boyunca hiçbir sefere katılmamış, zevk ve eğlenceye olan düşkünlüğü sebebiyle devlet yönetimini sadrazam Sokullu Mehmed Paşa'ya bırakmıştır.¹⁰

II. Selim'in döneminde; ilkin daha önce Yavuz Sultan Selim zamanında ele geçirilen Yemen'deki Zeydiyye hanedanlığının isyanı Sinan Paşa tarafından bastırılmış ve burası beylerbeylik adı altında Sinan Paşa'ya verilmiştir.¹¹

⁶ Feridun Emecen, "Osmanlılar (Siyasi Tarih)", *DİA*, İstanbul 2007, XXXIII, 493-494.

⁷ Shaw, I, 143.

⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Ankara 1988, II, 419.

⁹ Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* (Çev. Nilüfer Epçeli), İstanbul 2005, III, 126.

¹⁰ Shaw, I, 220.

¹¹ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III, 26-28.

Sokullu Mehmed Paşa, Karadeniz siyasetine önem vermiş ve bu bölgede Moskova prensliğinin tehditlerine karşı güçlü bir konuma gelmek için Don ve Volga nehirlerinin bir kanalla birleştirilmesi projesine karar vermiş; ancak bu proje 1570'de IV. İvan'ın elçi gönderip dostluk kurmak istemesi sebebiyle durdurulmuştur.

II. Selim'in döneminde Doğu Akdeniz'de hâkimiyet kurmak için 1570'de Kıbrıs fethedilmiş ve adaya Anadolu'dan getirilen halk yerleştirilmiştir. Ancak Kıbrıs'ın fethi üzerine Papa tarafından oluşturulan Kutsal birliğin Akdeniz'e gönderdiği donanmayla 1571'de İnebahtı deniz savaşı yapılmış ve Osmanlılar XV. yüzyıldan bu yana ilk yenilgilerini almışlardır. Bu yenilginin ardından 1575'de Tunus alınarak Cezayir ve Trablusgarp'tan sonra Batı Akdeniz'de Osmanlı hâkimiyeti güçlendirilmiştir.¹²

Bu dönemde ayrıca Osmanlı devletinin uzak İslam ülkelerini himayesi ve bunlarla rahatça irtibat kurabilmesi için Akdeniz'le Kızıldeniz arasında bir kanal açılması planlanmış; ama bu da Don ve Volga projesi gibi gerçekleştirilememiştir.¹³

III. Murad (1574-1595), babası II. Selim'in ölümü üzerine 1574 tarihinde tahta geçmiştir.¹⁴ Kanuni ve II. Selim dönemlerinde sadrazamlık yapan Sokullu Mehmed Paşa, III. Murad döneminde de bu görevine devam etmiş; ancak Sokullu'nun nüfuzu bu dönemde giderek azalmıştır.¹⁵

III. Murad hükümet işlerini babası II. Selim gibi bütünüyle Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa'ya bırakmamış; ancak kadınların etkisinde fazlaca kalarak -özellikle ilk zevcesi Safiye Sultan ve annesi Nurbanu'nun- hükümet işleri ve devletin nizamının bozulmasına neden olmuştur.¹⁶

Osmanlı sınırları III. Murad zamanında en geniş sınırlarına ulaşmıştır. Bu dönemde Osmanlı hâkimiyeti Kuzey Afrika'nın batısında artmış ve hatta içrilere de nüfuz etmiştir. Kuzey Afrika'da 1576'da Fas ele geçirilmiş ve bölgedeki Portekiz gücü kırılmıştır.¹⁷ Orta Afrika'da Osmanlı münasebetleri ise Müslüman Bornu sultanının hacıların ve ticaret yollarının güvenliğinin sağlanmasını istemesi üzerine başlamıştır. III. Murad, Bornu sultanı Melik İdris'e iki mektup göndererek, hac ve ticaret yollarının emniyetinin

¹² Emecen, s. 494.

¹³ Yıldız, X, 385-389.

¹⁴ Shaw, I, 224-225.

¹⁵ Caroline Finkel, *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı* (Çev. Zülâl Kılıç), İstanbul 2007, s. 151.

¹⁶ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III, 44.

¹⁷ Shaw, I, 226.

tam olduğunu ve bütün tedbirlerin alındığını bildirmiş; ayrıca idaresi altındaki ülkeleri adaletle yönetmesi, koruması ve Osmanlı hudut kumandanları ile iyi geçinmesini istemiştir.¹⁸

İran'da şiiliğe son vermek için Safevilerle yapılan İran savaşının ilk evresi 1577-1589 yılları arasında on iki yıl sürmüş, Özdemiroğlu Osman Paşa komutasındaki Türk birlikleri İran kuvvetlerini Çıldır'da yenmiştir. Bu savaştan sonra tüm Gürcistan fethe edilmiş; Tiflis Osmanlı vilayeti durumuna getirilmiş (1578) ve Şirvan da Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bu gelişmeler üzerine Safeviler barış istemek zorunda kalmış ve 1590 yılında yapılan Ferhad Paşa Antlaşmasına göre; Kars, Tebriz, Tiflis, Gence, Şehrizar, (Azerbaycan, Gürcistan, Dağıstan ve Kuzey Kafkasya) Osmanlı Devletinde kalmıştır. Bu antlaşma ile Osmanlı devleti doğuda en geniş sınırlarına ulaşmıştır.¹⁹

Çeşitli entrikalarla III. Murad'la arası açılan Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa 1579'da bıçaklanarak öldürülmüştür.²⁰ Bu olay neticesinde Osmanlı Devleti başarılı ve büyük bir devlet adamını kaybetmiş; yükselme dönemini tamamlayarak, gerileme dönemine girmiş; birçok alanda bozulmalar baş göstermiştir. Bunlardan ilki askerlik sisteminde ortaya çıkmıştır. Yeniçeri ocağına dışarıdan adam alınmaya başlanarak ocağın düzeni bozulmuştur. Ayrıca tımar ve zeamet sisteminde de bozulmalar baş göstermiş; ayarı düşük parayla askere ödeme yapıldığı için Osmanlı tarihinde ilk kez yeniçeriler sarayı kuşatmış ve silahlı bir ayaklanmayla isteklerini elde etmişler ve onların ardından sipahiler de ayaklanmıştır.²¹

III. Murad devrinden itibaren daha önce Venedik ve Fransızlara verilen Osmanlı sahillerinde ticaret yapma imtiyazı 1579 tarihinden itibaren İngilizlere de tanınmış ve bu hak 1580 yılında daha da genişletilmiştir.²²

1592 yılında Bosna ve Macaristan hududunda vuku bulan olaylar Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında 1565'te imzalanan antlaşmayı bozmuş, Avusturya ile on üç sene devam edecek olan savaş başlamıştır.²³

---

¹⁸ Yıldız, s. 399.

¹⁹ Jorga, III, 213.

²⁰ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III, 54.

²¹ Hammer, II, 218-220.

²² Yıldız, s. 398.

²³ Jorga, III, 251-255.

III. Murad Osmanlı-Avusturya mücadelesinin sürdüğü 1595 yılında vefat etmiştir. III. Murad zamanında Osmanlı illeri daha düzenli bir organizasyona kavuşmuş, Atlas okyanusundan Kafkas dağlarına ve Habeşistan sınırından Tuna nehri kıyılarına uzanan yirmi eski vilayeti içine alan Osmanlı devleti kırk vilayete ayrılmış ve düzenli bir idare sistemine kavuşmuştur.²⁴

XVI. yüzyıl Osmanlı devletinin her bakımdan zirveye çıktığı bir dönem olup, içteki ve dıştaki siyasi başarıların yanında edebiyat alanında da birçok önemli şair ve yazar yetişmiş, çok sayıda eser verilmiş ve edebiyat bu yüzyılda altın çağını yaşamıştır.²⁵ Bu yüzyılda da XV. yüzyılda olduğu gibi gerek sultan, şehzade ve paşalar gerekse şair ve yazarlarca Farsça eserler kaleme alınmıştır. Osmanlı sultanlarının şair, yazar ve bilim adamlarına göstermiş olduğu ilgi ve saygı sebebiyle Farsça ve Arapça yazan şair, yazar ve bilim adamları Osmanlı ülkesine gelmiş ve burada bir çok eser vermişlerdir. Bunların yanında Anadolu’da yaşayan Osmanlı şair ve yazarları da Türkçe’nin yanında Farsça ve Arapça eserler vücuda getirmişlerdir.²⁶

Yavuz, Kanuni, II. Selim ve III. Murad bu asrın şair hükümdarlarıdır. Âlim ve şairleri saygı ve sevgi ile himaye eden bu hükümdarlar hem Türkçe hem de Farsça ve Arapça şiirler söylemişlerdir. Yavuz “Selimî” mahlasıyla şiirler yazmış ve bu şiirleri içeren Farsça bir divan vücuda getirmiştir. Yavuz, Tebriz fethinden sonra beraberinde birçok İranlı şair, âlim, nakkaş, tarihçi gibi sanatkarı getirmiştir. Seferlerinin tarihini yazdırmaya da büyük önem vermiş; dolayısıyla bu devirde çok sayıda *Selimnâme* kaleme alınmıştır. İdris-i Bitlisi’nin *Selim Şâh-nâmesi*’nden başka Şükrî-i Bitlisi, İshak Çelebi, Sücûdî, Keşfi, Celâlzâde Nişancı Koca Mustafa Çelebi, Süheylî, Şeyhülislam Hoca Sadeddîn Efendi, Muhyî, Edâî selimnâme yazan müelliflerdir.²⁷ Yavuz’un şiirlerinin inceliğini ve güzelliğini anlatmaya bu şiiri yeterlidir.²⁸

Sanma şahım herkesi sen sadıkane yâr olur

Herkesi sen dost mu sandın belki ol ağyâr olur

Sadıkane belki ol âlemde serdâr olur

Yâr olur ağyar olur serdar dildâr olur

²⁴ Hammer, II, 232.

²⁵ Günay Kurt, *Acâibü'l-mahlukât*, İstanbul 2010, s. 102

²⁶ Veyis Değirmençay, *Farsça Şiir Söyleyen Osmanlı Şairleri*, Erzurum 2013, s. 7.

²⁷ Banarlı, I, 564-566.

²⁸ Ahmet Atilla Şentürk-Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 2005, s. 267-268.

Yavuz devrindeki kültürel ve bilim hayatının önemli simaları arasında Müeyyedzâde Abdurrahman Çelebi, Zembilli Ali Efendi, İbn-i Kemal, Tacizâde Cafer Çelebi ve İdris-i Bitlisi gelmektedir. Müeyyedzâde Abdurrahman Çelebi, Yavuz döneminin önemli müderris ve kazaskerlerinden olması yanında Hatimî mahlasıyla Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler yazmış ve önemli âlimler yetiştirmiştir. “Zembilli” sıfatıyla ün kazanan ve tasavvuf alanında bir risale yazan ancak bunun dışında şiirle ilgilenmeyen şeyhülislam Ali Efendi, mütercim ve şair İbn-i Kemal ve *Behişt* isimli Farsça manzum bir Osmanlı tarihi yazan İdris-i Bitlisi bu döneminin ünlü bilginlerindendirler.²⁹ Yavuz tarafından himaye edilen şairlerden Tacizâde Cafer Çelebi ise Çaldıran seferinden önce Şah İsmail’e gönderilen Farsça mektupları ve *Çaldıran Fetihnâmesi*’ni kaleme almıştır.³⁰

Avrupalıların “Muhteşem Süleyman” diye adlandırdıkları Kanuni, babası Yavuz Sultan Selim gibi âlim ve şairlere büyük değer vermiş ve yakınlık göstermiştir. Gazâlî, Bâkî, Hayâlî, Ârifî Fethullah Çelebi, Taşlıcalı Yahya Bey ve Fevrî, Kanuni döneminde şöhret bulan şairlerden sadece birkaçıdır.³¹

Kanuni’nin kendisi de “Muhibbî” mahlasıyla şiirler söylemiş; Türkçe ve Farsça divanlar oluşturmuştur.³² Kanuni’nin latif ve güçlü şiirlerinin çoğu halkın dilinde bir atasözü değeri kazanmıştır. Bu şiirlerinden bir örnek:³³

*Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi*

II. Selim de ilim ve sanat erbabını koruyup, himaye etmiş ve kendisi de “Selimî” mahlasıyla Türkçe ve Farsça şiirler yazmıştır.³⁴ Onun zamanında Alî, Sâmî, Sarı Ramî, Hâtemî, Kâsımî, Firâkî, Mekalî, Ferdî, Nigârî gibi yirmiden fazla âlim, şair ve ressam; Nihânî, Durak Çelebi, Gülâbî Bey gibi musikîşinaslar ile meşhur hanendelerden Mirek Çelebi, Adanalı Tanburî Şehzade Mustafa Çelebi ve Kasapzade Nabî gibi musikî üstad-

²⁹ Muhsin Macit, “İlk Klasik Dönem (Tarihî, sosyo-kültürel bağlam)”, *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 2006, II, 24-25.

³⁰ Banarlı, I, 566.

³¹ Şentürk- Kartal, s. 272.

³² Değirmençay, *Farsça Şiir Söyleyen Osmanlı Şairleri*, s. 437.

³³ Banarlı, I, 568.

³⁴ Değirmençay, *Farsça Şiir Söyleyen Osmanlı Şairleri*, s. 583.

ları yetişmiştir. II. Selim'in "Selimî" mahlasıyla yazdığı çok güzel bazı manzumeleri olup bunlardan şu beyit dikkate değerdir:³⁵

*Biz bülbül-i muhrik-dem-i şekvâ-yı fîrakız
Âteş kesilür geçse sabâ gülşenimizden*

II. Selim'den sonra tahta çıkan III. Murad, tasavvufa ve şiire ilgi göstermiş; "Muradî" mahlasıyla Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler yazarak, bu dillerde divanlar tertip etmiş; aynı zamanda hüsn-i hat sahibi olup nesih ve talik yazılar yazmıştır.³⁶

III. Murad şairlere çok fazla ihsanda bulunmuştur. Emrî, Âzerî, Rif'atî onun zamanında yaşamış belli başlı şairler olup, en büyük şairlerden Bâkî de III. Murad dönemine kadar yaşadığından bu dönem şairlerinden sayılmıştır. Ayrıca III. Murad zamanında Celvetî, Uşşâkî ve Şemsî adlı üç yeni tarikat kurulmuştur.³⁷

Maneviyata bağlı bir ruhu ve kuvvetli tasavvuf kültürü olan III. Murad, divanındaki şiirlerinde, özellikle gazellerinde, tasavvufî duygu ve düşüncelerini yansıtmıştır. Hacimli bir divana sahip olan III. Murad'ın gazellerinden bir örnek:³⁸

*Bizi sûrette gördük pâdişâyuz
Veli ma'nide bir kemter gedâyuz

Bizi yâr eşiğinde anlama yâd
Kamuya yâd ü yâre âşinâyuz

Bu sûret âlemünde câhilüz biz
Veli batında ey dil asfiyâyuz

Muradî nesne yok zâhir amelden
Veli âyine-i ibret nümâyuz*

XVI. yüzyıl, gerek şairlerin çokluğu gerekse yazılan eserlerin konularındaki çeşitlilik bakımından Osmanlı edebiyatının en görkemli dönemi kabul edilir. Kemalpaşazâde, Atâ, Âhî, İshak Çelebi, Bâkî, Hayâlî, Figânî, Lâmiî Çelebi, Şâhidî, Hayretî, Meâlî, Edir-

³⁵ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III, 40-41.

³⁶ Yıldız, s. 401.

³⁷ Hammer, II, 231-232.

³⁸ Banarlı, I, 571.

neli Nazmî, Kara Fazlî, Fevrî, Âgehî, Celilî, Taşlıcalı Yahya Bey, Âzerî, Firâkî, Nigârî, Cinânî, Fazlî, Sâmî, Ferdî, Hubbâ, Nev'î bu dönemin önemli şairleridirler.³⁹

Yavuz Sultan Selim dönemi şairlerinden Kemalpaşazâde'nin asıl adı Şemseddîn Ahmed olmakla birlikte Fatih devri vezirlerinden olan dedesi Kemalpaşa'ya nisbetle, İbn-i Kemal veya Kemalpaşazâde diye tanınmıştır. Baba tarafından askeriye ve anne tarafından da ilmiye mensup bir aileden gelmektedir.⁴⁰

Genç yaşta Kur'an ve lügat ezberleyen Kemalpaşazâde, sarf, nahiv ve mantık yanında Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Kendisi II. Bâyezid'in maiyyet-i hâssa bölüğüne kabul edilmesine karşın, ilim tahsil etmeyi tercih etmiş ve Kestelli Muslihüddin Mehmed Efendi, Tokatlı Molla Lutfî ve Amasyalı Müeyyedzâde gibi dönemin tanınmış hocalarından dersler almıştır. Hocalarından Müeyyedzâde Anadolu Kazaskeri olunca Edirne Taşlık Medresesi müderrisliğine tayin edilmiştir.⁴¹

Müeyyedzâde'nin tavsiyesiyle İdris-i Bitlisi'nin *Heşt Behişt* adlı Osmanlı tarihini çevirmekle görevlendirilen Kemalpaşazâde, Zembilli'nin vefatından sonra şeyhülislamlığa getirilmiştir. İki yüzden fazla eser veren Kemalpaşazâde'nin manzum eserlerinden *Divan*'ı ve *Yusuf u Züleyha*'sı, mensur eserlerinden ise *Tevârih-i Âl-i Osman*'ı ve Farsça kaleme aldığı *Nigâristan*'ı önemlidir.⁴²

Bu devrin Rumeli duyuş tarzını eserlerine yansıtan Üsküplü şairlerden Atâ, İran'dan göç eden bir ailenin çocuğudur. Nakşibendî olup tasavvufi şiirler söylemiştir. Atâ'nın *Divan*'ı vardır; ayrıca Kâtibî-i Nişâbü'rî'nin *Dehbâb-ı Tecnisat* adlı mesnevisini *Tuhfetü'l-uşşâk* adıyla Türkçeye çevirmiştir. Bir süre kadılık da yapan şair 1523'te Üsküp'te ölmüştür.⁴³

Yavuz Sultan Selim dönemi şairlerinden Ahî, Benli Hasan lakabıyla tanınmıştır. Yavuz tarafından kendisine teklif edilen Bursa'daki Bâyezid Paşa camii müderrisliğini küçümseyerek kabul etmemiş ve uzun süre görev almamıştır. Daha sonra Karaferya

³⁹ İskender Pala, "Osmanlılar (Edebiyat)", *DİA*, İstanbul 2007, XXXIII, 557.

⁴⁰ Cemal Kurnaz, *Muhteşem Yüzyıl Edebiyatı*, Ankara 2011, s. 64.

⁴¹ Şentürk- Kartal, s. 288-289.

⁴² Kemalpaşazâde, *Yusuf u Züleyha* (Haz. Mustafa Demirel), Ankara 1983, s. 11-15.

⁴³ Muhsin Macit, "İlk Klasik Dönem (Şiir)", *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 2006, II, 43.

medresesine tayin edilmiştir.⁴⁴ *Divan*'ı, tamamlanmamış *Hüsrev ü Şirin* mesnevisi ve mensur *Hüsn ü Dil*'i vardır.⁴⁵

Rumeli tarzını eserlerine yansıtan Üsküplü şairlerinden biri de İshak Çelebi'dir.⁴⁶ İshak Çelebi, Üsküp'te başladığı öğrenimini İstanbul'da tamamlamış ve İstanbul'da ve Serez'de müderrislik yapmıştır. Daha sonra Şam'da kadılığa getirilen şair bir ara da Yavuz Sultan Selim'in musâhibi olmuştur.⁴⁷

Söyleyişindeki sadelik ve halk zevkine yakınlık dolayısıyla şiirleri kâsebaz, canbaz gibi oyuncuların bile arasında yaygınlık kazanmıştır.⁴⁸ Devrin büyük bilgin ve gazel şairlerinden olan İshak Çelebi'nin *Divan*'ı, *Selimnâme*'si ve *Risâle-i İmtihâniye*'si vardır.⁴⁹ 1538 yılında ölmüştür.⁵⁰

XVI. asrın en büyük şairlerinden olan Bâkî, devrinde Sultânü's-şuarâ ünvanıyla anılmıştır.⁵¹ Asıl adı Abdülbâkî olan şair, 1526 yılında İstanbul'da doğmuştur. Bâkî, Karamanî Mehmed ve Kadızâde Şemseddîn gibi devrin tanınmış âlimlerinden dersler almıştır. 1555'te Nahcivan seferi dönüşü Kanuni'ye sunduğu kasidesiyle sultanın dikkatini çekmiştir.⁵²

Sadrazam Semiz Ali Paşa zamanında şöhreti artan şair, 1561'de önce danışment, sonra müderris olmuştur. Kanuni'nin ilgisini çeken Bâkî, sultanın ölümüyle (1566) hamisini kaybetmiştir.⁵³

II. Selim ve III. Murad dönemlerinde çeşitli görevlere getirilmiş; ancak çok istediği şeyhülislâmlık makamına kavuşmadan 1600 yılında İstanbul'da ölmüştür.⁵⁴ *Divan* şiiri Bâkî ile kemale ermiştir. Şöhreti Osmanlı sınırlarını aşan şair, *Divan*'ı dışında *Fezâil-i Mekke*, *Fezâil-i cihâd* ve *Meâlimü'l-yakin* adlı üç tane mensur eser kaleme almıştır.⁵⁵

⁴⁴ Kurnaz, s. 65.

⁴⁵ Şentürk- Kartal, s. 316.

⁴⁶ Macit, "İlk Klasik Dönem (Şiir)", *Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 43.

⁴⁷ Kurnaz, s. 66.

⁴⁸ Macit, "İlk Klasik Dönem (Şiir)", *Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 43.

⁴⁹ Üsküplü İshak Çelebi, *Dîvan*, (Haz. Mehmed Çavuşoğlu-M. Ali Tanyeri), İstanbul 1989, s. 11.

⁵⁰ Kurnaz, s. 67.

⁵¹ Sabahattin Küçük, *Bâkî Divanı*, Ankara 1994, s. 7.

⁵² Şentürk- Kartal, s. 282.

⁵³ Kurnaz, s. 91-92.

⁵⁴ Banarlı, I, 584.

⁵⁵ Muhammed Nur Doğan, *Bâkî*, İstanbul 1988, s. 24-27.

XVI. asrın büyük şairlerinden olan Hayâlî Bey'in ismi Mehmed, lakabı ise Bekâr Memî'dir. Vardar Yenicesi'nde doğmuştur. Doğum tarihi belli değildir. Kalenderî şeyhi Baba Ali Mest-i Acemî'nin müridi olmuş ve ondan tasavvufa dair çok şey öğrenmiştir.⁵⁶ Şeyhiyle birlikte İstanbul'a geldiği sırada sırasıyla Defterdar İskender Çelebi'ye ve Sadrazam İbrahim Paşa'ya intisap etmiş; İbrahim Paşa vasıtasıyla da Kanuni Sultan Süleyman tarafından tanınmıştır. Saraya ve büyük devlet adamlarına intisabından sonra derviş hayatını terk etmiştir.⁵⁷

XVI. asrın en güçlü şairleri olan Fuzulî ve Bâkî ile birlikte anılan Hayâlî Bey'in şiirlerinde tasavvuf düşüncesi hâkimdir. Şair bu tür şiirlerini ince fikirler, hayaller ve orijinal benzetmelerle süslemiştir. Necâtî gibi şiirlerinde çok sayıda atasözü ve deyimlere yer vermiştir. *Divan*'ı ve *Gül-i Sadberg* adlı bir şiir mecmuası vardır.⁵⁸

Yaşadığı dönemde büyük İran şairi Hâfız-ı Şîrâzî'yle mukayese edilen Hayâlî Bey 1022 yılında Edirne'de vefat etmiştir.⁵⁹

Bu asrın şairlerinden Figânî'nin asıl adı Ramazan, babasının adı ise Abdullah'dır. Doğum tarihi bilinmemekle birlikte Trabzon'da doğmuştur. Bir süre medrese eğitimi görmüş, bir müddet de Şah Mehmed'e öğrenci olup tıpla uğraşmıştır. Daha sonra şiir ve edebiyata yönelen Figânî genç yaşlarda İstanbul'a gelmiştir.⁶⁰

Güçlü bir zekâya ve kavrama yetisine sahip olan şair şiirlerinde atasözü ve deyimleri ustaca kullanmıştır. Devlet büyüklerine yazdığı kasidelerle geçimini sağlamıştır.⁶¹ Figânî asıl ününü Kanuni Sultan Süleyman'ın şehzadeleri Mustafa, Mehmed ve Selim'in sünnet törenleri (1530) münasebetiyle nazmettiği "Sûriyye" kasidesi ile kazanmıştır.⁶² Arap ve İran edebiyatlarını bilen şair, şiirlerinde önce Hüseyinî, daha sonra Figânî mahlasını kullanmıştır.⁶³ Bir *Divançe*'si bulunan Figânî, Sadrazam İbrahim Paşa aleyhinde bir beyit söylediği gerekçesiyle 1532 yılında genç yaşta idam edilmiştir.⁶⁴

⁵⁶ Ali Nihat Tarlan, *Hayâlî Divanı*, Ankara 1992, s. 13-14.

⁵⁷ Banarlı, I, 573.

⁵⁸ Şentürk- Kartal, s. 281-282.

⁵⁹ Tarlan, s. 19.

⁶⁰ Abdülkadir Karahan, *Figânî ve Divançesi*, İstanbul 1966, s. 13-14.

⁶¹ Banarlı, I, 575.

⁶² Şentürk- Kartal, s. 290.

⁶³ Karahan, s. 14.

⁶⁴ Kurnaz, s. 96.

Kanuni dönemi şairlerinden köklü bir aileye mensup olan Lâmiî'nin asıl adı Mahmud'dur. Genç yaşta Nakşî şeyhi Emir Ahmed Buhârî'ye bağlanmıştır.⁶⁵ Lâmiî, Nakşibendîliğin büyük temsilcilerinden Molla Câmi'nin eserlerini tercüme etmiş ve bu yüzden Câmi-i Rum diye tanınmıştır.⁶⁶ Lâmiî aynı zamanda İran edebiyatından Ehlî-i Şîrâzî'nin *Şem' ü Pervâne*, Unsurî'nin *Vâmık u Azrâ*, Nizâmî'nin *Heft Peyker*, Ali Şîr Nevâî'nin *Ferhâdnâme*, Fahreddin Cürcânî'nin *Veys ü Râmin* gibi mesnevilerini de çevirmiştir.⁶⁷ Bir *Divan*'ı olan Lâmiî, 1532 yılında ölmüştür.⁶⁸

XVI. yüzyılın tanınmış şairlerinden Âgehî ise şiirlerinde denizcilik lisanını kullanmakla meşhur olmuştur. Asıl adı Mansur olan şair, Vardar Yenicesi'nde doğmuş ve medrese tahsili almıştır. Gençliğinde Piyale Paşa donanmasında bulunmuş ve denizcilik ıstılahlarını öğrenmiştir.⁶⁹ Mecmualarda yer alan şiirleri yanında *Fetihnâme-i Kal'a-i Zigetvar* ve *Menâkıb-i İmam Gazâlî* adlı eserleri vardır. İstanbul ve Gelibolu'da müderrislik ve kadılık yapan Âgehî, 1577'de İstanbul'da ölmüştür.⁷⁰

II. Selim dönemi şairlerinden olan Ayşe Hubbâ Hatun, babasının ölümü üzerine II. Selim'in nedimesi ve musâhibesi olmuş ve bu görevini III. Murad döneminde de sürdürmüştür. Hubbâ'nın şiirleri tezkire yazarları tarafından Zeynep Hatun'un şiirlerinden üstün tutulmuştur. Şairin *İmâdü'l-cihâd* adlı bir eseri yanında *Hurşîd ü Cemşîd* adlı bir mesnevisinin de bulunduğu söylenmektedir.⁷¹ Ayşe Hubbâ Hatun 1589 yılında İstanbul'da ölmüştür.⁷²

Bu yüzyılın sonunda Osmanlı şehzadelerine hocalık yapan müderris şair Nev'î'nin asıl adı Yahya'dır. 1533 yılında Malkara'da doğmuştur. İlköğrenimini Halveti şeyhi olan babasından almış; 1550'de İstanbul'a gitmiş ve orada ünlü hocalardan ders almıştır.⁷³ III. Murad döneminde şehzadelerin hocalığına getirilmiş ve bu görevine III. Mehmed döneminde de beş yıl devam etmiştir. Bâkî'nin medrese arkadaşlarından olan

⁶⁵ Kurnaz, s. 94.

⁶⁶ Macit, "İlk Klasik Dönem (Şiir)", *Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 39.

⁶⁷ Bilal Kemikli-Süleyman Eroğlu, *Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi*, Bursa 2011, s. 82.

⁶⁸ Kurnaz, s. 95.

⁶⁹ Banarlı, I, 576.

⁷⁰ Şentürk- Kartal, s. 294.

⁷¹ Hacı M. Zihni Efendi, *Meşâhîru'n-Nisâ*, İstanbul 1982, II, 13-15.

⁷² Şentürk- Kartal, s. 292-293.

⁷³ M. Nejat Sefercioğlu, *Nev'î Divanı'nın Tahlili*, Ankara 2001, s. 1.

şair kırk altı eser kaleme almıştır. Bu eserleri arasında en önemlisi hocası Karamanî Mehmed'e yazdığı *ıydyye* konulu kasideyle başlayan *Divan*'ıdır.⁷⁴

Şiirlerindeki özgünlük ve söyleyişindeki ustalıkla dikkat çeken Nev'î'nin manzum *Kırk Hadis Tercümesi*, *Hasb-i Hal* adlı ilahi aşkı konu alan bir mesnevisi vardır. Ayrıca *Keşfü'l-hicâb min-Vechi'l-kitâb* adlı çevirisi, Tazarrunâme tarzında yazılmış *Nevâ-yı Uşşâk* adlı bir eseri bulunmaktadır. Eserleri içinde en tanınmış çeşitli ilimlerden bahseden *Netâyiciü'l-fünûn* adlı eseridir.⁷⁵ 1599 yılında ölmüştür.⁷⁶

XVI. yüzyılda manzum birçok eser vücuda getirilmiştir. Bunlar içinde mesneviler hem sayı hem de muhteva açısından oldukça zengindir. İbn-i İsâ-yı Saruhanî'nin *Şerhü'l-esmâ'i'l-hüsna*, Lâmiî'nin *Şerh-i Safî*, Merdümî'nin *Tuhfetü'l-İslâm*, Hakanî'nin *Tercüme-i Hadis-i Erbaîn*, Şemsî Ahmed Paşa'nın *İtikâdnâme*, Kemalpaşazâde'nin *Şurûtü's-salât Tercümesi*, Zaîfî'nin *Gazâvatü'n-nebî*'si bu asrın dini konulu mesnevilerindendir. Ayrıca Emîrî, Şâhidî, Muhibbî, Edirneli Abdülkerim Efendi bu dönemin mevlid yazan şairlerindendir.⁷⁷

Yine bu dönemde yazılan Taşlıcalı Yahya'nın *Gülşen-i Envâr*, Âzerî'nin *Nakş-ı Hayâl*, Cinânî'nin *Riyâzü'l-cinân*, Âlî'nin *Tuhfetü'l-uşşâk*, Bursalı Rahmî'nin *Gül-i Sadberg*, Emîrî'nin *Gülşenü'r-râz*, Zaîfî'nin *Kitâb-ı Bostân-ı Nesâyih* ve *Bâg-ı Behişt*, Şâhidî'nin *Gülşen-i Vahdet* ve Ârifî'nin *Ravzatü't-tevhîd*'i bu asrın ahlakî ve tasavvufî konulu mesnevilerindendir.⁷⁸

XVI. yüzyılda yazılan aşıkâne mesnevilerin başında *Yusuf u Zelihâ* mesnevileri gelmektedir. Bunlar içinde Hamdî'nin, Kemalpaşazâde'nin ve Taşlıcalı Yahya'nın *Yusuf u Zelihâ*'ları en meşhurlarıdır. Aşk konusunu işleyen mesneviler içinde ikinci sırayı *Leyla ile Mecnun* almıştır. *Leyla ile Mecnun* mesnevisi kaleme alan şairler arasında Şâhidî, Behiştî, Hamdullah Çelebi, Celilî, Larendelî Hamdî, Salih Çelebi ve Fuzulî yer almaktadır. Aşıkâne mesneviler konusunda bu ikisi dışında *Hüsrev ü Şirin* mesnevileri çokca yazılmıştır. Bu konuyu işleyen şairler arasında Cemalî, Âhî, Celilî gelmektedir.⁷⁹

⁷⁴ Macit, "İlk Klasik Dönem (Şiir)", *Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 38-39.

⁷⁵ Kurnaz, s. 107-108.

⁷⁶ Banarlı, I, 579.

⁷⁷ Şentürk- Kartal, s. 301-302, 330.

⁷⁸ Kurnaz, s. 134-136.

⁷⁹ Macit, "İlk Klasik Dönem (Şiir)", *Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 62-67.

XVI. yüzyılda mensur eserler açısından da önemli eserler ortaya konmuştur. Bunlar arasında Ruhî Çelebi'nin *Tevârih-i Âl-i Osman*'ı, Kemalpaşazâde'nin *Tevârih-i Âl-i Osman*'ı, Lutfî Paşa'nın *Tevârih-i Âl-i Osman*'ı, Celalzâde Mustafa Çelebi'nin *Takâtü'l-memâlik*'i, Hoca Sâdeddin Efendi'nin *Tâcü't-tevârih*'i, Gelibolulu Âlî'nin *Künhü'l-ahbâr*'ı önemli tarih kitaplarındandır. Sehî Bey'in *Heşt Behişt*'i, Latîfî'nin *Tezkiretü's-şuarâ ve Tabsiratü'n-nuzamâ*'sı, Ahdî'nin *Gülşen-i Şuarâ*'sı, Âşık Çelebi'nin *Meşâirü's-şuarâ*'sı, Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü's-şuarâ*'sı bu yüzyılda yazılan şair tezkirelerinden sadece bir kaçıdır.⁸⁰ Bu asırda biyografi alanında da önemli eserler yazılmıştır. Bunların en önemlisi Taşköprizâde Ebulhayr İsâmeddin Ahmed'in *Şakaiku'n-nu'mâniyye fî Ulemâi'd-devleti'l-Osmâniyye*'sidir.⁸¹

XVI. yüzyılda mimari alanında da eşsiz eserler verilmiştir. Bu eserler arasında en muhteşem olanları kuşkusuz Mimar Sinan'ın eserleridir. Mimar Sinan'ın eserleri sadece XVI. yüzyıl mimarisini değil aynı zamanda mermer oymacılığı, çinicilik, hat, nakş gibi süsleme sanatlarını da yansıtmaktadır. Bu devirde birçok mimari eser veren Mimar Sinan'ın eserleri içinde en muhteşem olanları kuşkusuz Süleymaniye ve Selimiye camiileridir. Osmanlı Devletinin en parlak dönemini yaşadığı XVI. yüzyıl her alanda en iyi ve en güzel eserlerin verildiği bir yüzyıl olmuştur.⁸²

B-EMÎRÎ MAHLASLI ŞAİRLER

Emîrî: Mehmed b. Musa Paşa, XVI-XVII. yüzyıl şairlerindendir. Hakkında tezkirelerde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Divanından anlaşıldığı üzere babası Candaroğulları beylerinden Musa Paşa, annesi Pîrî Mehmed Paşa'nın kızı Hanım'dır.⁸³ Doğum tarihi ve ölüm tarihi belli değildir; hayatı kısmında da anlatılacağı üzere 1540-1550 yılları arasında doğmuş ve XVII. yüzyılın ilk çeyreğinde vefat etmiştir.

III. Murad döneminde paşalık yapmış olan Emîrî, bir manzumesinde dört *Divan*'ının olduğunu; ayrıca *Aşknâme* ve *Îrâdetnâme* adlı iki mesnevisinin bulunduğunu belirtmektedir; ancak şu ana kadar iki divanı haricinde diğer eserleri hakkında bir bilgi tespit edilememiştir.⁸⁴

⁸⁰ Banarlı, I, 613-617.

⁸¹ Şentürk- Kartal, s. 330.

⁸² Ahmet Vefa Çobanoğlu, "Osmanlılar (Mimari Dönemler)", *DİA*, İstanbul 2007, XXXIII, 580.

⁸³ Bkz. Emîrî Hayatı, s. 19.

⁸⁴ *Emîrî Divanı*, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Bölümü Nr: 3780, vr. 283^a.

نام پاکی ذکر اولان اکبر حق
شمس تبریزی و منلا حرمتی
فارسی ترکی غزلر بالتمام
حق تعالی اوله دایم ناصری
کلمه توحیدله اوله قیام
پادشاهگ مدحی اولمشدر مراد
میر اولوب معزول اولان بولدی گشاد
بنده سنده وار اوله اندک شناس
میر اولنلرله اولیدم امتحان
کیمی شه نامه دیمشدر کیم دعا
جدم اولمشدر وزیر مقتدا
قالدی افتاده امیری ناتوان
پادشه گر می کند اندک نگر
بی ستاره او قدام در جهان
چار دیوانم مسلسل گفته شد
عشق نامه هم ارادت نامه ام
پادشه را جمله پر گشته دعا
یا الهی دولتش پاینده باد
در زمان پادشه آمد تمام

اسم ذات و نعت پیغمبر حق
پادشه ایده بو نظمه رغبتی
هپ دعای دولتیدر والسلام
قطعه لرله زین اولوبدر آخری
هپ تهجیده رباعیلر تمام
اومرم لطفیله اولم بنده شاد
عزله قلدیم اون ییل اولدی انقیاد
سوزلرندن هر قولک ایلر قیاس
ذات بیمقدارم اولوردی عیان
پادشاهه بللورد حسن ادا
پیری پاشا دیو اولنمش ندا
پادشاهگ لطفیدر عین توان
هر کسی گوید مرا فیه نظر
اکثریا گنجهها ماند نهان
طالع و بختم دریغا خفته شد
جمله آنها گشته نقش خامه ام
اهل دین را واجب آمد این ندا
دشمنان با عجز خود آینده باد
این دعا باشد الی یوم القیام

بنده کمتر امیری محمد بن موسی پاشا المعزول عزلول

Nâm-i pâkî zikr olan Ekber Hak'ı

İsm-i zat u na 't-i peygamber hakı

Şems-i Tebrîzî vu Monlâ hürmeti

Pâdişâh ide bu nazma rağbeti

Farsî Türkî gazeller bi't-tamâm

Hep duâ-yi devletidir vesselâm

Hak Teâlâ ola dâim nâsırı

Kıt'alarla zeyn olubdur âhiri

Kelime-i tevhîdle ola kıyâm

Hep teheccîde rubâiler tamâm

*Padişahın methi olmuşdur Murâd
Umaram lütf ile olam bende şâd*

*Mîr olup ma'zûl olan buldi güşâd
Azle kıldım on yıl oldu inkıyâd*

*Bendesinde var ola endek-şinâs
Sözlerinden her kulun eyler kıyâs*

*Mîr olanlarla olaydım imtihân
Zât-i bîmîkdârım olurdu ayân*

*Kimi şehnâme dimişdir kim duâ
Pâdişâha bellüdü hüsni edâ*

*Ceddim olmuşdur vezir-i muktedâ
Pîrî paşa deyü olunmuş nidâ*

*Kaldı üftâde Emîrî nâtevân
Pâdişâhın lütfudur ayn-i tevân*

*Padişâh eğer biraz bakarsa⁸⁵
Herkes bana der ki onda görüş var*

*Dünyada yıldızsız kaldım
Çoğunlukla hazineler saklı kalır*

*Dört divanım ardı ardına söylendi
Talih u bahtım ne yazık ki uyudu*

*Aşk-nâme'm hem İrâdet-nâme'm
Onların hepsi kalemimin nakşı oldu*

*Hepsi pâdişâha duâ ile dolmuş
Din ehline vâcip oldu bu nidâ*

*Ey Allah'ım onun devleti ebedi olsun
Düşmanlar kendi acziyle baş başa kalsın*

*Padişahın zamanında tamamlandı
Bu duâ kıyamet gününe kadar sürer*

En küçük kul Emîrî Mehmed b. Musa Paşa azledilen mağzul

⁸⁵ Manzume bu beyitten itaberen Farsça yazılmıştır.

Tezkirelerde XVI. yüzyılda yaşayan Emîrî mahlaslı beş şaire yer verilmiştir:

1-**Mevlâna Emîrî**: İsmi Mevlâna Seyyid Mahmud olup, Sultan Bâyezid ve Sultan Selim zamanında Nakîbü'l-eşraflık görevinde bulunmuştur. *Tezkiretü's-şuarâ*'da ismi Mevlâna Emîrî⁸⁶, *Künhü'l-ahbâr*⁸⁷, *Tezkiretü's-şuarâ* ve *Tabsiratü'n-nuzamâ*⁸⁸ ve *Meşâ'irü's-şu'ara'da*⁸⁹ ise Emîrî olarak geçmektedir.

Bursalıdır. Sultan Bâyezid'in hocası Seyyid Abdullah'ın oğludur. İlimle meşgulken züht ve takvaya yönelmiştir. Salahiyetli, zâhid ve âbid olup sözü latif ve akıcıdır. 1527 tarihinde vefat etmiştir. Sultan Bâyezid'e sunduğu kasidesinden birkaç beyit:⁹⁰

İki cihânı iki Bâyezid'e kaldı tufeyl
Hüdâ kılup nazar-ı lutfâ her birin manzûr
Birisi âlem-i ma'nide şöhre-i âfâk
Birisi sûret ü ma'nide gün gibi meşhûr
Birisi mehbit-i envâr-ı feyz-i Rahmânî
Birisi rehber-i cumhûr-i gâziyân-i gayyûr

2-**Emîrî**: İsmi Muhammed'dir. Muhtârî'nin büyük erkek kardeşi, Emîr Hâşim'in oğludur. İstanbulludur. Aynı zamanda nakkaştır. Sicill-i Osmanî'de⁹¹ geçtiği üzere Mısır muhasebecisi iken 1580'de vefat etmiştir. Ondan geriye şu birkaç beyit kalmıştır:⁹²

Dokunur kalb-i adûya iyi varır tîrin
Yüz çevirmez neye salsın güzelim şimşîrin
Bağlamış hûnı gözün gördüm ol âfet nâzdan
Hâl-uşşâk-ı temâşâ etmeğe açmazdan
Mansûr'un ene'l-hak dediğün etme teaccub
Ko söyleyeni ârifsen söyleteni gör

⁸⁶ Kınalızâde Hasan Çelebî, *Tezkiretü's-şuarâ*, (Haz. İbrahim Kutluk), Ankara 1989, I, 186-187.

⁸⁷ Gelibolulu Mustafa Ali, *Künhü'l-Ahbâr*, (Haz. Mustafa İsen), Ankara 1994, s. 152.

⁸⁸ Latîfî, *Tezkiretü's-şuarâ ve Tabsiratü'n-nuzamâ*, (Haz. Rıdvan Canım), Ankara 2000, s. 180.

⁸⁹ Âşık Çelebî, *Meşâ'irü's-şu'ara*, (Haz. Filiz Kılıç), İstanbul 2010, I, 379-382.

⁹⁰ Sehî Bey, *Heşt-Behişt*, (Haz. Mustafa İsen), Ankara 1998, s. 105.

⁹¹ Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmanî*, İstanbul 1308 hş., I, 388.

⁹² Kınalızâde Hasan Çelebî, s. 186-187.

3-Emîrî: *Tuhfe-i Nâilî*'de⁹³ yazıldığı üzere Ahûr Emîrîzâde Emîrî Efendi, Ahûr Emîrî diye bilinen Emîr Hasan'ın torunudur. *Meşâ'irü'ş-şu'ara'da* ise ismi Emîr Hasan Hâşimî şeklinde geçmektedir. Şiirlerinden bazı beyitler:⁹⁴

Görüp âyîne gibi yüzün ey nûr-ı basar
Merdum-i dîde ruhun aksini bağrına basar

Kanda benzer çeşmesâr-ı dehr çeşmüm yaşına
Yire geçsün âb-ı hayvân ise toprak başına

4-Emîrî/ Mîrî: Kâdı Seyyid Yahya Emîrî Efendi, nakîbü'l-eşraflık görevinde bulunmuştur. 1599 yılında vefat etmiştir. Fındıklı'da Arap Esed Paşa Türbesinde medfunur. Mecelle'de Türkçe bir lafzının bulunduğu yazılıdır.⁹⁵

5-Emîrî: Seyyid Muhammed Emrullah Emîrî Çelebi Diyarbakırlıdır. 1625'de Diyarbakır'da doğdu. Ankara Milli kütüphane'de 40 numarada kayıtlı bir *Divan*'ı vardır. 1724'te vefat etmiştir. *Pendnâme*'sinden birkaç beyit:⁹⁶

Ceddin ile eyleme fahr el hazer
Sa'y eyle it nâmını sen şehre ver

Olmaya tâ sende ki ilm ü edep
Fâide virmez sana ırk ü nesep

⁹³ Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, (Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), Ankara 2001, I, 73-75.

⁹⁴ Âşık Çelebî, s. 382.

⁹⁵ Tuman, I, 64.

⁹⁶ Tuman, I, s. 75.

BİRİNCİ BÖLÜM

EMÎRÎ

1.1. HAYATI

1.1.1. Adı ve Mahlası

Adı, Mehmed'dir.⁹⁷ Babası Candaroğulları beylerinden Musa Paşa⁹⁸, annesi Pîrî Mehmed Paşa'nın kızı Hanım'dır.⁹⁹ Dedesi Sorh Ahmed'dir.¹⁰⁰ Mahlası *Emîrî*'dir; ancak bazı şiirlerinde vezin gereği *Emîr*¹⁰¹ şeklini de kullanmıştır.

Tezkirelerde daha önce Emîrî mahlaslı şairler başlığı altında da anlatıldığı gibi Mehmed b. Musa Paşa'ya dair bir bilgi yer almamaktadır.

1.1.2. Doğumu

Emîrî'nin doğum yeri ve doğum tarihi hakkında kaynaklarda bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Emîrî bir gazelinde bin beş yüz seksenli yılların başında orta yaşlı olduğunu söylemektedir. Orta yaşlı kavramıyla otuz beş kırk yaş aralığı düşünülürse 1540-1550 yılları arasında doğmuş olması muhtemeldir.

عمرم که رسیده به سر اول هشتاد حاضر نشدم حیف امیری که دو مویم

Yaşım, (bin beş yüz) seksenlerin başına ulaştı;

*Saçlarım da ağardı; ama (ey) Emîrî, ne yazık ki (bir) hazırlık da yapmadım.*¹⁰²

Türkçe ve Farsça mülemma bir başka manzumesinde ise paşalık görevinden azledilmesinin üzerinden on yıl geçtiğini söylemektedir:

Mîr olup ma'zûl olan buldi gûşâd,

*Azle kıldım on yıl oldu inkıyâd.*¹⁰³

Emîrî, III. Murad dönemi (1574-1595) şairlerindendir. Çünkü divanında bu hükümdarı methettiği iki kasidesi bulunmaktadır.¹⁰⁴ Ayrıca bir manzumesinde¹⁰⁵ divanının

⁹⁷ *Emîrî Divanı*, İ Nüshası, vr. 283^a.

⁹⁸ *Emîrî Divanı*, Ankara Milli Kütüphane Nr: A 85, vr.76^b.

⁹⁹ Yusuf Küçükdağ, *Vezir-i Âzam Pîrî Mehmed Paşa*, Konya 1994, s. 119.

¹⁰⁰ *Emîrî Divanı*, A Nüshası, vr.76^b.

¹⁰¹ Metin, s. 3/12, 9/15, 13/10, 29/5, 33/11, 50/13, 66/7, 85/13, 100/9, 104/5, 120/5, 134/6, 134/11, 150/10, 153/4, 171/15, 174/13, 179/10, 201/11, 234/9, 237/12, 256/1.

¹⁰² Metin, s. 191/10 (دو موی : Orta yaş ve kır saçlı; otuz beş ile altmış yaş aralığında olanlar, Hasan-i Enveri, *Ferheng-i Kinâyât-i Sohen*, Tahran 1383 hş., I, 750).

¹⁰³ *Emîrî Divanı*, İ Nüshası, vr. 283^a.

III. Murad zamanında tamamlandığını söylemektedir. Buna göre; III. Murad döneminde yani 1574-1595 yılları arasında paşalık yaptığı ve bu görevden azledileli on yıl olduğu düşünülürse 1595-10=1585 yılında görevinin başında olması ihtimali yüksektir. 1540-1550 yılları arasında doğduğu göz önüne alınınca 1580'li yılların başında orta yaşlı olduğu ortaya çıkar.

Ayrıca elde mevcut iki divanında Emîrî, divanının tamamlanma tarihi olarak 997/1589 yılını yazmaktadır ki bu da şairin bu tarihlerde hayatta olduğunu göstermektedir:

ز نعت مصطفی آید مرا سود   دعای خیر احبابست مقصود
امیری چون قلم بر نسخه اش زد   ز هجرت نهصد و هفت و نود بود

Mustafa'nın (s.a.v) natından gelir bana fayda

Dostların hayır duasıdır amaç

Emîrî, divanını tamamladığında

*Hicri dokuz yüz doksan yedi yılıydı.*¹⁰⁶

Ayrıca ikinci divanın sonunda düşürülen Türkçe tarih kıtasında Divanın tamamlanma tarihi olarak 996/1587 yılı yazmakta; aynı varağın sayfa sonunda Farsça olarak bu tarihin ikinci Divanın bitiş tarihi olduğu söylenmektedir:

تاریخ

طریق نظمہ اولدی کہ چونکہ راغب   امیری حق اولا دایم نصیرگ
بو اولدی خاطرہ الہام تاریخ   مناجاتی اولہ مقبول امیرگ
(۹۹۶)

Tarîk-i nazma oldu ki çünkü râgib

Emîrî Hak ola daim nasîrin

Bu oldu hâtıra ilhâm-ı târîh

*Münâcâtı ola makbul Emîrin (996/1587)*¹⁰⁷

بحمدالله کہ پیدا شد مرا این فضل سبحانی   تمام آمد ز دست من همه این نسخه ثانی

¹⁰⁴ Metin, s. 249-250.

¹⁰⁵ *Emîrî Divanı*, İ Nüshası, vr. 283^a.

¹⁰⁶ *Emîrî Divanı*, İ Nüshası, vr. 282^a; *Emîrî Divanı*, A Nüshası, vr. 112^a.

¹⁰⁷ *Emîrî Divanı*, İ Nüshası, vr. 181^a.

*Allah'a hamd olsun ki Allah'ın yardımı bana hasıl oldu;
Benim elimle ikinci nüsha hepten tamam oldu.*¹⁰⁸

1.1.3. Siyasi Hayatı ve Ölümü

Emîrî, önce de ifade edildiği gibi III. Murad döneminde (1574-1595) yaşamış ve paşalık yapmış bir devlet adamı ve şairdir. Emîrî'nin ölüm tarihine dair kaynaklarda bir bilgi yoktur; ancak doğumu başlığında da anlatıldığı gibi 1540-1550 yılları arasında doğan Emîrî'nin, ortalama bir insan ömrü göz önünde bulundurulduğunda yaklaşık olarak 1600'lü yılların ilk çeyreğinde ölmüş olması muhtemeldir.

1.1.4. Soyu

Emîrî divanının her iki nüshasından anlaşıldığı üzere şairin soyu anne tarafından II. Bâyezid döneminde kadı ve başdefterdar olan; Yavuz Sultan Selim döneminde de aynı görevine devam eden, Selçuklu âlimlerinden Fahreddin Râzî'nin torunu Pîrî Mehmed Paşa'ya; baba tarafından ise 1292 yılında Kastamonu, Sinop ve çevresinde kurulan ve Oğuzların Kayı boyundan olan Candaroğulları Beyliğine dayanmaktadır.

Babasının adı Musa, annesinin adı Hanım'dır. Baba tarafından ataları sırasıyla Candaroğulları beyleri olan Nureddîn, Alp Arslan, Şemseddîn, Emîr Yakup, Âdil Bey, Bâyezid, İsfendiyâr, İbrahim ve Sorh Ahmed'dir. Yine divandan anlaşıldığı üzere Hz. Peygamber'in ashabından ünlü komutan Halid b. Velid'in neslinden gelmektedir.

Emîrî, dedesinin vezir Pîrî Paşa olduğunu şöyle anlatır:

جدم اولمشدر وزير مقتدا   پیری پاشا دیو اولنمش ندا

Ceddim olmuştur vezir-i muktedâ

*Pîrî Paşa deyü olunmuş nidâ*¹⁰⁹

Emîrî'nin bu beyitte dedem diye zikrettiği vezir Pîrî Mehmed Paşa kesin olmakla birlikte 867/1463 yılında Konya'da dünyaya gelmiştir. Pîrî Mehmed Paşa, Selçuklu âlimlerinden Fahreddîn Râzî'nin soyundan gelen Cemâleddîn Aksarâyî'nin torunlarından¹¹⁰ Babası II. Bâyezid dönemi Halvetîye şeyhlerinden Şeyh Cemâl-i Halvetî'dir. Pîrî Mehmed Paşa, öğrenimine babasının Halvetîye şeyhi olduğu Amasya'da

¹⁰⁸ *Emîrî Divanı*, I Nüshası, vr. 181^a.

¹⁰⁹ *Emîrî Divanı*, I Nüshası, vr. 283^a.

¹¹⁰ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1333 hş, II, 111.

başlamış ve İstanbul'da tamamlamıştır. Çok iyi bir öğrenim gören Pîrî Mehmed Paşa 896/1491 yılında Amasya Şer'i Mahkemesi'nde kâtip olmuş, bir süre sonra başkâtipliğe yükselmiştir.

Pîrî Mehmed Paşa, II. Bâyezid Amasya valisi iken onun gözüne girmiş; II. Bâyezid hükümdar olduktan sonra ise önce Sofya, sonra sırasıyla Silivri, Siroz ve Galata kadılıklarında bulunmuştur. Daha sonra İstanbul Fatih İmareti mütevelliliğine getirilmiş, II. Bâyezid'in son yıllarında kadılıktan ayrılıp hazine defterdarlığına geçmiştir.¹¹¹

Yavuz Sultan Selim döneminde 1514 yılında baş defterdar olmuştur. Çaldıran seferi sırasındaki isabetli fikirleriyle Yavuz Sultan Selim'in takdirini kazanmış ve seferden dönüşte azlolunan Mustafa Paşa'nın yerine 1514'de vezir olmuştur. Kıvrak zekâsı ve anlayışından dolayı kendisine "İkinci Buzurcmihr" denmiştir.¹¹²

Ahmed Paşa'nın son defa vezirlikten azli sırasında o da görevinden azledilmiş; Yavuz Sultan Selim'in 1516 Mısır seferine gittiği sırada İstanbul'a tayin olmuştur. Mısır dönüşü Yunus Paşa'nın idamı üzerine İstanbul'dan getirtilerek Şam'da padişahla görüşmüş ve 1518'de veziriazamlığa tayin edilmiştir. Yavuz Sultan Selim'in vefatına kadar bu görevde kalmış ve oğlu Kanuni Sultan Süleyman'a da üç yıl veziriazamlık yapmıştır. Daha sonra 1523 yılında tekrar görevinden azledilmesi üzerine Silivri'ye yerleşmiş ve 1532 yılında burada vefat etmiştir.¹¹³

Baba ve anne tarafından Cemâleddîn Aksarâyî ve Mevlâna Hamza gibi büyük Türk âlimlerinin neslinden gelen Pîrî Mehmed Paşa vezirliği yanında ilmi ve şairliğiyle de şöhret bulmuştur. Remzî mahlasıyla şiirlerde söylemiştir.¹¹⁴ Mürettep bir divançesi ve bir de Mesnevi şerhi olduğu anlatılmaktadır; ancak her iki eser de¹¹⁵ elde mevcut değildir. Şiirlerinden geriye birkaç beyit kalmıştır. Bunlardan birkaç beyti:¹¹⁶

Şeb-i zülfinde kalanlar zulümât ile yürür

İrişen lebleri âbına hayat ile yürür

Zâhidi hasret-i mey söyle za'îf eyledi kim

Elde tesbih ü asâsı salavât ile yürür

¹¹¹ Yusuf Küçükdağ, s. 3-19.

¹¹² Sehî Bey, s. 68.

¹¹³ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, II, 544-545.

¹¹⁴ Latîfî, s. 276.

¹¹⁵ Bursalı Mehmed Tahir, II, 112.

¹¹⁶ Kınalızâde Hasan Çelebî, s. 419.

Remziyâ kaddine benzer nice serv ola ki ol
Salınır şîveler eyler harekâtı ile yürür

Emîrî'nin soy ağacını verdiği manzumesi:

امیرِ ریم محمد نام دارم	ز درگاه خدا امید دارم
پدر موسی و جدم سرخ احمد	نیاز دل مرا افتاد بی حد
دگر ابراهیم آمد جد اعلی	مرا رحمت کند خواهم که مولی
دگر جدم امیر اسفندیارس	بحمدلله به نیکی نام دارست
دگر جدم بایزید خان ابن عادل	به محشر می رسان یارب تو خوش دل
به عادل شد پدر هم میر یعقوب	همه اخلاق آن افتاد مرغوب
که داماد قرم خان بود آن مرد	درین دوران کشید او گرمی و سرد
پدر او را که شمس الدین فتاده	کسان در خدمت او رو نهاده
پدر شد شمس دین الب ارسلان	به خلق عالم آمد صاحب احسان
پدر او را که نور الدین افتاده	شهید نور آن دین نام آن نهاده
بگویند نسل خالد بود آنها	دعای من به روحش باد اینها
به خالد سیف حق گفته پیمبر	به راه دین کشید آن مرد عسکر
سلف را یا الهی رحمتت باد	همه ارواح ایشان تا شود شاد
الهی گر کسی می گوید آمین	بگیرد در صلاح و زهد آیین
امیری بنده را می کن تو رحمت	نبیند در سؤال حشر زحمت
ترا قطرات رحمت بی حسابست	مرا اشک ندامت چون حبابست

Emîrî'yim, Mehmed'dir adım, Allah'ın dergâhından ümitliyim.

Babam Musa ve ceddîm Sorh Ahmed, gönlümün niyazı sınırsız.

Diğer büyük atam İbrahim oldu; isterim ki Mevlâ bana rahmet ede.

Diğer atam Emîr İsfendiyâr'dır, Allah'a şükür ki iyi adla ünlüdür.

Diğer atam Âdil oğlu Bâyezid Han; mahşerde ey Allah'im sen mutluluk ulaştır (ona)!

Mîr Yakup da Âdil'e peder oldu, onun ahlâkı hepten makbul oldu.

O adam Kırım Han'ın damadıydı; bu dünyada o sevinci ve kederi tattı.

Onun babası Şemseddîn imiş; insanlar onun huzuruna gelirmiş.

Şemseddîn'in babası Alp Arslan, dünya halkına ihsanda bulundu.

Onun babası Nureddîn imiş; onun o adını dinin nurlu şehidi koymuş.

*Derler Halid'in neslindendi onlar, benim duam onların ruhuna gitsin!
Halid'e Hakk'ın Kılıcı demiş peygamber, din yolunda kılıç çekti o mert asker.*

*Selefe ey Allah'ım sen rahmet et, onların hepsinin ruhu şad olsun!
Ey Allah'ım eğer bir kimse derse âmin, iyilik ve zühdü adet edinsin!*

Emîrî kuluna sen rahmet et (de), kıyamet günü sorguda sıkıntı çekmesin.

*Senin rahmet damlaların sonsuzdur, benim pişmanlık gözyaşlarım ise su kabarcı-
ğı gibidir.¹¹⁷*

Soy ağacını verdiği mesnevide atalarım diye zikrettiği kişiler, önce de ifade edildiği gibi Candaroğulları Beyliği'nin hükümdarlarıdır. Candaroğulları Beyliği 1292 yılında Kastamonu, Sinop ve çevresinde kurulmuştur. Oğuzların Kayı boyundan olan beyliğin dili Türkçe, mezhepleri Sünni-Hanefî'dir.¹¹⁸ Candaroğulları Beyliği'ne kurucusu Şemseddîn Yaman Candar'ın isminden dolayı Candaroğulları denmiştir. Ancak sekizinci hükümdar olan İsfendiyâr Çelebi Bey'den dolayı bu beyliğe İsfendiyâroğulları ve son hükümdar olan Kızıl (Sorh) Ahmed'den dolayı Kızıl Ahmedlüler de denmiştir.¹¹⁹

Candaroğulları beyliği, Selçukluların hizmetinde bulunan Alp Arslan ve oğlu Şemseddîn Yaman Candar'la başlamaktadır.¹²⁰ Söz konusu kişiler Emîrî'nin atalarım diye zikrettiği Alp Arslan ve onun oğlu Şemseddîn'dir. Ancak bu manzumede geçen Emîrî'nin dedelerinden Alp Arslan'ın babası Nureddîn hakkında bir bilgi mevcut değildir. Yaman Bey'e 1292 yılında hizmetine karşılık Kastamonu ve havalisi verilmiştir. Kastamonu daha önce Şelçuk hükümdarı Alâeddin Keykubat tarafından Çobanoğullarından Hüsameddin Çoban'a ikta olarak verilmiş ve oğlu Muzafferüddin Yavlak Aslan ve onun oğlu Mahmud Kastamonu'da beylik yapmışlardır.

Selçuklu sultanı Gıyaseddin Mesud'un hükümdarlığı sırasında kardeşi Rükneddin Keyûmers, Kastamonu beyi Muzafferüddin Yavlak Aslan'ın yardımıyla kardeşi Gıyaseddin Mesud'a karşı Kastamonu'da hükümranlığını ilan etmiştir.

Rükneddin Keyûmers, Moğollara güvenen kardeşi Mesud'un ilk kuvvetlerini mağlup etmiş, ancak o kuvvete yardımcı olarak gönderilen Şemseddîn Yaman Candar komutasındaki kuvvetlere yenilmiş ve ölmüştür. Şemseddîn Yaman Candar'a bu hizme-

¹¹⁷ *Emîrî Divanı*, A Nüshası, vr.76^b.

¹¹⁸ Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar*, Ankara 1969, II, 80.

¹¹⁹ Talat Mümtaz Yaman, *Kastamonu Tarihi*, Kastamonu 1935, I, 95-96.

¹²⁰ Öztuna, II, 81.

tinden dolayı 1292’de Kastamonu ve çevresi verilmiş ancak Şemseddîn Yaman Candar, Muzafferüddin Yavlak Aslan’ın oğlu Mahmud’a karşı bir şey yapamadığından Mahmud Bey Kastamonu’yu elinde tutmuş; Şemseddîn Yaman Candar da Eflanî’yle yetinmek zorunda kalmıştır.¹²¹

Şemseddîn Yaman Candar’ın hükümranlığı sadece Eflanî ve çevresiyle sınırlı kalmıştır. Şemseddîn Yaman Candar’ın I. Süleyman ve Yakup isimli iki oğlu vardır. Şemseddîn Yaman Candar’ın ölümünden sonra oğullarından I. Süleyman 1309 yılında Çobanoğullarından Mahmud Bey’i öldürerek Kastamonu, Safranbolu ve Karabük’ü ele geçirmiş ve hükümet merkezini Eflanî’den Kastamonu’ya taşımıştır. I. Süleyman öldükten sonra beyliğin başına 1340 yılında Sinop valisi olan oğlu I. İbrahim geçmiştir. I. İbrahim 1341 yılında Ceneviz-Venedik filosunu iki kez ağır yenilgiye uğratmıştır.¹²²

I. İbrahim döneminde Mısır ile ilişkilerde bulunulmuş, Mısır’a elçiler gönderilmiş ve iki taraf arasında muharebeler eksik olmamıştır.¹²³

I. İbrahim’den sonra Candaroğulları Beyliği’nin başına Şemseddîn Yaman Candar’ın diğer oğlu Yakup Bey geçmiştir. Ancak kaç yılında beyliğin başına geçtiğine ve ne kadar süre kaldığına dair kesin bir bilgi yoktur. Yakup Bey için bu silsilede Emîr denilmektedir. Emîr Yakup, şair Emîrî’nin soy ağacında ceddîm diye zikrettiği dedelerindendir. Emîrî, Yakup Bey için Emîr Yakup demektedir. Şair Emîrî’nin dedesi Kızıl Ahmed’in kardeşleri olan Mahmud Beyin vakfiyesinde ve İsmail Bey’in *Hulviyât* adlı eserinin mukaddimesinde Yakup Bey için Emîr ifadesi kullanılmaktadır. Yakup Bey’in torunu olan Mahmud Bey’in 1374 tarihli Türkçe vakfiyesinde şu ibare vardır:

“Emîr Mahmud Bey ibn-i merhum ve mağfur saîd şehîd Âdil Bey ibn-i Emîr Yakup Paşa.”

Ayrıca Yakup Bey’in torunlarından Mahmud Bey’in kardeşi İsmail Bey, *Hulviyât* adlı eserinin mukaddimesinde nesebini anlatırken şöyle demektedir:

“Ebu’l-Hasan İsmail b. İbrahim b. İsfendiyâr b. Bâyezîd b. Âdil b. Emîr Yakup b. Şemseddîn Yaman Candar.”

¹²¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Ankara 1969, s. 121.

¹²² Öztuna, II, 81.

¹²³ Yaman, I, 108.

Bu belgelerden Yakup Bey'in Kastamonu emîri olduğu anlaşılmaktadır. Emîr Yakup'tan sonra ise Candaroğulları Beyliği'ni Yakup Bey'in oğlu Âdil Bey yönetmiştir. 1345 yılından sonra Candaroğulları Beyliği'nin başına geçen Âdil Bey ismi gibi adil olmuş ve uzun süre beyliği idare etmiştir.¹²⁴ Yakup Bey hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır; ancak Emîrî manzumesinde dedesi Yakup'un Kırım Hanı'nın damadı olduğunu söylemektedir.

Âdil Bey'in Mahmud ve Kötürüm Bâyezid diye meşhur olan Celâleddin Bâyezid adlı iki oğlu vardır. Âdil Bey tahminen büyük ihtimalle 1362 yılından önce bir savaşta öldürülünce yerine oğlu Celâleddin Bâyezid geçmiştir.¹²⁵ Âdil Bey ve onun oğlu Bâyezid, Emîrî'nin soy ağacında zikrettiği dedelerindendir.

Sert ve haşin bir mizaca sahip olan Kötürüm Bâyezid yirmi seneye yakın beyliğin başında bulunmuş ve hükümdarlığının büyük bölümünü Osmanlı Devleti'yle ve Anadolu Beylikleriyle mücadele ederek geçirmiştir. Osmanlı Devleti'nin başında bu dönemde I. Murad bulunmaktadır.¹²⁶

Kötürüm Bâyezid döneminde Candar donanması 1361'de Kefe (Kırım) seferini Cenevizlilere karşı yapmıştır. Kötürüm Bâyezid'in II. Süleyman, İsfendiyâr ve İskender isimli üç oğlu vardır.¹²⁷

II. Süleyman babasının kardeşi İskender'i tahta geçireceğini düşündüğünden kardeşini öldürmüş ve Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır. I. Murad'ın yardımıyla babasını mağlup etmiş ve Kastamonu'yu ele geçirmiştir. 1383'de I. Murad geçici olarak Kastamonu'ya girmiştir. Bunun üzerine babası Sinop'a çekilmiş ve II. Süleyman Kastamonu'da hükümdarlığını ilan ettiğinden Candaroğulları Beyliği ikiye ayrılmıştır. Ancak II. Süleyman niyeti Kastamonu'yu Osmanlı topraklarına katmak olan I. Murad tarafından çok geçmeden hapse atılmıştır. Esir alınan II. Süleyman kaçarak Kastamonu'ya dönmüş; ancak babasına karşı koyamayarak tekrar Osmanlılara sığınmıştır. I. Murad'ın ağabeyi Süleyman Paşa'nın kızıyla evlenerek Osmanlılara damat olmuştur. 1385 yılında babasının ölümü üzerine devletin başına geçmiştir.¹²⁸

¹²⁴ Yaman, I, 109-110.

¹²⁵ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, s. 125.

¹²⁶ Yaman, I, 108.

¹²⁷ Öztuna, II, 82.

¹²⁸ Yaman, I, 108.

II. Süleyman 1386'da I. Murad'ın Karaman seferine ve 1389'da Kosova muharebesine birlik göndermiş ve Yıldırım Bâyezid'in 1389-1390 Batı Anadolu seferine bizzat katılmış; ancak Yıldırım Bâyezid 1392'de onu öldürüp, Candaroğullarının Kastamonu koluna son vermiştir. Yıldırım Bâyezid Kastamonu'yu İsfendiyâr Bey'den almış ve onu Osmanlıya tabi olması şartıyla Sinop sancak beyi yapmıştır.

II. Süleyman'ın ölümünden sonra Candaroğullarının Sinop şubesinin beyi olan İsfendiyâr Bey tarafından beylik devam etmiştir. İsfendiyâr Bey, Emîrî'nin manzumede zikrettiği dedelerindendir. Candaroğulları İsfendiyâr Bey'in soyundan devam ettiği için beyliğe artık İsfendiyâr oğulları denmiştir. Yıldırım'dan kaçan Menteşe, Aydın ve Saruhan beyleri önce Sinop'a, İsfendiyâr Bey'e ardından 1392'de Timur'a sığınmışlardır. 1402 Ankara savaşına kadar Sinop beyliğini yürüten İsfendiyâr Bey, Timur Anadolu'ya gelince Erzincan'da onu karşılamış ve Ankara savaşında Timur'un yanında Osmanlı Devleti'ne karşı savaşmıştır. Ankara savaşında Yıldırım Bâyezid, Timur'a esir düşünce İsfendiyâr Bey de Osmanlılara tabi olmaktan kurtulmuştur. İsfendiyâr Bey, Ankara savaşından sonra Timur'un İzmir seferine de katılmış ve bu hizmetleri neticesinde Timur tarafından kendisine Kastamonu, Çankırı, Kalecik ve Sinop verilmiştir.

İsfendiyâr Bey, Yıldırım Bâyezid'den sonra Bâyezid'in oğulları arasında yaşanan saltanat mücadelelerinden istifade etmeye çalışmıştır. Yıldırım Bâyezid'in oğullarından Musa Çelebi kardeşi Süleyman'ın korkusundan İsfendiyâr Bey'e sığınmıştır. İsfendiyâr Bey, Osmanlı devletinden gelen baskı üzerine Musa Çelebi'yi Edirne'ye göndermiştir. Bu olaydan sonra bu defa da İsa Çelebi kardeşi Mehmed Çelebi'nin korkusuyla bir süre İsfendiyâr Bey'e sığınmıştır. İsfendiyâr Bey 1415 yılında Mustafa Çelebi'nin Şeyh Bedreddin ve Eflak beyi ile yaptığı ittifaka katılarak Mehmed Çelebi'ye baş kaldırmıştır. Ancak bu koalisyon Mehmed Çelebi tarafından dağıtılmış ve Mehmed Çelebi Kastamonu, Çankırı, Bakırküresi ve Kalecik'i İsfendiyâr Bey'in elinden alarak İsfendiyâr Bey'in oğlu Kasım Bey'e vermiştir. Bunun üzerine İsfendiyâr Bey, 1416 yılında Sinop'a çekilmiş ve Mehmed Çelebi adına hutbe okutup para bastırarak bağlılığını bildirmiştir. 1418'de Mehmed Çelebi Samsun'a kadar ilerlemiş, ancak bu şehri İsfendiyâr Bey'e bırakmıştır.¹²⁹

---

¹²⁹ Öztuna, II, 82-83.

Mehmed Çelebi'nin ölümü üzerine II. Murad tahta geçmiştir. Bu sırada II. Murad'a karşı Düzmece Mustafa ve Küçük Mustafa olayları baş göstermiştir. İsfendiyâr Bey bu olaylardan istifade ederek Çankırı ve Tosya da dâhil Bolu'ya kadar olan yerleri istila etmiş ancak mağlup olarak geri çekilmek zorunda kalmıştır. İsfendiyâr Bey 1423'de tazminat vermiş ayrıca torununu padişahla nikâhlayarak barış yapmıştır.

İsfendiyâr Bey'in II. İbrahim, Kasım Bey, Yakup Bey, Murad Bey, Hızır Bey, Kara İsa adında altı tane oğlu bulunmaktadır.¹³⁰

İsfendiyâr Bey'in ölümünden sonra yerine oğlu II. İbrahim 1439 yılında beyliğin başına geçmiştir. II. İbrahim de Emîrî'nin soy ağacını verdiği manzumedeki İbrahim isimli dedesidir. II. İbrahim'in dört sene süren hükümdarlığı bir olay yaşanmadan sakin bir şekilde geçmiştir. II. İbrahim'in hükümdarlığı 1443 yılında ölümüyle son bulmuştur. II. İbrahim'in İsmail Bey, Kızıl Ahmed Paşa, Mahmud Bey, Orhan Bey ve Yusuf Bey adlı beş oğlundan İsmail Bey beyliğin başına geçmiştir.¹³¹

İsmail Bey'in beyliğin başına geçmesi üzerine kardeşi Kızıl Ahmed Paşa beyliği ele geçirmek için Osmanlılar'ın safına geçmiştir.

Bu sırada Osmanlı Devleti'nin başında bulunan Fatih Sultan Mehmed, 1459 yılında İsmail Bey'in elinden Kastamonu ve Sinop'u alarak İsmail Bey'e önce Yenişehir sonra Filibe sancağını vermiş; Kızıl Ahmed Paşa'yı Kastamonu emîri tayin etmiştir. İsfendiyâr oğulları beyliği Kızıl Ahmed Paşa'dan yürümüştür; bu yüzden beyliğe Kızıl Ahmedliler de denmiştir. Kızıl Ahmed Paşa Emîrî'nin Sorh Ahmed diye zikrettiği dedesidir. Fatih Sultan Mehmed, Kastamonu'dan sonra Trabzon üzerine sefere giderken Kızıl Ahmed Paşa da onun yanında yer almış, sefer dönüşü Fatih 1461 yılında Kızıl Ahmed Paşa'yı Mora sancak beyliğine nakletmiştir.

Kızıl Ahmed isyan ederek Mora'ya gitmemiş ve Karamanoğlu'na, oradan da Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'a sığınmıştır. 1464 yılında Uzun Hasan'ın Karaman seferine katılmış, 1473 Otlukbeli savaşında Fatih'e karşı Akkoyunlu saflarında savaşmıştır. Otlukbeli savaşında esir düşen Kızıl Ahmed Paşa kaçarak sekiz yıl Van Gölü civarında yaşamış, Fatih'in ölümünden sonra Osmanlı tahtına geçen II. Bâyezid döneminde 1481 yılında Bolu'da oturmasına izin verilmiştir. Ölünceye kadar Osmanlı top-

¹³⁰ Yaman, I, 130-133.

¹³¹ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, s. 133-135.

raklarında yaşamıştır. Kızıl Ahmed Paşa'nın Mirza Mehmed Paşa ve Musa Paşa adlı iki oğlu vardır.¹³² Kızıl Ahmed Paşa'nın oğullarından Musa Paşa, Emîrî'nin babası Musa Paşa'dır.

Musa Paşa yukarıda anlatılan Pîrî Mehmed Paşa'nın damadıdır. Pîrî Mehmed Paşa'nın Ayşe ve Hanım adlı iki kızı bulunmaktadır. Ayşe, Çoban Mustafa Paşa'nın, Hanım ise Erzurum Beylerbeyi Ahmedlü Musa Paşa'nın eşidir.¹³³

Musa Paşa, Kastamonu ve Bolu taraflarında saltanat sürmüş İsfendiyârzâdeler veya Kızıl (Sorh) Ahmedliler koluna mensuptu.¹³⁴ Aile fertleri II. Bâyezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman zamanlarında ve daha sonraki dönemlerde de devlet memuriyetlerinde bulunmuşlardı.¹³⁵ Musa Paşa'nın babası Candaroğulları Beyliği'nin son hükümdarı Kızıl Ahmed Paşa'dır. Musa Paşa 1542'de Erzurum Beylerbeyi olmuş ve Gürcülere karşı Dav İli'nde mücadele etmiştir.¹³⁶

Emîrî, soy ağacını verdiği manzumenin sonunda Halid b. Velid'in soyundan geldiğini de söylemektedir:

*Derler Hâlid'in neslindendi onlar, benim duam onların ruhuna gitsin
Hâlid'e Hakk'ın kılıcı demiş peygamber, din yolunda kılıç çekti o mert asker.*

Bunun dışında aynı nüshada yine Hâlid b. Velid'in neslinden geldiği yazmaktadır:

خالد بن وليد نسلندن رضى الله تعالى عنه حضرت اميرى محمد بيك كيم

*Hâlid b. Velid neslinden Radiyallahu Teâlâ anhü Hazret-i Emîrî Mehmed bey kim*¹³⁷

Aynı varakta Hâlid b. Velid'in neslinden geldiğini anlatan beyitler de bulunmaktadır:

نسل خالد هر كجا باشد معین راه دین   خالدی را یا الهی روز محشر كن خطاب

¹³² Öztuna, II, 82-83.

¹³³ Küçükdağ, s. 119.

¹³⁴ Dündar Aydın, *Erzurum Beylerbeyliği ve Teşkilatı*, Ankara 1998, s. 94.

¹³⁵ Enver Konukçu, *Selçuklulardan Cumhuriyete Erzurum*, Ankara 1992, s. 170.

¹³⁶ Öztuna, II, 85.

¹³⁷ *Emîrî Divanı*, A Nüshası, vr.113^b.

*Hâlid'in nesli her nerede olursa din yolunun yardımcısı olur,
Hâlid'e ey Allah'ım mahşer günü hitap et!*

راه دين را با صداقت گشته آنها جاھدين   هذه جنات عدن فادخلوها خالدين

*Onlar din yolunda sadakatle çalışmışlar,
Bu Adn cennetleridir, ebebi olmak üzere (Halidîn) Oraya giriniz!*

Emîrî'nin amcaoğlu olan Şemsî Paşa, *Vikaye* adlı kitabında yer alan bir şiirinde soyunu Hâlid b. Velid'e dayandırmıştır. Eserden bazı beyitler:¹³⁸

*Şems olsam n'ola cihanda ferîd
Cedd-i a'lâm Hâlid bin Velid
Hiç manendi yok dilâver idi
Sanki bezm-i veğâda ejder idi
Kabe'nin fethine odur bâdî
Askere dâim ol durur hâdî
Hâlid'i her zaman Resulullah
Göricek derdi işte seyfullah
Cenk içinde kime uzatsa sinan
Can verir sinesinden uçmağa can
Hâlid'in oğlu Nur-i din-i şehid
Olmuş idi cihan içinde vahîd
Nur-i din oğlu idi Şemseddîn
Böyle yazmış kitaba ehl-i yakîn
Oğlu idi o serverin Yakub
Şekl-i Yusuf'da bir güzel mahbûb
Sonra Yakub'un oğlu oldu Ali
Andan olmuş idi Bâyezid-i Veli
Oğlu İsfendiyâr onun ey yâr
Kastamonu'da eylemiş idi karar*

¹³⁸ Peçevi İbrahim Efendi, *Peçevi Tarihi*, (Haz. Bekir Sıtkı Dal), Ankara 1992, II, 9-10.

Oğlu İsfendiyâr'ın İbrahim

Bir oğlu verdi ona dahi Kerim

Kızıl Ahmed idi anın nâmı

Almış idi cihandan ol kâmu

Ahmed'in oğludur benim pederim

Benim onlardan özgedir hünerim

Nâm-i pâki Muhammed Mirza

Dâr-ı huld içre server-i şühedâ

Hâlid'e çıktı silsile ile peder

Âl-i Osman'a müntesib mâder

Osmanlı Devleti'nde 1551'de Şam beylerbeyi, 1555'te Anadolu beylerbeyi, 1560'da Rumeli beylerbeyi, 1567 vezir ve 1575'te ise III. Murad'a sermusâhib olan Şemsî Ahmed Paşa¹³⁹, Osmanlı tarihinde ilk kez bir padişaha yani III. Murad'a rüşvet aldırması ve böylece atalarının öcünü aldığını söylemiştir. Bu olay şöyle gerçekleşmiştir:

Bir gün padişahın huzurundan çıkan Şemsî Paşa neşe içinde gelmiş ve kâhyası Koçu Kethüda'ya "Bugün Kızıl Ahmedliler'in öcünü Osmanoğulları'ndan aldım. Onlar bizim ocağımıza su döktükleri gibi, ben de onların ocağını söndürecek bir başlangıç düzenledim" demiştir.

Koçu Kethüda bunu nasıl yaptığını sorduğunda cevabı şöyle olmuştur: "Rüşveti tattırdım. Hatta kırk bin akçe gibi büyükçe bir lokma idi, yutturdum. Bundan sonra onlar rüşvet almaktan geri durmazlar ve rüşvet ile devletleri tutunamaz, batır" demiştir.¹⁴⁰

Candaroğulları Beyliği'nde Emîrî'nin silsilesi sırasıyla: Nureddîn, Alp Arslan, Şemseddîn Yaman Candar, Emîr Yakup, Âdil Bey, Bâyezid, İsfendiyâr Bey, İbrahim Bey, Kızıl Ahmed Paşa ve son olarak Emîrî'nin babası Musa Paşa'dır.

Emîrî, divanının bir nüshasında kendisinin Anadolulu olduğunu ve Farsça şiir söylediğini dile getirir:

منم رومی زبان فرس گویم   چرا طعن آورند ما را خری چند

¹³⁹ Öztuna, II, 85.

¹⁴⁰ Peçevi İbrahim Efendi, II, 7-8.

*Ben Anadolu'luyum, Farsça söylerim,
Niye kınarlar bizi birkaç eşek!*¹⁴¹

1.1.5. İnancı

Emîrî, Sünnî-Hanefî mezhebindendir. Zira mensubu olduğu Candaroğulları beyliğinin mezhebi yukarıda da zikredildiği üzere Sünnî-Hanefî'dir. Ayrıca “Makâle der İ'tikâd-ı Hod” adlı bir manzumesinde ehl-i sünnete bağlı olduğu anlatılmaktadır.¹⁴² Yine Divanında Farsça çok sayıda tevhit ve naat konulu gazeller ve ayrıca Dört halife'ye methiyeler yer almaktadır. Bunların yanında Hz. Ali'ye methiyelerinin bulunması ve Şii imamlarına da değinmesi mutaassup bir dindar olmadığının ispatıdır.

Emîrî aynı zamanda sufi bir şairdir. Emîrî'nin bağlı bulunduğu Candaroğulları beyliği Mevlevilere bağlılık arz etmiş, ilgi ve saygı göstermiştir. Candaroğulları beyliğinin hükümdarlarından I. Süleyman da Mevlevi'dir ve kabri Mevlevi dergâhındadır.¹⁴³ Mevlâna'nın torunlarından Ulu Arif Çelebi iki kez Konya'dan Kastamonu'ya I. Süleyman'ı ziyarette gelmiştir. Ayrıca II. Süleyman'ın torunu Devrekânî'de Mevlevi tekkesi yaptırmış ve öldükten sonra yaptırdığı bu Mevlevihane'ye defnedilmiştir.¹⁴⁴

Emîrî'nin inancı hakkında bilgi verdiği “Makâle der İ'tikâd-ı Hod” adlı söz konusu manzumesinden birkaç beyit:

*İlkin Allah'a sena ederim, Mevla'nın ismi olur bana sığınak.
Ondan sonra getiririm peygambere salâvat, bazen gizli bazen açıktan.
İyi kişilerdir onun ailesi, sahabesi, tabîini ve bütün dostları.
Binlerce salât ve sena ederim, ceza günü gelinceye kadar.
Binlerce şükür ve sena ederek kendi itikadımı imla ederim.
Ne zamana kadar dünyada heva ve heves, sena ile geçsin daima nefes.
Gönül sırrı kalemle beyan olur, benim mezhebim böyle ayan olur.
Din ehline böyle olmuş huzur, kendi yollarında oldular uyanık.
Sünnet ehli iyi söz söylerler, bütün yollardan iyi olan yolu ararlar.
Allah'ın zatının vasfı haddi aşar, kimse nerede ulaşır o sınıra.*

¹⁴¹ Metin, s. 114/5.

¹⁴² Metin, s. 260-262 (10. mesnevi)

¹⁴³ Yaman, s. 102.

¹⁴⁴ Öztuna, II, 81-82.

Vâhid (tek, benzeri olmayan), Kâdir (her şeye gücü yeten), Kerîm (çok cömert) ve Rahîm (çokca merhamet eden), benim ikrarım selim kalpledır.

Peygamberlerin hepsi geldiler dünyaya, din yolunu açıkladılar.

Onların sonuncusu Mustafa (s.a.v) geldi, onun dini ebediyete kadar kaldı ayan.

Hepsine salât ve selam ederim, ceza gününe kadar ister sabah ister akşam.

Allah'ın bu kelâmı kadim kelimadır, hoş bağış olmuş bu Kerîmin (çok cömert) bağışı.

Bütün âlem ve içindekiler Hak dışında bizzat olmaz bir olay.

Allah'ın o temiz zatı bakidir, mutlu ve mahzunun halini görendir.¹⁴⁵

Emîrî, manzumesinde söze önce Allah'a hamd ederek başlamakta, ardından peygambere salât u selâm getirmektedir. Daha sonra sahabelere binlerce salâvat getirerek itikadını açığa vurmaktadır. Gönüldeki sırrın yazarak açığa çıkarıldığını, bu yüzden kendi inancını dikte ettiğini söylemekte ve sonra sünnet ehlinin doğru söz söylediğini ve en doğru yolu aradıklarını belirterek ehl-i sünnete bağlı olduğunu anlatmaktadır.

Allah'ın zatını vasf etmenin mümkün olmadığını dile getirir; Allah'ın Vâhid, Kâdir, Kerim ve Rahîm sıfatlarını anar; bütün peygamberlerin dini açıklamakla görevli olduklarını ve onların sonuncusu olarak da Hz. Muhammed'in (s.a.v) geldiğini ve onun dininin son din olduğunu belirtir.

Bütün peygamberlere kıyamete kadar salâvat getirdiğini ve Allah kelâmı'nın yani Kuran'ın kadim, güzel ve Allah'ın bağışı olduğunu söyledikten sonra bu âlemin, içindeki her şeyin ve onda meydana gelen her olayın Allah'ın bilgisi ve takdiri dahilinde gerçekleştiğini, Allah'ın baki olduğunu ve her kulunun halinden haberdar olduğunu dile getirir.

Ayrıca Emîrî'nin divanında Farsça 53 tevhidi¹⁴⁶, 31 naatı¹⁴⁷, 2 Hz. Ali'ye¹⁴⁸, 2 dört halifeye¹⁴⁹ ve 1 tane Şii imamlarına¹⁵⁰ methiyeler söylemesi ve 4 tane münacatı bulun-

¹⁴⁵ Metin, s. 372 (10. mesnevi).

¹⁴⁶ Metin, s. 3-24 (1-53 numaralı gazeller).

¹⁴⁷ Metin, s. 24-38 (54-84 numaralı gazeller).

¹⁴⁸ Metin, s. 39 (86. ve 87. gazeller)

¹⁴⁹ Metin, s. 38-39 (85. gazel), 121 (282. gazel).

¹⁵⁰ Metin, s. 39-49 (88. gazel)

ması; 476 gazelinde yine dinî ve tasavvufî konuları işlemesi onun dindar bir şair olduğunu kanıtlamaktadır.

Tevhit konulu gazellerinde Allah'ın Kerim, Âlim, Settâr, Rezzak, Kâdir, Vedûd, Baki, Hâlık, Gaffar, Zü'l-celâli ve'l-ikram vb. sıfatlarını anmaktadır. Emîrî, her şeyin Allah'ın nurundan ortaya çıktığını dolayısıyla tabiatta bulunan her şeyde Allah'ın tecelli ettiğini söylemekte ve Allah'ın zatının ölümsüz ve diri olduğuna, hiçbir şeye muhtaç olmadığına, günahları affettiğine, tüm gizli sırlara vakıf olduğuna, herkesin rızkını verdiğine değinmektedir. Tevhid konulu gazellerinden bir örnek:

*Bütün eşya zatının birliğine tanıktır, zatının mazharı sıfatlarında tezahür etmiştir.
O'nun aşkı gönülde nasıl parlar, aşkının damlası ne güzel bereketlerdir.
İnsanları, cinleri ve mevcudatı yaratan, O'nun kudretinin işareti hayat ve ölümdür.
Yeryüzü ve gökyüzü kudretinden bir zerredir, aşkının neşesi olur davranışlar.
Tevekkül et Emîrî! Hazır ol, Allah'ın bağışından ulaşır makamlar.*¹⁵¹

Naat konulu gazellerinde Hz. Muhammed'i (s.a.v) överek Allah'ın ona "Habibim" diye seslendiğini ve "Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım" dediğini söylemektedir:

*Senin için bu ne şeref bu ne fazilettir; zira bizim Tanrımız "Habibim" dedi sana.*¹⁵²
*Bu izzet ve şeref bizzat senindir, senin övülen kisven oldu "Levlâke (sen olmasaydın)" sözü.*¹⁵³

Hz. Muhammed'in (s.a.v) dininin yani İslamiyet'in üstün dinlerden olduğunu, onun güzel ahlakının herkesçe beğenildiğini ve davranışlarının örnek alındığını, onun kıyamet günü tüm kullara şefaateceğini söylemekte; tüm kulların onun yolundan gitmesi ve daima Hz. Muhammed'e (s.a.v) salâvat getirmeleri gerektiğini ifade etmekte ve kendisinin her an salâvat getirdiğini dile getirmektedir. Bu gazellerinden bir örnek:

*Ne güzel senin dinin üstün dinlerdendi, sana itaat etti her parlak yıldız.
Sana salât u selam getirmekten bir an boş durmam, her gün seni zikretmeye rağbet ederim.*

¹⁵¹ Metin, s. 6 (8. gazel)

¹⁵² Metin, s. 25/5.

¹⁵³ Metin, s. 28/11.

*Hidayet nuru gönülde parlar, gönlümden nurun kaybolmasın!
Arkadaş ve dosttan uzak kalsam da, arkadaş olarak senin sefa dolu sözün yeter bana!*

*Emîrî, Mustafa'nın (s.a.v) ruhuna salavat getirdi, konuları anladı.*¹⁵⁴

Münacatlarında Allah'ın sıfatlarını, Allah'ın herkesin isteğinden haberdar olduğunu; kullarının günahlarını ve hatalarını, af diledikleri zaman bağışladığını söylemektedir. Kendisinin çok suç ve günah işlediğini dile getirmekte ve gözünden yaşlar dökerek Allah'tan günahlarını bağışlamasını istemektedir. Bu gazellerinden bir örnek:

Ey Zü'l-celâli vel ikrâm (büyüklük ve ululuk sahibi)! Sana tövbe ettim, bütün suç ve günahlarımdan!

Büyük küçük hacetlerin hâkimi, seçkinlerin ve halkın rızkını veren.

Bu cihan apaçık ibret olmuş, Cem nereye gitmiş ondan geriye kalmış kadeh.

Yaptığım her bir hata yanlıştır, bu tövbe daim olur makamında.

Ayağım fermanının yaygısındadır, yüz koydum dergâhına ümitsiz.

Ey Allah'im mektubumu bunla yıka, gözümünden yaşlar döktüm akşama kadar.

Bazen mutluluk bazen üzüntüler ulaşır, ne zamana kadar hüküm sürer bu günler.

Cihanda yaşadığım her an, peygambere salâvat ve selam getiririm.

Ey Allah'im sonumu hayra döndür, yüce Resul Hazretlerinin hürmetine.

Gördüğün her şeye ibretle bak, Emîrî orada "Kel en'âm" olma!"¹⁵⁵

Hiz. Ali hakkındaki gazellerinde Hiz. Ali'nin ilim kapısı ve âlim, lakabının ise "Allah'ın aslanı" olduğunu söylemektedir. Aynı zamanda onun Hiz. Muhammed'in varisi ve damadı, evliyaların gözünün nuru ve rehberi olduğunu dile getirmektedir:

Mana denizinin cevheri onun zatının methinde genç yoktur, velilik yolunun rehberi, evliyaların gözünün nuru.

İlim kapısı, selûnî lafzının söyleyeni, o, Müslümanların imamı şah Ali-yi Murtaza.

İstek bağının mürşidi tarikat ehlinin kılavuzu, vefa ehlinin ilm-i ledunun metotlarının âlimi.

İlginç sırların mazharı, marifet incisinin madeni, irfan ehlinin önderi, onun lakabı "Allah'ın aslanı".

¹⁵⁴ Metin, s. 25 (56. gazel).

¹⁵⁵ Metin, s. 50 (89. gazel).

*Velâyet sırrının kâşifini Emîrî sev! Resulün ilminin varisi, Mustafa'nın (s.a.v) vasisi o oldu.*¹⁵⁶

Emîrî iki gazelinde de dört halifeye ve onların lakaplarına ve vasıflarına değinmektedir. Bu gazellerinden bir örnek:

Ey kardeş! Eğer Allah'a yakınlık istersen, yâd et, boş olma dört yâri anma fikrinden.

Resulün makbulü olan herkese sevgi besle! Yüce Resulü sevenlerden himmet al!

Hazreti Sıddık-ı Ebu Bekir din şeyhinin arkadaşı, peygamber onun temiz zatını övdü mağara arkadaşı.

Diğeri o adalet sahibi olmuş yani Ömer, bunlardan sonra Ahmet'in dinini odur sürdüren.

Bundan sonra sakınanların beğenileni Osman-ı Zü'n-nureyn, onun vakarından utanmış gökteki melekler.

Sonuncusu geldi kerem sahibi Ali-yi Murtaza, onun dilinden hakikatlerin sırrı olmuş aşikâr.

*Ey Emîrî münkir olanlara kötü söz söyle, biçare benden de yüz binlerce lanet olsun onlara.*¹⁵⁷

Emîrî ayrıca bir gazelinde de Şii imamlarına, onların yaptıkları şeylere değinmekte ve onları övmektedir:

Gönlün kabulü oldu imamların sözü, imamların tüm davranışlarının talimi

Din yolunu irşat ettiler, ne ibretti imamların halleri.

Ne kadar çalışıp uğraştılar din yolunda, Hakk'ın rızası oldu imamların emelleri.

Bütün bu ruhani sofra ondandır, İmamların şerefi mana ile doludur.

*Emîrî onların yolunu tutmuş, ben imamların kudretinden elde ederim.*¹⁵⁸

Elbette ki Emîrî'nin, Hz. Ali ve Şii imamlarına dair şiirler söylemesi onun Şii olmasından değil sadece onlara duyduğu sevgi ve saygıdan kaynaklanmaktadır. Zaten dört halifeye methiyeler söylemesi Şii olmadığının ispatıdır.

¹⁵⁶ Metin, s. 39 (86. gazel).

¹⁵⁷ Metin, s. 121 (282. gazel).

¹⁵⁸ Metin, s. 39-40 (88. gazel).

1.1.6. Ahlâkı

Emîrî'nin ahlâkına dair kaynaklarda bir bilgi mevcut değildir; ancak divanındaki şiirlerinden hareketle şunlar söylenebilir.

Sufi bir şair olması hasebiyle tasavvuf terbiyesi almıştır. Şiirlerinde nefis terbiyesi ve güzel ahlak konularına geniş yer vermiştir. Nefsin heva ve heveslerine kapılmamayı, mal ve mevkiye itibar etmemeyi, gönlü tüm kirlerden temizlemeyi öğütlemekte ve bu fani dünyaya bağlanmamak ve ömrü boş yere geçirmemek gerektiğini söylemektedir. Ayrıca şiirlerinde Allah'a ve onun peygamberlerine olan inancını dile getirmekte, gönülde sadece Allah aşkına yer verilmesini ve gönlün diğer dünyevi şeylerden temizlenmesini öğütlemektedir. Böyle düşüncelere sahip olan Emîrî'nin iyi bir ahlaka sahip olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Emîrî'i gazellerinde altın ve gümüş gibi bu dünyanın geçici şeylerinin hevesinde olmadığını, gönlünün Allah aşkıyla dolduğunu, gönlünde Allah'a kavuşma isteğinin arttığını anlatmakta ve kendisinin sadece Allah'ı dilediğini söylemektedir:

*Hakk'ın "Küllü men aleyhâ fân" vahyi varken nasıl olur dünya mülküne meylim.
Kimse kalmaz bu mekânda baki, tüm bu yer ve gökyüzü geride kalır.
Kudret eli kalemi (eline) almış, seçkin çizmiş insanın nakşını.
Emîrî vuslat bayramı ulaşırsa, öyle bayrama kurban olurum.
Sevgilinin aşk yolunda ölürüm, halim dünyada destan olur.¹⁵⁹*

Emîrî, gazellerinde ilahi aşktan ve ilahi aşkın güzelliklerinden bahseder. O, ilahi aşkın insanı mutlu ettiğini; bu aşkın verdiği mutluluk sayesinde ruhun rahat ettiğini, gönülde Allah'ın vasfının nakşolduğunu, dilde Allah'ın zikrinin tat verdiğini söylemektedir:

*Ben cananın sevgisinden tat aldım; cananın lütfu ve ihsanından tat aldım.
Bizde aşktan bir neşe hâsıl oldu. Aşkın sefası canda tatlandı.
Gönülde cemalinin vasfı ezberlendi. Aşk dersini anlamak tatlandı.
Haydi, ey gönül aşktan nükte öğren; her vakit ve her an onunla tatlandı.
Emîrî gönülde cananın aşkına sahipti; gönülde bu kadar, o kadar tatlandı.¹⁶⁰*

¹⁵⁹ Metin, s. 17 (33. gazel).

¹⁶⁰ Metin, s. 119 (279. gazel).

Emîrî ayrıca Allah’a tevekkül ettiğini ve onun dışında kimseden bir şey istemediği anlatmaktadır:

Tevekkül ederim kimseden bir isteğim yoktur, tevekkül olmuş mutlulukların kaynağı.

Her yerde Hakk’ın kudreti belirmiş; bak ertelemekte musibetler vardır.

Eski anlaşmadan emanetim var; aşk yükünü çekmek keramet oldu.

Dostun aşkından gönle hisse düştü; alamet olarak sarı yüzüm yeterli geldi.

Aşk yolunda muradım hâsıl olur; kuşkusuz aşk, muratların aynasıdır.

Bütün eşya sevgiyle yetiştirilmiş, ondan belirmiş zerrelere varlığı.

*Gam ve mutluluk her ikisi de geçer gider. Emîrî! Zaman, ne zaman düzene girer?*¹⁶¹

1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Osmanlı devletinde siyasi başarılarıyla veziriazamlığa kadar yükselen Pîrî Mehmed Paşa gibi önemli ve âlim bir şahsiyetin torunu ve Candaroğulları gibi önemli bir beyliğin soyundan gelmesi dolayısıyla iyi bir eğitim aldığı, dini ve tasavvufî bir terbiyeyle yetiştiği şiirlerinden de anlaşılan Emîrî, III. Murad döneminde paşalık yapan; ancak bu görevinden azl edilen XVI. yüzyıl Osmanlı şairlerindendir. Kendisi Farsça, Türkçe ve Arapça şiirlerinden oluşan dört divanı ve *Aşknâme* ve *Îrâdetnâme* adlı iki mesnevisi olduğunu söylemektedir. Ancak ikinci ve dördüncü divanları elde mevcut olup diğer divanlarıyla mesnevileri henüz elde edilememiştir.

Emîrî’nin incelenen ikinci divanında Farsça 565 gazel, 3 kaside, 11 mesnevi, 55 kıt’a, 18 dubeyt, 20 rubai ve 101 müfret; Türkçe 257 gazel, 2 mesnevi, 7 kıt’a ve 35 müfret; Arapça 1 müfret beyit yer almaktadır.

Dördüncü divanda Farsça 263 gazel, 2 kaside, 20 mesnevi, 147 kıt’a, 123 rubai ve 136 müfret beyit; Türkçe 47 gazel, 1 rubai ve 45 müfret beyit vardır.

Şair, divanın her iki nüshasında yer alan şiirlerinde “Emîrî” mahlasını kullanmış; ancak bazen vezin gereği şiirlerinde “Emîr” mahlasına da¹⁶² yer vermiştir:

*Ey Emîrî! Ne yapayım beka düşüncesini, sonunda menzirim bizzat yokluktur.*¹⁶³

¹⁶¹ Metin, s. 77 (176. gazel).

¹⁶² Bkz. dipnot 101.

*Korku ve ümit içinde çaresiz ve aciz kalmış Emîr(î), Allah'ın onu cehennemde yakmamasını temenni eder.*¹⁶⁴

Daha öncede ifade edildiği gibi sufi bir şair olan Emîrî, tasavvufî şiirler söylemiştir. Şiirlerinde Allah'ın sıfatlarına, peygamberin mucizelerine değinmiş; ilahî aşkı ve sevgiliyi anlatmıştır. Ayrıca şiirlerinde ayet, hadis ve peygamber kıssalarına bolca işaret etmiştir.

Emîrî, divanındaki tüm şiirlerini aruz ölçüsünde söylemiş ve Farsça şiirlerinde sırasıyla hezec, remel, haff, muzâri', seri', müctes, mütekârib, recez ve münserih olmak üzere dokuz bahirden yararlanmıştır.

Farsça şiirlerinde 306 manzumede hezec, 247 manzumede remel, 78 manzumede haff, 51 manzumede muzâri', 26 manzumede seri', 22 manzumede müctes, 11 manzumede mütekârib, 8 manzumede recez, 3 manzumede münserih bahirleri ve bunların farklı kalıplarını kullanmıştır. Ayrıca bir müfrette rubai veznine yer vermiştir.

Emîrî'nin daha önce de ifade edildiği gibi hem anne hem de baba tarafından âlim ve soylu bir aileye mensup olması sebebiyle iyi bir eğitim aldığı kesindir. Farsça, Türkçe ve Arapça olmak üzere üç dilde şiirler söylemiştir. Farsça ve Türkçe şiirlerin yanında Farsça-Arapça mülemma 2 tane gazel¹⁶⁵ ve 2 tane kıta¹⁶⁶ ve 4 tane müfret¹⁶⁷ söylemiş, bazı Farsça şiirlerinde Farsça-Arapça mülemma beyitlere¹⁶⁸ yer vermiş ve bazen de Farsça gazellerinde redif olarak Arapça¹⁶⁹ kullanmıştır. Ayrıca 2 tane Farsça gazelinin içinde Farsça-Türkçe mülemma beyitlere¹⁷⁰ yer vermiş ve 1 tane de Türkçe-Arapça mülemma gazel¹⁷¹ söylemiştir.

¹⁶³ Metin, s. 68/9.

¹⁶⁴ Metin, s. 13/10.

¹⁶⁵ Metin, s. 84-85 (196. gazel), 244 (557. gazel).

¹⁶⁶ Metin, s. 265 (2. kıta), 273 (33. kıta).

¹⁶⁷ Metin, s. 292 (5. , 7. ve 8. müfretler), 294 (18. müfret).

¹⁶⁸ Metin, s. 4/6,7ve10; 5/1; 9/11; 13/6; 17/8, 10; 18/5; 19/11; 20/1; 24/1, 2; 24/9; 34/5; 40/3; 45/1; 47/1; 52/1, 4 ve 5; 53/6; 54/2, 5; 75/11; 77/17; 78/15; 122/5, 6,10; 123/7; 124/7; 131/8 ve 9; 132/1; 133/10; 134/7; 157/8; 158/1 ve 4; 159/6, 7, 8, 10 ve 11; 162/6 ve 11; 163/5; 164/8; 165/10; 168/7; 169/8 ve 9; 173/3, 5; 177/7, 8; 179/1, 2, 4; 183/3, 6, 7; 184/1; 185/10, 15; 217/1; 224/1, 5; 227/10; 228/15; 237/2, 4, 6 ve 7; 238/6 ve 7; 246/4; 253/19; 265/7; 267/6 ve 8; 278/6; 285/2; 287/2 ve 7; 288/1ve 2; 290/9.

¹⁶⁹ Metin, s. 10 (17. gazel), 21 (43. gazel), 21-22 (45. gazel), 24 (53. gazel), 35 (76. ve 77. gazeller), 36 (79. gazel), 37 (81. gazel), 37-38 (82. ve 83. gazeller).

¹⁷⁰ Metin, s. 50 (110. gazel), 223 (503. gazel).

¹⁷¹ *Emîrî Divanı*, İ Nüshası, vr. 152^b.

Emîrî, önce de ifade edildiği gibi Farsça, Türkçe ve Arapça üç dilde şiirler söylemiştir. Türkçe ve Farsça şiirlerinden her iki dili son derece güzel kullanmış; ancak mısra ve beyitlerden oluşan Arapça şiirlerinde ise, o kadar başarılı olamamıştır.

Türkçe gazellerinden bir örnek:

*Döker kanımı tîgin ey sitemger
Kodum aşkının yolunda can ile ser
Senin aşkınla sevilir can ile dil
Yanağın berg-i gülden oldu bihter
Hazan rengine döndü reng-i rûyem
Alâmât-i muhabbet oldu izhâr
Visalinle sa'id olurdu bahtım
Olupdur kevkebem hicr ile bî-fer
Rakip ile kapında ey peri-rû
Emîrî bendeni görme beraber¹⁷²*

Farsça-Arapça mülemma gazellerinden bir örnek:

بلغ صبا سلاما مسكيتہ الروايح	آن یار مه لقا اخلاص من چه واضح
قد تظهر المعانی بالخط فی اللوایح	این اشک سرخ دیده بر چهره خط کشیده
والعمر کیف ما كان مثل الرياح رایح	دل مبتلای هجران در عشق یار سوزان
یا عارفا بما صار لا تكثر النصایح	از درد عشق جانان هرگز بری نباشم
لا تقطع الرسائل لا تکتّم النصایح	در پیش یار امیری می گو ز حال زارم

O ay yüzlüye ihsanım ne açık, sabah rüzgârına misk kokulu selam söyle!

Bu kanlı gözyaşı yüze hat çekmiş, anlamlar levhalarda yazıyla ortaya çıkabilir.

Hicranın müptelası gönül cananın aşkında yanar. Ömür nasıl olursa olsun rüzgâr gibi geçip gider?

Sevgilinin aşk derdinden asla boş olmam, ey olup bitenleri bilen, fazla nasihat etme!

Sevgilinin önünde Emîrî, perişan halimden söz etme, haberleri kesme, nasihatleri de gizleme!¹⁷³

¹⁷² *Emîrî Divanı, İ Nüshası, vr. 86^b.*

Emîrî şiiirlerinde telmih, teşbih, tezat, tenasüp gibi edebi sanatlara bolca yer vermiştir. Bunlardan özellikle telmih ve iktibas çokça kullanmıştır. Ayet ve hadislere bolca telmihte bulunmuş ve iktibas yapmıştır.¹⁷⁴ Buradan hareketle onun dini ilimlere vakıf olduğu söylenebilir.

Emîrî, büyük sûfi şairlerden özellikle Mevlâna, Şems-i Tebrîzî, Abdurrahman Câmî, Feriü'd-dîn Attâr, Hâcû-yi Kirmânî ve Kemâl-i Hucendî'den etkilenmiştir. Divanında bu şairlerden özellikle Mevlâna'nın şiiirlerine yer vermiş, telmihlerde bulunmuş, diğer şairleri ya isimleriyle ya da eserleriyle anmıştır.

Emîrî, Şems-i Tebrizi'nin tasavvuf alanında Farsça kaleme aldığı *Mergûbu'l-kulûb* adlı eserini manzum olarak Türkçeye çevirdiğini¹⁷⁵ söylemektedir. Eserin her ne kadar Tahran Üniversitesinde kayıtlı bir yazmasına¹⁷⁶ ulaşılmışsa da bu eser büyük ihtimalle Şems-i Tebrizi'ye ait değildir.

Eser tövbe, Allah'ın zatı ve sıfatları, abdest, dünyayı terk etmek, tecrid ve tefrid, mağrifet, âşık ve fena olmak üzere on fasıldan oluşmaktadır. Eserden örnek birkaç beyit:

Dürr-i meknûn ola çeşminden revân

Tövbe kıl dâim nedametle her ân

Tövbe ile kıl ibadet daimâ

Tövbe pak eyler vücudu hemçu mâ

Tâatin bî tövbe olsun serâb

Teşne, kânî olmayı olmasa âb

Tövbe farz oldu kıla herkes onu

Tövbeye sevk eyle ya Rab sen beni

Zikr-i Hak ile ola kalbim enîs

Tâbiîn ile olayım ben celîs

Tövbe ile pak olur hep âsiyân

Tövbeden hâlî olur mu tâyiân

¹⁷³ Metin, s. 84-85 (196. gazel).

¹⁷⁴ Bkz. Ayet ve Hadisler Fihristi, s. 313-316.

¹⁷⁵ *Emîrî Divanı*, İ Nüshası, vr. 1^b - 7^a

¹⁷⁶ Şems-i Tebrîzî, *Mergûbu'l-kulûb*, Kitaphâne-i Merkezi-i Dânişgâh-i Tahran, Nr: 8004.

Rah-i Hak'tan kâfirin oldu ırâk

Nâr oldu onların içün turâk

Tövbe ile keşf olur cümle nikât

Tövbe ile hûb olur cümle sıfât

Koma isti'fârı dilden daimâ

Böyle yazmış Şems-i Mevlâna'yı mâ¹⁷⁷

Emîrî ayrıca Mevlâna'nın *Heft Vadi* isimli eserini manzum olarak Türkçeye çevirdiğini¹⁷⁸ bildirse de kaynaklarda Mevlâna'nın böyle bir eserine raslanmamıştır. Ancak eserdeki vadiler Attâr'ın *Mantıku't-tayr* adlı eserindeki vadilerle benzerlik göstermektedir.

Eser tıpkı *Mantıku't-tayr* gibi¹⁷⁹ maksadın talebi (istek), aşk, mağrifet, isti'nâ, tevhid, hayret ve fenafillâh olmak üzere tasavvufta aşılması gereken yedi vadiyi anlatmaktadır. Bu eserden örnek birkaç beyit:

Kıldı bu mânayı Mevlâna beyan

Nice düştü Heft Vadi bil ayan

Bu yedi vadiye uğrar çünkü râh

Bu uzak yolda yine düşer nigâh

Düş talep vadisine sen ibtidâ

Ba'd ezan vadi-yi aşka ey fetâ

Anda tahsil olunur çun marifet

Hâsıl olur anda isti'nâ sıfet

Vâdi-yi tevhid olur pencumîn

Ba'd zan vadi-yi hayrettir hemîn

Ba'd zan vâdi-yi fakr u hem fenâ

Vâdi-yi rûşen fenâ ender fenâ

Her birinin şerhin etmiş âşikâr

Kıl dua rûh-i Celâleddîn-vâr

¹⁷⁷ *Emîrî Divanı*, İ Nüshası, vr. 2^a - 2^b.

¹⁷⁸ *Emîrî Divanı*, İ Nüshası, vr. 7^b - 10^b.

¹⁷⁹ Bkz. Feridü'd-dîn Attâr, *Mantıku't-tayr* (Çev. Mustafa Çiçekler), İstanbul 2006.

*Çünkü oldun ırkına muttasıl
Kıl vücudunu Emîrî muzmehıl*¹⁸⁰

Emîrî bir gazelinde de Mevlâna'nın sema yapmaya izin vermesine ve Şems-i Tebrîzî'nin de ona katıldığına değinerek telmihte bulunmuştur:

*Senin o hayalin Çin resmi gibi oldu; perişan gönle arkadaş oldu.
Sevgilinin ağzı mücevher madenidir, onun yakut halkası yüzük taşı oldu.
Sevgilinin nur madeni olan gözünü görmek nasıl kesin emir oldu?
Mevlâna semaya izin verdi; bak o an Şemseddîn geldi.
Kendi azığını tarladan çıkar ey Emîrî, yakîn zamanı geldi.*¹⁸¹

Ayrıca dört tane Farsça dubeytinde¹⁸² Mevlâna'nın semaina telmihte bulunmuş ve bunlardan üçünde¹⁸³ Mesnevî'nin ilk beytine¹⁸⁴ nazire yapmıştır. Bu dubeytlerden bir örnek:

*Hız. Mevlâna 'mızın semasında hazır bulunursan sefa bulursun.
Emîrî! Dinle neyden nasıl inliyor, ayrılıklardan nasıl şikâyet ediyor?*¹⁸⁵

Emîrî bir gazelinde Mevlâna'nın Mesnevî'sinin yine ilk beytine yer vererek tazmin sanatında bulunmuştur:

*Neyin deliğinden dışarı çıkar nefes, "dinle neyden nasıl hikâye ediyor".
Bedenimde kıllar dil olmuş, "ayrılıklardan şikâyet ediyor".*¹⁸⁶

Emîrî ayrıca bazı beyitlerinde¹⁸⁷ Mevlâna ve Mevlevilikle özdeşleşen neye, neyin sesinin tesirine, güzelliğine, ney gibi vatanından ayrı düştüğüne ve sevgilinin gamında ney gibi inlediğine değinir. Neyin sesinin tesirini ve sevgilinin gamında ney gibi inlediğini anlattığı birkaç örnek beyit:

*O, tatlı neyi işitince bu sahrada coşar ahu.*¹⁸⁸

¹⁸⁰ *Emîrî Divanı*, I Nüshası, vr. 7^b.

¹⁸¹ Metin, s. 103 (241. gazel).

¹⁸² Metin, s. 281/5 ile 7, 282/1 ile 3.

¹⁸³ Metin, s. 281/6 ile 8, 282/4.

¹⁸⁴ *Dinle, bu ney nasıl şikâyet ediyor, ayrılıkları (nasıl) anlatıyor* (Mevlâna, Mesnevi, çev. Derya Örs-Hicabi Kırılancık, İstanbul 2007, I, 39).

¹⁸⁵ Metin, s. 281/6.

¹⁸⁶ Metin, s. 86/14 ile 15.

¹⁸⁷ Metin, s. 22/15, 23/8, 23/13, 43/4, 68/11, 86/14, 118/7, 205/2, 207/3, 216/7, 223/11, 236/10, 237/3, 281/6 ile 8, 282/4.

¹⁸⁸ Metin, s. 217/7.

*Senin aşkının gamında ney gibi inlerim, perişan halim ahımdan belli olur.*¹⁸⁹

Emîrî, bir beytinde Câmi'ye telmihte bulunmuştur:

*Bana söz (ilham) etmiş Câmi'nin sözünü nakletmek tebliğdir.*¹⁹⁰

Emîrî, bir beytinde de Attâr'a ve *Mantıku't-tayr*'ına telmihte bulunmuştur:

*Benim sözüm an be an aşkla yakar; ama kimse duymaz, Mantıku't-tayr'ı (kuşların dilini) getirirsem, Attâr nerede Attâr nerede?*¹⁹¹

Emîrî, yine bir beytinde Kemâl-i Hucendî'ye telmihte bulunmuştur:

*Bu sözün olgunluğu Allah vergisi olmuş, Emîr(i) "aferin" der duysa o Hucendli şeyh.*¹⁹²

Bir beytinde de Hâcû-yi Kirmânî'ye telmihte bulunmuştur:

*Onu bilersen Hâcû-yi Kirmân olursun, sonunda ecelin elinden ağlarsın.*¹⁹³

Emîrî, sufi bir şair olduğu için divanında yer alan şiirlerinin konuları da doğal olarak tasavvufidir. Şiirlerinde bahsi geçen sevgili mücerred bir sevgili; aşk da ilahî aşktır.

Emîrî sevgilinin yüzüyle ilgili olarak çeşitli benzetmelerde bulunmuştur. Şiirlerinde kavseyn (iki yay) kelimesiyle sevgilinin kaşlarını kastetmiş; ayrıca şekil bakımından da mihraba benzetmiştir. Sevgiliyi ceylana, peri yüzlü sakiye ve vahdet sakisine benzetmekte; sevgilinin yüzüyle ilgili çeşitli benzetmeler yapmaktadır. Sevgilinin yüzünü aya, güle, gül yaprağına ve güneşe; yanağını laleye; boyunu selviye, hurma dalına ve gülfidanına; dudağını yakuta ve ab-ı hayata; ağzını goncaya, şekere, şeker kamışına, bala ve mim harfine; saçını dal harfine ve tuzağa; gözünü nergise, ayn harfine; benini tuzağa teşbih etmiştir. Bunlardan birkaç örnek:

*Ey selvi boylu, lale yüzlü, sen bize bak! Kalp gece gündüz senin kapındadır.*¹⁹⁴

*Onu gören herkes hayran ve şaşkın olur, senin ay yüzünün aşkında huy böyledir.*¹⁹⁵

*Senin yakut dudağın canın kuvvetidir, vâsfın ebedi hayattır.*¹⁹⁶

¹⁸⁹ Metin, s. 205/2.

¹⁹⁰ Metin, s. 70/6.

¹⁹¹ Metin, s. 220/4.

¹⁹² Metin, s. 100/9.

¹⁹³ Metin, 261/10.

¹⁹⁴ Metin, s. 45/1.

¹⁹⁵ Metin, s. 74/9.

*Boyun gözümden gül fidanı gibi olmuş, senin gönül alan cemalin gözün parlaklığı.*¹⁹⁷

*Sineye ulaşır gamzenden ok, iki kaşın sanki iki yay olmuş.*¹⁹⁸

Emîrî, gönlü laleye, bülbüle, gemiye, bahçeye, kuşa ve ırmağa benzetir; onu bazen sevgilinin misk kokulu saçının ve beninin tuzağında esir olarak, bazen de sevgilinin gamze okundan yaralanmış olarak ele alır. Gönül sadece ilahî aşkla doludur ve bu aşktan dolayı yanıp parçalanmaktadır; ancak bundan mutlu ve hoşnuttur. Bunlardan birkaç örnek:

*Gönül gemisi cananın aşkından ne azık götürmüş, hazır olurum yolculuk vakti, zaman geldi.*¹⁹⁹

*Gönül bahçesinde yüce başlı selvi sensin, bana kendi lütfundan bir gölge düşür!*²⁰⁰

*Ne zamana kadar senin yüzünün ayrılık derdiyle gönül incinecek, gözlerden dışarı akmış bu gönül ırmağı.*²⁰¹

*Gönül kuşum cananın aşkına mayil, gönül tanesi, kulak ardındaki beni bela tuzağı oldu.*²⁰²

Emîrî, şiirlerinde Kur'an'dan aldığı ilhamla yer yer Allah'ın güzel isimlerini zikreder. Her şey Allah'ın nurundan var olmuştur; Allah ölümsüz ve diridir; her şey ona muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir; O, günahları affeder, çok bağışlayıcıdır; gizli sırların hepsini bilir, herkesin rızkını verir, iyi kullarını sever. Allah'ın zatı bakidir. Allah, Kerîm, Âlim, Settâr, Rezzâk, Kâdir, Vedûd, Hâlık, Gaffâr, Celâl ve İkram sahibidir.²⁰³

¹⁹⁶ Metin, s. 78/12.

¹⁹⁷ Metin, s. 187/9.

¹⁹⁸ Metin, s. 211/7 (Başka örnekler için bkz.: s. 68/1, 71/9, 71/11, 86/3, 93/3, 133/3, 150/7, 175/11, 178/1, 185/4, 214/5, 217/9, 227/3).

¹⁹⁹ Metin, s. 113/4.

²⁰⁰ Metin, s. 134/12.

²⁰¹ Metin, s. 165/5.

²⁰² Metin, s. 145/1 (Başka örnekler için bkz.: s. 56/1, 56/10, 88/9, 107/1, 115/3, 132/1, 151/1).

²⁰³ Metin, s. 11/1, 11/8, 13/9, 14/6, 22/11, 23/7.

Emîrî her yerde ve her şeyde Allah'ın tecelli ettiğine ve Allah'ın tecelli edişiyle “ya hû” seslerinin yükseldiğine dikkat çeker.²⁰⁴ Ayrıca Allah'ın “Kün feyekûn” (ol dedi oluverdi) emriyle evreni yarattığına değinir.²⁰⁵

Emîrî, her iki cihanda da tek isteğinin Allah olduğunu söyler ve bu dünya hapis-hanesinde vatanından ayrı düştüğüne ve asıl vatanına dönmek istediğine değinir. Bunun için hayatta iken ölmek gerektiğine, yani dünyanın tüm heves ve isteklerinden gönlü temizlemeye ve Allah'a kavuşmaya dikkat çeker. Ayrıca vahdet makamına ulaşmak istediğine, vahdet sakisinin elinden elest şarabını içtiğine ve o yüzden mest olduğuna değinir.²⁰⁶

Emîrî aşk yolunda Mecnun'dan daha perişandır; aşk ateşi gönlünü kebab etmiş ve baştan aşağı onu yakmıştır. O, aşk acısıyla sabaha kadar inler, aşk gamıyla boyu iki büklüm olmuş, yüzü sararmıştır; gözünden kanlı yaşlar döker. O, canını sevgilinin aşkı uğrunda feda ettiğine, sevgilinin aşkının derdinde deva istemediğine; çünkü sevgilinin aşkının sefa ve tat verdiğiğine; sevgi için temiz kalpli olmak gerektiğine dikkat çeker.²⁰⁷

Emîrî, sahip olunan mal ve mülkle gururlanmamayı öğütler; çünkü kimsenin nam ve nişanından iz kalmayacaktır der. O, ibadetten gafil olmamayı, herkese Allah'ın takdirden başka bir şey ulaşmayacağını söyler.²⁰⁸

O, gazellerinde ömrü çimenliğe, keseye, harmana, ve bahara teşbih etmekte; onun önemini vurgulamakta ve onu boşa harcamamak gerektiğini dile getirmektedir.²⁰⁹

Emîrî rindlerin sohbetini, meclisini ve onların yolunun toprağını över.²¹⁰ Emîrî, zâhidleri ise eleştirir. Onların ilahi aşkı ve Allah aşkıyla yananları sürekli kınadıklarını; gönül ehlinin sırlarına vakıf olamadıklarını, gönül yangınından gafil olduklarını ve gösteriş yaptıklarını ifade eder.²¹¹

²⁰⁴ Metin, s. 216/6, 216/11.

²⁰⁵ Metin, s. 9/13, 22/14.

²⁰⁶ Metin, s. 14/13, 42/12, 48/3, 88/3, 90/2, 96/3, 109/3, 188/2.

²⁰⁷ Metin, s. 187-188 (427. gazel), 190 (433. gazel), 198 (453. gazel), 209-210 (478. gazel).

²⁰⁸ Metin, s. 133 (310. gazel), 69 (153. gazel).

²⁰⁹ Metin, s. 123/13, 195/1, 218/8, 123/11.

²¹⁰ Metin, s. 16/7, 49/4, 105/4, 135/4, 146/10, 150/5, 235/7, 237/9, 247/2.

²¹¹ Metin, s. 61/3, 68/11, 78/10, 84/9, 119/4, 153/7, 164/8, 165/4, 165/10, 172/2, 195/13.

1.3. ESERLERİ

Emîrî'nin kendi ifadesine göre dört adet divanı vardır²¹²; bunlardan ikinci ve dördüncü divanları elde mevcuttur.

1.3.1. İkinci Divan

İkinci divan Farsça ve Türkçe gazel, kaside, mesnevi, kıt'a, rubai ve müfret şiirlerden oluşmaktadır. Bunlar, Farsça 3603 beyitte 565 gazel, 3 kaside, 11 mesnevi, 55 kıta, 18 dubeyt, 20 rubai ve 101 müfret; Türkçe 1407 beyitte 257 gazel (1 tanesi Arapça-Türkçe mülemma), 2 mesnevi, 8 kıt'a ve 36 (1 tanesi Arapça) müfret manzumelerdir. Bunların içinde Farsça-Arapça ve Türkçe-Farsça mülemma şiirler de vardır.

Farsça 565 gazelin 506 tanesi 5, 3 tanesi 6, 43 tanesi 7, 3 tanesi 8, 8 tanesi 9, 1 tanesi 10, 1 tanesi 11 beyitlik gazellerdir. Kasidelerin 2 tanesi 15, 1 tanesi 34 beyitten; mesnevilerin 1 tanesi 10, 1 tanesi 13, 3 tanesi 16, 3 tanesi 33, 2 tanesi 32, 1 tanesi 50 beyitten oluşmaktadır. Kıt'aların 2 tanesi 4 beyitlik, 14 tanesi 3 beyitlik ve 38 tanesi ise 2 beyitlik ve 1 tanesi 5 beyitlidir.

Türkçe 257 gazelin 248 tanesi 5, 6 tanesi 7, 3 tanesi 9 beyitlik gazellerdir. Mesnevilerin 1 tanesi 16, 1 tanesi 32 beyitten oluşmaktadır. Kıt'alar ise 2 beyitlidir.

1.3.2. Dördüncü Divan

Dördüncü divandaki şiirler ise gazel, kaside, mesnevi, kıt'a, rubai ve müfret nazım türlerinden oluşmaktadır. Bu divanın elde mevcut iki yazması vardır.²¹³ Dördüncü divanın bir nüshasında²¹⁴ Farsça 2492 beyitte 262 gazel, 2 kaside, 20 mesnevi, 151 kıt'a, 123 rubai ve 136 müfret beyit; 282 beyitte Türkçe 47 gazel, 1 rubai ve 45 müfret beyit vardır.

Farsça gazellerin 252 tanesi 5, 8 tanesi 7 ve 2 tanesi 8 beyitlik gazellerdir. Kasidelerin 2 tanesi de 16 beyitten; mesnevilerin 1 tanesi 9, 1 tanesi 10, 2 tanesi 14, 14 tanesi 16 ve 2 tanesi 33 beyitten oluşmaktadır. Kıt'aların 81 tanesi 2 beyitlik, 45 tanesi 3 beyitlik, 18 tanesi 4 beyitlik, 6 tanesi 5 beyitlik ve 1 tanesi 6 beyitlidir. Rubailerin 122 tanesi 2, 1 tanesi 3 beyitlidir. Türkçe 47 gazelin hepsi 5 beyitlik; 1 rubai 2 beyitlidir.

²¹² *Emîrî Divanı*, İ Nüshası, vr. 283^a.

²¹³ *Emîrî, Divan*, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Kısmı, Nr: 3780; *Emîrî, Divan*, Ankara Milli Kütüphane, Nr: A 85.

²¹⁴ *Emîrî, Divan*, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Kısmı, Nr: 3780.

Bu divanın diğ er n  shasında²¹⁵ 1448 beyitte 294 Fars a gazel, 18 tane mesnevi, 2 tane muhammes terkibibent, 151 k  t'a, 118 rubai ve 124 m  fret; 482 beyitte T  rk e 86 gazel, 1 rubai ve 44 m  fret vardır.

Fars a gazellerin 286 tanesi 5, 8 tanesi 7 beyitlik gazellerdir. Mesnevilerin 1 tanesi 9, 1 tanesi 10, 14 tanesi 16, 2 tanesi 33 beyitlidir. K  t'aların 81 tanesi 2 beyitlik, 47 tanesi 3 beyitlik, 15 tanesi 4 beyitlik, 8 tanesi 5 beyitlidir.

T  rk e gazellerin 84 tanesi 5, 1 tanesi 7, 1 tanesi 9 beyitlik gazellerdir.

1.3.3. Diğ er Eserleri

Em  r , kendi ifadesine g  re   ems-i Tebr  z 'ye nispet edilen *Merg  bu 'l-kul  b*²¹⁶ ve Mevl  na'ya atfedilen *Heft V  di*²¹⁷ adlı Fars a eserleri de T  rk e'ye  evirmi  tir. Ayrıca yine kendisi *A  kn  me* ve *  r  detn  me*²¹⁸ adlı iki mesnevisinin olduğ unu da kaydetmektedir; fakat bu iki eserde elde mevcut değildir.

²¹⁵ Em  r , *Divan*, Ankara Milli K  t  phane, Nr: A 85.

²¹⁶ *Em  r  Divanı*,   N  shası, vr. 1^b - 7^a.

²¹⁷ *Em  r  Divanı*,   N  shası, vr. 7^b - 10^b.

²¹⁸ *Em  r  Divanı*,   N  shası, vr. 283^a.

İKİNCİ BÖLÜM

EMÎRÎ DİVANI

2.1. DİVANIN İNCELENMESİ

2.1.1. Divanın Yazma Nüshaları

Emîrî divanlarının iki adet yazma nüshası elde mevcuttur.²¹⁹

1-İ Nüshası: İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Kısmı, 3780 Numaralı Yazma Nüsha.

Divan-ı Emîrî adıyla kayıtlı yazma nüsha 283 varak olup 23,5x14,5 (15,8x8,6) cm. ebadında; her sayfa yaldız çerçeve içerisinde nesih yazı ile yazılmış 17 satırdan oluşmaktadır. Nüshada müselsel dört divanın olduğu yazılmaktadır; ancak nüsha içerisinde sadece ikinci ve dördüncü divan bulunmaktadır. 16^b-181^a varakları arasında ikinci divan, 182b- 282a varakları arasında ise dördüncü divan yer almaktadır.

İkinci divan 996/1587 tarihinde, dördüncü divan ise 997/1589 yılı Ramazan ayında Fethullah b. Şemseddîn el-Abbâsî tarafından istinsah edilmiştir. Eserin ilk varaklarında Seyyid Muhammed es-Suûdî tarafından divan için yazılmış takrizler ve daire içinde divanın fihristi bulunmaktadır.²²⁰

Nüshanın başında şairin Farsçadan Türkçeye manzum olarak çevirmiş olduğu eserler vardır. Bunlar, 1^b-7^a'da Şems-i Tebrîzî'ye nispet edilen *Mergûbu'l-kulûb*, 7^b-10^b'da Mevlâna'ya atfedilen *Heft Vadi* isimli eserlerdir.

10^b-11^a'da Farsça "Der Beyan-i Mukaddime-i Heft Tavr" ve "Der Beyan-i Heft Tavr",

²¹⁹ www.yazmalar.gov.tr adresine ek olarak aşağıdaki eserler de taranmış, sadece iki divanının yazmasına ulaşılmıştır: Ahmet Münzevî, *Fihrist-i Nüshâ-yi Hattî-yi Fârsî*, Tahran hş. 1349/1930, I-VI; Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlana Müzesi Yazmalar Kataloğu*, Ankara 1967, I; M. Seyfettin Özege, *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*, İstanbul 1971, I-III; Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlana Müzesi Yazmalar Kataloğu*, Ankara 1971, II; Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlana Müzesi Yazmalar Kataloğu*, Ankara 1972, III; Elmas Acar-Servet Bayoğlu-Ali Can-Ahmet Durmaz v.d., *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu*, Ankara 1984; Mustafa Çiçekler, *Osmanlılar Döneminde Farsça Şiir Söyleyen Şairlerin Eserlerinin Yazmaları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1989; Ali Yardım, *İzmir Milli Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu*, İzmir 1994, I-IV; Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlana Müzesi Yazmalar Kataloğu*, Ankara 1994, IV; Ali Rıza Karabulut, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesindeki Yazmalar Kataloğu*, Ankara 1995, I-II; Mehmet Eminoglu, *Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu*, Konya 1997, I-II; Gıyasettin Aytaş-Hacı Yılmaz, *Arnavutluk Devlet Arşivleri Osmanlı Yazmalar Kataloğu*, Ankara 2001; Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlana Müzesi Abdülbaki Gölpınarlı Kütüphanesi Yazma Kitaplar Kataloğu*, Ankara 2003; Derya Örs-Kemal Tuzcu-Kemal Tuzcu, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yazmalar Kataloğu*, Ankara 2006.

²²⁰ Çiçekler, *Osmanlılar Döneminde Farsça Şiir Söyleyen Şairlerin Eserlerinin Yazmaları*, s. 40.

11^a-11^b'da "Der Hülâsa-i Sohen", 12^a'da Türkçe "Der Beyan-i İnsan-ı Kâmil",
 12^a-12^b'da "Der Beyan-i Kâmil-i Âzâd", 13^a'da Farsça münacaat,
 14^b-16^a'da üç dilde Türkçe, Arapça ve Farsça yazılmış tevhit, naat ve öğüt konulu
 bir makale

16a'da Farsça naat bir gazel.

İkinci Divan 16^b'den itibaren başlamaktadır:

16^b-26^a'da 53 adet tevhit konulu Farsça gazel,

Bu gazeller arasında 19^a ve 20^a'da birer tane, 23^b'de 2 tane, toplam 4 tane tevhit
 Türkçe gazel.

26^b-32^b'da 31 adet Farsça naat gazel,

Bu gazeller arasında 32^a'da 3 adet Türkçe naat gazel,

33^a'da Türkçe Naat konulu mesnevi,

33^b'de 1 adet dört halife, 2 adet Hz. Ali ve 34^a'da 1 adet Şii imamlarına yazılmış
 gazeller.

34^a-35^a'da Farsça münacat gazel,

35^b-36^a'da III. Murad'ın methi hakkında 2 Farsça kaside,

36^b-153^b'da 475 Farsça gazel bulunmakta ve bu gazeller arasında (40^a-154^a'da)
 257 Türkçe gazel vardır.

Farsça gazeller arasında 58^a'da ve 151^a'da birer olmak üzere 2 Farsça-Arapça,
 152^b'de ise 1 adet Türkçe-Arapça mülemma gazel.

154^b-155^a'da Farsça "Mev'ize" başlıklı bir kaside,

155^b-156^a'da Farsça 1 adet mesnevi.

156^b-157^a'da "Der Hâl-i İnkîlâb-ı Nefs",

157^b'de "Der Perhîzkârî",

158^a'da "Der Arz-i Niyâz-i der İltimâs-i Duâ" başlıklı Farsça mesneviler.

158^b-160^a'da 2 adet Farsça münacaat konulu mesnevi.

160^b-161^a'da "Der Teessüf-i Omr-i Nazenîn",

161^b'de Farsça 1 gazel,

161^b-162^a'da Farsça "Der Pend-i Hod" başlıklı Farsça mesneviler,

162^a'da Farsça "Hatime-i Sohen".

162^b-163^b'da "Der İ'tikâd-i Hod",

164^a'da "Der Pend-i Hod" başlıklı Farsça mesneviler.

164^b-180^a'da Farsça 55 adet kıt'a, 18 adet dubeyt, 9 adet rubai ve 101 müfret.

Bunlar arasında Türkçe 7 kıt'a ve 36 müfret,

180^b'de Türkçe bir mesnevi,

181^a'da Farsça bir kıt'a, Türkçe bir tarih manzumesi, Farsça bir niyaz ve bir yakarış duası ve ikinci divanın tamamlanma tarihi vardır.

Dördüncü divan 182^b'den itibaren başlamaktadır:

182^b-183^a'da Farsça iki adet tevhit mesnevi,

183^b-185^a arasında 10 adet Farsça tevhit gazeller,

Bu gazeller arasında 184^a'da ve 185^a'da birer olmak üzere 2 adet Türkçe tevhit,

185^b-187^a'da 11 adet Farsça naat gazeller,

187^b-188^a varakları arasında III. Murad'ın methine dair 2 adet Farsça kaside,

188^b-236^a arasında 241 adet Farsça gazel, bu gazeller arasında 45 adet Türkçe gazel,

236^b'de "Der Tergîb-i Tarîkat-i Vefâdârî",

237^a'da "Der Taleb-i Dünya",

237^b'de "Der Tergîb-i Edeb",

238^a'da "Der Adâb-i Tealluk-i Kalb",

238^b'de "Der Medh-i Sohen-i Ehl-i Tahkîk",

239^a'da "Der Mev'ize",

239^b-240^a'da "Der Şeref-i Ahlâk-i İnsâniyye",

240^b’de “Der Pend”,

241^a’da “Der Şeb-i Ramazan”,

241^b’de “Der Taleb-i İlm u Ma’nî” başlıklı Farsça mesneviler,

242^a’da bir Münacat,

242^b’de “Der Âdâb-i Teslîm-i Pîr”,

243^a’da “Der Hal-i Nefs-i Govl-sıfat”,

243^b’de “Der Genâ-i Kalb”,

244^a’da “Der Ârzu-yi Terk-i Alâyık” başlıklı Farsça mesneviler,

244^b’de Farsça bir istek duası ve Farsça hasb-i hal,

245^a’da “Pend Der Mazmûn-i Hadîs” ve Farsça bir Naat,

245^b-246^a’da “Sohen-i Hasb-i Hal der Pend-i Hôd” adlı Farsça bir mesnevi,

246^b - 261^a’da Farsça 146 adet kıt’a,

261^b-271^b’da Farsça 123 adet rubai,

Bunlar arasında 264^a’da Türkçe bir adet rubai,

272^a-281^b arasında Farsça 136 adet müfret,

Bunlar arasında Türkçe 45 adet müfret,

282^a’da 5 adet kıt’a ve dördüncü divanın tamamlanma ve istinsah tarihi vardır.

282^a’da ikinci divan bitmektedir. 283^a’da divan harici Türkçe bir manzume vardır.

Nüshada Farsça şiirler: 16^b

اسم اله آمده چون ابتدا باد چنین تا به دم انتها

Sonu: 282^a

گر به دست آری کتابم کن دعا لیس لانسان الا ماسعی

2- A Nüshası: Ankara Milli Kütüphane, A 85 Numaralı Yazma Nüsha.

Divan-ı Emîrî adıyla kayıtlı yazma, Fatih nüshasında yer alan dördüncü divanın bir diğer nüshasıdır. Boyutları dış, iç 208x150-135x90 mm ebadında, şemseli alt cilt

kapağı ayırık, yıpranmış meşin ciltli, 115 varaktır. Her sayfada bölüm ve söz başları kırmızı, talik yazıyla yazılmış 17 satır vardır. Divan 2^a-112^a varakları arasındadır. Nüsha 997/1589 yılında İstanbul'da İbrahim adlı bir müstensih tarafından istinsah edilmiştir.

1^a'da Farsça Şeyh Nizâmî'nin *Mahzenu'l esrâr*'ından dört beyit ve Emîrî'nin kendine ait Farsça 1 gazel, 1^b'de Farsça mukaddime vardır.

Divan 2^a'dan itibaren başlamaktadır:

2^a-64^b'da 294 adet Farsça gazel, bunlar arasında 2^b-65^a'da 86 adet Türkçe gazel,

65^b-66^a'da 2 adet Farsça terakibibent,

66^b'de Farsça "Der Tergîb-i Tarîkat-i Vefâdârî",

67^a'da "Der Taleb-i Dünya",

67^b'de "Der Tergîb-i Edeb",

68^a'da "Der Adâb-i Tealluk-i Kalb",

68^b'de "Der Medh-i Sohen-i Ehl-i Tahkîk",

69^a'da "Der Mev'ize",

69^b-70^a'da "Der Şeref-i Ahlâk-i İnsâniyye",

70^b'de "Der Pend",

71^a'da "Der Şeb-i Ramazan",

71^b'de "Der Taleb-i İlmu Ma'nî",

72^a'da bir münacat,

72^b'de "Der Âdâb-i Teslîm-i Pîr",

73^a'da "Der Hal-i Nefs-i Gûl-sefat",

73^b'de "Der Genâ-i Kalb",

74^a'da "Der Ârzu-yi Terk-i Alâyık" başlıklı Farsça mesneviler,

74^b'de Farsça bir istek duası ve hasb-i hal,

75^a'da "Pend Der Mazmûn-i Hadîs" ve Farsça bir naat,

75^b-76^a'da "Sohen-i Hasb-i Hal Der Pend-i Hod" adlı Farsça mesnevi,
 76^b'de silsilesini zikrettiği Farsça bir mesnevi, 77^a'da Farsça bir münacat,
 77^b-92^a'da 144 adet Farsça kıt'a,
 92^b-102^a'da 118 adet Farsça rubai, bunlar arasında 95^a'da Türkçe bir rubai,
 102^b-111^b'de 124 adet Farsça müfret, bunlar arasında 44 adet Türkçe müfret,
 111^b-112^a'da 5adet Farsça kıt'a ve divanın bitiş tarihi vardır.
 112^b-114^b'de risaleler vardır:
 112^b-113^a'da "Mev'ize Der Hatime-i Suhen" başlıklı Farsça bir mesnevi,
 113^b'de soy kütüğünü anlattığı Farsça baş kısmı nesir olan bir risale,
 114^a'da "Hatime-i Sohen" adlı bir mesnevi,
 114^b'de yönleri gösteren bir şekil bulunmaktadır.

Nüshada Farsça şiirler: 2^a

خط مشکین تو جانانو بهار دیگرست وادی عشق تو ما را اختیار دیگرست

Sonu 112^a

الهی عفوت خواهد امیری رسد مرغ دعا بر آشیانه

2.1.2. Yazma Nüshanın İmlâ Özellikleri

Çalışma konusu olan Emîrî'nin İkinci Divan'ının bir takım imlâ özellikleri bulunmaktadır. Bunlar:

1- Med işareti elif harfinin üzerine bazen konmuş, bazen konmamıştır:

ارزو، اثار افرید، اید، امد.

2- Bazen gereksiz yere elif harfinin üzerine med işareti konmuştur:

دآرد، راه، گواه رأی.

3- İsim ve isim soylu kelimelerin başına gelen به edatı, genelde kelimelere bitişik olarak yazılmıştır:

بما، بدل، بره، بتن، بقفا، بتو.

4- Fiil çekimlerinde می edatı genellikle fiillere bitişik olarak yazılmıştır:

میکن میجویم، میرسد، میدهد، میشود، میکشم.

5- Kâf-i Farsî'nin üzerine keşidesi konmayarak bazen گ, گ gibi bazen de kef harfinin üzerine üç nokta konularak yazılmıştır:

نیک کردان، کل، هنکام، کلشن، کریان، گروه درگاه، سحرگاه، گنه، گياه، یادگار، گاه، گمان.

6- Ha-yı resmiye ile biten kelimeler ها ile çoğul yapıldıklarında kelimenin aslında olan halar yazılmamıştır:

غصها، دیدها، نالها، چها، قصها، شغلها، اندیشهها، فتنها.

7- İsim ve isim soylu kelimelerin sonuna gelen را edatı bazen isme bitişik olarak yazılmıştır:

جهانرا، هر کرا، عاشقانرا.

8- İsm-i mefuller ve sonu ha-yı resmiye ile biten kelimeler آن ile çoğul yapıldıklarında ve yapım eki aldıklarında sondaki ha-yı resmiye düşmeden گان eki getirilmiştir: افتاده گان، بنده گان، تشنه گان.

9- Birlik, belirsizlik, işaret ve bazen de tekil ikinci şahıs yaları (ی), hemze (ء) ile yazılmıştır:

کرده، شده، ذره، جاذبه، توشه، چاره، اندیشه، لمه که.

10- Ek fiil است bazen elifli, bazen de elifsiz olarak yazılmıştır:

قدیمست، نارست غمست، عدمست، دنوازست، کیست، کریم است، بیم است، غنیمت است، محبت است.

11- Mazi-yi nakli/miş'li geçmiş zamanın III. tekil şahsı, bazen fiilin sonundaki ha-yı resmiye (ه) ve elif (ل) olmadan yazılmıştır:

افتادست، نهادست، رسیدست.

12- Bazen fiillerin başına gelen olumsuzluk edatı نه fiilinin muzari-yi sade/geniş zaman I. tekil şahıs çekiminde fiilden ayrı olarak yazılmıştır:

راه نه یابد، نه بینم.

13- Şeddeli harflerin üzerine şedde konmuştur:

ربنا، تمنا، مربا، تسلا، محبت، لذت، تجلی، تسلی، صحت.

2.1.3. Neşre Hazırlanan Metnin İmlâ Özellikleri

1- Med işareti, elif harfinin üzerine konmadığı yerlerde konulmuştur:

آرزو، آثار آفرید، آید، آمد.

2- Gereksiz yere elif harfinin üzerine med işareti konan yerlerde med işareti elif harfinin üzerinden kaldırılmıştır:

دارد، راه، گواه، رای.

3- İsim ve isim soylu kelimelerin başına gelen به edatı, kelimelerden ayrı olarak yazılmıştır:

به ما، به دل، به ره، به تن، به قفا، به تو.

4- Fiil çekimlerinde می edatı ayrı olarak yazılmıştır:

می کن، می جویم، می رسد، می دهد، می شود، می کشم.

5- Kâf-i Farsî keşideli olarak yazılmıştır:

نیک گردان، گل، هنگام، گلشن گریان، گروه درگاه، سحرگاه، گنه، گیاه، یادگار، گاه، گمان.

6- Ha-yı resmiye ile biten kelimeler ها ile çoğul yapıldıklarında kelimenin aslında olan halar yazılmıştır:

غصه ها، دیده ها، ناله ها، چه ها، قصه ها، شغله ها، اندیشه ها، فتنه ها.

7- İsim ve isim soylu kelimelerin sonuna gelen را edatı ayrı olarak yazılmıştır:

جهان را، تشنه گان را، هر که را، عاشقان را.

8- İsm-i mefuller ve sonu ha-yı resmiye ile biten kelimeler ان ile çoğul eki ve yapım eki alırken تشنگان sondaki ha-yı resmiye düşerek گان eki getirilmiştir:

افتادگان، بندگان.

9- Ha-yı resmiye ile biten kelimelerin sonuna gelen birlik, belirsizlik, işaret ve bazen de tekil ikinci şahıs yaları، ای şeklinde yazılmıştır:

کرده ای، شده ای، ذرّه ای، جاذبه ای، توشه ای، چاره ای، اندیشه ای، لمة ای که.

10- Ek fiil است'in imlâsı yazmada olduğu gibi bazen elifli, bazen de elifsiz olarak yazılmıştır:

قدیمست، نارست غمست، عدمست، دلنوازست، کیست، کریم است، بیم است، غنیمت است، محبت است.

11- Mazi-yi nakli/miş'li geçmiş zamanın III. tekil şahsı, bazen de kurala uygun fiilin sonunda ha-yı resmîyeli ve elifli گرفته است, گرفتار است, افتاده است, افتاد است olarak yazılmış bazen de vezin gereği ha-yı resmîye ve elif olmadan yazılmıştır:

افتادست نهادست، رسیدست، نموده است.

12- Bazen ayrı yazılan fiillerin başına gelen olumsuzluk edatı نه fiile bitişik olarak yazılmıştır:

راه نیابد، نبینم .

13-Yazma nüshada olduğu gibi şeddeli harflerin üzerine şedde konulmuştur:

رَبَّنَا، تَمَنَّا، مَرَبَّا، تَسْلَا، مَحَبَّتْ، لَذَّتْ، تَجَلَّى تَسْلَى، صَحَّتْ.

2.1.4. Vezin ve Kafiye Özelliği

2.1.4.1. Vezni

Divandaki manzumelerin vezni imâle ve zihâflarla doludur.

1. Şair birçok yerde vezin gereği özellikle sonu ha-yı resmîyeyle (ه) biten bazı kelimelerde imâle yapmış yani kısa heceyi uzun okumuştur:

بر در سبحان نیاز آرد امیر از تحیر سر نهاده بر سجود

v - v - /- - v - /- - v - v - v - /- - v - /- - v -

Fâilâtün/ fâilâtün/ fâilât (Remel-i müseddes-i maksûr)

*Emîr(î), Allah'ın kapısında yalvarır, hayretten başını secdeye koymuş.*²²¹

Beytin ikinci mısraında bulunan نهاده (nihade) kelimesinin son hecesi ده (de) kısa hece iken vezne uyarlamak için imâle yapılmış ve uzun okunmuştur.

همه اسباب حسن تو مکمل ربوده جان و دل را نقش رویت

- - v / - - - v /- - - v - - v /- - - v /- - - v

Mefâilün/ mefâilün/ feûlün (Hezec-i müseddes-i mahzûf)

*Senin bütün güzellik sebeplerin mükemmeldir, senin yüzünün nakşı can ve gönli çalmış.*²²²

²²¹ Metin, s. 9/15.

Beytin ilk mısraında bulunan همه (heme) kelimesinin ikinci hecesi مه (me) kısa hece iken veznin gereği uzun okunmuştur.

2. Şair, birçok yerde zihaf yapmış yani uzun heceyi kısa okumuştur. Bunlar da daha çok mahlası olan “امیری” ismindedir:

عشق دارند انس و جن حیران تو   کوی عالم در سوی چوگان تو
- v - / - - v - / - - v -   - v - / - - v - / - - v -

Fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün (Remel-i müseddes-i mahzûf)

*Senin hayranın insan ve cinler âşıktırlar, âlemin çovganı senin topuna doğru.*²²³

Beytin ikinci mısraında سوی (suûyî) kelimesinin birinci hecesi سو (suû), uzun hece iken vezni gereği zihaf yapılmış ve kısa okunmuştur.

در عزلت خانه فرقت چه قید این و آن باشد   ز دست خود برون رفته عنان اختیار من
- - - v / - - - v / - - - v / - - - v   - - - v / - - - v / - - - v / - - - v

Mefâilün/ mefâilün/ mefâilün/ mefâilün (Hezec-i müsemmen-i sâlim)

*Ayrılığın inziva evinde bu ve onun ne bağı olur? Kendi elimden gitmiş benim seçme şansımın dizgini.*²²⁴

Beytin birinci mısraında در (der) edatı uzun hece iken vezne uyarlamak için zihaf yapılmış ve kısa okunmuştur.

خالی نیم ز عشق رخت ای پری دمی   قلب امیری گشته خیال ترا سرا
-v- / v - - v / v - v - / v - -   -v- / v - - v / v - v - / v - -

Mefûlû/ fâilâtû/ mefâilû/ fâilün (Muzâri-i müsemmen-i ahreb-i mekfûf-i mahzûf)

*Ey peri bir an senin yüzünün aşkından uzak değilim, Emîrî'nin kalbi senin hayal sarayın olmuş.*²²⁵

²²² Metin, s. 59/8 (Başka örnekler için bkz.: s. 71/4, 94/6, 98/2, 100/7, 105/7, 105/12, 110/10, 117/3, 125/16, 126/5, 129/3, 133/6, 140/1, 183/11, 217/9).

²²³ Metin, s. 252/3.

²²⁴ Metin, s. 202/2.

²²⁵ Metin, s. 46/10 (Başka örnekler için bkz.: 36/3, 68/14, 86/7, 109/2, 173/5, 200/9, 227/10, 236/8).

Beytin ikinci mısraında امیری (Emîrî) kelimesinin üçüncü hecesi ری (rî), uzun hece iken vezni gereği zihaf yapılmış ve kısa okunmuştur (rî).

3. Şair bazı yerlerde bir buçuk heceyi, tek uzun hece olarak okumuştur:

معاش خلق تا پرورده گردد همه در کار بودند ماه و پروین
- - v / - - - v / - - - v - - v / - - - v / - - - v

Mefâîlün/ Mefâîlün/ feûlün (Hezec-i müseddes-i mahzûf)

*Halkın geçimini sağlamak için ay ve yıldızlar hep çalışma içindedir.*²²⁶

Beytin ikinci mısraında بودند (bûdend) kelimesinin ikinci hecesi (dend) bir buçuk hece yani bir uzun ve bir kısa hece iken vezni gereği tek uzun okunmuştur.

مایل به مدح شان تو گشتند سخن وران مدح تو بوده در همه منشور روزگار
v - v- / v - - v / v - v - / v - - -v- / v - - v / v - v - / v - -

Mefûlû/ fâîlâtû/ mefâîlû/ fâîlün (Muzârî-i müsemmen-i ahreb-i mekfûf-i mahzûf)

*Şairler senin şerefli methine istekli, senin methin tüm feleğe yayılmış.*²²⁷

Beytin ikinci mısraında گشتند (geştend) kelimesinin ikinci hecesi (tend) bir buçuk hece yani bir uzun ve bir kısa hece iken vezni gereği tek uzun okunmuştur.

4. Aşağıdaki beytin ilk mısraının ilk tef'ilesi vezin bakımından eksiktir:

گرچه افتادم ولی خالی نیم از تو خیالت در نظر آمد مبارک باد کن ما را
- - - v / - - - v / - - - v / - - - v - - - v / - - - v / - - - v / - ? ? ?

Mefâîlün/ mefâîlün/ mefâîlün/ mefâîlün (Hezec-i müsemmen-i sâlim)

*Her ne kadar... düştüysem de senden yoksun değilim, hayalin göründü, mübarek kıl bizi.*²²⁸

²²⁶ Metin, s. 19/9.

²²⁷ Metin, s. 122/16 (Başka örnekler için bkz.: 20/7, 31/3, 39/15, 252/13, 55/12, 58/2, 97/12, 124/4).

²²⁸ Metin, s. 41/4.

5. Aşağıdaki beytin ilk mısraının üçüncü tef‘ilesi vezin bakımından eksiktir:

از عدوی دیو سیرت کان... آید مرا داغ غم در سینه چون مهر سلیمان شد به من

v - / - - v - / - - v - / - - v - - v - / ? - v - / - - v - / - - v -

Fâilâtün/ fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün (Remel-i müsemmen-i mahzûf)

*Şeytan suretli düşmandan gelen (?) madeni, gönüldeki gam yarası Süleyman'ın mührü gibi oldu bana.*²²⁹

2.1.4.2. Vezinler ve Oranları

Bahirler/Vezinler	Kullanım Miktarı	Oranı
Hezec Bahri	۳۰۶	% ۴۰,۷
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن	۱۶	
مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن	۷	
مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل	۶	
مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن	۱۷	
مفعول مفاعیل مفاعیل فعول	۵	
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل	۶۸	
مفاعیلن مفاعیلن فعولن	۱۴۳	
مفعول مفاعیلن مفاعیل	۲۲	
مفعول مفاعیلن فعولن	۲۲	
Remel Bahri	۲۴۳	% ۳۲,۳
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن	۱	
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات	۴۱	
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن	۶۲	
فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لات	۶	
فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات	۱۸	
فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن	۱۶	

²²⁹ Metin, s. 210/7.

فع لن فعولن فع لن فعولن	۲	
Recez Bahri	۸	% ۱،۰۶
مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن	۷	
مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن	۱	
Münserih Bahri	۳	% ۰،۳۹
مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن	۳	

2.1.4.3. Kafiye

Şair, şiirlerinde bir iki yer dışında kafiye kurallarına riayet etmiştir. Bunlar:

1. İkfâ kusuru:

دل مارا عجب کرد آن پری رگ   کجا آرم حجاب مهر را فک

*Gönlümüzü o peri soylu acayıp etti, güneş (yüzünün) perdesini nasıl kaldırırm?*²³⁰

Şair son asıl harflerinin mahreçleri yakın olan kelimeri (ک، گ) birlikte kafiye yapmıştır. Birinci mısradaki kafiye kelimesi رگ ve ikinci mısradaki فک olup revî harfleri farklıdır.

2. Şair beş beyitlik gazelinin üçüncü beytinde bir çeşit ikfa kusuru denilebilecek şekilde kafiye harfini farklı kullanmıştır:

به دل کرده اثر الله اکبر   بگویم در سحر الله اکبر
تذکر می کنم نام خدا را   همه در رعگذر الله اکبر
چنین نقش آمده بر لوحه دل   بخوانم هر نفس الله اکبر

Gönle tesir etmiş Allah büyüktür sözü, seher vakti derim Allah büyüktür.

Allah'ın adını anarım bütün geçitlerde, derim Allah büyüktür.

*Gönül levhasına böyle nakşolmuş, her an söylerim Allah büyüktür.*²³¹

²³⁰ Metin, 160/7.

²³¹ Metin, s. 10/8.

الله اکبر cümlesi rediftir. Kafiye (revi) harfi ر'dir. Üçüncü beyitte ise rediften önceki kafiye harfi س olmuş (nefes) ve kafiye bozulmuştur.

3. Şair beş beyitlik gazelinin birinci beytinde kafiye kelimelerini (میل +ی، سیل +ی) bileşik, ikinci beytinde ise (تجلی) basit kelimeler kullanarak kafiye kusuru yapmıştır:

مرا صد گونه بر جانان میبایست   ز اشک دیده ام هر لحظه سیل میبایست
ز عشقش بر دلم لمعه رسیده   ازان که آتش فتد بر دل تجلیست

Benim sevgiliye yüz türlü meylim vardır, gözümlün yaşından her an bir sel olur.

*Aşkıdan gönle parlaklık geldi, gönle düşen ateş onun tecellisidir.*²³²

Manzumede kafiye (revi) harfi ی ise rediftir. Birinci beyitte kafiye kelimeleri olan میلی، سیلی kelimesinde harf-i revî ی olup, sondaki ی ise ya-yı vahdettir. İkinci beyitte ise sondaki ی kelimenin aslî harfidir.

4. Şair beş beyitlik gazelinin birinci beytinde yukarıdaki gibi kafiye kelimelerini yukarıdaki gibi hatalı kullanmıştır:

بنگر تو به ما سرو قد لاله عزارا   القب علی بابک لیلا و نهارا
مجنون صفت و دربدرم در ره عشقت   مشغول نیم در غم تو قید قبارا

Ey selvi boylu, lale yüzlü, sen bize bak! Kalp gece gündüz senin kapındadır.

*Mecnun sıfatlı ve derbederim senin aşk yolunda, aşkında cübbenin bağıyla meşgul değilim.*²³³

Manzumede kafiye (revi) harfi را، ا ise rediftir. Birinci beyitte ilk mısırda kafiye kelimesi (لاله عزارا+ا); ikinci mısırda kafiye kelimesi (نهارا) dır; redif yoktur. İkinci beyitte ise kafiye kelimesi (قبارا) dır; را ise rediftir. Bu yüzden kafiye bozulmuştur.

5. İkvâ kusuru:

بباید اندرین منزل گذشتن   تو کار عاقبت را نیک اندیش
حریم یار پر امن و امانست   چه غم آنجا اگر چندان رسد جیش

Bu menzilden geçmek gerekir, sen için sonunu iyi düşün.

²³² Metin, s. 59/1-2.

²³³ Metin, s. 45/1-2.

*Cananın haremi huzurlu ve emniyetlidir, oraya onlarca ordu gelse ne gam!*²³⁴

Manzumede kafiye kelimeleri ... اندیش، ریش، درویش، (dervîş, rîş, endîş...) şeklinde ridf-i aslîden önceki harflerin harekesi esre iken dördüncü beyitte جیش (ceyş) kelimesi kafiye yapılmış; hem ridf-i aslî kuralı ihlal edilmiş hem de ridf-i aslîden önceki harfin harekesi farklı kullanılmıştır.

2.1.4.4. Redif

Şair, şiirlerinin çoğunu redifli söylemiş ve bazı kelimeleri de birkaç kez tekrar etmiştir. Bunlar:

ما، است، دارد، باشد، الله اكبر، هر كس، توكل، می بینم، لا اله الا الله، الله ربی، کی رسد، والله، یا رسول الله، محمد عربی، ائمه، ترا، ما را، شعرا، را، مرا، محبت، ست، نیست، گرفته است، افتاد است، بایدت، چیست، کجا است، داشت، گرفت، کیست، دل است، بر خواست، گفت، ای دوست، اوست، سرخ، مشایخ، می کند، دارد، کند، رسید، آمد، تر شود، بود، شد، کرد، می آید، ندارد، چه باشد، تازه شود، من زد، بر آمد، می کنند، بر آید، افتاد، می جوید، گذرد، فتاد، برد، کنید، آرد، بود، دهد، بنهاد، چند، می شود، تلذذ، کاغذ، لذیذ، روزگار، عمر، دگر، بهار، من نگر، هنوز، شد عزیز، بس، هرکس، باش، مباح، اخلاص، مختص، حظ، وداغ، چو شمع، الوداع، لطف، عشق، دل، همان در دل، گل، شده دل، کنم، چشم، من چه گویم، کشم، زدیم، نباشم، می خواهم، دارم، چون کنم، گیرم، می کردم، من، کن، آنچنین، کردن، می باید شدن، تو، از تو، کو، زلف تو، گشته، شده ای، شکسته، یافته، گرفت، بده، از همه به، خوش آمدی، نبودی، داری، گردد، کشد، نکند، گوید، معروض، محظوظ، فراغ، نتوانم کردن.

2.1.5. Dil ve Üslûp Özellikleri

Divandaki bütün şiirler, birkaç istisna hariç sade ve akıcı bir dille kaleme alınmıştır. Dil ve üslup özellikleri olarak tespit edilen başlıca hususlar şunlardır:

1. Bazen miş'li geçmiş zamanın üçüncü şahsının kısaltılmış şekli kullanılmıştır:

افتادست ؛ افتاده است نهادست ؛ نهاده است

در غم عشق مرا درد و بلا افتادست   فکر اندیشه آن یار چها افتادست

*Aşkın gamında bana dert ve bela düşmüştür, o sevgilinin hayalini kurarken (akla) neler düşmüştür neler.*²³⁵

²³⁴ Metin, s. 143/4-5.

²³⁵ Metin, s. 56 (125. gazel).

هرکس که ترا نظر نهادهست در عشق ترا همین فتادست

*Sana bakan herkes, bizzat senin aşkına tutulmuştur.*²³⁶

2. Birçok yerde ek fiil hazfedilmiştir:

غفار است : غفار؛ گواه است : گواه

همه اشیا گواه وحدت ذات مظهر ذات خود نمود صفات

*Bütün eşya zatının birliğine tanıktır, zatının mazharı sıfatlarında tezahür etmiştir.*²³⁷

اگرچه ما گناه داریم بسیار بحمدالله که خدا را نام غفار

*Gerçi birçok günahımız olsa da; Allah'a hamd olsun ki Allah'ın ismi Gaffâr (çok-ca bağışlayan) dır.*²³⁸

3. اگر.....اگر (اگر.....), (اگر.....) bağlacı, gerek... gerek, ister.....ister anlamında eşitleme olarak²³⁹ kullanılmıştır:

رسیده نشئه عشق اش زهی سبحان زهی سلطان ز جام عشق مست آمد اگر درویش اگر سلطان

*O'nun aşk neşesi ulaşmış, ne güzel Sübhan ne güzel sultan; aşk kadehinden sar-hoş oldu, gerek derviş gerek sultan.*²⁴⁰

هرکس بیند آنچه رسد از نصیب خود باید کشیدن آنچه اگر نیک اگر بدند

*Herkes kendi nasibinden ulaşanı görür, ister iyi ister kötü olsun onu çekmek gere-kir.*²⁴¹

4. چه.....چه bağlacı, ne.....ne anlamında kullanılmıştır:

مرا که ذره عشق درون به از جاهست چه قدر ملکت دارا چه حشمت خاقان

²³⁶ Metin, s. 73/1 (Başka örnekler için bkz.: 62 (138. gazel), 77 (175. gazel), 78/2, 3 ve 6).

²³⁷ Metin, s. 6/6.

²³⁸ Metin, s. 10/11 (Başka örnekler için bkz.: 15/6, 73/2, 75/6, 77/5, 78/5, 97/7, 109/2, 122/6, 123/3).

²³⁹ Veyis Değirmençay, *Farsça Edatlar ve Bağlaçlar Sözlüğü*, Erzurum 2003, s. 81.

²⁴⁰ Metin, s. 16/4.

²⁴¹ Metin, s. 86/5 (Başka örnekler için bkz.: 42/12, 94/3).

*Gönüldeki aşk zerresinin makam ve mevkiden daha iyi olduğu benim nezdimde, ne Dârâ'nın mülkünün ne Hakan'ın haşmetinin değeri vardır.*²⁴²

چه.....چه bağlacı taaccüp ifade etmek²⁴³ için kullanılmıştır:

این چه شرف این چه فضیلت ترا   گفت حبیبی به تو معبود ما

*Senin için bu ne şeref bu ne fazilettir; zira bizim Tanrımız "Habibim" dedi sana.*²⁴⁴

چه.....چه bağlacı, ikinci چه kullanılmadan چه.....gibi ister.....ister anlamında²⁴⁵ kullanılmıştır:

دمی چو وقت عزیمت شود تأمل کن   شود چه میر و گدا جمله کس یکسان

*Yola çıkma vakti gelince bir an düşün, ister emir ister dilenci tüm insanlar bir olur.*²⁴⁶

5. نه.....نه bağlacı, ne.....ne anlamında²⁴⁷ kullanılmıştır:

ای امیری تو در اینجا به طلب حسن عمل   در فناخانه برزخ نه امیدست و نه بیم

*Ey Emîrî! Sen burada güzel davranışı iste, Berzah âleminin fena sarayında ne ümit vardır ne korku.*²⁴⁸

دیدم به چمن جلوه کنان آمده آن یار   در حشمت و جاهی که نه سلطان نه شه داشت

*Haşmetine ve mevkisine ne sultanın ne de şahın sahip olduğu o yârin, salınarak çimenliğe geldiğini gördüm.*²⁴⁹

6. کجا.....کجا bağlacı, nere.....nere anlamında mukayese amaçlı kullanılmıştır:

از دیار تو شدم در بدر ای دوست غریب   الله تو کجا جای من خسته کجا

²⁴² Metin, s. 17/15.

²⁴³ Değirmençay, *Farsça Edatlar ve Bağlaçlar Sözlüğü*, s. 319.

²⁴⁴ Metin, s. 25/5.

²⁴⁵ Şahinoğlu, M. Nazif, *Farsça Grameri Sarf ve Nahiv*, İstanbul 1997, s. 355; Değirmençay, *Farsça Edatlar ve Bağlaçlar Sözlüğü*, s. 319.

²⁴⁶ Metin, s. 206/3.

²⁴⁷ Yıldırım, Nimet, *Farsça Dilbilgisi*, Erzurum 2010, s. 309; Değirmençay, *Farsça Edatlar ve Bağlaçlar Sözlüğü*, s. 478.

²⁴⁸ Metin, s. 32/6.

²⁴⁹ Metin, s. 63/8 (Başka örnekler için bkz.: 189/12, 195/9).

*Senin diyarından ey dost, derbeder ve garip olarak gittim, Allah Allah, senin yerin (makamın) nere, ben yaralının yeri nere!*²⁵⁰

کجا edatı nasıl anlamında kullanılmıştır:

مرا کن وعده وصلت پس فردا چه خواهد شد   کجا باشد کسی داند چه آید کار فردا را

*Bana kavuşma sözünü ver yeter; yarın ne olacak, kim bilebilir yarın ne olacağı-nı?*²⁵¹

کجا کردن ادا شکر خدا را   گذارم نعمتش را شکر منتست

*Allah'ın şükürü nasıl yerine getirilir, onun nimetini minnetle şükrederim.*²⁵²

7. سوی birleşik edatı, سوی anlamında kullanılmıştır:

دلیل من شود لطف تو یارب   الهی می نما بر سوی خود راه

*Ey Rabbim benim kılavuzum olur senin lütfun, Ey Allah'ım kendine doğru yol göster!*²⁵³

من تشنه لبم در آرزویت   چشمم نگران شده به سویت

*Senin arzunda susamışım, gözüm sana doğru bakmaktadır.*²⁵⁴

8. کی edatı nasıl anlamında kullanılmıştır:

می رسد این ناله و آهم چو گوش دوست را   از پریشانی حالم کی شود غافل حبیب

*Bu inilti ve ahım sevgilinin kulağına ulaşınca, perişan halimden nasıl gafil olabilir sevgili!*²⁵⁵

9. شدن fiili (olmak) anlamında kullanılmıştır:

نیاید در دل من فکرت غیر   دل من خود ترا آمد نظرگاه

²⁵⁰ Metin, s. 46/2.

²⁵¹ Metin, s. 42/9.

²⁵² Metin, s. 69/4.

²⁵³ Metin, s. 20/14.

²⁵⁴ Metin, s. 71/4 (Başka örnekler için bkz.: 23/1, 63/7, 81/11, 105/11).

²⁵⁵ Metin, s. 53/4.

*Gönlüme başka düşünce gelmez; gönlüm bizzat sana nazargâh oldu.*²⁵⁶

دل عاشق ز عشق آید همین حی   ز نور حق بود موجود هر شی

*Âşığın gönlü aşktan böyle diri olur, Hakk'ın nurundan var olur mevcut her şey.*²⁵⁷

10. edatı bazen tamlama görevinde²⁵⁸ kullanılmıştır:

خدا را نام : نام . خدا ؛ ترا دل : دل . تو

اگر چه ما گناه داریم بسیار   بحمدالله خدا را نام غفار

*Gerçi birçok günahımız olsa da; Allah'a hamd olsun ki Allah'ın ismi Gaffâr (çok-ca bağışlayan) dır.*²⁵⁹

دل از عشق تو جانا گشته پاره   ترا دل یک گویا سنگ خاره

*Ey sevgili! Gönül senin aşkından parçalanmış, senin gönlün sanki bir granit taş.*²⁶⁰

11. Mutlak yeterlilikte bazen asıl fiil, mastar şeklinde gelmiştir:

ای امیری چون توان کردن تحمل هجر را   لرزه ها پیدا شود ز اخبارهنگام وداع

*Ey Emîrî hicrana nasıl dayanılabilir, titremeler ortaya çıkar, veda zamanının haberlerinden.*²⁶¹

12. Gereklilikte bazen asıl fiil, mastar şeklinde gelmiştir:

امیری در فراق دوست نالان   نباید کردن از حالش تغافل

*Emîrî cananın ayrılığında inler, halinden habersiz olmamalı.*²⁶²

راه عشق دوست را دل پاک می باید شدن   خاک راه یار شو چون خاک می باید شدن

²⁵⁶ Metin, s. 20/8.

²⁵⁷ Metin, s. 236/9 (Başka örnekler için bkz.: 7/4, 25/9, 42/9, 83/9, 185/15).

²⁵⁸ Ateş, Ahmed-Tarzî, Abdülvehhâb, *Farsça Grameri*, İstanbul 1982, s. 63.

²⁵⁹ Metin, s. 10/11.

²⁶⁰ Metin, s. 225/6 (Başka örnekler için bkz.: 80/3, 80/10).

²⁶¹ Metin, s. 148/10 (Başka örnekler için bkz.: 43/9, 93/1, 276/7 ve 8).

²⁶² Metin, s. 168/11.

*Cananın aşk yolunda temiz gönüllü olmak gerekir; madem ki toprak olmak gerek, cananın yolunun toprağı ol.*²⁶³

13. Olumsuzluk edatı نه bazen fiilinin başına eklenmeden ayrı olarak şeklinde gelmiştir:

نه دارد : ندارد؛ نه بوده : نبوده

من چو از دار دیارم که جدا افتادم   تا سحر ناله کنم آن نه عجب بوده مرا

*Ben yerimden yurdumdan ayrı düştüğüm için sehere kadar inlerim, o benim için tuhaf olmaz.*²⁶⁴

دل هوای غم عشق تو نه تنها دارد   مایل روی تو شد جمله دل اهل صفا

*Gönül senin aşk gamının hevesinde yalnız değildir, senin yüzünün arzusunda oldu bütün sefa ehlinin gönlü.*²⁶⁵

14. İzafet kesresi bazen و (ve) bağlacı yerine kullanılmıştır:

پر خوف بیم : پر خوف و بیم ؛ بی کس آشفته ام : بی کس و آشفته ام

یا الهی عاجز و درمانده ماندم در رخت   بی کس آشفته ام از لطف خود می کن مدد

*Ey Allah'ım senin yolunda aciz ve çaresiz kaldım, kimsesiz ve perişanım, kendi lütfunla yardım et!*²⁶⁶

در اینجا آمدن حکم قدیمست   ولی این منزل پر خوف بیم است

*Buraya gelmek eski hükümdür; ancak bu menzirim korku ve tehlikeyle doludur.*²⁶⁷

15. و (ve) bağlacı bazen izafet yerine kullanılmıştır:

غرق و آب و آتشم : غرق آب و آتشم

غرق و آب و آتشم در عشق جانان این عجب   دمبدم جاری شود بر جان و دل گویا که جوست

²⁶³ Metin, s. 209/15.

²⁶⁴ Metin, s. 48/3.

²⁶⁵ Metin, s. 46/4.

²⁶⁶ Metin, s. 7/1.

²⁶⁷ Metin, s. 65/5 (Başka örnekler için bkz.: 26/4, 29/4, 45/1, 48/3, 72/13, 99/11, 187/6, 212/5, 243/12, 244/1).

*Sevgilinin aşkında su ve ateşin boğulanıyım bu tuhaf! An be an ırmak gibi can ve gönle akar.*²⁶⁸

16. Aşağıdaki beyitte آمده (gelmiş) fiili zait olarak kullanılmıştır:

خصلت خوی وی آمد همه ممدوح جهان   آن امام حرمین آمده شده نیک حصال

*Onun huy ve sıfatı oldu bütün cihanın övüleni, o, Haremeyn'in imamı iyi huylu oldu.*²⁶⁹

17. Divandaki şiirlerde aynı veya benzer ifade kalıpları, terkipler, beyitler ve mısralar sık sık tekrarlanmıştır. Bunlardan birkaç örnek:

a. Aşağıdaki iki beyit birbirinin aynıdır:

بنده امیری بکند صد نیاز   همچو کمان آمده از غم قدم

*Kul Emîrî yüzlerce niyaz eder, gamdan boyum yay gibi olmuş.*²⁷⁰

بنده امیری بکند صد نیاز   همچو کمان آمده از غم قدم

*Kul Emîrî yüzlerce niyaz eder; gamdan boyum yay gibi olmuş.*²⁷¹

b. Aşağıdaki iki beytin ikinci mısraları aynıdır:

ظاهر و باطن همه اشیا گواه   خالق الانسان من ماء مهین

*(O), zahir ve batın (açık ve gizli) dır; bütün eşya şahittir; insanı “Min mâin mehîn” olarak yaratandır.*²⁷²

محيى الاموات و خلاق جهان   خالق الانسان من ماء مهین

*Ölüleri diriltten ve cihanı yaratan, insanı “Min mâin mehîn” olarak yaratandır.*²⁷³

²⁶⁸ Metin, s. 47/6.

²⁶⁹ Metin, s. 29/4.

²⁷⁰ Metin, s. 14/5.

²⁷¹ Metin, s. 30/5 (Başka örnekler için: s. 72/6 ile 79/2)

²⁷² Metin, s. 17/7.

²⁷³ Metin, s. 18/5 (Başka örnekler için bkz.: 80/8 ile 83/9; 4/7 ile 133/10 ile 183/3; 264/7; 122/6 ile 131/8; 124/7 ile 132/1; 159/6,7 ile 159/10,11; 161/6 ile 162/6; 164/8 ile 165/10; 185/6 ile 185/6; 219/1 ile 222/6; 265/4 ile 292/1; 287/7 ile 288/1 ve 288/2; 292/3 ile 292/4).

c. İki beytin ikinci mısraları bir kelime dışında birbirinin aynıdır:

به حال خود شوم گریان و نالان   دو دیده در غم او اشکبارست

*Kendi halime ağlar ve inlerim; iki gözüm onun gamında gözyaşı doludur.*²⁷⁴

چو باران بهار آمد سرشکم   دو دیده در غم تو اشکبارست

*Gözyaşıım bahar yağmuru gibi oldu; iki gözüm onun gamında gözyaşı doludur.*²⁷⁵

d. Aşağıdaki beyitler lafız ve anlam bakımından birbirine yakındır:

گاه دل را برسد شادی گهی غصه و غم   کس نباشد همه دم شاد فرخناک افناد

Bazen gönle mutluluk ulaşır bazen üzüntü ve gam, kimse her an mutlu ve mesut olamaz.

گاه شادی برسد خاطر کس را گهی غم   کس نیامد به جهان خاطر خرم گذرد

*Bazen mutluluk ulaşır bir kimsenin gönlüne bazen gam, dünyada gönlü (daima) mutlu olan bir kimse yoktur!*²⁷⁶

18. Aşağıdaki beytin ikinci mısraında özne-yüklem uyumsuzluğu vardır. Özne çoğulken fiil tekil gelmiştir:

عاشقان افتاد : عاشقان افتادند

هر چه آید ز سوی دوست غنیمت باشد   عاشقان در ره تو از همه بی پاک افتاد

*Dosttan her ne gelirse ganimet olur, âşıklar kapında her şeyden korkusuz oldu.*²⁷⁷

2.1.6. Kullandığı Sanatlardan Örnekler

Şair, divanında birçok edebi sanata yer vermiştir. Bunlardan bazı örnekler:

Tecrid: Şairin, kendini soyut bir kişi kabul ederek kendine hitap etmesidir. Bu sanat, genelde gazellerin son beyitlerinde bulunur.²⁷⁸

²⁷⁴ Metin, s. 80/8.

²⁷⁵ Metin, s. 83/9 (Başka örnekler için bkz.: 133/10 ile 183/3; 185/10 ile 185/15).

²⁷⁶ Metin, s. 99/11; 100/13 (Başka örnekler için bkz.: 100/6 ile 105/11; 134/12 ile 135/6; 189/11 ile 194/1).

²⁷⁷ Metin, s. 99/10.

راه شرع مصطفی شد شکرالله راه من ای امیری واضح آمد از وی این راه هدا

*Allah'a şükür ki Mustafa'nın (s.a.v) dininin yolu oldu benim yolum, ey Emîrî onla bu din yoluna açıklık geldi.*²⁷⁹

Beyitte şair ای امیری (ey Emîrî) ifadesiyle kendine hitap etmektedir.

در ره دوست ورطه بسیارست ای امیری بترس از اغیار

*Dostun yolunda tehlike çoktur, ey Emîrî rakiplerden kork!*²⁸⁰

Beyitte şair ای امیری (ey Emîrî) ifadesiyle kendine hitap etmektedir.

Mürâ'ât-i nazîr: Sözde aynı tür (gül, yasemin; ay, güneş, yıldız; kaş, göz, dudak), benzerlik (göz-nergis, boy-selvi), mülazemet (mum-kelebek, ok-yay, Leyla-Mecnun) gibi anlam bakımından birbiriyle uygun olan kelimeleri bir arada getirmek-tir.²⁸¹

شکسته ساغر مجنون ز لیلی سر مارا تو هم زن ساغری چند

*Mecnun'un kadehi kırılmış Leyla yüzünden, başımıza sen de birkaç kadeh vur!*²⁸²

Beyitte geçen مجنون (Mecnun) ve لیلی (Leyla) kelimeleri mülazemet bakımından birbiriyle uygundur.

Telmih: Şair ya da yazarın söz içinde bilinen bir olaya, bir hikâyeye, bir kişiye; ayete, hadise veya meşhur bir şiire; yaygın bir fıkra, nükte, atasözü ve benzeri şeylere işaret etmesidir.²⁸³

عشق یوسف را زلیخا خزین مشتری شد هر که می بیند ترا سودای آن بازار نیست

*Yusuf'un aşkına Züleyha hüznü müşteri oldu, seni gören herkeste o pazarın sev-dası yoktur.*²⁸⁴

²⁷⁸ Numan Külekçi, *Açıklamalar Ve Örneklerle Edebi Sanatlar*, Ankara 1995, s. 154.

²⁷⁹ Metin, s. 25/3.

²⁸⁰ Metin, s. 131/11.

²⁸¹ Sîmâdâd, *Ferheng-i Istılâhât-i Edebî*, Tahran 1378 hş., s. 268.

²⁸² Metin, s. 114/2.

²⁸³ Sîmâdâd, s. 86-67.

²⁸⁴ Metin, s. 62/3.

Yusuf u Züleyha, Doğu edebiyatında konusunu Kur'an'dan alan klasik bir aşk mesnevisidir. Hz. Yusuf, Hz. Yakup'un oğludur. Hz. Yusuf'un on bir üvey ve Bünyamin adlı bir öz kardeşi vardır. Üvey kardeşleri babalarının Yusuf'a ilgi göstermesini kıskanarak onu bir kuyuya atar ve babalarına da Yusuf'u kurt yedi derler. Yusuf kuyuda beklerken oradan geçen bir kervan onu kuyudan çıkartır. Kardeşleri uzaktan bunu görünce gelip onu birkaç dirhem karşılığı kervana satarlar. Kervandakiler ise Yusuf'u Mısır azizine satar. Yıllar geçer Yusuf çok güzel bir delikanlı olur. Mısır azizinin Züleyha isimli hanımı Yusuf'a âşık olur. Beyitte bu olaya telmih vardır.²⁸⁵

مجنون شد اسیر زلف لیلی جان در طلب تو همچنانست

*Mecnun Leyla'nın saçının esiri oldu, can senin talebinde aynı haldedir.*²⁸⁶

Bu beyitte ise Leyla ve Mecnun hikâyesine telmih vardır. Leyla ve Mecnun, İslam edebiyatında aşk konulu bir mesnevidir. Asıl adı Kays-ı Âmirî olan Mecnun, Leyla'nın aşığıdır.²⁸⁷ Kays ve Leyla daha çocukken birbirlerini severler. Dedikodular artınca Leyla'nın annesi Leyla'nın Kays ile görüşmesini engeller. Leyla'yı göremeyen Kays üzüntüyle aklı başından gider ve çöllere düşer.²⁸⁸

İktibas: Şairin ya da yazarın sözlerinde ayet veya hadise yer vermesidir. İktibasta şart, söz konusu ibarenin aynen ya da kısmen getirilmesidir.²⁸⁹

همه کس بر در تو رو نهادست زهی وصفت بصیر بالعباداست

*Herkes senin kapına yönelmiştir, ne güzel senin “Basîrun bi'l-‘ibâd (Kullarını görür.)” vasfın.*²⁹⁰

Beytin ikinci mısraında geçen “بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ (Kullarını görür.)” ifadesinde Mü'min suresinin kırk dördüncü ayetinden iktibas yapılmıştır.

Size söylediklerimi hatırlayacaksınız. Ben işimi Allah'a havale ediyorum. Şüphesiz Allah, kullarını hakkıyla görendir. (40/44)

²⁸⁵ İskender Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, İstanbul 2011, s. 484-485.

²⁸⁶ Metin, s. 79/3.

²⁸⁷ Ahmet Talât Onay, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Ankara 2000, s.322.

²⁸⁸ Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s.288.

²⁸⁹ Külekçi, s. 172.

²⁹⁰ Metin, s. 6/1.

گَر ز خاڪم گذر ڪنى بينى   حڪم يحيى العظام و هي رميم

*Toprağımdan geçersen görürsün, “Yuhyi’l-‘ızâm ve hiye remîm (Çürümüş kemikleri diriltir.)” hükmünü.*²⁹¹

Beytin ikinci mısraında geçen “يُحْيى الْعِظَامَ وَ هِىَ رَمِيمٌ” (Çürümüş kemikleri diriltir.)” ifadesinde Yâsin suresinin yetmiş sekizinci ayetinden iktibas yapılmıştır.

Bir de kendi yaratılışını unutarak bize bir örnek getirdi. Dedi ki: “Çürümüşlerken kemikleri kim diriltecek?” (36/78)

Suâl ve Cevâb: Şairin muhatabıyla konuşması veya kendisiyle muhatabı ya da iki kişi arasındaki konuşmayı soru cevap şeklinde yapmasıdır.²⁹²

گفتم که چرا از نظرم یار نهانست   گفتا که همه قاعده عشق چنانست

*Dedim: Niye yar bakışından gizlidir? Dedi: Bütün aşk kaidesi böyledir.*²⁹³

Beytin ilk mısraında şair muhatabına گفتم (dedim) kelimesiyle soru sormakta ve ikinci mısra da ise şairin sorusuna muhatap گفتا (dedi) kelimesiyle cevap vermektedir.

Tazmin: Şairin, başka şairlerden örnek olarak kendi şiiri içinde bir mısra, bir ya da birkaç beyit getirmesidir. Yer verilen beyit meşhur değilse şairin isminin verilmesi gerekir.²⁹⁴

از صراخ نى بیرون آید نفس   بشنو از نى چون حکایت می کند
در تن من مویها گشته زبان   از جداییها شکایت می کند

Neyin deliğinden dışarı çıkar nefes, “dinle neyden nasıl hikâye ediyor”.

*Bedenimde kıllar dil olmuş, “ayrılıklardan şikâyet ediyor”.*²⁹⁵

Şair, ilk beytin ikinci mısraı ve ikinci beytin ikinci mısraında Mevlâna’nın Mesnevisinden bir beyte yer vermiştir. Söz konusu beyit meşhur olduğundan Mevlâna’nın adını zikretmemiştir.

²⁹¹ Metin, s. 185/3.

²⁹² Sîmâdâd, s. 173.

²⁹³ Bu gazelin bütün beyitlerinde suâl cevap sanatı vardır. Metin, s. 57/1.

²⁹⁴ Veyis Değirmençay, *Fünûn-i Belâğat ve Sînâât-ı Edebî*, Erzurum 2006, s. 115.

²⁹⁵ Metin, s. 86/14 ve 15.

Reddū'sadr-'ale'l-'acuz: Beytin veya cümleinin başında (sadr) gelen bir kelimenin aynısının veya benzerinin sonunda (acuz) tekrar edilmesidir.²⁹⁶

نازش بکشم که نازنین است   آن چشم سیه که ناز دارد

*Onun nazını çekerim çünkü nazlıdır, o siyah göz işvelidir.*²⁹⁷

Birinci mısranın başında bulunan ناز (naz) kelimesi ikinci mısranın sonunda ناز (nazlanmak) şeklinde tekrar etmiştir.

قند مصری چه بود تا که کنم رغبت او   لذت لعل لبش به شده از لذت قند

*Nasıl olurda Mısır şekerine rağbet ederim, onun tatlı duduğu, şekerin lezzetinden daha iyi olmuş.*²⁹⁸

Birinci mısranın başında bulunan قند (şeker) kelimesi, ikinci mısranın sonunda aynen tekrar etmiştir.

Reddū'l-'acuz 'ale's- sadr: Beytin sonunda (acuz) getirilen kelimenin, sonraki beytin başında (sadr) tekrar edilmesidir.²⁹⁹

غصه دارم در جهان کردم گناه   این بود هر دم کشیدن آه آه
آه ازین حسرت که در دل داشتم   حل نشد ما را چه مشکل داشتم

Üzgünüm dünyada günah işledim, bu olur her an ah çekmek, ah...

*Ah bu gönülde sahip olduğum hasretten, bizim için çözülmeleyen ne müşküle sahibim.*³⁰⁰

İlk beytin sonunda geçen آه (ah) kelimesi, ikinci beytin başında aynen tekrar etmiştir.

Tezad: Sözde birbirine zıt kelimeler getirmektir.³⁰¹

در شب بکند ز هجر فریاد   هر صبح امیری زار بر خواست

²⁹⁶ Şems-i Kays-i Râzî, *el-Mu'cem fî Me'âyir-i Eş'âri'l-Acem*, Tahran 1373 hş., s. 301.

²⁹⁷ Metin, s. 103/14.

²⁹⁸ Metin, s. 105/13.

²⁹⁹ Râzî, s. 301.

³⁰⁰ Metin, s. 258/16 ve 17.

³⁰¹ Kûlekçi, s. 149.

*Geceleyin ayrılıktan feryat eder, her sabah Emîrî perişan kalkar.*³⁰²

Beytin ilk mısraında geçen شب (gece) kelimesi ile ikinci mısradaki geçen صبح (sabah) kelimeleri zıt anlamlı kelimelerdir.

مهل وصلت قیل و مشکلت
روز هجران مرا چه طول و دراز

*Vuslat süresi daha uzun ve daha müşkül, hicran günü benim için daha ne kadar uzun.*³⁰³

Beytin ilk mısraında geçen وصلت (kavuşma) ile ikinci mısradaki هجران (ayrılık) kelimeleri zıt anlamlı kelimelerdir.

İltifat: Sözde bir konudan başka bir konuya, bir üsluptan başka bir üsluba geçmek veya sözü muhataptan gaibe ve gaipten muhataba ya da muhataptan başka bir muhataba döndürmektir.³⁰⁴

در مردمک دیده رخ یار عیان شد
در پرده دل مهر جمال تو نهان شد

*Göz bebeğinde cananın yanağı belirdi, gönül perdesinde senin güzel cemalin gizlendi.*³⁰⁵

İlk mısradaki söz یار (sevgili) kelimesinde yani gaipte iken ikinci mısradaki تو (sen) yani muhataba döndürülmüştür.

ز خدمت دور افتادم تو گه یاد کن ما را
تو نامم بر زبان آور ازان دلشاد کن ما را

*Huzurundan uzak kalmışım, sen ara sıra bizi hatırla, sen adımı söyle onunla mutlu et bizi.*³⁰⁶

Beytin ilk mısraında söz من (ben)'den yani muhataptan ما (biz)'e yani başka muhataba dönmüş; ikinci mısradaki ise yine من (ben)'den başka bir muhataba ما (biz)'e döndürülmüştür.

³⁰² Metin, s. 73/15.

³⁰³ Metin, s. 137/7.

³⁰⁴ Değirmençay, *Fünûn-i Belâğat ve Sınâât-ı Edebî*, s. 110.

³⁰⁵ Metin, s. 102/1.

³⁰⁶ Metin, s. 41/3.

Teşbih: Bir şeyi bir şeye benzetmektir. Teşbihte benzeyene müşebbeh, benzetilene müşebbehün bih, onlar arasındaki ortak sığata benzeme yönü ve benzeme anlamını gösteren kelimeye de benzetme edatı denir.³⁰⁷

حيفا كه چنين تازه گل از دست برون شد   چون لاله درون دل من قطره خون شد

*Yazık ki böyle taze gül elden düştü, lale gibi gönlümün içi kan damlasına döndü.*³⁰⁸

Beyitte gönlünün içini laleye benzetmektedir. Gönlümün içi (درون دل من) benzeyen, lale (لاله) benzetilen, kandamlası (قطره خون) yani kırmızılık benzeme yönü, gibi (چون) benzeme edatıdır.

خم گشته قدم چو لام جانا   از بار غمت چنین زبونم

*Ey sevgili boyum eğrilmiş lam (harfi) gibi, senin gam yükünden böyle zebunum.*³⁰⁹

Beyitte boyunu lam harfine benzetmektedir. Boyum (قدم) benzeyen, lam (لام) benzetilen, eğrilmiş (خم گشته) yani eğrilik benzeme yönü, gibi (چو) benzeme edatıdır.

İştikak: Bir cümlede veya beyitte aynı kökten veya aynı köktenmiş gibi birbirine yakın ve benzer olan türemiş kelimeler kullanmaktır.³¹⁰

در فراقم چو بلبل نالان   دمبدم ناله حزين دارم

*Ayrılkta bülbül gibi inlerim, an be an hüznü inleyişe sahibim.*³¹¹

Beyitte geçen نالان (inleyen) ve ناله (inleyiş, inilti) kelimeleri aynı köktendir. İkisi de نالیدن (inlemek) fiilinin muzari gövdesi olan نال kökünden gelmektedir.

در عشق توره دراز باشد   عشاق توسر فراز باشد

*Senin aşkında yol uzun olur, senin âşıkların kıvançlı olur.*³¹²

Beyitte geçen عشق (aşk) ve عشاق (âşıklar) kelimeleri aynı köktendir. Her iki kelimede عشق (çok sevmek, âşık olmak) fiilinin عشق kökünden gelmektedir.

³⁰⁷ Râzî, s. 306-307.

³⁰⁸ Metin, s. 107/1.

³⁰⁹ Metin, s. 190/2.

³¹⁰ Sîmâdâd, s. 28.

³¹¹ Metin, s. 197/2.

³¹² Metin, s. 117/6.

Cem‘: Birkaç şeyi bir hüküm altında toplamaktır.³¹³

بوی نسیم و رنگ گل زینت بهار   آثار فصل رحمت پروردگار شد

*Nesim rüzgârının kokusu, gülün rengi, baharın süsü, Allah'ın rahmet mevsiminin eserleri oldu.*³¹⁴

Beyitte nesim rüzgârının kokusu (بوی نسیم), gülün rengi (رنگ گل), baharın süsü (آثار فصل رحمت پروردگار) kelimeleri Allah'ın rahmet mevsiminin eserleri (زینت بهار) ifade-si altında toplanmıştır.

İstiare: Gerçek anlamı ile mecazi anlamı arasında benzerlik ilgisi olması şartıyla bir kelimeyi gerçek anlamı dışında kullanmaktır. Başka bir ifadeyle teşbihin iki tarafın-dan (benzeyen-benzetilen) birini zikredip diğer tarafı kastetmektir. İstiare iki kısımdır. Cümlede benzetilenin zikredilip benzeyenin kastedilmesine İstiare-i tahkîkiye, benzeye-nin zikredilip benzetilenin ilgilerinden birinin mevcut olmasına ise istiare-i bi'l-kinaye denir.³¹⁵

دل از من برد آن سرو قیapوش   ز سینه برد صبر و از سرم هوش

*O aba giyen selvi benden gönlümü götürdü, gönülden sabrı ve baştan aklımı.*³¹⁶

Beyitte aba giyen selviden (سرو قیapوش) maksat sevgilidir. Beyitte İstiare-i tahkîki-ye sanatı vardır. Benzetilen selvi zikredilmiş, benzeyen yani sevgili kastedilmiştir.

Cinas-ı tām: Sözde, harfler ve harekelerde aynı, manada farklı iki kelimenin geti-rilmesine Cin-as-ı tām adı verilir.³¹⁷

دریغایار هر دم در میان نیست   میان نازکش گویا خیالست

*Yazık ki her an canan ortada değildir, onun nazik beli sanki hayaldir.*³¹⁸

³¹³ Râzî, s. 311.

³¹⁴ Metin, s. 113/2.

³¹⁵ Râzî, s. 317-318.

³¹⁶ Metin, s. 142/5.

³¹⁷ Değirmençay, *Fünûn-i Belâğat ve Sınâât-ı Edebî*, s. 68.

³¹⁸ Metin, s. 79/16.

Beyitte میان kelimeleri arasında cinas-ı tâm vardır. Her iki میان kelimesinin de yazılışları ve harekeleri aynı; ancak anlamları farklıdır. میان kelimesi birinci mısra da ortada, ikinci mısra da ise bel anlamına gelmektedir.

Cinas-ı nâkıs: Mütecanis kelimelerin harflerde bir, harekede farklı olmasıdır.³¹⁹

خط جانان غبار اعرابست   باعث بحث می شود اعراب

*Sevgilinin hattı Arapların hatt-ı gubârîsidir, irâb konusudur.*³²⁰

Beyitte اعراب (e' râb) ve اعراب (i' râb) kelimeleri arasında cinas-ı nâkıs vardır. Her iki اعراب kelimesinin de yazılışları aynı; ancak harekeleri ve anlamları farklıdır. اعراب (e' râb) kelimesi Araplar, اعراب (i' râb) kelimesi ise irâb anlamına gelmektedir.

Müreddef: Mısra ya da beyit sonlarında kafiye den sonra aynı anlamda tekrar edilen kelime veya kelimelere redif, redife sahip şiirlere de müreddef denir.³²¹

از مرغ سحر نوا بر آید   آه از دل مبتلا بر آید

Seher kuşundan ses yükselir, müptela gönülden ah yükselir.³²²

Beyitte بر آید (ortaya çıkar, yükselir) kelimesi redif, نوا (ses) ve مبتلا (müptela) kelimeleri kafiye kelimeleridir.

Zû kâfiyeteyn: İki kafiye ye sahip olan şiire denir.³²³

رنگ رویت در نظر جانا بر آمد رنگ رنگ   لعل شیرینت شکر ریزد بگفتن تنگ تنگ
وادی مهر و محبت چون ترا منزل شده   بر طرف کردم نمی باید مرا این ننگ ننگ

Yüzünün rengi ey sevgili, gözde renk renk oldu, Tatlı dudağın şeker saçar konuş-tukça ince ince.

*Sevgi ve muhabbet vadisi sana nasıl menzil oldu, Ber taraf ettim, bana gerekmez bu şan şöhret.*³²⁴

³¹⁹ Değirmençay, *Fünûn-i Belâğat ve Sınâât-ı Edebî*, s. 69.

³²⁰ Metin, s. 52/14.

³²¹ Değirmençay, *Fünûn-i Belâğat ve Sınâât-ı Edebî*, s. 89.

³²² Metin, s. 104/6.

³²³ Değirmençay, *Fünûn-i Belâğat ve Sınâât-ı Edebî*, s. 85.

³²⁴ Metin, s. 164/3 ve 4.

Beytin sonlarında iki kafiye kelimesi vardır. İlk kafiye kelimeleri تنگ ve تنگ, ikinci kafiye kelimeleri ise تنگ ve تنگ dir.

2.1.7. Arapça Cümle ve Terkipler

Mükafat Allah'tandır.

الْأَجْرُ عَلَى اللَّهِ

Ey halimi bilen, gözyaşlarıma acı!

إِرْحَمْ عَلَى دُمُوعِي يَا مَنْ عَلِمْتَ حَالِي

Allah'tan bağışlanma dilerim.

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ

İnsanların senin bağışlayıcılığına sarılması.

إِعْتَصَامُ الْوَرَى بِمَغْفِرَتِكَ

Ey Allah'ım dayanağım sensin

إِعْتِمَادِي إِلَيْكَ يَا اللَّهَ

Allah onun değerini yüceltsin!

أَعْلَى اللَّهِ قَدْرُهُ

Bana yardım et, ey yardım isteyenlere
çokca yardım eden!

أَغْنِنِي يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ

Bizi bağışla.

إِغْفِرْ لَنَا

Kulların en hakiri.

أَقْلُ الْعِبَادِ

Sen hariç.

إِلَّا أَنْتَ

Ey Allah'ım sana sığındım.

إِلْتَجَايِي إِلَيْكَ يَا مَوْلَايَ

Allah'ım Allah'ım!

اللَّهُ اللَّهُ

Allah büyüktür.

اللَّهُ أَكْبَرُ

Allah Rabbimdir.

اللَّهُ رَبِّي

Allah Samed'dir. (Her şey O'na muhtaç-
tır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.)

اللَّهُ الصَّمَدُ

Allah kullarına lütufkârdır.

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ

Yüce Allah.

اللَّهُ الْعَظِيمُ

Allah başarının sahibidir.

اللَّهُ وَلِيُّ التَّوْفِيقِ

Ey âlemlerin Rabbi.

إِلَهَ الْعَالَمِينَ

Rabbimiz tektir.

إِلَهْنَا وَاحِدٌ

Allah güzel bitkiler bitirsin.

أَنْبَتَ اللَّهُ نَبَاتًا حَسَنًا

Sen bakisin, her şey ise ölecek (yok olacak).

أَنْتَ الْبَاقِي وَ كُلُّ شَيْءٍ سَيَمُوتُ

Onu seçen sensin, dikkatli ol!

أَنْتَ بِهِ مُتَّخِذٌ فَاتَّبِعْهُ

Sen bana yetersin, sen vericisin, ey Vedûd!

أَنْتَ حَسْبِي أَنْتَ مُعْطِي يَا وَدُودُ

Sen güzel huylarıyla övülmüş, seçilmiş ve bütün yaratılmışların en hayırlısıdır.

أَنْتَ مَحْمُودُ الْخِصَالِ وَ مُصْطَفَى وَ خَيْرُ الْوَرَى

Kalbim göğüslerin arasında kayboldu.

إِنَّ قَلْبِي لَدَى الْكَوَاعِبِ غَابَ

İyilik ancak tam olarak yapılır.

إِنَّمَا الْإِحْسَانُ إِلَّا بِالتَّمَامِ

Başarı ve kurtuluş senin nezdindedir.

إِنَّمَا الْفَوْزُ وَ الْفَلَاحُ لَدَيْكَ

Şüphesiz O diridir.

إِنَّهُ حَيٌّ

Şüphesiz o yüce bir ahlaktır.

إِنَّهُ خُلِقَ عَظِيمٌ

Şüphesiz O (her) işine hakimdir, üstesinden gelendir.

إِنَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ

Onlar bilmezler.

إِنَّهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

Şüphesiz ben Allah'ım.

إِنِّي أَنَا اللَّهُ

Eğer bana dua ederlerse ben duaya karşılık veririm.

إِنْ يَدْعُونِي مُجِيبٌ لِلدُّعَاءِ

Basiret sahipleri.

أُولُوا الْأَبْصَارِ

Bize nerede rastlarsan, bana gönder!

أَيْنَمَا صَادَقْتَنَا أَرْسِلْ إِلَيْنَا

Ey saki, ölümsüzlük kadehini sun.

أَيُّهَا السَّاقِي أَدِرْ كَأْسًا مُدَامَ

Ey Allah'a âşık olanlar bakınız.

أَيُّهَا الْعُشَّاقُ بِاللَّهِ فَانْظُرُوا

Allah mübarek etsin.

بَارَكَ اللَّهُ

Başım gözüm üstüne.

بِالرَّأْسِ وَ الْعَيْنِ

Nimetler şükürle devam eder.

بِالشُّكْرِ تَدُومُ النِّعَمُ

Akşam sabah.

بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ

Allah aşkına.

بِاللَّهِ

Allah'a and olsun ki aklından geçeni yaptın.

بِاللَّهِ لَقَدْ فَعَلْتَ مَا كُنْتَ ظَنَنْتَ

Allah'a hamd olsun.

بِحَمْدِ اللَّهِ

Allah'a hamd olsun ki, Allah'ın Resulü doğruya iletendir.

بِحَمْدِ اللَّهِ رَسُولُ اللَّهِ هَادِي

Allah'a hamd ve şükür ederek.

بِحَمْدِ اللَّهِ وَالْمِنَّةِ

Allah'ın adıyla.

بِسْمِ اللَّهِ

Esirgeyen bağışlayan Allah'ın adıyla.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Kullarını görür.

بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

Hatta daha çok sapkın.

بَلْ أَضَلُّ

Kalbimin duasını, icabet makamında ilet.

بَلِّغْ دُعَاءَ قَلْبِي فِي مَنْزِلِ الْإِجَابَةِ

Sabah rüzgârına, misk kokulu selam söyle.

بَلِّغْ صَبَاً سَلاماً مِسْكِيَّةَ الرِّوَايحِ

Ey Celâl ve İkrâm sahibi (Allah)ım!
Tövbe ettim!

تُبْتُ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

Fakirin hediyesi küçüktür, önemsizdir.

تُخْفَةُ الْفَقِيرِ حَقِيرٌ

Nimetler devam eder.

تَدُومُ النِّعَمُ

Yüce rabbimiz yüce olsun.

تَعَالَى رَبُّنَا الْأَعْلَى

Yüce Allah onu Eymen'de nida etti.

تَعَالَى شَأْنُهُ نَادَى فِي الْإِيْمَنِ

Allah'a tövbe ediniz.

تُوبُوا إِلَى اللَّهِ

Mevla'ya tevekkül ettik.

تَوَكَّلْنَا عَلَى الْمَوْلَى

O ikisi mağarada iken, o iki kişiden ikincisi olan kişi.

ثَانِي اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ

Kader geldi mi göz kör olur.

جَاءَ الْقَضَا عَمِيَ الْبَصَرُ

Ayrılmaz bir parça.

جُزْؤٌ لَا يَنْفَكُ

Kalem kurudu.

جَفَّ الْقَلَمُ

Allah'a bu uzaktır.

حَاشَا لِلَّهِ

Şah damarı.

حَبْلُ الْوَرِيدِ

Allah'ın dostu.

حَبِيبُ اللَّهِ

Allah bana yeter.

حَسْبِيَ اللَّهُ

Sadece Allah bana yeterli ve kafidir.

حَسْبِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ وَكَفَى

Hamd Allah'a mahsustur.

الْحَمْدُ لِلَّهِ

Allah'a hamd olsun ki bizden hüznü giderdi.

حَمْدٌ لِلَّهِ أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ

Beyaz tenli ve güzel gözlü huri.

حَوْرًا وَ عَيْنَ

Hayy, diri, yok olmadı olmaz.

حَيٌّ لَمْ يَزَلْ

Haya rızka mani olur.

الْحَيَاءُ يَمْنَعُ الرِّزْقَ

Hesaplamadığı yerden.

حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ

İki kainatın yaratıcısı.

خَالِقُ الْكَوْنَيْنِ

İnsanı bayağı sudan yaratan.

خَالِقُ الْإِنْسَانِ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ

Şah damarı.

حَبْلُ الْوَرِيدِ

Yazı kalıcıdır.

الْخَطُّ بَاقٍ

Hükmedenlerin en hayırlısı.

خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

Amellerin en hayırlısı.

خَيْرُ الْعَمَلِ

Bağışlayanların en hayırlısı.

خَيْرُ الْغَافِرِينَ

Fethedenlerin en hayırlısı.

خَيْرُ الْفَاتِحِينَ

Nimetlerin en iyisi.

خَيْرُ النِّعَمِ

Hayrı gösteren, onu yapan gibidir.

الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ

Mutluluk senin için saygınlık ve yücelik içinde devam etsin.

Bu apaçık bir zaferdir.

Ey Rabbim, bana merhamet et ve beni tek başıma bırakma!

Ey Rabbim! Ona her zoru kolaylaştır.

Âlemlerin Rabbi.

Ey Allahım! Bizi bağışla ve bize merhamet et.

Ey Allahım kalplerimizi aç, çünkü sen iyi açansın.

Ey Rabbim! bize güzel sözler söylemeyi kolaylaştır.

Kalp aşkta sana döndü.

Allah'ın rahmeti.

Âlemlere rahmet olsun diye.

Rızık Allah'tandır.

Ayıpları örten.

Aydınlatıcı kandil.

Allah'ın selamı Tâhâ ve Yâsin üzerine olsun.

Allah sana esenlik ve uzun ömür versin.

Bana sorunuz.

Musibet esnasında sabır güzeldir.

Sabır, kurtuluşun anahtarıdır.

Salat ve selam.

Seher vakti nesimin kokusunu almak güzeldir.

دَامَتْ لَكَ السَّعَادَةُ بِالْعِزِّ وَالْعَلَى

ذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ

رَبِّ ارْحَمْنِي وَلَا تَذَرْنِي فَرْدًا

رَبِّ سَهِّلْ عَلَيْهِ كُلَّ عَسِيرٍ

رَبُّ الْعَالَمِينَ

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْ لَنَا

رَبَّنَا افْتَحْ قَلْبَنَا إِذْ أَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ

رَبَّنَا يَسِّرْ لَنَا حُسْنَ الْمَقَالِ

رَجَعَ الْقَلْبُ فِي الْمَحَبَّةِ إِلَيْكَ

رَحْمَةُ اللَّهِ

رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ

الرِّزْقُ عَلَى اللَّهِ

سِتَارُ الْعُيُوبِ

سِرَاجٌ وَهَّاجٌ

سَلَامُ اللَّهِ عَلَى طَهٍّ وَيَسٍّ

سَلَّمَكَ اللَّهُ وَأَبْقَاكَ

سُلُونِي

الصَّبْرُ فِي الْبَلَاءِ جَمِيلٌ

الصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ

الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

طَابَ رُوحُ النَّسِيمِ بِالْأَسْحَارِ

İstirahatgahı güzel olsun.

طَابَ مَثْوَاهُ

Güneş perdenin arkasından doğdu.

طَلَعَ الشَّمْسُ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ

Allah güzelleştirsin.

طَيَّبَ اللَّهُ

Allah onu yapanın yaşamını hoş etsin.

طَيَّبَ اللَّهُ عَيْشَ بَانِيهَا

Nimetlerin en güzeli.

طَيِّبُ النِّعَمِ

Yarını için birikim olarak senden razı olana ne mutlu!

طُوبَى لِمَنِ ارْتَضَاكَ ذُخْرًا لِعَدِهِ

İşin sonu.

عَاقِبَةُ الْأَمْرِ

Azın kulu (kanaatkâr).

عِبَادُ الْأَقْلِّ

Betimleyiciler seni betimlemekten aciz kaldılar.

عَجَزَ الْوَاصِفُونَ عَنْ صِفَتِكَ

Ey dostlar! Yolculukta acele edin!

عَجِّلُوا بِالرَّحِيلِ يَا أَصْحَابُ

Namaz için acele ediniz.

عَجِّلُوا بِالصَّلَاةِ

İnsana öğretti.

عَلَّمَ الْإِنْسَانَ

Allah bilir.

عَلِمَ اللَّهُ

Bu konaklar ve bu menziller üzerinde.

عَلَى تِلْكَ الْمَنَازِلِ وَالْمَرَاحِلِ

Birbiri ardınca.

عَلَى التَّوَالِي

Selam onun üzerine olsun.

عَلَيْهِ السَّلَامُ

Ayrılıktan dolayı halim sana görünmez oldu.

غَابَ حَالِي مِنَ الْفِرَاقِ عَلَيْكَ

Allah bizim günahlarımızı bağışlayıp, affetsin.

غَفَرَ اللَّهُ ذُنُوبَنَا وَ عَفَا

Ey akıl sahipleri Allah'tan korkunuz.

فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ

Ebebi olmak üzere Oraya giriniz.

فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ

Daima Allah'ı anınız.

فَاذْكُرُوا اللَّهَ دَائِمَ الْأَوْقَاتِ

Onlara perde arkasından sorunuz.

فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ

Bakınız.

فَانْظُرُوا

Allah'ın gücüne bakınız.

فَانْظُرُوا فِي قُدْرَةِ الْمَوْلَى

Aşk kerametler göstermektedir.

فَإِنَّ الْعَشْقَ إِظْهَارُ الْكَرَامَاتِ

Aşk isteklerin aynasıdır.

فَإِنَّ الْعَشْقَ مِرْآتُ الْمُرَادَاتِ

Kalp (gönül) geldi.

فَإِنَّ الْقَلْبَ جَاءَ

İlkbahar mevsimine ulaştık, Allah'ın kudretine bak!

فَصَلِّ رَبِيعَ جَنَّا فَنَنْظُرُ لِقُدْرَةِ اللَّهِ

Bana verdiği vaatlerle ömrümü tükettin.

فَقَدْ أَفْنَيْتَ عُمْرِي بِالْوَعْدِ

Allah'a and olsun ki Allah'tan başka varlık yoktur.

فَلَا مَوْجُودَ غَيْرِ اللَّهِ وَاللَّهُ

Allah'a emanet ol.

فِي أَمَانِ اللَّهِ

Ertelemekte musibetler vardır.

فِي التَّأَخِيرِ آفَاتٌ

Burada farklı görüş vardır.

فِيهِ نَظَرٌ

(Ruhlar) evet dediler.

قَالُوا بَلَى

Ecel gelmeden önce.

قَبْلَ قَضَاءِ الْأَجَلِ

Anlamlar levhalarda yazı ile ortaya çıkar.

قَدْ تَظْهَرُ الْمَعَانِي بِالْخَطِّ فِي اللَّوَايحِ

Ziyana uğramıştır.

قَدْ خَابَ

Sizin aşkınız uğruna hayatım zayi oldu; ama ben aldırış etmem.

قَدْ ضَاعَ فِي هَوَاكُمُ عُمْرِي وَلَا أْبَالِي

Göz bebeği.

قُرَّةُ الْعَيْنِ

Kalp gece gündüz senin kapındadır.

الْقَلْبُ عَلَى بَابِكَ لَيْلًا وَنَهَارًا

Kalp senin kapında, ruh da öyle.

الْقَلْبُ عَلَى بَابِكَ وَالرُّوحُ كَذَلِكَ

Gözden önce kalbim seni seviyordu.

قَلْبِي كَانَ قَبْلَ الْعَيْنِ يَهْوَاكَ

De ki: O Allah bir tek tir.

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

Lafzı az, anlamı çok.

قَلِيلُ اللَّفْظِ

Hayvanlar gibi.

كَالْأَنْعَامِ

Şamdandaki mum, karanlıktaki güneş gibi.

كَالشَّمْعِ فِي الزُّجَاجَةِ وَالشَّمْسِ فِي الظُّلَامِ

Güneş benim kalbimde hayalimdi.

كَانَ الشَّمْسُ فِي قَلْبِي خَيَالِي

Özlenenler gibi arzusuna eremedi.

كَأَهْلِ الْمَقْصُودِ مَا نَالَ الْمُرَادَ

İlletten kaynaklanan her görüş sakattır.

كُلُّ رَأْيٍ مِنْ الْعَلِيلِ عَلِيلٌ

Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır.

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ

Ol (dedi), o da oluverdi.

كُنْ فَكَانَ

Biz hatalıydık.

كُنَّا خَاطِئِينَ

Benim halim nice dir.

كَيْفَ حَالِي

Nasıl uyur?

كَيْفَ يَنَامُ

Allah'tan başka ilah yoktur.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Korkma!

لَا تَخَفْ

Allah ile birlikte başka bir ilâha da dua etme!

لَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ

Haberlerini kesme, nasihatlerini de gizleme!

لَا تَقْطَعْ الرَّسَائِلَ لَا تَكْتُمِ النَّصَايِحَ

Aşktan gafil olma!

لَا تَكُنْ عَنْ عَشْقٍ غَافِلًا

Güç ve kuvvet ancak Allah ile dir.

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

Genç yoktur.

لَا فَتًى

Yakınlık, uzaklık, vuslat ve ayrılık yoktur.

لَا قُرْبَ وَلَا بُعْدَ وَلَا وَصْلَ وَلَا بَيْنَ

Hayy ve Rahim idi ve hala öyle.

لَا يَزَالُ وَلَمْ يَزَلْ حَيًّا وَرَحِيمًا

Onlar bilmezler.

لَا يَفْقَهُونَ

Vuslat gecesinde uyku olmaz.

لَا يَكُونُ النَّوْمُ فِي لَيْلِ الْوِصَالِ

Emrine amadeyim (buyur).

لَبَّيْكَ

Umulur ki Allah birgün beni (senle) bir araya getirsin.

لَعَلَّ اللَّهَ يَجْمَعُنِي فِي أَيَّامٍ

Umulur ki Allah seni ve beni bir araya getirsin.

لَعَلَّ اللَّهَ يَجْمَعُنِي وَإِيَّاكَ

Sıkıntıya düşmüş olan için ondan şifa vardır.

لِعَلِّيلِ الْبَلَاءِ مِنْهُ شِفَاءٌ

Ömrüme and olsun ki, sen olmasaydın hayat güzel olmaz.

لَعَمْرِي لَا يَطِيبُ الْعَيْشُ لَوْلَاكَ

Bu konaklar ve menziller bize aittir.

لَنَا تِلْكَ الْمَنَازِلُ وَالْمَرَاحِلُ

Sen olmasaydın.

لَوْلَاكَ

Bu semboller sayfalarda yoktur.

لَيْسَ تِلْكَ الرُّمُوزُ فِي الْأَوْرَاقِ

Evde bizden başka gezip dolaşan kimse yoktur.

لَيْسَ فِي الدَّارِ غَيْرُنَا دَيَّارٌ

Evde ondan başka gezip dolaşan kimse yoktur.

لَيْسَ فِي الدَّارِ غَيْرُهُ دَيَّارٌ

Candan bağlılık mertebesinde benden başkası yoktur.

لَيْسَ فِي رُتْبَةِ الْخُلُوصِ سِوَايَ

Kalbimde Allah'tan başka bir şey yoktur.

لَيْسَ فِي قَلْبِي سِوَى اللَّهِ شَيْءٌ

Kalbimde senden başka kimse yoktur.

لَيْسَ فِي قَلْبِي غَيْرُكَ دَيَّارٌ

Kalbimde senden başkası yoktur.

لَيْسَ فِي قَلْبِي غَيْرُكَ

Kalbimde pişmanlık yok.

لَيْسَ فِي قَلْبِي نَدَامَةٌ

Kainatta ikincisi yoktur.

لَيْسَ فِي الْكَائِنَاتِ ثَانِيهَا

Kalbimde senden başkasına meyleden bir şey yoktur.

لَيْسَ قَلْبِي إِلَى سِوَاكَ يَمِيلُ

İnsana çalıştığından başkası yoktur.

لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

Oruç ayının gecesi.

لَيْلَةُ شَهْرِ صِيَامٍ

...(bu mülk) kimindir.

لِمَنْ

Aldırış etmem.	مَا أَبَالِي
Senin şanın ne yücedir.	مَا أَعْظَمَ شَانُكَ
Bir varlık, masivadan başaka bir şey kalmadı.	مَا بَقِيَ مَوْجُودٌ شَيْءٌ مَّاسِوًا
Allah'ın dışındakiler.	مَّاسِوَى اللَّهِ
Biz seni gerektiği gibi tanımadık.	مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ
Söylenecek söz yoktur.	مَا لَا كَلَامَ
Bizim “işittik ve sana itaat ettik”ten başka cevabımız yoktur.	مَا لَنَا غَيْرَ سَمِعْنَا وَ أَطَعْنَاكَ جَوَابُ
Allah'a siz iman edesiniz diye müjdeleyici ve korkutucu olarak.	مُبَشِّرًا وَ نَذِيرًا لِّتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ
Ölüleri diriltir.	مُجِيبِي الْأَمْوَاتِ
Kişi bilmediğinin düşmanı olur.	الْمَرْءُ لَا يَزَالُ عَدُوًّا لِمَا جَهِلَ
Kalem kaldırılmış (artık hakkında bir şey yazılmayan).	مَرْفُوعُ الْقَلَمِ
Boy, endamı düzgün.	مُسْتَوَى الْقَامَةِ
Allah korusun.	مَعَآذَ اللَّهِ
Allahla birlikte.	مَعَ اللَّهِ
Tatlılık sana aittir.	الْمَلَا حَةُ لَكَ
Tatlı dilli.	مَلِيحُ اللَّفْظِ
Kim isterse.	مَنْ أَرَادَ
Nereden.	مِنْ أَيْنَ
Nereden nereye.	مِنْ أَيْنَ إِلَى أَيْنَ
Minnet (şükür) Allah'a dır.	الْمِنَّةُ لِلَّهِ
Bütün suç ve günahlardan.	مِنْ جَمِيعِ الذُّنُوبِ وَ الْآثَامِ

Zarar etti diyen kişinin dediği gibi “zarar etti.”

Doktordan yüz çeviren kimse iyi olmaz.

İlme’l yakînden ayne’l-yakîne.

Bayağı sudan.

Güzellik sahibinden vefa beklediğimiz kişiden.

Vefakâr olan kişiye, hitap caiz değildir.

Ölmeden önce ölünüz.

Ne güzel karşılık.

Kalbini nurlarla nurlandır.

Allah’ın nuru.

Bir, iki ve üçüncü.

Ah ayrılık!

Allah’a yemin olsun ki!

Yüce Allah’a yemin olsun ki.

Aksi halde, umduğunu bulamazsın.

Allah’ın sureti onun yüzüdür.

Ruhum göçmekte, gözyaşı ise sel olmakta.

Her iddiacının görüşü yalandır.

Hidayete tabi olana selam olsun.

Ömür nasıl olursa olsun, rüzgâr gibi geçip gider.

Gece ve kuşluk vaktine and olsun ki!

Allah, vaatlerinizi yerine getirin demiştir.

مَنْ خَابَ كَمَا يَقُولُ قَدْ خَابَ

مَنْ تَابَ مِنَ الطَّيِّبِ مَا طَابَ

مِنَ الْعِلْمِ إِلَى الْعَيْنِ

مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ

مَنْ تَرَقَّبُ وَفَاءً عَنْ صَاحِبِ الْجَمَالِ

مَنْ وَفَا لَا يَجُوزُ عَنْهُ خِطَابُ

مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا

نَعْمَ الْبَدَلُ

نَوَّرَ الْقَلْبَ بِالْأَنْوَارِ

نُورُ اللَّهِ

وَاحِدٌ وَاثْنَيْنِ وَثَلَاثٍ

وَأَفَرَقْنَا

وَاللَّهُ وَاللَّهُ

وَاللَّهُ الْعَظِيمُ

وَالْأَلَمْ تَجِدْ مَا كُنْتَ تَرْجُو

وَجْهَ اللَّهِ وَجْهَهُ

وَرُوحِي مَائِلٌ وَالدَّمْعُ سَائِلٌ

وَرَأَى كُلُّ مُدَّعٍ كَذَابٌ

وَالسَّلَامُ عَلَى تَابِعِ الْهُدَا

وَالْعُمُرُ كَيْفَ مَا كَانَ مِثْلَ الرِّيحِ رَايِحٍ

وَاللَّيْلِ وَالضُّحَى

وَقَالَ اللَّهُ أَوْفُوا بِالْعُهُودِ

Biz, onların olduğu yerdeydik, onlarda onun olduğu yerdeydi.

Kıyamet gününe kadar söylesek de.

Daha sağımı solumu bilmiyorum.

Başarım sadece Allah ilemdir.

(Allah'a karşı gelmekten) sakınanlar için bir yol göstericidir.

İşte bu benimle senin arandaki ayrılığımdır.

...geldi mi?

Daha var mı?

Allah'a yemin olsun ki o tek ve birdir.

O dilediğini doğru yola iletendir.

Ey âlemlerin Rabbi.

Ey Allah'ım bizi korktuğumuzdan kurtar!

Ey bütün Müslümanlar! Yaratılmışların en hayırlısına salavat getirin.

Ey gönül dostu, ey ruhum, ben senin için güzel söz söyleyemiyorum.

Ey dostum, kalbimden bezginliği kaldır!

Ey senin uğrunda yolunu kaybetmişe rehber olan kişi.

Ey kalplerin huzuru, ey arzuladığımı gel!

Ey Rabbimiz.

Ey Allah'ın Resulü!

Ey saki, bana tatlı içecek ile yardım et!

Ey günahkârların şefaathçisi!

وَكُنَّا حَيْثُ مَا كَانُوا وَكَانُوا حَيْثُ مَا كَانَا

وَلَوْ قُلْنَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

وَمَا أَدْرِ يَمِينًا عَنْ شِمَالِي

وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ

هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ

هَذَا فِرَاقِي بَيْنِي وَبَيْنَكَ

هَلْ أَتَى

هَلْ مِنْ مَّزِيدٍ

هُوَ الْفَرْدُ الْأَحَدُ وَاللَّهُ تَاللهُ

هُوَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ

يَا إِلَهَ نَجِّنَا مِمَّا نَخَافُ

يَا جَمِيعَ الْمُسْلِمِينَ صَلُّوا عَلَى خَيْرِ الْوَرَى

يَا حَبِيبَ الْقَلْبِ يَا رُوحِي أَنَا مَا أَمْلَحَكَ

يَا حَبِيبِي ارْفَعْ عَنْ قَلْبِي فُتُور

يَا دَلِيلًا لِمَنْ تَحِيرَ فِيكَ

يَا رَاحَةَ الْقُلُوبِ يَا مَطْلَبِي تَعَالَ

يَا رَبَّنَا

يَا رَسُولَ اللَّهِ

يَا سَاقِيَا اغْنِنِي بِالشَّرْبَةِ الزُّلَالِي

يَا شَفِيعَ الْمُذْنِبِينَ

Ey olup bitenleri bilen! Fazla nasihat etme!

يَا عَارِفًا بِمَا صَارَ لَا تُكْثِرِ النَّصَايِحَ

Ey yardım dileyenlerin yardımcısı.

يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ

Ey kadîm nur! Ey karanlığı yok eden!

يَا قَدِيمَ النُّورِ يَا مَاحِيَ الظُّلَامِ

Ey gamları gideren, ey güzelliğin kendisinde görüldüğü kişi.

يَا كَاشِفَ الْعُيُوفِ وَيَا مَظْهَرَ جَمَالٍ

Ey yaratılmışların cömerti, beni görmezden gelme!

يَا كِرَامَ الْخَلْقِ لَا تُنْكِرْ عَلَيَّ

Keşke bu uzun şeylerime gücüm yetseydi

يَا لَيْتَنِي مَجَالًا فِي ذَلِكَ أَطْوَالِي

Ey her şeyin cömertliği onun elinde olan!

يَا مَنْ لَكَ جُودُ كُلِّ شَيْءٍ بِيَدِهِ

Ölüleri diriltir.

يُحْيِي الْأَمْوَاتِ

Çürümüş kemikleri diriltir.

يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ

Allah bize en güzel nimetleri kolaylaştırır.

يَسِّرْنَا اللَّهُ بِطَيْبِ النَّعْمِ

Allah bize nimetler kazanmayı kolaylaştırır.

يَسِّرْنَا اللَّهُ نَصِيبَ النَّعْمِ

2.1.8. Şiirleri

Emîrî'nin ikinci divanda Farsça şiirleri gazel, kaside, mesnevi, rubai, kıta ve müfretlerden oluşmaktadır. Toplam 3651 beyitten oluşan Farsça şiirlerinin 565 tanesi gazel, 3 tanesi kaside, 11 tanesi mesnevi, 83 tanesi kıta, 9 tanesi rubai ve 102 tanesi müfret'tir.

2.1.8.1. Gazeller

Divanda 52 tanesi Farsça-Arapça mülemma (2 tanesi baştan sona Farsça- Arapça mülemma), 2 tanesi Farsça-Türkçe mülemma toplam 565 adet Farsça gazel yer almaktadır. Farsça 565 gazelin 506 tanesi 5, 3 tanesi 6, 43 tanesi 7, 3 tanesi 8, 8 tanesi 9, 1 tanesi 10, 1 tanesi 11 beyitlik gazellerdir. Türkçe 257 gazel ve 1 adet Türkçe-Arapça mülemma gazel bulunmaktadır.

Farsça gazeller Tevhit, Naat ve dini ve tasavvufî olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. Tevhit konulu en uzun 9 ve en kısası 5 beyitlik olmak üzere toplam 53 ga-

zeldir. Naat konulu en uzun 8, en kısası 5 beyitlik toplam 31 adet gazel vardır. Bu gazellerin sonunda 1 adet Dört Halifenin, 2 adet ayrı olarak Hz. Ali'nin ve 1 adet Şii imamlarının methiyesi ve 1 adet münacat konulu 5 adet gazel yer almaktadır.

Tasavvufi ve dini konulara dair en uzun 11, en kısası 5 olmak üzere 476 adet gazel bulunmaktadır.

2.1.8.1.1. Tevhit Konulu Gazeller Ve İçerikleri

1. Emîrî, ilk gazeline Allah'ın adıyla başlar ve Allah'ın adının gönlü aydınlattığını, Alîm sıfatıyla gönülde nakşolduğunu; insanın Kerîm olan Allah tarafından yaratıldığını yeryüzü ve gökyüzünün Allah'ın kudretinin ürünü olduğunu; Allah'a itaat etmek ve başa gelen her musibete sabretmek gerektiğini; tevhidin gönlün sefası olduğunu söyler.

2. Allah'tan işimizi ve zikirlerimizi hayra çıkarmasını ister. Dilde daima “Allah birdir” sözünün olduğunu, Allah'ın Âlîm, Allâm; ayıpları örtmede Settâr, hata ve suçları bağışlamada Gaffâr olduğunu hatırlatır. Sonunda suç ve günahlarından dolayı pişmanlık duyarak tövbe ettiğini; şiirlerinin kalbindeki ateşin ürünü olduğunu dile getirir.

3. Ölmeden önce Allah'ın zikrini yapmanın daha iyi olduğuna; gönlün ezeli aşk şarabıyla mestliğine, Allah aşkı yolunda ölmeye; korku ve tehlikelerle dolu bir yer olan bu dünyaya düştüğümüze ve asıl yurdumuz olan aşk vadisine şükür etmemiz gerektiğine; gençlik zamanının geçiciliğine değinir.

4. Allah'ın adını zikretmenin kendisini aydınlattığını, hastalara şifa verdiğini; gönlün aşkta yardımcılar istemediğini, Allah'ın zorluk anında imdada yetişeceğini; Allah'ın dergâhından ümitli olduğunu; muradının Dost'a (Allah'a) kavuşmak olduğunu, dostun hasretinden üzüntü duyduğunu; suçunun iyi kul olmamaktan kaynaklandığını söyler ve Allah'tan günahlarımızı bağışlamasını diler.

5. Allah'a hesap sormanın mümkün olmayacağını söyler ve Allahtan bağışlanma ve merhamet ister; ölüm anında dilinden “Rabbenâ” kelimesi çıkacağını; Allah'ın kullarını bağışlayan olduğunu dile getirir ve Allah'tan amellerimizi hayra çıkarmasını diler; bu gam vadisinde yolunu kaybettiğini ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kendisine rehber olacağını; dilinden senadan başka bir şey çıkmadığını söyler.

6. Her şeyin doğduğunu ve sonunda öleceğini; ancak Allah'ın zatının bunlardan uzak olduğunu; Allah'ın yaratmasının her yerde ve her şeyde zuhur ettiğini; Allah'ın

tevhidinden söz etmenin ve “Allah’a şükürler olsun” demenin önemini vurgular daha sonra Dost’un (Allah’ın) yolunda canının feda olduğunu; daima her ne musibet gelirse gelsin sabırlı olmak gerektiğini ifade eder.

7. Herkesin Allah’ın kapısına yöneldiğini, Allah’ın kullarının durumunu bildiğini; biçare gönlün Kâdir ve mukaddes Allah’ın vasfıyla mutlu olduğunu; bütün gizli sırların Allah’ın ilmiyle ifşa olduğunu; bu dünyada kimsenin baki kalmayacağını ve bu dünyanın da bir gün son bulacağını; Allah’ın huzurunun herkesin sığınağı olduğunu söyler.

8. Evrende var olan her şeyin Allah’ın varlığına delil olduğunu, Allah’ın zatının sıfatlarıyla zuhur ettiğini; onun aşkının gönülde parladığını; insanları, cinleri ve her şeyi yarattığını, hayat ve ölümün onun kudretinin eseri; yeryüzü ve gökyüzünün onun kudretinden bir zerre olduğunu söyler. Sonunda her zaman tevekkül ettiğini dile getirir.

9. İhlâs suresinin “De ki: “O, Allah’tır, bir tektir” ve “Allah Samed’dir. (Her şey O’na muhtaçtır, o, hiçbir şeye muhtaç değildir.” ilk iki ayetinin dolayısıyla İhlâs suresinin tamamının insanların ve cinlerin dilinden düşmediğini; Allah yolunda çaresiz, aciz ve perişan düştüğünü; hayret makamında zayıf ve güçsüz bir durumda bulunduğunu söyler ve Allah’tan yardım, bağışlanma ve merhamet diler.

10. Allah’ın bizim hakkımızda ne karar vereceğini bilmediğimizi, kendi amel defterinin Allah’ın lütfuyla tertemiz olacağını; dünya hayatının faniliğini ve kendi ömrünün sona doğru yaklaştığını bildiğini; garip ve çaresiz düştüğünü ancak Allah’ın kapısından ümitli olduğunu söyler ve Allah’a kavuşmak için dua eder; dünyaya gelmenin ve ezeli aşkın ışıyla sefa bulmanın güzel olduğunu; ancak bu dünyada çok günahı bulunmasından dolayı utandığını dile getirir ve Allah’tan kıyamet günü bağışlanma ister.

11. Canın aşk derdiyle deva bulduğunu, gönlün ise tevhitte cilalandığını; sadık olmayan sevgiliye bağlanan gönlün cehenneme layık olduğunu; Allah’ın sevgisiyle gönlün parladığını; eğer izin verirse seve seve Allah’a gideceğini, seher vakti bunun için dua ettiğini; düşmanların kendisinin coşkusu kışkandığını söyler. Sonunda böyle bir coşkuya sahip olduğu için Allah’a şükreder.

12. Kerîm ve Vedûd olan Allah’ın kudretinin gönül gözünü açtığını; sabretmek gerektiğini zira sabrederek bekleyenlerin mesut olacağını; gönle bazen mutluluk bazen üzüntü ulaştığını; Dost’u (Allah’ı) talep ettiğini; bu uğurda yol aldığını; bu yolda kendisini hiçbir şeyin durduramayacağını dile getirir.

13. Gönlünün Allah yolunu istediğini, ezeli aşkın gönülde böyle aşıkardığını; hakikat yolunun yolcusunun vecd halinde kendinden geçtiğini; gönlünün arzusunun Kabe'yi tavaf ederek burayı sığınak ve menzil edinmek olduğunu; aşkın gönülde ezel-den beri hidayet mumunu yaktığını; başka düşünceleri gönülden çıkartıp ahireti düşün-mek gerektiğini; zira son menzilin ahiret olduğunu söyler.

14. Aşk aynasının ışığından divanelerin gönlünde delilin var olduğunu; seher vak-ti Allah'ın kapısına baş koymak ve secdeye gitmek gerektiğini; daima Allahın zikrini yapmayı, Allah'ın ispatı için delil aramaya gerek olmadığını; rızık Vedûd olan Allah'ın verdiğini, başkalarından rızık dilemenin yanlışlığını dile getirir.

15. Canın ve gönlün şuhud denizinde boğulduğunu, Vedûd olan Allah'ın ise karşı-lıksız veren ve bağışlayan olduğunu; Kur'anda Yâsin, Enam, Nahl ve Bakara surelerin-de geçen "Allah bir şeyin olmasını isterse, kün feyekün (ol der, o da hemen oluverir)" ayetine temas ederek, her şeyin Allah'ın "Kün" (ol) emriyle yaratıldığını; tüm suç ve günahların onun emriyle silineceğini; sonunda bu bedenın yaşlanıp yok olacağını söyler.

16. Varlık âleminde ona dair bütün delillerin bulunduğunu; sevgilinin zülfünün gönlün tuzağı olduğunu; Allah'tan aşıkların payına mihnetin takdir edildiğini, Hakk'a itaat etmenin talih olduğunu ve secde etmek dışında kendisi için daha iyi bir şeyin bu-lunmadığını; daima razı olmak ve Dost'u hoşnut etmek gerektiğini ifade eder.

17. Gönle "Allahu ekber" sözünün işlediğini ve seher vakti daima bu sözü söyle-diğini; "Allahu ekber" diyerek Allah'ın adını her yerde andığını; Allah'ın kullarının sığınağı olduğunu ve tehlikeye düştüklerinde bu sözle Allah'tan yardım dilediklerini dile getirir.

18. Günahımız çok olsa da Allah'ın Gaffâr olduğunu; Hakk'ın aşkının çöşkusıyla her gece gönlün gamlı, gözün ise uyanık bulunduğunu; Allah'ın nurunun herkese şifa verdiğini; perişan gönlün gamdan hastalandığını; ancak gamın onu etkileyemediğini; zira Allah'ın Rahman olduğunu söyler.

19. Settâr olan Allah'ın tüm suçları örttüğünü; Allah'ın emir ve yasaklarını bildir-diğini, çok şükür ki gönlünde inkarın bulunmadığını; Allah'ın kudreti karşısında âlemin bir zerreden ibaret olduğunu söyler ve Allah'tan gözden gaflet perdesini kaldırmasını, kendisine hidayet etmesini, yol göstermesini ve kendisini bağışlamasını ister.

20. Herkesin Allah'ın kulu, O'nun ise âlemlerin rabbi olduğunu; Allah'ın zatının sıfatını ancak kendisinin bildiğini, O'nun merhametlilerin en merhametlisi olduğunu söyler. Kâdir, Kerîm ve Hannân olan Allah herkese merhamet edeceğini; O'nun hacetlerin kadısı, isteklerin cevaplayıcısı ve herkesin günahını bağışlayan olduğunu dile getirir.

21. Allah'ın emrinin kendisi için muğlâk olduğunu, varlık âlemin Hakk'ın kudretiyle var olduğunu ve bütün eşyanın onun kudretine delil olduğunu; eline kalemi Kâdir olan Allah'ın verdiğini söyler ve kalemin kırık olmasına şükreder; aşk kadehinden ölümsüzlüğün ortaya çıktığını, o şarabın kadehle parladığını; Hakk'ın bütün her şeyin yaratıcısı olduğunu ifade eder.

22. Allah'ın insan ve peri herkesin sırlarını ve ihtiyaçlarını bildiğini; tüm varlığın ezeli feyiz sahibi Allah'a sığındığını, Allah'ın tüm kullarına şefkat gösterdiğini; perişan gönlün ibretle baktığında dünyanın tüm güzelliklerinin bir hayal uykusundan ibaret olduğunu göreceğini; Allah'ın herkesin halinden haberdar olduğunu söyler.

23. Tevekkül mahallesini menzil yaptığını; hacetlerin kadısı Allah'a tevekkül etmekten mutlu olduğunu; hayret yolunda gönlünün susuz kaldığını, susuzluğunu gidermesi için, Allah'ın kendisine tevekkül ırmağını ulaştırmasını, kendisine kanaat mahallesinden bir iz göstermesini diler. Neticede hırslarından arınıp tevekkül ettiğini dile getirir.

24. Gönül aynasını kırmanın hoş olduğunu; böylece sevgilinin her bir parçasından görüleceğini; baktığı her yerde Allah'tan bir izin belirlediğini, aşkın bir an olsun gönülden çıkmadığını; aşk dışında her şeyi yaktığını ve gönlün sevgilinin aşkına istekli olduğunu; daima insan-ı kâmilî aramak gerektiğini; gönlün aşk ateşiyle temizlendiğini söyler.

25. Yüce Allah'ın aşkın rehberi olduğunu, âşıklara gerçek aşkın zerresini ulaştırdığını; Kerîm, Alîm, Gafûr ve Rahîm sıfatlarına sahip olan Allah'ın kullarına sonsuz faziletiyle rahmet ettiğini dile getirir.

26. Dostu talep ettiğini ve bu yüzden dünyayla bir işi olmadığını; Hakk'a itaatin ganimet olduğunu, yokluk yolunu kendine menzili ettiğini; her an Allah'ın yolunu istediğini, sabah akşam “yâ hû” çektiğini; bu yolda Mecnun'a döndüğünü ve gözyaşının kan gibi aktığını söyler.

27. Bu dünyanın gözünde bir hayalden ibaret olduğunu ve bu dünyada Zülcelâl Allah'ın kudretini gördüğünü; daha önceki âşıkların güzel hikâyelerini dinlediğini; sevgilinin güzelliğinin sonsuz olduğunu söyler ve Hz. Muhammed'in "Dünya mümine zindan, kâfire cennettir" hadisine değininerek, dünyada yüzlerce sıkıntı ve üzüntünün olduğunu ifade eder.

28. Allah'ın vasfını tam olarak yapamayacağını; zira Allah'ın vasfının bizi aştığını; gönlün kavuşma arzusuyla hüznlendiğini, her yerde Allah'ı aradığını; saki'nin verdiği vahdet şarabıyla bu âlemde sarhoş bir halde dolaştığını, yüzünü gözyaşlarıyla yıkadığını; bu âlemde gurbette olduğunu söyler.

29. İlkbahar geldiğinde çiçeklerin yeşermesi gibi kendisinin de Allah'ın aşkı ortaya çıkınca dirildiğini; O'nun aşk ateşinin gönle düşmesiyle, gönlün sevgilinin arzusuyla canlandığını; Allah'ın zikrinin yolda rehber olduğunu; yeşeren gül ve sümbüllerin onun cemalinin eserleri olduğunu dile getirir.

30. Bu gam vadisinde Allah'tan kendine çare vermesini ister; ezelde Allah'a verdiği söze bağlı kaldığını ve hala da aynı düşüncede olduğunu; başına gelen her şeye boyun eğdiğini, kaza ve kaderden kendisine gelen her şeyi seve kabul ettiğini; bu gam vadisinde kimsenin baki kalmayacağını ve kendisinin de burada bir misafir olduğunu ifade eder.

31. Allah'ın aşkıyla herkesin mutlu ve mest olduğunu; O'nun aşkının gamıyla gönlün ummana döndüğünü; varlık âlemindeki her şeyin ibretle bakılırsa varlığına delil olduğunu, rindlerin meclisinde söz söylemenin güçlüğüne ifade eder; ancak kendisinin bu konuda zorluk çekmediğini zira gönülden iman ettiğini söyler.

32. Allah'ın yardımıyla karanlık gönlün aydınlanacağını; her şeyin ibadet, bu bedenine ise itaat için yaratıldığını söyler; Hadî olan Allah'tan kendini hidayete erdirmesini, gönlüne bu geçici dünyanın heves ve isteklerinin girmesine engel olmasını ve gönlüne sadece onun tecellilerinin dolması için yardım etmesini ister.

33. Rahmân suresinin 26 ayetinde anlatılan Hakk'ın "Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır.", emrini bildiğini; bu yüzden dünya malına meyletmeyeceğini; bu dünyada kimsenin baki olmadığını; herkesin yazısının Allah tarafından yazıldığını; vuslata ererse çok mutlu olacağını; sevgilinin yolunda öldüğünde dünyada dillere destan olacağı ifade eder.

34. Mürşit'in ona yol gösterdiğini ve onunla ayne'l-yakîne ulaştığını; zahir batın her şeyin Allah'ın varlığına kanıt olduğunu; rahmet suyundan bir damla ulaşınca eşyanın suretinin ortaya çıktığını; âlemlerin rabbi Allah'ın Âlim, Allâm sıfatlarıyla her şeyi bildiğini, Settâr sıfatıyla ayıpları örttüğünü, Hâlık sıfatıyla her şeyi yarattığını; dikkatle bakılırsa yeryüzünün Hakk'ın nuruyla dolu olduğunun görüleceğini dile getirir.

35. Allah'ın gönle delili ulaştırdığı, gönlün Allah'ın Rahman sıfatından ümitli olduğunu; su, hava ve topraktan yaratılmış insanın iyinin güzelliğini bildiğini; gönüldeki aşkın makam ve mevkiden çok daha iyi olduğunu, ne Dârâ'nın mülkünün ne de Hakan'ın haşmetinin aşkın yanında bir değerinin olmadığını söyler.

36. Âlemlerin rabbi olan Allah'ın herkesin rızkını verdiğini, ibadet ederek ayne'l-yakîne ulaşılacağını; müminin namazının gönlün miracı olduğunu, namazda Allah'tan yardım istemek için dua edileceğini; Allah'ın her şeyin ve insanın yaratıcısı olduğunu, gönlünden gafleti attığını ifade eder.

37. Dilde daima Allah'ın şükrünün olması gerektiğini, Kuran'ın en güzel hediye olduğunu; dinin emirlerine itaatın zorunluluğunu; zira hükümlerin Allah tarafından konulduğunu söyler. Kendisinin suç işlediği için utandığını ve pişmanlık duyarak tövbe ettiğini; Allah'tan tövbesini kabul etmesini ve hidayete ulaştırmasını; mahşer günü Peygamber'in yanında olmayı dilediğini, Kerîm, Rahîm ve bağışlayıcı Allah'tan kendisini mahşer günü lütufta bulunmasını, âşıklarla birlikte çağırmasını, hatalarını affetmesini ister.

38. Doğru yolu seçtiğini, bunun için hata yapmayacağını; dilinden Allah'ın zikrinin ve tesbihinin düşmediğini; seher vakti ağlayarak Allah'a yalvardığını; Allah'ın kudretini her yerde gösterdiğini, ay ve yıldızların insanlar için çalıştıklarını söyler.

39. Canın azap çekmekten korktuğunu; ancak Allah'ın muhtaçlara yardım ettiğini; kendisinin ölüm anının yaklaştığını ve öbür dünyada başına neler geleceğini bilmediğini; Allah'ın herkesin hacetinden haberdar olduğunu, onun perişan gönlünün halini de bileceğini anlatır ve Allah'tan ihsan istediğini dile getirir.

40. Allah'a inancının tam olduğunu ve “Lâ ilâhe illâllâh” sözünün dilinden düşmediğini; sahip olduğu her şeyin hızla yok olduğunu, gönlünde Allah'a yakın olmak düşüncesi dışında bir şey bulunmadığını; işlediği suçlardan pişman olduğunu ifade eder.

41. Allah'tan seher vakti hacetini kabul etmesini ister; Allah'a yakın olmanın izzet olduğunu, gönlüne Allah aşkından başka düşüncenin gelmediğini; bu dünyadan bir gün gideceğimizi, Allah'ın huzurunda olmayı arzuladığını; Allah'ın tüm sırları bildiğini söyler.

42. İşlediği günahlardan dolayı pişmanlık duyduğunu ve tövbe ettiğini; ister dilenci ister şah olsun herkesin Kâdir ve Rezzâk olan Allah'a muhtaç olduğunu; Allah'tan hiçbir sırrın gizlenemeyeceğini zira Allah'ın tüm sırları bildiğini ifade eder; Allah'tan kendine doğru yolu göstermesini ister.

43. “Lâ ilâhe illâllâh” (Allah'tan başka ilah yoktur) kelime-i tevhidinin ruhu aydınlattığını, gizli bir hazine olduğunu; Allah'ın fazilet sofrasının kilidi, güneşin ışığı, genç yaşlı tüm insanların sefası; ihsan kaynağı olduğunu anlatır.

44. İşlediği günahlardan dolayı pişmanlık duyduğunu ve gece gündüz Allah'tan bağışlanma dilediğini; onun için Allah'ın Rahmân ismini her seher vakti zikrettiğini; Allah'ın yoluna yöneldiğini ve bu yolda azığının tevekkül olduğunu; gönle Allah aşkı dolunca, gönlün geçici şeylerin işgalinden kurtulduğunu; güneş, ay ve her şeyin Allah'a itaat ettiğini söyler.

45. Gece gündüz “Lâ ilâhe illâllâh” diyerek Allah'ı zikrettiğini ve Allah'ın nimetlerine şükrettiğini; Allah'ın dergahı dışında hiçbir şeyin baki kalmayacağını ve Allah'tan sonunu iyi etmesini istediğini dile getirir.

46. Seher vakti içten gelerek tövbe ettiğini; Allah'tan hata ve suçlarını bağışlamasını, nefesine yenik düşmemesi için yardım etmesini istediğini dile getirir. Gaflete düşmemek için ölümü hatırlamanın yeterli olacağını vurgular.

47. Bütün âlemin Allah'ın nurundan bir parça ve O'nun birliğine delil olduğunu; Allah dışında rızık verenin bulunmadığını; insanı ve mevcudatı yaratan Allah'ın zatının baki, varlık âleminin ise fani ve Allah'a muhtaç olduğunu söyler.

48. Herşeyin Allah'ın “Kün” emriyle yaratıldığını; O'nun cemalinin gizli olduğunu söyler. Emîrî gönlünün Tanrı arzusunda ney gibi inlediğini; ezelde Allah'a kavuşma sözünü verdiğini, ayrılıktan üzüntü duyduğunu ve biran evvel Allah'a kavuşmak istediğini vurgular; bunun için Allah'tan yardım ister.

49. Allah'tan kendisini aydınlatmasını ve dergâhına ulaşmak için yardım etmesini; perişan gönlüne ve diğer bütün hasta gönüllere sefa vermesini; bu dünyanın ıstırabından ve gamından kurtarmasını, hakikat yolunu göstermesini söyler; asıl vatanından ayrı düştüğü için inlediğini dile getirir.

50. Her şeyin Hakk'ın nurundan bir parça olduğunu; asıl vatanından ayrı düştüğü için ney gibi inlediğini; gönülde kıskançlık ve hainlik gibi kötü huyların bulunmadığını, gönülde sadece Allah aşkının yer aldığını; Allah'ın insanların, cinlerin ve her şeyin yaratıcısı olduğunu anlatır.

51. Her şeyin Allah tarafından yaratıldığını; suç ve günahlarından dolayı utandığını ve pişmanlıktan ney gibi ah çektiğini; ayrılık günlerinin uzun olduğunu; içindeki aşk ateşiyle yandığını, sonunda devaya kavuştuğunu; Allah yol gösterirse onun yanına gideceğini ifade eder.

52. Allah'a sığındığını ve kalbine sefa vermesini istediğini; O'na suçlarımızı bağışlaması ve ihlâsa yöneltmesi için dua ettiğini dile getirir. Ayrıca samimi âşıklar dışındakilerin aşkının iddiadan ibaret olduğunu söyler.

53. “Allahu Rabbi” (Benim Rabbim, Allah'tır) sözünün önemine dikkat çekerek dilindeki derdin bu sözle aşikâr olduğunu; bu sözün gönlüne işlediğini ve bununla Allah'ın lütfundan sonsuz nimetin ulaştığını; ruhun sefasının bu söz olduğunu söyler.

2.1.8.1.2. Naat Konulu Gazeller

54. Peygamberlik sabahının mazharı, peygamberlerin güneşi diye hitap ettiği Hz. Muhammed'e (s.a.v) tüm Müslümanların salâvat etmeleri gerektiğini; Allah'ın yarattığı ilk güzel ruhun o olduğunu ve onun nurundan da dünyadaki tüm mevcudatın nurlandığını; kararmış gönüllere safa veren, kerem kaynağı Hz. Muhammed'in (s.a.v) yolunu seçtiğini ifade eder.

55. Hz. Muhammed'in (s.a.v), Allah'ın “Habibim” hitabına mazhar olacak kadar şeref ve fazilete sahip olduğuna; kendisinin sabah akşam Allah'a secde ettiğine, dünyada Hz. Muhammed (s.a.v) gibi müşfik bir kimsenin daha bulunmadığına değinir.

56. Son hak din olan Hz. Muhammed'in (s.a.v) dininin tüm dinlere galip olduğunu ve herkesin ona itaat ettiğini; her an Hz. Muhammed'e (s.a.v) salâvat getirdiğini, gönlün

hidayet mumuyla parladığını; dostsuz ve arkadaşsız kalırsa onun dostluğunun kendisi için yeterli olduğunu söyler.

57. Her olağanüstü şeyin Hz. Muhammed'ten (s.a.v) ortaya çıktığını, onun mucizelerinin şaşılacak ölçüde güzel olduğunu; herkesin ona kavuşmak için can attığını, Hz. Muhammed'in (s.a.v) güzel saçının ve yüzünün vasfını işittiğini; gece gündüz onu zikrettiğini, onun dininin yolunun istenilen rehber olduğunu; tüm insanlara onun lütuf bağından hurma ulaştığını, onun güzel ahlakının ve davranışlarının Müslümanlar için sünnet olduğunu ifade eder.

58. Hz. Muhammed'in (s.a.v) hak ettiği yer olan peygamberliğin baş köşesine oturduğunu; Kabe'yi zulüm ve sitemden temizlediğini, putların kırılmasının onun mucizelerinden biri olduğunu; Hz. Muhammed'in (s.a.v) ahlakının her yerde beğenildiğini; yeryüzünün onunla şereflendiğini, cennetin onun için süslendiğini dile getirir.

59. Hz. Muhammed'in (s.a.v) Miraç'a çıktığında Allah'ın nuruyla nurlandığını; gönlüne O'nun aşk ateşinin düştüğünü, ilminin her yere yayıldığını; ümmetine şefaate edeceğini; bu yüzden ümmetinin kıyamet günü güvende olduğunu söyler.

60. Hz. Muhammed'in (s.a.v) cemalinin akla ve hayale sığmayacak kadar güzel olduğunu, onu vasfetmeye sözlerin yetmeyeceğini; onun üzerinde beyaz bir bulutun dolaştığını anlatır ve Hz. Muhammed'in (s.a.v) aşkıyla susuz kaldığını ve ona kavuşmayı arzuladığını ifade eder.

61. Kimsesiz ve çaresizlerin dostu olan Hz. Muhammed'i (s.a.v), evrendeki herkesin sevdiğini; onun bedeninin saf nurla kaplandığını ve en küçük bir günah işlemediğini anlatır. Sonra Emîrî gönlünün onun aşkını istediğini, ceza gününe hazır olduğunu dile getirir.

62. Hz. Muhammed'in (s.a.v) nurunun ruha parlaklık verdiğini, gönlün onun aşkıyla parçalandığını; kendi yolunun tehlikelerle dolu olduğunu ve peygamberden lütuf istediğini; Allah'ın, "Sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım" sözünü hakedecek kadar izzet ve şerefe sahip olduğunu; onun lütfuyla gözün canlılık kazandığını ve gönlün huzur bulduğunu, onun ümmetine şefaate edeceğini söyler.

63. Hz. Muhammed'in (s.a.v) cemalinin çok güzel ve mükemmel, konuşmasının ise çok fasih olduğunu, tüm zamanların ona ibadetle geçtiğini anlatır. Peygamberin azat-

lı kölesi olan Bilâl b. Hamâme b. Rebâh'ın peygamberin emriyle ezan okuyarak insanları namaza çağırdığını anlatır. Hz. Peygamberin güzel ahlakının herkesçe beğenildiğini söyler ve onun ümmetine şefaathane edeceğini vurgular

64. Peygamberin din yolunda bizim için rehber olduğunu; doğru yolu gösterdiğini; onun şerefli zatının insanlara Allah'ın emir ve yasaklarını açıkladığını; iyi huyu ve iyi ahlakıyla daima övüldüğünü, Kalem suresinin 4. ayetinde onun bu güzel huyuna “Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin.” şeklinde değinildiğini; insanlar için sadece onun şefaathane olduğunu dile getirir.

65. Emîrî, peygamberin yolunu seçtiğini; ceza günü peygamberden şefaathane etmesini dilediğini, daima “yâ hû” çekerek onu istediğini; onun aşk acısından kanlı gözyaşı döküp ona yüzlerce niyaz ettiğini söyler.

66. İnsanların en seçkini, peygamberlerin önderi Hz. Muhammed'in (s.a.v) sabah akşam Allah'ı zikrettiğini, onun sözüyle dünyaya nizam geldiğini, iki cihanda da saygı ve hürmet gördüğünü; onun hutbesinin herkese nasihat olduğunu, şehrinin Müslümanlar için ibadet şehri haline geldiğini ifade eder.

67. Peygamberin dininin zulmü ortadan kaldırdığını, onun kutsal kitabının insanlar için açıklayıcı olduğunu; peygamberin gölgesinin arş-ı âlâ'da olduğunu, keremini ise Nil gibi sonsuz olduğunu dile getirir.

68. Hastaların kendisinden şifa bulduğu peygamberin ahlakının güzel ve yüce olduğunu ve herkesçe övüldüğünü söyler. Onun mucizelerinin bütün peygamberlerin mucizelerinden farklı ve üstündür olduğunu; bütün Müslümanların ondan lütuf istediklerini ve bu uğurda gözyaşı döktüklerini dile getirir.

69. Tüm insanların peygamberin kereminden lütuf umduğunu; herkesin gönlünü birine verdiğini; ancak kendisinin sadece peygamberin sevgisiyle meşgul olduğunu dile getirir. Peygamberin Allah'tan gelen emirle Kabe'de başını secdeye koyduğunu; onun gönlünün Allah'ın vahyinin layığı olduğunu ve bütün huylarının güzel olduğunu söyler.

70. Allah'ın izniyle Kabe'ye gitmek, Medine'de bulunmak ve peygambere dua etmek istediğini ifade eder. Peygamberin hasretiyle gönlünün perişan; gözünün yaş dolduğunu; peygamberin kabul etmesi dileğiyle ona salât ve selam ettiğini; gönlünde tövbenin ve onun sevgisinin arttığını anlatır.

71. Hz. Muhammed'in (s.a.v) temiz zatının âlemlere rahmet olduğunu söyler ve bu konunun anlatıldığı Enbiyâ suresinin 107. ayetine işaret eder: “(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik”. Ona vahyin sessizce geldiğini, onun dini İslamiyet ve kitabı Kuran'ın herkes için açıklayıcı olduğunu ve Miraç gecesi sidretü'l-müntehaya kadar çıktığını ifade eder.

72. Peygamberin zatının âlemlere rahmet olduğunu söyler ve bu konunun anlatıldığı Enbiyâ suresinin 107. ayetine işaret eder. Onun kitabı Kuran'ın insanlar için yol gösterici olduğunu, güzel cemaliyle yeryüzünün aydınlatıldığını; nuruyla gözleri nurlandığını dile getirir. Sonunda Emîrî, peygamberden kıyamet günü şefaât diler.

73. Peygamberin Tâha ve Yâsin adlarına değinir; onun yolda kılavuz olduğunu ifade eder. Feleklerin, müminlerin imamı peygamberin şanına yaratıldığını söyler ve “Sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım” sözüne işaret eder. Sonra Emîrî peygambere inancının tam olduğunu dile getirir.

74. Hz. Muhammed'in (s.a.v) sevgisinin gönlü aydınlatıldığını ve gönle telkinde bulunduğunu söyler. Onun sevgisinin gönlü kapladığını ve diğer şeylerin düşüncesini gönülünden attığını ifade eder.

75. Ay ve yıldızların tümünün Allah'ın emrine uyduğunu; ayın ışığını, peygamber feleğe ayağını uzattığı için kazandığını dile getirir. Sonunda Emîrî, peygamberin dinine uymak ve kini gönülünden atmak gerektiğini; farz ve sünnetlerin insan için önemli olduğunu ifade eder.

76. Emîrî, sabah akşam “Lâ ilâhe illâllâh” (Allah'tan başka ilah yoktur) kelime-i tevhidini çektiğini ve bunun gönlüne neşe ve zevk verdiğini söyler. Her şeyde bu sözden iz olduğunu dile getirir.

77. Hz. Muhammed'in (s.a.v) peygamberlerin imamı olduğunu ve mahşerde Allah'a hamd etmede en önde gideceğini ifade eder. Emîrî, peygamberi kendisi için kılavuz kabul ederek ona içten iman ettiğini söyleyerek ondan lütuf ister.

78. Emîrî, peygamberin eliyle ayı ikiye ayırması mucizesine değinir ve ona sığınan kimsenin korkudan emin olacağını dile getirir.

79. Emîrî, peygamberden kendisine mutluluk nimetinin hâsıl olduğunu; onun şerefli dininin sünnet ve ibadetlerinin güzelliğini dile getirir. Son olarak peygamberden şefaât beklediğini söyleyerek peygambere gönülden şahadet eder.

80. Şair, Hz. Muhammed'in (s.a.v) miraç gecesi sidretü'l-müntehaya çıkarak Allah'la görüştüğünü; ve yüce bir mertebede bulunduğunu söyler ve her an peygambere salavat getirdiğini ifade eder.

81. Emîrî, her an günahlarından pişmanlık duyarak, peygamberden yardım diler. Ayrıca İslamiyet'ten ve peygamberden şeref duyduğunu, peygamberin dergâhına dâhil olmak için dua ettiğini dile getirir.

82. Hz. Muhammed'in (s.a.v), Allah'ın "Sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım" sözünü hak edecek kadar izzet ve şerefe sahip olduğunu söyler. Sonunda onun fakirliğe kanaat ettiğini ve fakirlerin dostu olduğunu ifade eder.

83. Emîrî, peygamberin hem cemalinin hem de huylarının güzel olduğunu söyler. Onun ümmetine şefaât edeceğini ve yeryüzünün onun nuruyla aydınlandığını dile getirir. Son olarak peygamberin güvenilir lakaplı olduğuna ve peygamberin yolundan gitmek gerektiğine temas eder.

84. Hz. Muhammed'in (s.a.v) bütün insanların önderi, peygamberlik sancağının sahibi olduğunu; yüceliğiyle sidretü'l- müntehaya kadar çıktığını ifade eder. Peygamberin sevgisiyle naat söylediğini dile getirerek ondan şefaât ister.

85. Emîrî, Müslümanların dört halifesinin sırasıyla Hz. Ebu Bekir, "Fârûk" lakaplı Hz. Ömer, "Zü'n-nureyn" lakaplı Hz. Osman ve sonuncusunun Düldül isimli ata sahip olan Haydar-i kerrâr lakaplı Hz. Ali olduğunu söyleyerek dört halifenin methini yapar.

86. Hz. Ali'nin methini yaptığı bu gazelde onun evsafında bir gencin bulunmadığını; ilim kapısı olduğunu söyler ve Hz. Ali'nin "Beni yitirmeden önce bana sorunuz" sözüne işaret eder. Onun velilik yolunun rehberi, evliyaların gözünün nuru, tarikat ehlinin kılavuzu olduğunu ifade eder. Sonunda onun ledun ilmini bildiğini, marifet madeni ve peygamberin ilminin varisi kabul edildiğini söyler.

87. Emîrî, "Allah'ın aslanı" lakaplı Hz. Ali'nin anlatıldığı İnsân (Dehr) suresinin 1. ayetine işaret eder: "İnsanoğlu, var edilip bahse değer bir şey olana kadar, şüphesiz, uzun bir zaman geçmedi mi?". Onun gibi bir gencin daha bulunmadığını dile getirir ve

bu konudaki “Ali’den başka genç, Zülfikâr’dan başka kılıç yoktur” hadisine işaret eder. İlim kapısı, âlim, evliyaların ve sahabelerin rehberi olan Hz. Ali’nin, Hz. Muhammed’in (s.a.v) damadı olduğunu söyler. Ayrıca onun eline bazen kılıç bazen kalem aldığını ve yüce sırları bildiğini dile getirir.

88. Şii imamlarının methini yaptığı bu gazelde imamların sözünün ve davranışlarının gönlün kabulü olduğunu; onların din yolunu irşat ettiklerini ve hallerinin örnek alınması gerektiğini söyler. Sonunda kendisinin de onların izinden gittiğini dile getirir.

89. Münacat konulu bu gazelde Allah’ın küçük büyük herkesin hacetlerini bildiğini, zengin fakir tüm insanların rızkını verdiğini; bu dünyanın apaçık ibret kaynağı olduğunu dile getirir. Emîrî, işlediği tüm günahlardan dolayı tövbe ederek; Allah’ın dergâhına yöneldiğini, döktüğü göz yaşlarıyla amel defterini yıkadığını söyler. Dünyada yaşadığı her an peygambere salâvat getirdiğini; Allah’tan sonunu, peygamberin hürmetine, iyi etmesini istediğini ifade eder. Sonunda ise her şeye ibret gözüyle bakmak ve hayvanlar gibi olmamak gerektiğini söyler ve bu konunun anlatıldığı Furkân suresinin 44. ayetine: “Yoksa sen onların çoğunun (söz) dinleyeceklerini yahut akıllarını kullanacaklarını mı sanıyorsun? Onlar hayvanlar gibidirler, belki yolca onlardan daha da şaşkındırlar.” ve A‘râf suresinin 179. ayetine değinir.

2.1.8.1.3. Diğer Gazeller

90. Cananı görememenin üzüntü verdiğini ve onun gönül çalan gamzesinin kalbi yaraladığını söyler. Sevgilinin aşkına sadık olduğunu; ancak sevgilinin kendisine vefa göstermediğini ifade eder. Gam ve mutluluğun kalıcı olmadığını; gönül sırrını ifşa etmemek gerektiğini dile getirir.

91. Sevgiliden uzak olsa da hayalinin bir an bile gözden gitmediğini; bu hayalle mutlu olduğu söyler. Sabah rüzgârından aşk pîrinin haberini beklediğini dile getirir ve bu geçici dünya gamını gönülden atıp mutlu olmak gerektiğini ifade eder.

92. Sevgiliyi görmenin mutluluk kaynağı, ona yakın olmanın bahtiyarlık olduğunu ifade eder. Gönlün onun aşkıyla dolduğunu ve yanıp tutuştuğunu; bu yüzden gönlü batıl düşünceden temizlemek ve sıhhati ganimet bilmek gerektiğini dile getirir.

93. Bir anlık bile olsa sevgiliden âşklarına yakınlık göstermesini ve vuslat vaa-dinde bulunmasını ister. Sevgilinin aşkıyla seçme şansının elden gittiğini; gönülde sade-

ce sevgilinin hayali ve tatlı dudağına kavuşma arzusu bulunduğunu söyler. Sonunda ister iyi ister kötü ne ulaşırsa ulaşınsın mutlu olmak ve şikâyet etmemek gerektiğini vurgular.

94. Vatanından ayrı düştüğünden, ayrılıktan feryat edip inlediğini ve vahdet sakinin elinden bir kadeh içmeyi arzuladığını ifade eder. Ezeli aşkın hidayete kavuşturduğunu; geçici olana bağlanmanın doğru olmadığını söyler.

95. Sevgilinin şerefli gölgesinin şans yıldızı olduğunu; âşıkların bunu arzuladığını söyler. Gönül kanıyla kalemin kırmızılaştığını ve onunla sevgilinin aşkının yazıldığını ifade eder. Âşığın sevgilinin eşiğini gece boyu yastık ettiğini ve onun dudağının susuzu olduğunu dile getirir. Sonunda bu fani dünyaya meyletmemek gerektiğini vurgular.

96. Şairlerin makamının cennet bahçesi olduğunu; şairlerin, ezeli aşk şarabıyla ebediyete kadar mest olduklarını ifade eder. Sürekli sevgilinin ayva tüyünün kokusunun ulaştığını ve bu kokuyla şairlerin sefa bulduğunu; sevgiliye uzaktan bakmanın şairlerin muradı olduğunu söyler.

97. Sevgilinin ayrılığında gönlün gamının an be an arttığını; cananın aşkı uğruna can verdiğini ve bu dünya malına meyletmediğini; zaten sevgilinin aşkıyla dolu olan gönlün başka bir güzelliğe meyletmesinin doğru olmayacağını dile getirir.

98. Gece gündüz selvi boylu, lale yüzlü sevgilinin bir bakışını beklediğini; Mecnun gibi aşk yolunda derbeder olup, aşk ateşiyle yandığını söyler. Sevgilinin yolunda en değersiz dilenci haline geldiğini ve artık ondan merhamet dilediğini ifade eder.

99. Dertsiz bir kimseyi aşkın terbiye edeceğini; gönül derdinin sarı yüzle aşık olacağını dile getirir. Sevgilin cemalinin görüldüğü gün canın sevineceğini; sevgilinin ayrılığıyla gamlanan gönlün ise sabah rüzgârının sevgilinin mahallesinden bir toz getirmesini beklediğini söyler.

100. Sevgilinin diyarından uzak düştüğü için sabah rüzgârından sevgilinin kokusunu getirmesini ister. Âşığın toprağının sevgilinin mahallesindeki suyla yoğrulduğunu; gönlün onun ateşiyle yanıp tutuştuğunu ve gamdan bütün gece inlediğini ifade eder.

101. Sevgilinin gül bahçesini seyretmek için gelmesini ister. Gönülde sevgilinin hayalinin belirdiğini ve bir an olsun gönülden gitmediğini söyler. Kalemin gönlün halini

açıklayamayacağını ifade eder ve sevgilinin güzelliğinin mükemmel olduğunu dile getirir.

102. Sevgilinin ayva tütünün güzellik kaynağı, beninin ise bela tuzağı olduğunu; ancak gönül ehlinin bunlarla sefa bulduğunu söyler. Sevgilinin yüzüne bakmak için herkesin birbiriyle yarıştığını ifade eder.

103. Sevgilinin aşk yoluna talip olduğunu; gözün çimenliğe giden sevgiliyi görünce, gizli sırrı keşfettiği için ağladığını dile getirir. Onun aşkının genç yaşlı herkesi etkisi altına aldığını söyler.

104. Aşkın gönle mutluluk verdiğini ve âşıkların kıyamete kadar “yâ hû” çektiklerini ifade ederler aşk yolunda vefalı olmak gerektiğini vurgular. Sonunda seher vakti münacatta bulunduğunu söyler.

105. Ne kadar sıkıntı verirse versin sevgilinin gamını çektiğini; onun yolunda canını feda edeceğini söyler. Vatanından uzak düştüğünden sabaha kadar inlediğini; aşk gamı sabrını tüketse de gamdan şikâyet etmenin doğru olmadığını ifade eder.

106. Gönülün her an sevgiliyi istediğini; aşkla sefa bulduğunu dile getirir ve sevgiliye yakın olmak için dua eder. Geceleri sevgilinin mahallesinde dolaşmanın ganimet olduğunu; her zaman sevgiliyi istemek gerektiğini söyler.

107. Sevgilinin sevda ateşinin gönlü yakıp kavurduğunu; âşıkların her an sevgiliyi düşündüğünü söyler. Rindlerin meclisinde daima onun cemalinden bahsedildiğini; sevgilinin mahallesinin âşıklar için hayret vadisi olduğu dile getirir.

108. Aşk yolunda canını feda etmek istediğini; zira aşkta bunun dışında bir çare bulunmadığını söyler. Sevgilinin yüzünü görememenin üzüntü verdiğinden ve âşıkların sevgilinin kendilerine bir bakış atmasını arzuladıklarından bahseder.

109. Âşığın gönlünün sevgiliyi görmedikçe huzur bulamayacağını; onun kırmızı yanağını görünce gülün utanacağını ve tatlı dudağının lezzetinin hiçbir şeyde bulunmayacağını ifade eder.

110. Uzun süredir ayrılık acısını çektiğinden ve sevgiliye kavuşmak için can attığından söz eder. Sevgilinin bir bakışını arzuladığını; sevgilinin aşkıyla gönlün paramparça olduğunu bu yüzden sabaha kadar inlediğini dile getirir.

111. Ezelde kısmetler taksim edilirken âşıklara dert ve sıkıntı düştüğünden bahse-der ve bu dünyanın ahretin tarlası olduğunu; bu yüzden gece gündüz gafletten uzak du-rup Allah'ı zikretmek gerektiğinin önemini vurgular.

112. Sevgilinin mahallesine başsız ayaksız yöneldiğini; aşk derdinden inlediğini ve bu derde doktorun çare bulamayacağını ifade eder. Ayrıca sevgilinin derdinden hep azap çekmesine karşın sevgilinin ona meyletmediğini ve sonunda bu acıyla öleceğini dile getirir.

113. Sevgilinin yüzünün renginin gönül ateşi olduğunu; sevgilinin cemalinin gü-neşle bile karşılaştıramayacağını; zira güneşin onun yanında sönük kalacağını ifade eder. Sevgiliden vefa beklenemeyeceğinden; ayrılık acısının ne zamana kadar süreceği-nin de bilinemeyeceğinden söz eder.

114. Her ne kadar sevgiliyi görmese de gönlün sadece sevgiliyle dolu olduğundan ve dilde de sadece onun zikrinin yapıldığından söz eder. Sevgiliden bir kerecik olsun kendisine bakmasını ister.

115. Aşk gamıyla uyuyamadığını, sevgiliye daima vefa gösterdiğini; ancak onun kendisine cefa ettiğini ve ayrılık derdiyle çok gözyaşı döktüğünü söyler.

116. Aşk hastalığına doktorun derman bulamayacağını; sevgilinin güzel yüzünün sabrı ve huzuru alıp götürdüğünü dile getirir. Onun gül bahçesinde bülbül gibi inledi-ğinden; ancak perişan halini bilen sevgilinin buna kayıtsız kaldığından söz eder.

117. Güneş doğduğunda göç etmek için acele etmek ve göç davuluna vurulduğun-da hemen yola koyulmak gerektiğini dile getirir. Buna uyan akıllıların menzile ulaşaca-ğını, gafillerin ise uyuya kalacağını söyler. Ayrıca gönlün sevgilinin aşk ateşiyle yandı-ğından ve gözyaşının sel olup aktığından bahseder.

118. Sevgilinin yüzü olmadan güneşin kararıp, ışık vermeyeceğini söyler. Âşığın asla sevgiliden şikâyet etmeyeceğini; geceleri sevgilinin kapısını yatak yapıp uyuyaca-ğını ve onun hayaliyle gözünden sürekli yaş dökceğini ifade eder.

119. Başını en azından sevgilinin köpekleri ayaklarını koyarlar ümidiyle onun eşiğine koyduğundan; sevgilinin aşkına canını feda edeceğinden söz eder. Onun mahal-lesinde bülbül gibi inleyerek, bahçesinden bir gül koparmanın hayalini kurduğunu ve gönlün cananın okuna hedef olduğunu dile getirir.

120. Gönüldeki muhabbet gamının mutluluk verdiğini; can ve gönülde muhabbet arttıkça sevgilinin aşk gamının gönlü bahtiyar ettiğini; bu dertle sabah akşam “yâ hû” narası çektiğini söyler.

121. Sevgilinin eziyet okunun canı incittiğinden; gönlün onun saçının ucuna tutsak olduğundan söz eder. Ayrıca sevgilin atının ayağı altında kendini toprak edeceğini ve var olan her şeye ibret gözüyle bakmak gerektiğini söyler.

122. Her an bu dünya ıstırabını çektiğini; düşünce denizine daldığını; zira sahilde kalmanın selamet olmadığını ifade eder. Allah’ın rızkı her yere ve herkese ulaştırdığını; sabırlı olmak ve akıllılarla sohbet etmek gerektiğini dile getirir.

123. Herkesin talihinin daima açık olmadığından; gönlün sevgiliyi dost gördüğünden ve gece gündüz sadece onu düşündüğünden; ancak onun, gönle dert ortağı olmadığından bahseder.

124. Başın sevgilinin aşkıyla sevdalandığını; gönle ise aşk ateşinin düştüğünü ve bu düşüncenin tüm bedeni sardığını söyler. Sevgiliye kavuşma gününe ulaşmanın kolay olmadığını; onun saçının âşıkları bela tuzağına düşürdüğünü dile getirir.

125. Aşk gamıyla dertlendiğinde; sevgilinin hayaliyle derin düşüncelere daldığından söz eder. Sevgilinin zülfünde tutsak düştüğünü ve ney gibi ayrılık derdinden inlediğini dile getirir.

126. Sevgilinin âşıklardan saklanması aşk adeti olduğunu; sevgilinin cemalini, âşıklar onu görmeyi arzusaları diye perde arkasından gösterdiğini ve âşıkların aşk gamından üzgün ve şaşkın olduklarını ifade eder.

127. Sevgilinin vuslatını isteyenlerin kendi canlarından geçmeleri gerektiğini; aşkta derman isteyenlere; ancak aşk tabibi çare bulabileceğini dile getirir. Bu yolda ölümsüzlük suyunu bulmak isteyenlerin bir rehberle amacına ulaşabileceğini; cenneti isteyenlerin bir buğday tanesine tamah etmemelerini vurgular.

128. Cananın aşk gamından can ve gönlün şaşkın olduklarını; onun eziyet ve cefasının âşığa hoş geldiğini söyler. Gönül ehlinin Allah’tan gelen her şeyi kabul ettiğini; derviş hırkasını giyen bir kimsenin pahalı ve değerli padişah cübbesine meyletmeyeceğini ifade eder.

129. Sevgilinin ayrılığından gözünden yaş dökerek sabaha kadar inlediğinden; sarı yüz ve kanlı gözyaşının sevgiliden hatıra olduğundan söz eder. Ayrıca sevgilinin mahallesini tavaf etmenin mutluluk verdiğini, sevgiliye bütünüyle bağlandığını ve bu uğurda makam ve mevkiden geçtiğindi dile getirir.

130. Sevgilinin aşkıdan gözyaşının sele döndüğünü; aşkının gönle parlaklık verdiğini; vuslat zamanını düşünerek gönlünü teselli ettiğini ve onun yolunda ölmenin mutluluk vereceğini ifade eder.

131. Gözü yolda sevgilinin gelişini beklediğinden; ömrün onu aramakla geçtiğinden; ama onun âşığa merhamet etmediğinden, sürekli cefa çektirdiğinden bahseder. Ayrıca sevgilinin güzellik sebeplerinin tümünün mükemmel olduğunu, sabah rüzgârının sevgilinin kokusunu getirdiğini ve bu kokuyla cana sefa ulaştığını vurgular.

132. Seher vakti ağlayıp inlemek gerektiğini; Allah'ın bağışlanma dileyen kullarını affedeceğini söyler. Dünya malına ve mülküne sahip olan kişinin aslında fakir olduğunu; sıhhati ganimet saymak gerektiğini; zira ömrün rüzgâr gibi geçip gittiğini dile getirir.

133. Sevgilinin aşkının gönülde ilk günkü gibi olduğunu; onun aşkıyla âşıkların ah çekip inlediğini ifade eder. Onun dudağının her şeyden çok lezzet verdiğini; nazlanmanın sevgilinin âdeti olduğunu; o yüzden onun nazını çekmek gerektiğini söyler.

134. Bu dünyaya gelmenin elest meclisinde verilen sözün yerine getirilmesi olduğunu; ezelde âşıklara aşkın vaat edildiğini, onların sevgilinin yolunu seçtiklerini söyler. Düşkün âşık için gam çekmek dışında bir yol olmadığını dile getirir.

135. Cananın mahallesinden bir haberci bekdiğini; sadece sevgiliyi istediğini, zâhidlerin ise cenneti arzuladıklarını; ariflerin, Hak dışında her şeyi fani saydıklarını ifade eder ve Allah'ın yolunda nefsi yenmek gerektiğini vurgular.

136. Ayrılık derdini çektiğinden; ancak vuslata ermenin mümkün olmadığından söz eder. Sevgilinin âşıkların gönlünün ne halde olduğunu bilmediğini; böylesi dertten kimseye şikayet edilemeyeceğini; hicran gamını zor da olsa çekmek gerektiğini söyler.

137. Sevgilinin yüzünün aşkıyla aşk vadisine gittiğini; lâl madenleriyle ünlü Bedehşan'da yârin yakutundan daha güzel bir lâl bulunmadığını ifade eder. Yusuf'un gü-

zelliğinin Züleyha'yı büyülemesi gibi sevgilinin güzelliğinin de âşıkları mest ettiğini; gönül sırrını dünyada açıklamamak gerektiğini dile getirir.

138. Cananın saç ve beninin bela tuzağı olduğunu ve perişan gönlün bu tuzağa yakalandığını ifade eder. Sevgilinin yüzünün zevk ve sefa verdiğinden; gönlün onun hayaliyle dolu olduğundan; sevgilinin cefasına sabretmek; ömrü fena yolunda tüketmek gerektiğinden bahseder.

139. Sevgilinin uzun boyuna mest olan âşıkların perişan halinin kınanmaması gerektiğini; zira onların eleste sevgilinin aşk şarabından içtiklerini söyler. Gönlü sevgili dışındaki her şeyden temizlemek ve canana verilen söze bağlı kalmak gerektiğini dile getirir.

140. Cananın güzel yüzünün sabrı ve huzuru götürdüğünü; âşıkların ayrılıktan ağlayıp inlediğini ifade eder. Herkesin sevgiliyi görme arzusunda olduğunu; çemende salınan sevgilinin görkem ve güzelliğinin kimsede bulunmadığını söyler.

141. Sevgilinin güzellik ve letafette mükemmel olduğunu; gönlün sevgilinin hayaliyle dolu olduğunu ve onun sevgisinin gönlü aydınlattığını söyler. Aşkla kendinden geçen herkesin, sevgilinin gamını isteyeceğini vurgular.

142. En güzel yer kabul edilen sevgilinin mahallesinin ittihat makamı olduğundan; gönülde her an sevgilinin aşkının katlanarak arttığından; her yerde sevgiliyi aradığından ve ona kanlı göz yaşıyla mektup yazdığından söz eder.

143. İnsanların bu dünyaya Allah tarafından gönderildiğini; buranın korku ve tehlikelerle dolu olduğunu söyler; Kerîm olan Allah'ın dergâhından ümitli olup, ona niyaz etmek gerektiğini dile getirir.

144. Âşıkların sevgilinin yüzünü görmemeye dayanamadıklarından; sevgilinin onlardan takati alıp götürdüğünden; aşkının girdap gibi âşıkları boğduğundan ve ondan vefa beklememek gerektiğinden bahseder.

145. Gönül levhasına sevgilinin aşkının nakşoldüğünü; sevgilinin güzellik ve aydınlık kaynağı olduğunu; âşıkların onun ayrılığında feryat edip inlediklerini ve bu ayrılığın ne kadar süreceğinin belli olmadığını söyler.

146. Cananın sevdasının baştan ayağa tüm bedeni kapladığını; fidan boyuyla keklik gibi salındığını; beyaz yüzü üzerindeki ayva tüylerinin amber gibi olduğunu ve gönlün bu güzellik karşısında bülbül gibi feryat ettiğini ifade eder.

147. Sevgilinin aşk ateşinin âşığı yakıp, kavurduğundan; yüzünün hayalinin her an gözde canlandığından söz eder. Sabah rüzgârının sevgilinin mahallesinden hoş kokular getirdiğini; âşığın gözünden akan yaşlarla sevgilinin yoluna yakut ve mercan saçtığını dile getirir.

148. Sevgilinin güzel hayali dışında gönlünde bir şey bulunmadığını; ama sevgilinin gönlünde kimin hayalinin yer aldığı bilinmediğini; sabah akşam sevgiliyi düşünüp, onu arzuladığını; sehere kadar sevgilinin ismini zikrederek inlediğini söyler.

149. Sabah akşam sevgiliyi düşünüp, onun hayalini kurduğunu; her şeyde onun renginden ve kokusundan bir iz bulduğunu; aşkında su ve ateşler içinde boğulduğunu ve âşıklar için sevgilinin yolunda ölmek dışında bir şey olmadığını ifade eder.

150. Sevgilinin beninin amber tanesi, uzun boyunun ise nar ağacı gibi olduğunu; güzel yüzünün güneş misali parladığını söyler. Perişan gönlün sevgiliye bütün âşıklardan daha çok sevgi beslediğini; onun basması için başını sevgilinin ayakları altına koyduğunu dile getirir.

151. Gönlün sevgilinin aşkında mest olup kendinden geçtiğinden; her an onun gamını çekip, yoluna kanlı gözyaşı döktüğünden bahseder. Ayrıca beka fikrini düşünmenin yersiz olduğunu; zira sonunda menzilin yokluk vadisi olacağını söyler.

152. Bahar mevsimi gelince güllerin açtığını, eğlence meclislerinin kurulduğunu ve gözün gül yanaklı sevgiliyi temaşa ettiğini, kulağın ise neyin sesini dinlediğini dile getirir. Zâhidin aşk konusundaki nasihatlerine kulak asmamak gerektiğini; aşk yarasını iyileştirecek bir merhem bulunmadığını ifade eder.

153. Sıhhatin daimi olmadığını; bu yüzden sıhhat zamanını ganimet saymak gerektiğini söyler. Ayrıca başa gelen her musibete katlanıp, sabretmek ve Allah'ın nimetlerine şükretmek gerektiğini vurgular.

154. Gönlün aşkla, sevgiyle bir tek canana bağlandığından; onun ise gönle cefa edip onu paramparça etmekten zevk aldığından; hiç kimseye şefkat ve ilgi göstermediğinden; ama âşıkların ona daima sadık kaldığından söz eder.

155. Gönlün cananın sevdasıyla dolduğunu; ondan gelen her üzüntünün bile mutluluk verdiğini; ayağını pmenin şeker lezzetinde olduğunu; onu görebilmenin en büyük hazine sayıldığını dile getirir.

156. Dünyadan bir beklentisi olmadığından; zira bu dünyada vatanından uzakta gurbette olduğundan; gurbette mutlu olunan her yerin cennet bahçesi gibi sayıldığından söz eder. Ayrıca gamdan dolayı zihninin karıştığını ve Câmî'den geriye kalan güzel sözleri aktardığı ifade eder.

157. Sevgilinin aşk ateşinin cana düştüğünü; ona ulaşan herkesin ölümsüzlük elde edeceğini; aşkının gönülden, hayalinin gözden bir an gitmediğini; sürekli sevgilinin mahallesini tavaf ettiğini söyler.

158. Sevgilinin arzusuyla dudağının susadığını, gözünün ise yolda kaldığını; sevgilinin misk kokulu saçının kokusunu alabilmek için her an mahallesini dolaştığını dile getirir.

159. Sevgilinin gözünün nazdan mahmur, yüzünün ise güneş gibi aydınlık olduğundan söz eder. Sevgilinin gamıyla ah çekmekten gönül gamla dolsa da yine de onun yolunda, sözüne sadık bir biçimde, can vermek gerektiğini vurgular.

160. Cananın gözünün canı yağmaladığını; ayrılığında sel gibi gözyaşı döktüğünü; aşk ateşiyle yanan perişan gönlünden kimsenin haberdar olmadığını; bu aşk yangının-dan ten cübbesini parçaladığını söyler.

161. Aşıkların sevgilinin yolunda canlarını feda ettiklerinden; ancak onun, aşıkların gözünden gizlendiğinden ve cefaya devam ettiğinden; gönlün aşk ateşiyle yandığından, gözün ise sürekli sevgili için ağladığından bahseder.

162. Gönlün ve canın arzusunun sevgilinin gamını çekmek olduğunu; çünkü gönlün sadece onun gamıyla deva bulabildiğini; her an sevgiliyi düşünüp, onun ayrılığından ağlayıp inlediğini, bir an kapısından ayrılmadığını; ama sevgilinin ona aldırış etmediğini dile getirir.

163. Herkesin sevgiliye aşık olduğundan; gönlün arzusunun sevgiliye yakınlışmak olduğundan; ancak nasibine gam çekmek düştüğünden ve sevgilinin yolunda Mecnun gibi ağlayıp inlediğinden söz eder.

164. Herkes altın ve gümüşü isterken tek arzusunun sevgili olduğunu; gönlün sevgilinin bir bakış atmasını beklediğini; aşk gamının sürekli arttığını, sevgilinin gamzesinin ise öldürdüğünü söyler.

165. Sevgilinin arzusunun gönül ve candan huzuru götürdüğünden; âşıklara sürekli eziyet ve cefa etse de; yine de onun yüzünün görüldüğü anın mutluluk zamanı olduğundan bahseder.

166. Cananın beyaz teninin gümüş ve yasemin gibi olduğunu; aşkı uğruna âşıkların canlarını feda ettiklerini; aşkıyla sinelerini parçaladıklarını; lâl dudağının bahsinin bile lezzet verdiğini ifade eder.

167. Akıttığı gözyaşlarıyla sevgilinin yolunu çamur ettiğini; ama yine de sevgilinin ona bir kerecik olsun bakmadığını; büyücü gözleri ve kemer kaşıyla gönlü çaldığını; gül yanaklı güzellerin onun etrafında toplandığını ve onu gören herkesin hayran kaldığını dile getirir.

168. Gönlün sevgilinin ay yüzüne tutulduğundan; aşk gamıyla her an feryat ve fiğan etse de onun âşığın bu perişan halini önemsemediğinden; gönül sırrını kimseye söylememek gerektiğinden bahseder.

169. Sevgilinin cemalini görmenin gerçek mutluluk olduğunu; âşıkların onun yolunu beklediklerini; ayrılığında yüzün sararıp, gönlün kan olduğunu; her şeyin onun aşkıyla hareket ettiğini söyler.

170. Hicrandan âşığın ne hale düştüğünü sevgilinin bilmediğini; ayrılık derdiyle gözlerinden kanlı yaş aktığını; onun konuşmasıyla gönlün elden gittiğini; saçının arzusunun gönlü perişan ettiğini dile getirir.

171. Cananın aşkıyla sehere kadar inlediğinden; gözlerinden yaş döktüğünden; gönlünün gam yükünü çekmeye artık dayanamadığından; cemaline bakmanın en büyük mutluluk olduğundan söz eder.

172. Gönülden sevgilinin gamının bir an bile eksilmediğini; aşk derdine dert ortağı olacak kimsenin bulunmadığını; sevgilinin aşkı acı verse de yine de aşktan yüz çevirmeyeceğini; aşta sevgiliden vefa beklememek gerektiğini ifade eder.

173. Sevgilinin yüzünün hayalini kurmanın, ona kavuşmak kadar mutluluk verici olduğunu; gönülden hayalinin bir an eksilmediğini; aşk gamının gönülde dayanılamayacak kadar arttığını söyler.

174. Gönlünün sadece sevgiliyi istediğinden; bir an onu düşünmekten vazgeçmediğinden; bu isteğine kavuşmak için onun yüce huzurunda ellerini açıp dua ettiğinden ve hicranın çok büyük acı verdiğinden bahseder.

175. Gönlün sevgilinin aşkıyla deli divane olup, kan ağladığını; ona âşıklar dokunamazken sürahinin dudağına dokunabilmesinin büyük şans olduğunu; aşkının zavallı âşıkları zebun ettiğini dile getirir.

176. Kimseden bir isteğinin bulunmadığını, sadece Allah’a tevekkül ettiğini; her yerde Hakk’ın kudretinin belirdiğini; aşk yükünü çekmeye çok önceden söz verdiğini; aşk gamının gönle mutluluk verdiğini; sararmış yüzüyle iftihar ettiğini vurgular.

177. Âşıkların sevgiliye kavuşma zamanını bayram kabul ettiklerinden, sevgiliyi lütuf kaynağı saydıklarından; ona bir kerecik bakmak, hizmetinde bulunmak ve sonunda bu uğurda son nefeslerini vermek amacını taşıdıklarından söz eder.

178. Cananın aşkının gönülde yaralar açtığını; ancak bu yaralara merhem istemediği; aşk ateşiyle baştan ayağa yandığını böylece aydınlandığını dile getirir.

179. Sevgilinin yakut renkli dudağının canın kuvveti, vasfının ise ebedi hayat olduğunu; gönlün canana kavuşmayı istediğini ve bu yolda can vermeye hazır olduğunu; aşk ateşiyle yanıp küle döndüğünü söyler.

180. Sevgilinin aşkı uğruna canını ortaya koyduğunu; ancak sevgilinin gözünden gizlendiğini; keman kaşına canını kurban edeceğini; onun arzusunda durumunun Mecnun ve Vamık’la aynı olduğunu dile getirir.

181. Canana gönlünü verip her şeyiyle ona bağlanmasından; sevgilinin saçına esir düştüğünden; bir bakışının ölmesi için yeterli olacağından; letafette bir benzeri bulunmadığından bahseder.

182. Aşkta binlerce sıkıntısı olsa da hicrandan sonra vuslata ulaşacağını; cananın güzel cemalinin gönlünü çaldığını; sevgilinin güzel yüzünü arzuladığını; ancak onun her an görünmediğini ifade eder.

183. Gece gündüz cananın hayaliyle mutlu olduğunu; sevgiliye bağlılık sözü verdiğini ve ölene değin sözüne sadık kalacağını; ondan gelen her cefaya katlanacağını söyler.

184. Sevgilinin aşkında, elinden inleme ve figan etmekten başka bir şey gelmediğinden; gamında sürekli gözyaşı döktüğünden; aşk ateşiyle gönlünün yanıp kavrulduğundan söz eder.

185. İnsanların kınamasına kulak asmayıp, sevgiliyi arzulamaya devam ettiğini; gaflet uykusuna düşmemek için seher vakti daima uyanık olmak gerektiğini; vahdet sakisinin can ve gönle aşk şarabını sunduğunu ve âşıkları sevgilinin kapısına davet ettiğini dile getirir.

186. Gönüldeki aşkın can yoldaşı olduğunu; başını sevgilinin eşiğine koyarak ondan lütuf beklediğini; sevgili için canını seve seve vereceğini; efendinin ise altın ve gümüş kaygısına düştüğünü vurgular.

187. Sevgili dışında bir şeye bakmadığını, riyasızca içten ah çekip, dilenci gibi dünyadan kayıtsız kaldığını, dilinden onun zikrini düşürmediğini söyler. Rahim olan Allah’a tevekkül edip, dergâhına sığındığını ifade eder.

188. Sevgilinin yüzünün renginde bir gül, âşğın kanlı göz yaşı gibi kırmızı bir erguvanın bulunmadığından; ay yüzü gibi güzel bir yüzün dünyada mevcut olmadığından; gönlün onun sevgisiyle aydınlandığından bahseder.

189. Cananın aşk ateşinin gönülde gizli olduğunu; ancak sarı yüzünün bu durumu açık ettiğini; aşk gamıyla gönülden ah çektiğini ve eşkıyalardan emin olmak için sevgilinin mahallesine gizli gitmek gerektiğini söyler.

190. Sevgilinin sevdasının bir an olsun akıldan gitmediğini; aşkının gönle mutluluk verdiğini; ibret için bakılan her yerde ondan bir iz bulunduğunu; gönlün sadece sevgilinin muhabbetini istediğini dile getirir.

191. Sevgilinin ayrılığında ne halde olduğundan sevgilinin habersiz olduğunu; gözlerinden kanlı gözyaşı döktüğünü; onun saçından başka bir şeyi arzulamadığını ve hicrandan sürekli hüznlendiğini ifade eder.

192. Sevgilinin aşkında feryat edip inlediğini; gamında sürekli ağladığını; mahallesinde dolaştığını ve onun okunun gönle ulaşmasıyla mutlu olduğunu vurgular.

193. Gönül ve canın sevgiliyi göremediğinde kan ağladığından; yüzünün ayrılığında ah çekip inlediğinden; hicranını yıllarca seve seve çekeceğinden söz eder.

194. Cananın aşk derdini çektiğini; bu dertle gönlün dağlandığını; onun hayalinin bir an gönülden gitmediğini, aşk yolunu tuttuğunu; zâhidin ise aşktan gafil olduğunu dile getirir.

195. Sevgilinin yolunun toprağını başına taç ettiğini; sadece sevgiliye kavuşmak amacını taşıdığını; gönülden sabrı götürüp, akli devre dışı bıraksa da aşk ateşiyle aydınlandığını söyler.

196. Sabah rüzgârının sevgiliden güzel kokular getirdiğini; kanlı göz yaşıyla sevgiliye mektup yazdığını; aşk derdinden bir an boş olmadığını, devamlı ağlayıp, inlediğini ve yanıp kavrulduğunu ifade eder.

197. Sevgilinin canı ve gönlü çaldığını ve kandil gibi yaktığını; okuyla sineyi parçaladığını; aşk denizinin girdaba dönüştüğünü ve âşıkların bu durumdan hayrete düştüklerini anlatır.

198. Sevgilinin gül bahçesinde dolaştığı anda güllerin kıpkırmızı açtığından, her tarafın yeşerdiğinden; yeşeren her laleyi gözyaşlarıyla suladığından; sevgilinin kırmızı dudağının lezzet verdiğinden bahseder.

199. Sevgiliden haberleri olan şeyhlerin yol gösterdiğini; onların peygamberin sünnetini eda ettiklerini, zikirlerinin onlara peygamberden yadigâr kaldığını; hakikat sırlarına erdiklerini ve Hakk’a doğru yol aldıklarını söyler.

200. Dünyayla ilgisini kesenlerin sevgilinin zülfüne ve benine bağlandıklarını; binlerce sevgili olsa da gönlün sadece birini istediğini dile getirir. Herkesin iyi ya da kötü nasibinde ne varsa onu göreceğini; dünyada her yer ve her şeyin ibret verici olduğunu; ancak kibirli insanların bunları göremediğini dile getirir.

201. Vuslat uzak olsa da can ve gönlün sadece sevgiliyi arzuladığından; yüzünün hayalinin her an âşıkların gözlerinin önüne geldiğinden; aşk ateşinin sabrı tükettiğinden söz eder.

202. Canın sevgilinin hicranından şikâyet ettiğini; neyin içinden çıkan sese kulak vererek anlattıklarını dinlemek gerektiğini; defin de cananın gamından üzüntü duydu-

ğunu söyler. Ruhun bedenden kurtulunca gaybın sırlarına ereceğini; gönüldeki yangınla âşıkların sema ettiğini vurgular.

203. Gönülün sevgilinin aşkıyla yandığını ve bu yangının gittikçe büyüdüğünü; akıl ve gönülün gamdan perişan olduğunu; aşkın, âşıklara kendi iradeleri dışında Hakk tarafından takdir edildiğini dile getirir.

204. Sevgilinin mahmur gözünün fitne çıkardığını; kavuşma zamanını canan ertlediğini; saçının menekşe gibi güzel koktuğunu; aşkının akli, gönül ve sabrı götürdüğünü ve bu sevdası yüzünden rüsva olup, Mecnun gibi çöllere düştüğünü ifade eder.

205. İki cihanda da maksadın sevgili olduğunu; gönle hayalinin yer ettiğini; aşk vadisine düşen âşıkların ayrılıktan ağlayıp inlediklerini; ama vuslat ümidiyle mutlu olduklarını; gönül yangınına derman bulunmadığını söyler.

206. Sevgilinin bakışının her yeri aydınlattığından; gönülün asıl vatanına dönmeyi arzuladığından; aşk yangınının gönül sabırsız ettiğinden; bu dünyanın güzelliklerini değil, fena mahallesini istediğinden bahseder.

207. Gönülde sadece cananın sevgisinin bulunduğunu; onun söylediği her sözün ab-ı hayat değerinde olduğunu; âşıkların güzel cemaline bakmayı farz saydıklarını; vuslatın yaklaşmasıyla perişan gönülün derman bulacağını anlatır.

208. Vahdet sakisinin verdiği kadehle mest olduğunu; sevgilinin aşkının gönül fena mahallesine çektiğini; aşk derdiyle seher vakti ağlayıp inlediğini; ancak gönlündekileri halktan saklamak gerektiğini vurgular.

209. Âşıkların bu dünyadan bir isteği bulunmadığını; onlar için en güzel menzilin vahdet makamı olduğunu; Hakk'a yönelen kimsenin en hayırlı kul sayıldığını ve gaflet uykusuna düşmemek, daima sevgiliyi istemek gerektiğini söyler.

210. Hicrana alışmanın mümkün olmadığını; ömrün bu uğurda tükendiğini; bu dünyada kazanılan her şeyin öbür dünyada hesabının verileceğini; bu yüzden bu dünyanın güzelliklerine meyletmemek gerektiğini dile getirir.

211. Perişan gönülün sevgilinin sarığından dışarı çıkan zülfü görünce kendinden geçtiğinden; aşk gamının gönülde arttığından; sevgilinin hasretiyle bütün âşıklardan daha çok kanlı göz yaşı döktüğünden söz eder.

212. Her gece hicrandan perişanlığının arttığını ve daha çok gözyaşı döktüğünü; ağlamaktan ve inlemekten bir an boş olmadığını; ama sevgilinin cefa etmekten vazgeçmediğini; çünkü cefayı vefadan daha çok sevdiğini ifade eder.

213. Gönlün cananın aşkına tutulduğunu; ancak sevgilinin nerede olduğunu kimse-
nin bilmediğini; hicrandan bülbül gibi inlediğini; sabah rüzgârının âşıklara onun ko-
kusunu ulaştırdığını anlatır.

214. Sevgiliye müptela olduğunu; ancak sevgilinin ona vefasızlık ettiğini; her yer
sefa doluyken gamdan eriyip tükendiğini; ama yine de aşk gamını çekmek gerektiğini
dile getirir.

215. Cananın aşkıyla rüsva olduğundan ve bu haliyle efsane haline geldiğinden;
sevgilinin kirpiklerinin can ve gönle battığından ve onun gamıyla çok gözyaşı döktü-
ğünden bahseder.

216. Sevgilinin aşkının bir zerresiyle divane olduğunu; perçeminin hayaliyle gece
gündüz yanıp kavrulduğunu; sevgili ister iyi ister kötü ne söylerse söylesin hepsinin
güzel geldiğini ve onun yolunda canını ortaya koyduğunu ifade eder.

217. Bahar mevsiminin yaklaşmasıyla kumrunun sevgili için çalılığa konarak ağı-
da başladığını; güllerin açtığını, ağaçların tomurcuklandığını ve âşıkların sevgilinin aşk
derdiyle gözyaşı döktüklerini söyler.

218. Gönüldeki tek düşüncenin sevgili olduğunu; onun yolunu beklemekten çok
gözyaşı döktüğünü; dünyanın güzelliklerinden hiç birine meyletmediğini; Mecnun gibi
inleyerek çöllere düştüğünü anlatır.

219. Sehere kadar Allah'ı zikrettiğinden; hasta gönüllerin İsa'nın kadehini isteme-
si gibi, şifa bulabilmek için canandan gelen haberleri beklediğinden; gönlün sadece sev-
gilinin düşüncesiyle dolu olduğundan söz eder.

220. Gönlün kimseden nasihat istemediğini; sevgilinin mahallesini arzuladığını;
seher vakti kabul edilmesi dileğiyle dua ettiğini; sevgilinin yolunda can vermek dışında
bir hediyesi bulunmadığını dile getirir.

221. Ayrılık acısı çektiğini ve derdine neyin derman olacağını bilmediğini; kimse-
sizlerin sığınağı olan sevgilinin kapısından ümitli olduğunu; makam ve mevkiye değer
vermediğini; sadece sevgiliyi istediğini ifade eder.

222. Sevgilinin gözü ve kırmızı dudağının gönlü okşadığını; uzun boyunun hurma dalına benzediği; âşıkların sevgiliden gelen dert ve belaya üzülmeyişini; sabah rüzgârının onun güzel kokusunu getirmesiyle gönüllerinin perişan olduğunu söyler.

223. Sevgilinin saçını görünce gönlün yanıp kavrulduğunu, ciğerin kebab olduğunu; huzurunun kaçtığını, ıstırap çektiğini anlatır.

224. Cananın yüzünün aşkıyla gönülde her an yeni bir yara açıldığından; her gece sevgilinin hayalini kurduğundan, seher vakti gönül yangınının daha da arttığından; yüzünü gözyaşlarıyla yıkadığından bahseder.

225. Sevgilinin dudağı, saç ve güzel yüzünün gönlü perişan ettiğini; aklı götürdüğünü; sabah rüzgârının sevgilinin mahallesinden güzel kokular getirmesiyle tüm âşıkların mutlu olduklarını dile getirir.

226. Sevgilinin kırmızı dudağının haz verdiğini, ayva tüylerinin hayat suyu gibi geldiğini; an be an artan güzelliği ve selvi boyunun başını döndürdüğünü ve onu Mecnun'a çevirdiğini anlatır.

227. Bir başkasının sevgiliye dokunmasıyla yanıp kavrulduğunu; cananın sapladığı oklarla sinenin deva bulduğunu; mahallesinin köpeklerinin saldırmasının bile mutluluk verdiğini ifade eder.

228. Bahar vakti sevgililerin işve ve nazla salınarak gül bahçesinde dolaştıklarını; binlerce cefa ettiklerini; ancak vefa etmekten sakındıklarını; rakiplerle dostluk edip, âşıklara yüz vermediklerini söyler.

229. Gönlün cananın aşkıyla mest olduğundan, okunun gönle isabet etmesinin mutluluk vermesinden; onun kutsal kapısında herkesin isteğini arz ettiğinden bahseder.

230. Sevgilinin okuyla gönlün bin parçaya bölündüğünü ve bunun neşe verdiğini; sevgiliden her ne gelirse gelsin hepsinin kabulü olduğunu anlatır.

231. Gözün sevgilinin kapısının toprağını istediğini; akşam ve seher vakti olunca namaz için acele ettiğini; sevgilinin dudağının susuzlu olduğundan ab-ı hayatı dilediğini ifade eder.

232. Gönlün zorlukları sevdiğinden selvi boyluya meylettiğini; vuslata eremese de hicranın da gönlü mutlu ettiğini; aşk gamında sabrının kalmadığını; misk kokulu saçın

esiri olduğunu ve bu olgun sözlerini işitirse Kemâl-i Hucendî'nin mutlaka beğeneceğini vurgular.

233. Sürekli üzüntü çektiğini, dünyada onun gönlü gibi gamlı bir gönlün daha bulunmadığını; devamlı ağlayıp, feryat ettiğini dile getirir.

234. Kaf suresinin 16. ayetinin “Ant olsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz. Çünkü biz, ona şah damarından daha yakınız” âşıklara mutluluk verdiğini; sevgilinin şevkiyle gönlün mest olduğunu; insanların Kaf suresinin 30. ayetini “O gün Cehenneme, “Doldun mu?” deriz. O da, “daha var mı?” der.”, hatırlamaları gerektiğini; “La ilahe illallah” kelime-i tevhidiyle gönlün huzur bulduğunu söyler.

235. Aşk gamını yalnızlık köşesinde tek başına çektiğini; alçak insanların sevgilinin mahallesinde yeri olmadığını; gönlün yüce menzili arzuladığını; oraya kavuşmak için bu dünyanın bağlarından arınmak gerektiğini ifade eder.

236. Sevgiliyi isteyenler sonunda ona kavuşacağından; onun kırmızı dudağının Hz. Süleyman'ın mührü gibi olduğundan ve söylediği her sözün ab-ı hayat değeri taşıdığından bahseder.

237. Gözde sadece sevgilinin yüzünün hayalinin, gönülde ise güzel cemalinin yer aldığından; onun güzel huyunun herkesçe beğenildiğinden; saçının güzel yüzünü gizlediğinden söz eder.

238. Sevgilinin aşkıyla dolu olan gönlünde tecelli nurlarının ortaya çıktığını; onun yolunda gam çekmeye ve canını feda etmeye hazır olduğunu; dünya malına ve mülküne meyletmediğini, cananın sevdasıyla deva bulduğunu anlatır.

239. Baharın gelişiyile güllerin açtığını; gönül ve canın sevgilinin aşkına esir olduğunu; ondan gelen her söze itaat ettiğini; gönülde cananın sevdası dışında bir şey bulunmadığını söyler.

240. Gönlün zalim bir cananın eline düştüğünü; güllerin açmasıyla sevgilinin gül bahçesine gelmesini beklediğini; ne olursa olsun sevgilinin cefasını çekmek gerektiğini dile getirir.

241. Cananın hayalinin gönle düştüğünü; ağzının cevher madeni, gözünün ise nur kaynağı olduğunu ifade eder ve Mevlânâ tarafından sema yapmaya izin verildiğini vurgular.

242. Gönlün nazlı sevgilinin peşine düştüğünden; onun işvesi ve siyah saçının gönlü çaldığından; cananın nazını seve seve çekeceğinden söz eder.

243. Sevgilinin aşkıyla baştan ayağa yandığını; gönlün sevgiliyi sevmekle görevlendirildiğini; bu uğurda gam ve üzüntüye tahammül etmek gerektiğini; âşıklara sevgilinin gamında ağlamanın farz olduğunu dile getirir.

244. Seher kuşunun ötüşüyle sevgilinin aşkına müptela gönlün ah çekip, inlediğini; onun yüzünün hiç bir gülle mukayese edilemeyeceğini; ondan ayrı geçen her an üzüntü çektiğini söyler.

245. Sevgilinin aşkının gönlü perişan ettiğini, akı ve huzuru götürdüğünü; bülbül gibi vatanından uzak düştüğü için ağlayıp inlediğini ifade eder.

246. Canan layık görürse bedenini ona kurban etmek istediğinden; halini ancak perişan ve düşkün olan bir kimsenin anlayabileceğinden; aşkın bir damlasının bir umman hükmünde olduğundan; sevgilinin kapısında sehere kadar beklediğinden bahseder.

247. Gönlün kan dökücü zalim bir cananın eline düştüğünü; bülbül gibi aşktan feryat figan ettiğini; yine de sevgilinin cefasına katlandığını dile getirir.

248. Sıkıntı çekmeyi sevdiği için selvi boylunun aşkına meylettığını; onun ayrılığıyla gönlünün parçalandığını; ne kadar çok acı verse de sevgiliden gelen her cefaya katlandığını anlatır.

249. Cananın hiçbir şeyi kolay beğenmediğini; söylediği her sözün şeker gibi lezzet verdiğini; aşk ateşinin canını yaktığını, gönlünü yaraladığını; sevgilinin saçında esir düştüğünü ifade eder.

250. Ayrılık ateşiyle sevgilinin aşkıyla dolu gönlün yandığını, ızdırap çektiğini; aşk gamından sehere kadar uyanık kaldığını; sevgilinin yolunu beklemekten yorgun düştüğünü söyler.

251. Sevgilinin aşkıyla gönlün kan dolduğundan; deliye döndüğünden ve yaşlılıkta arzusunun daha da arttığından; ancak perişan halini sevgilinin bir kez olsun sormadığından bahseder.

252. Vahdet şarabından bir kadeh içmek istediğini; sevgilinin gözünün kanını döktüğündü ve ölürse ölümünden sorumlu olacağını vurgular.

253. Gönle sevgilinin ışığının dolduğunu; vuslat düşüncesinin mutluluk verdiğini; Hz. Yusuf'un Allah'a tevekkül ettiği için kurtulduğunu; bu yüzden Allah'a tevekkül etmek gerektiğini dile getirir.

254. Sevgilinin haberinin geldiği günün bayram sayıldığını; aşk derdiyle hastalandığını ve belki sevgili onu ziyarete gelir diye umut ettiğini; cana ve gönle sadece sevgilinin hükmettiğini anlatır.

255. Bu dünyada nefsini terbiye edip ölmeden ölenlerin ab-ı hayatı mutlulukla içtiklerini; sonunda fena mahallesinden beka ülkesine gittiklerini; bu dünyada ebedilik istemenin kendini hapsetmekten başka bir şey olmadığını ifade eder.

256. Sevgilinin acı çektirmesinin cefaların en güzeli sayıldığından; gamdan dolayı üzüntü çekse de sevgilinin feryatlarına kulak asmadığından; onun yolunda can vereceğinden söz eder.

257. Gönülde cananın hayalinin canlandığını, gözün ise yaşla dolduğunu; susuz gönüllerin sevgilinin dudağını arzuladıklarını; onun aşkıyla gece gündüz inlediklerini; bazen sevgiliye kavuşma düşüncesi bazen kıyamet korkusunun gönlü kapladığını söyler.

258. Sevgilinin sohbetinin mutluluk verdiğini; ancak rakiplerin zorluk çıkardıklarını; cananı hayırla zikretmek; gam ve kedere üzülmemek gerektiğini anlatır.

259. Sevgilinin cefasına sabrettiğini; ancak bunu çekmeye ömrün yetmediğini; bir an olsun sevgilinin kapısından ayrılmadığını; daima onun vuslatını talep ettiğini; ancak sevgilinin onu görmezden geldiğini anlatır.

260. Cananın aşk gamıyla günün gece gibi karardığından; gönlün onun arzusuyla yanıp, üzüntüden parçalandığından; Mecnun gibi perişan olduğundan bahseder.

261. Ayrılık gecesinin çok üzüntü verdiğini; sevgilinin hayalinin gönülde yer aldığını; ancak sevgiliyi bir kerecik görmenin mümkün olmadığını; sabah akşam gönülde yalnız cananın düşüncesi olduğunu dile getirir.

262. Sevgilinin aşkıyla kanlı gözyaşı döktüğünü, âşık bülbül misali sabaha değin inlediğini; her an sevgilinin hayalinin gönle geldiğini, sevgilinin yolunu gözlediğini; gönlünü canana verenlerin mutlu olduklarını söyler.

263. İlbaharın gelişiyle her yerin zevk ve neşe dolduğunu; nesim rüzgârının esişiyle ve güllerin açısıyla âşıkların mutluluk içinde şarap içmek istediklerini ifade eder ve zamanı gaflet içinde boşa sarf etmemek ve yolculuk vakti yaklaştığında yol için azığı iyi hazırlamak gerektiğini anlatır.

264. Sevgili gül bahçesine gelirse, cana onun güzel kokusunun tesir edeceğini; sinenin cananın oklarına siper olduğunu; onun aşkı olmadan gül bahçesinin külhan gibi göründüğünü vurgular.

265. Âşık olanların iradelerinin olmayacağından; nasibine aşta inleyip feryat etmenin düştüğünden; gönlün gam çektiğinden, gam oklarıyla sinenin parçalandığından söz eder.

266. Sevgilinin okuyla gönlün delik deşik olduğunu; Mecnun'un Leyla'nın aşkıyla kendinden geçmesi gibi âşıkların da cananın aşkında mest olduklarını; onun bir sözüyle canlarını feda edeceklerini ifade eder; sonunda Anadolu olduğunu ancak Farsça gazeller söylediğini dile getirir.

267. Rakiplerin cefasıyla gönlün kan olduğunu; sevgilinin saçının ve beninin ayrılığıyla feryat edip inlediğini, gözyaşlarının sel olup aktığını vurgular.

268. Sevgilinin aşkı uğruna can vereceğini; çünkü bu uğurda can vermek dışında başka bir şeyin mümkün olmadığını; gönlün sevgilinin aşkıyla dolup taşıdığını ve ahının her yere ulaştığını, gözyaşının her yeri kapladığını anlatır.

269. Cananın âşıkların halini bilmediğini; yüzünün aşkının âşıklara mutluluk verdiğini; bazen vefa edip bazen üzse de gönlün onun aşkından asla vazgeçmeyeceğini dile getirir.

270. Sevgilinin salınarak gelişiyle âşıkları mest ettiğinden; genç yaşlı herkesin sevgiliyi görmeye geldiklerinden; aşkının gönülde gizli kalmasının mümkün olmadığından; zira gönülden çıkan ah ve feryatların onu belli ettiğinden bahseder.

271. Cananın gelişiyle her yerin ilkbahar gelmiş gibi yeşillenip, güzelleştiğini; mahallesinden esen nesim rüzgârının sefa getirdiğini; daima aşkına sadık kaldığını söyler.

272. Sevgilinin atının bile mutluluk verdiğini; atının ayağını yere koymasındansa üstüne koyması istediğini; onun hicranından canın ve gönlün üzüldüğünü; gamze okunun isabet etmesinden mutlu olduğunu anlatır.

273. Sevgilinin âşıklarının onun aşkıyla mutlu olduklarını; gönlün tek arzusunun canana kavuşmak olduğunu; gönül ehlinin gecedен sabaha kadar namaz kıldıklarını dile getirir.

274. Sevgilinin güzelliğinin parmakla gösterildiğine; onun aşk yolunda yaşlandığından; sabah akşam aşk gamıyla feryat edip inlediğinden ve dünya malının insana sadece üzüntü ve bela getirdiğinden söz eder.

275. Bülbül gibi her sabah feryat ettiğini; aşk yolunda yanıp mum gibi eridiğini; içindeki coşkuyu sema ederek dışa vurduğunu; rakiplerin kınamasından üzüntü duyarak cananın yolunu gözlediğini anlatır.

276. Gönlün zalim bir cananın eline düştüğünü; onun aşkıyla yanıp yok olacağını; ancak sevgilinin cefadan vazgeçmediğini; bülbülün, gülün dikeninin eziyetini çektiği gibi güzel yüzlü cananın cefasına sabrettiğini dile getirir.

277. Gönlünün sevgilinin zülfüne esir olduğunu; ancak bu esaretin mutluluk verdiğini; canan izin verirse onun elini ayağını öpmek için can attığını; zâhidin aşk hakkında öğüt vermesinin yersiz olduğunu söyler.

278. Sevgilinin yüzünü görünce iradesinin elden gittiğini; can ve gönlün onun yüzünü arzuladığını, bir bakışı için dua ettiğini; onun için gözyaşı döküp, feryat ettiğini vurgular.

279. Cananın sevgisinin lezzet verdiğinden, canı mutlu ettiğinden; gönülde sürekli sevgilinin hayalinin olduğundan; aşk dersinin zikirlerinin güzelliğinden bahseder.

280. Ayrılık acılarını azaltmanın yolunun onları kağıda dökmek olduğunu; kağıdın methiyelerini sevgiliye ulaştırdığını ve gönlün hallerini açıkladığını anlatır.

281. Sevgilinin kırmızı dudağının candan tatlı olduğunu; susamışlara ab-ı hayat gibi geldiğini; cananın aşkının derdiyle sevinip, mahallesinde dolaştığını dile getirir.

282. Dört halifenin methini yapar ve sırasıyla dört halifeyi tanıtır. İlk halifenin Hz. peygamberin yakın dostu Ebubekir olduğunu; onun ardından adalet timsali Hz.

Ömer'in halifelîğe geçtiğini; üçüncü halifenin ise "Zinnureyn" lakaplı Hz. Osman ve son halifenin ise "Murtaza" lakaplı Hz. Ali olduğunu söyler.

283. Seher vakti uyanık olup namaz kılmak gerektiğinden; Allah'ın kullarına takdir ettiğı her şeyin güzel olduğundan; ancak cahilin bu geçici dünyanın gamıyla üzüldüğünden bahseder.

284. Nesim rüzgârının sevgiliden güzel haberler getirdiğini; cananın aşkının gönülde gizli olduğunu; onunla gönlün parladığını; canana ulaşmak için aşılması gereken yolların ancak pîr rehberliğinde aşılabildiğini dile getirir.

285. III. Murad'ın vezirlerinden, adını zikretmediğı için, kim olduğunu bilemediğimiz bir veziri metheder. Onun izzet ve şerefının cihanda nam saldığini; Allah dostlarına yardımı esirgemediğini, şairlerin onun methini yapmada birbirleriyle yarıştıklarını ifade eder.

286. Sevgilinin mahallesinden uzak durmanın imkânsızlığından; yüzünün ve saçının güzelliğinin tarif edilemeyeceğinden; bütün âşıkların sevgilinin ayrılığında ağlayıp inlediklerinden söz eder.

287. Gönülün cananın hayaliyle süslendiğini; sevgilinin hicranıyla üzüntü duyduğunu; yoluna hediye olarak gözyaşı döktüğünü dile getirir.

288. Ömrün ah ve inleyişle geçip gitmesinin üzüntü verdiğini; onu boşa harcamanın akıl kârı olmadığını; gençlik yaşlılık derken ömrün geçip gittiğini; zamanın su gibi akıp geçişinden gafil olmamak gerektiğini söyler.

289. İlkbaharın gelişiyle güllerin açtığını, bülbüllerin ötmeye başladığını; tabiatta yeşeren her şeyde sevgilinin belirdiğini; sevgilinin gamının üzüntü verdiğini ifade eder.

290. Sevgilinin aşkının âşıklara can bahşettiğini; cananın güzellikte emsalinin olmadığını; gözü ve gönlü hayalinin kapladığını; yolunda can vermek dışında bir çarenin bulunmadığını anlatır.

291. Altın ve gümüşün kimseye fayda vermediğini, bu dünyanın geçici olduğunu; gönlün aşktan sabaha kadar inlediğini; bir an olsun sevgilinin hayalinin gönülden ve gözden gitmediğini dile getirir.

292. Sevgilinin gamıyla perişan olduğunu; Mecnun’a döndüğünü; yüzünün hayaliyle sehere kadar ah çekip inlediğini; ölmedikçe sevgiliye kavuşulamayacağını anlatır.

293. Taş kalpli sevgilinin boyunun güzelliği karşısında sanuber ağacının kıskançlıktan eğildiğini; cemalinin göze parlaklık verdiğini; gönlün cananın aşkıyla inlediğini söyler.

294. Sevgilinin bulunduğu her yerin neşe ve mutluluk kaynağı olduğunu; gönlün onun aşkıyla dolup taşıdığını; ayrılığıyla ah çekip inlediğini; gözü yollarda salınarak sevgilinin geçmesini beklediğini dile getirir.

295. Cananın âşıkların önünden çabucak geçip gittiğini; hicranıyla gönlün yanıp tutuştuğunu; sehere değin sevgilinin aşkıyla inlediğini; ancak sevgilinin ondan habersiz olduğunu ifade eder.

296. Sevgilinin aşkında Mecnun gibi derbeder olduğunu; yüzünün hayalinin bir an gönülden gitmediğini; bu dünyada kendini anlayacak bir dostun bulunmadığını; sevda çekmede âleme nam saldıgını vurgular.

297. Cananın güzelliğinin suya aksettiğini; onun mahallesinden uzak kalmanın imkansız olduğunu; gözde ve gönülde sadece sevgilinin hayalinin bulunduğunu; daima sevgilinin aşkına sadık kaldığını anlatır.

298. Baharın gelişiyile güllerin kokusunun her yeri kapladığından; gönülde çiçeklerin açtığı, yemyeşil kırlara gitmeyi arzuladığından; gece gündüz sevgilinin aşkıyla sefa bulduğundan bahseder.

299. Gafil olmamak ve sevgiliye vefalı davranmak gerektiğini; onun aşkıyla gam çekip üzüldüğünü; ondan artık şefkat ve merhamet beklediğini ifade eder.

300. Sevgilinin aşk gamının gönlü perişan ettiğini; gamdan boyunun eğildiğini; yine de sevgilinin gamını çekmekten vazgeçmediğini; ona daima sadık kalacağını dile getirir.

301. Haline şükredenlerin kanaatkâr, ihtiyacını söyleyenlerin ise kanaatkar olmadığını; peygamberin “Fakirlik benim iftiharımdır, ben fakirlikle övünürüm.” sözüyle fakirliği övdüğünü; cahillerin dünya malıyla övündüğünü, akıllıların ise faziletleriyle iftihar ettiğini dile getirir.

302. Sevgilinin gamıyla âşıkların gam çektiklerini; gönlün sadece aşkla temizlendiğini; cefakâr sevgiliye daima vefa gösterdiğini; gece gündüz ona kavuşma zamanını beklediğini söyler.

303. Sevgilinin dudağının ab-ı hayattan daha tatlı olduğundan; cananın vefa göstermek yerine cefa etmekten hoşlandığından; onun aşkıyla gönlün yanıp kavrulduğundan söz eder.

304. Gönülde cananın aşkıdan başka bir şey bulunmadığından; sevgilinin yolunun tehlikelerle dolu olduğundan; insanın kendiyle gururlanıp böbürlenmesinin doğru olmadığından bahseder.

305. Allah’a yakın olanların sırrı aşikâr etmediklerini; gönülde sevgi dışında bir şeyin bulunmadığını; seher vakti uyanık olup dua etmenin daha makbul olduğunu anlatır.

306. Gönlünün sevgilinin aşkıyla dolu olduğunu; aşk gamıyla yüzünün sarardığını, boyunun eğildiğini; cananın kirpiğinin okuyla gönlün yaralandığını, hasretiyle göz yaş döküğünü söyler.

307. Sevgilinin aşkına tutsak olduğunu; ayrılık hasretiyle can vereceğini; ömrün bir gün son bulacağını; bu yüzden zamanı iyi değerlendirmek gerektiğini; pîrin nasihatini dinlemek ve ona uygun hareket etmenin en doğrusu olduğunu dile getirir.

308. Cananın ağzının şeker gibi tatlı olduğunu; oruçluların suya hasret olması gibi gönlün de vuslatı arzuladığını; gece gündüz onu yâd ettiğini; onun hayali dışında gönülde bir şeyin bulunmadığını ifade eder.

309. Sevgilinin aşkıdan dolayı âşıkların üzüntü çektiklerini; hayalinin gönülden gafleti götürdüğünü; kalpte onun dışında bir şeyin olmadığını anlatır.

310. Dünya malıyla gururlanmamaktan; gece gündüz iyi işlerle amel edip, gaflet uykusuna dalmamaktan; insanın kısmetine, Allah tarafından ne takdir edilmişse onun düşeceğinden söz eder.

311. Bahar vakti güllerin açtığını, ova ve kırların yeşillendiğini; her yerde Hakk’ın kudretinin belirlediğini; âşıkların tek gayesinin sevgiliye kavuşmak olduğunu söyler.

312. Gözün sevgiliyle nurlandığını, gönlün sevgilinin hayaliyle dolup taşıdığını; sevgiliye kavuşmayı arzuladığını; insana Allah'tan ne rızık takdir edilmişse onun ulaşacağını dile getirir.

313. Gönülde sevgili dışında bir şeyin bulunmadığından; aşkından perişan olsa da yine de onu istediğinden; kapısında oturmak için izin vermesini beklediğinden söz eder.

314. Aşk ateşiyle gönlünün yanıp tutuştuğundan; ancak sevgilinin ondan haberdar olmadığından; cananın gözünün fitne çıkardığından; bedenın aşk gamıyla harabeye döndüğünden; her gece rindlerin meclisinde bulunduğundan bahseder.

315. Cananın gül bahçesine gelmesini beklediğini; salınarak gelişıyla yüz işve ve nazın ortaya çıktığını; gönlün sırlar mahzeni olduğunu ve aşk derdinin çaresini sadece sevgilinin bildiğini anlatır.

316. Aşkta dert ortağı olacak kimsenin bulunmadığını; sevgilinin aşkının hasretiyle kanlı gözyaşı döktüğünü; onun bu perişan haline sevgilinin merhamet etmediğini ifade eder.

317. Sevgilinin güzelliğiyle dünyayı süslediğini; aşk derdini gözyaşının belli ettiğini; gönlün cananın elinde tutsak olduğunu dile getirir.

318. Sevgiliye bakmanın namaz gibi farz kabul edildiğini; onun yolunda seve seve can vereceğini; seherde niyaz etmek ve gece gündüz sonunun ne olacağını düşünmek gerektiğini söyler.

319. Seher vakti sevgiliye niyazda bulunduğunu; vuslatın uzak ve zor olduğunu bildiğini; cananın gamıyla seher vakti bülbüllerle birlikte inlediğini, onun yoluna gözyaşını armağan ettiğini vurgular.

320. Cananın fattan gözünün gönlü çaldığından; her ne yaparsa yapsın sevgilinin nazını çekmeye razı olduğundan; onun yüzü dışında bir şeyi arzulamadığından, üzüntüyle ah çekip inlediğinden söz eder.

321. Sevgilinin cana ve gönle naz ettiğini; misk kokulu saçının güzel yüzü üzerine düşünce gönüldeki ahın dışarı taşıdığını; herkesin cananın güzel yüzüne tutkun olduğunu anlatır.

322. Gönülde sadece sevgilinin hayalinin bulunduğunu; canın, beden hapisanesinde esir düştüğünü; onun dudağının susamış gönüllere ab-ı hayat bahşettiğini dile getirir.

323. Sevgilinin aşk derdinin gönül yangınını arttırdığını; hicran gecesi ah ve figan ederek cananın ona merhamet etmesini beklediğini; gözünü sevgilinin yoluna diktiğini; mal ve mevki düşüncesinden uzak yalnızlık köşesine çekildiğini söyler.

324. Fena mahallesini kendine menzil yaptığını; sevgilinin yüzünün aşkının bu yolda arkadaş olduğunu; kapısının önünü gözyaşıyla yıkadığını; dünyadan el çekip fakirlik giysisine büründüğünü anlatır.

325. Herkesin sevgiliye âşık olduğunu; yüzünün hayalinin herkesin gönlünde yer aldığını; cemalinin gönle ve cana mutluluk verdiğini; sevgilinin aşkı yüzünden rüsva olduğunu ifade eder.

326. Sevgilinin aşk gamında akıl ve sabrın elden gittiğini; ayrılığında gönlün her an ıstırap çekip inlediğini; gönle sevgilinin aşk ateşinin düştüğünü; ezeli aşkın gönle nakşolduğunu vurgular.

327. Canan salınarak gelince yeryüzünün güzelleştiğini; onun mahallesinin mutluluk köşesi olduğunu; vuslat ve hicranın her ikisinin de baki olmadığını dile getirir.

328. Taş kalpli cananın yüzünün aşığı olduğunu: ama onun bunu önemsemediğini; ecel izin verirse bir kez olsun sevgiliyi görmeyi arzuladığını; gönülde sadece sevgilinin bulunduğunu söyler.

329. Sevgilinin gönlü ve akli elden götürdüğünü; sevgiliden vefa ve sevgi beklediğini; onun dudağının lezzet kaynağı olduğunu; gönlün atlas ve ipeği değil fakirlik elbisesini beğendiğini anlatır.

330. Seher vakti herkesin salınarak dolaşan sevgilinin güzelliğini izlediğini; perişan gönlün sevgilinin zülfünde esir düştüğünü; hicran ateşinin ağzından dışarı çıktığını ifade eder.

331. Riya ve iki yüzlülükten uzak durmak gerektiğini; gönlün cananın ayrılığında yanıp tutuştuğunu; onun haremının huzur yuvası olduğunu; gönlü yaralasa da onun yolunda can vermek dışında bir çare bulunmadığını dile getirir.

332. Şefkatli olmayan kişinin meclisine gitmemekten ve kendi değerini bilmekten; dünyanın güzellikleriyle övünmenin boşluğundan; gönle sevgilinin nakşolduğundan söz eder.

333. Sevgilinin yolunun toprağının mutluluk verdiği; güzellikte dünyanın meşhuru olduğunu; mahallesinin toprağından güzel çiçek kokularının geldiğini; ayrılık ateşiyle yanıp kül olduğunu anlatır.

334. Cananı görünce aklının başından gittiğini; onun aşkında kendinden geçtiğini; düşkün ve perişan bir hale geldiğini; sevgilinin aşkına esir olduğunu ifade eder.

335. Gönülde ihlâsın nurunun mutluluk verdiğini; kalbini arındıran kimsenin asla pişmanlık duymayacağını; saf bir gönle sahip olmayan kimseden cömertlik beklenemeyeceğini söyler.

336. İhlâsın çok iyi bir huy olduğunu; cana parlaklık verdiğini; âşığın bezm-i eleste verdiği sözün kanıt olduğunu; ihlasın “kün feyekün (ol der, o da hemen oluverir)” ayetinin gölgesi kabul edildiğini dile getirir.

337. Cevr ve cefanın gönle has olduğunu; insanın bedeninin cefa için tahsis edildiğini; bülbüllerin bile gülün dikeniyile yaralanıp, inlediğini ve iyi adla anılmak için çabalamak gerektiğini anlatır.

338. Sevgi ve muhabbetten yüz çevirmenin mümkün olmadığını; hidayet mumunun gönlü aydınlattığını; aşk derdinin çaresini tabibin bilemeyeceğini; gönlün ve gözün cananın hayaliyle dolduğunu söyler.

339. Kanlı gözyaşlarıyla sevgiliye mektup yazdığını; sevgilinin güzellikte emsalinin bulunmadığını; güzelliğiyle herkesi hayran bıraktığını ifade eder.

340. Sevgilinin güzel cemalinin gözü ve gönlü perişan ettiğini; yüzünün bir gül yaprağı gibi olduğunu; her ne kadar cefa etse de onu görmenin gönlü teselli ettiğini dile getirir.

341. Cananı görmenin mutluluk verdiğini; ona bakmaktan haz duyduğunu; gül bahçesinde onunla dolaşmanın neşe verdiğini, ayrılık gecesinin ise çok zor geldiğini anlatır.

342. Elveda sözcüğünü işitmenin acı verdiğini; sevgiliye veda etmenin ölümden beter olduğunu; ayrılık vakti yaklaştığında günün geceye döndüğünü; veda akşamının ecel akşamından daha karanlık olduğunu söyler.

343. Cananın ayrılığıyla bazen mutlu olup bazen ağlayarak mum gibi yandığını; onun cefası karşısında mum misali ağladığını; aşkıyla gönlünün yanıp kebab olduğunu dile getirir.

344. Sevgilinin mahallesinden ağlayıp inleyerek ayrıldığını; ağlamak için sebebi- nin olduğunu; ancak gülmek için bir nedeninin bulunmadığını; hicrandan can ve gönlün yaralandığını; Mecnun gibi çöllere düştüğünü ifade eder.

345. Cananın aşk ateşiyle can ve gönlün tutuştuğundan; başını sevgilinin ayağının altına koyup, mum gibi gönlün yangınıyla gece boyu yandığından ve onun hasretiyle gözyaşı döktüğünden; sonunda yoluna canını feda edeceğinden bahseder.

346. Gecenin ışığının sevgilinin saçı ardına gizlendiğini; sevgiliye kavuşma günü uzak olsa da onun bir bakışının bile mutluluk verdiğini; rakiple dostluk kurmanın kargayla papağanın dostluğu gibi olduğunu anlatır.

347. Gönlün cananın gamze okuyla yaralandığını; cefasız geçen bir anı bulunmadığını; mihnet çekmekten boyunun iki büklüm olduğunu; hicran gamının gönülde Kaf dağı haline geldiğini vurgular.

348. Sevgilinin aşk yangınının sinede gizlendiğini; âşıkların gönüllerinin aşkla kıskançlık ve kin gibi kötü huylardan temizlendiğini; cananın aşkından asla vazgeçemediklerini söyler.

349. Cananın gelişiyile gönlün şifa bulduğunu; yüzünün gönle sefa verdiğini; yüzünü görememenin ise ağır bir yük olduğunu; bu yük altında bir zerre gibi kaldığını dile getirir.

350. Yorgun gönle sadece sevgilinin lutfedebileceğinden; hicran gamının son raddeye ulaştığından; eğer lütfu da son raddesine ulaşırsa bunun mutluluk vereceğinden söz eder.

351. Gönlün sevgilinin gül yüzünü görünce kendinden geçtiğini; artık aşk derdini ezberlediğini; sevgilinin yüzü karşısında yüzlerce ter döktüğünü; cahil zâhidin ise aşk derdini anlayamadığını ifade eder.

352. Allah'ın dergâhı dışında özürlerin kabul edildiği bir yerin bulunmadığını; sevgilinin yüzünün hayalinin derin bir denize benzediğini; onun aşkıyla gönlün kan ağladığını anlatır.

353. Aşk derdiyle gönlün yanıp kül olduğunu; ayrılık acısının çok acı verdiğini; aşk derdiyle sürekli ağlayıp inlediğini; göz ve gönlün sevgilinin hayaliyle dolu olduğunu dile getirir.

354. Sevgili dışında bir şeyi düşünmediğini ve daima onun aşkına sadık kaldığını; onun gamını arzuladığını; yüzünü düşünerek mutlu olduğunu ifade eder.

355. Gönülde sevgilinin Hz. Süleyman gibi hükmettiğini ve aşkının gönle sefa verdiğini; canını sevgilinin yolunda feda etmeye hazır olduğunu; onun gamını çekmekten asla bıkmayacağını söyler.

356. Sevgilinin sevdasının bir an olsun baştan gitmediğini; içteki ahın dumanının dışarı taşıdığını; aşk gamının gönle mutluluk verdiğini vurgular.

357. Cananın hicran gamının gönlü yaraladığından; sevgiliye kavuşmayı arzuladığından; ancak sevgilinin ondan kaçtığından; can ve gönlün ayrılık derdiyle yanıp tutuştuğundan söz eder.

358. Sevgilinin ayrılında ağlayıp inlemede bülbüllerle yarıştığını; cananın işve ve nazıyla gönlün elden gittiğini; gözün kan çanağına döndüğünü; kanlı gözünün aksiyle şafağın kan rengine dönüştüğünü anlatır.

359. Kalpte peri yüzlü cananın sevgisinin bulunduğundan; âşıkların onun cefasını nimet kabul ettiklerinden; cananın ayrılığında perişan olup can verdiklerinden bahseder.

360. Sevgilinin güzel gülüşünün gönül yarasına tuz bastığını; sabah rüzgârının sevgilinin mahallesinden getirdiği toprağın göze şifa verdiğini; ona kavuşma müjdesinin gönül derdini teselli ettiğini dile getirir.

361. Gönlün sevgilinin gam okuna hedef olduğunu ve bu okları hediye kabul ettiğini; Mecnun gibi aşkta efsane olduğunu; gönülde sevgilinin ismi dışında bir şey bulunmadığını ifade eder.

362. Allah'ın daima kullarına merhamet edip acıdığını; sevgiliyi vasfetmeye kimsenin gücünün yetmeyeceğini; gönlün onun sevgisinden uzak kalamayacağını ve o olmadan Adn cennetinin dahi mutluluk vermeyeceğini dile getirir.

363. Gönlün cananın aşkıyla ferahladığını; onun aşkıyla ezelde aşına olduğunu; kalbin onu gözden daha önce sevdiğini; onsuz yaşamın mutluluk vermediğini; gamze okunu arzuladığını anlatır.

364. Sevgilinin hicranının gönlü yaraladığını; aşk ateşiyle yanıp tutuştuğunu; yıllar boyu cananın cemalini arzuladığını; bu dünyada elde edilen her şey bir gün yok olacağını; bu yüzden âlemdeki her şeye ibret gözüyle bakmak gerektiğini söyler.

365 Gönle sevgilinin güzel hayalinin nakşoldüğünü; onun güzel yüzünün gönlü çaldığını; rakibin, âşığın sevgiliye yaklaşmasını istemediğini vurgular.

366. Sevgili vefasızlık etse de, âşığın gönlünün her köşesinde sevgilinin hayalinin yer aldığını; aşkında çok fazla zorluk bulunduğunu; ayrılık acısıyla ölüp gideceğini dile getirir.

367. Bu dünyada güvenilir bir yer bulunmadığından; buranın fani olduğundan; her yerde Allah'ın yaratmasından bir iz görüldüğünden; ancak herkesin bunları idrak edemediğinden söz eder.

368. Bu dünyada kimsenin emniyette olmadığını; feleğin kimseye aman vermediğini; dünyada bahtiyar bir kimsenin bulunmadığını; ay, güneş ve bütün gezegenlerin Allah'ın iradesiyle döndüğünü ifade eder.

369. Aşk gamına adım atanın mübarek bir yola girdiğini; âşıkların sevgiliye vefayı her şeyden üstün tuttıklarını; sonunda insanların teker teker yokluk mahallesinin izini bulacaklarını vurgular.

370. Aşka dair hiçbir sözün çirkin olmayacağını; gözden gaflet perdesini kaldırmak gerektiğini; sevgilinin visalının aydınlık gün, hicranı ise karanlık gece gibi olduğunu söyler.

371. Gönlün gerçek aşkı arzuladığından; bunun için de her yeri dolaştığından; can ve gönlün sevgilinin saçında tutsak düştüğünden; artık hicranı çekecek gücünün kalmadığından bahseder.

372. Sevgilinin yolunda gönlün paramparça olduğundan; aşk sayesinde gönlün temizlendiğinden; aşk yolunda çaresiz kaldığından; canandan lütuf ve ihsan beklediğinden; ancak cefa gördüğünden söz eder.

373. cananın sürekli kendine cefa ettiğini, rakiplere ise vefa gösterdiğini; gamze okunun sineyi yarıp geçtiğini; hicran gamından gönlün tozlandığını vurgular.

374. Sevgilinin yüzünün her an gözünün önüne geldiğini; tatlı dudağıyla yavaş yavaş konuşmasının mest ettiğini; sehre kadar aşk gamından inlediğini anlatır.

375. Zâhidin, gönül ehlinin sırlarına vakıf olamadığını; sevgilinin aşk yükü altında zayıf düştüğünü; onun mahallesinin Hoten ülkesinden daha fazla sefa verdiğini; gönlün aşkı arzuladığını, bedenine ise aşk gamıyla zayıf düştüğünü dile getirir.

376. Gönlün, sevgilinin yüzünün ayrılığıyla parçalandığını, gözden ırmak misali yaşlar boşaldığını; yüzlerce gam çektiğini; ayrılık gecesinin çok acı verdiğini vurgular.

377. Cahil zâhidin, gönül yangınından gafil olduğunu; sevgiliyi vasfetmeye kimsenin gücünün yetmeyeceğini; gönlünde aşk bulunmayan kimsenin mutlu olamayacağını ifade eder.

378. Bir yandan sevgilinin gamının, bir yandan da ecelin onu öldürmek için çabaladıklarını; sevgilinin aşkının gönülde kök saldiğini; cefası bile bunu değiştiremediğini; endamının bal ve şeker lezzeti verdiğini söyler.

379. Her yerde ve her şeyde sadece sevgiliyi gördüğünü; dert ortağı kimsenin bulunmadığını; hicranın bir türlü bitmek bilmediğini; gam ve kederden gönlün kan içinde kaldığını dile getirir.

380. Gönlün ezelden beri sevgilinin aşkında iddialı olduğunu ve ebede kadar da bu düşüncede devam edeceğini; onun salınarak gelişi karşısında selvinin bile utandığını; ahının feleklere kadar ulaştığını anlatır.

381. Cananın mahallesine gönül bağladığını, gözünden yaş döktüğünü; aşk yolunda payına güçlükler düşse de bu yolda olmaktan mutluluk duyduğunu; onun visalının en güçlü panzehir olduğunu ifade eder.

382. Gülün bülbülün gönlünü çaldığından ve her ağacın, gülü görme hasretiyle dallarını uzattığından; bülbülün gönül sırlarını feryat ederek açık ettiğiinden ve böylece âlemin meşhuru olduğundan söz eder.

383. Ayrılık gününün çok sıkıntı verdiğiini; gözyaşlarıyla aşk yolunu çamur ettiğiini, sevgilinin mahallesinden güzel kokular getiren sabah rüzgârını beklediğini; gönlün sevgilinin aşk ateşiyle yandığını vurgular.

384. Ezel günü nasibine sevgilinin aşkının düştüğünü; onun dışında gönülde bir şeyin bulunmadığını; saçının gönlü esir ettiğini söyler.

385. Âşıkların sevgilinin güle benzeyen yüzünü göstermesini dilediklerinden; sabah rüzgârının her seher vakti gülün etrafında estiğinden, bülbülün gülün aşkıyla feryat ettiğiinden; ancak gülün bundan habersiz dikenleriyle bülbülü incittiğinden bahseder.

386. Sevgilinin okunun gönlü yaraladığını; aşk yolunun aşılmasının zor; ama imkansız olmadığını; sürekli ona kavuşmayı talep ettiğini dile getirir.

387. Baharın gelişiyle güllerin açtığını ve eğlence zamanının geldiğini; ağaçların yeşil yapraklarını gülün üzerine gölgelik yaptıklarını; bülbülün gülün aşkıyla ötmeye başladığını anlatır.

388. Gülün dikeninin eli yaraladığını; gülün aşkıyla bülbülün feryat etmeye başladığını; dikenlerin onu güle yaklaştırmadıklarını; yıllarca ne zaman kavuşacağını bilmeden gülün hasretini çektiğini açıklar.

389. Ezelden beri sevgilinin aşkının iddiacısı olduğunu ve ölünceye değin bu iddiaya sadık kalacağını; zâhidin ise gösteriş peşinde olduğunu; sevgilinin hayalinin gönle dolmasıyla diğer düşüncelerin gönülden çıktığını ifade eder.

390. Gülün her yeri güzelliğiyle süslediğinden; gülün içinin yakut ve altın gibi olduğundan; selvilerin yeşil yapraklarıyla gülün üzerine gölgelik yaptıklarından; sabah rüzgârının ise gülün üzerinden örtüyü kaldırdığından söz eder.

391. Sevgilinin güzelliğiyle bu dünyanın aydınlandığını; gece gündüz sevgiliye kavuşma coşkusuyla dolduğunu; güzellikte kusursuz; emsalsiz olduğunu ve görenlerin hayran kaldığını söyler.

392. Bedenini sevgilinin yolunda ayaklar altına serdiğini; sevgilinin yüzünün halinin gönülde yer ettiğini; hicrandan iki büklüm olduğunu ve ömrünü aşk gamını çekerek tükettiğini dile getirir.

393. Ezelde su ve topraktan yaratılan âşkın gönlünde sevgili dışında bir şeyin bulunmadığını; aşk ateşinin can ve gönlü yaktığını; aşk dolu gönlün sema etmeye meylettiğini anlatır.

394. Kuşların öğüdüne kulak vermek ve gözden uykuyu silmek gerektiğini; vaaz edenlerin nasihat ettiğini; ancak efendinin altın hevesinden vazgeçmediğini; bu dünyada insanın gurbette olduğunu ve can kuşunun bedenden uçup asıl yurduna gitmek istediğini söyler.

395. Perişan gönlün sevgiliyi görmeyi arzuladığını; onun gönül ehline iltifat etmediğini; ayrılıktan gönlün kan ağladığını; yine de gönül gamından şikâyet edilemeyeceğini ifade eder.

396. Sevgilinin yüzünü görmenin talih olduğunu; kavuşma gününü iple çektiğini; bir günün iki yıl gibi uzun geldiğini; yüzüne ayağını koyması ümidiyle yoluna uzandığını vurgular.

397. Perişan gönlün sevgilinin ayrılığından inlememesi; cananı beklemek zor gelse de sabretmesi gerektiğinden; çünkü sonunda onun, kendini göstereceğinden; her nefes alış verişte ömürden bir an eksildiğinden; himmet kuşunun yuvasına ulaşabilmesi için kanadını kırmamak gerektiğinden bahseder.

398. Sevgilinin gözünün ayn ve saçının dal harfine benzediğini; hicran gamından artık bitip tükendiğini; yine de sabrettiğini; zira sabrın güzel bir meziyet olduğunu vurgular.

399. Sevgilinin güzelliğini vasfetmenin imkansızlığını; bütün güzelliklerin onun yüzünde toplandığını; gamının gönle ısırap verdiğini, saçının perişan ettiğini; gençlik zamanı gibi bu dünyanın güzelliklerinin de geçici olduğunu anlatır.

400. Gönlün cananın aşkıyla aydınlandığını; gül kokusuyla gönlün mutlu olduğunu; cananın güzel nakşının gönle düşmesinin büyük bir şeref olduğunu söyler.

401. Sevgilinin güzel yüzünü vasfetmenin imkânsızlığından; onun gönlü ateşe verdiğiinden; aşk sırrını anlatmada sözlerin yetersiz kaldığından; bu dünyanın güzelliklerinin bir hayalden ibaret olduğundan söz eder.

402. Gönlün sevgilinin hicranından dolayı inlediğini; canın ve gönlün sevgilinin hicranıyla yanıp tutuştuğunu; kavuşma günü için çabalamak gerektiğini dile getirir.

403. Cananın yüzünün gül bahçesine canlılık verdiğini; canın ve gönlün onun aşkıyla dolduğunu; boyunun, Hz. Yusuf gibi güzel olan yüzünün âşıkları mest ettiğini ifade eder.

404. Cananın aşkından bahsetmenin güzel olduğunu; gözün, yolda sevgilinin gelişini beklediğini; her an onu hayal ettiğini; bu dünyanın isteklerine meyletmemek gerektiğini söyler.

405. Sevgilinin aşkıyla hastalanan gönlün ondan başkasını istemediğinden; cananın aşkıyla birçok musibet ulaştığından; ancak belaya sabretmek gerektiğinden; hicranla yorgun düşse de bundan mutluluk duyduğundan bahseder.

406. Sevgilinin gamını çekmede vefa gösterdiğini; her an onu düşündüğünü; gönlündeki aşk yangınının an be an arttığını; hicran üzüntüsüyle harap gönlü kimsenin onarmadığını anlatır.

407. Gece olunca sevgilinin ayrılığının gönle düştüğünü; hicran üzüntüsüyle çok göz yaşı döktüğünü; aşk derdiyle güzel sözler söylendiğini vurgular.

408. Sevgilinin gamıyla gönül yüz parçaya bölünüp, kan içinde kalır. Gönül sevdadan perişan olup Mecnun'a döner.

409. Sevgilinin okunun gönle ulaştığından; cemalinin görüldüğü her yerde gönlün şevkinin arttığından; aşkın gönle parlaklık kazandırdığından söz eder.

410. Özgür insanın alçak insanların mihnetini çekmemesi gerektiğini; aç gözlülükle başkalarının sitemini çekenlerin ceza günü üzüleceklerini; akıllı kimselerin gönlü sevgili dışında bir düşünceyle doldurmayacağını dile getirir.

411. Sevgilinin gamını çekmenin zorluğunu; cananın saçının gönlü elden götürdüğünü; cefasının mutluluk verdiğini; seher vakti sevgiliyi gerçekten sevenlerin uyanık olacağını söyler.

412. Sabah rüzgârıyla sevgiliye selam gönderdiğini; her seher vakti gönlün cananın mahallesine meylettiğini; aşkın gönülde an be an arttığını; sabrı ve huzuru götürdüğünü ifade eder.

413. Sevgiliden kavuşma müjdesi bekleyerek sürekli sevgilinin mahallesini tavaf ettiğini; sadece sevgilinin hayalini kurduğunu, başka her şeyi yok saydığını anlatır.

414. Cananın aşkının, âşıkları iyi adlı ettiğini, gönülden gafleti kaldırdığını; gönülde sevgiliden başka bir düşünce bulunmadığını; nüktedanların sevgiliyi anlatmada yetersiz kaldıklarını söyler.

415. Cananın hicran gamıyla üzüldüğünü; sakiden birkaç kadeh doldurmasını ve sabah rüzgârından da sevgiliye yüzlerce selam götürmesini istediğini; mahallesini tavaf etmek için çabaladığını dile getirir.

416. Gönül yarasına bir merhem bulunmadığından; her ne kadar uzun ve uzak olsa da sevgilinin yoluna yöneldiğinden; hicran acısıyla yanıp kavrulduğundan bahseder.

417. Aşk yarasının gönle sirayet ettiğini; cananın gönül ehlinin gözünde her an belirdiğini; güzel hayalinin gönle düştüğünü; aşk pîrinden dersler aldığını anlatır.

418. Her an gözünden yaş döktüğünü, hacetinin gerçekleşmesi için sevgilinin kapısında dua ettiğini; mahallesinin gönle sefa verdiğini; lütfunun gözden perdeyi kaldırdığını vurgular.

419. Nesim rüzgârının sevgilinin mahallesinden güzel kokular getirdiğini; cananın hayran bırakan yüzünün haz, ağzının lütuf kaynağı olduğunu; mezarından geçince Yâsîn suresinin 78. ayetinin “Çürümüşlerken kemikleri kim diriltecek?” daha iyi anlaşılacağını söyler.

420. Âşığın, sevgilinin aşk gamıyla sürekli ah çektiğini; “Senin kavuşacağın mukadderatı yazan kalem (in mürekkebi) kurumuştur.” hadisi ulaşıncı halinin Allah’a kalacağını; cananın hayalinin gönle neşe verdiğini ve diğer düşünceleri yok ettiğini dile getirir.

421. Gönlün sevgilinin aşkına mesken olduğundan; onun aşkıdan boş olan bir kimsenin pişmanlık duyacağından; gönlün muradının sevgilinin yakınlığı olduğundan bahseder.

422. Gönünde sevgiliden başkasına yer vermediğinden; aşk derdiyle ah çektiğinden; yüzünün hayalinin gönle ferahlık verdiğinden; ayakları altında olmak istediğinden söz eder.

423. Cananın aşk ateşinin gönlü yaktığını; hicrandan dolayı çok acı çektiğini; gözünün yaşının kurumadığını; “Senin kavuşacağın mukadderatı yazan kalem (in mürekkebi) kurumuştur.” hadisinin halini açıkladığını; sevgiliye kavuşmayı istediğini anlatır.

424. Gönülde sevgilinin aşk gamının temel attığını; bu gamla yanıp kavrulduğunu; akşam ve sabahtan habersiz hayret makamında perişan bir halde bulunduğunu; dünyanın güzelliklerinden ümidini kestiğini ifade eder.

425. Sevgilinin düşüncesini gönülden atmanın mümkün olmadığını; sehere kadar sevgilinin gamıyla ah çekip inlediğini; cananın mahallesinin havasının, suyunun çok güzel olduğunu; sadece canana kavuşmayı arzuladığını söyler.

426. Sevgilinin boyunun gülfidanına benzediğini; güzel cemalinin göze parlaklık verdiğini; gönlündeki incileri ağlayarak gözünden dışarı saçtığını; gözyaşlarının bahar yağmurları gibi aktığını dile getirir.

427. Cananın hicranında ateşlerde yandığından, suda boğulduğundan; Mecnun’dan daha çok cefa çektiğinden; gece gündüz gurbete doğru yola çıktığından ve vahdet sakisinden elest şarabını içtiği için kendinden geçtiğinden bahseder.

428. Sevgilinin beninden ve saçından söz etmenin çok zor olduğunu; onun hikâyelerini anlatmaya güç yetmeyeceğini; âşıklıkların sevgilinin her fermanına itaat ettiklerini; gönül sırlarını sadece Allah’ın bildiğini anlatır.

429. Sevgilinin aşk gamının çok acı verdiğini; canın ve gönlün sürekli sevgilinin saçını ve benini düşündüğünü; aşktan şikâyet edilemeyeceğini; zira âşıkların cevri ve cefa çekmesi gerektiğini söyler.

430. Cananın yüzü olmadan gönlün kana bulandığını; canın sevgilinin mahallesine gitmeyi arzuladığını; aşkın bu yolda rehberlik ettiğini; ister vursun ister öldürsün hepsine razı olduğunu dile getirir.

431. Gönle sevgilinin aşkının yer etmesiyle diğer şeylerin gönülden temizlendiğini; her an sevgilinin mahallesini arzuladığını; nesim rüzgârının onun mahallesinden güzel kokular getirdiğini ifade eder.

432. Sevgilinin aşkından çok acı çektiğini; cananın haline merhamet etmesini istediğini; dünyanın güzelliklerine tutsak olmamayı, aşkın padişahı olup, sevgilinin rızası için çalışmayı vurgular.

433. Cananın hicranından yüzünün sarardığını, içinin kan ağladığını, boyunun iki büklüm olduğunu; aşktan deliye döndüğünü; aşka hiçbir ilacın fayda vermediğini söyler.

434. Gönül çalan sevgilinin nerede olduğunu kimsenin bilmediğini; onun aşkıyla gönlün perişan olduğunu; gözden kanlı yaş geldiğini anlatır.

435. Sevgilinin aşkında aciz ve üzgün olduğunu; onsuz yaşamın çok zor geldiğini; aşk ateşinin gönlü ve canı yaktığını; kavuşma gününü ganimet saydığını dile getirir.

436. Sevgilinin kirpiğinin okunun gönle saplandığından; aşk yolunda canını feda etmeye hazır olduğundan; sevgili dışında gözünün kimseyi görmediğinden; haline ah çekip inlediğinden bahseder.

437. Sevgiliye dua etmekten ve Allah'ın selamı üzerine olsun demekten başka diyecek bir sözü bulunmadığından; aşk gamının sevgiliye ulaşma yolunda rehberlik ettiğinden; amel defterini gözyaşıyla yıkayıp temizlediğinden söz eder.

438. Cananın aşkının mutluluk verdiğini; aşk gamına istekli olduğunu; cananın aşkı olmadan yaşayamayacağını ifade eder.

439. Sabahları aşk gamıyla şarkı söylediğini; sevgilinin yolunu gözyaşıyla suladığını; yolunun tozunun göze İsfahan sürmesi çektiğini; vuslatın bayram hükmünde olduğunu söyler.

440. Cananın sevdasıyla perişan bir hale düştüğünü; gamdan âleme rüsva olduğunu; her an sevgilinin hayalini gönle ulaştığını ve ona arkadaşlık ettiğini; bu dünyada kimsenin baki kalmayacağını dile getirir.

441. Cihanda sevgilinin yüzünü görmeyi arzuladığını; gönül gamının dayanılmaz derecede çok olduğunu; yine de her an daha fazlası için dua ettiğini vurgular.

442. Sevgilinin tatlı dudağını tüm âşıkların arzuladıklarından; perişan gönlün bül-bül misali inlediğinden; gözden sel gibi yaş döktüğünden; cihanda sevgilinin güzellikte benzersiz olduğundan bahseder.

443. Gönülde cananın aşk hazinesi saklanır. Âşık sevgilinin kölesi olmuştur. Dünyayla bağını koparmış, sevgilinin hicranında belaya düşmüştür. Bu yeryüzünde gurbettedir.

444. Cananın yolunda en değersiz dilenci gibi olduğunu; herkesin onu kınadığını; gönülde sevgilinin hayalinin yer aldığını ve aşktan dolayı perişan ve üzgün olduğunu dile getirir.

445. Sevgilinin gamzesinin öldürdüğünü; sevgili ölmesini talep ederse seve seve canını vereceğini; onun eteği toz olmasın diye sürekli ağlayarak yolunu suladığını ifade eder.

446. Her ne kadar cananın aşkıyla yaralansa da gönlün onun dışında bir hayale yer vermeyeceğini; lale yanaklı sevgilinin cefasına alıştığını; aşk yolunda kendini toprak etmeye hazır olduğunu söyler.

447. Güzellerin âşıklara vefa göstermediğini sadece cefa ettiklerini; seher vakti sevgilinin kokusunu alarak ah çektiklerini; mihnet yuvası olan bu dünyada dertten kurtuluş olmadığını anlatır.

448. Sevgilinin aşkıyla ne gece uyuyabildiğinden, ne de gündüz huzur bulabildiğinden; sevgilinin mahallesinin tozuyla gözün cilalandığından; gönlün ise devamlı sevgiliyi hayal ettiğinden söz eder.

449. Sevgilinin aşkının canı ve gönlü büyülediğinden; inleme ve perişanlığın âşıkların rumuzu olduğundan; onun yoluna akarsu gibi gözyaşı döktüğünden; sevgilinin hayalinin bir an gözünün önünden gitmediğinden bahseder.

450. Gariplikten her an derdinin fazlalaştığını; cananın hicranıyla çok acı çektiğini; sarı yüzünün buna kanıt olduğunu; sevgilinin yolunda canını verdiğini söyler.

451. Sevgilinin aşk gamının gönlünde hep aynı olduğunu; nasibine gam çekmenin düştüğünü; ayrılıktan an be an bülbül gibi inlediğini; her seher vakti ah çektiğini dile getirir.

452. Cananın yüzünün aşkının yağmur gibi hayat verdiğini; gönlün cananı arzuladığını; hicranın elemünde vuslatı beklemenin üzüntü vermediğini; gafletten kurtulmak için Allah'a dua etmek gerektiğini anlatır.

453. Sevgilinin yolunda namı şöhreti terk ettiğini; eteğini ağzına alarak sevgilinin mahallesindeki köpeklere bile saygı gösterdiğini; âşıklık iddiasında bulunanları sınadığını vurgular.

454. Sevgiliye gönül verenin başka bir şeyle meşgul olmasının mümkün olmadığını; Mecnun gibi inzivaya çekildiğini ve onun aşkıyla cihana nam saldıığını söyler.

455. Gönülün feleğin elinden çok cefa çektiğini; cananın ayrılığının bahsinin bile yapılamayacağını; halinden sadece âşıkların anlayabileceğini, başkalarının halini anlamayacaklarını ifade eder.

456. Gece gündüz sevgilinin sevdasının başta olduğunu; fena mahallesini menzil edindiğini; aşk gamını düşünmenin huzurunu kaçırdığını, gönülünü ateşe verdiğini dile getirir.

457. Sevgiliyi vasfetmenin mümkün olmadığını; her yerde sevgiliyi aradığını, sabah rüzgârından onun saçının kokusunu alınca kendinden geçtiğini; kanlı gözyaşlarıyla yüzünü temizlediğini söyler.

458. Âşıkların cananın aşkıyla ah çekip, inlediklerini; onun çimenlikte salınışını izlediklerini; güzel yüzüne bakıp mest olduklarını anlatır.

459. Sevgilinin aşkının yıllar geçse de gönülde değişmeden aynı kaldığından; aşk gamıyla gönülün kan olduğundan; sevgili cefa etse de ona vefa göstermek gerektiğinden bahseder.

460. Sevgiliden kötü söz bile gelse bunun mutluluk verici olduğundan; sabredip beklenirse sevgilinin cemalinin görülebileceğinden; gönülün ancak sevgiliyle aydınlandığından söz eder.

461. Cananın aşk derdiyle bütünleştiğini ve bu derdin devasını istemediğini; meyhaneye köşesini yer edindiğini; altına, gümüşe meyletmediğini; sadece sevgilinin mahallesinin tozunu arzuladığını vurgular.

462. Hicran ateşinin yakıp kül ettiğini; mezar kitabesinin gamla kirlendiğini; sevgilinin yoluna hediye ettiği kanlı gözyaşlarının cihanda ondan eser olarak kalacağını; aşk yoluna adım atmak için canı terk etmek gerektiğini söyler.

463. Sevgilinin ağzının ab-ı hayat tadında olduğundan; saçının cihanı karıştırdığından; hayalinin gönle dolmasıyla sıkıntıların ortadan kalktığından; aşkının Ferhat'tan daha üstün olmasından bahseder.

464. Cananın cemalinin gönül ehlinin göz bebeği olduğunu; gönülde sadece onun hayalinin bulunduğunu; Aşk ateşinin her an mutluluk verdiğini anlatır.

465. Sevgilinin vafında bütün güzel söz söyleyenlerin aciz kaldığını; onun güzellikte emsalsiz olduğunu; salınarak geçtiğinde herkesin büyülendiğini; gönlün gam çekmeye razı olduğunu söyler.

466. Cananın hayalinin bazen gözde bazen gönülde belirerek başka şeyleri gönülden temizlediğini; onun çok cefa ettiğini, gamze okuyla sineyi yaraladığını dile getirir.

467. Vefasız sevgilinin gönlü çaldığını; onun yolunda mal ve makamdan geçtiğini; ah ve iniltilelerle perişan bir halde olduğunu; kimsenin bu hale düşmesini istemediğini ifade eder.

468. Sevgilinin gamının gönle mutluluk verdiğini; gamdan dolayı ney gibi inlediğini; perişan halini ahlarının açık ettiğini; sahip olduğu her şeyi sevgiliye feda ettiğini vurgular.

469. Gönül kanıyla lalenin renginin kırmızıya döndüğünü; sevgili olmadan canının ağzına geldiğini, gamdan gücünün tükendiğini; onun yüzünün ayrılığının eceli olduğunu açıklar.

470. Vefalı dostların sohbetinden eser kalmadığından; gönlün hicrandan perişan olduğundan; ölüm gelince ister dilenci isterse şah olsun herkesin aynı sonu paylaşacağından bahseder.

471. Cananın bir salınışı için ayakları altında can vermeye hazır olduğunu; gönlün aşk gamıyla gece gündüz inlediğini ve sevgilinin bir kerecik olsun halini sormasını beklediğini anlatır.

472. Sevgili gibi güzel kaşlı, tatlı sözlü, selvi boylu, beyaz tenli bir güzel daha bulunmadığını; gönlün onun aşkıyla alev aldığını, okunun saplanmasıyla sefa bulduğunu; sabah rüzgârından ölünce mezarının üzerine sevgilinin mahallesinden bir taş getirip koymasını istediğini söyler.

473. Gönlün cananın aşk gamıyla ah çekip inlediğinden; aşk gamını ve hicran üzüntüsünü anlatmanın imkansızlığından; Mecnun gibi aşkta cihana nam saldığından ve âleme rüsva olduğundan bahseder.

474. Sevgilinin ay yüzünü, hoş letafetini âşıklardan gizlemesinin doğru oladığını; ayrılıktan her gece üzgün olan gönle aşk ateşinin parlaklık verdiğini; Çin ahusunun sevgilinin kokusu karşısında koşarak göbeğindeki miski dışarı attığını söyler.

475. Cananın gamze okundan korkmadığını; aşkta canana canını vermek dışında bir muradının bulunmadığını; sevgilinin cefasının yedi iklimde nam saldığını; onun güzelliğini anlatmaya gücün yetmeyeceğini anlatır.

476. Sevgilinin çok naz ettiğinden; gönlün niyazının ona kavuşmak olduğundan; ondan uzak durmanın zorluğundan; hicran üzüntüsüyle gönlün harabeye döndüğünden söz eder.

477. Sevgilinin dostluğunu istediğini; bu gerçekleştiğinde yollarına gül serpeceğini; onun talihli ve mutlu olması için dua ettiğini; sevgiliden sadece bir kerecik bakmasını istediğini dile getirir.

478. Sevgilinin aşkında temiz bir gönle sahip olmak ve yolunda toprak olmak gerektiğini; gerçek âşğın sehere kadar uyanık kalması ve gözlerini yaştan ıslatması gerektiğini ifade eder.

479. Cananın kirpiğinin okuyla canın rahatladığını; kılıcının darbesinin ab-ı hayat tadı verdiğini; saçının tutsak ettiğini; gam yarasının gönülde Süleyman'ın mührü gibi olduğunu söyler.

480. Dünyanın güzellerinin sevgilinin gamından feryat ettiklerini; onun aşkıyla gönüllerine taş bastıklarını; ancak onun taş kalbinin kimseye meyletmediğini vurgular.

481. Sevgilinin âşıkların gözünün nuru olduğundan; gönle onun gamze okunun isabet etmesinden; başıyla gözüyle sevgiliye itaate hazır olduğundan; aşk ateşiyle baştan ayağı yandığından bahseder.

482. Sabah rüzgârıyla sevgiliye haber gönderdiğini; sevgilinin siyah saçının ve beninin bela tuzağı olduğunu; çaresiz gönlün de bela tuzağına düştüğünü; güzel yüzünün gönlü aydınlattığını dile getirir.

483. Cananın âşıklara cefa ettiğini; zulmetmenin onun adeti olduğunu; cihanda sevgili gibi yüce kimse bulunmadığını; gözyaşının gönlün perişan halini açık ettiğini anlatır.

484. Öldükten sonra kimsenin namından şanından bir iz kalmayacağından; sonunda menzilin yokluk mahallesi olacağından; sabah rüzgârının sevgilinin mahallesinden bir haber getirmesini istediğinden söz eder.

485. Kanlı gözyaşlarıyla sevgilinin yolunu çamur ettiğini; gönlünün Mecnundan daha perişan olduğunu; kendini çöllere attığını dile getirir.

486. Sevgilinin yüzünün canın sefası olduğunu; ab-ı hayat tadındaki tatlı dudağı gibi bir şeker bulunmadığını; güzellikte emsalsiz olduğunu; gönlün onun aşkıyla zayıf düştüğünü ifade eder.

487. Vahdet âleminde yakınlık, uzaklık, vuslat ve ayrılık diye bir şeyin bulunmadığını; bu dünyaya ibret gözüyle bakmak gerektiğini; bu âlemin Allah'ın kudret kalemiyle yaratıldığını söyler.

488. Dünyada kimsenin güvende olmadığını; sevgilinin yolunda haydutların çokça bulunduğunu; gönlün ezeli aşkla mutlu olduğunu; geçici bağlardan gönlü kurtarmak gerektiğini anlatır.

489. Sevgiliye kavuşmanın canın arzusu olduğundan; hayalinin sürekli gözde canlandığından; onun yüzü olmadan huzurun imkânsızlığından; aşk dışında gönülde bir şey bulunmayacağından bahseder.

490. Cananın yüzünü göstermesiyle “ya hu” seslerinin yükseldiğini; ahunun cananın okundan korkarak sıçradığını; onun büyüyle gönülleri kendine köle ettiğini anlatır.

491. Sevgilinin görünmesiyle her yerden “ya hu” sesinin yükseldiğini; cananın aşkıdan kanlı gözyaşı döktüğünü; dünya malına meyletmediğini; nesim rüzgârının ondan güzel kokular getirdiğini açıklar.

492. Sevgilinin saçının âşıkları tutsak ettiğini; gönle onun boyunun nakşolduğunu; candan ve gönülden “ya hu” sesleri çıktığını; mihrap olarak gördüğü cananın yüzü karşısında dua ettiğini söyler.

493. Göz için en güzel sürmenin cananın kapısının toprağı olduğundan; onun hurma ağacı misali boyunun gölgesinin her yere düştüğünden; güzellikte bir benzerinin bulunmadığından söz eder.

494. Göz ve gönlün cananın hayaline tahsis edildiğini; sevgiliden bir haber almak umuduyla beklediğini; vuslat müjdesini duymak için sabırsızlandığını; bülbülün bile kafeste onun için inlediğini anlatır.

495. Ömrün gece gündüz tükendiğini; gönlün fena mahallesine gitmek için yola çıktığını ve an be an oraya yaklaştığını vurgular.

496. Cananın siyah beninin gönlü ateşe verdiği; gönlün vuslat arzusuyla gece gündüz inlediğini; her yerde sevgiliyi aradığını; onun dergâhına yol bulmak için yardım istediğini dile getirir.

497. Sevgiliyi görmeyi ve onun kurumuş dudağına bir damla su vermesini umut ettiğini; aşktan dolayı gönlünden ya hu naraları çıktığını ifade eder.

498. Gönlün içinin lale gibi dağlı olduğundan; cananı aramak için her yeri dolaştığından; aşkla an be an yandığından; gamdan gönlünün harap olduğundan; çok göz yaşı döktüğünden bahseder.

499. Sevgilinin mahallesinin gül bahçesine benzediğini; güneşle değil, sevgiliyi görmekle aydınlandığını; altın ve gümüşü arzulamadığını sadece cananı talep ettiğini söyler.

500. Gamdan perişan bir hale geldiğinden; aşk coşkusu gece gündüz duyduğundan; yokluk vadisine doğru yola çıktığından; sevgiliye bağlılık sözünü bezm-i eleste verdiğiinden söz eder.

501. Gözün cananın mahallesini görmek istediğini; sevgilinin kırbacının değmesinin mutluluk verdiği; hasret yarasının gönülde onun eseri olduğunu vurgular.

502. Cevr ve cefanın sevgilinin âdeti olduğunu; bu yüzden her an âşıklara cefa ettiğini; canın sevgiliye feda için var olduğunu; onun tüm uzuvlarının güzel yaratıldığını anlatır.

503. Gönlün cananın misk kokulu saçında tutsak düştüğünü; onun tüm güzelliklerinin herkesi esir ettiğini, akı ve sabrı alıp götürdüğünü dile getirir.

504. Allah'ın Hz. Musa'yı Eymen vadisine çağırmasından ve orada Hz. Musa'nın, Allah tarafından ilahi ışıkla kaplanmasından; Hz. Musa'nın ilahi sırlara ve Allah'ın lüt-funa mazhar olmasından ve bu olayın anlatıldığı “Mûsâ, ateşin yanına gelince, o müba-rek yerdeki vadinin sağ tarafındaki ağaçtan şöyle seslenildi: “Ey Mûsâ! Şüphesiz ben, evet, ben âlemlerin Rabbi olan Allah'ım.”, Kasas suresinin 30. ayetinden bahseder.

505. Fakihin neyin içindeki sırrı bilmediğinden, neyin sesini yasakladığını; gönlün coşkusuyla semain ortaya çıktığını; rakibin âşığı aşk yolundan çıkarmak için uğraştığını; âşığın da onun şerrinden Allah'a sığındığını anlatır.

506. Gönül kanıyla sevgiliye kanlı mektup yazdığını; hicran acısıyla gam çektiğini; ayrılık derdiyle takatinin kalmadığını; aşk ateşiyle küle döndüğünü söyler.

507. Sevgiliye vefa göstermek gerektiğinden; sevgiliden haber beklediğinden; Mecnun gibi aşktan dolayı perişan ve derbeder olduğundan bahseder.

508. Hicranın uzun, ömrün ise kısa olduğunu; muradına eremeden ömrünün tü-kendiğini; Mecnun gibi kendini çöllere attığını; gece gündüz cananın mahallesinde di-lenci misali dolaştığını dile getirir.

509. Gönlün sevgilinin aşkıyla paramparça olduğunu; ancak onun taş kalbinin bundan etkilenmediğini; hicrandan dolayı çaresiz kaldığını, iradesinin elden gittiğini ifade eder.

510. Sevgiliye kavuşmayı ümit ettiğini; ancak buna ömrünün yetip yetmeyeceğini bilemediğini; ayrılık derdiyle gönlünün paramparça olduğunu vurgular.

511. Cananın önünden geçişiyle gözlerinden yaş boşaldığını; aşk derdiyle dünya-da efsane olduğunu; sanuberin bile cananın boyuyla yarışamayacağını açıklar.

512. Güzel yüzlü saki elinde şarap kadehiyle belirince âşıkları mutlu eder. Gamı ortadan kaldırır. Sabah rüzgârı gül bahçesinden kokular taşıyarak göze canlılık getirir.

513. Sevgilinin yüzünün güle, kırmızı dudağının ise şaraba benzediğini; sinede cananın yüzünün yaralar açtığını; saçının gece, yüzünün mehtap gibi ve iki kaşının mihrap gibi olduğunu söyler.

514. Âşıkların harabeyi menzil edinmesi gerektiğinden; hakikat talibinin gönlünün su gibi saf olmasından; azizlerin sohbetinde maksatların ortaya çıktığından söz eder.

515. Gönle her an sevgilinin hayalinin geldiğini; ona gönül verenlerin ciğerlerinin kanla dolduğunu; herkesin Allah’a muhtaç olduğunu ve daima tevekkül etmek gerektiğini vurgular.

516. Gözünden yaşlar dökerek sevgiliyi aradığını, aşkın gamını çekmede cihanın meşhuru olduğunu; sevgilinin cefa etmekten vazgeçmediğini, onun yolunun toprağının göze şifa verdiğini ifade eder.

517. Sevgilinin cemali gibi huyunun da güzel olduğunu, güzellikte bir benzerinin bulunmadığını; gönlün ve canın sevgiliyi arzuladıklarını; gönül sırlarını herkese söylememek gerektiğini söyler.

518. Hicran üzüntüsüyle ah çekip inlediğinden; gözü yolda sevgiliyi beklediğinden; onun güzelliğiyle deliye döndüğünden bahseder.

519. Her an farklı şekillerde sevgiliyi methettiğini; aşkın gönülde gizli olduğunu; onun cefa okunun sineye isabet etmesiyle mutluluk duyduğunu anlatır.

520. Sevgilinin kırmızı dudağının eşsiz ve şekerden daha tatlı olduğunu; cananın güzelliğiyle böbürlenmesinin doğru olmadığını; böyle yapmasının gönül ehlini incittiğini söyler.

521. Gönlün salınarak giden sevgiliye meylettiğini; aşkıta Mecnun’dan daha perişan olduğunu; hicrandan ağlayıp inlediğini dile getirir.

522. Sevgilinin boyunun dünyaya fitne saldığandan; gönlün onun gamıyla dolu olduğundan; aşkının mutluluk verdiğinden; kırmızı şafağın rengini cananın yüzünden aldığından söz eder.

523. Halkın iyi ve kötüyü bilemeyeceğini; hırka giymekle derviş olunmayacağını söyler; ayrıca hicrandan çok gam çektiğini, sarı yüzünün bunun ispatı olduğunu; yine de sevgilinin cevrine katlanmak gerektiğini ifade eder.

524. Bu dünyada kimsenin baki kalmayacağını, vaktin iyi ya da kötü şeyler yaşayarak geçip gittiğini; sevgilinin yolunda canını ortaya koyduğunu; bu dünyadan murat almanın mümkün olmadığını anlatır.

525. Gönül ehlinin içinde saklı olanları kimsenin bilemeyeceğini; dünyada bir şeyler elde etmeye çalışmanın boşuna çabadan başka bir şey olmadığını; bunun yerine marifet elde etmek için uğraşmak gerektiğini vurgular.

526. Sevgilinin güzellikte eşsiz olduğunu; onun mahallesine gitmek için bahaneler bulduğunu, hasretle her yerde onu aradığını; gönlün sadece onu istediğini söyler.

527. Cananın aşkıyla gam çektiğini; uyuyamadığını, hasret ateşiyle yanıp tutuştuğunu; cefasının bile mutluluk verdiğini dile getirir.

528. Sevgilinin hayalinin her daim gönlünde olduğundan; siyah saçının tutsak ettiğinden; onun mahallesinin akı ve kararı götürdüğünden bahseder.

529. Sevgilinin güzellikte emsalsiz olduğunu; can ve gönlünü ona feda ettiğini; sadece sevgiliyi istediğini, onun dışında hiçbir şeyi önemsemediğini; aşkını kanla yazdığını ve rakipleri sevgiliden uzak tutmak için uğraştığını ifade eder.

530. Hicrandan kurtuluşun olmadığını; kan damlayan gözünün cananla şifa bulduğunu; onun mahallesinin mutluluk verdiğini; kapısının toprağına herkesin yüz koymak için can attığını söyler.

531. Sakiden gönlü susamışlara bir kadeh vermesini ve huzursuzluğunu dindirmesini istediğini; gece gündüz sevgilinin aşkıyla yandığını; dünyada tek muradının cananın bir bakışı olduğunu anlatır.

532. Bu dünyada herkesin birer misafir olduğunu; huzura varılacak menzile ne zaman gidileceğini kimsenin bilmediğini; cananın aşkı dışında bir şeyi düşünmenin uygun olmayacağını açıklar.

533. Sevgilinin yüzünün her şeyden daha güzel olduğunu; onun lütfunun âşıkları mutlu ettiğini; bu dünyanın güzelliklerine aldanmak yerine dilenci gibi dolaşmak gerektiğini dile getirir.

534. Sevgilinin şirinlikte ve letafette çok güzel olduğundan; yüzünün ay gibi parlak ve saçının misk gibi hoş koktuğundan; bu güzelliğine karşın âşıklara çok cefa ettiğinden söz eder.

535. Canan saçıyla, beniyle ve yüzüyle herkesten daha güzel ve daha nazlı; yakut dudağının ise baldan daha tatlı olduğunu; tüm bu güzellikleriyle herkesi mest ettiğini ifade eder.

536. Sevgilinin her şeyden nazlı ve mağrur olduğunu; güzelliğinin haddini aştığını; cemalini göstermesiyle yeryüzünün aydınlandığını vurgular.

537. Her şeyin Allah'ın nurundan bir parça olduğunu; âşıkların gönlünün aşkla canlandığını; hicranda gönlün ney misali inlediğini; bu durumun ne zaman son bulacağını bilinmediğini söyler.

538. Peri yüzlü sevgilinin gönlü çaldığından; onun mahallesinin suyunun, havasının çok güzel olduğundan; gönüldeki ahın dumanının dışarı çıktığından ve verilen söze sadık kalmak gerektiğinden bahseder ve İsrâ suresinin 34. ayetine: “Rüştüne erişinceye kadar, yetimin malına ancak en güzel şekilde yaklaşın, verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü söz (veren sözünden) sorumludur.” işaret eder.

539. Ney sesiyle gönlün mest olduğunu; âşıkların sema ettiklerini; canın ve gönlün sevgiliyi arzuladıklarını; nefsin isteklerine esir olmamak gerektiğini anlatır.

540. Güzellerin sultanı olan sevgilinin rindlerin meclisine mutluluk verdiğini; sabah vakti goncaların açtığını; sabah rüzgârının gül bahçesinin kokusunu getirdiğini ve her an sevgilinin hayalinin göze ve gönle ulaştığını ifade eder.

541. Sevgilinin gönlü hayaliyle doldurduğunu; canın burnuna onun kokusunun ulaştığını; yüzünün güneş gibi dünyayı aydınlattığını söyler.

542. Gönülde sevgiliden başka bir düşüncenin yer almadığından; hicrandan garip ve perişan olduğundan; gözünü yola dikerek onu beklediğinden bahseder.

543. Sevgilinin cemalinin çok güzel olduğunu; saçının misk gibi koktuğunu; âşıkların onun elinden çok cefa çektiklerini; bu dünyaya ibret gözüyle bakmak gerektiğini anlatır.

544. Cananın güzellikte benzersiz olduğunu; âşıklara sürekli cefa ettiğini; sevgiliyi başkasıyla görmeye dayanamayacağını; ona kavuşmayı arzuladığını dile getirir.

545. Sevilinin yolunun tozuyla gönlün sefa bulduğunu; herkesin onun aşkından ah çekip, inlediğini; hicran gecesinin gamıyla acı çektiğini, aşktan dolayı Mecnun gibi rüsva olduğunu ifade eder.

546. Sevgilinin aşkıyla mutlu olup, güç bulduğunu; ancak sevgilinin onu öldürmeye kastettiğini; hicranla zayıf düştüğünü söyler.

547. Gönlün cananın aşkıyla perişan olduğunu; onun rakibe vefa âşıklara ise cefa ettiğini; aşk gamını çeken âşıklardan “ya hû” narasının yükseldiğini anlatır.

548. Cananın güzelliğiyle ve şiriniğiyle güzellerin sultanı olduğunu; gönlün sabrını ve huzurunu çaldığını; âşıkların daima ona tatlı sözler söylediklerini ve niyaz ettiklerini vurgular.

549. Sevgilinin güzellihte bir eşinin bulunmadığını; her yerde onun yüzünün aksettğini; göze her an hayalinin geldiğini; rakibe şefkat, âşıklara ise onun zulmünün gerektiğini dile getirir.

550. Cananın mavi gözünün güzellik timsali olduğundan; onun aşkında âşığın nasibine bela düştüğünden; keman kaşının gönlü perişan ettiğinden; rakibe şefkat, âşıklara ise cefayı reva gördüğünden bahseder.

551. Yusuf'un g zellik nişanesinin sevgili olduğunu; cemalinin g nl  çaldığını; onun yolunun toprağının g ze İsfahan s rmesi gibi geldiğini s yler.

552. Sevgilinin perdeden yüzünü göstermesiyle mutlu olduğundan; kendini onun hizmetinde bulunan bir köle gibi gördüğünden; ayağının toprağına yüz sürdüğünden söz eder.

553. Cananın cemalin dünyayı süslediğini; onun bir bakış atmasını ümit ettiğini; aşkının kanıtı olarak gözyaşı döktüğünü dile getirir.

554. Sevgilinin aya benzeyen yüzünün gönlü çaldığını; onun âşıklara yüz vermediğini; yine de âşıkların kan çanağına dönen gözlerine parlaklık vermesini istediklerini ifade eder.

555. Cananın gözden saklı olsa da canda ve gönülde ayan olduğunu; gönlün onsuz hiçbir yerde huzur bulamadığını; ona kavuşmayı en büyük mutluluk saydığını anlatır.

556. Sevgilinin yeşil elbisesiyle salınınca herkesin ona hayran kaldığını; yüzünün güneş gibi parladığını; âşıklara daima cefa ettiğini, vefa göstermediğini söyler.

557. Bir an cananın hayalinin gönülden gitmediğini; gönlün cananın dudağına su-sadığını; her gece onun mahallesinde dolaşmanın âşıklar için farz olduğunu ve onun her cefasını çekmek gerektiğini dile getirir.

558. Gönlü kin ve nefretten temizlemek ve parlatmak gerektiğini; gönlün ibadetle sefa bulacağını; gaflete düşmemek gerektiğini vurgular.

559. Cananın toprağından bir zerreye gönlün feryat ettiğini; onun güzel yüzüyle gözün aydınlandığını; ölüm zamanı dilenciyle padişahın aynı kaderi paylaşacağını ifade eder.

560. Susuz dudağına cananın su vermesini beklediğinden; onun aşkıyla perişan düştüğünden; bu geçici dünyanın güzelliklerine esir olmamak ve bunları bir kenara bırakmak gerektiğinden bahseder.

561. Ecelin bir an olsun cananın yüzünü görmeye izin vermediğini; baharın gelişiyi her yerde Allah'ın kudretinin peyda olduğunu; sevgiliyi görme umuduyla dağların üzerindeki ovaları mesken edindiğini anlatır.

562. Seher vakti cananın yüzünün arzusıyla feryat ettiğini; çaresiz bir biçimde sevgilinin kapısına baş koyduğunu; gönlündeki tek düşüncenin cananın güzel yüzüne kavuşmak olduğunu açıklar.

563. Cananın yüzünün ayrılığının acı verdiğiinden; rindlerin menzile doğru geceleyin hareket ettiklerinden; onlardan geri kalmamak için gaflet uykusunda olmamak gerektiğinden söz eder.

564. Gönle canandan gamın ve kederin hatıra kaldığından; aşkıyla perişan bir halde düştüğünden; onun gönülden kararı ve sabrı alıp götürdüğünden; vahdeti istediğinden, kesretle işinin olmayacağından bahseder.

565. Sevgilinin aşkında esir düştüğünü; Allah'ın sırları hakkında konuşmanın mümkün olmayacağını; dertlilerin derdine sadece Allah'ın şifa verdiğini; O'nun zatı ile kaim olduğunu dile getirir.

2.1.8.2. Kasideler

1. Sultan III. Murat'ın kapısının tozunun basiret sahiplerini süslediğini; herkesin gönlünün onun lütfunun esiri olduğunu; ister dilenci ister emir tüm insanların onun dergahına sığındıklarını; onun, güneş misali cihan halkını aydınlattığını; saltanat zamanının en güzel dönem olduğunu; ülkenin geniş sınırlara ulaştığını dile getirir. Ayrıca Sultan Murad'ın, fasih ve güzel konuştuğunu, ilimlerin hepsini bildiğini; bakışının kime düşerse bahtının açıldığını ifade eder.

2. Sultan III. Murad'a methiye söyleyebilmek için güçlü bir şair olmak gerektiğini; onun, herkese deniz gibi cömertlik gösterdiğini, lütuf kaynağı ve dinin hamisi olduğunu; kahrının da merhameti gibi cihanda nam saldıığını; adının tüm âleme yayıldığını, ahlakının vasfında kelimelerin kifayetsiz kaldığını söyler.

3. Bir mürşide bağlanmak isteyen kimsenin tüm dünyevi bağlardan kurtulması ve tövbe etmesi gerektiğini; bu geçici dünyanın sıkıntı yuvası olduğunu; burası yerine ebedi dünyayı menzil yapmanın lüzumunu dile getirir. Akli ve canı kötülüklerden temizlemek ve terbiye etmenin en iyisi olduğunu; ibadetin en güzelinin yalnız başına yapıldığını; ecel gelmeden, gaflete düşmeden yolun azığının iyi hazırlanmasını; günah işlemekten sakınılmasını; fazilet elde etmek için gayret edilmesini; iyilerin nasihatine kulak vermek, ihtiyaç sahiplerine cömert davranmak, içten iman etmek, Kuran'ın hükümlerine uymak ve peygamberin yolunda gitmek gerektiğini vurgular.

2.1.8.3. Mesneviler

1. İlahi aşkla yanıp tutuştuğundan, aşk gamından Mecnun'a döndüğünden ve canana kavuşmayı ümit ettiğinden bahseder. İnsan, cin herkesin onun aşkına tutulduğunu; cihanda kismetine sevda düştüğünü; aşk yangınına sabrettiğini ve daha çok yanmak istediğini; zira aşk yangınıyla aydınlandığını söyler. Ayrıca gönlün sadece cananı düşündüğünü; padişahların bile onun dergâhına muhtaç olduklarını; hakikat sırrına eren herkesin derman bulacağını; Allah'ın lütfundan ümitli olmak ve bağışlanma dilemek gerektiğini dile getirir.

2. Yüce âlemde bulunanların Allah’a daha yakın olduklarını; bu fani dünyadaki suretlerin insanı gaflete düşürdüğünü; kıyamet kopmadan tefekkür etmek gerektiğini; zira sûr üflendiğinde bir şeyler yapmak için artık çok geç olacağını vurgular. Aklın, doğru yolu bulmada rehberlik edeceğini; Allah’ı samimi olarak istemek gerektiğini; ancak bu şekilde Allah’ın gönle nurlarıyla sefa vereceğini; Allah’ın kullarına karşı çok şefkatli ve merhametli olduğunu ifade eder.

3. Allah’ın melekleri, insanları, tüm mevcudatı, aklı, nefsi ve ruhu yarattığından; insanların bu âleme ibret gözüyle bakmasından; gönlün marifet kazanması için çabalamakdan; ruhu kötü huylardan temizleyip terbiye etmek ve Allah’ı zikretmenin, gönle ve göze ışık vereceğinden; nefsin arınması ve kurtuluşa ermesi için Allah’a yakarmak gerektiğinden; riya ve kibirden kurtulanların mutlu olacaklarından; din yolundan ayrılmamak gerektiğinden bahseder.

4. Nasibine az ya da çok ne düşerse insanın razı olması gerektiğini; zira Allah’ın takdirinin değiştirilemeyeceğini; yemek yemenin nasıl her şeyden üstün tutulacağını ancak aptal insanın midesinin arzusunda olacağını; sakınanların sefa bulduğunu, her yerde haline ağlamak lüzumunu; insanın gücünün gün be gün azaldığını, kimsenin sonunun nasıl olacağını düşünmeden dünyanın fani nimetlerinin peşine düştüğünü; nefsi terbiye etmek için çabalamak gerektiğini; işlenen günahlardan bağışlanmak için tövbe etmek gerektiğini dile getirir.

5. Allah’ın, kullarının bu fani dünyada ne halde olduğunu bildiğini, bu alemdeki her şeyin onun nurundan bir parça olduğunu; tüm kusurlardan uzak olan Allah’ın kullarına çok merhamet gösterdiğini, gönülden üzüntüyü atmak ve gaflete düşmekten kaçınmak gerektiğini; bu dünyada kimsenin baki kalmayacağını, bu dünyanın ahiretin tarlası olduğunu ve bu dünyadan ahirete iyi azık götürmek gerektiğini; iyi işlerle uğraşılmasını; Allah’a dua edip yakarmak ve dergahına sığınmak gerektiğini söyler.

6. Münacat’ta bulunduğu bu mesnevide çok günah işlediğini ve affetmesi için Allah’a yalvardığını; her canlının onun aşkıyla hayran olduğunu, kendisinin de sürekli aşkın gamıyla üzüldüğünü; zira ezelde nasibine bu dünyada gam çekmenin düştüğünü, gönülde onun sevgisi dışında bir şeyin bulunmadığını; aşktan gönlün yanıp kebab olduğunu, son menzil olan yokluk vadisine yöneldiğini; pişmanlıktan ah çekip inlediğini, herkesin muradını Allah’ın verdiğini; Allah’tan kendisini hakikat yolunun saliki yapma-

sını ve hidayete erdirmesini dilediğini, peygambere binlerce salâvat ettiğini; Allah'ın lütfunun ve merhametinin sonsuz olduğunu; aciz ve zorda kalanlara daima yardım ettiğini ifade eder.

7. Ömrünü boş yere harcadığını, ömürden giden günleri geriye getirmenin mümkün olmadığını; gönlün gafletten dolayı dert çektiğini, nefsin hevesinde kendine zulmettiğini ve ah çektiğini; bu dünyada nefsin hevasında çok günah işlediğini, dünyada aciz düştüğünü; müminlerin beğenilmeyen işlerden dolayı utandığını, bu yüzden kendinin de işlediği suçlardan dolayı utandığını, gönlü kibir gibi kötü huylardan temizleyenlerin sefa bulduğunu; gece gündüz niyaz ettiğini ve Allah'ın lütfundan ümitli olduğunu vurgular.

8. Himmetli olmak ve güzel söz söylemek gerektiğini, her an ömrün tükendiğini ve fırsatın elden kaçtığını; insanın sonunda ölüp asıl vatanına gideceğini, bu dünyadaki güzellikler karşısında asıl menzili unutmamak gerektiğini; dünyada elde edilen her şeyin geçici olduğunu oyüzden dünyevi şeylerden ilgiyi kesmenin ve zamanı ibadetle geçirmenin daha akıllıca olduğunu; her anı Allah'ı zikrederek geçirmek gerektiğini dile getirir.

9. Allah'a kullukta kusur etmemek gerektiğini, Allah'ın faziletinin en büyük bağış olduğunu; sonunda ömrün biteceğini ve bu dünyadaki amellerin deftere kaydedildiğini; insandan geriye güzel sözlerin kalmasının iyi olduğunu, bu yüzden söylediği şiirleri dostlara hatıra bıraktığını; insanın ölümünün Allah'ın takdiri olduğunu, bu dünyada kimsenin baki kalmayacağını, daima Allah'a dua etmek gerektiğini vurgular.

10. Allah'ın dergâhının kullarına sığınak olduğunu, kıyamet gününe değin peygambere salavat edeceğini; peygamberin sahabelerinin iyi ahlaklı kişiler olduklarını; bu geçici dünyada heva ve hevesin peşinde koşmayı bırakıp her anın Allah'a hamd ve sena ederek geçirilmesi gerektiğini; ehl-i sünnetin sözlerinin ve davranışlarının doğru olduğunu, Allah'ın zatını vasfetmeye gücün yetmeyeceğini; Allah'a ve onun tüm peygamberlerine inancının tam olduğunu, peygamberlerin Allah'ın dinini açıklamak için dünyaya gönderildiklerini; son peygamberin Hz. Muhammed (s.a.v) olduğunu, Allah'ın kelamı olan Kuran'ın doğruluğunun tartışılmazlığını dile getirir.

11. İdrakın kullara Gaffâr, Kadîm, Kadîr ve Sett'ar olan Allah'ın bir hediyesi olduğunu, kalemle gönüldeki aşkın açıklama bulduğunu; din yolunun insanları hidayete erdirdiğini, vahdete kavuşma derdinin bir lütuf olduğunu, gönle sefa verdiğini; bu dün-

yanın bir gün son bulacağını, ulvi âlem için çabalamak gerektiğini; Allah'ın nurlarının basiret sahibi gözle görülebileceğini, seher vakti gönüldeki şevkle uyanık olup dua etmek gerektiğini vurgular.

2.1.8.4. Kıt'alar

Divandaki Farsça 55 adet Farsça kıt'ada Allah'a verdiği nimetler için sürekli şükrettiğini; Allah'a yakın olmayı dilediğini; bunun için de sabah akşam Allah'ı tespih ettiğini ve peygambere devamlı salâvat getirdiğini söyler. Sabah rüzgârının sevgilinin güzel kokularını getirerek ayrılık acısı çeken gönle ferahlık verdiğini; cananın ayrılığıyla kanlı gözyaşı döktüğünü; canını ayakları altına serdiğini ve sadece ona kavuşmayı istediğini dile getirir.

Sefa ehlinin bu geçici dünyanın güzelliklerine kapıldıklarını, ariflerin ise nefsin hevesine düşmediklerini; başa gelen her şeye sabretmek ve bu fani dünya yerine baki olan ulvi âlem için çabalamak gerektiğini ifade eder.

Allah'ın zatının baki, onun dışındaki her şeyin ise fani olduğundan; ahiret sarayını abad etmek için bu dünyada iyi ameller işlemekten; kibirden uzak durmaktan; günah ve suçlardan dolayı Allah'tan bağışlanma dilemekten söz eder.

2.1.8.5. Dubeytiler

Divanda yer alan Farsça 18 tane dubeytde peygamber'in methini yapar; Mevlâna'nın semasıyla mutlu olduğunu, neyin sesine kulak verip dinlediğini ve Mevlâna'nın kabrine dua etmek gerektiğini söyler. Dört halifenin din yolunda insanlara rehber olduklarını, peygamberin "Fakirlik benim iftiharımdır, ben fakirlikle övünürüm" diyerek fakirliği övdüğünü; ayrıca sevgilinin güzelliğiyle aklının baştan gittiğini, ancak onu göremediği için perişan olduğunu dile getirir. Herkesin mal ve mevki istediğini, kendisinin ise Allah'a tevekkül ettiğini ve yüce huzuru arzuladığını ifade eder.

2.1.8.6. Rubailer

Divanda yer alan Farsça 20 adet rubaide sevgilinin ayrılığıyla ah çekip inlediğini, gönlün hicrandan gam çektiğini; sevgiliye kavuşmak ümidini taşıdığını, ezelde kendisine cevri ve cefanın düştüğünü, aşkın gamını çekmekten mutlu olduğunu; Allah'ın yüce ve büyük dergâhında secde etmek ve başarılı olmak için her işe besmele çekerek başla-

mak gerektiğini; her an Allah'ı zikrettiğini, gönülde şirke yer olmadığını; gönlü kötü huylardan temizlemek gerektiğini söyler.

2.1.8.7. Müfretler

Divanda bulunan 101 adet Farsça müfrette peygamberin sözünde duranların sefa bulacağını söylediğini; Allah'ın rızasını kazanmak ve lütfuna mazhar olmak için dua etmek gerektiğini vurgular. Sevgilinin gamıyla her an ah çekip inlediğini; kanlı gözyaşı döktüğünü; ömrü boyunca hep sevgilinin vuslatını arzuladığını söyler. Onun hayaliyle gönlün elden gittiğini; gamdan boyunun büküldüğünü; içinin kan ağladığını anlatır.

İnsana bazen mutluluk bazen gam ulaştığını; ayrılık gaminin cehennemden bir iz gibi olduğunu; hicranın gönülde son raddeye ulaştığını söyler. Allah'ın, başını secdeye koyarak dua edip niyazda bulunan herkese muradını vereceğini; ölmeden özgür olunamayacağını; bu dünyanın geçici, son menzilin ise ulvi âlem olduğunu; Allah'tan iyi ya da kötü her ne takdir edilmişse şükretmek ve asilik etmemek gerektiğini dile getirir.

2.1.9. Divanda Adı Geçen Şahsiyetler

Ahmed: İslam peygamberi Hz. Muhammed Mustafa'nın adıdır. 571 yılında Mekke'de dünyaya gelmiştir. Babasının adı Abdullah, annesinin adı Âmine'dir. Doğmadan önce babasını, altı yaşında iken de annesini kaybetmiştir. Ona ilkin dedesi Abdulmuttalib, onun ölümünden sonra da amcası Ebû Talib bakmıştır. Amcasının yanında ticaretle meşgul olmuş ve yirmi beş yaşında Hz. Hatice ile evlenmiştir.

Kırk yaşında kendisine peygamberlik gelmiş ve Kur'ân-ı Kerim indirilmiştir. Yirmi üç yıl peygamberlik yapmış ve insanları Allah yoluna çağırmıştır. Peygamberliğin yanında bir devlet adamı, ordu komutanı ve aile reisidir. Yaşantısı, sözü ve davranışıyla herkese örnek olmuş ve 12 Rebiülevvel 632 pazartesi günü vefat etmiştir.

Hz. Muhammed'in (s.a.v) birçok mucizesi vardır. Bunlardan biri mirac mucizesidir. Hz. Muhammed (s.a.v) recep ayının 27. gecesı Burak'a binerek Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya, oradan da Allah'ın huzuruna çıkmıştır. O gece onun Allah'la arasındaki mesafe iki yay aralığı kadar az olmuştur. Hz. Peygamber, miracda birçok şeyi kalp gözüyle görmüş ve aynı gece dünyaya dönmüştür. Hz. Muhammed'in

(s.a.v) mirac mucizesi yanında ayı ikiye yarması, beyaz bulut ve Kabe'deki putları kırması mucizeleri de edebiyatta çokça kullanılmıştır.

Emîrî, şiirlerinde Hz. Muhammed'in (s.a.v) mirac³²⁵ hadisesine; ayı ikiye yarması³²⁶, putları kırması³²⁷ ve beyaz bulut³²⁸ mucizelerine değinir ve “Hayrı gösteren, onu yapan gibidir”³²⁹, “Ölmeden önce ölünüz”³³⁰, “Haya rızka mani olur”³³¹ ve “Sabır kurtuluşun anahtarıdır”³³² hadislerine iktibas; Senin kavuşacağın mukadderâtı yazan kalem (in mürekkebi) kurumuştur”³³³, “Fakirlik benim iftiharımdır, ben fakirlikle övünürüm”³³⁴, “Dünya mümine zindan kâfire cennettir”³³⁵, “Ali'den başka genç, Zülfikâr'dan başka kılıç yoktur”³³⁶ hadislerine ve ayrıca tasavvufta sıkça kullanılan ve kutsi hadis olarak rivayet edilen “Sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım”³³⁷ hadisine de telmihte bulunur. Onun Allah'ın “Habibim”³³⁸ hitabıyla şerefendirildiğini söyler. Hz. Peygamberi güle³³⁹ teşbih eder ve onun güzel ahlakından³⁴⁰ söz eder.

Emîrî, Hz. Peygamberin “Mustafa”³⁴¹, “Muhammed”³⁴² ve “Ahmed”³⁴³ isimlerine; “Ebtehi”³⁴⁴, “İmam-ı Haremeyn”³⁴⁵, “Sakaleyn”³⁴⁶, “Tâha” ve “Yâsin”³⁴⁷ lakaplarına değinir.

Ali: Ali b. Ebu Talib, İslam devletini 656-661 yılları arasında yöneten dördüncü İslam halifesidir. 599 yılında dünyaya gelmiştir. Babasının adı Ebu Talib, annesinin adı Fâtıma binti Esed'dir. Hz. Muhammed'in (s.a.v) amcasının oğludur. Hz. Muhammed'in

³²⁵ Metin, s.18/3, 28/4, 33/9, 36/10, 38/9.

³²⁶ Metin, s. 35/15.

³²⁷ Metin, s. 27/1.

³²⁸ Metin, s. 27/14.

³²⁹ Metin, s. 171/2.

³³⁰ Metin, s. 96/3, 257/25.

³³¹ Metin, s. 129/9.

³³² Metin, s. 297/1.

³³³ Metin, s. 185/7, 185/12, 186/9, 188/9.

³³⁴ Metin, s. 129/8, 285/2.

³³⁵ Metin, s. 14/9.

³³⁶ Metin, s. 39/8.

³³⁷ Metin, s. 28/11, 34/7, 37/10, 159/12.

³³⁸ Metin, s. 25/5.

³³⁹ Metin, s. 168-169 (382. gazel).

³⁴⁰ Metin, s. 26/7, 29/4, 29/9, 32/5.

³⁴¹ Metin, s. 5/4, 25/13, 31/2, 35/1, 39/7, 39/9, 251/16, 262/11, 281/1.

³⁴² Metin, s. 37/9, 10 ve 11; 38/1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7; 268/3.

³⁴³ Metin, s. 37/11, 121/4, 260/3.

³⁴⁴ Metin, s. 26/1.

³⁴⁵ Metin, s. 29/4.

³⁴⁶ Metin, s. 29/5.

³⁴⁷ Metin, s. 34/5.

(s.a.v) evinde ve onun gözetiminde büyümüştür. İslamiyet'i kabul eden ikinci kişidir. Murtaza (Seçilmiş), Esedullâh (Allah'ın Aslanı), Haydar (Aslan), Şah-ı Merdân onun lakaplarındandır.

Hiz. Muhammed, Medine'ye Hicret'i emrettiğinde, Ali'yi Mekkelilerin emanetlerini dağıtması ve yatağına yatarak müşrikleri kandırması için Mekke'de bırakmıştır. Hiz. Ali görevini tamamlayıp Muhammed'den kısa bir süre sonra Medine'ye ulaşmış, burada Hiz. Muhammed onu kızı Fatıma'yla evlendirmiştir.

Hiz. Ali İslam devletinde son derece aktif roller almış; neredeyse tüm savaflara katılmış, ordu komutanlığı, tebliğ elçiliği gibi görevler icra etmiştir. Üçüncü halife Osman b. Affân'ın bir suikast sonucu ölmesiyle, halife seçilerek İslam devletinin başına geçmiştir. Yönetimi sırasında Müslümanlar arasındaki ilk iç savaş patlak vermiş, 661 yılında Kufe'de bir mescitte ibadet ederken Haricilerden Abdurrahman Mülcem tarafından saldırıya uğramış ve birkaç gün sonra ölmüştür.

Cennetle Müjdelenen On Sahabe'den (Aşere-i Mübeşşere) biri olan Hiz. Ali, İslam dünyasının hemen her yerinde, imanı, adaleti, ülke yönetimi, dürüstlüğü, savaşçılığı, cesareti ve ilmi ile ön plana çıkmıştır.

Emîrî şiirlerinde Hiz. Ali'nin ilmine³⁴⁸, halifeliğine, peygamberin damadı ve vasisi³⁴⁹ olmasına; onun "Haydar"³⁵⁰, "Murtaza"³⁵¹ ve Allah'ın aslanı³⁵² lakaplarına ve atı Döldül'e³⁵³ değinir. Ayrıca Hiz. Ali'nin "Beni yitirmeden önce bana sorunuz"³⁵⁴ sözüne telmihte bulunur.

Attâr: Feridüddin Attâr, Horasan'ın en önemli dört şehrinden biri olan Nişabur'da 537-540/1142-1145 yılında doğmuş, 618/1221 yılında vefat etmiş ünlü İranlı şair ve mutasavvıftır. Hekim ve eczacı olmasından dolayı Attâr olarak anılmaktadır.

Esrarname, *Mantıku't-tayr*, *Musibetname*, *İlahiname*, *Muhtârname* adlı tasavvufî mesnevileri ve ünlü mutasavvıfların hayatlarını anlattığı tezkire kitabı *Tezkiretü'l-Evliya* önemli eserlerindendir.

³⁴⁸ Metin, s. 39 (86. ve 87. gazeller).

³⁴⁹ Metin, s. 39/7, 283/3.

³⁵⁰ Metin, s. 38/15, 283/3.

³⁵¹ Metin, s. 39/4, 121/6.

³⁵² Metin, s. 39/6.

³⁵³ Metin, s. 38/15.

³⁵⁴ Metin, s. 39/4.

Emîrî, Attâr'a ve onun eseri *Mantıku't-Tayr*'a telmih yapar.³⁵⁵

Bilâl: Bilâl b. Hamâme b. Rebâh, peygamberin azatlı kölesi, ilk müslümanlardan sahabeden Habeşli bir zattır. Sesi son derece güzel ve etkili olduğundan peygamberin emriyle ilk ezanı okumuş ve daha sonra da peygamberin müezzini olarak ezan okumaya devam etmiştir. 641/1243 yılında Şam'da ölmüştür.

Emîrî, Bilâl'in ezan okuyarak Müslümanları namaza çağırmasına işaret eder.³⁵⁶

Câmî: Abdurrahman Câmî, 817/1414 Horasan'ın Câm şehrinde doğmuş, 898/1492 yılında vefat etmiş İranlı âlim ve şairdir.

Manzum 3 divanı, *Heft Evreng*, *Hadîs-i Erba'în*, *Risâle-i Terceme-i Kelimât-ı Kudsiyye* adlı eserlerinin yanı sıra; mensur olarak otuz bir eser kaleme almıştır, *Nefehâtü'l-üns*, *Bahâristân*, *Risâle-i Mûsikî* bunlardan bir kaçıdır.

Emîrî, bir şiirinde Câmî'ye ve şairliğine telmihte bulunur.³⁵⁷

Cem: İran'da hüküm süren Pîşdâdî sülalesinin dördüncü ve en büyük hükümdarıdır. Cemşâsp, Cemşîd ve Cemşîdûn adlarıyla da bilinen Cem, rivayetlere göre yedi yüz yıl yaşamıştır.

Cem, ilk hamamı yaptırmış, oku ve yayı ilk olarak o kullanmıştır. Ayrıca şarabı ve şarap kadehini de ilk olarak o yapmıştır.

Cem'in, içine bakıldığında bütün evrenin durumunu, yedi feleğin sırrını açıkça gösterdiğine inanılan ve ondan sonra Keyhusrev'e ve Dârâ'ya miras kalan sihirli kadehi ile Taht-ı Cemşîd, Şâdrevân-i Cem ve Kursî-yi Cem gibi adlarla anılan ve havada hareket eden tahtı edebiyata konu olmuştur.

Emîrî, bu dünyanın zenginlik ve güzelliklerine kimsenin sonsuza değin sahip olamayacağını söylerken Cem'in kadehine işaret eder.³⁵⁸

Dârâ: İran'ın Keyâniyân sülalesinin dokuzuncu hükümdarıdır. Dârâ (öl. M.Ö. 330), Büyük İskender ile yaptığı savaşta, İskender'in hilesi sonucu kendi mabeyincisi tarafından zehirlenerek öldürülmüştür. Bir rivayete göre de savaştan kaçarken ölmüştür. Ölürken İskender'e nasihatte bulunmuş ve kızı Ruşenek'i eş olarak vermiştir. Dârâ-yı

³⁵⁵ Metin, s. 220/4, 260/7.

³⁵⁶ Metin, s. 29/2.

³⁵⁷ Metin, 70/6.

³⁵⁸ Metin, s. 49/5, 55/10.

Kebir (Büyük Dârâ) olarak da anılan Dârâ, ihtişam ve ululuk sembolü olarak görülmüştür.

Emîrî, bu dünyada kimsenin ebedi olmayacağına değinirken Dârâ'nın kıssasına işaret eder ve onun ihtişamlı mülküne rağmen bu dünya da baki kalamadığını ifade eder.³⁵⁹

Ebu Bekir: Hz. Ebu Bekir 571 yılında Mekke'de doğmuştur. Dört halifenin ilkidir. Müslüman olduktan sonra Hz. Muhammed ona Abdullah ismini vermiştir. Teymoğulları kabilesinden olan Ebu Bekir'in nesebi Mürre b. Kâ'b'da Hz. Peygamberle birleşir. Cennetle müjdelenen on sahabenin ilkidir.

Müslümanlığı kabul eden ilk erkektir. Hayatı boyunca Hz. Muhammed'in yanından ayrılmamış, onunla birlikte müşriklere karşı yapılan savaşlara katılmıştır. Hicret sırasında Hz. Muhammed ile beraber mağaraya sığınmasından dolayı kendisinden "Mağarada bulunan iki kişiden biri" olarak bahsedilmektedir. Azaptan kurtulmuş manasında "Atik" ve dürüst, sadık ve emin olduğundan "Sıddık" lakabıyla anılmıştır. Kur'ân ayetlerini toplatıp, Mushaf haline getirtmiştir. Kızı Ayşe ile Hz. Muhammed'i evlendirerek Peygamberin kayınpederi olan Hz. Ebu Bekir 634 yılında vefat etmiştir.

Emîrî, şiirlerinde Hz. Ebu Bekir'in "Sıddık"³⁶⁰ lakabına; Hz. Muhammed'in mağara arkadaşı olmasına değinir ve bu konunun anlatıldığı Tövbe suresinin kırkinci ayetine iktibasta bulunur.³⁶¹

Ferhat: Ferhat ile Şirin efsanesinin erkek kahramanı olan Ferhat, Sasani hükümdarı Husrev-i Pervîz'in sevgilisi Şirin'in aşığıdır. Husrev, onu Şirin'den uzaklaştırmak için Bîsutûn dağını delmekle görevlendirmiş, bu yüzden "kûhken (dağ delen)" diye de anılan Ferhat bu işi başarmış; ancak Husrev'in yaptığı plana göre Şirin'in dadısı Ferhat'a gelip Şirin'in öldüğü haberini verince Ferhat kazmayı kafasını indirip kendini öldürmüştür. Bunu haber alan Şirin de bir hançerle kendi hayatına son vermiştir. Ferhat, sevgilisine kavuşmak için imkânsız işleri göze alan; ama sevgilisine kavuşamadan ölen aşğın sembolüdür.

³⁵⁹ Metin, s. 17/15, 231/2.

³⁶⁰ Metin, s. 121/3.

³⁶¹ Metin, s. 38/13, 121/3, 131/9, 215/4, 283/3.

Emîrî, aşk yolunda çektiği sıkıntıları dile getirirken Ferhat'ın Bîsutûn dağına delmesine ve kûhken sıfatına telmihte bulunur.³⁶²

Hâcû-yi Kirmânî: 689/1290 yılında Kirman'da doğmuş; 753/1352 yılında Şiraz'da vefat etmiş İranlı usta şairdir.

Manzum olarak divanı ve *Hümâ vü Hümâyûn*, *Gül ü Nevrûz*, *Ravzatü'l-envâr*, *Kemâlnâme*, *Gevhernâme* adlı mesnevileri; mensur olarak ise *Risâletü'l-bâdiye*, *Risâle-i Seb'u'l-mesânî* ile *Münâzara-i Şems ü Sehâb* adlı eserleri vardır.

Emîrî bir şiirinde Hâcû-yi Kirmânî'ye ve şairliğine telmihte bulunur.³⁶³

Haydar: Bkz. Ali.

İbrahim Ethem: İbrahim Ethem, meşhur âlim ve evliyâlardandır. 96/714'te Belh şehrinde doğup, 162/779'da Şam'da vefât etmiştir. İsmi, İbrâhim b. Edhem b. Mansûr, künyesi Ebû İshâk'tır. Nesebi Hz. Ömer'e dayanmaktadır. Dinde fakih ve müctehid olmuş, Rumlarla yapılan cihadlara katılmıştır.

Babası Ethem, Belh şehri pâdişâhı, kendisi de şehzâde iken kalbi Allah'ın aşkı ile yanmış, işlediği bütün günahlardan tövbe etmiş; tahtı ve tacı bırakıp evliya olmuştur.

Emîrî, İbrahim Ethem'in Allah aşkıyla yanışına değinir.³⁶⁴

İsa: İsrailoğullarının son peygamberi olup, kendisine İncil indirilmiştir. İsa peygamber Cebrail'in, Meryem'e üflemesiyle babasız olarak doğmuştur. Otuz yaşında kendisine peygamberlik verilmiş, üç yıl halkı Allah yoluna çağırması; kendisine sadece "havârî" denilen on iki kişi inanmıştır. Mesîh, Ruhü'l-Kudüs ve Kelîmetullah gibi adlarla da anılmıştır.

Hiz. İsa, Meryem'den babasız doğuşu, bebekken konuşması, dokunduğu şeylere can vermesi, nefesiyle ölüleri diriltmesi, körlerin gözünü açması, hastaları iyileştirmesi, su üstünde yürümesi, dünyaya değer vermemesi, kendi söküğünü kendisinin dikmesi, ölmeyip göğe çekilmesi, göğün dördüncü katında bulunması ve hiç evlenmemesi gibi birçok yönlerden edebiyata konu olmuştur.

³⁶² Metin, s. 91/3, 202/8.

³⁶³ Metin, s.261/10.

³⁶⁴ Metin, s. 253/9.

Hiristiyan efsanesinde İsa'nın son yemeğinde kullandığı kupaya "Kutsal Kâse" ya da "İsa'nın Kadehi" adı verilmiştir. Çarmıha gerilmesi sırasında Aramatyalı (Arimet-healı) Yusuf tarafından İsa'nın akan kanının bu kâsede toplandığına ve bu kasenin bütün yaraları iyileştirme gücü olduğuna inanılmaktadır.

Emîrî, aşktan yaralı olan gönlünün iyileşmek için İsa'nın kadehini istediğini söyleyerek İsa'nın kadehine telmih yapar.³⁶⁵

İskender: Makedonya kralı II. Filip'in oğlu Büyük İskender'dir. Yunan tarihçiler soyunu baba tarafından yarı tanrı Herkül'e, anne tarafından milli kahraman Akhilleus'a dayandırmaktadır. Yirmi yaşında tahta geçen İskender, Pers imparatorluğu üzerine sefere çıkmış ve Pers İmparatoru Dârâ'yı yenerek İran'ı fethetmiştir.

İskender'in Hızır'la birlikte karanlıklar ülkesine sonsuzluk veren ab-ı hayatı aramaya gitmesi, Sedd-i İskender'i ve Âyîne-i İskender'i edebiyatta çokca kullanılan mazmunlardandır.

Emîrî, gönlü ve canı cananın sevgisinin kaplamasını ve kuşatmasını İskender'in hükmüne teşbih eder.³⁶⁶

Leylâ: Leylâ ile Mecnun adlı aşk hikâyesinin kadın kahramanıdır. Benî Âmir kabilesinden olan Leylâ binti Mehdî b. Sadû'l-Âmiriyye ile amcasının oğlu Kays b. El-Mülevveh birbirlerine daha çocukken âşık olurlar. Ancak Leylâ'nın babası Leylâ'yı İbn Selâm ile evlendirir. Bunun üzerine Kays aklını kaybeder ve Mecnun diye anılmaya başlanır. Mecnun üzüntüyle çöllere düşer ve orada yabani hayvanlarla dostluk kurar.

Leylâ ise Mecnunun aşkına sadık kalmak için kocasını kandırıp, onu kendinden uzak tutar. Sonunda iki âşık birbirine kavuşamadan ölürler.

Emîrî, aşkı ve âşıklığı anlatırken Leylâ ile Mecnun'un aşkına değinmiş³⁶⁷, aşkta her akıllı âşığın Mecnun gibi aklını kaybedeceğini; kendisinin de aşkta Mecnun gibi acı çektiğini, aklını yitirdiğini, insanlardan uzaklaşıp çöllere düştüğünü, bu yolda sonunda

³⁶⁵ Metin, s. 95/6.

³⁶⁶ Metin, s. 108/9.

³⁶⁷ Metin, s. 59/4, 79/3, 114/2, 230/2.

Mecnun gibi can vereceğini söyler³⁶⁸; aşk yolunda Mecnun gibi efsane olduğunu³⁶⁹ hatta ondan daha meşhur olduğunu³⁷⁰ dile getirir.

Kemâl-i Hucendî: Hucend'de doğmuş ve 803/1401 yılında Tebriz'de vefat etmiş İranlı ünlü mutasavvuf ve şairdir. Divanı vardır.

Emîrî, bir şiirinde Kemâl-i Hucendî'ye ve şairliğine telmihte bulunur.³⁷¹

Kisrâ: Sasani imparatorluğunun ilk büyük hükümdarı Nûşirevân'ın lakabıdır. Sasani imparatorluğuna en parlak çağlarını yaşatan Nûşirevân adaletiyle meşhur olmuştur. Şair ve yazarlar tarafından adalet ve ahlak simgesi olarak kabul edilmiştir.

Nûşirevân'ın, Tâc-ı Nûşirevân ve Tâc-ı Kisrâ adlı üstünde öğütlerinin yazılı olduğu tacı parlaklığı sebebiyle güneşe benzetilmiştir. Onun adaletle hükmettiği Eyvân-ı Kisrâ, Tâk-i Kisrâ adlarıyla bilinen sarayı yücelik ve güç sembolü olmuştur.

Emîrî, sevgilinin kaşlarını Kisrâ'nın sarayına teşbih eder.³⁷²

Mecnun: Leylâ ile Mecnun adlı aşk hikâyesinin erkek kahramanı Kays b. El-Mülevveh'in lakabıdır. Edebiyatta vefalı âşığın sembolüdür. (Bkz. Leylâ)

Mevlâna: Büyük sûfi, şair ve âlim olan Mevlâna, 604/1207 yılında Belh'te doğmuş ve 672/1273 yılında Konya'da vefat etmiştir.

609/1212 veya 616/1219 yılında ailesiyle birlikte Belh'ten göç etmiş ve Anadolu'ya Larende'ye yerleşmiştir. Burada Gevher Hatun'la evlenmiş ve iki oğlu dünyaya gelmiştir. Daha sonra Konya'ya yerleşmiştir.

Mevlâna dini ilimleri babasından almış; ancak babasının ölümü üzerine onun halifesi Tirmizli Seyyid Burhaneddin Konya'ya gelmiş ve onun tasavvufî eğitimiyle meşgul olmuştur. Seyyid Burhaneddin'in isteği üzerine Halep ve Şam'a gitmiş ve dokuz yıl ona hizmet etmiştir. Mevlâna onun ölümü üzerine eğitim, öğretim ve vaazla meşgul olmuş ve bu duruma Şems-i Tebrîzî ile karşılaşınca kadar devam etmiştir.

³⁶⁸ Metin, s. 253/3, 45/2, 83/6, 88/1, 94/11, 98/5, 111/11, 127/5, 149/7, 180/1, 196/4, 198/7, 224/10, 239/10, 241/10.

³⁶⁹ Metin, s. 159/2, 208/1.

³⁷⁰ Metin, s. 187/15, 213/7.

³⁷¹ Metin, s. 100/9.

³⁷² Metin, s. 222/8.

Şems’le karşılaşmak Mevlâna’nın hayatında dönüm noktası olmuştur. Mevlâna vaaz ve nasihat işlerini bir kenara bırakmış ve Şems’in hizmetine girmiştir. Üç yıl ona hizmet etmiş, onun 645/1247 yılında ansızın kaybolması üzerine Selahaddin Zerkûb’u, onun vefatından sonra ise Hüsameddin Çelebî’yi mürşit edinmiştir.

Mevlâna, tasavvuftaki önderliği, her açıdan mükemmel manzumeleriyle İslam dünyasında tasavvufî şiirin en büyük temsilcisi kabul edilmiş ve birçok şair ve yazarı etkilemiştir. Onun önderi olduğu Mevlevîlik tarikatını, ölümünden sonra oğlu Sultan Veled tarikat haline getirmiş ve yayılmasını sağlamıştır. *Mesnevi*, *Divan-ı Kebir*, *Rubâiyyât*, *Mektûbât*, *Fîhi Ma-Fîh*, *Mecâlis-i Seb’a* onun manzum ve mensur eserleridir.

Emîrî şiirlerinde Mevlâna’nın semaina³⁷³, neye³⁷⁴ telmihte bulunur; ayrıca *Mesnevi*’nin ilk beytine³⁷⁵ nazire yapar

Mustafa: Bkz. Ahmed.

Muhammed: Bkz. Ahmed.

Musa: İsrailoğullarına gönderilen ve kendisine Tevrat adlı kitap verilen peygamberdir. Mısır hükümdarı Firavun’a kâhinlerin İsrailoğullarından doğacak bir erkek çocuğun devletine son vereceğini söylemesi üzerine Firavun doğan bütün erkek çocukları öldürtmüştür. Ancak Musa’nın annesi Musa’yı bir sandığa koyup Nil nehrine bırakmış ve onu Firavun’un karısı Asiye bulup saraya götürmüştür. Musa’nın annesi de daha sonra sütanne olarak saraya girmiştir.

Musa büyüdüktan sonra bir gün İsrailoğullarından biriyle kavga eden bir kıptiyi kazara öldürmüş ve Firavun’dan korkarak Medyen’e kaçmıştır. Orada on yıl çobanlık yapmış ve Hz. Şuayb’ın kızıyla evlenmiştir. Musa Mısır’a giderken Tûr dağına yaklaştığında eşinin doğum sancıları tutar. Hava yağmurlu ve karanlık olduğundan Musa ateş aramaya gider. Uzakta yanan bir ateş görür. Yanına yaklaştığında yanan bir ağaç görür; ağaçtan Allah’ın “Ya Musa! Ben âlemlerin Rabbi Allah’ım” hitabını işitir. Musa bunun üzerine Allah’ı görmek ister. Fakat Allah, “Len terânî (Sen, Ben’i göremezsın)” der ve dağa tecelli edeceğini eğer dağ dayanırsa Musa’nın da tahammül edebileceğini buyurur.

³⁷³ Metin, s. 103/ 9, 118/7, 281/5 ile 7, 282/1 ile 3.

³⁷⁴ Metin, s. 22/15, 23/8, 23/13, 43/4, 68/11, 86/14, 118/7, 205/2, 207/3, 216/7, 223/11, 236/10, 237/3, 281/6 ile 8, 282/4.

³⁷⁵ Metin, s. 86/14 ile 15, 281/6 ile 8, 282/4.

Ancak dağ paramparça olur ve Musa da bu tecelli karşısında bayılır. Bu görüşmeden sonra Musa'ya Kelimullâh denilmiştir.

Musa, Mısır'a gidince Firavun'u hak dine çağırır. Firavun ise davete icabet etmez. Musa, İsrailoğullarıyla beraber geceleyin Mısır'dan çıkar. Bunu haber alan Firavun peşlerine düşer, Musa asasıyla Kızıldeniz'e vurunca on iki yol açılır. On iki kabile bu yoldan geçer ancak Firavun ve askerleri geçerken yollar kapanır ve hepsi boğularak ölür.

Hız. Musa asasının yılanı dönüşmesi, elinin koynundan çıkarınca bembeyaz nur olması, suları kan akıtması, kurbağa yağdırması, büyük sinek ve çekirge sürüsü ortaya çıkarması gibi birçok mucizeye sahiptir. Edebiyatta Tûr dağı, Eymen vadisi, yedi beyzâ, Kelim, nur, ağaç, asâ, tecelli ve Firavun kelimeleri onunla birlikte çokça kullanılmaktadır.

Emîrî, Musa'yı Allah'ın Eymen'e çağırmasına ve yanan bir ağaçtan Allah'ın ona hitapta bulunması olayına telmih yapar³⁷⁶; bu olayın anlatıldığı Kasas suresinin 30. ayetine "Ey Mûsâ! Şüphesiz ben, evet, ben âlemlerin Rabbi olan Allah'ım"³⁷⁷ iktibasta bulunur.

Nuh: İdris'ten sonra peygamber olan Nuh, 950 yıl yaşamıştır. Nuh kavmini imana davet etmiş; ancak ona sadece Sam, Ham, Yafes adlı oğulları ile hanımları ve çok az insan iman etmiştir.

Nuh, kavminin eziyet ve alayları karşısında dayanamamış ve onlara beddua etmiştir. Duası kabul olunmuş ve Allah tarafından kendisine gemi yapması vahyedilmiştir. Nuh, inananlarla birlikte gemiyi yapmış ve her çeşit hayvandan bir çift almıştır. Tufan her yeri kaplamış ve gemidekiler dışındaki herkes tamamen yok olmuştur.

Nuh'un uzun ömrü çok uzun yaşamayı simgeler. Nuh'un uzun ömrü yanında Nuh'un gemisi ve Nuh Tufanı'na da çokça değinilir.

Emîrî, sevgilisinin gamıyla ömrünün tükendiğini ve vuslata eremediğini, daha fazla gam çekmeye ömrünün müsaade etmeyeceğini söylerken Nuh'un ömrüne telmih yapar.³⁷⁸

³⁷⁶ Metin, s. 223/6 ve 7.

³⁷⁷ Metin, s. 223/6.

³⁷⁸ Metin, s. 297/2.

Osman: Osman b. Affân, dört büyük halifenin üçüncüsüdür. On iki yıl halifelik yapmıştır. 580 yılında Mekke’de doğmuştur. Ümeyyeoğulları ailesine mensup olup nesebi beşinci ceddi olan Abdi Menaf’ta Hz. Peygamber’le birleşmektedir.

Annesi Erva binti Küreyz b. Rebia b. Habib b. Abdi Şems’tir. Büyükannesi ise Hz. Peygamber’in halası Abdülmuttalib’in kızı Beyda’dır. Künyesi Ebû Abdullah’tır. Bunun dışında “Ebu Amr” ve “Ebu Leyla” diye de anılmıştır. Cennetle müjdelenen on sahabelen biridir.

Hz. Ebu bekir’in yakın arkadaşı olan Hz. Osman, İslam’a inanan ilk kişilerdendir. Bedir dışındaki bütün savaşlara katılmış ve Kur’ân’ı çoğalttırmıştır.

Hz. Muhammed’in önce Rukiyye, onun ölümüyle Ümmü Gülsüm adlı kızlarıyla evlenmiş ve bu yüzden kendisine “Zü’n-nureyn” yani “İki nur sahibi” denmiştir. 656 yılında Kur’ân okurken şehit edilmiştir.

Emîrî, Hz. Osman’ın “Zü’n-nureyn” lakabına ve melekleri bile kıskandıran vakasına değinir.³⁷⁹

Ömer: Ömer b. Hattab, 581 yılında Mekke’de doğmuştur. Dört halifenin ikincisidir. Babası Hattab b. Nüfeyl olup nesebi Ka’b’da Hz. Peygamber ile birleşmektedir. Müslüman olmadan önceki hayatına dair kaynaklarda bir şey bulunmamaktadır. İslamiyet’e karşı çıkanların başında yer alan Hz. Ömer, Hz. Muhammed’i öldürmekle görevlendirilmiş; ancak bu işten vazgeçerek risaletin altıncı yılında Müslüman olmuştur.

Müslüman olduktan sonra Hz. Muhammed’in daima yanında yer almış ve bütün savaşlara komutan olarak katılmıştır. Fıkıh ilminin temellerini atmış ve kaidelerini belirlemiştir. Adaleti, cesareti ve fedakârlığı ile meşhur olmuştur. “Fâruk” yani “Haklıyı haksızdan ayıran” lakabıyla anılmıştır. 644 yılında Medine’de bir köle tarafından şehit edilmiştir.

Emîrî, Hz. Ömer’in “Fâruk” lakabına ve adaletine temas eder.³⁸⁰

Rüstem: İran’ın ünlü milli kahramanıdır. Eşkaniler döneminde yaşamış ünlü bir komutan ve emirdir. İran milli kahramanlarından Zâl’ın Rûdâbe ile evliliğinden dünyaya gelmiştir. Doğumu Simurg’un yardımıyla olmuştur. Çabucak büyüüp, güçlü bir

³⁷⁹ Metin, s. 38/14, 121/5, 283/3.

³⁸⁰ Metin, s. 38/14, 121/4, 283/3.

vücuda sahip olmuştur. İran krallarına yardım etmiş, Beyaz Dev'le savaşmış; Bîjen'i kuyudan çıkarmış ve daha birçok kahramanlık yapmıştır. Üvey kardeşi Şeğâd tarafından hileyle öldürülmüştür.

Rüstem'in yedi yüz batman ağırlığındaki gürzü, zırhı, cesareti ve atı Rahş edebiyatta sıkça kullanılmıştır.

Emîrî, Rüstem'in cesaretine değinir.³⁸¹

Süleyman: Davud peygamberin oğlu olup peygamberlerdendir. Hem padişah hem de peygamber olan Hz. Süleyman İsm-i a'zam yazılı mühürlü yüzüğüyle dünyaya; hatta bütün canlılara ve rüzgâra hükmetmiştir.

Yüzüğü, çok uzaklardaki şeyleri görebilen ve haber getiren Hüdühüd adlı kuşu, Âsaf adlı veziri, Belkıs'la evlenmesi, karınca ile konuşması ve cinlerle olan mücadelesi edebiyatta çokca kullanılan mazmunlardır.

Emîrî, Hz. Süleyman'ın yüzüğüne³⁸², Hüdühüd³⁸³ adlı kuşuna ve tahtına³⁸⁴ değinmiştir.

Şems-i Tebrizî: Büyük mutasavvuf, âlim ve şairdir. Asıl ismi Mevlana Muhammed olan Şems-i Tebrizî, Tebriz'de dünyaya gelmiştir. Doğum tarihi belli değildir. Azeri Türklerindendir. Şemseddîn, yani dinin güneşi diye tanınmıştır.

Dini ilimler tahsilinden sonra Tebrizli Ebubekir Sellaf'a mürid olmuş, ününü duyduğu bütün meşhur şeyhlerden feyz almaya çalışmış ve bu sebeple diyar diyar dolaşmıştır. Bu gezginliğinden dolayı kendisine “Şemseddîn Perende” uçan Şemseddîn denilmiştir. Mevlâna ile karşılaşmasından sonra Mevlâna'nın hayatında büyük değişiklikler meydana getirmiştir. 645/1247 yılında ortadan kaybolmuş ve bir daha görülmemiştir.

Emîrî, Şems-i Tebrizî'ye³⁸⁵ telmihte bulunur.

Vâmık: Vâmık ve Azrâ adlı aşk hikâyesinin erkek kahramanıdır. Çin hakanı Tal-mus'un olağanüstü güzellikteki oğlu Vâmık'a, Gazne padişahının kızı Azrâ görmeden âşık olur. Azrâ'nın resmini gören Vâmık da ona âşık olur. Vâmık, Azrâ'ya kavuşmak

³⁸¹ Metin, s. 275/8.

³⁸² Metin, s. 101/12, 210/7.

³⁸³ Metin, s. 155/3.

³⁸⁴ Metin, s. 171/8.

³⁸⁵ Metin, s. 103/9.

için yola çıkar ve birçok tehlikeler atlatır. Mücadelelerle dolu bu zorlu yolculuğun sonunda iki âşık birbirine kavuşurlar.

Vâmık, edebiyatta aşkı uğruna birçok sıkıntıya katlanan ama asla aşkıdan vazgeçmeyen âşığı sembolize etmektedir.

Emîrî, sevgilisine duyduğu aşkı kendisini Vâmık'a³⁸⁶ benzetir.

Yusuf: Hz. Yakup'un on iki oğlundan biri olan Yusuf, İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerdendir. Yakup'un diğer oğulları babalarının Yusuf'u daha fazla sevmesini kışkandıkları için onu hileyle kıra götürüp kuyuya atarlar, babalarına da Yusuf'u kurt yedi derler. Oradan geçen bir kervan Yusuf'u kuyudan çıkarıp, Mısır Aziz'ine satar.

Yusuf'un eşsiz güzelliği Mısır Aziz'inin karısı Züleyha'yı büyüler; ancak Yusuf ona karşılık vermez. Yine bir gün Züleyha, Yusuf'la ilişki kurmak için odasına gider, Yusuf onu reddedip kaçmak isterken gömleği yırtılır.

Züleyha kocasına Yusuf'un kendisine saldırmak istediğini söyler; bunun üzerine Yusuf zindana atılır ve uzun bir süre zindanda kalır. Orada rüya tabirleri yapar, bir gün Mısır Aziz'inin gördüğü rüyayı doğru yorumladığı için hapisten çıkarılır ve Mısır'a vezir olur.

Birkaç yıl kıtlık olur ve kardeşleri de Kenân ilinden zahire almak için Mısır'a gelirler. Yusuf kardeşlerine kendini tanıtır ve ağlamaktan gözleri kör olan babasına gömleğini gönderip, gözlerinin görmesini sağlar.

Yusuf, eşsiz güzelliği yanında ay ve güneşin ona secde etmesi, kuyuya atılması, Kenanlı oluşu, babasına kardeşlerinin gömleğinin kana bulanıp kurt yedi diye götürülmesi, kuyudan çıkarılıp Mısır Aziz'ine satılması, Züleyha'nın ona âşık olması, Züleyha'yı kınayan Mısırlı kadınların onu görünce turuncu yerine ellerini doğramaları, gömleğinin yırtılıp, zindana düşmesi, rüyaları iyi tabir etmesi, köle iken Mısır'a sultan oluşu gibi önemli olaylarla edebiyatta konu edilmiştir.

Emîrî, Züleyha'nın Yusuf'a ümitsizce âşık oluşuna³⁸⁷, Yusuf'un eşsiz güzelliğine, pazarda satılmasına³⁸⁸, Yusuf'un kıssasına³⁸⁹ değinir ve sevgilisinin güzelliğini anlatırken onu Yusuf'a³⁹⁰ benzetir.

---

³⁸⁶ Metin, s. 79/4.

³⁸⁷ Metin, s. 62/3.

Züleyha: Mısır Aziz'i Kıtîr b. Rahîb'in karısıdır. Yusuf'a âşık olmuş, ondan cevap bulamayınca iftira atıp, hapse atılmasına neden olmuştur. (Bkz. Yusuf)

2.2. DİVANIN TÜRKÇE ÇEVİRİSİ

2.2.1. Gazeller

2.2.1.1. Tevhit Konulu Gazeller

1.

Allah'ın ismi nasıl başta geldiyse sonuna kadar böyle olsun!

Allah'ı zikretmek gönle cila verince, gönlüme nakş olur Alîm sıfatı (her şeyi bilen).

Ruh kalıbı O'nun keremiyle canlandı, Hakk'ın kudretiyle var oldu yeryüzü ve gökyüzü.

Gönül bahçesi gül dalıyla dolar, her şey O'nunla büyür, gelişir.

Sonunda her şey yok olacağından, Hakk'a itaat bizim için bizzat önemlidir.

Mademki bana emanet yüklendi, öyleyse her ne imtihan gelirse sabretmeliyim.

Tevhid cilası gönle sefasıdır, Emîrî O'nu istemede sefa buldu.

2.

Ey Allah'ım işimizi hayra çıkar, sonunda zikirlerimize hayırlar ver!

Allah tektir, bizim ikrarımızdır; gönül daima buna şahitlik eder.

Âlim, Allâm (çok iyi bilen) ve ayıpları örten, hata ve günahlarımızı bağışlayandır!

İçimdeki suçlarımı sayıyorum, bağışlanma dilememiz pişmanlıktandır.

Emîr(î) aşktan bir neşe ister, bizim şiirlerimiz gönül yangınından olur.

3.

Bu bedenimiz kara toprak olmadan önce, bizim Allah'ı zikretmemiz daha iyi oldu.

³⁸⁸ Metin, s. 108/5.

³⁸⁹ Metin, s. 304/4.

³⁹⁰ Metin, s. 178/4, 220/6, 242/2.

Gönül, ezeli aşk şarabının kadehiyle mest oldu, ilahî aşk yolunda bizim uyumamız uygun değildir.

Korku ve tehlikelerle dolu bu menzile düştük düşeli, şükredersek eğer bizim meskenimiz aşk vadisi olur.

Gençlikteki aşk meclisi geçip gider, hakikat mertebesine ermeden bizim gül bahçemiz açmaz.

O'nun yüce ve mukaddes zatını vafettim, ey Emîrî! Bizim için güzel olan ancak senâ ve hamddir.

4.

Senin isminin zikri gönlüme cila verince, sıkıntıya düşmüş olan için ondan şifa vardır.

Gönül aşkta yardımcılar istemez, sadece Allah bana yeterli ve kâfidir.

Allah'ın dergâhından ümitliyim, sonunda hayr olur benim yazım.

Ancak sevgiliye ulaşmaktır benim muradım, onun ayrılığından daha ne zamana kadar heyhat deyip duracağım.

Emîrî'nin suçu kullardan gelir, Allah bizim günahlarımızı bağışlayıp, affetsin!

5.

Kim sana nicelik ve nitelik isnat edebilir? Ey Allah'ım bizi bağışla ve bize merhamet et.

Sen ölüm anında bana öğret de, dilimden "ey Rabbimiz" sözü çıksın.

Ey âlemlerin Rabbi, ihsan sahibi sensin, sonunda amellerimizi hayra çıkar!

Bu gam vadisinde yolumu kaybettirme, ey Allah'ım rehber olsun Mustafa (s.a.v)!

Emîrî daima yakarışla senâ et, her canlının dilinden gelir senâ.

6.

Doğmak ve ölmek bizim doğamızdandır, Allah'ın zatı bu durumdan uzaktır.

Hakk'ın yaratması her sayfada zahir olan, "Allah'ın gücüne bakınız" sözüdür.

Allah'ın tevhidinden bahsetmek hoş olur, şükürler olsun dedim tatlı edadır.

Bize aşktan bir neşe ulaştır! Dost'un aşk yoluna canım fedadır.

Ey Emîrî! Sabır makamında ol! Her ne gelirse hepsi Allah'ın takdiridir.

7.

Herkes senin kapına yönelmiştir, ne güzel senin “Basîrun bi’l-‘ibâd”³⁹¹ vasfın.

Sensin Kâdir (her şeye gücü yeten), yüce ve temiz; biçare gönül seni vasf etmek-ten mutludur.

Bütün gizli sırlar ilminde zahirdir, samimi olan kişi muradına ermiştir.

Kimse kalmaz burada ölümsüz, bütün dünya sebepleri rüzgâr gibidir.

Senin dergâhın kulların sığınağı olduğundan, Emîrî kulun da (dergahına) başını koymuştur.

8.

Bütün eşya zatının birliğine tanıktır, zatının mazharı sıfatlarında tezahür etmiştir.

O’nun aşkı gönülde nasıl parlar, aşkının damlası ne güzel bereketlerdir.

İnsanları, cinleri ve mevcudatı yaratan, O’nun kudretinin işareti hayat ve ölümdür.

Yeryüzü ve gökyüzü kudretinden bir zerredir, aşkının neşesi olur davranışlar.

Tevekkül et Emîrî! Hazır ol, Allah’ın bağışından ulaşır makamlar.

9.

Ey senin temiz zatının sıfatı “Kul huvalâhu ehad”³⁹² sözüdür, insan ve cinlerin di-
linde senin vasfın “Allâhu’s-samed”³⁹³ sözüdür.

Ey âlemlerin Rabbi, sizin lütfunuzun mazharıyım, bağışını istemek için yüz yüze olmaya gerek yoktur.

Ey Allah’ım senin yolunda aciz ve çaresiz kaldım, kimsesiz ve perişanım, kendi lütfunla yardım et!

Hayret³⁹⁴ makamında zayıf ve güçsüz düşmüşüm, hayret makamındaki acizlere daima lütfunu ulaştır.

Ey Rabbim, Emîrî kulunu bağışla! Ey Allah’ım, kullarına çokça merhamet et!

³⁹¹ Basîrun bi’l-‘ibâd: Kullarını görür, “Size söylediklerimi hatırlayacaksınız. Ben işimi Allah’a havale ediyorum. Şüphesiz Allah, kullarını hakkıyla görendir.”, Kur’an-ı Kerîm, 40 Mü’min 44.

³⁹² Kul huvalâhu ehad: “De ki: O Allah bir tekirdir.”, Kur’an-ı Kerîm, 112 İhlâs 1.

³⁹³ Allâhu’s-samed: “Allah Samed’dır. (Her şey O’na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.)”, Kur’an-ı Kerîm, 112 İhlâs 2.

³⁹⁴ Hayret: Tasavvufta korku ve rıza, tevekkül ve recâ arasında bir duraktır. Kalbe gelen bir tecelli sebebiyle sâlikin düşünemez ve muhakeme edemez hale gelmesidir (Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul 2004, s. 260).

10.

Yarab! Kâtiplerin ulusu, bizim için ne yazı yazacak, bu amel defterim senin lüt-funla beyazlaşır.

Dünyadaki bu fani ömür bilirim kalıcı değildir, ister bahar mevsimi ister bayram günü olsun bizim zamanımız sona erer.

Garip ve çaresiz kaldım, senin kapından ümitliyim, ey Allah'ım vuslat gününü ulaştır bize, müjde isterim.

Mülk âlemine³⁹⁵ gelmek bizim için güzeldi, ezeli aşk ışığından bize yeni bir sefa ulaştı.

Bu âlemde çok günahım olmasından utanırım, Emîrî kulunun yüzünü kıyamet günü temizle!

11.

Canımın aşk gamının derdinde bir devası vardır. Gönül tevhitte aydınlanmış, mutluluk bulmuş.

Gönlüm sevgilinin yolunda sadakat gösterdi, riyakâr olana cehennem layık olmuş.

O sevgilinin cemalinin coşkusu parlaklık verir, gözüm yüce ışıkla parlar.

Emîrî seher vaktinde dua ettiğinde, eğer icabet ederse ona sevinirim.

Düşmanlar onun coşkusunu kıskanırlar, şükürler olsun ki böyle güzel bir edaya sahiptir.

12.

Şükürler olsun ki Allah, Kerîm (çok cömert) ve Vedûd (çok seven) dur, onun kudret nazarı gönlüme şuhûd³⁹⁶ gözüyle geldi.

Talih, şans böyledir deyip sabret, bekle! Sonunda sana ulaşır mutluluk.

Bazen mutluluk ulaşır gönle bazen gam, dünyada mutlu ve üzgün böyle olacak.

Dostun talibi oldum, ona yakınlık arıyorum, onu isteme yolunda önüme set çekilmez.

An be an gamdan ah çekti kul Emîrî, o ahtan maksadın ne olduğunu Allah bilir.

³⁹⁵ Mülk âlemi: Cisim ve cismani şeyler âlemi (Abdürrezzak Kâşânî, *Tasavvuf Sözlüğü*, Çev. Ekrem Demirli, İstanbul 2004, s. 362)

³⁹⁶ Şuhûd: Tasavvufta Hakk'ı Hak ile görmek, ilahi tecellileri temaşa etmek, mana âlemini seyretmek demektir (Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 2002, s. 332).

13.

Gönlüm yüce yolun talebindedir, ezeli aşk gönlümde böylece aşikâr olur.

O, vecd³⁹⁷ âlemine ulaşır, kendini tanımaz, hakikat yolunun talibi (hakikat ehli)³⁹⁸ diye adlandırılır.

Gönlümün arzusu çalışıp Harem'i³⁹⁹ tavaf etmektir, Harem çevresinin yakını menzil ve sığınak olur.

Aşk gönülde ezelden beri hidayet mumunu yakar, aşk bize ulaştığında âlem-i kübrâ⁴⁰⁰ olur.

Başka düşünceyi bırak, ahireti hatırla, Emîrî son menzil sana ahiret olur.

14.

Aşk aynasının ışıdır vücûd⁴⁰¹, ondan divane gönle ulaşır şuhûd⁴⁰².

Seher vakti başını Allah'ın kapısına koy, benim için hayırlı amel oldu secdeye gitmek.

Daima Allah'ın zikrini yap! Allah, nefy ü isbât⁴⁰³ zikrine yol gösterdi.

Diğerlerinden istemek hatadır, zira Vedûd (çok seven) olan Allah verir bana rızık.

Ey Emîrî! Sana rızık ulaşır, gönülde vardı yoktu düşüncesi de nedir.

15.

Can ve gönül şuhûd⁴⁰⁴ denizinin boğulanı oldu, sen bana yetersin, sen vericisin, ey Vedûd (çok seven) olan Allah'ım!

Beden kalıbıma bir şebnem serptiğinde bedenim belirdi, ortaya çıktı.

“Kün”⁴⁰⁵ emri “Kân”⁴⁰⁶ keyfince vuku buldu, her birine kendi türünde bir şekil verdi.

³⁹⁷ Vecd: Allah'a gidenlerin konakladığı on menzilden oluşan hallerin altıncısıdır. Kendinden geçme, istiğrak halidir. Hakk'ın sırrına muttali olduğu zaman, ruhun ulaştığı husudur (Kâşânî, s. 577).

³⁹⁸ Hakikat ehli: Fenâ fillah'tan sonra, bekâ billâh'a eren sûfiler için kullanılan bir deyimdir. Bunlar, iradelerini Allah'ın iradelerine bağlamış ve bu sebeple kendi iradelerini terk etmiş kişilerdir (Cebecioğlu, s. 243).

³⁹⁹ Harem: Kabe ve çevresidir (Mehmet Kanar, *Farsça Türkçe Sözlük*, İstanbul 2010, s. 617).

⁴⁰⁰ Âlem-i kübrâ: Büyük âlem demektir. Zâhiren büyük âlem, kâinattır; küçük âlem de insandır. Gerçekte kâinat insanda dürülmüştür. İnsan, bütün âlemlerin aslıdır. İnsan zâhiren küçük fakat hakikatte büyük bir âlemidir (Cebecioğlu, s. 48).

⁴⁰¹ Vücûd: En mükemmel anlamdaki vecd hali; Hakk'ı bulma, erme. Sâlik, beşeriyetinden tam olarak fani olunca Hakk'ı bulur (Uludağ, s. 375).

⁴⁰² Bkz. dipnot 396.

⁴⁰³ Nefy ü isbât: Nakşî ıstılahıdır. Nakşî büyüklerinden gelen ikinci zikir şekli olup, kalb ile yapılan hafî zikrin nefy ü isbât ile yapılmasıdır. Müride telkin edilen “Lâ ilâhe illâllâh” kelime-i tevhidi nefy ü isbât ile yapılır (Cebecioğlu, s. 476).

⁴⁰⁴ Bkz. dipnot 396.

Sonunda bedene güçsüzlük ulaşır, bu narin beden sanki yoktu.
Emîr(î), Allah'ın kapısında yalvarır, hayretten başını secdeye koymuş.

16.

Varlık göğünün perdesinden bütün sırlar ve şahitler çıktı.
Sevgilinin zülfü gönüllerin tuzağı oldu, zülfün halkasını tuzak kurmak için açtı.
Onun takdirinden öyle hüküm düştü, âşıklara böyle mihnet buyurdu.
Hakk'a itaat bizzat talihtir, benim için secde etmekten daha iyi ne vardır?
Razı ol daima razı, Emîrî, sen Dost'u memnun et!

17.

Gönle tesir etmiş "Allah büyüktür" sözü, seher vakti derim "Allah büyüktür".
Allah'ın adını anarım bütün geçitlerde, derim "Allah büyüktür".
Gönül levhasına böyle nakşolmuş, her an söylerim "Allah büyüktür".
Bilirim eğer (kul) tehlikeye düşerse Allah kulların sığınağıdır, "Allah büyüktür".
Sözün özü bütün mana bizzat budur, Emîrî bak "Allah büyüktür".

18.

Gerçi birçok günahımız olsa da; Allah'a hamd olsun ki Allah'ın ismi Gaffâr (çok-
ca bağışlayan) dır.
Hakk'ın aşkının şevkinden nurla dolarız. Her gece gamlı gönül uyanık olur.
Herkes senin nurunla şifa bulur, perişan gönlü gam hasta etti.
Hakk'ın dinini gönülden ikrar ettiğimde ne gam bize! Mevla, Rahman (herkese
merhamet eden) dır.
Emîrî münacatını sunar, nasip oldu birkaç şiir söylemek!

19.

Suçum ve günahım çoktur çok, ne gam bize ki Dost'un adı Settâr (günahları örten) dır.

⁴⁰⁵ Kün: Ol, "O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece "ol" der, o da hemen oluverir.", Kur'an-ı Kerîm, 2 Bakara 117; "Biz bir şeyin olmasını istediğimiz zaman sözümüz sadece, ona, "ol" dememizdir. O da hemen oluverir.", Kur'an-ı Kerîm, 16 Nahl 40.

⁴⁰⁶ Kân (Yekûn): Olur, Ol, "O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece "ol" der, o da hemen oluverir.", Kur'an-ı Kerîm, 2 Bakara 117; "Biz bir şeyin olmasını istediğimiz zaman sözümüz sadece, ona, "ol" dememizdir. O da hemen oluverir.", Kur'an-ı Kerîm, 16 Nahl 40.

Emir ve yasaklarını ikrar eden, bildiren Allah'a hamd olsun ki gönlümde inkâr bulunmaz.

Senin kudretli elinde âlem bir zerredir, gözden gaflet perdesini kaldır!

Hidayet et bana, yol göster! Mahşer günü ateşin dehşetini görmeyeyim.

Ey Allah'ım, Emîrî (senden) bağışlanma ister. Kendi pişmanlıklarını itiraf etti.

20.

Herkes senin kulun, sen herkesin sultanısın, âlemlerin Rabbi, herkesin tanrısı.

Kendi zatının sıfatını kendi bilir, herkese merhamet edenlerinin en merhametlisidir onun sıfatı.

Ne güzel Kâdir (her şeye gücü yeten) ki eşya onun mazharıdır, herkesin Kerîm'i (çok cömert), Kâdir'i (her şeye gücü yeten) ve Hennân'ı (çok merhametli)!

İsteklerin kadısı, duaya cevap veren! Senin lütfunla olur herkesin günahının bağışlanması.

Emîrî gönlün sefasını senden ister, herkesin harap gönlünün sefası.

21.

Bana emrin sırrı böyle kapalıdır, bütün âlem Hakk'ın kudretindendir.

Bütün eşya onun kudretine kanıttır, bu hatt-ı muhakkak⁴⁰⁷ böyle düştü.

O Kâdir (her şeye gücü yeten) elime verdi kalemi, Allah'a hamd olsun ki bu kalem kırıktır. (?)

Aşk kadehinden ölümsüzlük ortaya çıkar, o şarap parlak kadehle olur.

Bütün mahlukat, her şey Hakk'ın (yaratmasının) mahsulü oldu, Emîrî kulun mutlak şahit oldu.

22.

Perdeyi kaldır, gayb çadırından yüzünü göster! Senin aşkınla ne güzel söz söyle-
riz.

⁴⁰⁷ Hatt-ı muhakkak: Bir yazı çeşididir. Çanaklı harfleri, biraz köşeli harfe yaklaşır ve iç genişlikler sülüs-tekinden fazladır. Bina yazılarında ve büyük boy Kur'anların yazımında kullanılmıştır (Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü* s. 329).

İnsan ve peri hepsinin gizli sırlarını bilen, bizim hacetimizi bildiğinden sorumu ona yöneltirim.

Herkes ezeli feyiz sahibinin kapısına sığınır, yüce tanrı bütün kullarının haline merhamet eder.

Eğer perişan gönül ibretle zaman geçirirse, dünya bağının eğlencesi senin için rüya ve hayaldir.

Mutluyuz, Allah halimi bilir, ey Emîrî! Lütuf ondan ulaşır, üzüntü de nedir?

23.

Bana menzil olmuş tevekkül mahallesi, ben mutluyum tevekkül kokusundan.

Ey Allah'ım, türlü isteklerin kadısı, sana tevekkülümü sunarım.

Hayret⁴⁰⁸ yolunda susuz kalmayayım, ulaştır bu susamışa tevekkül ırmağını.

Tevekkül gözüyle ve kaşıyla bize kanaat mahallesini işaret eder.

Ey Emîrî! Hırslarından arın, ne güzeldir tevekkül huyunda olan.

24.

Gönül aynasının kırılması hoş olur, her bir (parçasından) sevgili hâsıl olur.

Baktığım her yerde onun izi belirdi, aşk bir an gönülden gitmedi.

Aşktan başka her ne varsa yakarım, gönlüm sevgilinin aşkına isteklidir.

Sen isteme sebeplerini mükemmel yap, daima kâmil insanı ara.

Gönül aşk ateşimle nasıl saflaşır, Emîrî aşktan gafil olma!

25.

Yüce Allah'a yemin olsun ki aşk bizim için rehber oldu, O dilediğini doğru yola iletendir.

Âşıklara gerçek aşk zerresini ulaştırır, sevgilinin aşkının neşesi Naîm cennetin⁴⁰⁹ tadını verir.

Asıl zatını kendisi bilir, bilmez beşer; nerede bizde o yüce kudreti idrak edecek his?

⁴⁰⁸ Bkz. dipnot 394.

⁴⁰⁹ Naîm cenneti: Sekiz cennetten biridir (Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s. 88).

O Kerîm (çok cömert), Alîm (her şeyi bilen), Gafûr (günahları çok bağışlayan) ve Rahîm (çokça merhamet eden) kullarına sonsuz faziletiyle rahmet eder.

Korku ve ümit içinde çaresiz ve aciz kalmış Emîr(î), Allah'ın onu cehennemde yakmamasını temenni eder.

26.

Dostu talep ederim, böylece iki dünyada pişmanlık çekmem.

Hakk'a itaat ganimet olmuş bana, benim menzilimdir nitekim yokluk yolu.

An be an Hakk'ın yolunu istiyorum, sabah akşam yâ hû⁴¹⁰ çekiyorum.

Hüzünlü gönlüme bir ilgi göster, gözyaşım sonunda kan gibi olur.

Kul Emîrî yüzlerce niyaz eder, gamdan boyum yay gibi olmuş.

27.

Bu dünyayı hayal görüyorum, (bu dünyada) Zü'l-celâl'in (büyüklik ve ululuk sahibi) kudretini görüyorum.

Teslim aldığım âşıkların defterinde, güzel hikâyeler görüyorum.

Sevgilinin güzelliği haddinden fazladır, güzelliği zirvesinde görüyorum.

Bu dünya müminin hapisanesidir⁴¹¹, dünyada yüz melal görüyorum.

Emîrî birkaç nükte bırakmış, bu zamanı fırsat için görüyorum.

28.

Senin vasfın haddinden fazladır, ben senin vasfını nasıl yapayım, vasfın nitelene-
mez, senin zatın hakkında nasıl konuşayım?

Gönül vuslatın isteğinde hüznünlendi, aradığım her yerde çaresizce (onu) soruyorum.

Saki, vahdet şarabından bana vermiş bir kadeh, bu âlemde ben onun şarabının sarhoşuyum.

⁴¹⁰ Yâ hû: Tasavvufta dervişlerin zikir esnasında kullandıkları ve "ey O" anlamına gelen bir deyim. "O" zamiri Allah'ı ifade etmektedir (Uludağ, s. 377).

⁴¹¹ "Dünya mümine zindan, kâfire cennettir" (İsmâ'il b. Muḥammed 'Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ*, Tsh. Ahmed elKallâş Beyrut 1996, I, 494).

Korkarım çünkü günahkârım, perişan halimden dolayı her iki gözümde akan yaşla ıslanmış yüzümü yıkıyorum.

Biçare Emîrîyim, bu gurbete düşmüş, burada su ve havada dolaşan bir kıl gibiyim.

29.

Senin aşkın zuhur etti, ben niye öleyim? İlkbahar gelince niye solayım?

Senin aşk ateşin bu vadiye düşünce, gönlüm sevgilinin talebinde niye üzgün oluyum?

Senin zikrin bana yolda rehber, nasıl uyuyayım, derde deva olunca niye incineyim?

Senin cemalinin eserleridir her taraftaki gül ve sümbüller, gafletle dolu yatakta niye büyüyeyim?

Perişan Emîrî'yi sen kesin nura yaklaştı, ben sevgilinin âşığıyım niye perdede olayım?

30.

Bu gam vadisinde kalmış avare gibiyim, ey Allah'ım kereminle bana derman ulaştır.

Ezelden beri senin ahdine bağlandım, ben o ahitte, o fikirde ve o sözdeyim.

Bana her ne ulaşırsa boyun eğmişim, bana bazen bela tufanı ulaşır bazen yağmur.

Ezeli takdirden kismetime ne düşerse razıyım, kaza ve kaderden her ne gelirse gülerim.

Kimse gamla dolu bu vadide baki kalmayacağından, Emîrî gibi bu cihan mülkünde misafirim.

31.

O'nun aşk neşesi ulaşmış, ne güzel Sübhan ne güzel sultan; aşk kadehinden sarhoş oldu, gerek derviş gerek sultan.

O'nun aşk gamının gönle düşmesiyle nasıl keramet ummanı oldu, bana onun aşkında sonsuzluk denizindeki dalgalar ne güzel.

Suret âlemine⁴¹² bak! Manevi misaller olmuş, ne ibret idi bu eşya açıkça imkân ölçüsünde.

Rindlerin⁴¹³ meclisinde sözü eda etmek zordur, meclisin yabancıları değilim, gönülden iman getirmişim.

Emîrî bu hicran gamı bizim için ne ağır yük ne dünya ıstırapı oldu, bedenim hicranın incinmiş.

32.

Eğer nimet veren (Allah'ım) bize uygun görürse, bu karanlık gönül aydınlanır.

Her şeyi ibadet etmemiz için yarattı, bu beden hizmet için tayin edilmiş.

Ey Allah'ım yolumda hidayet et, yolumda Hâdî (hidayete erdiren) ve Mehdî (yol gösteren) sensin.

Gönlümde mâsivâyâ⁴¹⁴ yer verme, gönülden diğer bütün şeylerin düşüncesini çıkar.

Emîrî sevgilinin talibi ol, tecellinin girmesi için pencere aç.

33.

Hakk'ın "Küllü men aleyhâ fân"⁴¹⁵ vahyi varken nasıl olur dünya mülküne meylim.

Kimse kalmaz bu mekânda baki, tüm bu yer ve gökyüzü geride kalır.

Kudret eli kalemi (eline) almış, seçkin çizmiş insanın nakşını.

Emîrî vuslat bayramı ulaşırsa, öyle bayrama kurban olurum.

Sevgilinin aşk yolunda ölürüm, halim dünyada destan olur.

34.

Kitab-ı mübîn⁴¹⁶ bana mürşid olur, ondan bana hâsıl olur ayne'l yakîn⁴¹⁷.

⁴¹² Suret âlemi: Misal ve ruhaniler âlemi suret âlemi, gözle görünen şekillerin teşkil ettiği âlem ise sûri âlemidir (Uludağ, s. 234).

⁴¹³ Rind: Dışı melâm, içi selîm olan kişidir. Rindler iç estetiğe önem verip, kalplerini her türlü pislikten temizlemeyi amaçlarlar (Cebecioğlu, 520).

⁴¹⁴ Mâsivâ: Allah'tan başka her şey (Uludağ, s. 235).

⁴¹⁵ Küllü men aleyhâ fân: "Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır.", Kur'an-ı Kerîm, 55 Rahmân 26.

⁴¹⁶ Kitab-ı mübîn: Kuran-ı Kerim'dir. Sûfî ıstılahında levh-i mahfûz'un nefis-i kül yada akl-i kül hatta ilm-i ilahîden oluşan bir bölümüdür ('Alî Ekber Dihhudâ, *Luğatnâme*, Tahran 1337 hş., XXXIX, s. 339).

(O), zahir ve batın (açık ve gizli) dır; bütün eşya şahittir; insanı “Min mâin mehîn”⁴¹⁸ olarak yaratandır.

Rahmet suyundan damla ulaşınca eşyanın sureti apaçık ortaya çıkar.

Âlim, Allâm (çok iyi bilen) ve ayıpları örten, yaratıcı, mabut “Rabbu’l-âlemîn”⁴¹⁹

Ey Emîrî! İbretle bakarsan Hakk’ın nurundan yeryüzü nurla dolmuş.

35.

Böyle ulaşmış gönle Burhan’ın delili, gönle bundan daha iyi ümit nedir? Hakk’ın ismi Rahman (herkese merhamet eden) dır.

Her ne kadar özüm toprak, rüzgâr ve su olsa da ne güzel müjdedir “Alleme’l-insân”⁴²⁰ ayeti.

Gel de akl-ı külün⁴²¹ neticesi irfanı elde edelim, benim için nasıl hayat kaynağıdır irfan meşrebi.

Gönüldeki aşk zerresinin makam ve mevkiden daha iyi olduğu benim nezdimde, ne Dârâ’nın mülkünün ne Hakan’ın haşmetinin değeri vardır.

Bil ki izzet perdesi benim duygularımın dışındadır, Emîrî zamanda ve mekânda Dost’u talep eder.

36.

Herkesin rızkını verdi “Rabbu’l-âlemîn”⁴²², ibadet et böylece olur yakîn⁴²³.

Müminin namazı gönlün miracı oldu, namazda dilinle yardım iste.

Bazen korku bazen ricaya sahibim dahası, Hak bize nasip eder beyaz tenli, güzel gözlü huriyi.

Ölüleri diriltten ve cihanı yaratan, insanı “Min mâin mehîn”⁴²⁴ olarak yaratandır.

⁴¹⁷ Ayne’l yakîn: Görürcesine bilmek. Müşahede ve keşif kaynaklı bilgidir (Kâşânî, s. 406).

⁴¹⁸ Min mâin mehîn: Bayağı bir sudan, “Sonra onun neslini bir öz sudan, bayağı bir sudan yarattı.”, Kur’an-ı Kerîm, 32 Secde 8; “Biz sizi bayağı bir sudan (meniden) yaratmadık mı?”, Kur’an-ı Kerîm, 77 Mürselât 20.

⁴¹⁹ Rabbu’l-âlemîn: Âlemlerin Rabbi, “Hamd, âlemlerin Rabbi Allah’a mahsustur.”, Kur’an-ı Kerîm, 1 Fâtiha 2; “Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur.”, Kur’an-ı Kerîm, 37 Sâffât 182.

⁴²⁰ Alleme’l-insân: İnsana öğretti, “İnsana bilmediğini öğretti.”, Kur’an-ı Kerîm, 96 Alak 5.

⁴²¹ Akl-ı kül: Allah’ın kudretinden ilk evvel ortaya çıkan akıl. Arş-ı azâm, Cebrâîl, Hazreti Muhammed’in (s.a.v) nuru (Cebecioğlu, s. 45).

⁴²² Bkz. dipnot 419.

⁴²³ Yakîn: Kesin ve apaçık bilgidir. Delille değil, iman gücüyle apaçık olarak görme; saf kalple gaybı temaşa, fikri muhafazayla sırrı mülâhaza etmek (Uludağ, s. 378).

⁴²⁴ Bkz. dipnot 418.

Ey Emîrî! Gönülden gafleti at, nazik ömrü eyvah ile geçir.

37.

Sen dilinle şükret “Rahmeten lil âlemîn”⁴²⁵, “Huden lil muttekîn”⁴²⁶ Kur’an benim için yeterli hediyedir.

Sana hak din her ne buyurursa itaat et, Allah’a şükürler olsun “Hayru’l-hâkimîn”⁴²⁷ ondadır.

Suç işlemişim ondan öylesine utanç duyuyorum, ben aynı şekilde itiraf ediyorum “Kunnâ hâtîn”⁴²⁸ sözünü.

Ey Allah’ım tövbemi kabul et, sana muhtacım! Her ne kadar günah işlesem de pişmanlık duyan kavimden oldum.

Peygambere doğru giderim mahşer gününde ey Allah’ım, bana hidayet et, “Zalike’l-fevzu’l-mübîn”⁴²⁹.

Ey Kerîm (çok cömert) ve ey Rahîm (çokca merhamet eden)! Gece gündüz (senden) isterim, ey Allah’ım kalplerimizi aç, çünkü Sensin “Hayru’l-fâtihîn”⁴³⁰.

Mahşer günü beni âşıklar grubuyla çağır, senin lütuf müjden geldi âşıklar grubuna.

Hatalarımızı affet! Sen kendinden yardım istenen cömert tanrısın, suçlular grubuyla gelmemem için inayet et.

Başını yere koyarak bağışlanma iste, yalvar! Emîrî, Hakk’ı yâd eder, O, “Hayru’l-gâfirîn”⁴³¹ dir.

⁴²⁵ Rahmeten lil âlemîn: Âlemlere rahmet olsun diye, “(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”, Kur’an-ı Kerîm, 21 Enbiyâ 107.

⁴²⁶ Huden lil muttekîn: (Allah’a karşı gelmekten) sakınanlar için bir yol gösterici, “Bu, kendisinde şüphe olmayan kitaptır. Allah’a karşı gelmekten sakınanlar için yol göstericidir.”, Kur’an-ı Kerîm, 2 Bakara 2.

⁴²⁷ Hayru’l-hâkimîn: Hükmedenlerin en hayırlısı, “Eğer içinizden bir kısmı benimle gönderilen gerçeğe inanmış, bir kısmı da inanmamışsa, artık Allah aramızda hükmünü verinceye kadar sabredin. O, hüküm verenlerin en hayırlısıdır.”, Kur’an-ı Kerîm, 7 A’râf 87; (Ey Muhammed!) Sana vahyolunana uy ve Allah hükmünü verinceye kadar sabret. O, hüküm verenlerin en hayırlısıdır.”, Kur’an-ı Kerîm, 10 Yûnus 109.

⁴²⁸ Kunnâ hâtîn: Biz hatalıydık, “Yusuf (a.s)’ın kardeşleri” şöyle dediler: “Ey babamız! Bizim günahlarımız için mağfiret dile. Gerçekten biz, bilerek günah işleyenlerden olduk.”, Kur’an-ı Kerîm, 12 Yûsuf 97.

⁴²⁹ Zalike’l-fevzu’l-mübîn: Bu apaçık bir zaferdir, “İnanıp salih ameller işleyenlere gelince, Rableri onları rahmetine sokacaktır. İşte bu apaçık başarıdır.”, Kur’an-ı Kerîm, 45 Câsiye 30.

⁴³⁰ Hayru’l-fâtihîn, Fethedenlerin en hayırlısı, “Allah, bizi sizin dininizden kurtardıktan sonra eğer ona dönersek mutlaka Allah’a karşı yalan uydurmuş oluruz. Rabbimiz Allah’ın dilemesi olmadıkça, sizin dininize dönmemiz bizim için olacak şey değildir. Rabbimiz her şeyi ilmiyle kuşatmıştır. Biz yalnız Allah’a tevekkül ettik. Ey Rabbimiz! Bizimle kavmimiz arasında gerçekle hükmet. Çünkü sen fethedenlerin en hayırlısısın.”, Kur’an-ı Kerîm, 7 A’râf 89.

38.

Din beni doğru yola ulaştırdı, ey Allah'ım benden hata gelmez, âmin.
 Bir an dilimden eksik olmaz, gönül Dost'un tespih ve zikriyle süslüdür.
 Seher vakti ağlayarak yalvarırım, hoş olur nemli gözler yalvarmada.
 Din ehli gafil olmaz seher vakti, seher vaktinde hüznü bir yakarış yükseldi.
 Ne güzel yaratıcı ki kudret gösterir, bütün nesrin yaprakları defter olmuş.
 Halkın geçimini sağlamak için ay ve yıldızlar hep çalışma içindedir.
 Ey Allah'ım sen niyazımı kabul et, Emîrî bunca istiğfar etti.

39.

Bu tatlı can azaptan korkar, Bana yardım et, ey yardım isteyenlere çokça yardım eden (Allah'ım)!

Sonunda geldi benim için o göç zamanı, ne olacak benim için o zamanın halleri.
 Ey Allah'ım, türlü hacetlerin kadısı, perişan gönlü üzgün bırakma!
 Ey Allah'ım şahadet getirdim, bu din yolunda istikrarlı olurum.
 Emîrî senden lütuf ve ihsan diler, hayır duamıza âmin de.

40.

Ey Allah'ım dayanağım sensin, benim sözüm “Lâ ilâhe illâllâh”⁴³² tır.
 Sahip olduğum her şey hızla yok olur, izzet ve makamdan gönlün maksadı nedir?
 Senin yakınlığın olmuş gönlümdeki düşünce, senin yakınına nasıl yol bulurum?
 İsyan ettiğim her şeyden pişmanım, an be an gönülünden ah çekerim.
 Emîrî! Kendi dersini ezberle, ne zamana kadar kalacak gözde siyah ve beyaz. (?)

41.

Ey Allah'ım seher vakti isteğimi reva kıl, Allah'ın dışındakileri gönülünden çıkar.

⁴³¹ Hayru'l-gâfirîn: Bağışlayanların en hayırlısı, “Mûsâ, kavminden, belirlediğimiz yere gitmek için yetmiş adam seçti. Onları sarsıntı yakalayınca (bayıldılar). Mûsâ, “Ey Rabbim! Dileseydin onları da beni de bundan önce helâk ederdin. Şimdi içimizden birtakım beyinsizlerin işledikleri günah sebebiyle bizi helâk mı edeceksin? Bu, sırf senin bir imtihanındır. Onunla dilediğin kimseyi saptırırsın, dilediğini de doğruya iletirsin. Sen, bizim velimizsin. Artık bizi bağışla ve bize acı. Sen, bağışlayanların en hayırlısı” dedi.”, Kur'an-ı Kerîm, 7 A'râf 155.

⁴³² Lâ ilâhe illâllâh: Allah'tan başka ilah yoktur, “Bil ki Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. Hem kendinin, hem de inanmış erkek ve kadınların günahlarının bağışlanmasını dile! Allah, gezip dolaştığınız yeri de, içinde kalacağınız yeri de bilir.”, Kur'an-ı Kerîm, 47 Muhammed 19.

Sana yakın olmak izzettir, hakkımda istiratahğâhı güzel olsun derler.
 Gönlüme başka düşünce gelmez, gönlüm bizzat sana nazargâh oldu.
 Bu âlemde geçtik gittik, bizim için dergâhına yakın olmak mümkün olsun.
 Sen gönlün bütün sırlarını bilirsin, Emîrî kulun her an ah çeker ah.

42.

Günah işledim evet ben zaman zaman, gönlümde pişmanlık Allah'tan bağışlanma dilerim.

Kâdir (her şeye gücü yeten) ve âlemin çokca rızkını veren Allah'ım! Herkes sana muhtaç emir, dilenci ve şah.

Nerede gizlenir gizli sırlar, bütün gönül sırlarından haberdardır.

Ey Rabbim benim kılavuzum olur senin lütfun, Ey Allah'ım kendine doğru yol göster!

Emîrî daima et tevekkül, sen çokca yap "Allah bana yeter" zikrini.

43.

Ruh levhasının cilası "Lâ ilâhe illâllâh"⁴³³, benim dilimin viridi gibidir "Lâ ilâhe illâllâh".

Bundan ulaştı tüm fakir ve zenginin zenginliği, bana gizli hazine "Lâ ilâhe illâllâh".

Aziz ve yüce Allah'ın fazilet nimetini açmış, sofranın kilidi "Lâ ilâhe illâllâh".

Fakirlerin kalbinin cilası, aydınlık güneşin ışığı, yaşlı ve gencin sefası "Lâ ilâhe illâllâh".

Ne güzel bağış ve fazilet iki tevhit kelimesi, gönülde iz bırakmış "Lâ ilâhe illâllâh".

Kudret kâtibi yazmış yüce cennetin kapısına, çekmiş apaçık hat "Lâ ilâhe illâllâh".

Benim için ezeli ahit gibi olmuş, ikrar ederim imanın işareti ve sözü "Lâ ilâhe illâllâh".

Ruh bülbülünün sesi oldu benim için Allah'a hamd olsun, gönül ehlinin nidası "Lâ ilâhe illâllâh".

---

⁴³³ Bkz. dipnot 432.

Emîrî dilin zikri oldu sana ister sabah ister akşam, her iki cihanın dostu “Lâ ilâhe illâllâh”.

44.

Gece gündüz Allah’tan bağışlanma dilerim, Allah inayet etsin isterim.

Bana O’nun Rahman (herkese merhamet eden) ismi yeterlidir, her seher vakti tekrarlarım zikrini.

Sevgilinin aşk yoluna adım attım, yolun azığı bizim için tevekküldür.

Günahkârım ey Allah’ım bağışla! Pişmanım gönülden çekerim ah!

Gönülde aşkından bir zerre belirir, gönül makam ve mevkinin esiri olmaz.

Felek heybetten eğildi kaldı, güneş ve ayla birlikte hepsi itaat ettiler.

Emîrî! Sen Allah’ın tevhidini söyledin, sana Allah’ın tevhidi olmuş yoldaş.

45.

Allah’ın zikri kalemden nakşolunca, gece gündüz “Lâ ilâhe illâllâh”⁴³⁴.

Nimet ulaştı bana Allah’a hamd olsun, gece gündüz “Lâ ilâhe illâllâh”.

Allah’ın sığınağı dışında hiçbir şey baki olmaz, gece gündüz “Lâ ilâhe illâllâh”.

Ey Allah’ım benim mektubumu siyah yapma, gece gündüz “Lâ ilâhe illâllâh”.

Emîrî kendi itaatini bozma! Gece gündüz “Lâ ilâhe illâllâh”.

46.

Seher vakti gönülden ve candan gelir “Tûbû ilâllâh”⁴³⁵ narası.

Gönül sahiplerinin pişmanlık âdeti, hata ve suçlarımızı bağışla Allah’ım!

Ey Allah’ım aşk vadisine yol göster, nefsin hevesinde kaybolmayayım.

Gece gündüz gönülde şevkine sahibim, sevgilinin aşk yoludur gönlün isteği.

Bu kutlu günlerde gafil olma, Emîrî göç zamanını hatırla sen her an!

⁴³⁴ Bkz. dipnot 432.

⁴³⁵ Tûbû ilâllâh: Allah’a tövbe ediniz, “Mü’min kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. (Yüz ve el gibi) görünen kısımlar müstesna, zînet yerlerini göstermesinler. Başörtülerini ta yakalarının üzerine kadar salsınlar. Zinetlerini kocalarından yahut babalarından, yahut kocalarının babalarından yahut oğullarından yahut üvey oğullarından yahut erkek kardeşlerinden yahut erkek kardeşlerinin oğullarından, yahut kız kardeşlerinin oğullarından, yahut müslüman kadınlardan, yahut sahip oldukları kölelerden, yahut erkekliği kalmamış hizmetçilerden, yahut da henüz kadınların mahrem yerlerine vakıf olmayan erkek çocuklardan başkalarına göstermesinler. Gizledikleri zinetler bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar. Ey mü’minler, hep birlikte Allaha’a tövbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz!”, Kur’an-ı Kerim, 24 Nûr 31.

47.

Bütün âlem Allah'ın nurunun ışığıdır, benim için Allah'tan başka rızık veren yoktur.

Allah'ın o temiz zatı bakidir, sığınak olan her ne varsa hepsi fanidir.
İnsanların, suretlerin yaratıcısı ve mazharı, bütün dilenci ve düşkün muhtaçtır.
Ulaşan rahmet suyunun bir damlasından, yeryüzünde renk ve koku buldu nebat.
Şahidim ben Rabbimiz bir tektir, Emîrî tüm eşya kanıttır.

48.

Ne güzel yaratıcı, onun Hayy (daima diri olan) ismini zikrederim, “Kün”⁴³⁶ emriyle oldu her şeyin varlığı.

Yüce Allah'ın cemali gizlidir, gönlüm inlemekte ayrılıkta ney gibi.
İştittim ezelde ona kavuşma sözünü, ne zaman gelir kavuşma zamanı, ne zaman?
Gönlün nuruyla söz tekrarlanır, benim ayrılık mektubum bitmemiş.
Ey Allah'ım yol göster kavuşmaya, Emîrî böylece senin yoluna ayak basar.

49.

Ey Allah'ım sen, bana aydınlık ulaştır da dergâhına aşinalık bulayım.
Ey Allah'ım perişan gönle şifa ver, bütün hasta gönüllere şifa ver!
Dünya ıstırabından özgür kıl, gam ve üzüntüden kurtuluş bulayım.
Eski yerimden ayrı düştüm, gamdan inleyenim, ayrılık derdinden.
Ey Allah'ım yolumu hakikate ulaştır, Emîrî senden kılavuzluk ister.

50.

Hakk'ın nurundan var olmuş her şey, Hakk'ın ismiyle başlar bu mektubum.
Asıl vatanımdan ayrı düştüm, ayrılıktan gönlüm ney gibi delindi.
Gönül levhasına gelmez kıskançlık ve hainlik, benim için gönle sefa verir padişah.
O'nun yüzünün aşkı belirsin diye aşkının ateşini gönle ve cana koydum.
Ne güzel Kayyum (zatı ile kaim olan), insanları ve cinleri yaratan Allah'ım, Emîrî onun zikrini yapar ne güzel Hayy (daima diri olan) olan Allah'ım.

---

⁴³⁶ Bkz. dipnot 405.

51.

Ne güzel Kayyum (zatı ile kaim olan) ve Kâdir (her şeye gücü yeten) olan Allah, şüphesiz O diridir, O'nun yaratmasıyla var oldu her şey.

Suç ve günahımdan utanırım, pişmanlıktan neyin nefesi gibi ah çekerim.

Makamımı yakınlık mertebesinde yap, ey Allah'ım ayrılık mektubumu bitir.

İçimdeki aşk ateşinden yanarım, deva oldu gönül yangınımıza.

Allah uygun görür yol gösterirse, Emîrî sevgilinin yakınlığına iz bul.

52.

Ey Allah'ım sana sığındım, kalbimize nurunla sefa ver!

Âşıkların aşk iddiası vardır, candan bağılılık mertebesinde benden başkası yoktur.

Ey Allah'ım yüzümüzü beyaz yap, bizi ihlâsa doğru yönelt!

Sen niyazımızı kabul et, zira gönül üzüntüden vay demez.

Emîrî ihlâsla baş koydu, onun suçunu kendi lütfunla bağışla!

53.

Benim dilimin derdi Allah benim rabbimdir, açık beyan olmuş Allah benim rabbimdir.

Allah'ın ismi korkularıma sığınak oldu, mihnetten emniyette oldu Allah benim rabbimdir.

Allah'ın lütfundan bize nasip oldu, sonsuz nimet Allah benim rabbimdir.

Yüce Allah'ın şanı ne yücedir, gönül levhasının nişanı Allah benim rabbimdir.

Emîrî gönülden ve candan itiraf etti, ölümsüz mutluluk Allah benim rabbimdir.

2.2.1.2. Naat Konulu Gazeller

54.

Peygamberlik sabahının mazharı, nebilerin güneşi, yüce Allah'ın dergâhının öncü lideri!

O peygamberin salâvatından gafil olma, ey bütün Müslümanlar yaratılmışların en hayırlısına salâvat getirin!

Âlemlerin Rabbinin yarattığı ilk güzel ruh, âlemin bütün yaratıkları onun nuruyla nurlandı.

Gönül gamdan kararmış ey cömertlik ve kerem kaynağı, bu perişan gönül feyzinle sefa bulur.

Allah’a şükür ki Mustafa’nın (s.a.v) dininin yolu oldu benim yolum, ey Emîrî! Onla bu din yoluna açıklık geldi.

55.

Ey ezelden beri varlık bağımız, ebediyete kadar cömertlik aracımız!
 Senin için bu ne şeref bu ne fazilettir; zira bizim Tanrımız, “Habibim” dedi sana.
 Başımı koydum sabah akşam secdeye, bizim secdemiz senin mihrabın gibi olmuş.
 Senden başka kimseye şefkatim yoktur, senden hâsıl olur bizim maksadımız.
 Emîrî’nin hali sana mazhardır, gönlümüzde senin sevgin mevcuttur.

56.

Ne güzel senin dinin üstün dinlerdendi, sana itaat etti her parlak yıldız.
 Sana salât u selam getirmekten bir an boş durmam, her gün seni zikretmeye rağbet ederim.
 Hidayet nuru gönülde parlar, gönlümden nurun kaybolmasın!
 Arkadaş ve dosttan uzak kalsam da, arkadaş olarak senin sefa dolu sözün yeter bana!
 Emîrî, Mustafa’nın (s.a.v) ruhuna salâvat getirdi, konuları anladı.

57.

Ruh senin isminin fedası ey Ebtehî⁴³⁷ lakaplı, Türk’ün sevgilisi, Acem’in övüleni, Arab’ın seçkini!
 Her olağanüstü şey senden ortaya çıkmış, ey senin kudretinin mucizeleri ne güzel şaşkınlık!
 Herkes senin vuslat zülâline talip olmuş, bizi senden ayrı koyma, dudağımız susuz kalmış.

⁴³⁷ Ebtehî: Ebtehli, Kureyşli. Ebteh, Mekke ve Mina arasında bulunan ve Mina’ya daha yakın olan Kureyş’in dışında bir yerdir. Ve Ebtehî Peygamberin lakaplarından biridir (Dihhûdâ, II, s. 275).

Senin güzel saçının ve yüzünün vasfını işittikçe, gece gündüz zikretmişim gece gündüz.

Hakikat yoluna yönelenler (hakikat ehli)⁴³⁸ niye gam çeksin, senin din yolun olur istenilen rehber.

Senin lütfun ulaşmış dünya halkına ne güzel nimet, senin lütuf bağının hurma ağacından gelir bize taze hurma.

Hüsn-ü edebin ki ümmetin amellerinin süsüdür, sünnet ulaşmış senden bize edep huyu.

Emîrî'nin sana muhabbet isteği vardır, bizim için mahallene ulaşmak ne güzel mutluluk.

58.

Elest⁴³⁹ yolunun davetinin önde gideni, peygamberlerin şahı, varlıkların iftihar!

Onun yeri olan peygamberliğin başköşesine kendi hallerinin yetineni geldi oturdu.

Kabe'yi zulüm ve sitemden temizleyen, onun mucizesiydi putların kırılması.

Senin huyun yerde ve gökte meşhur oldu, sana hürmet eder bütün bu yukarıda ve aşağıdakiler.

Yeryüzü seninle şeref bulmuş, senin için süslenmiş var olan cennet.

Perişan halim sana zahirdir, Emîrî çokça şefkat ve sevgi duyar.

Senin methin nasıl yapılabilir, o ne yapsın el elden üstündür.

59.

Allah'ın nuru sana baş tacı gibi olunca, gece senin yakınlık konağın oldu miraç.

Gönle aşk ateşi düşünce, senin aşkın "Sirâcun vehhâc"⁴⁴⁰ olmuş.

Senin ilmin ki yayılmış, sanırım dalgalı denize ulaşmış.

Senin fakirliğin ki dindarların iftiharıdır, ne olur eğer bize ulaşsa taç?

Bize isyan rüzgârı ulaşmış, onun yağmalamasıyla itaat olmaz.

Senin ümmetinin defteri korundu, bizi sen defterden çıkarma!

⁴³⁸ Bkz. dipnot 398.

⁴³⁹ Elest (Bezm-i elest): Allah'ın ruhlara "Ben sizin Rabbiniz değilim" dediği ve ruhların da "Evet öyledir" diye cevap verdiği meclis. Bu toplantı ruhlar bedene girmeden önce yapılmış; ruhlar ile Allah arasında sözleşme vuku bulmuştu. Allah ruhları verdikleri bu sözün sınanması için bu imtihan dünyasına gönderdi (Cebecioğlu, s. 101).

⁴⁴⁰ Sirâcun vehhâc: Aydınlatıcı kandil, "Alev alev yanan aydınlatıcı ve ısıtıcı bir kandil yarattık.", Kur'an-ı Kerîm, 78 Nebe 13.

Herkes ister senden şefaât, düşkün Emîrî muhtaçtır.

60.

Ey senin güzel hayaline akıl ve hayal nasıl ulaşır, senin vasfına dair insanlar nasıl mükemmel sözler söyleyebilir?

Senin gölgen Hakk'ın emriyle olmuş felekte beyaz bulut, senin izzetinin gölgesi nasıl yok olabilir?

Peygamberlik sarayı her şeyden yukarıda olmuş, akıl kuşum pek kolsuz kanatsız (oraya) nasıl ulaşır?

Seni beklerim, halimi gör, susuzum senin aşkına, zülâl suyu ne zaman ulaşır?

Bana seher vakti sabah rüzgârı senin tarafından ne zaman ulaşır, Emîrî senin sevgine sahiptir, kavuşma kokusu ne zaman ulaşır?

61.

Ey kederli kimsesizlerin dostu, senin değerini nasıl bilir idrak?

Senin ayağından iz kalsın diye seni arzulamakta cümle felek.

Senin cisminin saf nur olduğu açıktır, senin zatında zerre ayıp yoktur, hâşâ!

Burada çok gam çekmişim, ceza gününde ferahlarım.

Gönül aşkının isteğinin talebinde, Emîrî toprağa düşmüştür.

Hazır olarak geleceğim ceza gününde, (işte) o zaman yolum tehlikeli olmaz.

62.

Senin nurun gamlı ruhun ışığı, senin aşkınla sine parçalanır.

Senden lütuf ulaşsın isterim, dünyada yolum tehlikeli olmuş.

Bu izzet ve şeref bizzat senindir, senin övülen kisven oldu “Levlâke”⁴⁴¹ sözü.

Gözüm onla aydınlansın diye, cennetinden bir zerre ulaştır toprağa.

Bize kendi lütfunu ulaştır, senin lütfunla gönül ferahlar.

Günah tozuyla battım, eyvahlar olsun, senin şefaât suyunla temizlenirim.

Çaresiz Emîrî ümitlidir, sen elini tut, kederlidir.

⁴⁴¹ Levlâke: Sen olmasaydın, “Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım”, (‘Aclûnî, II, 214).

63.

Cemalinde zahir olmuş bütün o mükemmel güzellik, yeryüzünün en fasihi, sen ne güzel konuşmacısın!

Senin bütün şerefli vakitlerin ibadetle geçti, her yerde senin namazın için Bilâl uyandırıcı oldu.

Kendi ümmetine şefkatlidir Arap peygamber, susuzlara ceza günü zülâl suyu verir.

Onun huy ve sıfatı oldu bütün cihanın övüleni, o, Haremeyn'in⁴⁴² imamı iyi huylu oldu.

Emîr(î)! Onun emir ve yasakları bütün cihanın meşhuru, Resul-i sakaleyn⁴⁴³ hakkında olmuş bütün sözlerim.

64.

Ey sevgilim nasıl olur da senin mahallenden bize nesim rüzgârı ulaşır, böylece onla perişan gönle Naîm cennetin⁴⁴⁴ tadı ulaşır.

Ey Allah'ın Resulü bana kılavuz sensin din yolunda, ey önder sen bize doğru yolu göster.

Senin temiz varlığın oldu âlemin mülkünde açıklayıcı, peygamberlik sırrının hazinedarı, kadim nutkun hâfızı.

Şerefli zatının cevheri Allah'ın lütfunun mazharı, güzel yüz ve iyi huy “İnnehu hulkun azîm”⁴⁴⁵dir.

Ey Emîrî! O Hâşimî soyundan gelen peygamber şefaatçi oldu, cömerdin elinden cömertlik dışında bir iş gelmez.

65.

Sevgilinin isteğine meylederim, böylece iki dünyada dert çekmem ben!

Ceza günü sen bana şefaatçi ol, nitekim benim menzilimdir yokluk yolu.

⁴⁴² Haremeyn: Mekke ve Medine şehirleridir. Kabe ve Peygamberin ravzası genel olarak ise Mekke ve Medine'dir (Dihhudâ, XIX, s. 469).

⁴⁴³ Sakaleyn: İnsanlar ve perilerdir. İmam-ı sakaleyn ya da resul-i sakaleyn ise Hz. Muhammed (s.a.v) dir (Dihhudâ, XV, s. 36).

⁴⁴⁴ Bkz. dipnot 409.

⁴⁴⁵ İnnehu hulkun azîm: Şüphesiz o yüce bir ahlaktır, “Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin.”, Kur'an-ı Kerim 68 Kalem 4.

Daima senin yolunu isterim, seni istemekte yâ hû⁴⁴⁶ narası çekerim.
 Senin aşkının cazibesi gönle yerleşti, gözyaşı aktı sanki kan gibi.
 Kul Emîrî yüzlerce niyaz eder, gamdan boyum yay gibi olmuş.

66.

Sabah akşam Allah'ı zikreden, peygamberlerin iftiharî, insanların seçkini gelmiş
 artık söylenecek söz yoktur.

Nazm-ı şerif senden rivayet oldu, senin sözünle nizam buldu cihan.
 Dinin sahibi, peygamberlerin önderi, iki cihanda buldun ihtiram.
 Senin hutben nasihat kaynağı oldu, iki sarayda (cihanda) sen oldun imam.
 İbadet ayı olmuş Müslümanlar için, oruç ayının gecesı sefa kaynağıdır.
 Lam ve elif rumuz harfleridir, efendinin sırlar mahzeni, selam onun üzerine olsun!
 Emîrî sabah akşam eder selam, haber gönderdi ona bütün melekler.

67.

Ey senin adımın her adımın öncüsü! Senin yolunun toprağından taç ulaşır başımı-
 za.

Senin mucizen olmuş kitab-ı mübîn⁴⁴⁷, senin dinin oldu zulüm ve sitemi def eden.
 Senin gölgen arş-ı âlâdadır, senin selvi boyun süsler Harem'i⁴⁴⁸.
 Bana kendi yakınlığına yol ver, iki cihanda muhterem oldun.
 Ey Nil nehri gibi cömert olan sen! Kul Emîrî senden cömertlik bekler!

68.

Senin güzel ahlakının methi oldu “İnnehu hulkun azîm”⁴⁴⁹, ey Allah'ın Resulü
 senle şifa bulur hasta kalpler.

Sen güzel huylarıyla övülmüş, seçilmiş ve bütün yaratılmışların en hayırlısı, senin adın her yerde âlemin meşhuru olmuş, iki mim.

Müminler ruhlar âleminin⁴⁵⁰ tanıdığı idiler, ezelden beri iyi huy dolayı senin sevgine meyletti.

⁴⁴⁶ Bkz. dipnot 410.

⁴⁴⁷ Bkz dipnot 416.

⁴⁴⁸ Bkz. dipnot 399.

⁴⁴⁹ Bkz. dipnot 445.

Kendi yüzümü nasıl koyarım o insanların en iyisinin kapısına, nasıl olur orada samimi bir kalple yerleşirim?

Onun zamanında peygamberler içindi bütün mucizeler, bu sana önceden gelen ne makbul bir tahsis oldu.

Senin lütfunun isteğinde bütün Müslümanlar, senin lütfun cihan halkının tamamına mahsus olmaz.

Bu ağlayan göz senin cennetini bekleyendir, o taraftan gelir Emîrî kuluna her an nesim.

69.

Ben Kerim'in cömertliğinden cömertlik ümit ederim, herkesi kucaklayan lütfundan bütün gruplar mutludur.

Herkes gönlünü birine verdi, bana senin sevgin yeterli, ey Arap peygamber kalb-i selîm⁴⁵¹ sana mahsustur.

Başını yere koydun Allah'ın emri ulaşınca, secdegahın olmuş Kabe'de hatim.

Zerre gibiyim senin isteğinde raks eden, senin misk kokunu ben nesimden alırım.

Gönül levhan Allah'ın vahyinin layığı olmuş ne güzel, Hakk'ın vahyi olmuş sana bu kadim lafzın sevinci.

Güler yüzlü kimse olmaz senin gibi cihan mülkünde, senin bütün huyun iyi olmuş, ne güzel yumuşak huy.

Ey Emîrî! Sen burada güzel davranışı iste, Berzah⁴⁵² âleminin fena sarayında ne ümit vardır ne korku.

70.

Allah yardım ederse çöl yoluna niyetlenirim, Kabe'ye yönelirim, bazen Medine'de bulunurum.

O resulün ayrılığında dua mırıldanırım, onun ayrılığıyla gözümün yaşını deniz yaparım.

⁴⁵⁰ Ruhlar âlemi: Cismani olmayan âlem. İnsan ruhu dünyaya gelmeden önce ruhlar âleminde idi, bu âleme geldikten sonra asıl vatani olan o âlem kavuşmanın hasretiyle yaşar (Uludağ, s. 295).

⁴⁵¹ Kalb-i selîm: Hastalık olmayan, temiz ve saf kalbe denir (Cebecioğlu, s. 342).

⁴⁵² Berzah: Ölümle başlayıp kıyamete kadar süren zaman, bu zaman içinde ruhların bulunduğu mekan ve âlem, dünya ve ahiret arasındaki âlem (Uludağ, s. 73).

Bu sevdada gönül perişan, hayran ve inleyen olmuş, ben yarına çıkacak güce sahip değilim.

Onun yolunda her adımı vecd⁴⁵³ halinde attım, gönlümde vuslat düşüncesine gece gündüz yer veririm.

Ey Allah'ın Resulü sana ettiğim selamı kabul et, dost diyerek yolunda senin naatını yazarım.

Böylece cihandan vazgeçer, salâvattan vazgeçmem, yüzlerce sefa dolu selamı cennetine gönderirim.

Senin yetimlerinden düşkün Emîrî güçsüz, sen beni hayrette⁴⁵⁴ bırak da çılgılık atayım!

Gönlümde tövbe, başarı ve senin sevgin çoğalır, bütün suç ve hatalarımı böylece yok ederim.

71.

Senin temiz zatın “Rahmeten lil âlemîn”⁴⁵⁵, Hakk'ın yakınlığına yol buldun ne güzel!

Yazısız, sözsüz ve sessizce geldi haber, o muhterem peygambere din için.

İslam dinini şereflendirdin, senin temiz zatının hitabı oldu dinin velisi.

Mucizelerin kıyamete kadar oldu daimi, bu Hakk'ın vahiy kitabı açıklayıcı oldu.

Göz açıp kapayıncaya kadar sidre'ye⁴⁵⁶ ayağını koydun, senin nalininin altında yedinci felek.

Bütün dünya halkının önderi, din yolu her şeyden aşikâr oldu.

Ey Allah'ın Resulüne salâvat getir Emîr(î)! Senin salavatın oldu dindarın kalbinin nuru.

72.

İlm-i ledun⁴⁵⁷ sahibi, ayne'l-yakîn⁴⁵⁸, senin zatının methi “Rahmeten lil âlemîn”⁴⁵⁹.

⁴⁵³ Bkz. dipnot 397.

⁴⁵⁴ Bkz. dipnot 394.

⁴⁵⁵ Bkz. dipnot 425.

⁴⁵⁶ Sidre (sidretu'l-muntehâ): Göğün yedinci katında, arşın sağ tarafında bulunan bir ağaçtır. Miraç gecesi Cebrail, sidre'den öteye geçememiş sadece Hz. Muhammed (s.a.v) ondan öteye geçebilmiştir (Sîrûs-i Şemîsâ, Ferheng-i İşârât, Tahran 1386 hş., II, s. 649).

⁴⁵⁷ İlm-i ledun: Kulun çaba ve gayreti olmadan, Allah katından aracı olmadan gelen bilgidir (Kâşânî, s. 399).

⁴⁵⁸ Bkz dipnot 417.

İki âlemin lideri, peygamberlerin iftiharî, o mutluluğa her an yakın olmuş.
 Fesahatle mucize getirdin, dilinden gelmiş kitab-ı mübîn⁴⁶⁰.
 Gönül açıcı cemalinden örtüyü at, aydınlanır böylece bu yeryüzü.
 Dârus's- selâmın⁴⁶¹ ufacık tozuyla gözü sürmeledi göz nuru.
 Senin yüce izzetin olur bu "Fedhulûhâ hâlidîn"⁴⁶² hitabı.
 Şefaât et bize ey Allah'ın Resulü, kıyamete gamdan inlemeyeyim.
 Sen peygamberle yakınlık olmuş onun muradı, Emîrî kulun ayrılıkta üzülmüş.

73.

Bana kılavuz oldu O, peygamberlerin hayırlısı, Allah'ın selamı Tâhâ⁴⁶³ ve Yâsin⁴⁶⁴ üzerine olsun.

Din yolunu takip etmek şereftir, ondan iftihar buldular bütün sultanlar.
 Onun şanının beyanı oldu "Levlâke"⁴⁶⁵, onun için olmuş bu mülk ve din.
 Müminler grubuna o imamdır, Allah'a şükür ki onun mihrabı süslendi.
 Onun peygamberliğine iman ettim, Emîrî onun dininin ibadetiyle meşgul oldu.

74.

Eğer Allah muvaffak ederse karanlık gönlüm aydınlanır.
 Senin önder peygamberin bize yeter, bu karanlık gönül daha iyi olur.
 Senin sevgin gönle her an telkinde bulunur, ruh heyecandan bedene sığmaz.
 Her şey senin sözün olur gönlümde, gönülden diğer bütün meşguliyetleri atar.
 Emîrî ne zaman görürse ışıktan bir parıltı, pencereden girsın diye (pencere) açmış.

75.

Feleğe süs ve nakş oldu yıldızlar, hepsi emre itaat ederler ay ve yıldız.
 Resul-i ekrem oraya ayak koymuş, ay onun ayağının toprağından renklenir.

⁴⁵⁹ Bkz. dipnot 425.

⁴⁶⁰ Bkz. dipnot 416.

⁴⁶¹ Dâru's-selâm: Cennet (Cebecioğlu, s. 151).

⁴⁶² Fedhulûhâ hâlidîn: Ona ebedi olarak giriniz, "Rablerine karşı gelmekten sakınanlar da grup grup cennete sevk edilirler. Cennete vardıklarında oranın kapıları açılır ve cennet bekçileri onlara şöyle der: "Size selâm olsun! Tertemiz oldunuz. Öyleyse ebedi olarak ona (cennete) girin", Kur'an-ı Kerîm, 39 Zümer 73.

⁴⁶³ Tâhâ: Kuran'ın yirminci suresinin adıdır. Aynı zamanda Tâha harflerine "Ey Muhammed" anlamı verildiğinden, Hz. Muhammed'e (s.a.v) işaret edilir (Dihhudâ, XXXIII, s. 355).

⁴⁶⁴ Yâsin: Kuran'ın otuz altıncı suresinin adıdır. Aynı zamanda Yâsin harflerine "Ey Muhammed" anlamı verildiğinden, Hz. Muhammed'e (s.a.v) işaret edilir (Dihhudâ, L, s. 192).

⁴⁶⁵ Bkz. dipnot 441.

Sen Mustafa'nın (s.a.v) dinine riayet et, kin ve din aynı yere sığmaz.
İbadet et sen gece gündüz çalış, bu birkaç günlük ömür sabit kalmamış.
Ne iyi geldi bize bu farz ve sünnet, Emîrî dost'tan dini öğrendi.

76.

Gönle ne zevk ve sefadır “Lâ ilâhe illâllâh”⁴⁶⁶, sabahın ve akşamın nidası “Lâ ilâhe illâllâh”.

Eşyanın görünüşünün sırrı bu sözde açığa çıkınca, bana ne perde açar “Lâ ilâhe illâllâh”.

Baktığım her yerde iz budur, arşta ve yerde nida “Lâ ilâhe illâllâh”.

Şahadet edasından sonra ne üzüntü olur bize, buluşma yolunun rehberi “Lâ ilâhe illâllâh”.

Emîrî her an Allah'ın peygamber sayesinde galip gelmiş, bizim gönlümüzün sefası “Lâ ilâhe illâllâh”.

77.

Peygamberlerin imamı vallahi de billahi de, Hz. Muhammed (s.a.v) vallahi de billahi de!

Şükür sancağını eline almış, mahşerde önder vallahi de billahi de!

Can ve gönülden iman getirdim, bana o, kılavuz vallahi de billahi de!

Onun dininde bize apaçık sefa, sefa içinde olurum vallahi de billahi de!

Bilirim senin lütfun her yerde tamdır, Emîrî ricada vallahi de billahi de!

78.

Senin temiz şerefli zatın oldu Allah'ın rahmeti, bak da mektubumu sana siyah getirmeyeyim.

Senin kudretli elin her şeyden üstün olmuş sana, senin mucizevî parmağın ayı ikiye yarar.

En fasih sensin, senin güzel konuşman tartışılmaz, senin yolunun itaatçileridir birkaç dilenci ve şah.

Senin eşğine sığınan kimse, kendi korkusundan kurtulur.

⁴⁶⁶ Bkz. dipnot 432.

Emîrî gönlün sefasıyla beraber senin şevkine sahiptir, senin şevkin olmuş hangahın yâ hû⁴⁶⁷ narası.

79.

Başımı istek meydanına koydum ey Allah'ın Resulü, senden hâsıl bana mutluluk nimeti ey Allah'ın Resulü!

Senin şerefli dininin yolu Allah'a şükür ki açıklayıcı oldu, ne güzel sünnet olur bize ibadet ey Allah'ın Resulü!

Şefaet et bana aciz düştüm hayret⁴⁶⁸ yolunda, nitekim adet gibi olmuş sana her an şefaet ey Allah'ın Resulü!

Senin yüzünün nurundan nurlanmış doğu ve batı, senden aydınlanmış seytliğin başköşesi ey Allah'ın Resulü!

Allah'ın vahyini gönderdiği peygamber, ey Hakk'ın güvenilir, Emîrî gönülden şahadet getirdi ey Allah'ın Resulü!

80.

Gittiğin her yerde sen Allah'la birliktesin, dergâhın yakın misafirisin.

Feleğin zirvesine ayak koymuşsun, feleğe kendi cisminle gittin.

Senin peygamberliğinin sırları saklı, kimse bizzat olamaz sırrından haberdar.

Senin o kudretli rütben yücedir, ayın yüzünde senin yolundan iz vardır.

Düşkün Emîrî güçsüzdür, dilinden her an salâvat getirir.

81.

Her an günahımdan pişmanlık duydum ey Allah'ın Resulü, delalet et de selamet bulayım ey Allah'ın Resulü!

Günahkârım bütün mektubumda nükteler yer almış, okurlarsa ondan olur kıyamette sıkıntım ey Allah'ın Resulü!

İslam'dan ve seytlikten de şerefliyim Allah'a şükürler olsun, benim alamete sahip olduğum ne güzel izzet ey Allah'ın Resulü!

Dergâhının sakinlerinden olayım, bana bir yol göster Allah için, bu menzilde olmasın bizzat ikamet ey Allah'ın Resulü!

⁴⁶⁷ Bkz. dipnot 410.

⁴⁶⁸ Bkz. dipnot 394.

Allah Settâr (günahları örten) ve Gaffâr (çokça bağışlayan) dır, Allah’a şükür hamd olsun, Emîrî’ye kınama gelmez ey Allah’ın Resulü!

82.

Hazreti Rahman’ın sevgilisi Arap Muhammed, fasih ve Kuran’ın sahibi Arap Muhammed (s.a.v).

Onun boyu için hilat olmuş “Levlâke”⁴⁶⁹, bütün insanların şereflişi Arap Muhammed (s.a.v).

Hiz. Ahmed’in salâvatı kalbin sefası oldu, viran gönlün sefası Arap Muhammed (s.a.v).

Ne güzel fakirliğe kanaat etmek olmuş onun ahlakı, fakirler zümresinin dostu Arap Muhammed(s.a.v).

Emîrî senden gönlün sefasını ister, cömert ve ihsan kaynağı Arap Muhammed (s.a.v).

83.

Risalet sırrının hazinesi Arap Muhammed (s.a.v), hüznün akşamının ışığı Arap Muhammed (s.a.v).

Ne güzel iyi huylar ve ne hoş güzel yüz, büyüklük köşesinin sakini Arap Muhammed (s.a.v).

Kendi ümmetinin şefkatlisi oldu ne hoş güvenilir resul, delalet suçunun şefaathçisi Arap Muhammed (s.a.v).

Onun nurunla aydınlanmış bu zaman ve mekân, adalet nurunun ışığı Arap Muhammed (s.a.v).

Peygamberlerin övülen yoluna sen de yönel, Emîrî delâlet etmiş Arap Muhammed (s.a.v).

84.

Bütün cihan halkının önderisin, Allah’a şükürler olsun sen peygamberlik sancağı-nın sahibisin.

Sidre⁴⁷⁰ tarafından bize gece ve gündüz, can kulağına birkaç nidayı ulaştır.

---

⁴⁶⁹ Bkz. dipnot 441.

Gönülde sevgine sahibim naat söylerim, senin naatından eda sahibi olurum.
Beni koyma kapından uzak kalmayayım, Allah için kendi nurundan aşinalık ver!
Bekler, senin nurunu arar, Emîrî kuluna aşinalık ver!

85.

Müslümanların imamı nitekim dört yâdır, onlardan biri bizzat o mağara arkadaşıdır.

Biri adalet sahibi Fâruk⁴⁷¹ oldu, diğeri Zü'n-nureyn⁴⁷² lakaplı kişidir.
Onlardan diğeri meşhur Haydar-i kerrâr⁴⁷³, Düldül'ün⁴⁷⁴ binicisi ve vakar sahibidir.
Bütün ailesi ve sahabesi temiz zatlardır, benim için iş güç onlardır.
Emîrî'nin onlardan dolayı soyu ünlüdür, hasretten gözü ancak yaş doludur.

86.

Mana denizinin cevheri onun zatının methinde genç yoktur, velilik yolunun rehberi, evliyaların gözünün nuru.

İlim kapısı, "Selûnî"⁴⁷⁵ lafzının söyleyeni, o, Müslümanların imamı şah Ali-yi Murtaza.

İstek bağının mürşidi tarikat ehlinin kılavuzu, vefa ehlinin ilm-i ledunun⁴⁷⁶ metotlarının âlimi.

İlginç sırların mazharı, marifet incisinin madeni, irfan ehlinin önderi, onun lakabı "Allah'ın aslanı".

Velâyet sırrının kâşifini Emîrî sev! Resulün ilminin varisi, Mustafa'nın (s.a.v) vasisi o oldu.

87.

"Hel eta"⁴⁷⁷ bağının yeşil dalı, "Lâ feta"⁴⁷⁸ meydanındaki arsanın kükreyen aslanı!

⁴⁷⁰ Bkz. dipnot 456.

⁴⁷¹ Fâruk: "Haklıyı haksızdan ayıran" anlamına gelen bu söz ikinci halife Hz. Ömer'in lakabıdır (Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s. 367).

⁴⁷² Zü'n-nureyn: "İki nur sahibi" anlamına gelen bu söz üçüncü halife Hz. Osman'ın unvanıdır. Hz. Muhammed'in (s.a.v) iki kızı ile evlendiği için bu unvanla anılmıştır (Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s. 365).

⁴⁷³ Haydar-ı kerrâr: Döne döne hamle eden aslan anlamına gelen bu söz son halife Hz. Ali'nin lakabıdır (Onay, s. 86).

⁴⁷⁴ Düldül: Hz. Ali'nin atının ismidir (Onay, s. 87).

⁴⁷⁵ Selûnî: "Bana sorunuz", Hz. Ali'nin "Beni yitirmeden önce bana sorunuz" sözünden işaretir (Celâluddîn 'Abdurrahman b. Ebî Bekr Süyûtî, *Târihü'l-hûlefâ*, Beyrut ts., s. 188).

⁴⁷⁶ Bkz. dipnot 457.

Ondan ulaşmış dinin sakınanlarının silsilesi, ilimler kapısı, âlim ve Mustafa'nın (s.a.v) damadı.

Evliyaların bilgisi hepsi ondan irşat oldu, o, evliya sınıfının önde giden rehberi.
Eline almış bazen kılıç bazen kalem, sahabelerin önderi, yüce sırların vâkıfı.
Dilimin zikri olmuş her an “Ya Ali”, Emîrî kereminden şefkatine sığınmış.

88.

Gönlün kabulü oldu imamların sözü, imamların tüm davranışlarının talimi
Din yolunu irşat ettiler, ne ibretti imamların halleri.
Ne kadar çalışıp uğraştılar din yolunda, Hakk'ın rızası oldu imamların emelleri.
Bütün bu ruhani sofra ondandır, imamların şerefi mana ile doludur.
Emîrî onların yolunu tutmuş, ben imamların kudretinden elde ederim.

89.

Ey Zü'l-celâli vel ikrâm (büyüklük ve ululuk sahibi) sana tövbe ettim, bütün suç ve günahlarımdan!

Büyük küçük hacetlerin hâkimi, seçkinlerin ve halkın rızkını veren.
Bu cihan apaçık ibret olmuş, Cem nereye gitmiş ondan geriye kalmış kadeh.
Yaptığım her bir hata yanlışdır, bu tövbe daim olur makamında.
Ayağım fermanının yaygısındadır, yüz koydum dergâhına ümitsiz.
Ey Allah'ım mektubumu bunla yıka diye gözümünden yaşlar döktüm akşama kadar.
Bazen mutluluk bazen üzüntüler ulaşır, ne zamana kadar hüküm sürer bu günler.
Cihanda yaşadığım her an, peygambere salâvat ve selam getiririm.
Ey Allah'ım sonumu hayra döndür, yüce Resul hazretlerinin hürmetine.
Gördüğün her şeye ibretle bak, Emîrî orada “Kel en'âm”⁴⁷⁹ olma.

⁴⁷⁷ Hel eta: Geldi mi? “İnsanoğlu, var edilip bahse değer bir şey olana kadar, şüphesiz, uzun bir zaman geçmedi mi?”, Kur'an-ı Kerîm, 76 İnsân (Dehr) 1.

⁴⁷⁸ Lâ feta: “Genç yoktur”, “Ali'den başka genç, Zülfikâr'dan başka kılıç yoktur”, (‘Aclûnî, II, s. 488).

⁴⁷⁹ Kel en'âm: Hayvanlar gibi, “Ant olsun biz, cinler ve insanlardan, kalpleri olup da bunlarla anlamayan, gözleri olup da bunlarla görmeyen, kulakları olup da bunlarla işitmeyen birçoklarını cehennem için var ettik. İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta daha da aşağıdadırlar. İşte bunlar gafillerin ta kendileridir.”, Kur'an-ı Kerîm, 7 A'râf 179; “Yoksa sen onların çoğunun (söz) dinleyeceklerini yahut akıllarını kullana-

2.2.1.3. (Tasavvuf ve Dini Konulu) Gazeller

90.

Gözümden yaş gelir, bir an görmezsem seni; gam çekerim yine de göremem seni.
 Senin aşk gamın gönle sağlam temel atmış, dostluk temelinde sağlam görmüyorum seni.

Gönül alan gamzen canı ve ciğeri parçaladı, bu âlemde vefalı görmüyorum seni.
 Ey iddiacı! Gönlün sırrını ben öyle keşfettim, mahremin mahremliğinde sefalı görmüyorum seni.

Mutlu ol, gam ve mutluluk baki değildir, ey Emîrî biran gamsız görmüyorum seni.

91.

Huzurundan uzak kalmışım, sen ara sıra bizi hatırla, sen adımı söyle onunla mutlu et bizi.

Her ne kadar... düştüysen de senden yoksun değilim, hayalin göründü, mübarek kıl bizi.

Aşkın pirinden sabah rüzgârı bize hikâye getirsin isterim, aşktan konuşmak gerekir gel de yâd et bizi.

Alçak dünyanın gamını gönülden çıkar at, mutlu ol! Gönül gamdan insaf ister, ondan azat et bizi.

Emîrî söz söylemede birkaç nükte gerekir, mademki şairlik iddiasındasın bize delil getir!

92.

Seni görmek mutluluklar kaynağı, senin yakınlığın bahtiyarlığın özü.
 Gönül evi aşkından yanar, kâinatta (yaratılmışlar içinde) bir ikincisi yoktur.
 Her kim bu evi bayındır ederse, Allah onu yapanın yaşamını hoş etsin.
 Gönle gam ateşini yerleştirmişsin, gamın dağlamaları ondan işaretlerdi.
 Gönlü batıl düşünceden temizle! Nüktedanlıklardan o ürün sağlandı.
 Sıhhat zamanını ganimet bil, sonunda gençlik zamanı gelip geçer.

---

caklarını mı sanıyorsun? Onlar hayvanlar gibidirler, belki yolca onlardan daha da şaşkıncırlar.”, Kur'an-ı Kerim, 25 Furkân 44.

Batıl düşünceyi aklına getirme, bu ağırlıklar çokça ayak bağıdır.

93.

Ey ay yüzlü sen deli âşıklara bir an rüzgâr getir, ben senin inleyen aşığının, niye tanımadın bizi?

Senin mahallenden içeri girince, benim işim gücüm orası oldu, kendi seçme hakkıma sahip değilim, muhabbet çeker bizi.

Bana kavuşma sözünü ver yeter; yarın ne olacak, kim bilebilir yarın ne olacağını?

Gönle vahdet âleminde yine senin düşüncen gelir, kendi lütfundan bir bakış at yalnız garip ve inleyenlere.

Emîrî'nin muradını ver, senin o şeker yüklü dudağından, zira bir süre oldu senden o isteğe sahip olalı.

94.

Yerimden yurdumdan vatanımdan ayrı düşmüşüm, ister emir ister dilenci herkes kendi rızkını yer.

Herkes bu fani menzillerden geçmiştir, herkesten ah ayrılık sesi ulaştı kulağıma.

Vahdet sakisinin elinden bir kadeh nerede içeyim? Allah'ın haberiyle varlığın değeri kalmaz.

Haberde ezeli aşk, hidayet yolu olmamış mı? Dedim: Hidayete tabi olana selam olsun!

Gönülden ayrılığın feryat ve inlemelerini dinle, neyin üflenmesinden işitilir böyle nida.

Emîrî her ne ulaşırsa ulaşsın mutlu ol, artık dem vurma, zira gönül açıcı kadehi bazen verirler acı.

Bu ne tuhaflık ki gece gündüz benim isteğimde aynı şekilde onun yüzünün hayali bir an gönülden gitmez.

95.

Senin boyunun gölgesi düşerse başımızın ardına, o izzetli ve şerefli gölgen bizim talihimiz olur.

Kaleme gönlün kanı düşmüş, kalem kırmızı olmuş, onla yazılmış senin aşkının yazısı defterimize.

Benim yastığım olan şeyi kimse anlayamaz, senin eşiğin gece boyu benim için yeterli yataktır.

Susuz kalmış böyle bitkin ve perişan koyma, senin o iki dudağın oldu bize şeker tadı.

Ey Emîrî! Fani dünyadan ilgini kes, gözyaşım ve sarı yanağım olmuş gümüş ve altınımız.

96.

Cennetlerin bağ ve bahçesi şairlerin makamı olsun, şairlerin selamı gönlün ve canın içinden oldu.

Ezeli aşk şarabının kadehinden bir damla iç, ebediyete kadar mest eder şairlerin kadehinin bir damlası.

An be an sevgilinin hattının⁴⁸⁰ kokusu ulaştı, şairlerin burnu o nefesle sefa buldu.

Ne sefa verdi sevgiliye uzaktan bakmak, sevgiliye bakmak olmuş şairlerin muradı.

Allah'a şükür ki o taifeden beni yâd ettiler, dua et daima Emîrî şairlerin kalıcılığına.

97.

Geldim gittim aşkıdan utanç gelir bana, nasıl yapayım senin hicranında gönül rahat vermez bana.

Ben aşkın metain can veririm mutlulukla, bu dünyanın malındansa senin aşkın gerek bana.

Aşkın belirmiş perişan gönlümde, bir kimsenin güzelliğine meyletmek yaraşmaz bana.

Sevgilinin aşk hevesinden sabırsızım nasıl yapayım, halimi bilen herkes özrünü bildirir bana.

Ey Emîrî! Sevgilinin gamında ne zaman kadar konuşmak, bu gazeller an be an benim gönül gamımı arttırır.

⁴⁸⁰ Hatt: Ayva tüyü, delikanlının yüzündeki sakal. Tasavvufta gayb âlemi, varlık mertebelerinin en yakını olan âlem-i ervahın taayyünatına işaret eder (Uludağ, s. 159).

98.

Ey selvi boylu, lale yüzlü, sen bize bak! Kalp gece gündüz senin kapındadır.

Mecnun sıfatlı ve derbederim senin aşk yolunda, aşkında cübbenin bağıyla meşgul değilim.

Bu zamanda sensin güzellerin gül yüzlü padişahı, bırak o el ve ayağa başımı koyayım.

Senin yolunda düşkün, en kıymetsiz dilenci olmuşum, merhametle bak dilencinin haline.

Emîrî sen Allah'ın insafını iste, herkes ulaşamaz borcunu vermenin ihsanına.

99.

Bir kimse kendi (halinin) dertsizliğinden bahsedince, (ona) kişiyi iyi yetiştiren aşk gerekir.

Gönül derdi sevgilinin aşkıyla an be an belirir, şehrin tabibi sarı yüzlüye ne ilaç verir?

Ey bizimim şefkatli dostumuz bize aşktan haber ver, herkes insanı arayan soran kişiyi sever.

Dostumuzun cemali ansızın belirirse, gamlı, dertli can için o mübarek gün olur.

Emîrî dostun ayrılığından dert ve gamla doludur, ey saba rüzgârı bize sevgilinin mahallesinin tozunu getir.

100.

Sabah rüzgârının senden bize bir koku ulaştırması için, Allah için ey selvi boylu kendi boyunu posunu göster.

Senin diyarından ey dost, derbeder ve garip olarak gittim, Allah Allah, senin yerin (makamın) nere, ben yaralının yeri nere!

Toprağım senin mahallenin başındaki sudan yoğrulduğundan, senden ortaya çıkmış bu gönül ateşi ve heves rüzgârı.

Gönül senin aşk gamının hevesinde yalnız değildir, senin yüzünün arzusunda oldu bütün sefa ehlinin gönlü.

Senin sarayının hareminden Emîrî uzak olduğundan, bütün gece iniltimiz feleği sesle doldurdu.

101.

Ey sevgili gül bahçesini ve ovayı seyre gel, senin güzelliğin baktığım her yerde cilvelenir.

Ey sevgili gönülde senin yüzünün hayali şekillenir, suret âleminde⁴⁸¹ sen başka cemali ara!

Kalem gönüldeki haberi ne şekilde açıkladı, ancak benim hal dilime kâtip olamaz.

Sen kendi cemalinin değerini bilmezsin, ne deyim sana, cemalinin güzelliği son derece güzel bağış sana.

Ey peri bir an senin yüzünün aşkından uzak değilim, Emîrî'nin kalbi senin hayal sarayın olmuş.

102.

Senin yeşil hattından⁴⁸² güzellik ve parlaklık ulaşır, Allah güzel bitkiler bitirsin.

Yüzündeki benin bela tuzağı, gönül ehli ancak onla şifa buldu.

O yüzün ayna gibi nasıl temaşa edildi? Bana sefa verdi.

Ey sevgili bakınız nidası geldiğinden, senin yüzüne bakan çoktur evet.

Emîrî senin güzellik vasfını Allah mübarek etsin ne güzel eda etti.

103.

Senin aşk yolunda kemer bağlayan benim; o, can cevheri ulaşınca tazeler.

Canan eğlence vakti çimenliğe gitmeye niyetlenince, onun selvi boyu gözle açıkça görünür.

Gözümünden çokça akan yaş bunu açığa çıkardı, ben nasıl gizleyeyim sırrı?

Senin aşk gamının arzusu başta ne heves olmuş, o an be an genci yaşlıyı etkilemiş.

Özgür olmak âşık olan bana nasip olmuş, Emîrî zamanın haline bakarak kanaatkâr oldu.

104.

İhvân-ı safâ'ya⁴⁸³ bir söz söylerim, söz söylemede gerekir hoş eda.

---

⁴⁸¹ Bkz. dipnot 412.

⁴⁸² Bkz dipnot 480.

Aşk cevheri getirir gönle sefa, aşk olur kalbimize kimya.
 Âşıklar yâ hû⁴⁸⁴ narasını çektiklerinden kıyamete kadar devam eder bu ses.
 Aklın makbulü vefasızlık değildir, aşk yolunda vefa gerekir.
 Seher vaktine kadar gönülden münacat et, Emîrî hoş nida olur Rabbimiz sözü.

105.

Her ne kadar benim için zor olsa da dert ve gamını çekerim, canımı yoluna bağışlarım, canıma tak etse de.

Aşk gamından sabrım tükendi, evet vatanımdan derbederim, vah ne sebep olmuş bana.

Ben yerimden yurdumdan ayrı düştüğüm için sehere kadar inlerim, o benim için tuhaf olmaz.

Sevgiliden gelen aşk gamının her cefasına şikâyet edersem, edebi terk etmiş olurum.

Ey Emîrî yâri görme düşüncesi nasıl olur? Kimse benim isteğimin ne olduğunu bilmez.

106.

Gönlün isteği her an sensin, sana yakınlığa yol bulmak için senin tutsaklığın bana hediye olur, Mevla'ya tevekkül ettik.

Gönlün içi deniz gibi, burada oldu senin aşkının şulesi; ne güzel bu aşk ateşim, bu denizin feneri olur.

Her yerde gönül sevgiliyle mutlu olur, biz onların olduğu yerdeydik, onlarda onun olduğu yerdeydi.

Sevgilinin aşk arzusundan başka bir sefaya sahip değilim, sevgilimin yüzünün sevgisi sürekli peyda olur.

Geceleri sevgilinin mahallesini tavaf etmeyi sen ganimet bil, Emîrî bugün ve yarın sevgiliyi iste.

⁴⁸³ İhvân-ı safâ: Temiz ve saf kardeşler. Hicri IV. asırda Basra'da ve Bağdat'ta kurulan felsefî ve ilmî bir topluluktur. Bu topluluğun üyeleri büyük İslam âlim ve bilginleridir (Dihhüdâ, V, s. 1530).

⁴⁸⁴ Bkz. dipnot 410.

107.

Gönle sevgili düşmüş ne güzel sevda ne güzel sevda, ne hoş güzellik ne hoş mutluluk, yüce Rabbimiz yüce olsun.

Rindlerin⁴⁸⁵ meclisinde hep cemalinden bahsedildi, onun mahallesinin başı âşıklar arasında mücadele edilen tuhaf bir vadi.

Benim istekli gönlüm her an dostun hayalini kurar, sevgilimin yanağının sevgisi artarak belirir.

Sevgilim benim sema'daki hallerimi nasıl kınar? Benim korkum aşkla oldu, korku suz ne bilir aşkı.

Güzellik tuğrası gibi oldu, ne güzel onun o hatt-ı reyhânîsi⁴⁸⁶, Emîrî sevgilinin hattına⁴⁸⁷ nasıl çeker imla?

108.

Aşkta ne çare dostça geçinmek dışında, canı feda etmek için meyletmişim.

Aşıktan çaresiz oldum bak, gel bana çare ol Allah için!

Senin yüzün olmadan nasıl dayanırım, (bu) kederliye sen bir bak!

Güzellikte ve hoşlukta şah oldun, belki dilenciye bir bakış atarsın.

Onun yüzünün karşısında Emîrî hayran, bir edaya layık olmamış.

109.

Senin yüzün olmadan âşık gönül huzurlu değildir, sonunda nereye gider acaba sevdalı baş?

Yüzünün rengi farklı bir çekiciliğe sahiptir, senin yüzünden (yüzünün renginden) her kırmızı gül utanır.

Senin yüzünü görmek bütün dünya mülküne değer, gönül sana kavuşmayı diledi bizzat senden.

Hiçbir şey senin kırmızı dudağının lezzetinden tatlı olamaz, senin kırmızı dudağın şeker ve baldan daha tatlı oldu.

---

⁴⁸⁵ Bkz. dipnot 413.

⁴⁸⁶ Hatt-ı reyhânî: Bir yazı türüdür. Biraz farkla sülüs yazısına benzeyen küçük yazılan bir yazıdır (Dih-hudâ, XXVI, s. 254).

⁴⁸⁷ Bkz. dipnot 480.

Senin aşk gamının vadisine gitti Emîr(î), gönül senin yüzünün etkisiyle teselli buldu.

110.

Çok (zaman) oldu ben bu ayrılığın acısını çekeli, senin visal şerbetinle derman ulaştır cana!

Ben çok garibanım âşıklar arasında, bir kerecik bak bu çok garibana.

Aşk gamının yağması oldu bu gönül mülkü, kim mamur eder bu viran gönlü?

Ey kan saçan göz, kirpiklerin altından bak! Bir an ganimet bil cananın bakışını.

Sabaha kadar inler Emîr(î) senden dolayı, bir an merhamet et Allah için bu perişan inleyene.

111.

Ezelden beri “kâlû belâ”⁴⁸⁸ dersim oldu, bu söz gözümüzü aydınlattı.

Ne haber gelir diye beklediler, âşıklara dert ve gam daveti geldi.

Ezelde herkesin kısmeti taksim edilmiş, iyi adlılara sıkıntı düşmüş.

Cihan mülkü ahiretin tarlası olmuş, gönül levhasına dostluktan başkasını nakşetme!

Ey Emîrî! Gece gündüz gafil olma, ey gönül Allah’ın zikir ve tesbihini yap!

112.

Ben garip başsız ayaksız sevgilinin mahallesine yöneldim, kimse bilmez ki beni toprak mı çeker yahut nasip mi.

Sevgilinin aşkının sevda gamında gönülünden inlerim, sevgilinin aşk derdini asla bilemez tabip.

Dünyada gece gündüz sevgilimi görmenin arzusundayım, ya kavuşurum yahut ölürüm.

Senin ayrılığında ey sevgili böyle oldu, hep azap çektim, hicran derdi ölüm getirir, benim için son yakın.

⁴⁸⁸ Kâlû belâ: Allah çok evvel ruhları yaratmış ve “Ben sizin Rabbiniz değimliyim” (Elestü bi-Rabbiküm) diye sormuş; onlar da “Evet öyledir” (kâlû belâ) demişlerdir (Araf suresi, 172). Böylece Allah ve kulları arasında bir sözleşme yapılmış; kullar Allah’a söz vermişlerdir. Buna bezm-i elest, ezeldeki meclis ve ahit denir (Uludağ, s. 203).

Can yakan (sevgili) söyleyeceği her şeyi benden esirger, ey Emîrî vah ki ne zor gelmiş rakibin kınaması!

113.

Kalbim göğüslerin arasında kayboldu, onlara perde arkasından sorunuz.
Onun yüzünün rengi benim gönlümün ateşi, sevgilinin saçı gölge gibi suya düşmüş.
Güneş eğer senin cemalinle iddiaya kalkışır, her iddiacının görüşü yalandır.
Ben rakipten nasıl vefa isterim, vefakâr olan kişiye, hitap caiz değildir.
Emîrî'ye ne zamana kadardır ayrılığın eziyeti, ey akıl sahipleri Allah'tan korkunuz!

114.

Ne güzel senin aşkın gönülde galip oldu, benim ahımın kıvılcımı parlak yıldız.
Senin yüzünün zikrini etme düşüncesinden uzak değilim, gönülde mevcut gözden saklı olan sensin.

Senden gözünün köşesini isterim, ey ay yüzlü Allah için bana bak!
Allaha şükür ki sevgiliden ayrı değilim, hayali gönlüme dost olmuş.
Senin aşkın bize yakınlık getirdi, Emîrî konulara vakıf olmuş.

115.

Aşk gamında uykusuz kalmışım, müşkül oldu benim işim anla!
Senin yolunda ben vefalıyım, bu cefaya ne gerek?
Senin ayrılığında iki gözüm ağlayandır, gözyaşı beni suya boğar.
Sevgilinin hattı⁴⁸⁹ Arapların hatt-ı gubârîsidir⁴⁹⁰, irâb konusudur.
Söylenen her sözü deftere yaz, ey Emîrî! Zaman çabucak geçer!

116.

Ben aşkın hastasıyım, doktor boşuna zahmet çeker, Allah'a şükür o zahmet çeker bana rahmet olur nasip.

⁴⁸⁹ Bkz dipnot 480.

⁴⁹⁰ Hatt-ı gubârî: Bir yazı çeşididir. Küçük ve yazımı zor olan ve ustalık gerektiren bir yazıdır (Dihhüdâ, XXXVI, s. 94).

Ben sevgilinin gül bahçesinde inleyen bülbül oldum, burada bülbül nasıl benim gibi inleyen olur?

Sevgilinin yüzünün güzel hattı⁴⁹¹ bir başka süslenmiş, o gönül alıcı yüz sabrımı ve kararımı götürür.

Bu inilti ve ahım sevgilinin kulağına ulaşınca, perişan halimden nasıl gafil olabilir sevgili!

Ey Emîrî! Ağlamaya başladın akşam vakti, kuşkusuz akşam olunca ağlar garip!

117.

Güneş perdenin arkasından doğdu. Ey dostlar! Yolculukta acele edin!!

Çabucak yola koyulsan iyi olur, her an vurabilirler göç davulunu.

Akıllılar ulaşmış menzile, kervan gitti gafiller uykuda.

Sineye cananın aşkıyla ateş düştü, aşk ateşinden yanarım.

Emîrî iki gözüm sel oldu, gözümün yaşı beni suya boğar.

118.

Senin yüzün olmadan, parlak güneş, benim için hicrandan karardı anla!

Ben senden şikâyet etmem tövbe, doktordan yüz çeviren kimse iyi olmaz.

Yolunun tozu yatağım oldu, geceleri başımı kapına koyarım.

Her an iki kaşının hayaliyle gözümün köşesi yaş doldu.

Emîrî senin ayrılığından ölmüş, (Allah'ın, kendisini kirleten zarar etti) “Kad hâbe”⁴⁹² dediği gibi.

119.

Yaşlı başımı koydum senin eşiğinin toprağına, belki yüzüme köpeklerin ayaklarını koyar!

Senin ayrılık gamında ürkek bir cana sahibim, senin aşk yolunda ey ay, canım senin canına fedadır!

Canımı almak istediğinde hazırım, senin belinin hasretinden boyum kıla dönmüş.

⁴⁹¹ Bkz. dipnot 480.

⁴⁹² Kad hâbe: Ziyana uğramıştır, “Onu kötülöklere gömüp kirleten kimse de ziyana uğramıştır.”, Kur'an-ı Kerim, 91 Şems 10.

Gönül, mahallenin haremde bülbül gibi figan eder, belki gül bahçenden bir gül toplayabilirim.

Emîrî'nin gönlü senin okuna hedef oldu, bizi o keman kaşının karşısında tut!

120.

Gönülde muhabbetin izleri belirince, muhabbet dikenini bana cennetlerdeki gül bahçesi gibi oldu.

Gönül aynası olayların tozundan temizlendi, can ve gönle muhabbet nurları doldu.

Bizim için aşkının gamı gönülde mal hediyesidir, onlarla geldi bütün muhabbet pazarına canlılık.

Yüzümde ondan yüz çeşit işaret belirir, hoş olmuş benim için muhabbeti ikrar etmek.

Her akşam ve seher yâ hû⁴⁹³ narası çeker, düşkün Emîrî muhabbetin uyanığı olmuş.

121.

Canım senin cefa okundan yaralıdır, perişan gönül zülfünle meşguldür.

Onun atının ayakları altında toprak oldum; çünkü benim o sevgilim süratli sürücüdür.

Eşyaya ibret gözüyle bak, Allah'a şükür zaman bahar mevsimidir.

Gönlüm o perinin aşkıyla meşgul oldu, bana senin aşkında bir hayli iş vardır.

Senin için gönlün makbulü olmuş rakipler, Emîrî senin gamında itibarsızdır.

122.

Mademki dünya telaşı olmayan bir an yoktur, aşktan çıplak olsam da üzülmem.

Niye düşünce denizinde kaybolunsun? Selamet kıyıdadır, denizde değil.

Allah'a şükür sıhhat ortadadır, bana rızkım ulaşır her yerde, talihim kötü değildir.

Akıllılarla sohbet ganimettir, insanoğlu bir an vardır bir an yoktur.

Emîrî hazine ele geçirse ne olur? Bir kimsenin elinde daima Cem'in kadehi yoktur.

---

⁴⁹³ Bkz. dipnot 410.

123.

Talih mumu herkes için sürekli yanmaz, gönül sevgiliye dost olmuş, (ancak) o bize dert ortağı değildir.

Aşk oyununu oynayanlar arasında benim iftihar olur, şahın dilencisi demeleri bana utanç olmaz.

Herkes cefa taşını perişan gönlüme vurdu, bu harabe gönlüme kimse mimar değildir.

Sevgilinin düşüncesi dışında gönlümde bir şeye yer yoktur, sevgilinin fikrine sahip gönül dünyada işsiz değildir.

Gece gündüz sevgilinin düşüncesinde olmam daha iyidir, ey Emîrî! Sevgili dışında benim için düşünce yoktur!

124.

Baş, senin aşk hevesinle sevdalıdır, işim elden gitmiş, baştan ayağa beni kaplamıştır.

Gönlüme aşk hevesinden ateş düşmüş, gamımızla dolan göz benim için sıkıntıdır.

Korkarım ki sana kavuşma gününe eremem, canı senin ayrılık belanın korkusu kaplamıştır.

Bizi zülfünün kemendi bela tuzağına düşürdü, gönül zülfünün ucunda yer almıştır.

Niyazımdan gafil olmuşsun, ne yapayım? Emîrî gamınla o kadar imla etmiştir.

125.

Aşkın gamında bana dert ve bela düşmüştür, o sevgilinin hayalini kurarken (akla) neler düşmüştür neler.

Perişan gönül cananın arzusunun talebindedir, ah bu dertten ki su ve havaya düşmüştür.

Gönül güzel kokulu zülüfte tutsak oldu, ne garip ki tuzak nerede av nerede esir olmuştur.

Bana ayrılık derdinden nasılsın diye sorarsan, nasıl olur ayrılığa düşen Emîrî'nin hali?

126.

Dedim: Niye yar bakışından gizlidir? Dedi: Bütün aşk kaidesi böyledir.

Dedim: Cemalin niçin perde arkasından olur? Dedi: Senin canı görmeyi arzulan için.

Dedim: Senin aşk yolunun işareti nedir? Dedi: Benim aşk yolumun nişanesi akan gözyaşdır.

Dedim: Gamından üzgün ve hayran olmuşum. Dedi: Senin istek ve muhabbetin o kadar değildir.

Dedim: Aşk gamından halim ne olur? Dedi: Emîrî aşkın etkisi böyledir.

127.

Sevgilinin vuslatı gerekirse sana, kendi başından geç, çadırı gönül ülkesine kur, can âlemi gerekirse sana!

Halini mahir tabibe danış! Kendi derdini bil derman gerekirse sana.

Karanlık bir yoldur ve kılavuzsuz kat etmek zordur, rehberini hazır et, âb-ı hayvân⁴⁹⁴ gerekirse sana.

Bir buğday tanesine tamah etme, hür ve özgür ol, cennet bahçesi gerekirse sana.

Ey Emîrî! İstemede edebe uy, kapıcının elini tut, sultanı şereflelendirmek gerekirse sana.

128.

Senin aşk gamından can ve gönlüm şaşkındır, gençlik meclisinin fırsatı hep zevk ve sefadır.

Ey dost bana senin eziyet ve cefa etmen daha hoş gelir, gönül ehli senden ne gelirse hepsine susar.

Padişahların giysisine nasıl bakar, omzuna fakirlik ve yoksulluk hırkası koyan!

Yanımdan geçince ah yükseldi gönlümden, yıllardır ve aylardır benim için onun lezzeti kulağımdadır.

Ey Emîrî! Nasıl olur gönlümdeki aşkın hali, aşk ateşinden bu gönlümüz böylesine coşkuyla doludur.

⁴⁹⁴ Âb-ı hayvân: Karanlıklar ülkesinde bulunan ve içene ölümsüzlük verdiği inanan sudur. Bu suyu Hızır ve İlyâs peygamberler bulup, içmiş; İskender ise bulamamıştır. Âb-ı bekâ, âb-ı zindegî, âb-ı hayât isimleri de kullanılmaktadır (Onay, s. 55).

129.

Ayrılığından gözler yaş doludur, benim için gamdan sabaha değin ah ve inilti vardır.

Sarı yüz ve kanlı yaş döken gözler, bana o gönül çalandan hatıradır.

Bana vuslat itirafında bulunmak istemiş, bundan bizzat kararsızlığı karardır.

Mahallenin başında tavaf etmek bana daha hoş gelir, benim için iş güç sevgilinin mahallesindedir.

Emîrî makam ve mevkiden geçti, can ve gönlü sevgiliye bağışladı.

130.

Benim sevgiliye yüz türlü meylim vardır, gözümün yaşından her an bir sel olur.

Aşkından gönle parlaklık geldi, gönle düşen ateş onun tecellisidir.

Gönlümde teselli kavuşma zamanıdır, sevgiliden bahsetmek bizzat teselli müjdesidir.

Âşıklara sevgiliden haber ver, Mecnun'un sefası Leyla'dandır.

Ben dostun mahallesinin yolunu tutarım, Emîrî benim için yolda ölmek daha iyidir.

131.

Gel bu gözler sana doğru bakmaktadır, benim zamanım seni aramakla geçti.

Şefkat âdetini bilmezsin, cefa ve eziyet oldu yazık ki huyun.

Senin bütün güzellik sebeplerin mükemmeldir, senin yüzünün nakışı can ve gönlü çalmış.

Sabah rüzgârından alırım cananın kokusunu, canın sefası ulaştı bize kokundan.

Bize ölünce Allah rahmet eylesin de, Emîrî can verir arzunda.

132.

Tan yeri ağarırken yakarıшта bulun yakarıшта, bilirsin yüce Allah affedicidir.

Dünyanın altın ve malını efendi aldı, o yokluğa sahip olduğundan habersizdir.

Sıhhat zamanını ganimet bil, ömrümün süresi rüzgâr gibi geçip gitmiştir.

Hakk'ın vergisiydi merdin sözü, süslü nazım ve hoş eda hünerdir.

Ey Emîrî! Deva ne gerek, senin hasret yaran ciğerdedir.

133.

Senin aşkın benim gönlümde böyledir, ben nasıl yapayım, kısmet budur.

Senin önünde ah çekip inledim, yazık ki günahım bundandır.

Senin yakut yüzüğün (dudağın) oldu haşiyeli, senin o hattın⁴⁹⁵ bu yüzüğün süsüdür.

Senin yakut dudağın ne tuhaf lezzet almış, senin yakut dudağın yoksa bal mıdır?

Nazını çekerim, niyaz ederim, Emîrî senin yârin nazlıdır.

134.

Gönlümdeki yok olan üzüntünün var olan düşüncesi nedir? Buraya gelen bizler için gelmekten maksat nedir?

Vefalı davranmak için kendi ahdini yerine getirmek gerekir, söz verdim ezelde, bana ahdedilenin ne olduğunu bilirim.

Dostun aşk yolunu izlemek benim için daha iyidir, düşkün âşık için gam dışında artık beyhude şey nedir?

Ben aşkın metanî isterim, efendi ister malın faydasını, bu zararı ister, buralarda bilmez fayda nedir?

Aşk ateşi düşmüş senin yanan gönlüne, ey Emîrî! Eğer yanmıyorsan senden çıkan bu duman nedir?

135.

Elest⁴⁹⁶ anlaşmasının sözünü yerine getirmişim şahit nerededir? Ey Müslümanlar namazım gecikti, mescit nerededir?

Sevgilinin mahallesinden haberci ne zaman ulaşır diye beklemeye başladım, bana istenen müjdeyi getirecek haberci nerededir?

Zâhidler⁴⁹⁷ cenneti isterler, ben isterin cananın yüzünü, ben dostun niyazını yaptım, zâhidin inlemesi nerededir?

Ârifler⁴⁹⁸ derler Hakk baki, diğer her şey fanidir, irfan mahallesi yukarıdadır, âbidin⁴⁹⁹ menzili nerededir?

⁴⁹⁵ Bkz. dipnot 480.

⁴⁹⁶ Bkz. dipnot 439.

⁴⁹⁷ Zâhid: Dünyaya rağbet etmeyen, dünyadan el etek çeken. Ham sofı, dinin özünden habersiz şekilci, ârif ve âşık olmayan kimse (Uludağ, s. 381).

Ey Emîrî! Çabala Allah rızası için ceht et, ben nefsin cihadını isterim, o şekilde cehdeden nerededir?

136.

Senin ayrılık gecenin hiç yarın ümidi yoktur, ayrılık ve bela çekmişim, kavuşma belli değildir.

O, âşıkların gönlünün neler çektiğini bilmez, o, benim gibi sevdanın müptelası yoktur diye nasıl söyler?

Üzüntü derdinden kime şikâyet edeyim? Ondan ne (mümkün) ah çekip inlemek; nitekim takat yoktur.

Ayrılık gamını çekmek daha zor olsa da çekerim, nitekim bu gamı çeken yalnız ben değilim.

Emîrî muhabbette ne derde düştü, yazık ki gönlümüzde sabır ve tahammül yoktur.

137.

Senin yüzünün âşığıyım, bizim dünyayla işimiz yoktur, senin aşk vadine gittim, gönülde inkâr yoktur.

Bedehşân'ın⁵⁰⁰ mücevher madeni dünyada meşhur oldu, her ne kadar ondan yakut çıkarsalar da cananın yakutundan daha iyi değildir.

Yusuf'un aşkına Züleyha hüznü müştəri oldu, seni gören herkeste o pazarın sevdası yoktur.

Senin güzel yüzüne güzel huyluluk reva oldu, güzellik kavgasında kimse sözün yıldızı değildir.

Ey Emîrî! Kendi sözünü cihanda ifşa et, kendi halinin beyanında kimse sırların aşinası değildir.

138.

Senin saçın ve benin beni bela tuzağına düşürmüştür, ne yapayım bu perişan gönül sana düşmüştür.

⁴⁹⁸ Ârif: Allah'ı gerçek yönüyle bilen; irfana ilham ve hal ile ulaşan kişidir (Kâşânî, s. 364).

⁴⁹⁹ Âbid: Cehennemden kurtulmak ve cennete girmek için ibadet eden, kurtuluşu ibadette gören kişidir (Uludağ, s. 22).

⁵⁰⁰ Bedehşân: Orta Asya'da Afganistan'ın kuzey doğusunda, Türkistan, Hindistan ve Çin arasında bulunan ve yakutuyla meşhur bir yerdir (Onay, s. 119).

Senin yüzünün hayalinde zevk ve sefa görürüm, senin aşkında gönle ne düşünceler düşmüştür.

Sevgilinin cefasına sabır ve tahammül ederim, bizim payımıza ezelde cefa ve eziyet düşmüştür.

Benim için ziyan olmuş yazık ki ömür sermayesi, fena selinin yoluna yığınımız düşmüştür.

Ey cananın hasret gamından nasılsın diye soran, ne olur Emîrî'nin hali ki ayrı düşmüştür.

139.

Boyun yükselmiş, selvi ve çınar aşağıda kalmıştır, bu söz âlemin meşhurdur, el elden üstündür.

Kimseler nasıl kınar âşıkların perişan halini? Dostun aşk kadehini elest⁵⁰¹ günü içmişlerdir.

Cananın aşkından başkasına gönül verme, boş ve özgür ol, cihanda dünyaya tapanla ateşe tapanın her ikisi birdir.

Gönlün meyli sevgilimedir, başka yere değil, dert ve sıkıntım cananın hicranının perişanlığındandır.

Sözünü ve yeminini koru, ona sadık kal, ey Emîrî! Sözünde durmamak son derece kötüdür.

140.

Onun yüzünün sevgisi perişan gönle nasıl yol buldu? Ağlayıp inlemekten sabrı nereye kadar korudu?

Nazlı güzel gülün başından şapka yana düştü, herkesin bakışı o acayip şapkaya yöneldi.

Haşmetine ve mevkisine ne sultanın ne de şahın sahip olduğu o yârin, salınarak çimenliğe geldiğini gördüm.

Dostu beklediğim ayrılık akşamında sanki kimseler ayı görme düşüncesine sahipti.

---

⁵⁰¹ Bkz. dipnot 439.

Eğer ah çekerse ayıplama kul Emîrî'yi, sevgi ve muhabbetin etkisi dışında ne günaha sahipti.

141.

O şirinlik ve o letafet tam bir güzelliştir, ey sevgili defter senin güzelliğinin aşkıyla uzun uzadıdır.

Yüzünün güzellik haberleri her yerde nasıl neşrolmuştur, ey ay bu konuşma senin için sıralanmıştır.

Senin aşk ateşinden her bir parıltı gönle ulaşır, gönül levhasının aynasının tümü onlarla parlaktır.

Gam iddiasını yapan herkes kendinden geçmiş, senin aşk işinde bu ilk murattır.
Kendi halinin açıklamasını nasıl yapar? Bu derdin hikâyeleri Emîrî uzundur.

142.

Benim için mahallen ne güzel hayırlı şehirdir, orası bizzat ittihat⁵⁰² makamıdır.

Benim için muhabbeti terk etmek mümkün değildir, gönülde her an sevgin artmaktadır.

Sana mektup yazdım gözyaşımla, şimdi kanlı gözyaşımla bizzat kalemdir.

Beni kınama sûfî sen nasılsın, kendi amelinin temeli itikattır.

Emîrî cananı arar her yerde, eğer görürse mübarek sabaktır!

143.

Buraya gelmek eski hükümdür; ancak bu menzirim korku ve tehlikeyle doludur.

Menzilin yolunu aramak gerek, son yol doğru yoldur.

Hamd olsun ki onun sayesinde kapı açılır, O Kerîm'in (çok cömert) kapısından ümitliyim.

Niyazım Allah'ın dergâhıdır, O Alîm (her şeyi bilen) için gizli sır olmaz.

Günahıma ben tövbe ettim Emîrî, Allah halimize nasıl Rahîm (çokça merhamet eden) dir.

⁵⁰² İttihâd: Vahdet-i vücûd, kendi kendine var olan mutlak, bir ve gerçek varlığın temaşa edilmesi. Bizatihi yok; ancak başkası sayesinde var olan bu şeyler temaşa sırasında birleşir ve tek olarak görünür. Burada farklı iki asli varlığa sahip iki şeyin birleşmesi söz konusu değildir (Uludağ, s. 196).

144.

Senin güzelliğin feleklerin tümünde yoktur, cemalin olmadan âşıkların takati yoktur.

Akıl gücümü benden götürür, senin kaşının kavisi gibi eyvan yoktur.
 Cananın aşkı sanki girdap oldu, bize boğulma dışında çare yoktur.
 Benim hasbıhalim uzun uzadıya bir hikâyledir, hasbıhalim bu sayfalarda yoktur.
 Ey Emîrî! Dosttan nasıl vefa istersin, dostun vefasını hak eden yoktur.

145.

Bu münzevinin niyazıdır, sevgilinin halvetgâhı gönül okşayandır.
 Gönül levham cananın aşkı içindir, ayna iş yapanın ürünüdür.
 Bu güzellik ve parlaklık süsü oldu, bu yüzündeki hatt⁵⁰³ naz örtüsüdür.
 Hakikatten bana işaret getir, bu söz mecaz olsa da.
 Emîrî, ayrılıkta gizemli ve hayran, benim inleme efsanem uzundur.

146.

Senin güzel hattın⁵⁰⁴ başka bir parlaklık aldı, ah o sevdıyla aklım başımdan gitti.
 Senin fidan boyun salınmakta, parıltılı kekliğin cilvelenişi beni baştan çıkardı.
 Senin yüzündeki hattınla söz berraklaştı, beyaz sayfa amberle doldu.
 Gönül bülbül gibi feryat etti, seher vakti inlemek daha hoş oldu.
 Emîr(î) senin güzelliğini beyan eder, papağan gibi şeker yemini aldı.

147.

Senin aşk ateşin ben garibanı yakar, yüzünün o hayali her an misafirimdir.
 Sabah rüzgârı ne zaman senin mahallenden bana doğru gelir? Rüzgâr senin tarafından eserse canımı rahatlatır.

Gözde ve gönülde her ne varsa senin önünde saçıldı, gözümün yaşı yolunda yakut ve mercanımdır.

Her bakışında an be an senin boyun göze göründü, senin bu davranış tarzın benim ağlayan gözümde.

---

⁵⁰³ Bkz. dipnot 480.

⁵⁰⁴ Bkz. dipnot 480.

Senin ayağındaki çizmeyi güçsüz Emîrî öper, dişimin yarasından onun üzerinde yer yer izler vardır.

148.

Benim güleç gülüm bugün de kimin dizindedir, benim meylim ona, onun meyli kimedir?

Gönül levhasına onun güzel hayalinden başkası gelmez, gönül levhasına nakşolan kimin keman kaşının şeklidir?

Sevgilinin aşk arzusunda mutedildim, can ve gönlün burnunda başka kimin saçının arzusu vardır?

Mahallesinin tavafı gönle başka bir sefadır, gönül sabah akşam bütünüyle kimin mahallesinin düşüncesindedir?

Emîrî çaresiz sehere kadar inler ve ağlar, dilimde ondan başka Allah için kimin sözü vardır?

149.

Yokluk akşamından sabaha kadar dostun aşkı, başka kimsenin düşüncesi gelmez gönle, tümüyle odur.

Yeryüzü ve gökyüzü âşıkların aşk kokusuyla doludur. Bütün eşyada ondan iz (vardır), her şey onun renk ve kokusudur.

Sevgilinin aşkında su ve ateşin boğulanıyım bu tuhaf! An be an ırmak gibi can ve gönle akar.

Sevgiliyi görmenin isteklisi yüzünü yola çevirir, ey Emîrî sevgilinin yolunda ölmek senin için iyidir.

Sevgilinin aşkında iddiacı olan herkes işarete sahiptir, âşıklar için yaşamı terk etmek eski bir adettir.

150.

Hattın⁵⁰⁵ ve benin amber tanesi oldu, güzel yüzün başka bir parlaklık aldı.

Uzun boyun nar ağacı gibi oldu, dilberlik elbisesi ile süslendi.

Perişan gönül sevgilinin aşkında, bütün düşkünlerden daha iyi oldu.

---

⁵⁰⁵ Bkz. dipnot 480.

Sevgilinin yolunda Emîrî edeple, sevgilinin ayağının toprağına başını koydu.
Velî⁵⁰⁶, Anadolu’da ortaya çıktı, papağan geldi sanki şeker aldı.

151.

Gönül, aşkında coşkulu ve mesttir, senden her ne gelirse ganimettir.
Aşkının gamından boş olmadım, sanki bu gönlüm gam kuyusudur.
Ayağının altına bakarsan gözyaşım yolunda kan gibidir.
Bir kimseye nasıl zühd ve riya gösteririm? Gönül senin aşk gamınla itham edilir.
Ey Emîrî! Ne yapayım beka düşüncesini, sonunda menzirim bizzat yokluktur.

152.

Güller açtı, işret mevsimi ne fırsattır, mutluluk zamanı ulaşmış, ganimet fırsattır.
Gözüm gül yanaklıda ve kulağım neyde, zâhid⁵⁰⁷ konuşma; zira nasihat yeri değildir.
Yarama ne merhem olur ve iyileştirir. Âşıklıkta iz, nitekim muhabbet yarasıdır.
Aşkının derdinden gönlüme rahatlık gelir, aşkının hevesinde gönül lütuf kaynağıdır.
Bu zamanın oğullarından bana sitem ulaştı, kanaatkâr Emîrî inziva köşesinin münzevisidir.

153.

Sıhhat zamanı daimi olmaz, sen sıhhati ganimet bilmelisin.
Gelen her türlü şeye katlanırım, dünya bana zahmet ve sıkıntı evi oldu.
Bu dünya ahiretin tarlası olmuş, fırsat zamanı ulaşınca boşa harcama!
Allah’ın şükrü nasıl yerine getirilir, onun nimetini minnetle şükrederim.
Yokluk yolu önümde uzundur, Emîrî herkes ona doğru gider.

154.

Gönlün söz verdiği canan, hayal perdesinin arkasında oturdu.

⁵⁰⁶ Velî: sürekli olarak taata devam eden, isyandan uzak duan, şehvetlerden kaçınan; Hakk’ı dost edinen ve Hakkın dost edindiği kimsedir (Kâşânî, s. 590).

⁵⁰⁷ Bkz. dipnot 497.

Kendi nakşını rengârenk gösterdi, ey ne güzel çabuk yazan el üstadı!
 Cefa etmekten amacı neydi? Gönüm üzüntülerle parçalandı.
 Nazın mestliği geldi o peri huyluma, kimseye rağbet etmez, o mesttir.
 Emîrî aşk yolunda söz verdi, kendi sözüne sadakatle bağlıdır.

155.

Gönümde cananın sevdası başka ölçüdedir, ondan ulaşan her üzüntü benim için daha iyidir.

Elini ayağını öpmek bana şeker lezzeti verdi, dudağımı parmağına dokundurabilsem ah ne güzel olur, o şeker kamışdır.

Talihim izin verirse o sevgiliyi görürüm, sevgiliye ulaşırsam (bu) bizim için kutlu yıldızdır.

Sevgilinin aşk derdinin devası olur sevgiliyi görmek, o hasta ve âşık için güzel andır nitekim doktoru başındadır.

Dertlilerin dünya işiyle ilgisi olmaz; nitekim Emîrî uyuyacak yer benim için topraktır.

156.

Lale gibi bizim gönlümüzde dağlıdır, bize dünyadan karşılık yoktur.
 Gurbette mutlu olursam, mutlu olduğum her yer tıpkı bahçe gibidir.
 Bana söz (ilham) etmiş Câmî'nin sözünü nakletmek tebliğdir.
 Gönüm sevdaya bulanmış, benim gamdan dolayı zihnim karışmış.
 Emîrî bak, sen halimize, bu yaramın ateşi kandildir.

157.

Aşkından canıma düşen bu ne yakıcı ateştir, dermanın esası olan bu ne yaradır.

Oraya ulaşan herkes ölümsüz hayatı elde etti, tatlı dudağın benim âb-ı hayvân⁵⁰⁸ çeşmemdi.

Aşkın bir an gönül evinden dışarı çıkmaz, yüzünün hayali ey sevgili, misafirimdir.

Bu sevdalı başı seçmek benim elimde değildir, perişan gönül emrime uymaz.

---

⁵⁰⁸ Bkz. dipnot 494.

Mahallesini tavaf etmekten bir an uzak durmam, ey Emîrî! Ne yapayım aşk benim sultanım gibidir.

158.

Senin arzunda susamışım, gözüm sana doğru bakmaktadır.
 Âşıkların senin yolunu beklerler, güzel yüzün niye perdede (perde arkasında) dır?
 Cemalin cihanın meşhuru olmuş, senin sohbetin yapılmış.
 Senin hattın⁵⁰⁹ misk parçası gibi olmuş, saçından bana bir koku ulaşır.
 Çaresiz Emîrî, perişan ve hayran (bir halde) bir an ayrılmıyor mahallenden.

159.

Gözün nazdan mahmurdur, güneş yüzün nasıl parlaktır.
 Sonunda vefa yolunda ölürüm, senin ahdin hala sağlamdır.
 Uzanan o selvi boyun acaba hangi ırmak kenarındadır?
 Ah çekmeye alışkınım, senin gamından ahım binlercedir.
 Emîrî gönlünde senin gamına sahiptir, senin dağlamanın izi bana ne hatıradır.

160.

Sevgili gönlümden kebab yapmak istedi, onun gözü canı yağmalamaya meyletti.
 Ayrılığında gözyaşı dökerim, gözyaşından yakut ve mercan tespihine sahibim.
 Gönlü perişan, inleyen ve ağlayanım, kimse halimi anlamaz.
 Aşk ateşi nasıl gizlenir? Gönül aşk ateşini nereye saklayacak?
 Emîrî'nin eli garibanların kapısında olduğundan, ten cübbesini parçalar.

161.

Canan gözümüzden gizlidir, gam da nedir can ortadadır.
 Onun aşk ateşiyle yanarım, bu gönlümün hali sana açıklamadır.
 Gözyaşım her an akar, bu göz sana cevher saçandır.
 Ayrılık düşüncesi, vuslat isteği her an benim için nasıl da ortadadır.
 Emîrî senden gam çeker, onun gönül gamı bizzat sendendir.

---

⁵⁰⁹ Bkz. dipnot 480.

162.

Ey senin gamın, gönlün ve canın arzusudur, senin derdin gönül dermanının özüdür.

Sevginden bir an ayrı olmam, ne yapayım o, gönlün fermanı gibidir.

Ah ve ağlamalarım senin kulağına ulaşır, nasıl gönlün inlemelerine kulak vermezsin?

O beliren ne hayaldir, yüzünün nakşı gönlün eyvanıdır.

Emîrî kulun kapından ayrılmaz, onun meyli senin mahallende gönül işidir.

163.

Sana bakan herkes, bizzat senin aşkına tutulmuştur.

Gönlümün amacı sevgiliye yakın olmaktır, o bizzat olmaz “Men erâde”⁵¹⁰ dir.

Kismetten nasibime gam düşmüş, her an gamın bende artmaktadır.

Yeryüzünde ne muratsızım. Felek, muradı benim gibi olan birini doğurmamıştır.

Düşkün Emîrî üzgündür, dertli, inleyen ve muratsızdır.

164.

Herkes altın ve gümüşün hevesinde, miskin ve yaralı olan ben ise beyaz tenlinin.

Ey dilber bana cemalini göster, gönlümün arzusu sana bakmaktır.

Sözden hisse al ki nedir haber, gönül ehlinin sözü ne değerlidir.

Nasıldır gönlün hali bilmiyorum, gönlümde üzüntü daha da artmıştır.

Dostun gamzesi öldürür, ne yapayım, okun yarasından Emîrî bir başkadır.

165.

Canımdan ve gönlümden huzur gitti, bizde yârin isteği arttı.

Yolculuk vakti aşk yangınından binlerce feryat ve figan yükseldi.

Senin yüzünü gördüğü her güzel an, senin yanından utanarak kalktı.

Eziyet ve cefa ne sıkıntı verir, beni öldürmekle ne elde eder?

Geceleyin ayrılıktan feryat eder, her sabah Emîrî perişan kalkar.

⁵¹⁰ Men erâde: Kim isterse, “Kim de mü'min olarak ahireti ister ve ona ulaşmak için gereği gibi çalışırsa, işte bunların çalışmalarının karşılığı verilir.”, Kur'an-ı Kerîm, 17 İsrâ 19.

166.

Gömleğin altındaki beyaz ten sanki gümüş oldu ya da yasemindir.
 Sana nasıl kurbanlık olurum bana bak! Canım senin için bedendedir.
 O ay yüzlünün aşkında sinemi parçalarım, sine parçalandı kefen zamanıdır.
 Senin dudağının yâdı benim için ne tatlıdır, o dudaktan bahsetmek.
 Nazmın inşasını güzelce yerine getirir, Emîrî senin hatıran nitekim sözdür.

167.

Çamur etmiş gözyaşım bilirsin senin yolunun toprağını, asla bize düşmedi yazık ki bir bakışın.
 Devamlı büyücü gözünün üstündeki kemer kaşın, benden gönlümü çaldı, o siyah kaşın.
 Gül yanaklı güzeller senin yanında toplanır, ey sevgili güzellik ülkesinde yukarıda olmuş yerin.
 Onu gören herkes hayran ve şaşkın olur, senin ay yüzünün aşkında huy böyledir.
 Emîrî sevgilinin aşk nuruyla tutuştu. Bir an rahat olmadı, her an senin ahını çekti.

168.

Gönül senin yüzün için ay gibi dedi, bu edayı makbul yerde söyledi.
 Gönül sırrını asla kimseye söyleme! Öğüt olarak bana gaybın sırrından haberdar ol dedi.
 Canan ne zaman perişan halimi gördü, vallahi senin iraden gitti dedi.
 Emîrî günün sonundan sehre kadar hayhuydan boş değildir dedi
 Cananın mahallesine yolculuk etmiş, yolda onun şiiri halis olmuş dedi.

169.

Benim için senin yanında istekler türölüdür, cemalini görmek bana asıl mutluluktur.
 Senin gelişle ev şereflenir, gel Allah için ertelemekte musibetler vardır.
 Âşıkların yoluna yöneldim, aşkla olur benim için kerametlerin keşfi.
 Birkaç yıldır canandan ayrım, bu sarı yüzüm işaretler gösterir.
 Bütün eşya dostun aşkıyla hareket eder, güneşin yansımasından peyda olmuş zerreler.

Gönül aşkınla kan dolsa da, aşk kerametler göstermektir.
Dünyanın mutluluğundan ilgisini kesti, Emîrî zamanını gamla geçirir.

170.

Bilmezsin hicrandan nasılım ey dost, gözlerimin yaşı kanlıdır ey dost!
Senin tatlı konuşman bana ulaşınca, gönlüm bir efsunla ona bağlandı ey dost!
Senin güzel zülfünün arzusu gönle düştü, perişan etti bu felek beni ey dost!
Gönülden eksilmedi sevgi ve muhabbet, senin sevgin an be an artar ey dost!
Emîrî aşkın gamını huy edinmiş, haddinden fazladır bana ey dost!

171.

Benim aşkında durumum böyledir, ondan sehere kadar feryat ve figan ederim.
Bütün gece sehere kadar aşkla meşgulüm, iki gözüm aşkında yaş doludur.
Gam yükünü çekmek çok zor geldi, perişan gönül gamdan sebatsızdır.
Onun cemalini izlemek mutluluk oldu, Allah’a şükür sevgili gül yanaklıdır.
Ne güzel övünç ve mutluluk sevgilinin aşkı, sineye aşk yaran hatıradır.
Hicrandan paramparça bir gönle sahibim, hicrandan üzüntüm böyle binlercedir.
Dostun ahıyla toprağa düşünce, Emîrî kuluna senin aşkın utanç değildir!

172.

Cananın gamı gönülden bir an ayrı değildir; ancak bir an (olsun) kimse dert ortağımız değildir.

Aşkıyla gönül tanışıklık bulmuş, yazık ki o canan bana aşına değildir.
Aşk yolundan yüz çevirmem, böylesi aşk mezhebinde uygun değildir.
Ay yüzlülerden nasıl vefa gelir, bilirim sevgililerde vefa yoktur.
Emîrî sonunda beden viran olur, ömrümün temeli sağlam yapı değildir.

173.

Senin hattın⁵¹¹ güzellik kitabesidir, mükemmellik mektubunun başlığıdır.
Yüzünün hayaline ulaşıldığı her an sanki kavuşma zamanıdır.

---

⁵¹¹ Bkz. dipnot 480.

Senin güzelliğinden gönül arınamaz, gönül senden ayrı olamaz.
 Senin aşk gamının yükü iki kat oldu, çaresiz Emîrî'nin mecali yoktur.
 Senin gam yolunda elden ayaktan düşmüş, sen bir bakış at, güçsüzdür.

174.

Hayalimizdeki senin bir resminin kalemle aynısı nasıl çizilebilir?
 İsteğim sensin, sen bilirsin, isteğimi bir kimseden nerde isteyebilirim?
 Yüzün sıcak güneş oldu, güneşinin etkisi yüzümden bellidir.
 Yüzündeki hattın⁵¹² güzellik süsüdür, yüzünde misk kırıntısı yeşerdi.
 İsteğim yüce dergâhtandır, çaresizce elim öyle yukarıdadır.
 Bir an senden boş değilim, yüzünün fikri an be an bizimledir.
 Emîrî hicrandan sıkıntı çeker, bu cefa edişin artık yersizdir.

175.

Gönül senin aşkına çok tutulmuştur, senin sevginle o deliliğe yakalanmıştır.
 Senin muhabbet pazarın sıcaktır, gönül seni talep etmede kan ağlamıştır.
 Gördüm, sürahi senin dudağını öptü, şaşkınlım onu nasıl yapmıştır.
 Zavallı başım aşkına tutuldu, yazık ki beni zebun etmiştir.
 Emîrî yoluna oturmuştur, düşüncenle o rahatlamıştır.

176.

Tevekkül ederim kimseden bir isteğim yoktur, tevekkül olmuş mutlulukların kaynağı.
 Her yerde Hakk'ın kudreti belirmiş; bak ertelemekte musibetler vardır.
 Eski anlaşımdan emanetim var; aşk yükünü çekmek keramet oldu.
 Dostun aşkından gönle hisse düştü; alamet olarak sarı yüzüm yeterli geldi.
 Aşk yolunda muradım hâsıl olur; kuşkusuz aşk isteklerin aynasıdır.
 Bütün eşya sevgiyle yetiştirilmiş, ondan belirmiş zerrelerin varlığı.
 Gam ve mutluluk her ikisi de geçer gider. Emîrî! Zaman, ne zaman düzene girer?

177.

Bu söz benim kulağıma ulaşmıştır, sana kavuşmak benim için ne güzel vaattir.

---

⁵¹² Bkz. dipnot 480.

Zamane terzisi lütuf elbisesini, senin boyuna göre (boyunun uzunluğunda) kesmiştir.

Senin hizmetinde sonunda ölür, gönül aşkına böyle mürittir.
Gönlümün amacı yüzüne bakmak, sana bir kez bakmak bayram gibidir.
Gönül çalan cemalinin sırlarını, Emîrî gibi kimse bilmemiştir.

178.

Benim için aşkın sinede yaradır, onla mutluyum, (o) merhemden iyi gelir.
Başımdan dışarı çıkar aşk ateşi, bana o kıvılcımlar parlak lambadır.
Çöl ve ova gelir aklıma, herkes ise bu bahçe ve bağın isteklisi.
Zâhid⁵¹³ aşkın yasaklanmasından bahseder, hayal eder, nutkunu tebliğ eder.
Emîrî senin aşk derdine gönülde sahipti, sevdandan aklı karışıktır.

179.

Senin yakut dudağın canın kuvvetidir, vasfın ebedi hayattır.
Bu feleğin altın paftası güneşi, başının üstünde gölgelik gibidir.
Gönül cananın visalının isteğindedir, can senin talebinde ortadadır.
Dünya güzelleri senin aşkının esiridir, senin şanın ne yücedir, bu ne şandır.
Senin aşk ateşinde kebab oldum, gönlümün hali sana aşikârdır.

180.

Canan gözümüzden gizlidir, gam da nedir? Can ortadadır.
Mecnun Leyla'nın saçının esiri oldu, can senin talebinde aynı haldedir.
Vamık aşkın esiri olmuş, senin sevgin benim için gönülde aynıdır.
Kurban eder sonunda bizi, o iki kaş, bizim için iki kaşın yaydır.
Senden gelen her cefa okuna perişan Emîrî ortadadır.

181.

Sana gönül vermişim birkaç yıldır; beni öldürdün, bir bakış at vebaldir.
Letafette senin gibisi yoktur, fidan boyun narin fidandır.

---

⁵¹³ Bkz. dipnot 497.

Zamanın halleri ne ibrettir, baktım dünya rüya ve hayaldir.
 Cananın yüzünün hayali gönle düştü, gönlün aşkından arınması imkânsızdır.
 Sevgilinin zülfünün kemendinde esirim, bana bela tuzağı oldu o zülûf ve ben.
 Şifa onla olur hasta gönlüme, senin dudağın bizim için sanki tatlı zülâldir.
 Emîrî senin şiirin ayrılık âleminde, o gam tutkununun hasbıhalidir.

182.

Aşkta yüz melal olsa da hicranın ardından kavuşma günleri vardır.
 Kim bilebilir perdenin arkasındaki güzeli, sevgililerden murat güzel yanaktır.
 Yazık ki her an canan ortada değildir, onun nazik beli sanki hayaldir.
 Sevgilinin renkli yanağı gönlü çalar, ne güzel zarif yüz her ikisi de (iki yanağı da) kırmızıdır.
 Emîrî sevgilinin dudağından bahseder, bu şekilde konuşmak tatlı bahistir.

183.

Her ne kadar görünüşte (bizden) uzak, içte huzurda olsa da, gece gündüz yüzünün hayali bize mutluluktur.
 Âşıkların dışında ve içinde bizzat arzulanan odur, gönül ehlinin yanında bütün batın haller zahirdir.
 Her yerde ne zamana kadar bu ve ona yönelmek, her ne söylersem ister uzakta ister yakında olsun sevgili (onu) görendir.
 Hicran akşamında sana kavuşma sözü bana mutluluk getirir, eski anlaşmada her ne söylediysem her an aklımdadır.
 Kimse bilmez bizim için gayb sırlarının ne olduğunu, sevgiliden gelen her cefaya Emîrî sabreder.

184.

Benim için iş güç inleme ve figandır, tüm bu inlemeler sevgili içindir.
 Kendi halime ağlar ve inlerim; iki gözüm onun gamında gözyaşı doludur.
 Aşk ateşi düşmüş gönle, bana ciğer yarası ondan hatıradır.
 Ben nasıl söz söyleyeyim bilmem, benim gönlüm hicrandan tarumardır.
 Dert ortağına ve sevgiliye sahip değilim, Emîrî gam yükü böyle binlercedir.

185.

Din gönülde mutluluk ışığı değerindedir, benim için en güzel yol fena yoludur.
 Artık rakibin kınamasını işitmem, dostu doğru yönelmek revadır.
 Seherde daima uyanık ol, gaflet uykusunda olmak hata kaynağıdır.
 Vahdet sakisi getirir verir kâseyi, aşk şarabı cana ve gönle şifadır.
 Emîrî âşıklara davet vardır, kulağımıza dostun kapısından ses ulaşır.

186.

Bana gönlümdeki aşk, can yoldaşdır. Ne güzel talih ki baş eşiktedir.
 Cömertlik senden gelir, ey Kerîm (çok cömert) kapıyı aç, gönül Müste'ân'dan
 (yardım istenenden) ümitlidir.
 Ey sevgili, âşıklar senin için can verirler. Can senin için tayin edildi, ortadadır.
 Allah vermiş sana gaybın ilhamını, Emîrî bu ne sonsuz fazilettir.
 Birkaç gümüş ve altını düşünme, efendinin gönlü hep onun korkusundadır.

187.

Bakışım her an sana doğrudur, riya yoktur bizde, ah gönüldendir.
 Dilenci misali dünyadan kayıtsız olurum, bu âleme ilgi duyan padişaktır.
 Allah'a şükür gönülden ikrar ederim, dilimin zikri Allah'ın dışındakileri yok say-
 maktır.
 Tevekkül ederim, Mevla Rahîm (çokça merhamet eden) dır, nitekim bana sevgili-
 nin dergâhı sığınaktır.
 Emîrî şah da dilenci de gider, yokluğun sonucu bizzat doğru yoldur.

188.

Senin yüzün gibi renkli gül bahçede yoktur, gözyaşı damlam gibi kırmızı erguvan
 yoktur.
 Aynaya bak, bak ki nasılsın, senin ay yüzün gibi yüz dünyada yoktur.
 Gönle sevginle parlaklık gelmiş, gönlün huzuru bu âlemde değildir.
 Senin gibi güzelini görmedim ne kadar arasam da, bu dostlukta ve yakınlıkta kim-
 se yoktur.
 Emîrî dostlar için niyaz eder, dostların âdeti gönül incitmek değildir.

189.

Benim için senin dağlaman bizzat gönülde saklıdır, tuhaf ki sarı yüzüm aşikârdır.
Gönülde belirir içteki ah, benim için sevgilinin mahmilinden bir işarettir.
Sevgilinin mahallesine gizli gitmek benim için daha iyidir, korkumuz kervan eş-
kıyasındandır.

Baktığım her yerde kudret görüyorum, benim için ilahi yaratıcının bizzat açıklamasıdır.

Evliyaların yolunu ister, Emîrî evliya nitekim güvendedir.

190.

Her nereye yönelsem onun sevdası başımdadır, yiğitlerin değeri onun aziz himmeti ölçüsündedir.

Onun gamında ağlamak bizim için niyaz etmektir, an be an bu gözler ondan af dileyerek ağlar.

Gönle sevgilinin düşüncesinin gelmesinden mutlu ve mesudum, perişan gönlümde onun gamları mutluluktur.

An be an sevgilinin aşk kavgası âlemde, ibret için baktığım her bir köşede onun kavgası vardır.

Muhabbet isteği dışında gönlümde bir istek yoktur, ey Emîrî gönlünde daima bütünüyle onun sevgisi vardır.

191.

Bilmezsin senin ayrılığında nasılım ey dost, gözlerimin yaşı kan doludur.
Senin aşkınla halkın efsanesi olmuşum, büyü bana nasıl etki eder ey dost!
Bana sevgilinin zülfünün zinciri gerek, halkanın sınırından çıkarım ey dost!
Aşk gamında âlemin meşhuru olurum, âşıklık yolunda Mecnun'um ey dost!
Emîrî hicrana müptela olmuş, hicrandan an be an hüznülyüm ey dost!

192.

Benim işim senin aşk vadindedir, perişan gönül inler ve figan eder.
Gözyaşım bahar yağmuru gibi oldu; iki gözüm onun gamında gözyaşı doludur.

Senin mahallenin başında koşar dururum ey dost, kederli bir kimse her yerde sabırsızdır.

Bize onun oku ulaşırda güzel olur, sevgilinin oku bana hatıradır.

Sineyi parçala kendi tırnağınla, Emîrî gönül bir tane ama üzüntü binlercedir.

193.

Dost bize gelmez birkaç yıldır, gönül ve can ondan böylesine üzgündür.

Onun yüzünün ayrılığında inlerim ve ağlarım, bilmiyorum ey sevgili senin halin nasıldır?

Bilirim nasıl olur aşkta kura, bana senin gamının harfî uğurlu geldi.

Beni atma, aylarca ve yıllarca hicran çekerim, ölürüm senin gamında yazık vebaldir.

Geçti benden mutluluk ve gamlar, Emîrî bu dünya sanki hayaldir.

194.

Bende dostun aşk derdi zuhur etti, Allah’a şükür ona mirasçı oldum.

Aşk derdinden bir yarayı kendi gönlüme koydum, bir, iki ve üçüncü (kez).

Dostun hayali gönülde yer edindi, aklıma kötülükler gelmez.

Dostun aşk yolunu tutarım, çiftçilerin himmet bereketi gibi.

Zâhid⁵¹⁴ aşk bahsinden gafil olmuş, Emîrî aşk dersi bahis konusu oldu.

195.

Senin yolunun toprağı bana olur taç, bak sana olduk muhtaç!

Gönül senin aşk ateşinle nurlanır, gönlümün ateşi “Sirâcun vehhâc”⁵¹⁵ dır.

Senin gam girdabına düştüm, gönül seni istemedede dalgalı deniz gibidir.

Senin aşkın gönlümden sabrı götürdü, senin yolunda aklım yağmalandı.

Emîrî’nin ümidi sevgiliye kavuşmak, inadından ona vefa ulaşmaz.

196.

O ay yüzlüye ihsanım ne açıklayıcı, sabah rüzgârına misk kokulu selam söyle.

⁵¹⁴ Bkz. dipnot 497.

⁵¹⁵ Bkz. dipnot 440.

Bu kanlı gözyaşı yüze hat çekmiş, anlamlar levhalarda yazı ile ortaya çıkabilir.

Hicran müptelası gönül, cananın aşkında yanar. Ömür nasıl olursa olsun rüzgâr gibi geçip gider.

Sevgilinin aşk derdinden asla boş olmam, ey olup bitenleri bilen, fazla nasihat etme!

Sevgilinin önünde Emîrî, perişan halimden söz etme, haberlerini kesme, nasihatlerini de gizleme!

197.

Gönlü ve canı çaldı o şuh seyyah, aşkına meylettiler ruhlar.

Okunun darbesiyle sine parçalandı, cerrahın parmağa neşter vurması gibi.

Tuhaf girdap olmuş aşk denizi, ondan hayrete düşer denizciler.

Gece gündüz sinemizi yakar, bana yeterli kandil olur aşk ateşi.

Doktorlar nasıl derdimizi bilirler? Emîrî derdim sevdıyla ıslah oldu!

198.

Ezeli yaratıcı yüzünü kırmızı yarattı, senin cemalinin kırmızılığından güle ulaştı kırmızı.

Ey sevgili gül bahçesine gir ve çemeni dolaş! Sefa vakti geldi ve güller açtı kırmızı.

Bu zamanın bahçıvanı yetiştirdiği her bir laleyi, gözümün ırmağıyla besledi kırmızı.

Şeker ve tatlılık veren onun dudağının yakutunu, tuhaf ki yaratıcı Allah yarattı kırmızı

Geceden sehere kadar senin yüzünü düşünür Emîr(î), kendi gözyaşıyla bir hat çekti kırmızı.

199.

Bana yol gösterir şeyhlerin işi, sevgiliden olmuş şeyhlerin haberleri.

Peygamberin işini tecessüs etmişler, ondan sünnet oldu şeyhlerin zikirleri.

Peygamberlik irfanından hisse alırlar, Hakk'ın lütfu oldu şeyhlerin ikrarı.

Hakikat sırlarına aşına oldular, şeyhlerin olmaz inkârı.

Onun muradı Hakk yoluna gitmekti, Emîrî sorar şeyhlerin tavırlarını.

200.

Dünyada bağlardan kurtulanlar, sevgilinin dağınık zülfünün ve beninin tuzağında bağlıdırlar.

Gönülde birinin sevgisi olur, ne tufah sevgililer binlerce olsa da gönlün arzuladığı biridir.

Herkes kendi nasibinden ulaşanı görür, ister iyi ister kötü olsun onu çekmek gerekir.

Her tarafta gördüğüm ay yüzlü güzellerin her biri eline ayna almış kendisine âşıktırlar.

İbret al Emîrî, Hakk'ın yüce yaratmasından, âlem ibret verici ancak insanlar kibirlidirler.

201.

Yemin olsun ki sensin gönülde ve canda istenen, kavuşma yoluna set koyma!

Dilenciler daima şaha muhtaçtır, dilencilerden istek, şahlardan cömertlik.

Âşıklar için ahde uymamak, güzel yüzlüler arasında geçerli olmuş.

Sensin gözde bizim için gözbebeği, yüzünün hayali gözde mevcut.

Sevgilinin aşkının yakışıyla sabırsızım, Emîrî başımdan çıkar duman.

202.

Can ki hicrandan şikâyet ediyor, eski bir kıssayı rivâyet ediyor.

Neyin deliğinden dışarı çıkar nefes, “dinle neyden nasıl hikâye ediyor”.

Bedenimde kıllar dil olmuş, “ayrılıklardan şikâyet ediyor”.

Def an be an yüzüne pençe atar, sevgilinin gamından kinâye ediyor.

Beden perdesini ruhumdan kaldırınca, gayb rehberi riâyet ediyor.

Sema' yapmam gönlün yangınındandır, gönülden bir inilti sirâyet ediyor.

Kul Emîrî can verir dostu, candan gamze kifâyet ediyor.

203.

Senin aşkın gönlüme bir ateş koydu, benim halim elden gitti.

Gittikçe artan gönül yangını, senin sevgi huyun arttırdı.
 Dünyanın bağlarından ilgimi keserim, aklım ve gönlüm gamınla perişan olur.
 Benim aşkım bana Hakk'ın takdiri olmuş, "Men erâd"⁵¹⁶ın ne olduğunu bilmez.
 Senin mahallenden gelmez, Emîrî kulların en hakiridir.

204.

Senin mahmur gözün her yere fitne salar, kendi kavuşma süresini o sevgili erteler.
 Senin misk kokulu hattın⁵¹⁷ menekşe gibi oldu, utangaçlık perdesinden baş nasıl çıkar?

O sevgilinin aşkı oldu benim kederli hatıram, sevgilinin yüzünün aşkı her zaman gönülde yer alır.

Aklım, sabrım ve gönlüm hepsi benden ayrı düşmüştür, sevgili her an gönül mülkünü yağmalar.

Dünya halkına aşk vadisinde efsane oldum, insanlar arasında aşk beni rüsva eder.
 Mecnun gibi gam yolunda çöle yönelirim, âşıkları sevgilinin aşkı şaşkın ve âşık eder.

Dünyanın gül bahçesinde fırsat ebedi kalmaz, onun hallerinin şerhini Emîrî gece gündüz yazar.

205.

Senin aşkın iki cihanda maksadım ve isteğimdir, gönül levhamda yüzünün aksi vardır.

Senin âşıkların bu aşk vadisine düşmüştür, senin ayrılığında perişandılar, vuslat-tan hepsi mutludur.

Bana an be an düşen bu gönül yangını, baştan dışarı çıkar sonunda o duman.

Bütün makam sahipleri dünyaya bağlanmış, bana üzüntü olmuş bazen varlık (düşüncesi) bazen yokluk düşüncesi.

Gönülde fikrine sahip Emîrî ne zarar etti, senin sevginin düşüncesinde ona fayda ulaşır.

---

⁵¹⁶ Bkz. dipnot 510.

⁵¹⁷ Bkz. dipnot 480.

206.

Gözüm sevgilinin bakışıyla parlaklık kazanır, temiz nazar sahibi sefalıdır.

Vatanımdaki gül bahçesinin gülünü özlerim, gönül bülbülü ne yapar, yine şarkı söyler.

Sabırsız eder bizi gönül yangını, cananın aşkı ne hediye, ne yapayım malı?

Gönlün niyazıyla Emîrî nasıl söz söyler. Söz söylemede bizzat hüsn-i edaya sahiptir.

Yüksek kasrı istemez, yokluk mahallesinde eski bir sarayı vardır.

207.

Gönlümde o perinin hayali misafir olunca sığınılacak şehir olur, (gönlüm) sultanın ayak basmasıyla.

Sevgiliden kulağıma her söz ulaştığında gönlüme sanki âb-ı hayvân⁵¹⁸ çeşmesi ulaştı.

Onun cemalini izlemek âşıklara kesin emir oldu, cananın hicranı son buldu, ihsan mevsimi ulaştı.

Sevgilinin vuslatı ne kadar söyleseler de sana güç gelir, onun yüzünden ayrıldım, bana canan ulaştı.

Bundan sonra sevgilinin aşkında inleme, mutlu ol! Yorgun gönüllüydün Emîrî derman zamanı ulaştı.

208.

Vahdet sakisinin elinden bana bir kadeh ulaştı, perişan gönül sonunda senin sıran geldi.

Gönlümü fena mahallesine doğru çeker, o sevgilinin aşkı bana islam'ın rehberi oldu.

Seher vakti nara atmak benim için evla oldu, hayhuy çekmede mevsimler ve günler geçti.

Kendi perişanlığını gönlünde her an gizle, halktan bir kimsenin yanında dem vurma “Kel en'âm”⁵¹⁹ gibi!

⁵¹⁸ Bkz. dipnot 494.

⁵¹⁹ Bkz. dipnot 479.

Yeryüzünde senin sayfaların hatıra olur, ey Emîrî söz söylemek için sana ilham geldi.

209.

Bu âlemde murat için kimseyi görmüyorum, ben bu düşüncedeyim onun için muratsız düştüm.

En güzel yer olur bir kimseye vahdet makamı, Hakk’a doğru yol alan herkes kulların hayırlısı olur.

Sefa dergâhının beğenileni olur iyi huy, iyi amel edilen her yer güzel makam olur.

Aşk erbabının yolunda akıllılık daha iyi oldu, gözde bu gaflet uykusu an be an artmasın!

Daima istemede ol, bizzat gönlün sefasını, ey Emîrî kimse bilmez nedir “Men erâde”⁵²⁰.

210.

Hicrana nasıl alışırım ey dost, yazık ki ömür harmanı yok olmuştur.

Ne hoş vadi olur gurbet vadisi, dünya bağından gönül hür olur.

Efendiden her ne istersen hesaptadır, bu taş kalplilerden yüzlerce feryat!

Ayak çukurda, baştaki saç dağılmış, halime ne derler zâhidler⁵²¹?

Bu alçak dünyanın işvesine gönül verme, Emîrî cananın aşkını irşat et!

211.

Sarığından siyah kâkül bir an dışarı çıkarsa, perişan gönül sevdıyla cinnet geçirir.

Benim içim dışım bütünüyle aşkla doldu, her an aşk gamı gönlümde daha da arttı.

Bu ne haldir ki aşk gamının feryadı böyle olmuştur, onun keserinin sesi insanlara Bisutun dağından ulaştı.

Çok oldu imtiyazım dünyadaki âşıkların tümünden, sevgilinin hasret derdinden gözyaşım kırmızı oldu.

Emîrî gönül yangınına sahiptir, sevgilinin aşkından inler, gözünden an be an gamdan yüzlerce kan damlası geldi.

⁵²⁰ Bkz. dipnot 510.

⁵²¹ Bkz. dipnot 497.

212.

Her gece hicrandan halim daha da perişan olur, her an ayrılıktan gözüm daha çok inci saçar.

Bir an ağlamaktan boş değilim, inlemekten, feryat edip ah çekmekten, göz çukurum bunca suyla daha çok titrer.

Ey sevgili senin için sevgi ve vefa göstermek ne zor oldu, bu cefa her an senin için yazık ki daha kolay olur.

Sevgilinin hicran gamı için hayretle çare sordum, benim gibi herkes ondan yüz kez daha hayran olur.

Ey Emîrî bu ne hal olmuş bizim için cihanda, bu harap gönlüm her an daha da harap olur.

213.

Gönlüm sevgilinin aşkına aşınaydı, bilmiyorum ki sevgili neredeydi?

Bütün gece cananın kokusunu ulaştırır, benim için minnet borcu sabah rüzgârınaydı.

Bülbül hicrandan böyle inleyişe sahipti, o bir yıl (boyunca) gülün vuslatından ayrıydı.

Atlasla övünmek de nedir? Allah'a şükür yerim hasır oldu.

Biri bizi gamda hatırlamamış, bütün dostlarım bizzat tanıdıktı.

Ayrılık gecesi tek başına oturdun, geçti o vakit Emîrî rıyasız oldu.

Allah'ım muradımı müyesser et, benim için iki cihanda gerçekten rıza (Senin rızan) içindi.

214.

Ey can avare gönül müptela oldu, yazık ki güzel yüzlüler vefasız oldu.

Sakın kimse hicranda uzak düşen olmasın, düşkün beden gamlardan yok oldu.

Muradım aşk gamında olmaktı, mutluyum o istek reva oldu.

Yazık ki sevgili bana vefalı değildir, yeşil çimen ve gül bahçesi sefa doldu.

Seher vakti inler âşık bülbül, Emîrî gibi o dostlarından ayrıldı.

215.

Vah ki o perinin aşkı bizi tuhaf divane etti, nasıl dostluk edilebilir, beni yabancı etti.

Aşkının gamıyla âlemin rüsvası olmuşum, onun yüzüne duyduğum aşkın gamı halimi böyle efsane etti.

Kirpiklerinin oku geçti can ve gönülden bir bakışıyla, gönlü an be an o mestane nergis yaraladı.

Onun gamında gözlerimin yaşı bolca sel oldu, evimi (döktürdüğü) gözyaşıyla sevgilim harap etti.

Ayrılık gecesinde ağlamaktan bir an boş değilim, gözyaşım cananın hicranında sonunda inci tanesi oldu.

Gönlün yaraları tamamen onun aşk ateşinden oldu, nasıl şikâyet ederim? Bize bunu sevgili yaptı.

Sevgilinin aşkıyla aile ocağını terk etmişsin, ey Emîrî o gül yanaklının aşkı seni divane etti.

216.

Bana sevgilinin aşkıdan bir zerre peyda olursa, bu perişan gönül ondan an be an âşık olur.

Gönlümde cananın saçının ve yüzünün fikri vardır ve dahası sonunda saçının düşüncesi gönlümde sevda olur.

Sevgilinin aşkı bizim için gece gündüz artmaktadır, ben derdimin devasını isterim, dertler peyda olur.

Sevgilinin sözü hoş olur ister kötü ister iyi (olsun), ben ona can veririm onun vaa-di yarın olursa.

Âşıklar için gönlüde bu ve ona bağlanma düşüncesi yoktur, ey Emîrî âşık olan korkusuz olur.

217.

Yine bahar mevsimi geliyor, bahçıvanın çalışma zamanı geliyor.

Kumru ağıdına başlamak için, çalılığın başına geliyor.

Gül bahçesinde goncalar açıldı, gül yaprakları tomurcuklanmaya başlıyor.

Her ağaç sevgili için beyaz elbiseler giydi.

Emîrî gözyaşlarım inci taneleri oldu, her biri şâhvâr incisi oluyor.

218.

Gönlümün düşüncesi her an sevgilinin yanağı oldu, cananın yolunda bekle bak ki gözüm akarsu oldu.

Gönül sevgilinin aşkını adet edindi, ne dünya isteği? Mecnun gibi bir vadide ağlayan ve inleyen oldu.

Derdime nasıl derman ve çare olabilir tabip, gam yükünü çeken kimse üzgün ve hasta oldu.

Yazık ki düşkünler dünyada sıkıntı çekerler, avare bülbül dikenle dolu gülün eteğinde oldu.

Emîrî sehere kadar gönlündeki aşk yangınıyla dolaşır, asla bize dert ortağı olan bir kimse görmüyorum.

219.

Can ve gönül (insanlığa) hediye olan mehdinin isteğindedir, başımdaki bu istek neden aşikâr olur?

Sözümün hatimesi bu olsun isterim, zikrim sehere kadar Allah'ın adı olur.

Dosttan haber veren bir söz şifa verir, hasta gönül İsa'nın kadehinin isteğinde olur.

Ben ve senin sevgin, olmaz gönülde diğerleri, gönül senin sevgi düşüncene amade olur.

Ey Emîrî ne yapayım sabrım ve kararım yoktur, kararsızlık aşktan dileğimdir.

220.

Gönül kimsenin öğüdünü istemez, haraplığa ve mestliğe asla yer vermez.

Gönül senin mahallenini ister, ben nasıl yapayım, gönlün karar ve sabrı yoktur.

Seher vaktinde dilim dua eder kabul buyur, artık onlar yoktur.

Can vermek dışında bir hediyeye sahip değilim, sana can vermek dışında hediye yoktur.

Aşk gamına bağlanmış, dahası; Emîrî bundan başka inşâ yoktur.

221.

Bana senin aşkında huzur ne olur, hicran çekerim bana derman ne olur?

Kimsesizlerin yeri olan sevgilinin kapısında isterim ancak ihsan ne olur?

“Mûtû kable en temûtû”⁵²² dışında ömrün bekasına imkân ne olur?

Ne cübbenin bağındayım ne sarığın, yaka parçalandı etek ne olur?

Hayali gönlümde yer etti, bu misafirden başkası nasıl olur?

222.

Senin mahmur gözün bize yüz türlü oyun yapsa da, senin can bahşeden yakut dudagın her an okşuyor beni.

Dünya bağının hurma dalı senin uzun boyunun şivesinde oldu, senin uzun boyun ey canan şeref verir.

Âşıklara dert ve gam ulaşırsa üzüntü olmaz, sizin o hayalleriniz nasıl çare bulur?

Sabah rüzgârı ulaşınca ondan perişan olur, misk kokulu saçın bize sırları açar.

Senin gönül alıcı yüzüne bakınca her an düşkün Emîrî aşk oyunu oynar.

223.

Senin misk kokulu saçından örtü düştü, güneşin yüzünün üzerine perde düştü.

Sine sevgilinin aşkından yanar, ey yazık ki ciğer kebab oldu.

Gönlümün huzuru bozulmuş, mihnet dikenini elbiseme battı.

Bir an gamdan boş olmadım, gönül mülkü gamdan harap oldu.

Ey Emîrî gönülde huzur yoktur, gönlüme ıstırap düştü.

224.

Her an senin yüzünün aşkından başka yara tazelenir, (seni) görünce bakışından başka sevgi tazelenir.

Her gece senin düşüncen gönülde ne güzel hayaldir, gönül yangını senin gamında seher vakti tazelenir.

Bizzat senin mahallenden benim ayrılmam olanaksız, gönlümde gerçi gamdan sefere çıkmak niyeti tazelenir.

Senin temiz yüzün akarsu gibi berrak olmuş, her an senin görmekten gözün nuru tazelenir.

Ey Emîrî cananın yanağına bakınca, bu tuhaf ki bakış ilminin kuralı tazelenir.

⁵²² Mûtû kable en temûtû: “Ölmeden önce ölünüz.” (‘Aclûnî, I, 384).

225.

Senin dudağın ey sevgili bizzat beni incitti, siyah saçın işime düğüm attı.
 Perişan etti senin güzel yüzünün aşkı, senin misk kokulu hattın⁵²³ aklımı aldı.
 Ne lütuftur bize beliren, sabah rüzgârı senin kapının toprağını yüzüme sürdü.
 Sevgilinin aşkının sevdası gönülde, o nasıl sevdardı ki beni yaraladı.
 Cananın hattının beyanını yapmış idim, Emîrî benim sözüme noktayı koydu.

226.

Senin yakut dudağından ateş rengi haz ortaya çıktı, ateşten taze yeşillik nasıl orta-
 ya çıktı?
 O yeşillik alametler kaynağı olur, bana hayat suyu şimdi ulaştı.
 Ne süs buldu o güzel sevgili, yüzünde güzellik arttı.
 Senin boyunun fidanı, ümit fidanıdır, bakış terazisine ağır geldi.
 Emîrî cananın sevdası baştadır. Sonunda o, sevdadan Mecnun oldu.

227.

Bir kimse sevgilime dokunursa, canıma senden başka bir ateş koyar.
 O sultanın beni vurduğu her bir ok, sanki sineye merhem olur.
 Vefa yoluna ben yabancı değilim, onun köpekleri eteğimi parçaladı.
 Allah'a şükür dostun kapısının habercisi, viran evime adım attı.
 Bir kimse elini divanıma sürerse bilir nasıl garip düştü Emîrî.

228.

Sevgililer gül vakti seyre yönelirler, âşıkları an be an hayran ve perişan ederler.
 Sanki her biri gül bahçesinde salınan selvi oldu, salınmada öyle yüz işve ortaya
 çıkardılar.
 Vefa göstermede tembellik ederler bu bana tuhaf gelir, cefa etmede binlerce nükte
 yazarlar.
 Rakiple dostluk ettiler kendi bağının haremde, âşıklara niye sahrayı menzil ve
 yer ederler?

---

⁵²³ Bkz. dipnot 480.

Sevgilinin yolunda edep öğrenmek gerekir, ey Emîrî sevgilinin yolunda nasıl kavgâ ederler?

229.

Eğer okun gönle isabet ederse, gönlün sefası ondan hâsıl olur.
Bizim için mutluluk dostun aşk yolundadır, gönül dostun aşkına isteklidir.
Cananın kapısı muhterem yerdîr, o kapıda çeşitli istekler ortaya çıkar.
Dünya halkının seni gördüğü her yerde, her mahfilden nasıl gürültü yükselir.
Emîrî el dostun eteğinde değildir, sana o yüzden ulaşır her müşkül.

230.

Yüz parça olan sineye senin okunun yarası düştü, sanki gönlüme afyon neşesi oldu.

Senin gibisini dönen felek nasıl ortaya çıkardı? Nasıl olur senin gibi temiz bir cevher başkası?

Dosttan her ne gelirse ganîmet olur, âşıklar kapında her şeyden korkusuz oldu.

Bazen gönle mutluluk ulaşır bazen üzüntü ve gam, kimse her an mutlu ve mesut olamaz.

Fenanın hududu tehlikeli bir yer olsa da, sonunda Emîrî fena ülkesine yöneldi.

231.

Göz senin toprağını arıyor, gönül konuşmada nükteler arıyor.

Akşam ve seher vakti geçince namaz için acele ediniz sözünü arıyor.

Sevgilinin yakut dudağının öpüşünün susuzuyum, susuz âb-ı hayvânı⁵²⁴ arıyor.

Tahtın hediye nüktelerini eda etmek için saflıklar arıyor.

Emîrî'nin dilekçesi uzar, yazı yazacak divit arıyor.

232.

Benim perişan gönlüm zorluk isteyen olmuş, o selvi boylunun gölgesine doğru yönelir.

---

⁵²⁴ Bkz. dipnot 494.

Senin kavuşma hazinen ele geçmedi ne yapayım? Hicran yarası gönlüme faydalı olmuş.

Senin gamında sabrım ve kararım olmaz ne yapayım, senin misk kokulu saçın boynumuza kement oldu.

Bu sözün olgunluğu Allah vergisi olmuş, Emîr(î) “aferin” der duysa o Hucendli şeyh.

Vaktim gam ve kederle zayi olmuş, ey yazık ne yapayım şiir beğenen kimse ulaşmaz.

233.

An be an zamanım ah ve yasla geçer, dünyada gönlüm gibi gamlı yer yoktur.

Irmaklara dönmüş bak şu eşiğime, her an gözümünden peş peşe seller akar.

Bazen mutluluk ulaşır bir kimsenin gönlüne bazen gam, dünyada gönlü (daima) mutlu olan bir kimse yoktur!

Herkes zamanını geçiriyor, her ne şekilde isterse, gördüğüm her şey geçer, ulaştığım her şey de gelip geçer.

Gençlik hazinesini kaybetmiş, zayıf düşmüş Emîrî’in âleminden göçme zamanı geldi.

234.

Âşıkların üzerine mutluluk sabahı doğunca, ondan zahir oldu “Habli’l-verîd”⁵²⁵ sözünün anlamı.

Senin şevkin gönle ulaştı ben ondan mest oldum, yeryüzü halkı iştirler (Cehennem) “Hel min mezîd”⁵²⁶ narasını.

Senin ismini zikredince mübarek vakit olur, zor kilide bile dokunsam açılır.

Lâ kılıcıyla gönül mülkünü kesen, ebede kadar hükmeder kimse (onla) mücadele edemez.

Senin aşkının talebinde göz neler görmüştür, Emîrî sana gönülden mürittir.

⁵²⁵ Habli’l-verîd: Şah damarı, “Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz. Çünkü biz, ona şah damarından daha yakınız.”, Kur’an-ı Kerîm, 50 Kaf 16.

⁵²⁶ Hel min mezîd: Daha var mı?, “O gün Cehenneme, “Doldun mu?” deriz. O da, “daha var mı?” der.”, Kur’an-ı Kerîm, 50 Kaf 30.

235.

Dostun cömertliğinin yüceliğinden nasıl haber verilir? Sevgilinin aşkı dalgalı denize benzer.

Kendi yükümü çekerim yalnızlık köşesine, aşk gamında bir kimse boş ve yalnız olur.

Alçaklığı seven, sevgilinin mahallesine doğru gitmez, gönlün meyli yüce menzil isteğidir.

Yolculuğun sebeplerinin azığını şimdi hazırla! İyilerin azığı yolculuk için hazırdır.

Bütün eserler ondan olmuş Emîrî, gönülde ve gözde eşya benim için yine temaşa olur.

236.

Sevgiliyi isteyen herkes (ona) ulaştı, sonunda imkân ulaştı.

Senin yakut dudağın bize söz söyleyince Süleyman'ın mührünün özelliği ulaştı.

Senin ağzından her ne söz çıkarsa, o âb-ı hayvânın⁵²⁷ başına ulaştı.

Kim dostun ayrılık sıkıntısına katlanır, gönül gamından yakalar parçalandı.

Senin mahallende ikamet etmiş, kul Emîrî sana misafirdir.

237.

Göz bebeğinde cananın yanağı belirdi, gönül perdesinde senin güzel cemalin gizlendi.

Senin huyun bütün dünya halkının makbulüdür, senin aşkında bu göz senin yolunu bekleyendi.

Senin saçın o güzel yüzü örtmüş, gönül senin güzelliğine meyledeli çok zaman oldu.

Perişan Emîrî senin gamına tutkundur, aşkın gam derdiyle nasıl cihanın meşhuru oldu.

Yazık ki yokluk mahallesine gitmeyi isterim, ecel yolunda işin sonu aynıdır.

238.

Her kimde aşktan bir parıltı belirirse, onun gönlünde tecelli nurları görünür.

---

⁵²⁷ Bkz. dipnot 494.

Dostun yolunda canımı feda eder, gönlümü gamlı ederim, dostun vuslatı bana uzak hedeftir.

Malsız mülksüz âşığı mest ve mutlu eder, gönlümüzde kırmızı şarap olur mutluluk.
Tuhaf sevdalı başım var ve sonunda ne olur? Bu gönlümün devası sevda illeti olur.
Ey Emîrî bak ne olur takdir, benim bugünkü düşüncem yarın korkusu olur.

239.

Bana bahar zamanı ve gül vakti ulaştı, temaşa et gül minbere ulaştı.
Gönlüm ve canım senin aşk derdinin esiridir, bana senin aşkın en güzel iştir.
Gönlümde bundan başka düşünceye sahip değilim, benim için sevgilinin sevdası baştadır.

Senin fermanına her an itaat etti, Emîrî senin kulun kölen oldu.
Gönle gaybın ilhamı bu geldi, böyle tatlı şirin lafızlar geldi.

240.

Aşk gamında böyle bir iş düştü, gönül kan dökücü zalim cananın eline düştü.
Gül zamanı geldi, gül bahçesine gel, gönlün gıptası gül bahçesine düştü.
Bülbülün inlemesi neden yersiz olur, gülün ayağı yazık ki dikene düştü.
Senin falının kurasında ona müşkül düştü, baht ve talih gönül çalana düştü.
Ey Emîrî sevgilinin cefa ve eziyetini çek, gönül hâkimiyeti o cefakâra düştü.

241.

Senin o hayalin Çin resmi gibi oldu; perişan gönle arkadaş oldu.
Sevgilinin ağzı mücevher madenidir, onun yakut halkası yüzük taşı oldu.
Sevgilinin nur madeni olan gözünü görmek nasıl kesin emir oldu?
Mevlâna semaya izin verdi; bak o an Şemseddîn geldi.
Kendi azığının tarladan çıkar ey Emîrî, yakîn⁵²⁸ zamanı geldi.

242.

Canan ki nazlıdır, gönül onun peşinde niyaza sahiptir.

---

⁵²⁸ Bkz. dipnot 423.

Gönül çalma üstadı geldi, o can eriten huya sahiptir.
 Siyah zülfünden ne haber söyleyeyim, bu hikâye uzun başlığa sahiptir.
 Onun nazını çekerim çünkü nazlıdır, o siyah göz işvelidir.
 Emîrî'nin vakitleri böyledir, sabah akşam namazdadır.

243.

Benim için başımdan yukarı çıkan duman işaret oldu, gönlüm sevgilinin aşkında suçlandı.
 Gönle sebepsiz isnat teklif edildi, dostun yazısıyla kalem kaldırılmış.
 Beni ayıplamak yersizdir. Çünkü aşk derdi öncelik iddiası oldu.
 Âşıklar için ağlamak vardır, iki göz onun gamında her an ıslaktır.
 Sana üzüntü ulaştığı an tahammül et, Emîr(î) benim zamanlarım gamlı geceler oldu.

244.

Seher kuşundan ses yükselir, müptela gönülden ah yükselir.
 Gül her ne kadar renk ve kokuya sahipse de senin yüzünün yanına nasıl gelir?
 Dosttan ayrı düştüğüm vakitte baştaki her saçtan ah yükselir.
 Rakibim nasıl huzurlu olur, bu şekilde beddua yükselir.
 Emîrî sen gazel söyle yakıcı, belki bir aşına çıka gelir.

245.

Senin aşkın gönlümüzü elden götürür, benim huzurumu tuhaf ki nasıl götürür?
 Senin sevdan başıma gelince, arzun akılımı alıp götürür.
 Bülbül aşkından feryat eder, müptela halini açıklar.
 Feleğin hali böyle olmuş, bizi gam ve cefa eline vermiş.
 İnlemekteyim Emîrî mazurdur, felek beni vatanımdan ayrı düşürür.

246.

Bedenim senin bayramına layıkça kurban olsun, senin vefanda ona olabildiğince yakın olsun.
 Düşkün olan herkes halimi anlar, aşk damlası bana böyle umman olur.

Takdire razı olmazsa kazanç getirmez, sana Hakan'ın himmeti olanın farzını yap.
Dostlara her yerde senden iyilik gerekir, gönül ehli rindlerin⁵²⁹ sohbetini istemek-
tedir.

Yaralının menzili sevgilinin kapısı olursa, sehere kadar başını koyar, gönlün rahatını sağlar.

247.

Dünyada bize tuhaf bir iş düştü, kan dökücünün önünde bir pazara düştü.
Bu anda coşkunluk zamanı ulaşmış, inleyen bülbül bir gül bahçesine düştü.
Cananın aşkına talip olan gönül, sevgilinin aşkına alıcı oldu.
Benim sevgilim zenginliğin zirvesinde, bizim talihimize tuhaf bir yâr düştü.
Dostun eziyet ve cefasını çekerim, Emîrî'nin gönlü bir cefakâra düştü.

248.

Ne tuhaf bir huy aldı bu güçlük beğenen gönül, gönül o selvi boyluyu ister, ben ne yapayım?

Onun ayrılığından gönlüme cefanın dağlaması ulaşır, hicranın dağlaması gönlüme fayda vermemiş.

Nasıl olurda Mısır şekerine rağbet ederim, onun tatlı dudağı, şekerin lezzetinden daha iyi olmuş.

Onun cefa oku kalem gibi parça parça etse de, ben kimim ki başımdaki sevdadan yüz çevireyim.

Fena mahallesinin başında Emîrî yerleşince, onun himmeti feleğin kasrına kement attı.

249.

Aşk ehli gamlardan şikâyetçi oldu, ey yazık ki sevgili güç beğenen oldu.
Dinlerim Allah için bana söz söyle, senin sözünün lezzeti şeker gibi oldu.
Aşk ateşinden canım yandı, gönlün yaraları fayda etmedi.
Aşk vadisinde nasıl özgür olurum? Gönül kuşu saçının tuzağında esir oldu.
Emîrî dostun eziyetini çekiyorsa da, bu cefa ve eziyet bize ne zamana kadardır.

⁵²⁹ Bkz. dipnot 413.

250.

Ayrılık ateşinden gönül kebab oldu, aşk gamından ıstırap çekti.
 Gönlüm ondan hararetlendi, gönlümde sevgin ne ateş oldu.
 Ben gamdan sehere kadar uyanık oldum, senin mavi gözün rüyama girdi.
 Yolun başında beklemekteyim, seni beklemekten gönül harap oldu.
 Emîrî aşkından perişan oldu, her iki gözü gamdan yaş doldu.

251.

Yazık ki böyle taze gül elden düştü, lale gibi gönlümün içi kan damlasına döndü.
 Gençlikte böyle hayal etmemiştim gönlü, bu tuhaf çünkü yaşlanınca hırsım arttı.
 Aşk gamının derdinden halim başka oldu, bir kez demedin ki halin nasıl oldu?
 Senin mahallenin başı benim için Hoten⁵³⁰ ülkesi oldu, senin şevkin benim iste-
 ğimde yol gösterici oldu.
 Emîrî senin aşkından nasıl yersiz yurtsuz divane oldu, o misk kokulu saçın delilik
 zinciri oldu.

252.

Vahdet şarabından bana bir kadeh veriniz, dostlarımı o bir kadehle ne yaptığımı bi-
 lemez ediniz.
 Kanımı döker senin o kan dökücü nergisin, ölürsem ölümümünden o katili suçlayı-
 nız.
 Ey saba rüzgârı Allah için seher vaktinde şefkat göster, istek mektubumuzu kapı-
 sına ulaştırınız.
 Toprağı bir bakışla kimya gibi temizlerler, bu zayıf vücudu (bu) bakışa layık ediniz.
 Gönül evi niyazsız yüce Allah'ın nazargâhı oldu, ey Emîrî işin kolaydır, gönlün
 işini yapınız.

253.

Seher vakti nurların doğudan yükseldiği her an, gönül madenime sevgilinin ışığı
 doldu.

⁵³⁰ Hoten: Çin'in kuzeyi ile Türkistan topraklarına verilen ad. Hatâ ve Hıtâ şeklinde de kullanılan bu bölge ahûları ve onlardan elde edilen miskleriyle ün kazanmıştır (Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s. 197).

Ezelde takdir edilen kısmet muhabbet olduğundan, gönle o cananın vuslatının isteği düştü.

Her durumda Allah’a tevekkül ettiğinden, o Kenanlı Yusuf pazarda ortaya çıktı.

Aşk gamının hastası oldum, devadan başkası nedir? Sevgilinin hastanın başına gelmesi hoştur.

Emîrî sevgi ve muhabbet düşüncesindeydi, bu dünya düşüncesi tümüyle bir kereliğine ortaya çıktı.

254.

Bugün bayram günüdür, sevgilinin haberleri geldi, sanki o ülkenin şahı hasta ziyaretime geldi.

Muhabbetin itaatkârı artık ne yapar, sanki gönle ve cana İskender’in hükmü geldi.

Gönül aşktan kararsızdır, huzur ber taraf oldu, aşkının olduğu her gönül hemen iftar etti.

Kendi göğsümün levhasına yazı yazmak isterim, attığım tırnak hoş kokulu bir şekilde oldu.

Emîrî cananın aşk hükmünde mahkûm, her an aşk valisi her yerde galip ve muzaffer oldu.

255.

Kendi hayatlarında burada ölenler, âb-ı hayâtı⁵³¹ bizzat sefayla içtiler.

Fena menzilin başına kendi yükünü çekerek, mutlulukla beka mülküne yol aldılar.

İnsanlar yıllarca bu felekte ikamet etseler de, sonunda kendi varlık elbiselerini parçalamışlar.

Ruh üzüntü ve mutluluk arasına gizlenmiş, herkes üzüntü derdine nasıl ruhu teslim etmiş?

Emîrî gönülden her ne ulaşırsa hoş gör, gönül sahipleri ihsanı ganimet saymışlar.

256.

Cananın beni hatırlamadığı böylesi cefa mübarek olsun!

Feryadımı dinlemez, kimsesizliğimizden binlerce feryat!

---

⁵³¹ Bkz. dipnot 494.

Hicrandan çektiğim bu gamdan, bana merhamet göster insanoğlu!
 Mutludur dünyayla ilgisini kesen dilenci, dünyanın bağından kurtul ve özgür ol!
 O Emîrî'nin ruhu mutlu olsun, canana kavuşmayı ararken can verdi.

257.

Cananın talibiyim, gönlümde cananın hayali oldu, her iki gözüm cananın ayrılığında inci yükü oldu.

Susamış gönüller cananın yakutunun özlemini çekmiş, dahası onun tatlı dudağı ne güzel renk ve şeker yükü oldu.

Bazen sevgiliye kavuşma düşüncesi bazen mahşer gününün korkusu, onun aşk yolunda düşüncelerim arttı.

Sehere kadar ah ve inlemeyle huzursuzum dünyada, dertli ahım her gece böyle tekrarlandı.

Sevgilinin cemaletinden bir ışık görmek için, her gece düşkün Emîrî her an uyanık oldu.

258.

Bu zamanda nerede bir kimse dost olur? Ancak cefakârlar çok olur.

Cananın sohbeti gönül açıcı oldu, rakipler olursa müşkül olur.

Cömertlik ne zaman yaratılmışa sıkıntı olur, bir kimsede biraz sıkıntı olması gerekir.

Sohbetten murat hayırla zikretmek, sana halim izhar olur.

Emîrî dünyanın durumuna üzülmeye, çünkü huzur bazen güç olur.

259.

Sevgili kendi cefa etmeden durmaz, ben tahammül ederim, ömür tahammül etmez.

Bir an cananın kapısından ayrılmak istemem, perişan ben için vefasızlığı hayal etmez.

Sevgilinin vuslat talebinde tembellik etmem, benim beklememde canan tembellik etmez.

Beni görüp bize bakmasına razıyım, gönlümün niyazını canan bilmezlikten gelmez.

Dost işaret ederse Emîrî mutlu olurum, bize bir söz söylemeye tenezzül etmez.

260.

Senin gamın günümü sanki gece etti; gönlüm ateşiyle doldu, artık ateş oldu.

Bu ayrılık derdi nasıl sıkıntıydı, üzüntüden tatlı can dudağa geldi.

Sevgiliye nasıl nasihat edilebilir, cefakârlık bizzat istenilir.

Felek Mecnun sıfatlıyı yetiştirmiş, bana âşıklıkta o şans getirir.

Emîrî gönülde cananın sevgisine sahiptir, ona Hakk'ın takdiri bu mezhebi getirir.

261.

Benim için ayrılık gecesi olduğunda, aşk ateşimin kıvılcımı yıldırım gibi oldu.

Senin yüzünün hayali gönülde yer alsa da tuhaf ki yüzünü görmeyi benden esirgedin.

Hicran belası sana açıklanamaz, ayrılık derdini açıklamaktan dil nutuk veren oldu.

Her sabah akşam niye onun yâdını yapayım? Bana cananın hizmeti eski bir anlaşılmadır.

O gönül sayfalarından an be an cömertlikler gelir, Emîrî bu senin aşkının bahsi nasıl güzel oldu.

262.

O kan dökücü canan an be an kanlı gözyaşı dökmeme ferman verir, gönlün ölmek için can atmasına şaşırıyorum.

Gönlü âşık bülbül gibi sabaha kadar inlerim, onun gül yüzünün gözümde gizlenmesinden korkarım.

Her an boyunun hayali gözümde canlandı, o bize tekrar dolaşmak için gelir mi diye yola bakarım.

Cananın yüzünden göze yüz nükte gelir, dünyada gönlünü o peri yüzlüye veren kimse mutludur.

Seher kuşu inler, kendi şevkinden dem vurur, o bizzat Emîrî kuluna aşk dersinden haber verir.

263.

Lezzetli şarap meclisi, zevk ve sefa günleri geldi, saki bana şarap getir! İlkbahar geldi.

Nesim rüzgârının kokusu, gülün rengi, baharın süsü, Allah'ın rahmet mevsiminin eserleri oldu.

Ey zamanın gafili, sen ömrünü boşa harcama! Irmağın yanındaki bahçede dolaşma zamanı geldi.

Gönül gemisi cananın aşkından ne azık götürmüş, hazır olurum yolculuk vakti, zaman geldi.

Gönül gam yoluna tutulmuş, yapmaya çalışır, Emîrî'nin ürünü cananın yolunda beklemek oldu.

264.

O sevgili gül bahçesine gelirse, yolunda susen muhafız olur.

Canın burnu onun kokusundan koku alır, bana gömleğinden gül kokusu gelir.

Sine cananın oklarına siper oldu, onun gamze okundan (bir ok) bana nasıl ulaşır?

Perişan gönül cananın aşkını ister, onun yüzü olmadan gül bahçesi külhan olur.

Emîrî gönülde canandan başkası yoktur, cananın hayaliyle gönül hüzünlenir.

265.

Aşka baş koyan herkes kendi elinden seçme şansını bir kenara bıraktı.

Böyle olmuş nasibim benim takdirden, aşk vadisinde inilti takdir etti.

Gönül cananın aşkıyla hüzünlendi, gamın temeli sağlam oldu.

Feleğin her gam okunun darbesi gönlü yaraladı.

Emîrî ağlayarak kapısında oturdu, gözünden binlerce inci döktü.

266.

Okunla sineye birkaç kapı aç, böylece o gönle birkaç manzara olur.

Mecnun'un kadehi kırılmış Leyla yüzünden, başımıza sen de birkaç kadeh vur!

Sen âşıklar için ferman verirsen, senin meydanına birkaç baş atarlar.

Emîrî kendi gözyaşını altın gibi yaptı, ayağının toprağına bir kaç altın hediye getirdi.

Ben Anadoluluyum, Farsça söylerim, niye kınarlar bizi birkaç eşek!

267.

Gönlüm dönen felekten nasıl perişan olur, gönül derdinden ah dumanı her an yükselir.

Kimse hoşnutluktan kendi yerinden ayrılmaz, rakiplerin cefa ve eziyetinden bu gönlüm kan olur.

Feryadımın iniltisi sevgilinin hicranından böyle oldu, o yeni açmış gülün ayrılığında artar.

Gözümün ırmağı her an daha da çoğalır, gözyaşım senin ayrılık gecende Ceyhun ırmağı olur.

O gonca ağızlının saçının ve beninin sevda gamında düşkün Emîrî'nin hali her an artar.

268.

Cananın aşk sevdası uğruna can vereceğim, iki cihanda şevk eşiğine saçacağım.

Canımı terk ettim bu meydanda, başka ne yapacak? Sonunda yolunda canımı feda edeceğim.

Gönül tarlası o keman kaşlının sevgisi için oldu, cananın aşk tohumunu dünyada saçacağım.

Ahımın dumanı balıktan feleğe değin ulaştı, aşk ateşi gönlümden feleğe saçılacak.

Cananın ayrılığından Emîrî güçsüz, ağlar, gözyaşım dünyada her yere iz bırakacak.

269.

Yazık ki canan dostların halini sormaz, onun yakutu gönlü yaralılara deva vermez.

Sevgililerin yanağının aşkı bize mutluluk verdi, gönül lale yanaklıların arzusunu terk etmez.

Bize o perinin aşk gamının dert ve belası bir dava olmuş, davayı bırakmaz.

Bazen vefa eder bazen üzer, onu hoş görürüm ki binlerce üzüntü vermez.

Gecedен sehere kadar Emîrî gamdan boğulur, bahar bulutu gibi gözyaşı dökerim.

270.

Gördüğüm her zarif salınarak gelince, akla o gencin salınması düşer.
 Mutluluk günleri kimseye baki olmaz, gül bahçesinde can huzur bulsun isterim.
 İnsanlar o peri yüzlünün yolunda toplandılar, genç yaşlı onu görmeye gelirler.
 Cananın bu aşk yangını nasıl gizli kalır, ahım ve iniltimden halim belli olur.
 Cemalinin ışığından dünya aydınlanır, Emîrî sanki dünyanın parlak ayı gelir.

271.

Cananın geldiği her an sanki ilkbahar gelir.
 Sefa dolu her nesim rüzgârı, sevgilinin mahallesinden gelir.
 Aşkımızın temeli sağlamdır, bu bina dayanıklıdır.
 Cananın ağzından çıkan her sözle nazmım fasih olur.
 Emîrî kendi haline hayran oldu, gönül üzüntüsü binlerce olur.

272.

Bana o güzellik mülkünün biniti nazlı gelir, canımın belası üstündeki biniciden gelir.
 Bana doğru gelirse ayağını bedenime koyar, benim için yazık olur onun ayağını yere koyması.
 Böyle taze gül fidanı gül bahçesinde yetişmiş, o ay yüzlünün hicran derdinden gönül ve canım hüzünlenir.
 Onun aşk ateşinin kıvılcımı her an beni yakar, o güneşin hicran derdinden gönlüm ve canım hüzünlenir.
 Onun gamze oku bize değerse mutlu olurum, Allah korusun Emîrî sana kin güderse.

273.

Senin aşkında yol uzun olur, senin âşıkların kıvançlı olur.
 Gönül ehlinin tüm işi uyku olmaz, geceden sehere değin namaz olur.
 Bu ses ve sedanın hepsi âşıklardandır, senin yolunda yüz niyaz olur.
 Gönül sana kavuşmayı ister, belki bana izin olur.
 Emîrî birkaç söz söyleyince sözünü dinle, sır olur.

274.

Yeryüzünde güzelliğin parmakla gösterildi, gamından yazık ki boyum iki büklüm oldu.

Olaylar rüzgârından herkes aciz ve hayran, bu beden cübbesi sonunda yok olur.

Bize altın ve sırma işlemeli cübbe ne bela olmuş, bu eski aba benim üstüme uygun cübbe oldu.

Bu dünyada inşa edilen her altından evi, sonunda olaylar seli tümüyle viran eder.

Her sabah ve akşam Emîrî gamdan inledi, senin aşkıdan yükselen her inilti neva oldu.

275.

Her sabah inleyen bülbülün ses çıkması gibi, coşkum yükselir daralmış gönülden.

Her an aşk yolunda sema' edişim ortaya çıktı, böyle yanışım ve erimem neyden ve çengden oldu.

Ciğer yakan rakiplerin kınama eleminden ah çekerim, nitekim benim için onunla an be an savaş başlar.

Ah çekme, sevgilinin yoluna bak, olur ki sana gelir gül renkli dilber!

Senin aşkına dair Emîrî her an şiir yazar, kalbinin aynasında ondan pas ortaya çıkar.

276.

Dostlarımıza tuhaf bir iş düştü, gönül kan dökücü cananın eline düştü.

Ey yazık ki canan yoldaşım olmadı, yolum gül bahçesini seyre düştü.

Gönül cananın aşkına her an alıştı, bana cefakârla dostluk düştü.

Bülbül gülün dikeninin cefasını çeker, yazık ki gülün ayağı dikenliğe düştü.

Böyle oldu ezeli takdir, Emîrî'den birkaç şiir düştü.

277.

Gönlüm kâkülün halkasına bağlanmış, ne güzel sıkıntı böyle bağlı olmak.

Kendine vefayı uygun görür, canıma cefayı layık görür canan.

İzin ver elini ayağını öpeyim, senin parmağın bize şeker kamışı gibi oldu.

Gönülde cananın sevgisi yoğrulmuş, ne fayda verir bana zâhid⁵³² öğüt verme!
Rakiplere vefa ve şefkat, Emîrî kuluna ne zamana kadar düşmanlık.

278.

Sevgili kendi gül yanaklı çehresini gösterdi, o benim elimden seçme şansımı çaldı.

Can ve gönlün arzusu cananın yüzüdür, onun cemalinden bize şarkı ulaşır.

Ey Allah'a âşık olanlar bakınız, her beden aşk arzusuyla dolaşır.

Damla damla gözyaşım akar, sevgi ve muhabbet perdesini açtı.

Ey Emîrî seher vakti uyanık ol, daha güzel olur gönlün niyazıyla ibadet!

279.

Ben cananın sevgisinden tat aldım; cananın lütfu ve ihsanından tat aldım.

Bizde aşktan bir neşe hâsıl oldu. Aşkın sefası canda tatlandı.

Gönülde cemalinin vasfı ezberlendi. Aşk dersini anlamak tatlandı.

Haydi, ey gönül aşktan nükte öğren; her vakit ve her an onunla tatlandı.

Emîrî gönülde cananın aşkına sahipti; gönülde bu kadar, o kadar tatlandı.

280.

Ayrılık hikâyelerimi nasıl da beyan eder kağıt, içimdeki arzuyu belli eder kağıt.

Benim övgümü cananıma ulaştırır, hizmetimin edasını bize açıklar kağıt.

Cananın kapısından bir mesafe uzak olursam, gönlü incinmiş âşığın niyazını gönderir kağıt.

Canandan haber getirir gamlı âşığa, hüznü gönlümü mutlu eder kağıt.

Hicran gamının sıkıntısından neler çekmiş Emîr(î), onun içindeki derdin halini belli eder kağıt.

281.

Senin yakutunun lezzeti bize candan tatlı olur, susamışlara âb-ı hayvân⁵³³ çeşmesinin başı olur leziz.

⁵³² Bkz. dipnot 497.

⁵³³ Bkz. dipnot 494.

Cananın aşk derdine sahibim, ondan mutluyum, onun derdine sahip olana derman ve deva olur leziz.

Cananın aşkını hasmın önünde nasıl izhar ederim? Kâfirin önünde imanı arz etmek nasıl olur leziz.

Mahallenin başında misafirim, niye beni üzersin? Cömertlik erbabının yanında misafir nasıl mesel oldu leziz.

Ey Emîrî cananın mahallesini tavaf etmeye çabala, her kul için sultana yakınlık olur leziz.

282.

Ey kardeş! Eğer Allah’a yakınlık istersen, yâd et, boş olma dört yârî anma fikrinden.

Resulün makbulü olan herkese sevgi besle, yüce Resulü sevenlerden himmet al!

Hazreti Sıddık-ı Ebu Bekir din şeyhinin arkadaşı, peygamber onun temiz zatını övdü mağara arkadaşı.

Diğeri o adalet sahibi olmuş yani Ömer, bunlardan sonra Ahmed’in dinini odur sürdüren.

Bundan sonra sakınanların beğenileni Osman-ı Zü’n-nureyn⁵³⁴, onun vakarından utanmış gökteki melekler.

Sonuncusu geldi kerem sahibi Ali-yi Murtaza⁵³⁵, onun dilinden hakikatlerin sırrı olmuş aşikâr.

Ey Emîrî münkir olanlara kötü söz söyle, biçare benden de yüz binlerce lanet olsun onlara.

283.

Seher vakti her zaman uyanık ol, namaz için acele ediniz, çoktur haberler.

Allah’ın hükmü olduğunda olur, Hakk ne takdir etmişse güzeldir.

Cahilin sohbeti evrenin gamı olmuş, dünyada gamsız kişi az oldu.

⁵³⁴ Bkz. dipnot 472.

⁵³⁵ Murtaza: Seçilmiş, gözde anlamına gelen bu söz Hz. Ali’nin lakaplarından (Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s. 18).

Dünyaya mutlu gelen herkes sonunda gamdan çaresiz olur.
Dünyada düşmanlık olmazsa güzel olur, ey Emîrî sen kimseyi incitme!

284.

Böyle iyi haberler getirir bana, Seher vakti nesimin kokusunu almak güzeldir.
Gönül sevgilinin aşkıyla doludur, evde ondan başka gezip dolaşan kimse yoktur.
İyilerin huyu olmaz bu gaflet, pîrden işit tavırlar nasıl olur?
Gönül cananın aşkıyla parlar, rakiple işim olmaz.
Kendi sırrını gönülde sakla, gönül ehli kendi sırrını aşikâr etmedi.
Daima Allah'ı anınız, kalbini nurlarla nurlandır.

285.

Ey mutluluk sahibi, zamanın veziri, kalbin daima zamanın mutlusu olsun!
Senin mutluluk güneşin olmuş kâinat ışığı, senin izzet ve şerefın olmuş tüm zamanın meşhuru.
Talihli ve değerli ömrün günleri ganimettir, senin lütuf sofranın başışı, zamanın veziri.
Allah dostunun yardımcısı, senin dostun mutludur, senin düşmanının gönlü zamanın kırıgını olsun!
Hüzünlü kalbim pervane gibi olmuş, senin mutluluk güneşin feleğin nuruyla dolmuş.
Şairler senin şerefli methine istekli, senin methin tüm feleğe yayılmış.
Elimi tut, bana lütuf ve cömertlik göster, Emîrî güçsüz, feleğin düşkünü olmuş.

286.

Bizi mahallenden uzak koyma, seni görmekten uzak olsun kem göz!
Senin hatt-ı gubârın⁵³⁶ misk gibi oldu, düştü o sanki beyaz teninin üstüne.
Benim için yüzünün aynası gözün nurudur, senin yüzüne bakmak nurların nurudur.
Bütün âşıklar ayrılığında inler, yüzünü perdede gizlemen gerekmez.
Aşkın gamı gönülde yer etmiş, Emîrî nasıl bir an mutlu olur!

⁵³⁶ Bkz. dipnot 490.

287.

Senin boyun gönle nakşoldu, böyle olur hediyem gönülden pîre.
 Gönül hicranın sıkıntısına tutkun, ey rabbim ona her zoru kolaylaştır.
 Gözyaşımın incisi bir bir, senin yoluna hediye oldu az çok.
 Kendi lütfunu bana hediye et, her ne söylersem kendi lütfundan kabul etsin.
 Emîrî'nin halinin arzı budur, fakirin hediyesi küçüktür, önemsizdir.

288.

Ah ve inleme ile geçince ömrün baharı, bana gamdan ne olur, bu ömrün işi gücü.
 Onu boşa harcamak akla uygun olmaz, bize ihsan olmuş böyle geçirmek ömrü.
 Sonunda sonbahar gelir ve sonra kış, gözyaşıyla hoş olmaz ömrün çimenliği.
 Ömrümün günlerinden ne ganimet ulaşmıştır, bu ve onla geçip yazık olmasın
 ömür.
 Gafil olma Emîrî zaman hızla geçiyor, sonunda bir an gibi olur bu yüz binlerce
 ömür.

289.

Gül zamanı geldi, ne güzel bahar mevsimi, bülbülün inlemesi, gül ve gül bahçesi.
 Her yaprak levha oldu Allah'ın yaratmasından, sana nasıl sevgilinin nakşı gibi gö-
 rünür.
 Bülbülün hali feryat içinde geçmiş, yeni açmış gül nasıl bülbüllerin tuzağı.
 Kendi sırrını gönülde gizlemiş, sırrının mahremi olmadı rakipler.
 Ayrılık yolum (gözümün) önüme geldi, gönlümden ülkemi memleketimi geçiri-
 rim.
 Dostlar bana çok gam getirdi, bana üzülen kimse nerede olur?
 Emîrî sende bir an benim halimde ol, evde bizden başka gezip dolaşan kimse yok-
 tur.

290.

Âşıklara senin aşkın candır, sen başka cansın, senin gibi başka cananı nasıl hayal
 eder?

Güzellik bağında sende beliren bu nasıl güzelliştir, elma çenen başka hangi Müslüman'a benzer?

Gönüldeki saçının renk ve kokusundan her ne söylediysem, başta olan zülfünün sevdası başka perişan oldu.

Gözü ve gönlü senin yüzünün hayali sarmış, Allah'a şükür ben nasıl ondan başka misafire sahip olabilirim?

Ey Emîrî göz ve gönülde o perinin yüzü, can vermek dışında olmaz artık hiçbir derman!

291.

Bir kimse büyüklenmemeli, topraktan yaratılırsın, düşün!

Bir kimseye altın ve gümüş ne hayır getirir? Hakk'ın haberidir; ancak sana acı gelir.

Sonunda ne olacak bilmiyorum, hayret parmağımı dişimin arasına alırım.

Her gece sabaha kadar inlerim, gönül cananın yanağının aşkıyla dolmuş.

Sevgilinin düşüncesinden kalbim boş değildir, sevgiliyi her an düşünürüm.

Bülbül gibi seherde uyanık olurum, hoş olur seherde zikir.

Perişan halinden ah eder, Emîrî inci gibi gözyaşı döker.

292.

Gamında olmuşum fakir ve hakir, halim elden gitti elimi tut!

Benim ölümüm vadeye bağlıdır, yoksa hicran günah işlemez.

Senin sevdan beni Mecnun etti, kendi zülfünü boynuma zincir et.

Sehere kadar gamından inlerim, böyle olur hikâyem sana tasvir.

Senin güzelliğinin nakışı Emîrî'nin gönlündedir, senin güzellik vasfının karşısında hayret ederler.

293.

Sana gönül vermişim ey şuh dilber, tuhaf taş kalplisin, Allah büyüktür.

Ne uzun boylu oldun yeryüzünde, seni kıskanmaktan dal dal oldu sanuber.

Senin aşkında inleyen ve tutkun oldum, bana muhabbet dersi olmuş ezber.

Gözümün cilasası olur senin cemalin, göz sana bakmaktan mutlu olur.

İsfahan ve Şiraz da ne ki? Emîrî kuluna senin mahallen daha iyidir.

294.

Cananın olduğu her yer bana sevinç ve neşedir, gönül onun tutkunu oldu, ne yakın düştü ne uzak.

Yıllar geçti gözüm cananın yolunu gözler, ne zaman sevgili salınarak sahrada belirir?

Gözün gücü o bizzat yapmadıkça olmaz, o perişan zülûf gözde nur örtüsüdür.

Bu tüm inleme ve figanlar cananın ayrılığındandır, o cananın yüzünün ayrılığında acaba kim sabırlıdır?

İradesiz düşmüş ne bağların isteği? Rahat olmuş Emîrî onun gamından sur zamanına kadar.

295.

Çabuk geçtin gözümün önünden ey göz nuru, bu vefa âdeti değildir evet, burada farklı görüş vardır.

Cananın hicran müptelası olmuşum, nasıl yaparım? Bu söz sana zahir olmuş kader geldi mi göz kör olur.

Sehere kadar bülbül gibi her gece inlerim, bu haberlerimi ey saba oraya götür!

Bir yerde huzur bulunca ne yaparım bilmiyorum? Cananın yoluna niyetlenmişim, ben ne yaparım?

Emîrî hicran gamında perişan ve avare kalır, hicran gamından yazık ki cananın kendi habersizdir.

296.

Ben senin aşkını izhar ettiğimde, başka yerde nasıl işim olur?

Cananın aşkında Mecnun gibiyim, bu dünya halkı bana yâr olmadı.

Belki artık bakar, onun yolunda intizar ve efkâr.

Sevdada cihanın meşhuru oldum, onun yüzünün güzelliğinden utanç ulaşmaz.

Emîrî gibi gönülde perişan, cananın yüzünün hayalinin fikrinde.

297.

Ey ay yüzlü dışarı çık! Cemalinin güzelliği parladı.

Bizi dergahından uzak koyma, halimizi kederlendirme!

Gönle hayalin çökmüş, gözde bana tasvir oldun.

Vefa yoluna bağlanırım sadakatle, (sevgiliyle) buluşma doğrulukta ve sefada gerçekleşir.

Aşkından sefa buldum, senin sevgin gönlü eğitmiş.

298.

Bahar günleri her an gönlü ovaya çeker, güzel pîrin dilinde an be an baharın ismi.

Can kuşum bahara âşık olmuştur, sümbül ve reyhan dalları hepsi baharın tuzaklarıdır.

Gece gündüz aynı şekilde onun isteğiyle sefayla dolar her şey, ılımlı olmuş her yerde bahar mevsiminin akşamı.

Güllerin kokusu kapladı bütünüyle âlemin etrafını, canın burnuna ulaşır bahar mevsiminde bu koku.

Gül zamanı geldi, Emîrî daima sohbet et, ey yazık ki geçer bahar günlerinin zamanı.

299.

Evlat dinle, benim rızamı koru, gafıl olma vefamı koru!

Gamdan bana ne hediye getirdin? Benim için gamdan bir şey sakla!

Senin koruyucun oldum birkaç yıldır, zayi etme edamı koru!

Gel ey dost, sen bize şefkat göster, rahmet et belamı koru!

Emîrî vasiyet eder, dinle! Ben gittim yerimi koru!

300.

Ey peri vücutlu bir an perişan halime bak, senin aşk gamındayım, benim işime gücüme, bak!

Senin aşk ateşinden belirir sinede dikenler, aşkının hevesiyle sinedeki dikenime bak!

Boyum iki büklüm olsa da gamını çeker, gam olmuş başımdaki yüküm, ey dost yüküme bak!

Cananın vefasına mahallesinde kemer bağladım, vefasızlık eder cananımın halleri bak!

Senin hicran gecende Emîrî sehere kadar inler, çok olur hicran gecende feryat ve iniltim bak!

301.

Allah'tan gelmiş Rum hakkında galip gelecekler haberi, dünyanın sanat sahipleri burada itibar görürler.

Kendi haline kanaat eden, çok kanaatkâr oldu, ihtiyacını arz eden ağırbaşlı olmaz.

Şöyle dedi Peygamber: “Fakirlik, benim övünmem için geldi”⁵³⁷, herkes için yoksulluk ve fakirlik utanma ve ayıp getirir.

“El-hayâu yemneu’r-rızk”⁵³⁸ haberi gelmiş bil! Güzel yorumla ve ahvalini sevgiliye arz et!

Eski adet oldu gam çekmesi ehl-i dinin, ehl-i dine an be an sıkıntı verir bu felek.

Herkes âlemde nasıl garip düşmüştür, kendi gurbetini bilir dünyada akıllı olan.

Cahiller malla nasıl hürmet görürler ailesiyle övünenler gibi, çalış çabala kendi faziletinle iftihar et!

Her biri kendi isteğince bir mektup getirdi, gül bahçesinde bazen bülbül öter bazen karga.

Her bir kimseye bu cihan mülkünde bir canan gerek, bu ne işgaldir ki gönlün meyli üç ve dörtte.

Dünya halkının çokluğu âşıklara zulmet verir, kendi yükümü çekerim sonunda dağa.

İster devlette olsun ister kanaati huy edinsin, Emîrî herkesin gözü toprakla dolar.

302.

Senin aşkında âşıklar her an gariban, daha zavallı, senin aşk sefanla gönül hem mutlu hem daha temiz.

Gönül dostun vefasında her an cefa ulaşsın ister, bana cefa etmekte korkusuzca o dilber.

⁵³⁷ “Fakirlik benim iftiharımdır, ben fakirlikle övünürüm.” (‘Aclûnî, II, 113).

⁵³⁸ El-hayâu yemneu’r-rızk: “Hâyâ rızka mani olur” (‘Aclûnî, I, 442).

Sana kavuşma zamanını ümit ederim, gece gündüz sana kavuşma zamanı olur gönlümde hüzn.

Yüzümde ayağın yoktur, ey sevgili esirgeme, senin yolunda yüzüme bak nasıl daha da topraklı!

Her seher vakti dolaşırım senin mahallende saba gibi, mahallende Emîrî hepsinden daha çeviktir.

303.

Senin yakutun âb-ı hayvândan⁵³⁹ daha temizdir, yolunda sabah rüzgârı daha çeviktir.

Vefa göstermede tembellik edersin, ne tuhaf cefa etmede korkusuzsun.

Senin gamında kime söylerim gönül sırrını, senin aşk yolunda gamlıyım.

Sinem parçalandı senin aşkında, âşıkların sinesi daha çok parçalandı.

Ey Emîrî seçme şansın elden gitti, yüzüm cananın yolunda daha da topraklıdır.

304.

Kendi halini nasıl saydı, onu bilmek binlerce mal hazinesidir farz et!

Gönlümde sevgiliden başkası yoktur, evde ondan başka gezip dolaşan kimse yoktur.

Mağara arkadaşım cananın hayalidir, “Sâniyesneyi iz humâ fî'l-gâri”⁵⁴⁰.

Kendi haline gururlanmak uygun değildir, bundan pişmanlık duyan kimse çoktur.

Dostun yolunda tehlike çoktur, ey Emîrî rakiplerden kork!

305.

Böyledir Tanrıya yakın olanların hali, kendi sırlarını aşikâr etmezler.

Gönül evi diğerlerinden boşalır, evde bizden başka gezip dolaşan kimse yoktur.

Seherde dua makbul olur, seherde daima uyanık ol!

Bülbül hasretten feryat etti, gülün eteği tuhaf ki dikenle dolmuş.

⁵³⁹ Bkz. dipnot 494.

⁵⁴⁰ Sâniyesneyi iz humâ fî'l-gâri: O ikisi mağarada iken, o iki kişiden ikincisi olan kişi, “Ona (Muhammed'e) yardım etmezseniz, bilin ki, inkâr edenler onu Mekke'den çıkardıklarında mağarada bulunan iki kişiden biri olarak Allah ona yardım etmişti. Arkadaşına (Ebu Bekir'e) “Üzülme, Allah bizimledir” diyor-du; Allah da ona güven vermiş, görmediğiniz askerlerle onu desteklemiş, inkâr edenlerin sözünü alçaltmıştı. Ancak Allah'ın sözü yücedir. Allah güçlüdür, hâkimdir.”, Kur'an-ı Kerîm, 9 Tevbe 40.

Yazım sayfada kalacak, Emîrî bu konuşmaya katıldın.

306.

Gönül levhasına hayalin nakşoldu, ey gümüş tenli, boyum gamdan iki büklüm, yüzümün rengi altın gibi (sarı) oldu.

Kirpiğinin oku gönle ulaşınca orada kalır, gönlümde yer yapınca nasıl çıkar?

Salınan selvi evinden ne zaman çıkar diye sevgilinin yoluna doğru bakar görüş erbabı.

Gece gündüz o keman kaşlı sevgilinin hasretinde gözümde aden incisi gibi devamlı yaş dökerim.

Ne yazık ki zayıf bedenim baştanbaşa yara olmuş, Emîrî onun her yarasının üstüne başkasını koyar.

307.

Senin aşkında garip ve esir oldum, işim bitti yazık elimi tut!

Ayrılıktan olacak ölümüm, yoksa senin okun suçlu olmaz.

Her yeni nefes misafirdir, bu söz gönül levhasında tasvir oldu.

Ömrümün günü baki olmaz, böyle olur sonunda pîrin nasihati.

Onun ay ve yılını sayar Emîrî, an be an kendi haline şaşar.

308.

Cananı görüyorum ağzı şeker kamışı, başka bir gün dışında nasıl oruç tutarım?

Oruçlular suya hasret oldular, gönül vuslatı ondan daha çok arzular.

Cananın düşüncesi dışında gönülde övülecek şey yoktur, gece ve seher cananı yâd ederim.

Emîrî kendi halini nasıl resmetti, nükteler yazmış kendi ciğer kanından.

Cananın aşk isteğinde sabır güç, sonunda gerekli oldu sefere çıkmak.

309.

Senin aşkından bize üzüntü ulaşır, yüz kez gönlü parçalar.

Gaflet uykusunu gönülden götürür, senin gözünün gamzesi uyanık eder.

Gönülde düşünce oldu senin yüzün, kalbimde senden başka kimse yoktur.

Ey sevgili nüktedanlara bak! Senin yanında yazık ki ne kadar güçsüzdür şiirler.
Sen Emîrî'ye merhamet et, o sana halini aşikar eder.

310.

Bıçare kulun sözü budur kulak ver, her hoş an yine ulaşır sayısız ganimet.
Kendi malınla gururlanma, ey cihanın gafili! Ecelin eli herkesin gözüne toz koyar.
Akıllı olmaz kendi faydalı işine gafil, kendi işiyle meşgul olmuş gece ya da gün-
düz.

Ârifin⁵⁴¹ gönlü kıskançlık ve hasetten altın gibi temiz olur, layık olmaz düşük
ayarlı elli dinara.

Kısmetine ne düştüyse o ulaşır sana, üzölmek niye? Emîrî kendi halini yargıcın
hükmüne sunar.

311.

Böyle gül zamanı, bahar vakti gül bahçesinin etrafına ve kenarına inilti düştü.
Yeşile bürünmüş tüm ova ve dağ, Hakk'ın kudreti her yerde aşikâr olmuş.
Bizim işimiz bizzat cananın aşkı oldu, nasıl olur kimsenin bu esnada işe meyli?
Sevgilinin güzelliği aşikâr oldu, hoş sefa bahşetti bir kimseye lale bahçesi.
Bölbölün sesine kulak ver Emîr(î)! Burada bölböl yüz binlerce nevada.

312.

Bu gönlün ve gözün sensiz nuru yoktur, ey dostum, kalbimden bezginliği kaldır!
Gönöl levhası cananın nakşıyla dolmuş, an be an yüzün gönölde zuhur eder.
Sana her ne rızık varsa ulaşır, itibar ve talihi nasıl zorlukla elde ederler.
Sana kavuşma hazinesi bana ne zaman ulaşır? Sevgiliye uzaktan bakmak hoş olur.
Emîr(î) seni görmeyi ister, seni görmek gönle neşe verir.

313.

Gönöl bahçesinde yüce başlı selvi sensin, bana kendi lütfundan bir gölge düşür!
Bana bak ey güzel selvi, iltifattan değer ve kıymet alırım.

---

⁵⁴¹ Bkz. dipnot 498.

Rakip halimden haberdar değil, beni mahallende yüce başlı et!
 Bırak beni kapıda oturayım, ne olur bana bir an arkadaş olsan?
 Aşkının gamından gönül perişan haldedir, Emîrî aşkında masal anlatan oldu.

314.

Senin aşk ateşinden divane gönül yanmakta henüz, o peri yüzlü benden habersiz
 ve evde henüz.

Dünya halkının fitnesi olmuş böylesi mest nergis, fitneler çıktı o mest nergisten
 henüz.

Ten binası çaresiz, aşk gamından harap oldu, bu virane gönül aşk hazinesi henüz.

Rindlerin⁵⁴² meclisinde her gece gülen mum oldu, pervanenin yanmasına merha-
 met etmez henüz.

Ey Emîrî perişan gönlünde ne istek vardır, tanıdıklardan niye yüz çevirmişsin ya-
 bancı henüz.

315.

Ey yüce başlı selvi, gül bahçesine uğra, bana sen boyunun gölgesini at!

Salınarak gelirken ey selvi boylu, bir cilvenle ortaya çıkar iki yüz naz.

Her ne kadar hikâyem uzun ve uzak olsa da can ve gönlün niyazına başladım.

Senden ayrılırsam ölürüm, ölüden nasıl çıkar yine ses?

Sensin güzel yüzlülerin şahbazı, başımın üstüne sen uç.

İçimdeki yangından ağzımı açmadım, gönlün içi olmuş sır hazinesi.

Kimse bilmez derdimizin çaresini, Emîrî kuluna sen bir çare ver!

316.

Bize gelip dost olan bir kimseyi asla görmüyorum, birine niyaz edersem haddini
 aşar o naz.

Ayrılık âleminde kimse benim sözümü sormuyor, senin halime acıman için kim-
 seden ses çıkmaz.

Cananın hasret derdinden kanlı gözyaşım akar, gönül gamını gizlerim ancak gö-
 züm olur umman.

---

⁵⁴² Bkz. dipnot 413.

Canan ne pervasız olur, bize bakmaz, perişan halimi bilir, niye yukarı uçar.
Gönül yangınından çıkan söz hasbıhalim olur, Emîrî aşka sahiptir, o yüzden söze başlar.

317.

Bize bir an dert ortağı ol, biçare gönlüme bir çare ver!
Yüce başlı selvi, dünya bağını süsledi senin uzun boyun.
Cananın aşkından haberler daha hoş olur, aşkta efsaneye başlarım.
Nerede gizlerim içimdeki aşkı, yazık ki gözyaşım gammazdır.
Güzel yüzlülerden ey şah sen nazlısın, senin nazını çekerim, bana naz yaparsın.
Canan gönül kuşunu avlamış, ne zaman düşer elime ne zaman o esirlik tekrar.
Emîrî gönülde sevgilinin aşkına sahiptir, perişan gönül havaya uçtu.

318.

Kimselere namaz gibi kesin emir oldu, seherde gafil olma asla niyazdan.
Sonunu düşün gece gündüz, kendi haline ağlamayı uygun gör.
Hak'tan gönlün muradı hâsıl olunca çareler bulur sana çare bulucu.
Nasıl onu uzun uzadıya anlatayım? Aşk kıssası gelmiş uzun.
Sevgilinin aşk yoluna canım feda, Emîrî gönlün meyli daima Hicaz'da.

319.

Seher vakti dosta niyaz ederim, adet olmuş dilberlere naz.
Vuslat süresi daha uzun ve daha müşkül, hicran günü benim için daha ne kadar uzun.
Yârin gamında uyanık olurum, bülbüllere seher vakti arkadaş olurum.
Onun uzun boyunun vasfı uzun oldu, mutlu Emîrî, yüksekte uçar.
İnci gibi armağan et yârin ayağına, gözünün yaşını ayağının altına akıt.

320.

Ey senin hayalin bana uzun ve uzak olan, ben sana birkaç niyaz sunarım.
Fettan gözün benden gönlü çaldı, gözün kaşın olmuş naz sermayesi.
Çekerim nazını her ne yaparsan, sen her ne istersen söyle bu kuluna!

Senin yüzünün isteğinde bana huzur yoktur, ne olur halini sorsan, kulunu okşasan?

Emîrî ah çeker dinle! Gitme, üzüntüsüne çare bul!

321.

Sevgili yine oldukça nazlanıp can ve gönlü naz mahallesine çeker.

Yüzündeki misk kokulu hattın⁵⁴³, onun yüzünün yüzeyinde açık sine gibi.

Her ne kadar ahım gönülden dışarı çıksa da sırrımın ortaya çıkması uygun olmaz.

Bu dilenciye bakabilirse, padişah kölesini okşar.

Sevgilinin güzel yüzünün âşığıyım, ey Emîrî senin için ne uzun hikâye!

322.

Gerçi beden burcunda bu ruh cevheri aziz olsa da, can ve gönlümde cananın sevgisi çok oldu aziz.

Tatlı yakutun susamış gönle can tadı verir, can bahşeden yakutu bize âb-ı hayvân⁵⁴⁴ gibi oldu aziz.

Dostun hayalini gönlümde tuttum ruh gibi, kerem erbabının yanında daima misafir olur aziz.

Cananın fermanının kölesiyim bu devirde ve zamanda, itaatkâr köleyim sultanın fermanı oldu aziz.

Sevgilinin yüzünün nakşı gönlümde yer etti, ey Emîrî gönlünde o gülün gül oldu aziz.

323.

Cananın aşkıyla ilgili her gazel yanıştan dile gelir, cananın aşk derdi gönlünde ateşi arttırır.

Hicran gecesi inleyip figan ederim, ey Allah'ım bu ayrılık gecesi nasıl gündüz olur?

Ey gönül alıcı dost halime bak, fakirlik ve yokluk elbisesini boyuma göre dik!

---

⁵⁴³ Bkz. dipnot 480.

⁵⁴⁴ Bkz. dipnot 494.

Gözümü yola dikmişim, her an hayali ulaşır, gönülde tüm düşünce cananın uzun boyu hala.

Yalnızlık köşesinde bana mal ve mevki düşüncesi yoktur, ey Emîrî cananın aşk hazinesi gönülde çok hazinelerdir.

324.

Senin yüzünün aşk yolunda yol arkadaşımı dahası, aynı fena mahallesi menzilhahım oldu, yeter.

Eşiği yıkarım gözyaşım, başarımla, sadece Allah ile, yeter.

Dertlilerin ışığı parlak aydır, nurlu yüzün ışığı bu benim ayımdır, yeter.

Cananın yüzünün hayali gönle düştü, gönülde şahlar şahının yüzünün düşüncesi, yeter.

Emîrî dünyadan el çekmişim, fakirlik abası ve kısa elbisem yeter.

325.

Herkes kul, sen herkesin cananı; hayalin gönülde herkesin misafiri.

Akıllı senin sevginden ders alır, herkes aşkını itiraf eder.

Cemalinden gönle ve cana mutluluk gelir, herkesin harap gönlünün mutluluğu.

Beni senin aşkın cihanın rüsvası etti, herkes senin gamını nerede gizler?

Aşkından Emîrî perişan olmuş, gönül yangınıyla herkese destan olur.

326.

Aşkının gamında aklım ve sabrım benden gitti, kervan gidince bize ulaştı çanın sesi.

Yüzünün ayrılığında gönül her an inler, can kuşum kafeste esir gibi ıstırap çeker.

Cananın aşk arzusu gönle tesir etti, hayatımdan bedende kalmış bir nefes.

Düşen ateş zerresi ondan çoğalır, gönlüme aşk ateşinden ateş parçası düştü.

Ezeli aşk kıssası gönül levhasına yazıldı, cananın aşk rumuzundan bu evin nakışları çoktur.

Âşıkların gönlü sanki büyük okyanustur, gözyaşım o taraftan gelir, Ceyhun ve Aras ırmakları gibi.

Bu dünya halkının çoğunu ona yabancı görürüm, feryat eder Emîrî kimse imdada gelmez.

327.

Çemenin selvisi gibi boyunu göster ve güzel yüzünü, cilvelenerek git, bu yeryüzünü süsle!

Sana yeterli olmuş onun mahallesinin başındaki mutluluk köşesi, ey gönül nelere talip olmuşsun, bir köşede otur!

Bu güzeller topluluğuyla ne zamana kadar perişan olacaksın, sen kulsun o canana gönül vermişsen, böyle ol!

Asi olma ey cihanın şahı, kulu okşa, bir an bana gönül ver ey dost, bana yakın ol!

Baki olmaz vuslat ve hicran, Emîrî gibi senin ayrılık gününün gelmesinden hüznölü ol!

328.

Yüzünün âşığıyım, ey sevgili taş kalpli olma, gönül niyazını sunar, gafil olma halimden.

Bir kez olsun göreyim o sevgilinin cemalini, ey ecel bırak beni Allah için sen aceleci olma!

Gönül tarlasına sevgi tohumu at yeter; sen çalış dünyada, dinle ürünsüz olma!

Gönül evinin misafiri tek olur, iki kişi sığmaz; o lale yüzlü yeterli olur, (sen) başka yere meyletme!

Ey Emîrî içindeki nurdan gönül ne haldedir? Çıkan her söz halini anlatır, kendine nakleden olma!

329.

O aba giyen selvi benden gönlümü götürdü, gönülden sabrı ve baştan aklımı.

Ben canandan vefa ve sevgi isterim, bizi unutursa bize ne zor olur.

Ne lezzetlidir o tatlı dudak, cananın dudağı olur leziz çeşme kaynağı.

Hayali gönülde yer etmiş, her gece dizim kucağımdadır.

Gönlüm atlası beğenen olmayacak, fakirlik abası omzumda daha güzel olmuş.

Âlem cananın ses ve sedasıyla dolu, hala kulağımdadır cananın sesi.

Bazen cananın aşkında söz söyleyen Emîrî bu zaman suskun düştü.

330.

Seher vakti herkes onun gönül alan güzelliğini görür, kıvrak olur, mestlikle dolaşır.

Perişan gönlüm cananın zülfünde, ne zaman olur onun yuvasından kuşun ayrılığı?

Hicran ateşiyle yanan kişinin içindeki ateş, ağzından çıkar.

Her zaman canana dua ederim, duam ona zarar getirmez.

Dostun ismiyle gönül sefa bulur, Emîrî dua eder diliyle.

331.

Riya ve ikiyüzlülüğe asla yaklaşma, derviş riyazete kemer bağladı.

Gönül cananın ayrılık derdinden muzdarip olur, bu zamanda ayrılıktan can ve gönül yaralandı.

Bu menzilden geçmek gerekir, sen işin sonunu iyi düşün.

Cananın haremi huzurlu ve emniyetlidir, oraya onlarca ordu gelse ne gam!

Allah'tan takdir olan her şeyden rızkıma bundan fazlası ulaşmayacak.

Sevgililer an be an casusu ayıplar, sevgiliden ulaştı gönle zehirli iğne.

Hakikat meydanına başını feda et, Emîrî nasıl kendi başından korkar.

332.

Ey peri merhametli olmayanın meclisine meyletme, kendi güzelliğinin değerini bil, her mahfilin mumu olma!

Dünyada güzellik, naz ve işvede ne kadar mağrursun, güzelliğin her zaman kalıcı olmaz, gafil olma!

Gönül levhasına cananın yüzünü nakşetmişim, ey cananın hayali gönülden bir an yok olma!

Âşıkların ah ve inleyişi kulağına gelince merhamet et, öyle merhametsiz ve taş kalpli olma!

Emîrî cananın kapısına başını koymuş hüznü, ey ecel bir an ona zaman ver, sen aceleci olma!

333.

Onun yolunun toprağı bana mutluluk tacı olur, o an nasıl olur da bize düşer bakışı.

Makam ve güzellikte dünyanın meşhuru oldu, çünkü taç sahibi şahtır, güzeller onun pusuda yatan askerleridir.

Cananın mahallesinin toprağında güller açar, yasemin kokusu gelir her an onun o nebatından.

Emîrî her an ayrılık ateşiyle yanar, senin ayrılığınla onun ahı asla azalmaz.

Farkına vardığında hata ve yanlış olduğunu görür, siyah mektubundan yüz türlü utanca sahiptir.

334.

Seni gördüğüm her an aklım başımdan gider, senin aşkında elbiseyi yırttım, sen aba giy.

Gönül kuşum cananın aşkına mayıl, gönül tanesi, kulak ardındaki beni bela tuzağı oldu.

Bu yazıma bakınca hayır dua et, böylece onun latif tabiatını unutmam.

Bugün söz söylemek bana ganimet oldu, sonunda bu menzirim oldu, suskunluk vadisi.

Senin aşkımdan düşkün Emîrî ne söz söyledi, mazereti vardır ne söylerse hepsi şaşkınlıktan.

335.

Hoş olur gönlümde ihlâs nurunun parıltısı, her an ulaşır ihlâs sevincinin neşesi.

İhlâsı kabul eden ne pişmanlık görür, gönlünde ihlâs durgunluğu olan kimseyi görmüyorum.

İyi ihlâs ve vefa kaplar bu dönen feleği, ümitliyim baki olur ihlâsın varlığı.

Saf gönle sahip olmayandan nasıl cömertlik gelir? Kendi isteği ihlâstan uzak, saçma konu.

İhlâsla dolu ne hoş olur senin gönül mahzenin, ey Emîrî sende ihlâs zayıflığı olmaz.

336.

İyilerin huyu olur ihlâs, canın nurlu ışığı olur ihlâs.

Bundan başıma gölgelik olsun, “Kün fekân”⁵⁴⁵ hükmünün gölgesi olur ihlâs.
 Ahdim ezelde elest⁵⁴⁶ meclisinde oldu, eski ahitten nişan olur ihlâs.
 Cananın talibi olur ihlâsla, ölümsüz devlet olur ihlâs.
 Âşıkların huyu tıpkı böyledir, ey Emîrî sana bizzat budur ihlâs.

337.

Çaresiz gönle mahsus olmuş eziyet ve cefa, dünyada lütuf ve vefaya olmadım mahsus.
 İnsanın bedeni cefaya olmuş mahsus, kimseyi görmüyorum zevk ve sefaya mahsus.
 Gülün eteği diken oldu, ondan yaralanır, seher vaktidir bülbüllerin ötüşüne mahsus.
 İyi adlılık nasıl hoş düştü, ona çabala, cihanın iyi adlıları olur duaya mahsus.
 Ey Emîrî her yer rindlerin⁵⁴⁷ yolunun toprağı olsun, gönül ehli olmuş bizzat belaya mahsus.

338.

Ben sevgi ve muhabbetten nasıl yüz çeviririm? Muhabbet dışında bir şey olmamış benim için riyazet.
 Hidayet mumunun ışığından gönle ulaştı ışık, bize o cömerdin lütfu açılır.
 Dünya halkının doktoru nasıl bilir halimi? Aşk gamının derdi olmamış başka hastalıklar gibi.
 Gönül ki cananın yüzünü seyretmeye meyleder, iki göz canana bakmaktan nasıl kapanır?
 Onun ayrılık derdiyle söz çok uzar, Emîrî kendi defterini nasıl beyaz götürür.

339.

Feleğin sayfasında hat çeken olur, kendi lale gibi kırmızı gözyaşım ile çekerim hat.

⁵⁴⁵ Kün fekân: Ol (dedi), o da oluverdi, “O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece “ol” der, o da hemen oluverir.”, Kur’an-ı Kerîm, 2 Bakara 117; “Biz bir şeyin olmasını istediğimiz zaman sözümüz sadece, ona, “ol” dememizdir. O da hemen oluverir.”, Kur’an-ı Kerîm, 16 Nahl 40.

⁵⁴⁶ Bkz. dipnot 439.

⁵⁴⁷ Bkz. dipnot 413.

Yakut, kalemden binlerce hat yazsa, senin yeşil reyhanın gibi görmemişlerdir hatt⁵⁴⁸.

Daireden bir nokta dışarı çıkmadı, onun yüzünün hayranı olmuşum hattı yanında.
Baki Allah'ın yarattığı bahar böyle geldi, gönlü açar bu yeşil hatt.
Emîrî bu sözde senin acizin olmuş, hatt-ı gubârî⁵⁴⁹ hattın sözü gibidir.

340.

Dostun yanağında böyle bitti hatt⁵⁵⁰, gam çoğalmış, vah ulaşmış hattan.
Gözümün korkusu olur ne yapayım, gözüm için müşküldür hat çekmek.
Gül yaprağı olmuş o güzel yüz, yazık olur böyle hattı kesmek.
Nasıl cefa eder bana zaman, çok cefa verir nitekim bana hattı görmek.
Ey Emîrî gönle teselli ver, yeni bitmiş yeşillik hattın yaratılması oldu.

341.

Bana cananı görmek verdi haz, o bize dert ortağı olduğunda verir haz.
Her an canana bakarım, can ve gönlün niyazı verdi haz.
Cananla birlikte olmak bayram günüdür, gül bahçesinde bana cananla gezmek
verdi haz.
Ayrılık gecesini binlerce çektim, bana şiir söylemek verdi haz.
Başımı eşiğine koydum, Emîrî o cananın kapısı verdi haz.

342.

Canım dudağıma gelir veda kelimesini iştirsem, ah eğer gerçekleşirse veda günle-
rinin gamları.
Elveda nasıl diyebilirim, ey ay yüzlü sana! Acı ve zehir karışık olur bütün veda
haberleri.
Aydınlık gün kararır ayrılık vakti ulaşınca, ecel akşamından karanlık oldu bu veda
akşamının zamanı.

⁵⁴⁸ Bkz. dipnot 480.

⁵⁴⁹ Bkz. dipnot 490.

⁵⁵⁰ Bkz. dipnot 480.

Hicran günlerinin mihneti bize acı murat verir, veda kadehinden ulaşır bize her öldürücü zehir.

Ey Emîrî hicrana nasıl dayanılabilir, titremeler ortaya çıkar, veda zamanının haberlerinden.

343.

Senin ayrılık ateşinden mum gibi yanarım, bazen gülerek bazen ağlayarak mum gibi.

Cefa makasıyla kesersen başımı iki gözümde yaş dökerim mum gibi.

Senin aşk perdende hüznü kaldım, bazen görünür bazen gizli olurum mum gibi.

Senin aşk ateşin beni yakar, ben aşk ateşiyle kebab olurum mum gibi.

O güzellik mumu sonunda beni yakar, Ey Emîrî canım büzülmüş mum gibi.

344.

Senin mahallenden gittim inleyip ağlayarak elveda! Can ve gönlüm yaralanır hicrandan elveda!

Sahraya yönelirim cananın aşkında Mecnun gibi, yakalarımız parçalandı senin aşkında elveda!

Ayrılık derdinin hikâyesini nasıl yad ederim? Böyle düştü halim bütün dostlar elveda!

Ağlamak için sebebim var, gülmeye sebep ne? Gözümün yaşı olur yağmur gibi elveda!

Emîrî kapından ağlayarak yolculuğa azmetti, ayrılır canandan üzüntü ve gamlarla elveda!

345.

Senin aşk ateşin canımın ipini yakar mum gibi, nasıl olur ey canan, can feda etmem mum gibi.

Gönlün şevkiyle cananın ayağının altına yüzümü koyarım, gönlün yağın gözüne yoluna sürerim mum gibi.

Gecede gönlün yanışıyla kızarır ağlarım, ben narin vücudu bizzat yakarım mum gibi.

Cananı görme hasretinde can ve gönül yandı, hasret suyu dökerim eteğime kadar mum gibi.

Emîrî gibi mert bilirim kimseden korkmam, sehere kadar ağlarım rindlerin⁵⁵¹ meclisinde mum gibi.

346.

Senin saçının ardına gizlenmiş gecenin ışığı, her ışık daima ondan yanar.

Senin visalinden uzağım ey gonca ağızlı! Âşıklara koyarlar senin hicran dağlamasını.

Hoş olmaz rakiple dostluğum, papağan ve karganın birlikte oturması uygun değildir.

Âşık olan benle bir an otursan, hoş olur cemalinle bağ ve bahçe.

Gönül cananın aşkının dostu oldu, Emîr(î) ne zaman cananın aşkından boş olur?

347.

Cananın gamze okundan gönlüm yarıldı, bir an eziyet ve cefadan asla muaf olmam.

Mihnet yükünün belasından boyum dal gibi eğildi, onun yüzünün hicran üzüntüsü gönülde Elburz-i Kâf⁵⁵² dağı gibi olmuş.

Aşk ırmağı gönlümün içinde aktı, aşkın sefasından olur gönlün içi saf.

Senin kaleminin ucundan çıkan her sözü ölç tart, gönül ehlinin yanında aykırı söz söylememek gerekir.

Cananın yüzündeki hattın⁵⁵³ vasfını kalem tüyden aldı, kendi cinsleri arasında Emîrî kılı kırk yaran oldu.

348.

Cananın ayrılık ve kavuşma gününün her ikisi farklıdır, ey yardım dileyenlerin imdadına koşan, korktuğumuzdan bizi kurtar!

⁵⁵¹ Bkz. dipnot 413.

⁵⁵² Elburz-i Kâf (Kâf) dağı: Dünyayı çevrelediğine, zümrütten olduğuna inanılan mitolojik bir dağdır. Elburz dağı ile aynı dağ olduğu düşünülür (Şemîsâ, II, 937-938).

⁵⁵³ Bkz. dipnot 480.

Cananın aşk yangınına gönülde gizlemek gerekir, âşıklar kıskançlık ve hasetten cananın aşkıyla temizdir.

Sevgilinin aşk yolundan ebediyete kadar yüz çevirmem, sevgilinin yolunda kimseyi tanımak gerekmez.

Herkes bilgisinden bahseder ancak laf kalabalığı eder, kılı kırk yaranın nasıl olduğu ortadadır.

Ey Emîrî doğruluk yolunda sefa bulmak hoştur, söze asla birinin hilaf etmesi gerekmez.

349.

Ne olur bir an evime teşrif etsen, kırgın gönül şifa bulur şerefli ayaklarından.

Benim için senin ayrılığını çekmek deve yüküdür, senin gam yükünün altında kalmış bu zayıf vücut.

Gel bir an otur, zamanı ganimet bil, biz ve senin aranda uygundur (uygun değildir) asla teklif olmaz.

Senin aşk yolunda zerre gibi sabırsızım, senin güzel yüzünün ışığı tatlı sefa verir. Emîrî üzgün ve hayran kalmış senin aşkında, o bilmez ne olur kafiye ne olur redif.

350.

Senden gelir bana sonunda lütuf, senden sirayet eder gönle lütuf.

Senin hicran gamın son noktaya ulaştı, hoş olur ulaşırsam son haddine de lütfun.

Yolun başında bana bakarsan, bir bakış ulaşır sonunda lütfundan.

Senin misk kokulu saçının esiri oldu, senden gönül iyilik ve lütuf ister.

Emîr(î) dostun vefasının ümidinde, onun gönlünde senden çok kinaye lütuf.

351.

Canan bana kendi gül renkli yüzünü gösterince, gönül her seher onun güzellik defterinden geçmişi okur.

Ben aşk derdini ezberlerim yüz tane duayla, cananın yüzü inci gibi yüz ter getirdi.

Cahil zâhid⁵⁵⁴ anlamaz ne olmuş aşk dersi, batılı düşünür nerede bu ince mazmun.

Bu âlem âşıkların narasıyla doludur, dar gelir cananın aşk sesine uygun değil.

⁵⁵⁴ Bkz. dipnot 497.

Ey Emîrî cananın yüzünün aşk derdi sana mestlik verdi, nasıl tahammül eder, sonunda bu sine yarılr.

352.

Tarikat erlerine gereken bu olur, uyacağım ilk şart dosta azmetmektir dosta.

Allah'ın dergahı dışında yoktur özrümüzü kabul eden, ümitliyim çünkü Allah başarının sahibidir.

Gönle bundan tehlike olmaz aksine kurtuluş olur, o cananın yanağının aşkının düşüncesi bana derin denizdir.

Dışarı akan kanlı gönül damlalarının her biri, gözümde akik renginde görünür.

Ezeli aşk ateşi gönlümde parlaklıktır, düşkün Emîrî'nin gönlü o aşktan yandı.

353.

Ah bu aşk derdinden ve ayrılık yangınından! Gönlümde senin ayrılığın ne acı tat.

Âlemde var olan her şey, hepsi arzuların söylentisi oldu.

Senin aşk gamında ciğer kebab olmuş, göz ve gönül olmuş sana arkadaş.

Ey gönül aşktan haber istersen, bu rumuzlar sayfalarda (yazılı) değildir.

Emîrî gönül derdinden inlemekte, an be an âşıklar inlerler.

354.

Senin düşüncen bana önce düşmüş, senin aşkın benim için sabah gibi sadık.

Gönül senin gamını aramış, senin yüzün gönle uygun olmuş.

Cananın güzel yüzünün fikri hoş olmuş, benim tabiatıma uygun.

O manevi nakışların resmi oldu, senin yanağından incelikler ortaya çıktı.

Ondan olmuş Emîrî hayran, senin yanağının rengi olmuş gelincik.

Ben Allah'ın faziletinden ümitliyim, belki sözüm gerçek olur.

355.

Gönlümde yer aldı aşk sultanının bayrağı, aşk meydanının başına sefa ile yol buldu.

Can hüdhüdünü onun aşkı yolunda feda ederim, aşk Süleyman'ının yanındaki aynı zayıf karıncayım.

Kulağıma ulaşır ondan tüm gürültü, gece ve seher aşk sultanının davulunu çalarlar.

Perişan gönül gülün visalini istediğinden, aşk bahçesinin bülbülü sabah akşam öter.

Senin gamında asilik etmez, senin güzel yüzüne bağlı, aşk okunun yaralıları niye inler?

Gönlümde yer etti cananı görme hasreti, başka bir düşünce nasıl olur aşk tufanının boğulanına?

Seher kuşu yer yer öter şevkten, aşkın gül bahçesinin kokusu an be an mest eder.

Ey cananın aşkının tesirinden uzaklaşan kişi! (Ancak) Aşktan yakası parçalanan kişi yığittir.

Emîrî'nin kanı ezelde aşkla yoğrulmuştur, kanımdan aşkın iyilik lalesi doğdu.

356.

Aşk sevdası bir an başımdan gitmedi, bu ne hal olmuş âleme, böyle aşk kavgası?

Başımın üzerindedir ahımın dumanından işaret, nasıl ulaşır benden işaret aşkın yüce gökyüzüne?

Cananın aşkı gönlüme ateş parçası atsa da, cananın armağanı olmuş gönülde bana aşk bilgisi.

Mutluluk ve gam her ikisi de belirir bir diğeriyle, mutluluk verir sonunda bana aşk gamları.

Ey Emîrî cananın aşkı bedeni güçlendirir, can ve gönlün müjdesi oldu bu bütün aşkın belirtileri.

357.

Cananın ayrılık cefasından benim gücüm kalmadı, o peri ne zaman bir an benimle beraber olacak?

Ben cananın vuslatını isterim, o ister benim hicranımı, bizim gibilerin yanında asla olmaz ittifak.

Onun yüzünün ışıyla dolmuş yeryüzü ve gökyüzü, dokuz felek cananın yüzünün yansımasının dörtte biridir.

Yârin iştîyakı bize zor geldi yazık, can ve gönül yanar iştîyak ateşinin derdinden.
Cananın yüzünün ayrılığından an be an tatsızım, acı gelir Emîrî kuluna hicran gecesi.

358.

Onun güzellik defteri için gül yaprakları amade, ey sabah rüzgârı cananın yanında aç bu sayfaları!

Bir an boş değilim inilti ve ağlamaktan, bülbüller her seher inlememle yarışır.
Şive, naz ve salınması gönlü götürür, an be an kendi şivesinden getirir yüze ter.
Kan çanağı olmuş gözüm o cananın yüzünün ayrılığında, gözümün aksi feleğe yansır kanlı şafak.

Gözümün yaşı an be an mahvetti senin hazzını, ey Emîrî ne zaman canana ulaşır sayfalar.

359.

Ey peri yüzlü sana selam olsun! Başarı ve kurtuluş senin nezdindedir.
Ey dost canıma sıkıntı verme! Kalp aşkta sana döndü.
Cefa edersen nimet derim, beni yaralarsan lebbeyk (sana geldim) derim.
Âşıklardan etrafıma kimse ulaşamaz, senin aşk yolunda haberci gibi oldum.
Senin ayrılığında Emîrî can vermiş, ayrılıktan dolayı halim sana görünmez oldu.

360.

Ey gönül dostu, ey ruhum ben seni için güzel söz söyleyemiyorum, senin tatlı gülüşün gönül yarasına tuz döker.

Saba seherde cananın mahallesinden geçip, cananın ayağının toprağını getirir, böylece gözbebeği cilalanır.

Yarın sözü benim gönül derdime ağır gelir, kıyamet gününü kim bilir? Senin zamanın bizzat bu zamandır.

Yolculuğa çıkıyorum senden ayrı kalacağım, sana dua ederim ey dost, Allah senle birlikte olsun.

Mutluluk ber taraf olmuş cananın yüzünün aşkıyla, ey Emîrî cihanda gamlar nasip düştü gönlüne.

361.

Ne güzel senin güzellik letafetin ki tatlılık sana aittir, hayalin gönlümde ayrılmaz bir parça olmuş.

Senin gam okuna hedef olmuş sine ey dost, ne hediye olmuş bana senden bir ok.

Mecnun gibi dünya halkının efsanesi olmuşum, senin güzel yüzünden aşıkâr oldu hikâyem bir bir.

Kapı ve duvarda ismin dışında yazan nedir? Nakış, taş gibi olunca, o nasıl oyulur?

Sanma ki yüzünden bir an ayrı olurum, Emîrî senin eski kölen olur kuşkusuz.

362.

Sensin cihanın şahı Allah'ım sensin merhamet eden, gönül senin sevginden haşa ki uzak olsun!

Senin güneş yüzünü beklemeye koyuldum, umulur ki Allah seni ve beni bir araya getirsin.

Bana senin sevgin Allah'ın takdiri oldu, gözümden önce kalbim seni seviyordu.

Adn cenneti⁵⁵⁵ olsa bile makamım, ömrüme and olsun ki “sen olmasan”⁵⁵⁶ hayat güzel olmaz.

Emîrî nasıl değerli söz söyler, senin güzel vasfından aciz oldu idrak.

363.

Gönlüm senin aşkınla ferahladı, umulur ki Allah seni ve beni bir araya getirsin.

Senin aşkınla tanışıklığım ezelde oldu, gözümden önce kalbim seni seviyordu.

Gülbahçesinin canlılığı sensin ey dost, mutluluk görmüyorum hayatta “sen olmasan”⁵⁵⁷.

Gamzenden bana bir ok ulaştırırsan cömertlik edersin, Allah'ım sensin merhamet eden.

Mahallene nasıl yol bulurum, Emîrî kendi aczini anladı.

⁵⁵⁵ Adn cenneti: Sekiz cennetten en üstünüdür. Zira burada Allah müminlere görünecektir (Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s. 89).

⁵⁵⁶ Bkz. “Levlâke” dipnot 441.

⁵⁵⁷ Bkz. “Levlâke” dipnot 441.

364.

Yüzünün ayrılık derdi her an gönle tuz bastı, nasıl söylerim ayrılık hikâyesi ben bir bir?

Gönül cananın aşk nazından böyle alevlendi, halimi gördüler bütün insan ve melekler.

Cihanda iz bıraktığım her şey yok oldu, ecelin eli bu mektubu yüz kere yazdı.

Cananın cemalinin âşığıyım aylardır ve yıllardır, karanlık toprakla dolar sonunda bu gözbebeği.

Düşkün Emîrî'nin hali âleme ibrettir, güneş ve ayın dönüşü felekte ibret vericidir.

365.

Gönlümüzü o peri soylu acayip etti, güneş (yüzünün) perdesini nasıl kaldırıırım?

Böyle nakşolmuş o kaşların, gönülden hayalinin nakşı nasıl olur da kazınır.

Rakip canandan uzak olmamı ister, böylesi utanmaz ve gülünç yoktur.

O güzel yüze baktım, benden gönlümü götürdü, o korkusuz ve kuşkusuz.

Hikâyem uzun olsa da göndermiş Emîrî, dosta mektup.

366.

Vefa sözünü gönülden kazıdın, sen vefasız, korkusuz ve kuşkusuz.

Gönlümde her yer senin hayalinin olur, bu yüzünün fikri mübarek akşam.

Cananın aşkında müşkül çoktur, akıllı pîrlere bile hayran olur.

Dünya evinden yüküm kefen oldu, yolculuk yükünü bağladım şimdi.

Emîrî senden ayrılık görür, işte bu benimle senin arandaki ayrılığımdır.

367.

Bu yeryüzünde hangi yer güvenilir oldu, gördüğüm herkes bundan üzüntülü oldu.

Gönle ki her sefer dostun düşüncesi ulaşır, (onu) başka düşünceyle kıyaslamak olmamış bu hâşâ.

Kalem bu dünya fanidir diye yazı yazmış, ne güzel ifade ve ne güzel temiz çizgi çekmişsin.

Yaratıcının yüce yaratmasını gören iki göz ne güze; ancak kör olan göz göremediğinden nasıl idrak eder.

Emîrî bu gönlün şahadetini ki sen eda ettin, ne güzel şahadet Allah'ın dışındakileri yok saymak.

368.

Yeryüzüne düşen asla garip ve korkusuz olmaz.
Zamane kimseye aman vermez, cihan mülkünde ne çok gülen olmuş.
Yokluk mülkünden düştün oraya, menzil nereye gider anla.
Ondan yetişir bütün ham, güneş ve ayla döner felekler.
Bu nazmım gelmiş ilham gibi, çok olmuş Emîrî bu tellak.

369.

Bu arz-ı halimdir korkusuz ve şüphesiz, işte bu benimle senin arandaki ayrılığımdır.
Ben gam yoluna adım attım, belki ki yolum mübarek olur.
Vefa sözün gönülde üstün gelmiş, gönül levhasından o nasıl kazınır.
Âlem mülkünde (dünyada) yaşayanlar, yokluk mahallesine bir bir iz bulurlar.
Emîrî aşkla söz söyler, bilirler akıllı insanlar rumuzunu.

370.

Aşkta hiçbir söz gelmedi çirkin, ey senin uğrunda yolunu kaybetmiş rehber olan kişi.
Kendi gafletini gözden kaldır, ihya et ki sabah yaklaştı.
Cananın visali aydınlık gündür, cananın hicranı olur karanlık gece.
Sevgilinin düşüncesi gönülde iyi olduğundan ondan söz söylersem bizzat iyidir.
Bizim için ah etmemek edep olur; ancak Emîrî'nin seçme şansı yoktur.

371.

Gönül gerçek aşkı istemede olmuş sâlik⁵⁵⁸, onun talebinde ülkeleri katetmek ister.
Gönül seni görmenin aşığı olmuş ey dost! Ondan, hazine ve cevhere sahip olan mutlu olur.

⁵⁵⁸ Sâlik: Mana olgunluğunu elde etmek için tasavvuf yoluna giren kişiye denir (Cebecioğlu, s. 541).

Can ve gönlüm oldu senin saçının zincirine esir oldu, belki başımıza toplanır bütün melekler.

Gönlün hicran mevsimini çekecek takati gitti, tehliklerle dolu gam vadisi hicranıdır.

Her sabah ve seher Emîrî'nin duası olmuş senin ismin, kalp senin kapıda, ruh da öyle.

372.

Yolda düşmüşüm paramparça gönülle, belki onun gölgesi ulaşır toprağıma.

Aşk yolunda çaresizim, canan bize cefa eder korkusuzca.

Gönlün gezindiği mahallende, felekler dolaşmayı uygun görmüş.

Elimi tut, lütuf ve ihsan et, sonunda üzüntüden helak olurum.

Emîrî aşta saf gönüllü oldu, aşk temiz gönle layık olur.

373.

Ey yazık nasıl bağlılık göstereyim? Sen gecikirsin, benim güçsüz gönlüm senin üzüntünle daralmış.

Rakiplerle karşı her zaman vefalısın, barış içindesin bilirim, bu ne büyük sorun ki ben ağlayıp inleyene karşı hep savaşmaktasın!

Senin gönül çalan okun yanan sineden geçti, o yay gibi iki kaşın bana gamze oku olur.

Hicran gamından bu gönül levhası tozlanmış, yansıması nasıl görünür? Gönül aynası puslanmış.

Ey Emîrî sen büyüklük ve makamı gönlüne getirme, bu felek her yönden gönül şişesine taş vurmuş.

374.

Yüzünün rengi ey sevgili, gözde renk renk oldu. Tatlı dudağın şeker saçar konuştuğu ince ince.

Sevgi ve muhabbet vadisi sana nasıl menzil oldu. Ber taraf ettim, bana gerekmez bu şan şöhret.

Kınar bizi kötü huylu rakip, o şeytanî huy düzenledi bize savaş ve dövüş.

Yüzünün renginin nakşı kudret kaleminden düştü, nasıl koymuş renkli yüzüne renk renk.

Emîrî ayrılığında sehere kadar inlediğimden, sineme gamından taş vururum.

375.

Zâhid⁵⁵⁹ gönül ehlinin sırlarına vakıf olmamış, kişi bilmediğinin düşmanı olur.

Senin aşkınla beden zayıflamış, ne şeref; senin aşk yükünün altında zayıf düştü.

Asla Hoten⁵⁶⁰ ülkesine meyletmekten mutlu olmam, bize senin mahallenin isteği oldu nitekim mutedil.

Gönlüm aşk arzusunda ve bedenim gamdan zayıf oldu, ne zamana kadar bu göz bunla ve onla meşgul olur.

Emîrî aşk makamına gitmek ister, zâhid⁵⁶¹ kendi sözünün icrasından nasıl utandı.

376.

Ne zamana kadar senin yüzünün ayrılık derdiyle gönül incinecek, gözlerden dışarı akmış bu gönül ırmağı.

Yüz çeşit gam görürüm bu lacivert felekten, gam ve kederle dolmuş gönlün sağı solu.

İçimdeki ateş akar tuhaf ıslaktır, bir an azalmaz bu gönül çeşmesi.

Gönül ızdırabını çeken herkese aynısı ulaşır, bize yüzünün hayali olur gönlün hisarı.

Senin ayrılık gecenin karanlığı müşkül olur yazık! Belki sana Emîrî dert ortağı ulaşır.

377.

Cahil zâhid⁵⁶² gönlün yangınından gafil oturmuş, kişi bilmediğinin düşmanı olur.

Allah'ın yarattığı o nazlı güzel nakşolunmaz, onun büyüme ve gelişmesi su ve çamurla şekillenmiş.

Gönlün sevgilisine yol bulmayan âşışın, kendi niyaz mektubu ne utanç olur.

⁵⁵⁹ Bkz. dipnot 497.

⁵⁶⁰ Bkz. dipnot 530.

⁵⁶¹ Bkz. dipnot 497.

⁵⁶² Bkz. dipnot 497.

Muhabbet isteğinden bir iz olmayan herkesin, gönlüne asla mutluluk vermez kırk gün oruç.

Emîrî gönülde senin aşk ateşin sabittir, sevgi ve muhabbet isteğinde nasıl mutedil.

378.

Beni öldürecek bir yandan gamın bir yandan ecel, ölmekten başka çare olmaz nasıl mücadele edeyim?

Öylece aşkının temeli gönlümde sağlamdır, gönül yüz yıl eziyet ve cefa çekse de bozulmaz.

Bal ve şeker lezzeti vardır senin tüm endamında, tuzlu su versen senin elinden bal olur.

Gönül sana bir kimse baksın istemez, kim bakarsa düşmanım oldu örneğin.

Ey Emîrî cananın yolunda halis niyet getir, niyetim halis olmazsa ne fayda verir amel.

379.

Baktığım her yerde sevgili bizzat gönülde, onun şeker yükü dudağından söz bizzat gönülde.

Korkarım ki bana hicran bir yıl daha olur, cananın yüzünün hicran düşüncesi bizzat gönülde.

O kadar inlerim bir kimse arkadaş olmaz, nasıl sabredilir? Sıkıntı bizzat gönülde.

Gam ve keder derdinden gönül kan olmuş, vah ki benim için üzüntü çok, diken gibi bizzat gönülde.

Sonunda Emîrî gönülden başka düşüncayı atar, cananın yüzünün şevkiyle düşünce bizzat gönülde.

380.

Gönül ezelden beri senin aşk iddiandadır, böyle olacak ecel akşamının başına kadar.

Salınarak geldiğinde uzun selvi utanır, çimende yüzlerce ne güzel karşılık narası belirir.

Cananın yolunu beklerim, ay yıl geçmiş, halimi arz edecek bulamam asla bir yer.

Ahımın dumanı yüce feleğin zirvesine ulaşırsa da şansına ne gelirse tartışmamak gerekir.

Ey Emîrî cananın gamında sana düğümler oldu, nasıl olur herkesin elinde olur böyle açma ve bağlama?

381.

Gönlümde bugün böyle bağlamışım, cananın mahallesini iki mahfeye bağlarım.
Biri gönlün niyazı olur onun, diğeri iki gözümde akan gözyaşı.
Aşkımızın pirinden bir nüktedir, bana aşk yolunda düştü müşkül.
Allah'a şükür ben aşk yolundayım, menzile daha yakın menzilde olurum.
Gönle nakş oldu cananın yüzünün güzelliği, bu konaklar ve bu menziller bize aittir.

Cananım ne güzel ki güzellerin şahıdır, böyle olmaz başka tatlı yüz.
Ezeli takdirden bu oldu nasibim, gönle sevgi ve muhabbet düştü.
Onun visali sanki en güçlü panzehir, cananın ayrılığı gönülde öldürücü zehir.
Emîrî cananın ayrılığında inler, halinden habersiz olmamalı.

382.

Bülbülün gönlünü çaldı o gülün güzelliği, gülün ayağına uzaklardan gelir akar su.
Her ağacın dalları onu görme hasretiyle, gülün üstüne yeşil, atlas ve ipek şemsiye çeker.

Bülbül gönül sırrını kendi feryadıyla açık etmiş, böylece o gülün âşığı âlemin meşhuru olmuş.

Gül vakti gönlün dilberlerden murat alması gerekir, o andan önce gülün yerinde çöl dikenini belirir.

Meclisi süsleyen sanki bir güzel dilber olmuş, murat alırım an be an gülün meclisini süsleyen yüzünden.

Ne zamana kadar ey perişan gönüllü bülbül niyazını sunar, gül senden boş oldu, ne zamana kadar gülün sevdası.

Emîrî ne zamana kadar güle meyletmek, bülbül gibi cihanda, feryat ve inleyişlerle hasıl olmadı gül isteği.

383.

Bana ayrılık günü olmuş müşkül, sefere hazırlamışım armağanlar.
 Ne zor gelmiş bu aşk yolu bana, gözümün yaşından yol olmuş çamur.
 Beni cananın yüzünün aşkı böyle yaptı, ruhum göçmekte, gözyaşı ise sel olmakta.
 Es saba cananın tarafından, bu konak ve menziller üzerinden.
 Gönle o sevgilinin güzellik parıltısı sirayet etti, ancak onun aşkı arada perde olur.
 Seçme şansım elden gitti, benden gönlü götürdü o güzel yüz.
 Canan karşımda olmasa da onun hayali gözden kaybolmadı.
 Bana gönülde aşkın işareti olmuş yeter, gönülden sevgi ve muhabbet sona ermiş
 değil.
 Cananın hazzından işaret gerekirse, Emîrî onu taşır.

384.

Bana aşkın hayırlı iştir, ezel günü nasibim bu olmuş.
 Onun dışında bir düşünce gönülden çıktı, senin güzel düşüncen ne güzel karşılık.
 Senin saçın oldu gözümün engeli yazık, bakışıma kaç tane illetler getirir.
 Gönlümde vardır sayısız senâ, arz ederim ecel gelmeden önce.
 Saflığın açıklaması seçkin olur, insanlar “Kel en’âm bel ezel”⁵⁶³ olur.
 Senin misk kokulu saçın gönül tuzağıdır, gam gecesinde o olmuş emel ipi.
 Senin güzelliğinin kölesi olmuş o fakir, Emîrî kanaatkârdır.

385.

Yüzünü göster artık bize, gülün güzel misali, her seher vakti saba rüzgârı dolanır
 gülün ayağı altında.
 Cihanı süsleyen meclis oldu senin güllerinin demeti, her nazlının başında belirir
 nitekim gülün mekanı.
 Bülbül güle feryat eder, gül onu umursamaz bile! O gülün aşkıyla ve hayranlığıyla
 kendinden geçmiş, habersiz olmuş.

⁵⁶³ Kel en’âm bel ezel: Hayvanlar gibi hatta daha gafildirler, “Ant olsun biz, cinler ve insanlardan, kalpleri olup da bunlarla anlamayan, gözleri olup da bunlarla görmeyen, kulakları olup da bunlarla işitmeyen birçoklarını cehennem için var ettik. İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta daha da aşağıdadırlar. İşte bunlar gafillerin ta kendileridir.”, Kur’an-ı Kerîm, 7 A’râf 179; “Yoksa sen onların çoğunun (söz) dinleyeceklerini yahut akıllarını kullanacaklarını mı sanıyorsun? Onlar hayvanlar gibidirler, belki yolca onlardan daha da şaşkınlırlar.”, Kur’an-ı Kerîm, 25 Furkân 44.

Yer yer avare olmuş dikenin cefasından, inlemeler belirir gülün üstündeki dalda.
Ey Emîrî âşık bülbül gibi inle! Seher vakti yabancı el olmuş yazık gülün üstünde.

386.

Senin aşkında düşüncen bize hasıl olur, erdemliler grubu böyle beni takdir eder.
Senin okun bir başka yaralar, gönlü besler. Anladım ki “Eddâllu ale’l-hayri kefa’ilihi.”⁵⁶⁴
Bize senin aşk cevherinin isteği bahçe olur, görünüş ehli ise başka bahçeleri ister.
Gönüldeki sırları anlamak zor olmaz, senin aşk yolunun talimi gönle uygun olmuştur.
Vuslatın talibi oldu can ve gönülden, Emîrî yüz nükte getirir isanların sözüne ulaşan.

387.

Mutluluk vakti gelmiş gül mevsimi, bir an gülün eyvanında eğlenceye gel.
Ağaçların yaprakları yeşil şemsiye çeker, gülün sultanına gölgelik olsun diye.
Saba rüzgârı onun uşağı gibidir, gülün Süleyman’ının tahtı tuhaf oldu.
Âşık bülbül öter, nitekim Emîrî gülün senâ okuyanıdır.
Yüzünü gösterir perde arkasından, ancak çabuk geçer gül mevsiminin zamanı.

388.

Gülün dikenini elimi yaralar, diken olmuş yazık ki gülün pazarı.
Perişan bülbül nara attı, gönülde an be an gülün düşüncesine sahipti.
Gülün hasretini kaç ay ve yıl çekerim, yol vermez ah ki gülün duvarı.
Gülün çevresi altın tabakla dolmuş, gülün pergelinin noktası doğru olmuş.
Allah’ın şükrünü yap Emîr(î)! Gül şiirleri söyleme düşüncesini gidermiş.

389.

Senin aşk gamının iddiasını gönül ezelden yapmış, bu benim için tümüyle ecel akşamına kadar iş olmuş.

⁵⁶⁴ Ed-dâllu ale’l-hayri kefa’ilihi: “Hayrı gösteren, onu yapan gibidir”, (Aclûnî, I, 480).

Gösteriş yapar zâhid⁵⁶⁵, ben fakirlik getiririm, böyle ferman düştü Hayy, diri, zail olmayan Allah'tan.

Dostun hayali gelince gönülden diğer düşünceler gitti, gönül ve candan istedi o an ne güzel karşılık narasını.

Emîrî özür dilemek için cananın mahallesinin yolunu tuttu, onun aşkında ayağı çıplak gitmek güzel ameldir.

Dünya gülistanından nasıl giderim cananın sevgisiyle, onun güzelliğinin beyanından o renkli sayfalar kucakta.

390.

Allah'a şükür dünyada yeşermiş gül, gülün arkadaşlarının ortaya çıkması tuhaf olur.

Jaleler düşmüş yeşillik üzerine, gülün ortası yakut ve altın para gibi oldu.

Fıstık yeşili aba giymiş selvi, yeşillikten gölgelik çekmiş gül.

Saba onun yüzünden örtüyü kaldırıp, günün kendi erguvan renkli çehresini göstermiş.

Bahçe ve ovanın kıyısını süsledi, parlaklık geldi her gül bahçesine.

Bahar vakti bülbüllerin nidası için geldi, gülün hazanı olmadan ortaya çıktı.

Bahar mevsimi ve nevrüz zamanı, Emîrî gül başka türlü göründü.

391.

Senin güzelliğin, gerçekten güzelliğin son noktasında, senin cemalinden aydınlandı bu misal âlemi⁵⁶⁶.

Bir an boş değilim gece gündüz sana kavuşma zevkinden, can ve gönülde sevgilinin hayali vardır.

Hayran kalır sana bakan, ey gamları gideren, ey güzelliğin kendisinde görüldüğü kişi!

Tanrı senin hattının⁵⁶⁷ güzelliğini ibret olsun diye yaratmış, senin güzelliğin son derece mükemmel yaratılmış.

⁵⁶⁵ Bkz. dipnot 497.

⁵⁶⁶ Misal âlemi: Eşyanın suretlerinin ve modellerinin bulunduğu bu âlem, gerçek âlemdir. Buradaki suretlerin gölgesi, maddi ve hissi suretlerdi. (Cebecioğlu, s. 439).

⁵⁶⁷ Bkz. dipnot 480.

Emîrî'nin meylî cihanda sana aynı, ey kalplerin huzuru, ey arzuladığım gel!

392.

Senin yolunda nasıl olmuşum ayak altında, ayağını koymazsan gücenirim.
Yüzünün fikri gönle yerleşti, gönlüme senden yüz hayal ulaştı.
Gaminla geçer ömrüm, gönül gamından nasıl gücenilir?
Kavuşma günün ulaşmamış bana, hicranının eleminde boyum dal gibi.
Bu ne tuhaf eski adettir, hüner ehlidir hep ayak altında olan.
Allah'ın vergisi oldu bize güzel lafız, yad ederim yüce sözlerle.
Emîrî'nin hali gamla geçer, nasıl hüsn-i eda eder sözde.

393.

Ezel haremlüğinden sonunda su ve çamura geldim, ben dostun aşkına sahibim,
gönlün köşesinde başkası olmaz.
Bana ayne'l yakîn⁵⁶⁸ cihanda açık olursa, lütfunun feyzi ulaşır saati saatine sürekli.
İrfan ehlinin mutluluğunda can ve gönül ılık alır, gönül meyl eder sema' yapmaya
seher vakti mutedil.
İçteki ah ateşi can ve gönlü yakmış, ey Emîrî alevinden dağı yakar.
Sonunda beden kendi makamına kavuşmak ister, narin bedenim nereden ayrılır.

394.

Ne zamana kadar gözünde uyku ve hayal, dinle kuşlardan tembih sözünü.
Vaaz verenler öğüt ve nasihat ederler, gümüş ve altınla meşgul olan efendiye.
Can kuşu uçar bedenden sonunda, yuvasına nasıl varır kolsuz kanatsız?
Gurbet diyarı oldu bu fena yeri, onun hicranında çoğunlukla vuslat olur düşünce.
Temelsiz ömrüm ve vakitlerim geçti, Emîrî'nin boyu eğildi hilalden.

395.

Her ne kadar senin cemalinden hayal ulaşsa da, perişan gönül cemalinin isteğinde
oldu.

---

⁵⁶⁸ Bkz. dipnot 417.

Gönül ehline cananın iltifatı yoktur, kemal ehli yazık zillet çeker.
 Cananın ayrılığından gönül kan olur, ayrılık gamından gönül etkilenir.
 Gönül gamından nasıl şikayet ederim, cihanda rahat olmak bizzat olanaksız.
 Âşıklara olur bu Emîr(î)'nin sayfaları, aşkının beyanından söz getirir.

396.

Sevgilinin yüzü bana iyi talih oldu, o vuslat bayramına bir hatırlatmadır.
 Onun vuslatına kavuşma gününü sayarım, sanki bir gün iki yıl gibi gelir.
 Belki yüzüme ayağını koyar diye, cananın yolunda ayak altına düştüm.
 Beni söz söylemede mazur sayarlar, perişan gönlüm hakkında söz söylerim.
 Sevgilinin hayali gönle ulaşınca, ey Emîrî artık hicrandan inleme!

397.

Ey perişan gönül ayrılıktan inleme! Canana gönül ver, dedikodudan kurtul!
 Dışarı çıkan her nefes eksilir, an be an bu ay ve yıl geçer.
 Gönlün cananı bekleyişi zordur, sabret sonunda o cemal ortaya çıkar.
 Himmet kuşunu gevşek bırakma ve (kanadını) kırma! Yuvasına nasıl ulaşır kolsuz kanatsız?
 Cihanda maceram efsane oldu, nitekim ulaşır sonunda Emîrî'nin hasbıhali.

398.

Senin gözün ayn (harfî) ve saçın olmuş dal (harfî), ulaşır ondan gönle birkaç hayal.
 Hicran gamından can dudağa gelince hicran düşüncesi verir yüzlerce kırgınlık.
 Güzel konuşan papağan, cihanda söz söylemede sensin güzel konuşmacı.
 Aşka dair her söz güzeldir, sözü yüce kişiden tatmak gerekir.
 Ey Emîrî sabret! Sabır güzeldir, kavuşma bayramı olmuş yarının müjdesi.

399.

Senin elma çenenin tarifi benim için imkansızdır, senin yüzünde güzel olmuş bütün yüce güzellikler.

Gençlik zamanının fırsatı geçer, aldanma! Dünyanın mutluluk zamanı olmuş uyku ve hayal gibi.

Senin aşk gamın gönlümde ıztıraptır, gönlümü perişan etmiş ne yapayım o ben ve hattı⁵⁶⁹?

Senin yolunda bekler dururum, örtüyü aç, göster bize cemalini!

Ey Emîrî hep böyle yanar durursun, dost bilmiş senin gönül niyazını, niyedir sual?

400.

Gönül evimin camı aşkından ıstık almış, ondan gönül hazinesine parlaklık düşmüş. Senin gönül alan cemalinin nakşından ne şeref, yüzünün hayali gelir gönül yuvasına.

Senin güzel gül bahçenin kokusuyla hikâye başlar, yüzünün şevkiyle olur bütün gönül şarkısı.

Sevgilinin ayrılığından kendi gözyaşımı dökerim, gözümün yaşından düştü gönlün incisine cevap.

Emîrî cananın ayağının toprağını bekler, toprağın tozu gelir gönlümün eşiğine.

401.

Yüzünün vasfını nasıl yapayım? Benim için söyleme yetisi dilsizdir, aşkının sırrını nasıl anlatırım? Söz yetersizdir.

Senin yüzünün rengi gönlüme gam ateşini koydu, sevdaya iter sonunda o benin.

Gül zamanı geçer, sonraki mevsim gelir, bu cihan mülkünün tüm zevk ve eğlencesi uyku ve hayaldir.

Aşktan bahseden ve aşk haline sahip olan, aşka dair her söz ne hoş sözdür.

Onun nakşı bakan herkese başka görünür, nitekim Emîrî oturmuş yola bakar, içi huzurlu.

402.

Ey perişan gönül, hicrandan inleme! Talip olan herkese cemali belirir.

Dosta kavuşma gecesi için çalış, vuslat gecesinde uyku olmaz.

---

⁵⁶⁹ Bkz. dipnot 480.

Can ve gönül cananın hicranında yandı, ey rabbim bize güzel sözler söylemeyi kolaylaştır!

Aşk gamında ayrılığa dair söz, gönlün sefasından ise hoş olur.

Emîrî'nin haline vakıf kimse yoktur, açıklayınca hasbıhali olur.

403.

Ey senin gül yüzün gönül bahçesinin canlılığı, senin aşkının kıvılcımı oldu gönül hareminin mumu.

Senin aşk evin oldu can ve gönlüm, nasıl şerh edilebilir gönül meydanının genişliği?

Ey senin gülüne ağlayan bülbül oldum, yüzünün hayali vardır gönlün taze gülbahçesinde.

Senin selvi boyun gönülde cilvelendi, gönül Kenanlı Yusuf'u yüzün bizi mest etti.

Emîrî sana gönülden bağlı kuldur, senin aşkın gönül sultanının valisi oldu.

404.

Senin aşkından konuşuruz, ne güzel hoş söz, Allah için ey ay yüzlü menzilimizi sen yücelt!

Göz yoluna doğru bakar her akşam ve seher, gönlün seni unutması nitekim imkânsız.

Senin yüzünün arzusu gözümde acaba nasıl olur? Sehere kadar yüzünün nakşı gözümde huzur.

Her ne söylesem öncekilerin söylediklerinden daha iyi değildir, ey Emîrî ondan nasıl söz söylenebilir, konuşma yetisi dilsizdir.

Dünya isteklerinden uzak kalmam daha iyidir, bu alçak dünyanın bütün eğlencesi uyku ve hayaldir.

405.

Her ne kadar aşkından hastalansak da, kalbimde senden başkasına meyleden bir şey yoktur.

Senin aşkından görürüm her bir belayı, ancak musibet esnasında sabır güzeldir.

Aşk iddiasında bulunursam belki sarı yüzüm delil görünür.

Cananın hicran derdinin yorgunuyum, illetten kaynaklanan her görüş sakattır.
Derbeder oldu âşık Emîrî, canandan işaret arar.

406.

Senin gamından başka yoktur gönle vefalı, senin aşkın oldu an be an gönlün düşüncesi.

Herkes senin aşkını kınar, her yere ulaşır gönül sıkıntısı.

Gönül yangınım an be an artar, bir kimsenin yanında gönül nasıl izhar olur?

Cananın hicran üzüntüsünden harap oldu gönlüm, kimse olmadı yazık ki gönlün mimarı!

Emîrî senin mahallenini nasıl bırakır? Senin gamında nasıl çaresiz oldu gönül.

407.

Gece oldu ayrılığın gönle düştü, gariplerin gurbet gecesi ne zor.

Hicran gecesinde gözyaşım ne kadar da aşağılara inmiş, gözden inci gibi düşmüş.

Kerem erbabından dünya boş değildir, ancak o kimsesizleri kapsamaz.

Akıllı kimse kendini teselli eder, ne olur eğer garip düşse kâmil?

Emîrî bu gönül alıcı sözler cananın aşk derdinden hâsıl olmuş.

408.

Senin gamından ne söyleyeyim? Kan içinde kalmış gönül, sevdandan ey şah!
Mecnun oldu gönül.

Sevginden böyle perişan olmuş, taşmış gönül.

Senin gamından kana boğuldu gönül, o gamdan an be an kanla dolmuş gönül.

Senin hicran okundan yüz parça olmuş, tamamen parçalanmış şimdi gönül.

Emîrî senin sır mahzenin oldu gönül, o akan sözden Ceyhun ırmağı olmuş gönül.

409.

Ne güzel okun ulaşmış gönül evinin sütununa, aşk cevherin için gönül hazineleri oldu.

Bana cemalini sunduğun her yerde, yüzünün şevkinden gelir gönlün tüm teranesi.

Bir an sevgi ve muhabbetten boş olmam, sevgi ve muhabbet gönül kırbacı gibi olmuş.

Gönül aşkının ışığından ne mutlu ki nurla doludur, yüzünün sevgisiyle doldu ne mutlu ki gönül evi.

Hicrandan açıklama getirecek kalem nerede? Emîrî uzun süre gelmiş gönül efsanesi.

410.

Ne zamana kadar her yerde konuşup, durulacak? Kişinin hale vakıf olması daha iyidir.

Özgür insanın alçağın minnetini çekmesi gerekmez, kimsenin yükünü çekmez, yol gider huzurlu.

İlim ve iş marifetini istemek gerekir, zeki insan mal elde etme isteğinin peşine düşmez.

Aç gözlülükten kişilerin malının sitemini alanlar, bizzat bilseler ne olur ceza günü mal ve kazanç?

Akıllı gönle boş düşünceyi getirmez, ey Emîrî gönül ehli olanlar boş şeyleri düşünmezler.

411.

Senin aşk gamından benim işim zordur, sen benden habersiz, mutlu yaşarsın.

Seher vakti cananın âşığı uyanık olur, gafletle nasıl geçer akıllının zamanı?

Gönlün dizgini elimden gitti, gönle cananın saçının sevdası yerleşti.

Kederlerinden gönle sefa getir, iyilerin gönlünde haset olmaması gerekir.

Canan elimi tutsun isterim, Emîrî yolda ayağı çamurda kalmış.

412.

Ey saba cananın huzuruna ulaşabilirsen, benden selam gönder, kabul buyurursa!

Her seher cananın mahallesine gönlüm meylettiğinden cananın aşk sevdası daha da artar.

Nasıl yapayım? Cananın yüzünün aşkından sabırsız ve huzursuzum, her ne kadar bir kimsenin işinde aceleci olması gerekmez deseler de.

Aşk gamının sevdasından başkası gerekmez bana, sevgilinin o yüzünün nakşı gönlüme yerleşmiş.

Canandan haber ararsan istekte bulunmak uygundur, ey Emîrî gece gündüz bak ki Resulü anlayasın!

413.

Neredesin ey iyi talihli ay! Can ayrılığından etkilenir.

Bana sana kavuşma haberlerini ulaştır, ne zamana kadar bizi hicranla imtihan edeceksin?

Senin mahallenî tavafa çabalarım, senin mahallende uğraşırım.

Gördüğüm her şey gözümden gizlendi, işim yüküm sonunda uyku ve hayal.

Ey Emîrî bazen hicran bazen vuslat, âlemin hali böyle kazanç yeri oldu.

414.

Senin aşkın bizi iyi adlı eder, gönlün parçasını o tamamlar.

Gaflet uykusunu gönülden götürür, senin gözünün gamzesi haber verir.

Gönülde düşünce yüzünün sevgisi oldu, kalbimde hiçbir zaman senden başkası yoktur.

Ey sevgili nüktedanlara bak! Vah ki ne değersizdir senin yanında ilham!

Merhamet et sen Emîrî'ye, o halini nitekim sana bildirir.

415.

Ey saki getir, doldur bir iki kadeh! İyilik ancak tam olarak yapılır.

Cananın hicran cefasından gam çektim, ey saki ölümsüzlük kadehini sun!

Cananın kapısında saba rüzgârı seher vakti, ben düşkünden yüz selam götür!

Daima can ve gönülden dua ederim o izzet ve devlete, kalıcı olsun diye.

Cananın mahallesini tavaf etmeye çabala! Ey Emîrî âşıklar nasıl uyur?

416.

Dervişim diye hor görme! Bir merhem yoktur gamdan yaralı gönlüme.

Her ne kadar uzun ve uzak bir yol olsa da senin aşk yolun olmuş önümde.

Akrabalar ve dostlar ki ayıp ararlar, mihnet ve gam çekmişim dostumdan.

Gönül perişan ve akıl avare, kendi işimi böyle düşünürüm.

Gam çektim Emîrî hicrandan, ne zamana kadar gamdan zehir ulaşır.

417.

Aşk yangını daima gönüllere sirayet eder, şamdandaki mum, karanlıktaki güneş gibi.

Cananın boyunda görünen her cilveleniş, gönül ehlinin gözünde ne güzel salınma olur.

Aşk pirimin dersi bize işaret eder, onun mefhumu düşmüş gönüllere kelamsız.

Örtülü güzel yüzün vasfı yıldırım gibi düştü, o güzellik ve yüz olmuş halk ve seçkinin baktığı.

Elime kudret katibi kalem koydu, böyle olur Emîrî birkaç nükte ve selam.

418.

Seherde gelenleri ararım, namaz kılmak için acele ediniz derim.

Cananın lüftunun bir damlası ulaşırsa kaldırır yüzümden perdem.

Gözümün yaşı her an akar, onunla sürekli secdegâhı yıkarım.

İsteğim bir gün gerçekleşir, cananın kapısında ben dua ederim.

Cananın mahallesi gönle sefa verir, ey Emîrî hatt-ı gubârını⁵⁷⁰ söylerim.

419.

Nesim rüzgârının senin mahallenden esmesi, bana Naîm cennetinin⁵⁷¹ hazzından daha üstündür.

Senin yüzünün hattına⁵⁷² hayranım, böyle bir takvime niçin hükmedilmiş?

Toprağımdan geçersen görürsün, “Yuhyi’l-‘ızâm ve hiye remîm”⁵⁷³ hükmünü.

Ağzın sanki mim (harfî) olmuş, lütuf kaynağı olmuş bana mim.

Senden bir bakış ister fakir Emîrî, senin toprağının kadim kulu.

⁵⁷⁰ Bkz. dipnot 490.

⁵⁷¹ Bkz. dipnot 409.

⁵⁷² Bkz. dipnot 480..

⁵⁷³ Yuhyi’l-‘ızâm ve hiye remîmun: Çürümüş kemikleri diriltir, “Bir de kendi yaratılışını unutarak bize bir örnek getirdi. Dedi ki: “Çürümüşlerken kemikleri kim diriltecek?”, Kur’an-ı Kerîm, 36 Yâsin 78.

420.

Senin gamınla an be an ah ederim, şükürler olsun ki şükürle nimetler devam eder.
 “Ceffe’l-kalem”⁵⁷⁴ sözü ulaşınca, bugün halim Allah’a kalmış.
 Senin düşüncen gönülde neşe kaynağı oldu, gönülde başka düşünce yoktur.
 Ceza günü yerden dirilirim, senin aşk gamınla birlikte gelirim.
 Hakkın bağıştı oldu Emîrî kelam, Allah bize en güzel nimetleri kolaylaştırsın.

421.

Senin mahallene an be an giderim, orada bulunmak olmuş bana nimetlerin hayırlısı.
 Gönümde senin sevgin yer edindi, bu olmuş nitekim “Ceffe’l-kalem”⁵⁷⁵ sözünden hisse.
 Senin aşkından bir an boş kalanın ürünü olur bizzat an be an pişmanlık.
 Senin yakınlığın olur gönlümün muradı, senin yoluna nitekim ayak koydum.
 Allah’ın lütfu oldu Emîrî, Allah bize nimetler kazanmayı kolaylaştırsın sözü.

422.

Sineyi her an tırnakla tahriş ederim, dosttan başkasını gönülden sökerim.
 Dostun aşk derdi gönle düşmüş, seher vakti içimdeki ahı ortaya çıkarırım.
 Cananın yüzünün hayali bana ferahlık bahşetti, senin mahallenden asla derbeder olmam.
 Gel ey kadim sevgili neredesin? Bir an ayakların altında olayım.
 Aşk, azizlerin nazargâhı olduğundan, yolun sakini olmazsam daha ne olayım.
 Nazmımın kumaşı bana nasıl fayda verir? Para etmez oralarda kumaşım.
 Sen meliklerin sırmalarını uzaklaştı, Emîrî hasır olsun sergim.

423.

Senin aşk ateşin an be an ulaşır şükürler olsun, şükürle nimetler devam eder.
 Halimi bilmez kimse, bu olmuş nitekim “Ceffe’l-kalem”⁵⁷⁶ sözünden hisse.

⁵⁷⁴ Ceffe’l-kalem: Kalem kurudu, “Senin kavuşacağın mukadderâtı yazan kalem (in mürekkebi) kurumuştur”, (Ebû ‘Abdullah b. Mu’ammed b. İsmâ‘îl Buḥârî, Sa’îdîl-Buḥârî, Beyrut 1990, V, 1953).

⁵⁷⁵ Bkz. dipnot 573.

Senin hasretin bana acı murat verdi, göz hicrandan her an ıslanmış.
 Ulaşan gam mutluluk müjdesi olur, mutluluk ve gam her ikisi birlikte olur.
 Emîrî dostu talep eder bizzat, cananın vuslatı olmuş nimetlerin en güzeli.

424.

Ey sevgilim gönülde aşk gamına sahibim, ateşte nasıl bir an yatışırim?
 Cemali sanki cihanın güneşidir, cananın güzelliğinden kadeh aydınlanır.
 Gençlerin aşk gamıyla yanarım, aşk yakışından olur her ham kişinin talihi.
 Hayretten ben perişan haldeyim, haberdar değilim nasıl oldu sabah ya da akşam.
 Âlemde benim izim kalmaz. Bu divane, şöhrete esir olmaz.
 O menzilden murat almadım, kimse asla cihanda murat almaz.
 Cihanın mutluluğundan ümidi kesti, Emîrî günleri gamla geçirir.

425.

Sehere kadar senin gamından ah çeker, inlerim; gönül derdinden nasıl özlü söz söyleyeyim?
 Böyle geçmiş gecem gönlün ah ve figanıyla, senin düşünceni gönülden atmak mümkün olmadı.
 Senin mahallenin havası suyu hoş geldi, asla mahallenden ayrılmam gerekmez.
 Kendi iş ve yükümde ne hayret çektim, kendi halim ne olur sonunda bakarım.
 Gümüş ve altını niye isteyim (onlar) benim yolumu kesendir; Emîrî ben altını biriktirme isteklisi değilim.

426.

Boyun gözümde gül fidanı gibi olmuş, senin gönül alan cemalin gözün parlaklığı.
 Gönlün içi inci ve cevher doldu, dökerim an be an göz penceresinden.
 Seni gördü bela getirdi gönle, vebalim olur gözümde tutmak seni.
 Bahar yağmurları gibi düştü gözyaşım, Emîrî gözümde eteğime kadar ulaşır.
 İki gözün teması olmuş yüzün, sana bakmak oldu gözün gülşeni.

---

⁵⁷⁶ Bkz. dipnot 573.

427.

Cananın hicranında su ve ateşte boğulan ben, varlık sayfasından kendimi sahile nasıl çekerim?

Her ne kadar cefa çeken Mecnun dünyada mihnet çektiyse de ben dostun cefasını ondan daha çok çekerim.

Gurbete doğru yola çıkarım, bu olmuş bana düşen rızık; gece gündüz inlemelerle, ah ve feryatlarla hoşum.

Vahdet sakisi getirmiş çünkü elest⁵⁷⁷ içkisini, ben ondan dolayı kendimde değilim, mestim, başka bir yudum daha içerim.

Emîrî kendi sineni an be an parça parça et, ah ki her an gönlün gamından ateşim artar.

428.

Güzellerin beninden ve hattından⁵⁷⁸ ne söyleyeyim? Gizli inleme remzinden ben ne söyleyeyim?

Ferman olan her göreve itaat ederim, sultanın hikâyelerini ben nasıl söyleyeyim?

Bazen girdap bazen dalgalar görürüm, ummanın halinden ben ne söyleyeyim?

Allah bilir gönül sırrını, zaman ehlinin sırlarından ben ne söyleyeyim?

Emîrî hasıra baş koymuş, ne tasa şahların şemsiyesinden, ben ne söyleyeyim?

429.

Böyle olmuş nüktem “Ceffe’l-kalem”⁵⁷⁹ sözünden, senin aşk gamında yok olurum.

Can ve gönlümün boş olduğu bir an yoktur, an be an senin aşk gamınlayım.

Senin aşkından nasıl şikâyet ederim? Ben âşığım nasıl eza ve cefa çekmem?

Gönül hattı⁵⁸⁰ ve beni düşünmekten boş olmadı, gece gündüz hayalin benimle birlikte.

Senin ayrılığında ah çekse ne olur? Emîrî eleme müptela olmuş.

⁵⁷⁷ Bkz. dipnot 439.

⁵⁷⁸ Bkz. dipnot 480.

⁵⁷⁹ Bkz. dipnot 573.

⁵⁸⁰ Bkz. dipnot 480.

430.

Senin yüzün olmadan içim kan olmuş, lale rengi gözyaşım akmış.
 Senin hicranını çeker, sen zahmet çekme! Elini kanımla kirletme!
 Senin mahallen olur canımın muradı, senin aşkın ulaşmış bana kılavuz.
 İster kılıç vur, ister ok at, senin elinde zebun olmuşum.
 Emîrî senin isteğinden ağladı, sensiz bak gamdan nasılım?

431.

Senin aşk derdinden gönlümde yara, başka işlerden boş oldum.
 Gönlüm her an mahalleni ister, gelmez gönlüme bahçe isteği.
 Cananın aşkının yakışından mutluyum, yakıcı aşk ateşi bana lamba oldu.
 Nesim rüzgârı cananın mahallesinden geçince, aşk kokusuyla dolar burnum.
 Dedim ey Emîrî ne zamana kadar ağlarsın? Göz kapanır, o hala bana yasaktır.(?)

432.

Senin aşkında en küçük dilenciyim, bana merhamet et çünkü müptelayım.
 Ne dünyanın bağı ne ordunun prangası, sanki aşktan dolayı padişahım.
 Dostun rızasını elde etmek isterim, her ne kadar belaya düşsem de.
 Her gün rakip senden lütuf görür, tuhaf ki bana cefayı reva görürsün.
 Emîrî senden boş olmadı, benim dua ettiğimi sen bilirsin.

433.

Senin ayrılığından kan olmuş gönlüm, yüzüm sararmış lale gibi.
 Ey sevgili boyum eğrilmiş lam (harfî) gibi, senin gam yükünden böyle zebunum.
 Bize ilaç fayda etmez, senin aşkından böyle deli olmuşum.
 Senin gamının yakışı haddinden fazla oldu, yüzünün ayrılığında sorma nasılım.
 Emîrî yolda aciz olmuş, senin aşkın bana kılavuz olmuş.

434.

Nerededir acaba gönül alan sevgilim, bu perişan gönül onun vuslatından mutsuz.
 Gamdan gözyaşımı kapı ve duvara saçarım, kırmızı gözyaşım ile cam renklenir.

Eskilerin halleri zikredilir, bir gün gelir benden de bahsederler.
 Bu gazel ben düşkünden dostlara yazı ebedidir haberini ulaştırır.
 Emîrî tevekkül köşesini tutmuştur, görür sonunda nasıl olur son.

435.

Senin aşkından böyle üzgün ve aciz olan benim, zor geldi ne yapayım bir an sensiz yaşamı?

Senin aşk ateşin can ve gönlü yakar ne yapayım? Nasıl dayanır yanışıma gömleğim?

Cananın vatanından uzak düşen benim, inilti yükselir içimden yâd ederim nasıldır vatanım?

Konuşma fırsatının ganimet olduğunu işittim, ölüme hazırlanırım nasıl söz söyleysin ağzım?

Mahallenden nasıl diken getirirler Emîrî'ye? Ölünce onunla kefenimi dikerler.

436.

Benim kimsesizlikten kendi ah ve figanımı çekmem daha iyidir, kendi gamımdayım, başkalarının sözünden kendimi çekerim.

Nasıl bulunduğum her yerde onun kirpiğinin oku ulaşır, ben keman kaşlının okunun cefasını kendim çekerim.

Aşk yolunda bize bizzat bu olur azık; gönül kanına sahibim, sevgilimin önüne kendim çekerim.

Nasıl girer kapımdan o yeni açmış gülüm gülererek? Papağanımı eşiğin toprağından kendim çekerim.

Emîrî gibi ben gözümü senden başkasına kapatmışım, kendi arz-ı halimi nükte-danlar önünde kendim çekerim.

437.

Duadan başka ey dost! Senin önünde ne söyleyeyim? Allah'ın selamı sana olsun dan başka ne söyleyeyim?

Böyle kılavuz olmuş bana dostun hareminin yolu, ben ev ev dostun aşk gamını nasıl ararım?

Belki bu dolu defterden utanırım, kendi mektubumu bütünyle gözyaşımınla yıkarım.

Gönül cananın vuslatının isteğinde titrer, gittiğim her yerde ben dostun haberini sorarım.

Yaşım, (bin beş yüz) seksenlerin başına ulaştı; Saçlarım da ağardı; ama (ey) Emîrî, ne yazık ki (bir) hazırlık da yapmadım.

438.

Bize ne sefa olur, ben sevgilinin aşığıyım; gönül cananın isteğinde, devamlı budur işim.

Hakikat sırlarına vakıf olmuş bilginler, ben canana haber yollarım, sırların talibiyim.

Senin aşkın olmadan nasıl olurum? Aşk gamına istekli olurum. Senin aşk malına vallahi müşteri oldum.

Her bir varak kudret kaleminin yaratmasından peyda oldu, zıt renkli oldu gül ve gül narının rengi.

Bu yokluk köşesine Emîrî muhtar oldu, ne satıcı ne alıcıyım ne de pazarın sakiniyim.

439.

Sabah vakti gamınla şarkı söyledik, yolunda kendi gözyaşımızı iz ettik.

Senin yolunun tozundan ey sevgili! Gözümüze İsfahan sürmesi sürdük.

Benden bir bakışı esirgeme! Hizmet için yüzümüzü eşiğe koyduk.

Hasta gibi zayıf düştük, senin mahallenin başında bahane bulduk.

Böylece bilirler Emîrî halimi, dünyada birkaç yazı yazdık.

440.

Senin sevdandan nasıl perişan olmayayım? Gama sahip oldukça, nasıl rüsva olmayayım?

Nitekim seni görmek bizim arzumuzdur, niye yolunda peyda olmayayım?

Senin yüzünün hayali gönlümde, her an ulaşır yalnız olmam.

Bu âlemde kimse baki kalmaz, bir an varım başka bir an yokum.

Emîrî âlem halkı kavgaya sahipti, ben asla bu kavgada olmam.

441.

Senin iki zülfünü çözmek isterim, bu çözme işini rüzgârdan isterim.
 Cananın yüzü bana olur aşikâr, cihandan bu muradı isterim.
 Senin davacın oldum ey sevgili, gönül gamından adalet isterim.
 Bu dünyada izim kalsın diye bu sözü yazmak isterim.
 Ey Emîrî her an dua ederim, ben fazlasıyla aşkı isterim.

442.

Bana senin tatlı yakut dudağından ulaşır arzu, görürüm nasıl olur sonunda sonum.
 Gözyaşından dolmuş sürahi, kanla iki üç kadeh hazırlamışım.
 Perişan gönül bülbül gibi inler, görmedim cihanda senin gibi mükemmel endamlı.
 Senin vuslat bayramın olmuş mutluyum, umulur ki Allah (seninle) bir araya getirsin beni.

Cananın aşk şevkinden ona canını verdi, Emîrî bırakır böyle nam.

443.

Cihanın meşhuru senin dilencinim, ey şah yolunda ayağının toprağıyım.
 Gönülün köşesinde hazineye sahibim, ben padişahın halvetine çekilmişim.
 Cihanın bağından kurtuldum ama senin hicranında beladayım.
 Orada kimse kimsenin değerini bilmez, bu yeryüzüne düşmüş Hüma kuşuyum.
 Bizi gönül levhandan atma! Emîrî gibi duadayım.

444.

Senin yolunda en küçük dilenciyim, sen bize bak çünkü müptelayım.
 Herkes kınama oku atar, yazık ki belanın hedefiyim.
 Gönülde hayalin dost olunca sanki tahta oturmuş padişahım.
 Yüzünün güzelliği daha güzel olur. O, artar bu duamda.
 Biçare Emîrî gönlü kırgın, mahallenden başkası olmaz yerim.

445.

Kurban bayramı yaklaştı, mutluyum, senin gamzene kurbanım.
 Ölmem için sonunda ne ferman ulaşır, bu arzuda canım dudağıma geldi.
 Eteğinde toz olmasın diye kendi gözyaşımı yoluna saçarım.
 Ey şah bir an sensiz kalırsam, hâşâ ki canlı kalayım.
 Emîrî her ne söylerse ilhamdır, senin aşk dersini anlamış.

446.

Her ne kadar senin hicran gamından gönlümde bir dost olsa da, yüzünün hayalin-
 den bir dost hediyesine sahip değilim.
 Cefa ile geçiyor her anı zamanlarımın, cefa etmeye alışkın lale yanaklıya sahibim.
 Ömür kesemden benim her an harcamam bu oldu, cihan güzergâhında bir göz açıp
 kapamalık bir dönüşü sahibim.
 Aşk yolunda toprak oldum, ayağını üstümüze koy, senin yolunun başında bak bir
 mezara sahibim.
 Her ne kadar gönül bir olsa da sinede yüce emirle ey Emîrî ne yapayım, binlerce
 üzüntüye sahibim.

447.

Ben güzellerden asla vefa görmedim, cefa gördüm, asla ihsan görmedim.
 Mihnet evi olan bu âlemde asla dertten kurtuluş (çaresi) görmedim.
 Bu cihanın sefası gamsız olmak değildir, ben asla bir yerde sefa görmedim.
 Seher vakti cananın kokusuyla ah çektim, seni asla bundan daha iyi görmedim.
 Emîrî bu cihan fanidir, bil ki asla bir kimseyi baki görmedim.

448.

Yıllar oldu ki ben böyle güzel bir yâre sahip olalı, ne gece uykuya ne gündüz hu-
 zura sahibim.
 Allah'a şükür benim bu gözüm cilalanmış, senin mahallenin başından gözümde
 toza sahibim.
 Başımı dizime koydum cananın aşk gamında, sevgilinin yüzünün hayaliyle bir dü-
 şünceye sahibim.

Gönlümden iş, güç, yük gitti, ben fena mahallesinde bir makama sahibim.

Zâhid⁵⁸¹ yanımda sen başka söz söyleme! Nitekim Emîrî bütün gece ağlayıp inlemeye sahibim.

449.

Cananın aşkıyla can ve gönlümü büyülemek isterim, ancak ben kendimde olmam, bilmiyorum nasıl yapayım?

Ağlama ve perişanlık âşıklara nişan olduğundan, gözyaşımı senin gamına ey gönül çalan sevgili Ceyhun ırmağı yaparım.

Bir an cananın yüzünün hayalinden boş olmam, sabaha kadar aşk inlemelerini ka-
nun yaparım.

Âşıklar için güzel olur cananın coşkulu aşkına dostluk etmek, bu perişan gönlü
senin aşkında Mecnun yaparım.

Cananın aşk derdi bizim için yorgun gönle şifa oldu, ey Emîrî cananın aşk derdini
arttırırım.

450.

Garibim, gariplikte bir yer ettim, gamdan artar her an derdim.

Cananın hicran derdinden gam çektim, gama delil olur bu sarı yüzüm.

Cananın aşk yolunda feda olurum, böyledir onun yolunda insanların iddiası.

Her ne kadar sevgilinin yolunda toprak olsam da başka kucağa düşmedim.

Emîrî çok olur vuslatın süresi, onun hayali her an gönlüme düştü.

451.

Aşk gamına gönülde aynen sahibim, kötü deme narin huya sahibim.

Ayrılıkta bülbül gibi inlerim, an be an hüznü inleyişe sahibim.

Gam çekmek olur nasibim, ne yapayım gamlı gönle sahibim.

Gönlün yanışı benim için haddini aştı, her seher ateşli aha sahibim.

Ey Emîrî ne yapsın benim öğüdümü, ben ki böyle gönül sevdasına sahibim.

---

⁵⁸¹ Bkz. dipnot 497.

452.

Cananın yüzünün aşkında niye kederli olayım? Hayat yağmuru geldi ben niye ölmüş olayım?

Gönül canın vuslatının isteğinde, hicran eleminde; canın vuslat isteği için niye üzgün olayım?

Benden canımı istersen niye tartışayım? Bana o verdi canı niye incinmiş olayım?

Ey Allah'ım gönlümden gafleti kaldırmanı isterim, gafletle dolu perdede niye büyyen olayım?

Allah'ın zikriyle burada gönlü ihya et Emîrî! Onun zikrine güç yetince niye gönlü ölü olayım?

453.

Dostun yolunda ben ikamet ederim, onun gamıyla şöhreti, ünü terk ederim.

Eteğimi kendi ağzıma alır, onun mahallesinin köpeklerine saygı gösteririm.

Âşıklık iddiasında bulunan herkesi aşk yolunda imtihan ederim.

Dost halimi bildiğinden, onun dergâhının önünde iyileşirim.

Emîrî aşk gönülde arttı, her seher vakti onunla kıyam ederim.

454.

Ben cananın aşk eteğini tutarım, başka yerde nasıl iş tutarım?

Mecnun gibiyim aşk vadisinde, cihan halkından inzivaya çekilirim.

Belki yâr bana bakar diye onun yolunda beklemeye koyulurum.

Sevdayla cihanın meşhuru oldum, onun yüzünün sevgisinden nasıl utanırım?

Emîrî gibi gönülde perişan, seni binlerce kere düşünürüm.

455.

Varlık nakdimi yazık ki sonunda azaltır, hicran derdinin kıssalarını insanların önüne koyarım.

Gönül feleğin cefasından sıkıntı çeker, cananın yüzünün ayrılığından nasıl konuşurum?

Ben beladaki âşıkların perişan haline vakıfım, hicran derdinin müptelasına acırım.

Kimse gelip geçtiğinde halime bir an vakıf olmadı, günahkârın düşmanlığından her an yakınırim.

Ey Emîrî kendi işimde şaşkın ve hayran oldum, kendi halime an be an gülerim.

456.

Gece gündüz senin sevda gamın başımdadır, aşk kıssasını an be an gönülde ezberlerim.

Menzilim sonunda fena mahallesine ulaşır, kendi yol levazımımı fena mahallesine doğru götürürüm.

Nasıl ağlamam? Aşk gamından huzursuzum, cihanda ben böyle sitemkâr sevgiliye sahibim.

Aşk gamından bana kavurucu ateş ulaşır, aşk yolunda ölmek bana değişmez emirdir.

Ey Emîrî ne yapayım dizginler elimden gitti, gönül ve canım siyah zülfün düğümündedir.

457.

Sen sevgili, gönül ve cansın, senin vasfını ben nasıl yapayım? Yolculuk ettiğim her yerde ben senin vuslatını arıyorum.

Saçının ucunun kokusu bize saba rüzgârından ulaşır, o güzel dağınık saçının divanesiyim.

Bu bolca gözyaşım gönülden kapıya ulaşmış, kanlı yaşımla aktığında yüzümü kanla yıkarım.

Benim bu sohbetim başka tavırdan olmuş, hayret⁵⁸² âleminde acaba ne haber olurum?

Siyah saçının sevdası düştü Emîrî'ye, gönül sana kavuşmak ister, ben her yöne bakarım.

458.

Cananın yanında ah eder, bir âlemi karanlığa boğardım.

Cananın çimenliğe gittiğini gördüm, onun ardı sıra baktım.

---

⁵⁸² Bkz. dipnot 394.

Nerdedir o gülen gl? Ona yıllarca ve aylarca rağbet ettim.

Binlerce günah işlediysen de şahların zre evet diyeceği (zr kabul edeceği) açıktır.

Cananın yolunu Emîrî mesken etti, onun lütfuna sığındım.

459.

Sen bak ki güçsüzüm, senin aşkında ey peri böyleyim.

Gönlüm gam neşterinden kan olmuş, üzüntüyle geçmiş, zamanım ve anım.

Senden başkasını mevzu bahis etmem, seni yd eder bizzat dilim.

Cefa çeken biçare benim, sevgisiz ve vefasız sensin bilirim.

Emîrî gibi senin gamında garip ve çaresiz kalmışım.

460.

Bana canandan kötü söz gelirse hamd olsun sonunda muradım ulaşır.

Bak sürekli bekle! Sevgilinin cemali görünür atıdan.

Sen kalması için iyi ad bırak! Gidersin nitekim adın kalır cihanda.

Gönlün karanlık örtüsünü kaldır, böylece kadeh parlar cananın yüzüyle.

Tevekkül et, gafil olma zamanlarında, Emîrî nasıl olur bak sonunda.

461.

Cananın aşk derdi benimle yoğrulmuş, asla devaya ihtiyaç duymamışım.

Biz meyhane köşesini yer edinmişiz, su ve havam mizacım gibi olmuş.

Bizim meylimiz olmamış dünyanın altın ve ssne, yolunun tozunun toprağı olmuş nitekim benim tacım.

Gönlün yangını haddini aşmış, ne yapayım? Gönül yangınım olmuş daima lambam.

Emîrî() cananın önünde kendi derdini arz eder, o tabibin elinden olur ilacım.

462.

Mezar taşım gamından kana bulanmış, gel de Allah için kederli halime bak!

Kanlı gözyaşım iz kalır cihanda görürler, gözyaşım yolunda hatıram kalır.

Ayrılığın inziva evinde bu ve onun ne bağı olur? Kendi elimden gitmiş benim seçme şansımın dizgini.

Hicran ateşinin yakışından bağım bağımdan ayrıldı, bak gör inziva köşesinde hicrandan üzüntümü.

Emîrî canı terk etmiş, aşk yoluna adım atmış, ayağının altına düşmüş Allah için tozum.

463.

Âb-ı hayvân⁵⁸³ olmuş sanki o ağız, dudağın altına düşmüş o çenenin yeri.

Saçın cihan halkını karıştırır, o benin fitne salar.

Sevgilinin hayali gönülde yer alınca Allah'a hamd olsun ki bizden hüznü giderdi.

O nerede anladı aşk sırrını? Dağ yaranın (Ferhat'ın) nasıl benim gibi aşkı vardır?

Dostlar cihanda beni yâd etsinler diye benden yadigâr kalır bu söz.

Benim yazıma (divanıma) bakınca hayırlı bir dua et bana!

Emîrî gönül tarlasını hazırla, cananın sevgi tohumunu gönle at!

464.

Cemalin gönül ehlinin göz bebeği, iki kaşın iki yay şekli çizmiş.

Gönül halvetgâhına tek o oturmuş, cananın hayali arada olmaz.

Aşkımın kıvılcımı parlak yıldız gibi, aşkın her anımı iyi eder.

Cananın nerede olduğunu bilmiyorum? Nereden bakınız hitabı geldi.

Emîrî kulun seni bekler, senin fermanına boyun eğer baş ve gözüyle.

465.

Senin vafında aciz kaldılar bütün tatlı sözlüler, senin güzelliğinin sonu diğer güzelliklerin başından daha iyi.

Çemende seher vakti salınarak belirince, âlem halkının tümü senin endamına baktı.

Gönül çocuğu senin aşk gamının dersini okuyor, misk kokulu saçın gönül sahiplerinin ebcedi oldu.

---

⁵⁸³ Bkz. dipnot 494.

Acı talihim ulaştırmaz kavuşma şerbetini bana, ah tatlı oğlanların ayrılık gamının derdinden!

Gönül seni beğenmiş dünya güzellerinden, gönlümde senin düşüncen diğerlerinin visalinden daha iyi.

Seni görememektendir benim perişanlığım, her an hayalinin nakışı içimden geçmekte.

Aşkının tutkunu nara atan ve ah çeken oldu, Emîrî ayrılığında gamdan elbisesini parçalamış.

466.

Bazen gönülde bazen gözde yer et, sen başka düşünceleri gönülde uzak tut!

Ey sevgili bana çok cefa ettin, artık lütuf ve vefaya başla!

Gamze okundan at bu sinemi yar, karanlık gönlümüzü ışıkla doldur!

Hicranından gönül ürkmüş, Emîrî kuluna sen bir merhaba de!

Gönülde her neye sahipsem dostun niyazıdır; senden tatlı söz kalır, eda et!

467.

Bu ah ve inleyişle perişan âşık oldum; böyle kimse belada olmasın, asla böyle tutkun!

Benden gönlümü aldı, bilmemiş yazık o cefayla dolu; vefasız gönül verme sakın böyle!

Dostun aşk yoluna düştüğümde böyle âşığım, can ve malı ber taraf ettim bir seferde böyle.

Dünyaya geldiğimden beri dert ve gamdan boş değilim, kimse benim gibi üzgün ve çaresiz olmasın böyle.

Âşıkları öldürür, asla merhamet göstermez; ey Emîrî nerde olur zalim böyle?

468.

Ey senin gamın gönülde nasıl kimselerin mutluluğu, gamın her an bana mutluluk ulaştıran oldu.

Senin aşkının gamında ney gibi inlerim, perişan halim ahımdan belli olur.

Aciz düştüm, yolda hüznü kaldım, kimsesizler izzet kapısına nasıl ulaşır?

Gözümün incisini onun ayağını bastığı yere saçmışım, her neye sahipsem cananın önünde ortadadır.

Dünyada kimseden şefkat görmedi, Emîrî nerede bulur şefkatli.

469.

Lale toprağımdan yeşerdiği bir baharda, gönlümün kanına bulanmış ondan kırmızı olmuş.

Bugün sensiz canım ağzıma gelmiş ne yapayım? Her nereye yük götürsem menzirim yokluk mahallesidir.

Budur hikâyem böylece nasıl olduğumu bilirler, cananın yüzünün hicran üzüntüsü olmuş katilim.

Bu nasıl yerdir dünya pazarı bakarım, nedamet dışında bir şey olmaz her ne yap-sam ürünü.

Güçsüzlük ulaşır, gamdan yükü nasıl çekeyim? Ey Emîrî gönlümün gamdan başka müşkülü yoktur.

470.

Vefalıların kadim sohbeti nerededir? Ne oldu dostlarla olan refah ve mutluluğa?

Ürkek gönül hicrandan böyle halis oldu, hastaların ilaç kabul etmeyişi nasıl olur?

Yola çıkma vakti gelince bir an düşün, ister emir ister dilenci tüm insanlar bir olur.

Benim için ciğer yarası dostların ayrılığındandır, üzüntü derdinden sonunda ben can veririm.

Ulaştığım her yerde şikâyet hicrandandır, Emîrî onun hicran gamından dermansız düşmüş.

471.

Ey sevgili bir an biz garibanların yanında ikamet et; ben can veririm ayağının altında, bir salın!

Damlandan sen bir damla ayak altına dök, bu ölmüşe sen “Yuhyi’l-‘ızâm”⁵⁸⁴ şerbeti ver.

Gönül gamında gece gündüz inler; halimi sor, bana bir kelam et.

Gönül cemalinin arzusundan elem çeker, o gönül çalan sevgili gelince selam et.

Canan gönle hayaliyle güzel koku verirse, cananın yâdıyla Emîrî sözünü bitir.

472.

Nerede görürüm böyle şuh keman kaşa sahip kement atan, şirin lafızlar ve tatlı sözler söyleyen, selvi boylu, beyaz tenliyi?

Gönül evinin içine ne yangın düşmüş onun aşkından, dünyaya penceresinden ateş atmasından korkarım.

Virane gönlümüz okuyla parçalanırsa, onun ok kaleminin deliğinden virane gönlüm aydınlanır.

Saba ben öldükten sonra gel es seher vakti Allah için, sen virane kabrimin üstüne cananın mahallesinin taşından at!

Bu dünyada yadigâr birkaç söz bırak, Emîrî vahdet âleminde sana belki gülşen düşer.

473.

Dostun aşkının temelini sağlam atarım böyle, senin aşk gamında ah ve iniltim her an aynıdır.

İddiacı gönüldeki aşk gamını nasıl açıklar? Cananın hicran derdini açıklamak zor beyandır.

Kanlı gönül an be an gözünü yola diker, ey yazık ki gönül gamında şefkatli kimse görmüyorum.

Mecnun gibi tüm cihanın meşhuru olurum, aşk gamında benim için âlemin rüsvası olmak aynıdır.

Ey Emîrî geçici dünyanın işvesine gönül verme, cihanda kimse ölümün elinden güvende değildir.

⁵⁸⁴ Yuhyi’l-‘ızâm: Kemikleri diriltir, bkz. dipnot 572.

474.

Ne hoş letafet, ne güzel ay gibi yüz, gizleme güzel yüzünü değersiz kullardan.
 Gönlüme aşk ateşinden parlaklık geldi, ayrılık derdinin yangınından kırgın gönül
 hüznü.
 Kokunu nesim o diyara ulaştırınca, heyecandan kendi göbeğindeki kokuyu yaymış
 Çin ahusu.
 Gönlümde cananın zikrinden başkası üstün gelmemiş, gönlüme şefkat ve muhab-
 bet düşmüş aynı.
 Emîrî'ye hakaret gözüyle bakma! Ne güzel sidre'de⁵⁸⁵ oturan melek ona selam
 vermiş ve dua etmiş.

475.

Senin gamze okundan korkmak niyeydi? Muradım canı teslim etmektir.
 Sen cefayı bilirsin, senin ondan bir ders öğrenmene gerek yoktur.
 Nasibim bu olmuş kısmet gününde, böyle yedi iklimin meşhuru olmak.
 Rakip senin vuslatından hisseye sahiptir, niyedir (ona) böylesi saygı göstermek?
 Emîrî senden nasıl cefa çeker, nasıl mümkün seni anlatmak?

476.

Senin nazını çekerim ey salınan selvi, gönlün sana bolca niyazı vardır.
 Var oldukça sizin duacınızım, rüzgârla gelir senin bu güzelliği ve bu caziben.
 Senden uzak olmak bizim için ne zor, hicran anlık bir kaza olmuş.
 Dostun visali için ben yol bulamam, hicran derdinden gönül viran olmuş.
 Gel de Allah için bana şefkat et, Emîrî ayrılığında can verir.

477.

Gel sen ey sevgili bize dost ol, yoluna gül ve yasemin dökerim.
 Mutluluk tahtına otur hüküm sür, makamın daima başköşe olur.
 Sevenlerinin duası bu olur, talih ve mutluluk olsun bizzat.
 Bize bak Allah için ey ay yüzlü, sana arz-ı halim böyle belirdi.

---

⁵⁸⁵ Bkz. dipnot 456.

Emîrî fakirim, sana gönül vermiş; senin değersiz kölenim en değersiz.

478.

Cananın aşk yolunda temiz gönüllü olmak gerekir; madem ki toprak olmak gerek, cananın yolunun toprağı ol.

Perişan âşığın sehere kadar uyanık olması gerekir, gözlerin gönül yangınından ıslak olması gerekir.

Sevgi ve muhabbet iddiası için yüz alamet gerekir, sitem oku ulaşınca gönlün parçalanması gerekir.

Ahımın dumanı ateş dolu gönülden yükselir, bana cefa gelirse korkusuz olmak gerekir.

Ey Emîrî cananın visalini isterim, cananın mahallesine niyette çabuk olmak gerekir.

479.

Gelen ok gibi kirpikleri canıma huzur verdi, kılıcının darbesi âb-ı hayvân⁵⁸⁶ sefası oldu bana.

Bu cihan fezası ahımın kıvılcımla doldu; hamd olsun ki böyle bir âlem, gül bahçesi oldu bana.

Şeytan suretli düşmandan gelen (?) madeni, gönüldeki gam yarası Süleyman'ın mührü gibi oldu bana.

Gönülde siyah saçın sevda düşüncesi vardır; saba rüzgârını andım, sümbül kırıldı bana.

Ey Emîrî! Gönül sevgilinin kement gibi olan saçında esirdir, onun gamından dolayı gök gürlledi, bulut ağladı bana.

480.

Dünyadaki güzel yüzlüler senin gamından nara atarlar; senin aşk coşkuna sahiptirler bütün şirin ağızlılar.

Senin taş kalbin niçin bir kimseye yumuşamaz? Senin aşk yolunda insanlar bağır-larına taş basarlar.

---

⁵⁸⁶ Bkz. dipnot 494.

Yarın sözüdür bu; güzellerin sözünü dinle! Bu gönül kıranlar kendi sözlerini nasıl muhafaza etmişler.

Âşıklar elbiselerini yırtarak senin mahallenin yolunu tuttular; hurma ağacı gibi olan boyunun gölgesini yurt edindi yurtsuzlar.

Ey Emîrî! Aşk sözünü ezberle de böylece tatlı dilliler seni övsünler.

481.

Ey sevgili bizim için sensin bizzat göz nuru, ayrılığı ortadan kaldır!

Sineye ulaşır gamzenden ok, iki kaşın sanki iki yay olmuş.

İstek meydanına baş koydum, baş ve gözümle sana itaat ettim.

Aşk ateşi baştan ayağa yakar, bedenim yaralandı ve parçalandı bundan.

Sensin ince belli ve beyaz tenli, Emîrî kuluna methin borç oldu.

482.

Ey gülün gül selamım sayısız olmuş, sabah rüzgârı nasıl ulaştırır haberimi?

Çaresiz gönül nasıl bela tuzağına düşmüştür; siyah saçın, yanağındaki benin olmuş tuzağım.

O güzel ay yüzün gönlümün ışığı oldu, yüzünün yansımasından kadehime parlaklık düştü.

Hareminden ah ve inleyişle geçerim, kendi elimde olmamış ne yapayım zamanım.

İnilti ve feryadım haddini aşmıştır, dinle Emîrî bari bir kez olsun sen kelamımı.

483.

Ne zamana kadar naz şarabından neşe dolmuş böyle? Âşıklar için bu cefa ve sıkıntı başlar böyle.

Sen salınan selvi dünya gülistanında dolaştın, dünyada kimseyi görmüyorum asla yüce başlı böyle.

O gönül çalanın vahşeti adet olmuş ona ey yazık, bana o nazlı bir kerecik dost olmadı böyle.

Halimi açık eder yazık ki bu gözyaşım, keşke akmasaydı gammaz gözyaşım böyle.

Cananın aşkı dedirtti söylenen her sözü, ey Emîrî sözde akıcı ve meşhur böyle.

484.

Kimsenin nam ve nişanından hiç eser kalmaz, toprağının başında bir toprak olsun at bana.

Sonunda menzilimiz yokluk mahallesi olacak, kibirle ulaşılmaz uluların eteğine.

Lale toprağımdan içindeki dağla yeşerince, böylece ay gibi güzelin zulmünden neye döndüğümü bilirler.

Ey saba rüzgârı bazen es mezarımıza doğru, can kulağını sevgilinin tarafından (gelen) sese doğrult!

Cananın yolunda Emîrî nitekim toprağa düştün, herkes buraya ulaşır sonunda böyle.

485.

Merhametle bak lale rengi gözyaşlarıma, sakın yolun çamur olmasın, kanımdan zahmet ulaşmasın.

Mecnun'dan perişan gönüllüyüm, hoş geldi vadi ve sahra, her yerde konuşulmuş delilik haberlerim.

Gönül evinin içine kaşının resmini çizdim, gönlümün içinde hayalinden başkası olmaz.

Sensin işve dolu ey ey ay yüzlü, gönlün niyazı sanadır; sen işve işini bilirsin, gel ey iki ilimim.

Cananın aşk derdinden olur tüm derbederliğimiz, Emîrî ber taraf olmuş tüm sabır ve huzurum.

486.

Benim için yüzünün güzelliği can âleminin baharı, dünyaya gelmen ne hoş güzellik ve letafet.

Tatlı ağzın gibi tatlı ve şeker olmamış, dudağın âb-ı hayattan⁵⁸⁷ getirdi binlerce nişan.

Nerede güzelliğinin karşılığı, ne ona benzer? Güneş yüzünün karşısına felekte yıldız koy.

---

⁵⁸⁷ Bkz. dipnot 494.

Gönlüm ürkmüş ve elim vafında aciz, kalem kırık yazık nerede dilin edası?
Emîrî seni gönülde canı gibi tutmuş, benim için de aşkın gönülde bizzat aynı olmuş.

487.

Sûfî nereden gelmiş, nereden nereye? Onun idrakı... İlme'î yakînden⁵⁸⁸ aynî yakîne⁵⁸⁹.

Vahdet âleminde uzak olan yakın oldu, orada yakınlık, uzaklık, vuslat ve ayrılık yoktur.

Bana nur konusu olan bu gözle cihana bak, ezelin pergelinde bir nokta olur bu gözde.
Bir kalemden çıkmış bu âlemin noktası, suretlerin olur hepsi otuz üç.
Bu akan gözyaşı yüzümüze düşer, sanki Emîrî iki denizin toplantı yeri olmuşsun.

488.

Cihanda kimse nerede güvende olur? Yolumda çok haydut vardır.
Gönül ezeli aşktan sefa bulur, gönlü bu kalıcı olmayan bahçeden çek kopar.
Cananın sohbeti gönül açıcı olmuş, cananın yüzü olmadan gülistan külhandır.
Bu söz kalemden böyle çıktı, benden dostlara işaret verir.
Güzel nazmın Emîrî daha güzel olsun, güzel kelim en güzel olur.

489.

Ey senin vuslatın canın arzusu, hayalin an be an misafirim oldu.
Cananın yüzü olmadan huzursuzum, bu cihan sanki zindanım oldu.
Ben aşk yolunda günaha bulanmışım, bu eteğim nasıl temizlenir?
Gönülde bizzat cananın aşkından başkası yoktur, dersin oldu benim tüm ikrarım.
Emîrî kapından yüz çevirmedi, canım ayağının toprağına feda oldu.

490.

O yüzünü perdeden çıkarırsa yer be yer yâ hû⁵⁹⁰ sesi ortaya çıkar.
O, tatlı neyi işitince bu sahrada coşar ahu.

⁵⁸⁸ İlme'î yakîn: Bilgiye ve delile dayanan kesin bilgi. Zahiri ilimler, şer'i hükümler hakkındaki kesin bilgiler (Uludağ, s. 183).

⁵⁸⁹ Bkz. dipnot 417.

⁵⁹⁰ Bkz. dipnot 410.

Senin aşk gamın gönülde daha da arttı, o gamdan başımı dizime koyarım.
Ne büyü yapmış gönüller kölesi olmuş, gözün gibi hiçbir büyü olmaz.
Emîrî süs ve ziynetten geçti, bana yeterli olur bu kıldan hırka.

491.

O güzel yüz tecelli ederse her şeyden yâ hû⁵⁹¹ narası ortaya çıkar.
Cananın yoluna düştüm aylarca ve yıllarca, bir kerecik olsun bakmamış o ahu gözlü.
Gözyaşlarımdan ben kana boğuldum, başımı cananın düşüncesiyle dizime koyarım.
Nesim getirirse canandan bir koku, canın burnuna ondan gelir güzel koku.
Emîrî atlas kıymetli ne giyer? Alır kıldan yün hırkayı.

492.

Ben tatlı dudağından murat almayı arzulamaktayım, aksi halde umduğunu bulamazsın.
Bizi an be an kendine çekip zincir vurdu o saçının kılı.
Gönül levhasına sevgili böyle nakş olmuş, onun boyu her taraftan gözde canlanır.
Gönlün dileği öyle oldu, can ve gönülden yâ hû⁵⁹² sesi yükseldi.
Gece gündüz yüzümün karşısında olmuş, dua mihrabı gibi o iki kaş.
Manevi güzelliğin âşığı benim, öyle bir yüz nasıl değişir?
Emîrî hem mümin hem Allah'ın birliğine inanan oldu, ben bunu bilirim, sen biliyorsan söyle?

493.

Gözde istenen sürme senin kapının toprağıdır, ben ne söyleyeyim ki senin ezberin olmuş naz âdeti.
Senin hurma (ağacı) gibi olan boyunun gölgesi üstüme düşsün at! Mutlulukla her yerde başının üstüne Hüma'nın gölgesi düşsün!

---

⁵⁹¹ Bkz. dipnot 410.

⁵⁹² Bkz. dipnot 410.

Ayağını başıma koy zira yolunun toprağıym, gamından inleyerek kapına başımı koydum.

Dünyanın güzellerinin şahı olmuşsun güzellik mülkünde, güzeller uşağın olmak için can verirler.

Canın ve bedeninin rahatı yine mübarek olsun! Ey Emîrî cananın kapısı olmuş yastığın gibi.

494.

Göz ve gönlün her ikisi senin evin, senin eşiğine doğru gönlün meyli.

Yolun başında bekler dururum, ne zaman ulaşır kırbacının yarası?

Tenimi davul gibi parçalamış, işitirim böylece senin bir efsaneni.

Kendi kavuşma ahdini söylemezsin, ah o bahane nüktenden.

Gamze okunu bana atarsın, sinem olmuş hedefin.

Bülbül kafeste inlemeye başladı, seherde şarkını söyler.

Ey Emîrî senden nişan olur, bu âşıkane gazellerin!

495.

Ömür harmanı harap olmuş, gönül ondan gafil; pişmanlıktan başkası olmaz benim ürünüm ondan.

Gece gündüz kıymetli ömür benden ayrılır, sabah akşam ondan her nefesim azalması müşkül olur ondan

Kendi gözyaşlarım gam derdinin eseridir; sayfada yazı olmuş böyle yok olan sözler ondan.

Gönül fena mahallesinin başına azmettiğinde, an be an geçer kat eder menzili ondan.

Seher vakti bülbülün ötüşü ne güzel oldu, ey Emîrî aşkının haberine ulaşır ondan.

496.

Bela ateşini vurdu gönlüme o siyah benin; cevri ve cefa oldu huyun, canım huyuna feda.

Gönül vuslatın talibi olmuş, gece gündüz inler; seni aramak için her tarafta dolaşmışım.

Dergâhından uzağım Allah için sen yol göster! Bir an boş değilim gamdan, sana nasıl yol bulurum?

Ben senden yüz çevirmedi, daima sana bakarım, bize istek mihrabı oldu sanki keman kaşın.

Emîrî'nin hali gece gündüz senin aşk yangınında geçti, âlemin gülşeninde bana yeterli olmuş mahallen.

497.

Canandan her an böyle umut edilir, perdeden görünür göze yüz.

Aşktan halin nasıl dersem, kuşkusuz kalpten yâ hû⁵⁹³ narası gelir.

Kurumuş dudağım bir zülal isterim, yine her ırmak onun yerine akar.

Sakınanların yolunu isterim, tutarım azizlerin elini ve kolunu.

Seher vakti gönlün sefası olur, Emîrî gönlün niyazını sen seherde söyle!

498.

Lale gibi dağlı gönlüm var bir yâr nerede bir yar nerede? Kendi halimin şerhini yapmak için önder nerede önder nerede?

Dolaşmışım aramak için, gönül sevgilinin talibi olmuş, ondan haber söyler bir kimse, sevgili nerede sevgili nerede?

O peri yüzlünün hicranında halimi ne sorarlar dostlar, bize bir ramak kalmış söz nerede söz nerede?

Benim sözüm an be an aşkla yakar; ama kimse duymaz, Mantıku't-tayr'ı (kuşların dilini) getirirsem, Attâr nerede Attâr nerede?

Gamdan viran olmuş gönlüm gözyaşım eteğime kadar gelmiş, harap gönlüm için mimar nerede mimar nerede?

Onun gamının alıcısı oldum Yusuf yüzlüm nerede? Onun aşkının malını alırım pazar nerede pazar nerede?

Yokluk ülkesinin menzilinden cihanda gariban düştüm, dostluk ederim kendi yârimle o yâr nerede o yâr nerededir?

Sevgilinin aşkıyla yer yer dolaşmam daha iyidir, sehere kadar dostum olacak uyanık nerede uyanık nerede?

---

⁵⁹³ Bkz. dipnot 410.

Örter Emîrî bir hırka giydi, çöl yolunu tuttu, kıvrık saç başında çok, sarık nerede sarık nerede?

499.

Dünya gözüm bak seninle aydınlık, mahallenin başına bakarım senden ortaya çıkar gül bahçesi.

Evim güneşle aydınlanmaz; seni görmekle ışıklanır, senden pencerem.

Tüm tavırların işve ve naz oldu, güzeller bu ilmi senden öğrenmiş.

Âşıklar böylesi yaralar koydular, boş olmadı senin yarandan bir beden.

Bana altın ve gümüş biriktirmek gerekmez, seni isterim ey güzel yüzlü ben senden.

Aşka düşmüşüm sinem parçalandı, herkesin yırtılmış senden gömleği.

Emîrî ağlamış ayrılığında, senden dolayı gözyaşı ulaşmış eteğine kadar.

500.

Gamdan perişan oldum, bir yâr nerede bir yâr nerede? Hayran ve perişanım, gece gündüz yaralı nerede yaralı nerede?

Yârin aşk coşkusu ve heyecanı belirmiş gece gündüz, bülbül gibi inledim gül bahçesi nerede gül bahçesi nerede?

Yokluk vadisine kadar yolculuğa niyetlenirim, yokluk vadisinde rakip nerede rakip nerede?

Dostun aşk sözünü ezel gününde vermişim, bu oldu ezelden makalem ikrar nerede ikrar nerede?

Emîrî gamında her an feryat ve figan eder, böylece iniltimi duyacak uyanık nerede uyanık nerede?

501.

Göz evine doğru bakmakta, nasıl ulaşır senin eşiğinin toprağına?

Bana cananın kolundan ulaşırsa, ne sefa kırbacının yarası.

Herkesten haberini isterim, iştirim hikâyeni herkesten.

Emîrî gönülde hasret yarasına sahiptir, gam yarası gönülde eser senden.

Bir iz olmuş tanıdıklar için, bu âşıkane sözlerin.

502.

Bize cefalar ulaşır her an senden, ey şah! Eza ve cefa oldu huyun, canım huyuna feda.

Dolaştım aşkılınla mani olmadı dünya, kısacası seni aramak benim için lüzumlu oldu.

Gözünün üstünde kaşların Kısra'nın sarayından nişan oldu, bela tuzağı olmuş bana o siyah kaşın.

Senden söz ederim bizzat başka ne işimiz olur? Gece gündüz aşkınılayız, sohbetindeyiz.

Bakış attığında her an Emîrî kendinden geçti, âşıklardan gönlü çalar devamlı o kaşın.

503.

Gönül zülfünün tuzağında esirdir, misk ve amber olmuş zülfünün adı.

Gül renkli yüzünün engeli olur, ah o hoş kokulu karanlık zülfünden.

Fersâ gibi (?) Çin'den gelmiş, gül renkli sayfa zülfünün makamı olmuş.

Kalmadı sabır ve kararım aşkla, âlem halkının hepsi saçının esiri.

Emîrî aşk için kendi boynunu verdi, bundan sonra saçının kölesi olmuş.

504.

Musa'nın yolda görüp "İnnî enallâh"⁵⁹⁴ müjdesini işittiği ne gece idi.

Allah onu Eymen'e çağırdı, ilahi sırlardan haberdar oldu.

O an görünen ne ışıktı, ne güzel ışıktı ki Allah'ın sureti onun yüzüdür.

Ne lütuftur ki bu rivayet baki kalmış, ne güzel bir lütuf ki Allah onun değerini yüceltsin.

Emîrî gönülde onların sevgisine sahipti, peygamberlerin sevgisini yer etti.

505.

Yazık ki fakih neyin sesini yasaklar, miskin nerede işitmiş ondan üflenen sırrı?

⁵⁹⁴ İnnî enallâh: Şüphesiz ben Allahım, "Mûsâ, ateşin yanına gelince, o mübarek yerdeki vadinin sağ tarafındaki ağaçtan şöyle seslenildi: "Ey Mûsâ! Şüphesiz ben, evet, ben âlemlerin Rabbi olan Allah'ım.", Kur'an-ı Kerim, 28 Kasas 30.

Ben sevgilinin dudağına kavuşmanın susuzuyum evet, gönül ibret almış ki ne olmuş çölün susuzlarına?

Gönlün coşku halinden ne güzel sema' ortaya çıkar, gözümü açıp baktım başka benzerini görmem.

Rakip beni aşk yolundan çıkarmak ister, ey Allah'ım sen beni koru, o akılsızın şerrinden!

Elimde olmamış bir an gönlün seçme hakkı, bakar Emîrî ne olur ondan rumuz.

506.

Gönül kanından mektup nasıl gül renkli olmuş, ancak kalbimde pişmanlık yok.

Cananın ayrılığında gam çeken benim, gam yükünü çekmek cömertlik olur.

Cananın aşk derdinden zayıfım, sarı yüzüm yeterli alamet oldu.

Gönül, yangınımdan kebab olmuş, sonunda bu ateş kalemden ortaya çıkar.

Emîrî onun sözünü kıyamet gününe kadar söylesek de nasıl eda eder.

507.

Ey güzel konuşan vaiz, bize hayırlı haber ver! Ne güzel ki Allah kullarına lütfkârdır.

Her vefa dalını gönül haremine dik, sevgilimin visalini sen bana neşe ve mutluluk ver!

Yeni bir haber işitinceye kadar gönlü susamış oldum, güzel nutkundan gönlüme sefa ve zevk ver.

Topraktan inleyerek ve perişan bir halde kayıp geçme! Cananın geçtiği yoldan bana su ve hava ver!

Mecnun olmuş aşktan böyle şaşkın ve hayran, Emîrî kendi haline düştü, sen (ona) kurtuluş ver!

508.

Hicran gecesi uzun ama ömür kısa, perişan gönül sevdada ah çeker.

Muradıma eremedi geçti bütün ömrüm, ben senden nerede murat alırım.

Aklına gelsin dilencinin hali, halini sor Allah için bazen.

Mecnun gibi çöle yöneldim, ölürüm sonunda ben de bu yolda.

Senin mahallenin dilencisi oldu gece gündüz, ey şah sen Emîrî'ye bak!

509.

Ey sevgili! Gönül senin aşkından parçalanmış, senin gönlün sanki bir granit taşı.
Bu kara bahtım ne talih idi, yazık ki ben şanslı değilim.
Hicran gecesinde bize çare ne olur, ondan biçareyim, bize ne çare?
Yakınına gelirsem yanarım, sana uzaktan bakmak hoş olur.
İrade dizgini elden gitmiş, Emîrî gönlü çaldı o ay parçası.

510.

Allah'a şükür gönül mülkünde şah sensin, zamanım gelmiş istenilen tarafa.
Cananın kavuşma ümidi gönüldedir, yazık ki ümidim için ömür kısadır.
Akıllı her zaman gönlünün muradını almaz, bu felek gönlün muradını vermedi her
an.
Gönül ayrılık derdinden inler ve ağlar, perişan gönül inleyerek ah eder.
Cananın ayağının toprağını isterim, Emîrî bu yolda toprak olur.

511.

Gözümde yaş gelir tane tane, o eşsiz inci önümden geçince.
Cananın aşk derdinden söz ederim, aşk derdinde efsane oldum.
Öyle palavra attı sanuber boylu, cananın boyu gibi olmadığı ortadadır.
Muradım cananın vuslatıdır yeter, vuslat için getirmez o bahane.
İstekli sözü yeterli oldu, Emîrî başını eşiğe koydu.

512.

O peri yüzlü sakinin elinde şarap kadehi vardır, bu fırsatı bana güzel oldu, gamı
havale ederim.
Ganimet oldu fırsat, bu zaman da geçip gider; mutluluk zamanı oldu, lale başını
kaldırdı.
Sabah rüzgârı seher vakti gül bahçesini süpürdü, güle canlılık getirir sabah vakti
jale.

Gönlün coşku hallerini ben nasıl imla ederim, ben ona dair iki yüz yıllık söze sahibim.

Emîrî bir an gönlün şevkinden boş olma, her gece daha da uzar feryat ve iniltilim.

513.

Yüzün sanki su kenarındaki gül gibi olmuş, yakut dudağın halis şarap olmuş.

Benim için yüzünün aşkı sinede dağlama olmuş, âlemin güneşinin ışığı parlamış.

Sana birkaç niyazım arz olur, iki kaşın bana mihrap olmuş.

Senin fitneci zülfün karanlık gece, yanağın mehtap gibi parlak olmuş.

Zaman gelip geçer Emîrî dinle, gam ve mutluluk uyku ve hayal olmuş.

514.

Gökyüzü otağında samanyolu oldu kitabe, harabe menzilde konaklamak olmasın.

Ey hakikatin talibi, istek zamanı geçer; gönle saflık getir sürahideki su gibi.

Kuşkusuz ve şüphesiz o bize şahit, yüce güzelliğini oldukça görkemli görürüm.

Azizlerin sohbetinde hâsıl olur maksatlar, belki yakınlarına yakınlık bulurum.

Emîrî her an sana yakına kavuşmak ister. Kalbimin duasını, icabet makamında ilet.

515.

Her an yüzünün hayalinin düşüncesi akla geldi, insanların minnet etme, minnet Allah'a dır.

Seher vakti gönüllerin coşkunluk vaktidir, aşkının gam derdinden oldu seher vaktinin ahı.

Senin aşk yoluna adım atanlara, ciğer kanı dışında o yolun azığı nasıl yeterli olur?

Herkes önceki gelip geçenlerin ardından gider, cihanın bağı olmuş benim için bir anlık güzergâh.

Hoş olmuş bana tevekkül köşesi, otururum Emîrî gibi, makam talep etmeye gitmem.

516.

Gözümünden yaş dökerim tane tane, onun her incisi olur eşsiz inci.

Aşk gamıyla böyle meşhur olurum, benden âleme kalır bir efsane.
 Ey parlak güneş salın, ev yüzünle ışıklanır.
 Ne serkeş idi bahçenin hurma boylusu, ortada cananın boyu gibi nasıl olur?
 Yolunun toprağı gözün cılası olur, Emîrî baş koyar eşiğine.

517.

Huyun ve güzel yüzün ne iyi, zülfüne kimse düğüm atamadı.
 Yüzün Allah'ın yaratmasının aynasıdır, cahil insanların bakışına izin verme!
 Ben ki can ve gönlün niyazını götürürüm, senin önünde her sözüm yanlış oldu.
 Sırrınıza vakıf olmayan herkese, kendi yakın hareminizde yer verme!
 Emîrî'nin kalbi senden ayrı olmaz, onu seçen sensin dikkatli ol!

518.

Cananın hicran derdinden ah çekerim, gözüm yolda gönül gamıyla oturdum.
 Dedim: cevher gibi olan gözyaşımı cananın yanında saçarım, dedi: saçma!
 Ben gam derdini nasıl saklarım, herkesin ağzında efsanem meşhur olmuş.
 O perinin sevgisiyle divane oldum, yanıma gelmez nazlı ay.
 Gözümün yaşıyla kefeni sözü hoş kokulu yap, Emîrî böylece istirahatgâhı güzel
 olsun derler.

519.

O ay yüzüme ne zaman bakar? Ne uzun boy oldu, Allah onun değerini yüceltsin.
 Onun zatının methi her ne şekilde yapılsa yapılsın, benim için onun vasfı mak-
 bul sözler.
 Benim için onun aşkı gizli bir remizdir, gönül sırrından kimse haberdar olmaz.
 Sineye onun gamze oku ulaşırsa, her ne gelirse (ona) cevap Allah'a hamd olsun.
 Emîrî nasıl ulaşır onun toprağına, onun eteğine (ulaşmak için) benim bu elim ye-
 tişmez.

520.

Senin yakut dudağın yanında cevher parçalanmış, senin dudağının utancından şe-
 ker kırılmış.

Mağrur olma kendi güzelliğinle o kadar! Senden gönül ehlinin gönlü kırılmış.
 Ey sevgili senin söze itibarın yoktur, cevher kırmak yaraşmaz.
 Ey sevgili ayrılığından aciz kalan benim, mükemmel nasıl olur? Kadeh kırılmış.
 Emîrî kulun çokça özür diler, gönül niye senden olsun kırılmış?

521.

Ne ateş ne rüzgâr ne de su benim çamurum olmuş, o salınan selviye gönlüm meyl etmiş.

Mecnun Leyla'nın gamıyla zavallı olmamış, onun aşkının gam yolunda yüz müşkülüm olmuş.

Ben sabrederim, böyle olmuş ezelde kismet, bu sonsuz elem nasıl benim ürünüm olmuş.

Ey sevgili yüzünün hicranında ağlayan ve inleyenim, ah ayrılık üzüntüsünden ki benim acele ettirenim olmuş.

Perişan Emîrî'ye tuhaf haller oldu, bela olan her yerde o bana inen olmuş.

522.

Âlemin fitnesi o güzel boydan olmuş, gelen her bela yukarı âlemde olmuş.

Gönül evi cananın aşk gamıyla dolmuş, aşk güzel yüzün yansımasının aynası olmuş.

Hoş olur gönlümde cananın aşk susuzluğu, gönülden dünya düşüncesini çıkarmış.

Bu görünen kırmızı şafağın tümü, kırmızı şarap kadehinin üstendeki renk olmuş.

Ey Emîrî baki kalan kimse olmaz, cihanda bize ibret Dârâ'nın kıssası olmuş.

523.

Avam ne bilir iyiyi, kötüyü; tanınmışlık için olmaz bu sarık.

Sen yün hırkayı omzuna koy, sonunda nasılsa yırtılır elbise.

Zaman nasıl geçip gidiyor, azığına bak! Bu âlemde kalınmaz.

Koyma elinden bir an kalemi, gönül sırrını açıklar kalem.

Bu vadide hicrandan gam çektim, bu sarı yüzüm işaret verir.

Cananın gam yükünü çekersem ne olur? Gam yükünü çekmek keramet olur.

Nerede tamamlanır bu ayrılık kıssası? Kıyamet gününe kadar söylesek de.

Gözyaşımdan altın saçıldı, rengârenk süslendi mektup.
Emîrî ah ateşi saçmış, ahının kıvılcımı bulutun yıldırımını.

524.

Benden dinle, söz ortada oldu; kalmaz kimse burada ebedi.
Kimse bilmez gelen her günü, vakit sıhhatle geçer ya da geçmez.
Gönülde cananın visalının temennisi, cananın yolunda can ortada oldu.
Ateşimin fitilini yakar her gece, senin şevkinden ev boş olmaz.
Kalır nüsham dostların elinde, gönlün şevkinden şiir söyledim.
Kimse almaz burada muradını, böyle adet oldu feleğin dönüşü.
Senin sevdanla âlemin meşhuru oldu, Emîrî sonunda efsane olmuş.

525.

Gönül ehlinin gönlüne kimse giremez; çünkü gönlün içi şahın hazinesi (odası) olur.
Dünya işini elde etmek boş uğraş olduğundan, sen marifet elde et; çünkü çalışan Allah'ın dostudur.
Sen doğruluk ve sefayı icra etmeye başlamışsan ki (bunlar) birlikte Kadı'nın lüt-funun iki delilidir.
Benim ne bu güzergâhta kalma düşüncem vardır, ne de makam ve mevkiyle ilgili bağım.
Nitekim herkes kendi yükünü fena mahallesine götürür, Emîrî yolculuğa azmet-miş, Allah'ın koruması altında.

526.

Sana rızık olmuş eşsiz güzellik, gönül senle ilgili her yerde şiir söyler.
Senin mahallende yer alırım, gelmek için bahane bulurum.
Hasretten baktığım her yerde sensin gönlün maksadı, diğerleri bahane.
Ey peri yüzlü yüzünden örtüyü at! Senden aydınlanır bu evin tavanı.
Emîrî kulun uzak düşmüş, yüzünü koyar eşiğinin toprağına.

527.

Gamından aşıkane ah çektim, beni senin âşığın etmiş zamane.

Senin vuruşundan canımıza huzur ulaşır, senin kolundan bize nasıl gelir kırbaç.
 Bana o rahat yastıkla eşdeğerdir, ben başımı eşiğin toprağına koyarım.
 Beni bu sinenin yaraları yakar, hasret ateşinden düştü bu iz.
 Emîrî onun visalini nasıl yâd eder, inlemek ister, ondan başkası bahane.

528.

Hayalin gönlümde yer aldı, o nazlım benden gönlümü aldı.
 Siyah saçının düşüncesi gönlümde, saçından gönül düğümlenmiş.
 Aşk hakkında rivayet çok olsa da gönlün öğüt dinlemesi gerekir.
 Burada gönlün kararı olmaz, cananın mahallesinde o ikamet etmiş.
 Emîrî cananın aşk şarabını içer, seni o sarhoş ve ne yaptığını bilmez etmiş.

529.

Yüce Allah'ım ne eşsiz güzellik, senin için can ve gönlüm ortada.
 Bilmeyecekleri için başka söz söylemem, sensin gönlün maksadı diğerleri bahane.
 Aşk büyüsunü kanla yazarım, benden kalır bu devranda efsane.
 Rakipler senin mahremi olsun da biz uzak mı kalalım, bana bu şekilde görünür
 zamane.
 Emîrî dergâhının kulu oldu, senin kapın dışında eşiğe sahip değildir.

530.

Gönül cananın hicranından nasıl kurtuluş bulmuş, kan damlayan gözüm cananın
 hicranından nasıl aydınlık bulmuş?
 Mahallenden gönle böyle sefa ulaşır, nitekim zavallı dilenci oldu padişahlık bul-
 muş.
 Omzundan altın işlemeli şahlık elbisesini atan hoş bir dilenci, fena mahallesinin
 yolunda bir tane aba bulmuş.
 Herkes sonunda ayak basılan toprağı yüz koyar, onların talihi senin aşkınla tanı-
 şıklık bulmak olmuş.
 Gece gündüz Emîrî'nin düşüncesi senin yüzündeki ben olmuş, yüzünün hayaliyle
 şirin bir eda bulmuş.

531.

Ey saki gönlü susamışım, bir kadeh ver! Huzursuzum, bir an bir huzur ver!
 Gece gündüz cananın aşkıyla böyleyim, canana benden sen bir haber ver!
 Dünyanın arzularından arındım, muratsızım sen mutsuzluğumu ver!
 Gözünün köşesini ümit ederim, gönül bakış ister, sen bir ihsan ver!
 Emîr(i) nitekim senden tembih ister, biçare gönle bir ilham ver!

532.

Ne zamana kadar kendi bahtından yakınmak, kuşkusuz Allah yeter çünkü Allah onunladır.

Mademki cihanda misafirim nasıl olur menzilde huzurum?
 Âşıklara başka düşünce yakışmaz, cananın aşkı cihanda gürültü oldu.
 Aşk ehli müşküllerden kurtulmuş olur, böyle oldu sorunun cevabı.
 Ey Emîrî cananın aşkına gönül ver, gönül ehli asla uğraşla (meşgul) olmadı.

533.

Ey güzel yüzün her şeyden daha iyi, yüzün mutluluk için her şeyden daha iyi.
 Yüzün Allah'ın yaratmasının aynası, senden ışık ulaşırsa her şeyden iyi.
 O güzellik ve cemal görülmemiş, cihanda dilberimiz her şeyden daha iyi.
 Bizzat senden isterim lütuf bakışını, bir kimsenin bize sevgi ve vefası her şeyden daha iyi.
 Ey Emîrî sen dilenci ol, sen dilenci! Rind⁵⁹⁵ ve dilencinin âşığı her şeyden daha iyi.

534.

Şirinlikte ne nazlı olmuşsun, letafette sen böyle olmuşsun.
 Senin yüzünün hattı ay halesi gibi, güzel yüzlü ve ay alınlı olmuşsun.
 Saçının kokusu halis misk gibi oldu, hangi su ve havada böyle olmuşsun?
 Bize çok cefa ettin yazık! Cefakârlıkta pusuda olmuşsun.
 Ey Emîrî sözü eda etmede nüktedan ve ince görüşlü olmuşsun.

---

⁵⁹⁵ Bkz. dipnot 413.

535.

Sen nazlılıkta herkesten daha iyi olmuşsun, kıvrıkcık ve amber saçlı olmuşsun.
 Yakut dudağının öpücüğü sulu ve tatlı, ya şeker yahut bal olmuşsun.
 Yüzündeki ben siyah tane gibi, lale yüzlü ve ay alınlı olmuşsun.
 Emîrî cananın hattı⁵⁹⁶ olmuş hatt-ı gubârî⁵⁹⁷, bak sen nasıl ince görüşlü olmuşsun.
 Eski nazım ehli gelip geçti, sen ne kadar çok söyleyen yetersiz olmuşsun.

536.

Bismillah bir an otursaydın, seni her şeyden nazlı görürdüm.
 İşve ve nazla mağrur sensin, kendi huyundan beni görmezsin.
 Güzelliğin haddini aşmış, senden böyle (salkım toplamak) derlemek ne hoştur.
 Bize göster sen güzel cemalini, sen bu yeryüzünün aydınlığısın.
 Emîrî arz eder halini, naz ve cefada bizzat aynıdır.

537.

Âşığın gönlü aşktan böyle diri olur, Hakk'ın nurundan var olur mevcut her şey.
 Bizim için cananın ayrılık derdi ne zor, perişan gönül ney gibi inler.
 Ferahlatan, gönül açan akan sudur, benim için saf su şaraptan daha iyi oldu.
 Mektubu yazdım, canan okumadı, nasıl uzar hicrandan mektubum.
 Canandan eziyet ve cefa çeker, ancak Emîrî kuluna bu cefa ne zamana kadardır.

538.

Ey peri vücutlu benden gönlü çaldın, bana verdiğin vaatlerle ömrümü tükettin.
 Onun su ve toprağının havası daha hoş gelir, bana senin mahallenin başını menzil yaptın.
 Dertle dolu sinemin yarasına bak! Her an baştan bir duman çıkar.
 Ah yazık ki bana yardım etmedin, ne olurdu yardım etseydin?
 Emîrî sen kendi sözüne bağlı kal! Allah demiştir: “Evfü bi'l-uhûd”⁵⁹⁸

---

⁵⁹⁶ Bkz. dipnot 480.

⁵⁹⁷ Bkz. dipnot 490.

539.

Neyin sesi gönlü mutlu eder, her şey âşıkların semaındadır.
 Seçme şansım elimden gitmiş, ey yaratılmışların cömerdi, beni görmezden gelme!
 Gönülde bu ve onla ne zamana kadar meşgul olmak? Nefse aldanmak bizim için
 ne zamana kadar?

Gönlün cananın aşkına meyle etmek isterse, bize nerede rastlarsan bana gönder.
 Can ve gönlün isteği Emîrî cananadır, kalbimde Allah'tan başka bir şey yoktur.

540.

Ey güzellerin yüce başlı padişahı, hoş geldin! Ey gönül okşayan, sevenlerin kabi-
 lesinden hoş geldin!

Bu cihan gülşeni sensiz nasıl sefa verir? Cilvelenerek rindlerin⁵⁹⁹ meclisine hoş
 geldin!

Gonca açmış, sabah vakti yaklaşmıştır, sabah rüzgârı gülistana hoş geldin!
 Her an yüzünün hayali gönle gelmiş, gariplerin haline açıklama ulaştıran hoş gel-
 din!

Emîr(î) sabah akşam yolunu gözler, bize parlak ay gibi olan hoş geldin!

541.

Sen cihanda vahşi bir ceylan, gönle birkaç hayal bıraktın.
 Canın burnuna senden koku gelir, benin ve hattın⁶⁰⁰ sanki miskten olmuş.
 Yüzün âlemi süsleyen güneş gibi, iki kaşın nasıl yay çekmiş.
 Uygun olmayan sözü söylemek olmaz, makamına uygun makale gerekir.
 Emîrî gök gürültüsü gibi inlemeye başlar, senin ayrılığından etkilenir.

542.

Gönlüm yüzünün sevgisinde gamsız, daha sağımı solumu bilmiyorum.

⁵⁹⁸ Evfû bi'l-uhûd: Vaatlerinizi yerine getirin, "Rüştüne erişinceye kadar, yetimin malına ancak en güzel şekilde yaklaşın, verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü söz (veren sözünden) sorumludur.", Kur'an-ı Kerîm, 17 İsrâ 34.

⁵⁹⁹ Bkz. dipnot 413.

⁶⁰⁰ Bkz. dipnot 480.

Gönülde cananın düşüncesinden başkası olmamış, güneş benim kalbimde hayalimdi.

Öyle perişan ve hayran kaldım, ne söyleyeyim senin gamından nasıl halim?

Gönülde başka işim gücüm yok, gönül senin aşkınla meşguldür.

Emîrî aşkının yolunda bekler, mahallenden nasıl ulaşır kuzey rüzgârı?

543.

Sen güzellik bağının narin fidanı, nazlı cemale sahip genç!

Saçından halis misk kokusu gelir, sanki Hoten⁶⁰¹ sahrasında bir ceylan.

İbret almak için bak! Bu cihanın anlamı rüya ve hayal.

Düşkünler her yerde cefa çekerler, cefa görürsem aldırış etmem!

Dünyada cananın yüzünün hicranını çektim, Emîrî bu gazel halimi anlattı.

544.

Kimse görmemiş aşta senin gibi dilber, âşıkları ne zamana kadar yağmalayacak-sın?

Benim yanışıma bak, sinemin üstüne elini koy! Ateş gibi olmuş kül rengiyle.

Eğer cananı başkasıyla görürsem, cihanda bu bize ne zordur.

Canana kavuşma arzusundayım, nasıl olur ansızın bir kapıdan belirir.

Ey Emîrî kendi yârini görmek için başka yere bakmak niye?

545.

Senin yolunun tozundan gözüm oldu basiret sahibi, ben tam olarak nasıl vafedeyim bizzat güzelliğini?

Bu insanların tüm hay huyu senin aşkının yakışındandır, sen dışarı çıkınca sineler parçalanır.

Seninle ilgili bir sözü kiminle konuşayım? Gönülün arkadaşı yoktur, hicran gece-sinde elem vermiş yalnızlık gamı.

Senden bana bir söz nasıl ulaşır diye dinlerim, şefkatle basiret sahibi göze sahibim.

---

⁶⁰¹ Bkz. dipnot 430.

Aşkının gamından Mecnun gibi rüsva oldu, Emîrî kulun hakkında sen ne buyurur-sun?

546.

Gönül takatsizce seni istemekte, senin aşkın bana güç verir.
Eline nasıl bir yay almış beni öldürmeye kastetmişsin.
Ayrılığından öyle güçsüzüm, kemiklerim bükülmüş.
Sana yüz türlü niyazım var, sen sözü kavramada zevk sahibisin.
Halini arz etmek ister, Emîrî bir zaman bulursa.

547.

Cananın kaşları yay gibi olmasaydı, perişan gönlüm allak bullak olmazdı.
Rakip vefa görür, ben cefa; benim için bela oldun, ona ise olmadın.
Her sefer bana senin hayalin yeterli olur, bir kimseye gam dışında mahrem olma-dın.
İnsan bir an gamla dolu olmasaydı, bu vadide yâ hû⁶⁰² narası olmazdı.
Emîrî nasıl canana dair konuşurdun, aşk binasını sağlam yapmasaydın.

548.

Ey gönül alan bağın hurma dalı, sen güzellikte şirinlik sultanısın.
Gönlümün sabır ve huzurunu çaldın, senden tanışıklık görmüyorum.
Gönül ehlinin yüce değerini bil, âşıklardan tatlı edayı işit!
Âşıkların niyazı sana büyüklüktür, köylü değerini ne bilir?
Emîrî kuluna müşkül olmuş, ayrılık günü için takati yoktur.

549.

Yüz güzelliğinde sen benzersizsin, senin aşkın ulaşır devamlı.
Seçkin cömertlerin beyitleri yüzünün vasfını her yerde yapmış.
Her taraftan bana sensin karşılık, gözde senin hayalin olur.
Gönül açıcı cemalin isteklisiyim, Allah için bana cemalini göster!

---

⁶⁰² Bkz. dipnot 410.

Biçare Emîrî inlemekte, gamla geçti bütün geceler.

550.

Güzellik süsü böyle mavi nergise sahipsin, âşıklar için aşk yolunda ne kavgaya sahipsin.

Senin aşk yolunda bana ne bela düştü, kâkül düşmüş böyle güzel yüze sahipsin.

Senin o yay gibi kaşın beni perişan etti, gamze okunu tam gönlüme hedef alırsın.

Düşmanlara merhamet gözün layık, bize ise bu hicranının sitem ülkesini layık görürsün.

Ey Emîrî her zaman onun mahallesinin başında Mecnun gibi ne tuhaf âşık gönle sahipsin.

551.

Ey sevgili tazelik veren bahar sensin, benim sevgim niye sana gizli olsun?

Yusuf'tan iz soran herkese cihanda onun güzelliğinden bir iz sensin.

Senin dergâhından İsfahan sürmesi gelir gözüme, senin yolunun toprağı.

Cemalin gönül açan ve gönül çalan oldu, Emîrî senle mutluluk bulur.

Bu bedende güçsüzlük belirir, yazık gençlik zamanı geçer.

552.

Ay gibi olan yüzünü perdeden göster, tatlı ağzın gülerek açılsın.

Ben hizmetinde köleyim, sen suçumu bana bağışla!

Sonunda ayak toprağına baş koyarım, kapından uzak olmayı bana buyurma!

Sana yüz türlü niyazım var, ey şah evden bir an çık!

Emîrî kendi halinden şaşkın, aşk derdinden yersiz kurtsuz kalmış.(?)

553.

Gözünden bir bakış ümidine sahibim, ne olur sen bana bir kerecik baksan?

Gönül alan cemalin âlemi süsler, güneşin karşısına geçmiş bir ay.

Öldükten sonra toprağımdan geç, muhabbet kokunu verir her ot.

Benim için senin sevgin esastır, gözümün yaşını delil etmişim.

Cananın hicranı bana kolay olmadı, Emîrî her an ah çeker.

554.

Gönül çalan burcun ayı senden başkası değil, âlemin ay yüzlülerinin padişahısın.
Gönül ehlinden yabancılığın niye? Tuhaf ki bildiğin semtten uzaksın.
Kendi güzelliğinin değerini iyi bil, gönül çalmak sana mahsustur.
Allah için kendi yüzünden perdeyi kaldır, kan dolu göze parlaklık ver!
Bir kez olsun bana vefalı ol, Emîrî kuluna sen cefa dolusun.

555.

Her ne kadar gözümden saklıysan da can gözüme ayansın.
Gönül sensiz nerede huzurlu olabilir, sana kavuşmak ebedi sefa.
Bu göz tuhaf hevese tutulmuş, inci saçmak ister.
Cananın ayrılığından inlerim, bu nükte benden bir işaret oldu.
Emîrî inledi ayrılığından, bu oldu artık onun sözü sen bilirsin.

556.

Ey peri yeşil elbiseyle belirince, yüzümün rengi aşk arzusundan nilüfer rengi oldu.
Felekteki ay ve güneş yüzün gibi parlamış, ben onun düşüncesinde oldum, sen diğer güneşin.
Sevgi ve vefa sanatını benden gizlemişsin, bize eziyet ve cefada gösterdin sanatkârlığını.
Merhamet gözüyle bakarsan, hicran gecesinde halimi nasıl olduğunu bilirsin.
Emîrî beyitlerinin değeri olmazsa üzülmek! Cevherin değerini kuyumcu dışında kimse bilmez.

557.

Yüzünün hayali bir an gönülden gitmemiş, sizin aşkınızın uğruna hayatım zayı oldu; ama ben aldırış etmem.
Her gece mahallenin dolaşmak bize ne gerekli oldu, keşke bu uzun şeylere gücüm yetseydi.

Gönül dudağının susuzu, perişan halime bak! Ey saki bana tatlı içeceklerle yardım et!

Gözyaşım âleme halimi açıklar, Ey halimi bilen gözyaşlarıma acı!

Emîrî canandan her ne cefa gelirse çeker, güzellik sahibinden vefa beklediğimiz kişiden.

558.

Ey zahir ehli sen ne söyledin, hakikat elmasıyla inciye nasıl deldin?

An be an gönül levhanı parlat, kendi gönlünü kin ve düşmanlıktan temizlemedin.

İbadetle gönle mutluluk getir, kabalık yapmak niye?

Cananın haberlerinin habercisi neredesin? Benden vuslat haberini sakladın.

Gafletten uyan, uyanık ol! Emîrî sehere kadar nasıl gafil uyudun?

559.

Toprağından bir zerre bir yere düşerse, cananın hicran derdinden orası inler.

Nihayet gitme vakti gelince en sonunda dilenci ve padişah herkesin hali bir olur.

Baktığın her yerde kendi halinle meşgul ol! Göze aydınlık cananın yüzünden gelir.

Onu tanıdığım cananı yabancı gibi gördüm, artık yazık ki kimseyle tanışıklık olmaz.

An gelir onun halleri canana görünür, Emîrî kendi halinden bir eda imla eder.

560.

Susamış dudağıma canan ulaştır zülâli, Allah için sen gönlüme hüznün ateşini koyma!

Ben cananın yüzünü hatırlarım, perişan ve değersizim; vaiz ise nasıl gider konuşmasıyla yüce basamağa?

Allah'a şükür cananın kapısına ulaştım, belki bize bir antre görünür.

Padişahlıktan geçenler dünyadan geçenlere mensuptur, her yerde savaş ve mücadele ne içindir?

Senin aşk ateşinden gönül alev aldı, biçare Emîrî gece boyu ne hayalinde?

561.

Gönlümüzü tüccarın aşk korkusu kaplamış, ecel bir an izin ver de yârin cemalini göreyim.

Bahar mevsimi ve gül zamanı geldi, evden uzaklaşalım; hemen dağların tepesini menzil edeyim.

Bugün fırsat doğdu ibret gözüyle bak, belki ben burada gül yanaklı sevgiliyi görürüm.

İlkbahar mevsimine ulaştık, Allah'ın kudretine bak! Gönle mutluluk ulaşır lale bahçesinde.

Emîrî gönülde düşüncen sevgilinin hayalidir, senden birkaç yazı hatıra kalır.

562.

Seher vakti ne kadar inler ve feryat ederim, ey Allah'ım cananın yüzünü göster de göreyim.

Çimenlik alan zümrüt yaygıyla kaplandı bak! Her yerde bahar rüzgârı esmiş.

Benim için gönülde bütün düşünce ona kavuşma fikri, gönülde yer etmiş lale yakanaklının yüzünün sevgisi.

Senin aşk gamın dışında başka bir işim olmadığından, gider başımı cananın kapısına koyarım.

Emîrî aşkına tutuldu, gam çeker; böyle senin gamına düşene ne çaren var?

563.

Ey gönül cananın yüzünün ayrılığında ne hikâye okursun? Söylediğin her hikâye padişahlık hazinesidir.

Rindler⁶⁰³ gittikleri her yerde geceleyin yol alırlar, sabah vakti uyanık ol, kervandan geri kalma!

Bir kimsenin ayıbını gördüğünde sen o işten sakın, sen hiç kimse hakkında kötü düşünme!

Gelen misafir senden cömertlik ister, onu karşılarlarken sen misafirperver ol!

Senin yaptığın bir işten iyi ad ortaya çıkar, Emîrî kimseye mutluluk baki kalmaz.

---

⁶⁰³ Bkz. dipnot 413.

564.

Canandan böyle yardım ulaştı, gönle gam olmuş ondan hatıra.
 Benden huzuru ve sabrı götürdü, o lale yanaklı benden gönlü çaldı.
 Felekte hatırlansın diye sayfaya birkaç nokta koydum.
 Vahdette olurum kesreti istemem, gönlüme dağlık alan güzel gelir.
 Aşk vadisinde nasıl bir sevda oldu, Emîrî cananın aşkı bir intikamdı.

565.

Senin aşk yolunda ben avare köleyim, ben Allah'ın sırlarından nasıl bahsedeyim?
 Ben Allah'ın tevhidinden nasıl söz getireyim? Bu şeref yeterli, onun sözünü dile
 getirmek.
 Bütün bu insanların yaratıcısı, yüce tanrıyı sorgusuz sualsiz olarak böyle bilirim.
 Derdimize sen kereminden bir derman ulaştı, ben istek ülkesinde dermansız kal-
 mışım.
 Kayyum (zatı ile kaim olan) ve bütün insanlara merhamet eden, imanımın kaidesi
 Allah'ın ikrarıdır.
 Zatının sıfatı mekânsızdır (ancak) mekandan uzak değil, her yerde herkesin halini
 görür bilirim.
 Bu bir sözümü izzet kapısında kabul buyurursa, bu cihanın tüm malını mülkünü
 bir arpaya almam.
 Yerimde aciz kalan ben nereye gideyim? Onun yolunda acizim, dayanaksız bark-
 sızım.
 Ey Allah'ım Emîrî kulun ihsanını ümit eder; fermanın yükünü çeken kendinden
 geçmiş, yere düşmüş.

2.2.2. Kasideler

1.

Ey şah, senin kapının tozu basiret sahiplerinin sürmesi; bütün hürlerin gönlü, se-
 nin hoş lütfunun esiri!
 Senin dergâhının haremi emir ve dilencilerin sığınağı, senin değerli tahtın küçük
 ve büyüğün görünme yeri.

Âlemi kaplayan güneş gibi dünya halkının ışığı oldu, senin cemalinin parlak ışığı nurların doğuş yeri gibidir.

Şerefli ayağının üzengisi eşrafın mutluluğu, ne güzel değerli eşiğin Allah'a yakın olanlara sefa ver.

Cömert sultan Murad'ın devletinin zamanı, cihanda ikbal mektubu yazmış tomar.

Sultan hazretlerinin sözü nasıl nazım, seci' ve belîğ, bütün ilmi bahisler ondan türedi.

Mübarek şemsiyesinin ipi ulaşmış en uzağa, senin kudretli fezan çalışkan feleğin kubbesi.

Şahlık görkeminin sesi kaplamış dünyayı, ondan zamanın hükümdarları sual sorar.

Bir bakışı düşse bahtın iyi olur, senin himmetinin bereketinden uyumuşların bahtı uyanır.

Bütün akranlarından garip ve derbeder düşmüş, Emîrî kulun ey şah kendi halini açıklar.

Sultanın devletinin devamlılığı ebedi olsun, sabah akşam sena ederim.

Senin kapının toprağının tozunu başımdan esirge, bana zamanın şiddeti çok ulaşmış.

Layık değilim ummaya, şahın lütfundan ümitsizim; ey şah sen sürçtüğün topraktan kendi lütfunu kaldır.

Nerede ulaşır sözüm o yüce eşiğe, ben fakir ve zayıfım sen ise gökyüzü ölçüsünde.

Bazen nebinin natını söylerim bazen güzel sena, herkesten böyle düzgün söz ortaya çıkmaz.

2.

Bu pazarda söz söyleyen herkesin, altın gibi tam ayarlı olması gerekir.

Padişah eğer söze teveccüh ederse, onun himmetinin bereketi düzen bulur.

Cömert hazreti Murad Han! Ayağımızı çamurdan çıkarır.

Lütuf kaynağı, insaf madeni, dinin hamisi, lütuflar mahzeni!

Ne olur kuluna baksa? Şah hazretlerinin kabulü daha güzel olur.

Kahrının oku ki cihanda meşhur, lütuf mektubu ondan yayılmış.

Onun feyzi ceberût âleminden⁶⁰⁴ geldi, isminin ünü meleklerle kadar ulaşmış.
 Hakk'ın lütfundan cemal ve celale sahiptir, yüce Allah'ın makbulüdür.
 Onun ahlakının vasfı söze sığmaz, gönül onun ihsanına acele eder.
 Yüzünün ışığı belirdi, yüzünün nuru gözde peyda oldu.
 Emîrî kalemle imla etti, padişaha dua olur mektubu.
 Hâşâ ki ben güçsüz olurum, şahın lütfuna bir an mazhar olurum.
 Her kime lütfuyla bakarsa Allah'ın gölgesi düşmüş gibi mutlulukla yaşar.
 Padişahın kapısında sena ederim, gece gündüz cihanda dua ederim.

3.

Ey gönül, mürşide bağlanmak isteyince bütün bağlardan ilgini kes!
 Bedenini tövbe suyuyla yıka, ebediyete kadar kalmaz çamurun bulaşığı.
 Bu yeryüzü bizzat toz doludur, yüce doruğu menzil etmek gerekir.
 Senin bilmezlikten gelmen uygun değildir, nitekim bir kimsenin gafil olmaması gerekir.

Sen kendi aklını ve canını terbiye et, arındır, aklın kâmil olur.
 İbadet yapmak istersen tek başına ol, arada kimse olmasın, mani olur!
 Maslahat için buraya geldin, sana ecelin eli acil ulaştı.
 Sana katilin zehri gibi şerbet ulaşınca kendi halini şirinlikle getir!
 İnsan iş için yaratılmış, ay ve güneş gibi belirir problemler.
 Bir kimse gafil ölmemeli, sen gönülünden âşıkane ah çek!
 Günahlar için çalışmamalı, sonunda boyuna zincirler gibi dolanır.
 Senin kalbinde mana uzun ömürlü olur, yok olduğunda suret ortaya çıkar.
 Sen bu kendi zamanını ganimet bil, bu âlemde faziletler elde et!
 Bazen tevhit et bazen tefekkür, boş boş durmamalı.
 Sen Kur'an'ın açık hükümlerini araştır, nasıl indiğine bak!
 Sonunda bedende değişim başlar, bu kalemi de tutamaz parmaklar.
 Gelecek hallerin nasıl olacağını söyleme, her ne nasihat olursa yerine getir.
 Bu şah veya bu dilenci deme, Hakk'ın emir ve yasakları hepsini kapsar.
 Nasihat al, iyilerin öğüdünü işit! Risalelerin satırları onun için olmuş.

⁶⁰⁴ Ceberût âlemi: İlâhi isim ve sıfatlar âlemi. Ruhlar ve ruhaniler âlemi, zira madde ve müddet olmaksızın Hakk'ın emriyle vücut bulmuştur (Uludağ, s. 85).

Ne soruyorsun sen geçmişlerin hallerini, sana onların haberleri ulaşır.
 Hepsi nasihat ve öğüt için oldu, ister en son söz ister ilk söz.
 Her kim senden bir şey isterse sorana vermemek cömertlik değildir.
 Sakınanların yoluna yönel, böyle gelmiş dinle deliller.
 Pişmanlık getiren işi yapma, eğer azar gelirse o ne zordur.
 Sen yüksekte ol, mertler gibi himmetli; ne zor olur zavallıların halleri.
 Yüce himmet geldi nitekim imandan, yüce himmetlileri iste!
 Ben can ve gönülden iman ederim, gönlümde iman tam olur.
 Mustafa'nın (s.a.v) yoluna yönel, sana mani olanlarla meşgul olma!
 Sen aşkın sefasında ol, sana kendi nefsin ne fayda sağlar?
 Bak, sen yolunun azığını hazırla, ne uzak oldu merhaleler sen bilirsin.
 Gönül levhasına isimleri nakşet, Allah'ın isimleri suretler olur.
 Suçun için özür dilersen uygun olur, pişmanlık duyarsan yaraşır.
 Emîrî suçundan tövbe etmiş, onun suçunu defterden temizle!
 Ey Allah'ım dergahın sığınma yeridir, bizi o dergahta karşıla!

2.2.3. Mesneviler

1.

Ey Allah'ım bizi korktuğumuzdan kurtar! Senin lütfunun yüceliğiyle af olurum.
 Kendi vuslatını bana takdir et, gönlün niyazıyla ben söz söylerim.
 Senin aşk gamından bir müşkül ulaşmış, bundan her akıllı Mecnun olur.
 Senin hayranın insan ve cinler âşıktırlar, âlemin çovganı senin topuna doğru.
 Kısmetim cihanda sevda olmuş, benim için vuslat vadesi yarın olmuş.
 Ben bu yanışa öyle sabrettim, böyle can yakana doğruldum.
 Gönül kuşu düşünce tuzağında bağlı, susuzum bize bir parça şeker gönder!
 Ancak o yakıcı şekerden böylece hararet gelir, sine parçalanır.
 Aşk yakışı âleme parlaklık vermiş, Ethem'in sinesine ateş koymuş.
 Yolum yokluk sahrasına ulaşınca akıl an be an hayrete düşer.
 Padişahların hepsi muhtaç geldiler, senin dergâhının önünde herkes ihtiyaç sahibidir.
 Her akıllı yolunda hayrandır, her kendini beğenen kendi aczini bilmiş oldu.

Âşıkların canı kavuşma ümidinde, gece gündüz gönülde yüz hayal kurdular.
 Ey Allah'ım sen beni âşıklardan say, kavuşma ümidinde derbeder say!
 Hakikat sırrına mahrem olan herkese, onun yanı bütün yaralara merhemdir.
 Her ne söylesem dilim lâl olmuş, kalem senin aşkına dair sözü yazdı.
 Ey Allah'ım sana sena etmede acizim, bu olur zikrim bizzat bizi bağışla!
 Ben lütuf ve ihsanından ümitsiz değilim, senin keremlerinden ümitliyim.
 Ey koruyan ve Kerîm (çok cömert) olan Allah'ım! Hayy (daima diri olan) ve
 Rahîm (çokça merhamet eden) idi, hala öyle!
 Senin lütfun Aras ırmağından fazla, ey âlemlerin Rabbi imdadıma yetiş!
 Ey Allah'ım sen kulunu seçkin et, kendi aşk denizinde dalgıç et!
 Ben dostun yolunu arayan oldum, sonsuz denizde boğulan oldum.
 Senin faziletin olmadan bize bir fırsat yoktur, ey rahmetiyle yardım isteyenlerin
 yardımına koşan!
 Nitekim Emîrî kulun senin derbederindir, gönlüne bakarsan o senin düşüncende-
 dir.
 Keremlerinle bize çare ver, yüce tanrı sensin ey iş yapan!
 Susuzum gönülde çok kedere sahibim, sen bizi mutluluk dergâhına ulaştır.
 Bir cezbe ver de uçayım, mekânsızlık fezasında dolaşan olayım.
 Kendi yakınına bize yol ver, bu perişan gönlümü haberdar et!
 Yolumda düşmanların gözü uyusun, senin arzunda can kuşu perişan olsun.
 Bütün dünya halkına yabancıyım, efsanem böyle sayfada kaldı.
 Dergahına böyle aşına olurum, ben bu yerde garip düşmüşüm.
 Suş işledim ondan gönülde keder olur, her ne yaptırısam affet ey Gaffâr (çokça
 bağışlayan).

2.

Ey iyi talihli benden hikâye dinle, ruhum Zü'l-celâlin (büyüklik ve ululuk sahibi)
 ihsanı olmuş.
 Yüce âlemi mekân ettiğinden, o Hakk'ın yakınında ölümsüz olur.
 Geldiğim dünyada gafil oldum, bu suretlerin nakışlarına meylettim.
 Tefekkür et nitekim vakit gelir, böylece sûrun sesi kulağıma ulaşır.
 O zaman ruh bedenden ayrılır, o an ayrılıktan ağlarım.

O zaman ağlamak fayda etmez, her ne olursa olsun Allah'ın müjdesi ve azabı ulaşır.

İlkin bir azığı görmem gerekir, sana bundan önce bir düşünce gerekir.

Bundan çok gafil olmak münasip değildir, Hakk'ın emrinden uzak olmak uygun değildir.

Aklın ışığı bize rehber olduğundan, onun peşinden gitmem daha iyidir.

Böylece Allah'ın nurları mutluluk verir, o nurdan gönle ışık ulaşır.

Ferahlık yaygısında kıyam eder, böylece daha tatlı olur bu kelam.

Dostu can ve gönülden istemek gerekir, arzu edileni istemezsen bu tuhaftır.

Aşk yolunda edep gerekir, edepsiz rabbin lütfundan mahrum oldu.

Cemalin arzusu senin rehberin olursa, kimse nasıl söyler orada halin nasıl diye?

Sakınanlar grubuna ulaşmak için şevk ve aşk yoluma rehber olur.

İnsanların isteğini verdi çünkü Zü'l-celâlin (büyüklük ve ululuk sahibi) temiz zatı emsalsiz ve yüceliklerle doludur.

Gönül onun Kerîm (çok cömert) zatına âşık oldu, kullarına o merhamet eden ve Rahîm (çokça merhamet eden) dır.

Cihanda onu arzulayıp arayan herkes her an ona doğru yol alır.

Gönül alan cemali bulunca bülbül gibi birkaç nida eder.

Ona kavuşmanın zevkleri ve sarhoşlukları ulaşır, ancak gönle yolda dert ulaşır.

Gönlünün doğruluğu belirlediğinde, onun çamuru onun arzusunda olur.

Süphan'ın zikri her an dildedir, hâşâ ki ben bundan zarar göreyim.

Gece gündüz yâ hû⁶⁰⁵ ya da hû çekerim, sevgilinin yolunda çırpınırım.

Ömrüm birkaç bin yıl olsa da sonunda ruhum bedenden çıkar.

Bir zamanlar cihanda dolaşmışım, cananın aşkını böyle değerlendirmişim.

Âşıklar için dosttan başka istek yoktur, gönlümün düşüncesi de o olur.

Bu dünyevi mallar hep geçici, bu söz şeker gibi tatlı olur.

Bu söze ben çokça sadığım, ben dostun konuşmasına nitekim âşığım.

Kendi varlığını gönülden dışarı at, böylece sonunda kendinde utanç bulmazsın.

Kendi varlığın yolumuzun engeli oldu, bize yol arkadaşı bizzat aşk gerekir.

Kendi bedeninden kibri dışarı at, böylece için temizlenir.

Akıllılara bir sayfa yeter, nitekim gönül ehlinin sözü şifa verir.

---

⁶⁰⁵ Bkz. dipnot 410.

Ey Emîrî bu sözü tamamla, vahdet mumunu yakarak vesselam.

3.

Nefsin beyanında halimi arz ederim, böylece bu tatlı söz hatırlanır.

İnsanların, meleklerin ve ruhun yaratıcısı, insanın aklını, nefsini ve kalbini yarattı.

Anlamaları için insanlara nükteler verdi, sıfatlarının vasfı onla açıklama bulur.

Dört unsurun tamamı birlikte toplandı, ondan bir an mutluluk ve gam eksilmedi.

Endamı düzgün hâsıl oldu, gönlün mutluluğuyla başını secdeye koyar.

İbret gözünün her bakışı daha güzeldir, gönülde marifet elde etmek daha iyidir.

Ruhun için daima hoş gıda al, böylece ruhuna kirlilik üstün gelmez.

Beden kirli olursa, lütufların daha fazla olduğu hayvanî ruh aciz kalır.

Yüce cevher olan insanî ruhun, nurların layığı olduğu açıktır.

Onun yiyeceği takva ve dindarlık olduğundan, ruh gözüne onun ışığı görünür.

Dostun görünüşünden bir parıltı gören herkesin güzel ahlakı bütünüyle iyi ve güzeldir.

Her ikisi arasında birkaç fark vardır, her ikisin son semti doğu ve batı oldu.

Emîrî gönlün terbiyesi mutluluk getirir, Hakk'ın zikri hastalara şifa olur.

Nefs-i emmâre⁶⁰⁶ kınama getirir, nefs-i levvâme⁶⁰⁷ işaret getirir.

İnsanlar için hesap defteri başka bir iştir, dine tabi olmak bizzat daha güzeldir.

Ey Allah'ım nefsimize iyilik ver, lütfunun yüceliğinle kurtuluş bulayım.

En uzak gidilecek yer yüce haremdir, kendi yolumun düşmanı kibir ve riyadır.

Kibir ve riyadan arınan herkes mutluluk tacını başına koyar.

Dünya sevgisi şaşılacak konu ve hayaldir, bütün cihan halkına o bizzat gösteriştir.

Böylesi huy en küçük şıktır, bu söz peygamberin buyruğudur.

Merde asla riya yaraşmaz, kötü huya sahip kimse galip olmaz.

Ah yazık o alçak dervişin haline, böylelikle kötü ahlakı ortaya çıkar.

Nefsin isteği artınca, o nefsin hevasında olduğum gözümün önüne gelir.

Onun dergâhının kabulü nasıl olur? Hakk'ın kapısından yük ya da gam dolu gider.

Dostun yasağına isbat soran herkese, onun kanıtı gönül saflığı olur.

⁶⁰⁶ Nefs-i emmâre: Kalbi ulvî değil, alçak şeylere celbeden nefstir. Kötü fiilerin ve yerilmiş ahlakın kaynağıdır (Cebecioğlu, s. 473).

⁶⁰⁷ Nefs-i levvâme: Kınayıcı nefstir. Bu nefis yaptığı kötü şeylerin bilincindedir; yani gafletten bir parça sıyrılmıştır (Cebecioğlu, s. 474).

Sonunda ortaya çıkan her riyakâr, bir ateşi kendi kalbine daha çok koyar.
 O, cihan halkına şöhret için kendi işlerini gösterir.
 Her ne kadar sadakat iddiasında bulunsa da kendi bilmez, zorbalık eder.
 Böyle davranışları delilik bil, “Lâ yefkahûn”⁶⁰⁸ kabilinden.
 Kendi yolunu bizzat şeriat yolu yap, alnını secdeye koymak daha hoş olur.
 Hakk’ın din yoluna yönel, Emîr(î) böyle geldi nasıl öne geçti?
 Süphan’ın kapısında tevekkül ederse, onun yolunda rehberi Rahman (herkese merhamet eden) olur.
 Ne zamana kadar sahraya meyl etmek? İş yap ahirete ulaşır.

4.

Sana nasip ulaşınca az ya da çok, aptallık olur mideye üzülmek.
 Midedeki bar beden hastalığı olduğundan, bütün sakınanlar afiyette olurlar.
 Yemek yemek senin için değerli olduğu için, kendi yüz suyunu sen her yerde dökme.
 Gönlün, gafleti farketmene engeldir, göç zamanı çabucak ulaşır.
 Senin ibadetin an be an azaldı, midenin ağrısı sana ağırlık verir.
 Gönül daima isteğin arzusunda, kimse bilmez nasıl olur “Men erâde”⁶⁰⁹.
 Dünyanın mal ve mülkleri hepsi yokluktur, mertlerin layığı bizzat ebediyi istemektir.
 Cananın aşkında kendini terk eden herkes, zamanenin cevrenden güvende olur.
 Daima ruhunu yetiştir, böylece su gibi faydalı ve saf olur.
 Takdir olunandan her ne gelirse, takdire tedbir ne fayda verir?
 Ancak doğruluk yolunda tedbir al, böylece gönlün hanı ve malı harap olmaz.
 Emre uyanı Müslüman bil, inanmayan herkesi sen Müslüman bilme.
 Daima her günah için tövbe et, kendi özrünü Gaffârın (çokca bağışlayan) dergâhında sun.
 Emîrî sen kul gibi kulluk yap, senin ümit ağacın sonunda meyve verir.
 Hakk dışında kimse var olmaz, mihrabın önünde secde ederek sena et!

⁶⁰⁸ Lâ yefkahûn: Onlar bilmezler, “Onların kalplerinde size karşı duydukları korku, Allah’a karşı duydukları korkudan daha baskındır. Bu, onların anlamaz bir toplum olmaları sebebiyledir.”, Kur’an-ı Kerîm, 59 Haşr 13.

⁶⁰⁹ Bkz. dipnot 510.

Âlemin tamamına Hakk'ın nuru dolmuş, gözünü aç ferahla vesselam.

5.

Kayyûm (zatı ile kaim olan) ve bilge cihan hükümdarı, bu menzilde halim nasıldır bak!

Cümle eşya Hakk'ın nuruyla müşerref, burada ışıksız, nursuz kalmam.

Ey Allah'ım senin adın Rahman (herkese merhamet eden) ve Süphan, bana cehennem kapısını kapat!

Gözümden gaflet uykusunu kaldır, benim yerim mağfiret civarında olsun.

Gel ey sevgili, gönülden üzüntüyü kaldır, dua et bizim için üzü!

Bu mektubumun hepsi arz-ı halimdir, bu konuşma dua isteği içindir.

Bu sayfada bu nişan kalır, dua için böylece bu bahane olur,

Bir gün hatırlanırsa diye tanrıdan rahmet ümit ettim.

Cihan kararlaştırılmış ahiretin tarlası oldu, gönül defalarca Allah'ın zikrini yapar.

Ameller sonunda benim dostum olunca, bunun zikri ve şükrü olur bütün sözler.

Merhametinle bana bir Fatiha oku, cihanda çok ayrılık çektim.

Cömertler için senin duan cömertlik oldu, cömertlere mutluluk yaradı.

Emîrî burada sanki ölmüşsün, an be an "Mûtû"⁶¹⁰ dan haberler bildir!

Sen benim için bir dua ihsan et, Allah'a hamd olsun ki gönülde imana sahipsin.

Bu menzilde herkes misafir olmuş, âlemin bütün mamurlukları yok olur.

Ey Allah'ım kendi lütfundan sen ümitsiz etme, nitekim ben dergâhından ümit duydum.

6.

Ey Allah'ım bizi korktuğumuzdan kurtar! Ey Allah'ım kapına bağışlanmış geleyim.

Ey Allah'ım suçlarım benden kaynaklanmış, bu söz gönlün niyazından ortaya çıkar.

Senin aşk gamında bir müşkülüm var, bize kâmil bir mürşit ulaştır.

Senin aşkında insan ve cin hayrandır, senin şevkinle gönlüm dolar.

Cihanda kismetim üzüntüler olmuş, ancak gönülde aşkın imla olmuş.

⁶¹⁰ Mûtû: Ölüünüz, bkz. dipnot 522.

Ey Allah'ım âşık ve güçsüzüm, yardım et, garibanlara an be an lütfunu ulaştır!
 Gönül kuşu aşkının tuzağında esir olmuş, aşk yolun benim için makbul oldu.
 Senin aşk gamından yanarım, o sebepten an be an sinemi parçalarım.
 Aşk ateşi gönlümde parlar, akl-ı kül⁶¹¹ o dersi itiraf eder.
 Her ne kadar bu kalem elimden düşse de sonunda yokluk sahrasına adım atarım.
 Herkes sonunda oraya gidince, pişmanlıklarından ah yükselir.
 Ey Allah'ım o zaman bize yardım et, gönlümde asla dünyaya dair bir şey kalmaz.
 Padişahlar senden murat ararlar, kimse bilmez nasıl olur "Men erâde"⁶¹².
 Mani olan ve veren sensin ey yardım istenen Allah'ım, bu dünya ahiret tarlası olur.
 Gönülde kavuşma ümidine sahip olduğumdan, gönlüme ondan birkaç hayal ulaşır.
 Bana gûnahtan sakınmaya ve merhamete imkan ver, sonunda nitekim her yerde "Limen"⁶¹³ nidası olur.
 Kendi halimde acizim ey Allah'ım, el açtım sana bizi affet!
 Ben senin yolunda ümitsiz kalmam, istekte ve korkuda ümitliyim.
 Senin lütfun okyanus gibi büyüktür, lütfunun damlası bizim için yeterli büyüklükte.
 Beni hakikat yolunun sâlikî⁶¹⁴ yap, beni tarikata doğru yönelt!
 Kendi faziletini bize ulaştır, çaresizim; yolun isteklisiyim, garip kalmışım.
 Aciz düşmüş Emîrî, güçsüz, ona kendi yolunda güç ver!
 Sen hidayet et onu menziline ulaştır, senin aşkında onun her müşkülü çözülür.
 Böylece senin dergâhına kavuşur, ey Allah'ım isteğimizi kabul et.
 Gönül senin aşkının düşüncesiyle mutlu olsun, düşmanların düşüncesi yolundan uzak olsun!
 Bu cihanın bağlarından azade et, vahdet köşesine koy.
 Nefsin hevesinden üzüntü ulaşmaması için, gaflet perdesini ruh gözünden kaldır.
 Evet, yolumda korku ve tehlike vardır, ben her yere ibretle bakarım.
 O peygamberin salâvatına söz söyledim, ona yüz binlerce salat ve selam.

⁶¹¹ Akl-ı kül: Allah'ın kudretinden ilk evvel ortaya çıkan akıl. Arş-ı azâm, Cebail, Hz. Muhammed'in (s.a.v) nuru (Cebecioğlu, s. 45).

⁶¹² Bkz. dipnot 510.

⁶¹³ Limen: Kimindir?, "O gün onlar ortaya çıkarlar. Onların hiçbir şeyi Allah'a gizli kalmaz. Bugün mülk (hükümrânlık) kimindir? Tek olan, her şeyi kudret ve hâkimiyeti altında tutan Allah'ındır., Kur'an-ı Kerim, 40 Mu'min 16.

⁶¹⁴ Bkz. dipnot 557.

Suçlarımızı deftere kaydetme, kendi suçlarımızın utancıyla fersiz koyma.
Ey Allah'ım bu duayı kabul et, yolumu o resule ulaştır.

7.

Ey yazık kendi ömrümü telef ettim, ömrümün ürünü elden gitti.
Ömrün nakdi elden gidince sahip olduğum her şeyi kaybettim.
Gönlün gafleti an be an artmış, ah ve dertle dolu gönül ondan kalmış.
Nefsin isteğini düşünmem kötüdür, nefsimin arzusu utanç getirir.
Bu nefiste ürünüm ah çekmektir ve fazlası, sonunda menzilim kuyudur ve dahası.
Üzgünüm dünyada günah işledim, bu olur her an ah çekmek, ah...
Ah bu gönülde sahip olduğum hasretten, bizim için çözülmeven ne müşküle sahibim.
Dünyada asla benim gibi aciz biri olmasın, yaptığım her şey an be an akla gelir.
Can kuşu düşünce tuzağına yakalandı, ey yazık dünyaya dair şeyler bizim için ne bağ.
Sonunda kendi düşünceni açıkla, böylece sonunda bir çare bulursun.
Her ne kadar insanoğlunun özü çamur olsa da gönül Süphan'ın sırlar mahzenidir.
Beğenilmeyen işimden utanırım, gönül ehli bizi nasıl beğenir?
Müminlerden beğenilmeyen iş gelmez, beğenilmeyen iş her an utanç getirir.
Bu zaman gece gündüz geçer, akıllı baktığında ibret alır.
Hüseyn'in çocuklarına akraba olduğumdan ümitliyim, ulaşır bize o Hamîdin (övgünün tek sahibi) lütfundan.
Kabe'yi tavafla meşgul oldum, Kabe'nin ziyaretçileri ihtiram görürler.
Ahmet'in dini için şüpheyeye düşmedim, Allah'a şükür temizlendim zandan.
Gönlün niyazıyla mümkün oldu namaz, Süphan'ın kapısında kabul olur niyaz.
Vakfe makamında inledim, Kabe'nin parçasına alnımı koydum.
Ey Allah'ım o resulün hakkı için geri çevirme, sen benim bu isteğimi kabul et!
Beni cehennem ateşinden azat et, cennete doğru yoluma rehberlik et.
Kendi yolumda aciz ve çaresiz kalmışım, kendi yol arkadaşını istemek uygun düşmüş.
İsyan elbisesi benim cübbem olmasın, saçma düşünce yolumun eşkıyası olmasın.
Fakir Emîrî sığınır, senin lütfun onun haline yardımcı olur.

Kendi suçunu itiraf etmişim, sonunda yerim yokluk mahallesi olur.
 Ecelin eli eteğime yetişince, emel ipi bana yeterince ne fayda verir?
 Ey Allah'ım şahadetle kıyam ettim. Ey kadîm nur! Ey karanlığı yok eden!
 Yüce tanrı sensin ey Zü'l-celal (büyüklük ve ululuk sahibi), sen bana güzel konuşmaya imkân sağla.

Ben tövbe ve başarı istedim, sen kendi arşının karanlığını bizim yerimiz yapma!
 Ey Allah'ım bana mağfiret ilham et, senin lütfunun yüceliğinden konuşurum.
 Gönlüme zatının tevhidi layık olur, her şeyin yaratıcısı ne güzel zatın ve sıfatların.
 Daima Allah'ın isimlerini zikrederim, bize Hakk'ın lüftünü kazanmak yeterli olur.

8.

Kalk Emîrî himmet kanadını aç, yüce himmetliler gibi uç!
 Kendi konuşmanı nasıl böylesi beğenmek, sen şeker gibi olan söz söyle.
 Her an zamanda fırsat elden gider, kutsalların makamında yuva yap!
 Sen asıl menzilini unutma, ömrümün harmanı sonunda yok olur.
 Gönlümden bu dünya arzusunu sökmüşüm, cihanda sahip olduğum her şeyi bırakmışım.

Kendi tanrının kapısında ibadet et, kendi amaçladığın kibleye yüzünü koy!
 Bu konuşma hatırlanır, tümü bana ulaşır müjde ve azabın.
 Hakk'ın bağışlanmış olursam mutlu olurum, Allah'ın tevhit zikri dersim olur.
 Son nefesim onunla tükenir, kıyamette onunla dirilirim.
 Ey yazık ömür bitecek, dostlarıma benden yüz selam olsun!
 Emîrî ne zamana kadar dedikodu etmek? Bak ki hasb-ı halini nasıl söyledin?

9.

Kulluk makamında uyanık ol, Hakk'ın fazileti ulaşırsa Attâr ol!
 Varlık unsurlardan oluştuysa da, nasip ona secde etmek oldu.
 Sonunda işim bir yere ulaşıyor, cihanda yaptığım her şey deftere kaydoldu.
 Onu bilirsen Hâcû-yi Kirmân olursun, sonunda ecelin elinden ağlarsın.
 Senden güzel söz kalırsa, tüm güzel insanlardan daha hoş olur.
 Dostlara bu söz hatıra kaldı, eski felekte senden bu kalır.
 Ecelin eline eteğim ulaşır, ezeli takdir böyle düştü.

Ey Allah'ım sonumu iyi et, gönülde bir zerre şüphe kalmaz.
 Bu hayır duasına neden olur, ben hayra delalet etmişim.
 Bu yokluk yerinde kimse baki kalmaz, elini kaldır bize dua et!

10.

İlkin Allah'a sena ederim, Mevla'nın ismi olur bana sığınak.
 Ondan sonra getiririm peygambere salâvat, bazen gizli bazen açıktan.
 İyi kişilerdir onun ailesi, sahabesi, tabîini ve bütün dostları.
 Binlerce salât ve sena ederim, ceza günü gelinceye kadar.
 Binlerce şükür ve sena ederek kendi itikadımı imla ederim.
 Ne zamana kadar dünyada heva ve heves, sena ile geçsin daima nefes.
 Gönül sırrı kalemle beyan olur, benim mezhebim böyle ayan olur.
 Din ehline böyle olmuş huzur, kendi yollarında oldular uyanık.
 Sünnet ehli iyi söz söylerler, bütün yollardan iyi olan yolu ararlar.
 Allah'ın zatının vasfı haddi aşar, kimse nerede ulaşır o sınıra.
 Vâhid (tek, benzeri olmayan), Kâdir (her şeye gücü yeten), Kerîm (çok cömert) ve
 Rahîm (çokca merhamet eden), benim ikrarım selim kalpledirdir.
 Peygamberlerin hepsi geldiler dünyaya, din yolunu açıkladılar.
 Onların sonuncusu Mustafa (s.a.v) geldi, onun dini ebediyete kadar kaldı ayan.
 Hepsine salât ve selam ederim, ceza gününe kadar ister sabah ister akşam.
 Allah'ın bu kelamı kadim kelimdir, hoş bağış olmuş bu Kerîmin (çok cömert) ba-
 ğışı.
 Bütün âlem ve içindekiler Hak dışında bizzat olmaz bir olay.
 Allah'ın o temiz zatı bakidir, mutlu ve mahzunun halini görendir.
 Hakk'ın bedenlere kıyameti mutlaktır, Hakk'ın sözü böyle gerçek olur.
 Hakk'ın sözünü böyle araştırır, her ne haber geldiyse kabul ederim.
 Bu sözü inkâr eden kafir olur, kafirin gönlü dine isyan eden olur.
 Cennet, huri, kıyamet ve diriliş gerçek; Kur'ân'ın hükmü böyle açık gelmiş.
 O peygamberin mucizeleri aşikâr, Allah istediği her şeye kadirdir.
 Evliyaların kerametleri vuku buldu, takdirin emrine kanaat ettiler.
 Bu sözler tümüyle iyi, kabrin durumu nasıl olur söyle!
 Ey yorgun gönül ölüm ulaşınca, kabir âlemi uzlet yeridir.

Nasıl olur durum onu hatırla, ruhun mekânı yüce yer olur.
 Ölüm meleği pençe vurunca sineye, ondan üzüntü ulaşır.
 Hakk'ın lütfu yardımcı ve kılavuz olur, can ve beden pençeden zelil olmaz.
 Beden kabre girince, sorgu için iki melek gelir.
 Onların her biri korkunç ve tuhaf, sonunda sana nasibinden o ulaşır.
 Onların gözü mavi ve sesi korkunç, kimse böyle acayıp soru soramaz.
 Emîrî, Munker ve Nekirin geldiği o anda, Hakk'ın adını hatırla!
 Onların elinde ateşten kırbaç, o zaman Hakk'ın lütfu güzel olur.
 Sana Hakk'a dair sual sorduklarında, mutlak fail rabbimdir.
 Gönülde itikadın nedir? Söyle! Hakk'ın seçilmişî ne olmuş? Söyle!
 Bütün dinlerden dinin nedir? İmanın veya ihsanın nedir?
 Senin milletin hangi millettir? Söyle! Mezheplerden iyi söz söyle!
 Cevabım hazır olmazsa, o zaman benden ne (cevap) çıkar?
 O melekler uçarlar, amel benim için yeterli yoldaş olur.
 Sözün edasını iyi yaparsam, gönlümden hüznler yok olur.
 Cennet kapısı yüzüme açılır, ey Allah'ım bu hali niyaz ederim.
 Kötü amel olursa ne üzüntü, cehennemden yüz alamet ulaşır.
 Ey Allah'ım o zaman yardım et, kullarına yakın ve yardımcı sensin.
 Gönlü tüm korkulardan kurtar, söylediğin her şeye inanmışım.
 Bütün korkulardan bana selamet et, makamımı rahmet yakınında yap.
 Ey Allah'ım resulün nuru hakkı için, sen mahşer günü beni üzme!
 Misal âlemi⁶¹⁵ bana kolay olur, Rahman'ın (herkese merhamet eden) rahmeti çoktur.
 Şükürler olsun senin adın Rahman (herkese merhamet eden) dır, canımı din yolu-
 na feda ettim.
 Gönlümde iman senin ihsanın oldu, can ve gönül ihsandan uzak olmaz.
 Gönül o hazineyle mutlu olur, senin ihsanıyla bağışlanmış olurum.

11.

Ey akıllılar sana mal mülk cömertlik değildir, senin için bizzat akıl, fikir ve zihin varlıktır.

Zevk ve sefayı istemeyen, irfan hazinesinin nakdinden yoksul olmamış.

---

⁶¹⁵ Bkz. dipnot 565.

Gaffâr (çokça bağışlayan), Kadîm (evveli olmayan), Kayyûm (zatı ile kaim olan) ve Settâr (günahları örten) sana idraki bahşetti.

Ne yüce cennet ülkeler verdi, kalem gönlün aşk hallerini açıkladı.

Mevla'nın bu sonsuz lütfu ne güzel, peygamberin din yolu hidayet kaynağı.

Mana erbaplarının coşkunkuluk hali, seçkinler için gizlice mümkün olmuş.

Kendi muradını istersen, düşüncelerin gerçekleşmesi istekle olur.

Bağışlar vahdet divanındadır, vahdet sarayı gönle hayret verir.

Emîrî, Allah'ın lütfu açıktır; senin fani hayatın bir iki anlıktır.

Orası an be an değerli olur, yüce mekâna uçulur.

Rahmanın (herkese merhamet eden) nurlu ışığının feyzinden, göz imkânların zenginlik ölçüsünü görür.

Bir kimseye o nur parlarsa, içindeki şevkten parlaklık yükselir.

Gönlün şevkinden daima ah çeker, seher vakti dua etmekten geri durmaz.

Cemalinin ümidiyle ağlarım, aşk ateşinden yanarım.

Ey Allah'ım sonumu hayır et, senin lütfunun bir damlasınca umman olmaz.

Ey Allah'ım korkularımdan beni kurtar, ey Allah'ım sonsuz sınıra gelemim.

2.2.4. Kıt'alar

1.

Sözün başlangıcı Allah'ın adıyla olsun, bir an gözümünden ayrı olmasın.

O'nun şükrünü yapmada dilim aciz kaldı, ben nimetinin şükrünü nasıl eda ederim.

2.

Ey Allah'm senin yakınlığını isterim, bana dua ederlerse ben duaya karşılık veririm.

Bana mana cevherini nasip et, insana çalıştığından başkası yoktur.

Sabah akşam gönlümün tespihidir, O'ndan başka hiç bir şey kalmadı.

3.

Orada biriyle dostluk eden herkes, sonunda ondan çabucak ayrılır.

Sana yol arkadaşı bizzat Mevlâ yeterlidir, tek başına Allah yeterli ve kâfidir.

Bu âlemin yaratıcısına yönel; çünkü sana şifa daima ondan olur.

4.

Ey sabah rüzgârı bize mutluluk kokusu ulaştır, böylece bu gönül evim senle nurlanır.
Gönlüm beni övülen resulün dergâhına çeker, uzaklaştım bana sultanın ümidi nasıl olur?

Ben alçak dünyanın itibarını gönlümden çıkarmışım, ne zamana kadar her yerde daha avare dolaşmak bana?

Gönül orada Allah'ın tevhidinden başkasını istemiyor, benim için o inci nasıl kolayca elde edilir?

5.

İstek ehli sevinç gösterirler, gönlünde mutluluğu seyretme isteği.
Ârifin⁶¹⁶ âdeti hep öyle olmadı, kendi nefsini vefaya yöneltir.

6.

Dünya işi ters gidince, sana şans gülmedi diye üzülme.
Ertesi gün olursa başka bir gam, benim için belirir “Haysu lâ yahtesib”⁶¹⁷.
Gönle Hakk'ın takdirinden her ne gelirse, burada ondan üzülmemek gerekir.

7.

Bak bu fani binaya ne oluyor böyle? Birkaç bin yıllık bina harap olur.
İsteğim Allah'ın kapısından ortaya çıkıyor, gönlün arzusu hiçbir kapıdan olmuyor.
Gönülde bu fani malların kıskançlığı nasıl olmuş? Merdin bizzat azabı çok maldan olmuş.

8.

Gönül mülküm senin aşk gamından harap oldu, bana senden süratle eziyet ve sıkıntı gelir.

⁶¹⁶ Bkz. dipnot 498.

⁶¹⁷ Haysu lâ yahtesib: Hesaplamadığı yerden, “Onu beklemediği yerden rızıklandırır. Kim Allah’a tevekkül ederse, O kendisine yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah, her şeye bir ölçü koymuştur.”, Kur'an-ı Kerim, 65 Talâk 3.

Ah, hasetçinin ve rakiplerin kınama eleminden, senin mahallende ne zamana kadar azarlanırım.

9.

Mert için ne büyük şereftir nitekim ibadet ve cömertlik, her ikisi yoksa bu ne üzücüdür.

Kalbin bilgisini mamur eder, olmazsa viran şehir gibidir.

10.

Ey senin rahmetin melekût âlemine yayılan, vafında dünya güzellikleri sustu.

Can dostun arzusunda dünyadan geçti. Sen bakisin, her şey ise ölecek.

11.

Cihanın bütün güzelliklerinden daha iyi ve daha güzelsin, senden başka sevgilim olmadı, sen hariç.

Sonunda sen, beni kendi ayrılığına atarsın, Allah'a ant olsun ki aklından geçeni yaptın.

12.

Bu hatt ve yazımın her yerinde hata ve yanlış vardır, gönülde lütuf isteğinden başkası olmadı.

Lütuf ve keremle onun yazılarını düzelt, hatasız ve yanlışsız değildir, kaza kaleminin hilesidir.

13.

Burada herkes kendi işiyle gücüyle alakadardır, benim arzum Muhammed (s.a.v) ve onun ailesidir.

Onun sevgi ve muhabbeti gönlümde yer almış, onun mum gibi olan cemalinin güneşi yeterince pekiştirendir.

14.

Azizlerin yanında söz incidir, ancak gönül denizinin derinliğinde gizlidir.

İrfan ehlinin kemali gönülde gizli bir hazinedir, sana âlem remizleri bizzat açıktır.

Herkes burada iz bırakır, cömertlik et; zira o apaçık izdir.

15.

Allah’a şükür ki senin yerin en yüce olmuş, bana bak! Senin ayağın altındayım.
Emîrî duayla meşgul oldu, boş olmadı, her an sana sena eder.
Herkes senin lafızlarınla mutlu olur, sana hüsn-i eda ulaşırsa ne olur?

16.

Azizlerin yanında söz cevher olur, gönül denizinin derinliklerinde gizlidir.
Padişah’tan cömertlik gelmezse, cömertlik dalgalarından o bellidir.
Şairleri herkes yâd eder, söz dünya sayfasında izdir.

17.

Ben sana kavuşmak isterim, senin ayrılığının mihneti ulaşır, ayrılığın bana yeterli nöbet idi.
Senin aşk yolunda çok ayrılık çektim, vuslatı göster, bu nöbet işi yeterli idi.

18.

Gurbette kimsenin zevk ve sefadan arındığını sanma!
Her ne kadar vatanından uzak olsa da, gönül kınamalardan arınmış olur.

19.

Kendi sırlarını düşmanın yanında söyleme, şikâyet sözlerinden mutlu olur.
Daima senin sözlerini kınar, onun kınamalarından cefa temel atar.

20.

Ahret sarayını abad et, ister gamlı ister mutlu oraya giderler.
Felek bizzat ayrılık gösterecek, daima ilim yolunu irşat et!

21.

Bil ki senin rızkın bir an uzak değildir, bu meseldir yeni gün olmuş.

Hakk'ın mahzeni senin için sonsuzdur, sana yiyeceğin kadarı gelir.

22.

Hakk'tan murat isteyen herkes, içtihatla nasıl suçlu olur?
Çalış çabala, kendi muradını ara! İstenenler gibi arzusuna eremedi.

23.

Yoldaş olan dostla yapılan yolculuk iyi yolculuk olur, onun yolunun toprağının tozu gözün sürmesi olur.

Benim her menzirim onunla gül bahçesi olur, onun gönül açan cemali gözün kıblesi olur.

24.

Senin için ahret ayıbı kötü olur, yapma! Cihanın ayıbından bana ne övünç ne de utanma olur.

Bu dünya işi geçinmek içindir, sen Allah'ın emrini yerine getir!
Bu dünyadan elini eteğini çekince, eteğinde bu dünyanın tozu kalmaz.

25.

Bir kimse ilim ve hüner değerli olur, cahil insan nerede ağırbaşlı olur?
Marifet sana kadir kıymet verir, altın kendi değerinden eksik kullanılmaz.

26.

Bana bu nükteyi bir pîr nakletti, gönül levhasına yazılıp nakşolmuştur.
Sen asla nazım ehlini incitme, mallarının haşmetiyle gururlanma!
Şairler bir elbise giydirebilirler, onla senin meşhur ismin kötülenir.
Senin için iyilik, kötülük, kötü adlılık ne utançtır; ondan sûrun üflenmesine kadar iz kalır.

27.

İyilerin sohbeti senin için amber gibidir, sen onlarla birlikte oturursan etkilenirsin.

Bu alçak kimselerden uzak olmak vefadır, kurumuş ağaçta bizzat meyve olmaz.

28.

Zü'l-celâl (büyüklük ve ululuk sahibi) sana rızık ve nimet verir, tevazu göster dergâha iki ekmek götürme!

Allah'ın kapısına aynı şekilde tevekkül et, senin ağzından hep şükür çıkar.

29.

Hünerle sanki altın ortaya çıkar, cihanda bizzat hüner öğren!

Hüner, Allah'ın rızık kâsesi olmuş, hünerden asla zarar gelmez.

30.

Cihanda huzurlu bir yere yerleş, gam yükünü insanların yanına bırak.

Vahdet hazinesi irfan makamıdır, oraya hiçbir ses ulaşmaz.

31.

İçimdeki aşkı nasıl gizleyeyim? Yazık ki gözyaşım gammazdır.

Perişan gönle kendi pençesini vurdu, o esirlik yine nasıl elime geçti?

32.

Evliyalar için geldi “Lâ tehaf”⁶¹⁸ ayeti, hayırlı halef olmak için çalış!

Allah'tan her ne gelirse şikâyet etme! Bela yolunda sinen hedef olur.

33.

İnsanlar senin bağışlayıcılığına sığınarak, betimleyiciler seni betimlemekten aciz kaldılar.

Güzel söz söylemede acizim, biz seni tam tanımamız gerektiği gibi tanımadık.

⁶¹⁸ Lâ tehaf: Korkma, “Şöyle dedik: “Korkma! Çünkü, sensin en üstün olan.”, Kur'an-ı Kerîm, 20 Tâhâ 68.

34.

Ey Emîrî âlemdeki insanlardan inzivaya çekilebilirsen, böylece her yerde barış ve savaş belasından kurtulursun.

Sonunda toprak altında bedenden bir iz kalmayacak, felekte nam ve şöhret salmak birçoğuna nasıl bağ olur.

Göç zamanı gelince cübbeyi terk etmek gerekir, sonunda bu yeryüzü gözüne dar gelir.

35.

Çok söz söylemek makbul değildir, konuşulacak yerde konuşmak makuldür.

Konuşmayan gönül huzurlu olur, zâhidlerce⁶¹⁹ soru sorulan kişi konuşur.

36.

Bahar mevsimi hûl⁶²⁰ dönünce gel! Bir an kendi işimle uğraşmayı bırakırım.

Nitekim Emîrî çok günahından dolayı özür diler, gönül ehlinin yanında özürler makbul olmuş.

37.

Âşıklar kavuşma zülâlinin susuzudur, ancak o, cananın dudağında çok boldur.

Cananın yakutu narçiçeği kırmızısıdır, Emîrî ondan uzakta üzüntü çeker.

38.

Ey suç işleyenlerin şefaatchisi, günahım için özür dilemişim, her an senin dergahına sığınmışım.

Şefkat gözünü aç, siyah saçım ağardı; ben ondan utanmışım, fırsatı yitirmişim.

39.

Aşk gamını bizzat çektiğim zaman geldi, benim için açık olan gizli aşkı nakledirim.

⁶¹⁹ Bkz. dipnot 497.

⁶²⁰ Hûl: Küçük ve güzel öten bir kuş (Kanar, s. 496).

Ben ve canan arasında örtülü olan varlık nakşını, adeta aradan kaldırmak istiyorum.

40.

Ben en zavallı köle ve sen muhteşem sultan, gönlümün her cefasına sen işaret.
Cananın aşkından gönlüme gamlar ulaşır, bize onun visali ulaşırsa ne gam.
Gönüldeki sana kavuşma ümidi bize ne mutluluk verir, sana kavuşma yolunda gamlar ne ganimet olur.

41.

Burada kötü huylu olan herkes, iyilere arkadaş olmaz.
Onun işi bütünüyle namertlik olur, yiğitlikte Rüstem olmaz.
Halk insanı kötü olmaz, belki ona yolda arkadaş olur.

42.

Belalı ve sıkıntılı beş günlük dünya sarayında sen misafirsin.
Burada geçimini isteyen sana, her an yüz binlerce bela ulaşmış.
Sen mana için duruma bakarsan, sen o kismetinden başkasını yememişsin.

43.

Temiz yaratılışın öteki iyi huyunsa, dergâhtan iki ekmek bekleme!
Sana yarım ekmek azık için yeterlidir, kimsenin kınamasını çekme, kanaat et!

44.

Ey gönül dünyaya rağbet etme, kanaati huy edin, kanaatin talih köşesi bana daha güzel yer olur.
Onun kısmeti ezelden eksik olmaz, ulaşır; kendi halime kanaatkârım, o yönden gücüm yeterli.

45.

An be an yoksulluğa sığınmaktan kaçın, altın kazanma hırsını gönülden at!

Dört ayaklı Kel en'âm⁶²¹ gibi ot sana ne şart? Cana can katandan konuş.
Baki sarayda yalnızlığa yönel, böylece senin halin tümüyle en güzel olur.

46.

O peri yüz en güzel şekilde yaratılmış, vefada en iyisi olurum.
Gönül an be an cananı çeker, onun mahallesi bana gül bahçesi oldu.
Onun gönül açıcı cemalini görmezsem, cemali olmadan cihan küllük olur.

47.

Bedenimdeki her kıl dile gelse de, Süphan'ın bir nimetinin şükrünü yapamam.
Allah'ın nimetlerinin şükrü bize farz olsa da, senin fermanın gibi her an yapamam.

48.

Bu felekte temiz tabiatlıysan, sen dergâhtan iki ekmeğin başışını arama!
İki ekmekten kimseye cömertlik olmaz, kendi gönlünün muradını iyilere söyle.

49.

Burada insanlardan ahlakı bütünüyle iyi olan bir kimse olmaz.
Sen onun iyi huyu ne olmuş bak! Her halükârda hepsi onun ayıbı olur.

50.

Bayrak endişesinden özgür oldun, eski evin gitmesi nedir ki?
...(?) gelmek için bu dua oldu, yeni ev mübarek olsun dedim.

51.

Kendi yüzünü ibadet makamına koy, kulluk yap nitekim senin için ibadet daha iyidir.

İki dünyayının yaratıcısına tevekkül et, şüphesiz O, (her) işine hâkimdir.

---

⁶²¹ Bkz. dipnot 562.

52.

Sen pîrlere tevazuyla bak, böylece sana her yerden iyi hürmet ulaşır.
Sonunda sana yaşlılık zamanı ulaşır, sonunda emir ve asker bir olur.

53.

Dünya nimeti için her tarafa ne zamana kadar koşmak? Senin için kendi bir lokman yeter, nefis-i emmâre⁶²² yetinir.

Daima ahiretin hasıl olmasından haz duyar, sonunda kendi işinden iki yüz kez pişmanlık duyar.

54.

Ben daima duaya muhtaç olduğumdan, bana dualarınız ulaşır.
Ara sıra okuyan herkes dua eder, ondan ben duaya muhtaç oldum.

55.

Ölürüm yazım benden nişan kalır, yazımla bu efsanem kalır.
Bu fani ömür kalıcı olmadığından, yazım dua için bahanem olur.
Ey Allah'ım beni yâd eden herkesin makamı, ölümsüz bahçe olsun!
Yazar için bir dua et, nitekim dolaşır mektubum ev ev.
Emîrî merhamet temenni eder, onun dua oku ulaşır hedefe!

2.2.5. Dubeytileri

1.

Mustafa'nın temiz lafzının naatlarına, mutluluk bulmak için bak!
Âlemin övüleninin natı ne nimet olur, vefa ehli için ruhun gıdası ondandır.

2.

Sonsuz selam imla ettim, sevgi senaları yazdım.

---

⁶²² Bkz. dipnot 605.

Dualarım dostlara hediyeler olur, onlara bolca dua olur.

3.

Hız. Mevlâna'mızın semasında hazır bulunursan sefa bulursun.

Emîrî! Dinle neyden nasıl inliyor, ayrılıklardan nasıl şikâyet ediyor?

4.

Mevlâna hazretlerimizin sema'ını, yaparsan sefa bulursun.

Emîrî cananın aşk müridi ol, cananın kulağıyla neyden nidayı dinle!

5.

Mevlâna'mızın kabrine dua et, sefa bulmak için sema et!

Emîrî evliyaların müridi olmuş, din yoluna azmeder.

6.

Mevlana Hazretlerimizin sema'ını, sefa bulmak için icra et!

Emîrî neyden birkaç inilti dinle, ayrılıklardan nida eder.

7.

Emîrî dualar hediye eder, onun miktarı hediyeler değerinde olur.

Her yer izzetli ve şerefli ikametgâhın olsun, ben her yerde size dua ederim.

8.

Nitekim her yerde dar görüşlü akılsız olur, bir kimseye kötü huy bizzat yoksulluktur.

Dindarlık adetlerini bilmez, her yerde köylü köylüdür.

9.

Senin kaşların beni perişan etmiş, başımı eşiğinin toprağına koydum.

Görüşmeyi ertelemek niye? Ertelemekte musibetler vardır sözünü dinle.

10.

Peygamberin iki dostu ve iki damadı, Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali. Ailesi ve sahabeleri tümü temiz soylu oldular, hepsi din yolunda rehber idiler.

11.

Ne güzel senin lütfün bana mutlaktır, gözün cilasası senin hatt-ı muhakkakın⁶²³. Senin adınla şereflenir nitekim sayfalar, senin latif lutfunla ben liyakatli olurum.

12.

Allah'a hamd olsun ki dost talih olmuş, herkes bunda sefa buldu. Sana yüce huzur nasıl menzil olmuş, onun tarihi hayırla öne çıkar.

13.

Herkes şahtan taleptedir; rızık, mal, mevki ve makam isterler. Emîrî tevekkül etmiş, bundan mutluyum; çünkü rızık Allah'tandır.

14.

Böyle makam ve mevkinin esiri değilim, dostun yolunda kaybolmam. Emîrî isteyerek terk etmiş, bana rızık ulaşır; çünkü rızık Allah'tandır.

15.

Cananın güzelliği gönlümü çalmış, bana aşkından mutluluk olmuş. Allah'a şükür ki güçsüz düşmedim, bana bu yolda klavuz göstermiş.

16.

Dünyanın talihini istesen ne olur? İstersen Hakk'ın rızasını iste! Nasihat etmem edebi terk etmek değildir, benden iyilik istersen sana yeterli olur.

17.

Burada muratsızsan üzülme, yarın dosttan mutluluk ulaşır.

---

⁶²³ Bkz. dipnot 407.

Peygamber buyurmuş nitekim “fakirlik iftiharımdır”⁶²⁴, Allah’a hamd olsun ki Allah’ın Resulü doğruya iletendir.

18.

Yaşlılık, güçsüzlük zamanı ulaşmış, kendi halimi sevmem.
Güzel hayal imiş, bildim ben onu; geçermiş yıl, gençlik vakti.

2.2.6. Rubailer

1.

Benim için vuslat ümidi yarın olduğundan, ayrılık gönlüme zor gelmiş yazık!
Ey Allah’ım lütuf kapından ümitsiz olmam, Ey Rabbim, bana merhamet et ve beni tek başıma bırakma!

2.

Cihanda kitaptan daha iyi dostum kimdir? Feleğin üzüntü evinde dert ortağım kimdir?
Harften ve dersten dileğim sevgilidir, cananın yüzünün düşüncesi dışında başka işim yoktur.

3.

Bir kimse hoşluk ve güzellikle iyi olmaz, bir kimse iyi huyla değerlidir.
Bir kimse iyi huyla güzel olur, bir kimse kötü huyla ahlaksız.

4.

Kerîm (çok cömert) ve büyük olan Allah’ın dergâhına secde et, “Lâ ted’u meallâhi ilâhen âhar”⁶²⁵
Senin işinin başlangıcı besmele olursa, işin asla kötü gitmez bil!

⁶²⁴ Bkz. dipnot 537.

⁶²⁵ Lâ ted’u meallâhi ilâhen âhar: Allah ile birlikte başka bir ilâha da dua etme, “Sen Allah ile birlikte başka bir ilâha ibadet etme. O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O’nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm yalnızca O’nundur ve kesinlikle O’na döndürüleceksiniz.”, Kur’an-ı Kerîm, 28 Kasas 88; “Öyle ise sakın Allah ile beraber başka bir ilâha yalvarma, sonra azaba uğratılanlardan olursun!”, Kur’an-ı Kerîm, 26 Şuarâ 213.

5.

Kerîm (çok cömert) ve büyük olan Allah'ın zikrini tekrarlarım, gönle küçük büyük şirk ulaşmaz.

Gönlüm onun lütfunun kereminden ümitlidir o kadar, “Lâ ted’u meallâhi ilâhen âhar”⁶²⁶

6.

Sen kendi haline aciz kaldığın her an, “Lâ ted’u meallâhi ilâhen âhar”⁶²⁷

Allah'ın lütufları herkesi kapsar, kimse bizzat Emîrî gibi en muhtaç olmamış.

7.

Ey sevgili senin görmekten mahrum kalan biziz, hicran gamında ağlarsam mazur gör!

Sen bana bir baksan ne olur? Senin yüzünü görmekten mutlu olurum.

8.

Bu insanlar iyi ve kötünün talebinde rakip oldu, gönül bizzat fani şeylerle meşgul olmaktan daralmış.

İyi ve kötünün vesvesesinden arın, iyi insan gönülden bizzat vesveseyi çıkarır.

9.

Yazık ki canan bize asi oldu, o cananın yüzünün aşkı beni ateşe attı.

Benim düşüncem vefa sevgisi olur, o ay yüzlü bize eziyet ve sıkıntı (düşüncesinde) olur.

10.

Benim perişan halim canana arz olunmuş, aşk şarabından mest oluşum dostlara arz olunmuş.

Ayrılık gecesi nasıl ağladığıma bak! Ta eteğime kadar, parçalanmış yakam arz olunmuş.

---

⁶²⁶ Bkz. dipnot 624.

⁶²⁷ Bkz. dipnot 624.

11.

Ey lütuf ve cömertlikte sen kaynak oldun, alçak topraktan herkesi şereflendirdin!
Sen gönlünü bizimle birleştirme, saçmalama! Dilini bizimle kirletme, bulaştırma!

12.

Kadehim muhabbet şarabıyla dolmuş, sevgi ve muhabbetten nitekim muradım ortaya çıkar.

Orada birkaç varak karaladım, feleğin sayfasında adım kalır.

13.

Senin ayrılığından gece gündüz üzüntü duyarım, ben insanoğluyum nasıl dağı çekeyim?

Sen ay yüzlüysen, ben de âşığım, senin ayrılığında ben çok üzüntü çekerim.

14.

Ey Allah'ım Sen insanlardan beni niyazsız et, Sen istek yolunda beni onurlandır.
Beni vefa yolunda Sen sabit kıl, Sana doğru olmayan o yoldan beni geri çevir!

15.

Ey her şeyin cömertliği onun elinde olan, yarını için birikim olarak senden razı olana ne mutlu!

Ben rızanı istemekte yol aldım, Sen benim muradımı ister ver, ister verme!

16.

Ey sevgili gitme, ah okun delip geçsin, her an fakirlerin yoluna bak!
Ayrılık derdinden halim başka türlü oldu, ey şah dilencilerin haline bak!

17.

Dostun kapısından uzağım, candan geçmişim, bu mektubum gönül kanıyla yazılmış.

Ayrılık derdiyle ve üzüntüsüyle ciğer kan oldu, kalem ondan gönül kanına bulanmış.

18.

Ezelden kismet bize böyle düşmüş, kaza kaleminden sıkıntı ve eziyet düşmüş.
Ben dünya malının hissesinden kurtuldum; bak, doğruluk ve mutluluk bana düşmüş.

19.

Gönül suç ve hatalardan dolayı ah çekse de onu her an yapmak uygun olmaz.
Hakk'tan halime lütuf olur, güç ve kuvvet ancak Allah iledir.

20.

Vahdet gönlüme basiret verir, bu insanların çokluğundan yalnızlık güzeldir.
Gençlik işinden bizim için hiçbir ürün yoktur, benim için özgürlük bilgelikle olur.

2.2.7. Müfretler**1.**

Ezel kalemi sayfama lütuf yazısı yazar, başka sefer ona nasıl lütuf yazar.

2.

Peygamber “Mutluluk istersen daima kendi sözüne bağlı kal” dedi.

3.

Müslüman perdedara layık olan herkes, gönül derdine deva bulur.

4.

Senin gamında gül renkli gözyaşım her an belirir, bütün ömrüm boyunca bizzat vuslatı istedim.

5.

Kitabımı eline geçirirsen dua et, İnsana çalıştığından başka bir şey yoktur.

6.

Lütuf ümidiyle imla oldu, yazıdan maksat Hakk'ın rızası olur.

7.

Her an senin devletinin duasını eda ediyorum, mutluluk senin için saygınlık ve yücelik içinde devam etsin.

8.

Senin şerefli zatın nasıl duaya layıktır, mutluluk senin için saygınlık ve yücelik içinde devam etsin.

9.

Bu kitap bana kimseden (hatıra) kalmadı, yine de benden sana yadigâr kaldı.

10.

Bu kitap benden sana (hatıra) kaldı, böylece hayır dua edersin bana.

11.

Zü'l-celalin (büyüklük ve ululuk sahibi) lütfundan cevap geldi, bizim hayır dualarımızı kabul et!

12.

Ey Allah'ım amel divanı siyah olmasın, Ey Allah'ım ömür boş yere harap olmasın!

13.

Bu kitap gönül gamıyla yazılmış, yeminimden ey Allah'ım hitabı ulaşır.

14.

İtibardan tevazuya dönüş hoş olur, her yerde köpekler aşağıda olur.

15.

Gurbetin zahmet yoluna düşmeyen, yakın olan herkes; gurbetin halinin nasıl olduğunu bilmez.

16.

Âşıklar her yerde sıkıntı ve zahmet çekerler, cananın yolunda istek içinde ölürler.

17.

Kimyager sıkıntı ve zahmet çekmiş, aptal harabede taze hurma yemiş.

18.

O kendi mahallesinde yine beni azarladı, Bizim “işittik ve sana itaat ettik” ten başka cevabımız yoktur.

19.

Toprak ya beni gurbete doğru çeker ya nasibe. Ya da beni cananın aşk yurdundan avare etmiş.

20.

Gönül, o kırmızı dudağın hayaliyle elden gitti; ey akıllılar, ne çare, divanım elden gitti.

21.

Gönül gamından hal nasıl diye nasıl söyleyeyim? Mihnet derdinin ateşinden kırmızı renktedir.

22.

Refah içinde yaşama vasıtaları az olmasa da, boyum senin ayrılık gamından iki büklümdür.

23.

Bir kimse için yalan konuşmak kötü huydur, sözü doğru söylemek gerekir.

24.

Cömertlere mutluluk yaraşır, cömertlere cömertlik adet olmuş.

25.

Kaşlarını nakşedince ondan sinem halis oldu, senin ay yüzün bir an kaybolsun istemem.

26.

Âşıklar cananın aşkından konuşurlar, bu vadide genç ve yaşlılar (cananın aşkından) bahsederler.

27.

Hasetçilere haset sıkıntı verdiğinden, nimet ve hazineden nasıl nasip alırlar?

28.

“Essabru miftâhu’l-ferec”⁶²⁸ sözü geldiğinden, başına her ne gelirse “Es-sabru miftâhu’l-ferec.”

29.

Senden bize vuslat sözü nasıl zafer olur, ben düştüğüm bu gamlarda Nuh’un ömrünü bilmiyorum.

30.

Feleğin gamından kurtulmak istersen, kendi ömrünü iyilik yolunda geçir!

---

⁶²⁸ Es-sabru miftâhu’l-ferec: “Sabır kurtuluşun anahtarıdır” (‘Aclûnî, II, 27).

31.

Bu mavi felekte türlü türlü haller görürüm, bu dönen feleğin başı bazen daralır bazen ferahlar.

32.

Cihanda her yerde ister Anadolu ister Belh olsun, sonunda zamanın sakisi sana acı kadeh verir.

33.

Hicran ateşi cehennemden işarettir, böyle hale binlerce eyvah!

34.

Mevla'nın kapısına adım atan herkes, talih yüzüğünü elde etti.

35.

Senin ayrılık elemin gönülde son raddeye ulaştı, bana merhamet et; zira lütuf zamanı oldu.

36.

Hayalin gönlümde mevcuttur, seninle görüşmek asıl amaç olmuş.

37.

Bu evimin kadehinden dünya kadehi göründü, bütün penceresinden gönül açıcı her yöne bak!

38.

Dua için mihraba başını koyan herkesin, Allah gönlünün muradını daha iyi verir.

39.

Senin lütuf vaadinin ümidindeyim, ne zaman bize müjde günü ulaşır.

40.

Ya toprak beni oraya çeker ya da sonunda beni öldürür, ya nasip düşer bana ya da gönülden itaat beni çeker.

41.

Ya nasip beni oraya çeker ya da toprak beni çeker, ya bu feleğin kaza zinciri korkusuzca beni çeker.

42.

Ya toprak beni gurbete çeker ya nasibime, ya sefer yolunun sıkıntısına çeker ya da sevgilime.

43.

Ya toprak beni yola doğru çeker ya da talihe, ya o vadide sıkıntı çeker ya da gurbet.

44.

Ressam o güzel boylunun endamını resmederse, onun endamının salınışını nasıl tam manasıyla çizer?

45.

Gönül gamlarından asla mutlu olmadı, mübarek ölü oldu, nasıl özgür kaldı.

46.

Yüzündeki hattın⁶²⁹ nasıl misk ve amber karışık oldu, Allah'a şükür ki bana yeni bitmiş ot haberi geldi.

47.

Gördüğüm her nazlı salınarak ortaya çıkar, cananın güneş yüzünün sevdası artarak aklıma gelir.

---

⁶²⁹ Bkz. dipnot 480.

48.

Senin mahallenden esen ne hoş bir rüzgâr, bana doğru cennet can kokusu ulaştırır.

49.

Senin gamından incelikler düşünmeyen ya da sevdandan ilgilerini terk etmeyen kimse yoktur.

50.

Cananın aşkının sevdası her an aklıma gelir, her gün aşkta sıkıntım başka olur.

51.

Bir kimse canandan bahsetsin isterim, ondan bana haberler versin isterim.

52.

Toprak son menzil olacağından bana kıymetli ipek gerekmez.

53.

O şuh zalim kanımı dökerse, onun elinden gelen her şey iyi hatta daha iyi olur.

54.

Bu kitap kaldı, ben gelip geçtim; fersiz kalmış göz nasıl görür?

55.

İncinmiş gönül Allah'ın nazargâhı oldu, orada zor husus nasıl saklı olur?

56.

Mevla'nın kapısında niyaz eden herkes, işin sonunda mutlu olur.

57.

Cennet kapısı (kendisine) açılan kimse, her an iyilere arkadaş olur.

58.

Ne güzel yüce ve temiz bağışlayıcı, bana Süphan'ın kapısında tevekkül yeterli.

59.

Herkesin elinde ecel kadehi olur, dostların ölümü yeterli nasihat olur yeterli.

60.

Bu âlemde şefkatli kimse olmaz, aşk gamım bizzat bana yeterli olur yeterli.

61.

Sana çok nasihat ederim dinle! Alçağın elinden cömertlik gelmez.

62.

Ey sevgili bir gece âşıklarla gel, arkadaş ol! Herkesten nazlısın, nazlılık tahtının sultanı ol!

63.

Kararım, gücüm ve aklım benden gitti, senin yolunda akılsız kalmışım.

64.

Cananın aşk derdi gönülde en özel oldu, Yusuf kıssası bana çok açık hüküm oldu.

65.

Düşkün benden dostlara dua sunuldu, sabah akşam can ve gönülden canana sunulur.

66.

Yazımın beyanı halimi açıklamak olur, yazım âleme benden eser kalmış.

67.

O perinin eziyetinden biz haz duyarız, nazlanırsa zevk alırız.

68.

Senin ayrılık gamında mum gibi ağlarım, sehere kadar her an mum gibi yanarım.

69.

Gönlüme ayrılık ateşi ulaşır, ondan bütün âleme rahatlık ulaşır.

70.

Evliyanın sülûkunda şeref görürüm, evliyaların “Lâ tehaf”⁶³⁰ sözünden haberi oldu.

71.

Bu mavi felekte senin aşk gamın dışında bir şeye sahip değilim, bana senin aşk gamından böyle zevk ulaşır.

72.

Hassas insanları ince sözlerle kınama, nitekim şarap kadehi taşla paramparça olur.

73.

Bana gönülden dua edersen senin suçun defterden silinsin.

74.

Bu halin ne olacağını bilmiyorum? Benim için senin ayrılık günün bir yıldır.

75.

Susuzlar için zülâl lütuftur, mal ve mevki bağışından daha iyidir.

76.

Gönlüme yokluk düşüncesi yerleşti, evet dünyayı terk etmek çok zordur.

---

⁶³⁰ Bkz. dipnot 617.

77.

Ezel gününde taksim edilen her şey ona ulaşır, halel gelmez.

78.

Kendi işiyle meşgul olan herkesin, kendi rızkının artması muhtemeldir.

79.

Her çorak arazide sümbül bitmez, o vadide gül nasıl belirir?

80.

Sen çorak arziye sümbül ekme, nasıl sümbül ya da gül çıkar?

81.

Rahman (herkese merhamet eden) ve Rahîm (çokça merhamet eden) olan Allah'ın adıyla, cömertlik ve merhamet lütfunun vasıtası!

82.

Kanaat sermayesi bana sınırsız hazine oldu, bana ondan rızık ulaşmış, ben mutlu
yum.

83.

Kanaat hazinesi benim için dolu mal mülk olmuş, rızkım ondan ulaşmış her an
mutluyum.

84.

Ey ay yüzlü senin cemaline gönül bağlamışım, bize bak ki yaşlanmış, zayıflamış
ve incinmişim.

85.

Senin mutlu talihin muradına ulaşır, seni görmekten bu kadeh parlar.

86.

Gözümden gizli olan kapının kilidini, Rahman (herkese merhamet eden) dışında kimse bilmez.

87.

Gönülde aşk temelini böyle sağlam etmişsin, cihanda perişan halime şefkat gösteren kimseyi görmüyorum.

88.

Bu sözü Emîrî söyledi, Hakk'ın kapısında bu kulun hakkında iyi düşün!

89.

Hakk'ın lütfundan onun ümidi olur, bu sözü çaresiz Emîrî söyledi.

90.

Mevla'nın kapısına alnını koyan herkese, Hakk'ın lütfu yardımcı olur.

91.

Kanaat sermayem sınırsız hazinedir, oraya namert, ham ve tamahkâr kimseler ulaşamaz.

92.

Virane gönlü sen mutlu et, kendi lütfunla beni abad et!

93.

Dostların ayrılığından iki gözüm kan saçan oldu, böylece âlemin sayfasında bu izim kalır.

94.

Ey Allah'ım bitirişim iyi olur, Allah dışında hepsi yokluk her şey yokluk.

95.

Efendiye selam olsun, benim talimim olmuş, Allah’a siz iman edesiniz diye müjdeleyici ve korkutucu olarak.

96.

Gönlü kendi kınamanla yorma, kırılmış kadeh ne işe yarar?

97.

Sitem oku canıma ulaşmış, senin gam yükünden ayak eğilmiş.

98.

Sen yolundaki herkese şefkat göster, boşa gitmez mükafat Allah’tandır.

99.

Sevgilinin olmadığı bir yerde, yaşamak uygun olmaz.

100.

Bu âlemde mutluluk istersen, sen zalim olup bir kimseye cefa etme!

101.

Ey Allah’ım güzellik mazharı sensin, Emîrî kuluna bir bakış at!

SONUÇ

Emîrî Türkçe, Farsça ve Arapça olmak üzere üç dilde dini ve tasavvufi şiirler söylemiş; şiirlerinde bolca ayet ve hadislere telmihte bulunmuş; hatta ıktibaslar yapmıştır. Şair Türkçe ve Farsça şiirlerinde her iki dili son derece güzel kullanmış; ancak mısra ve beyitlerden oluşan Arapça şiirlerinde ise, o kadar başarılı olamamıştır. Her ne kadar şiirlerinde yer yer tekrarlarlara gitse de sade ve akıcı bir dil kullanmıştır. Şiirlerini aruz vezniyle yazmış ve hemen hemen bütün aruz bahirlerine yer vermiştir; birkaç yer dışında vezin ve kafiye kusuru yapmamıştır.

Sûfî bir şair olan Emîrî şiirlerinde, dünyaya bağlanmama, bütün dünyevi istek ve arzulardan arınma, kalpte Allah sevgisinden başka bir şeye yer vermeme gibi konuları işlemiştir. Özellikle Mevlâna'nın etkisinde kalmış; Şems-i Tebrîzî, Abdurrahman Câmî, Feridü'd-dîn Attâr, Hâcû-yi Kirmânî ve Kemâl-i Hucendî gibi Fars edebiyatının sûfî şairlerini de örnek almıştır. Şiirlerinde bu etki bazen Mesnevi'nin bazı beyitlerine tazminle bazen Mevlâna ve onunla özdeşleşen neye sık sık değinme bazen de Mevlâna'nın ismine yer verme şeklinde açıkça görülmektedir. Ayrıca Şems-i Tebrîzî'ye nisbet edilen; ancak aidiyeti kesin olmayan *Mergûbu'l-kulûb* ve Mevlâna'ya ait olduğunu ileri sürülen *Heft Vadi* adlı tasavvufî eserleri manzum olarak Türkçeye çevirmiştir.

Şair büyük ihtimalle hattattır da. Çünkü şiirlerinde hat sanatında kullanılan hatt-ı gubârî, hatt-ı reyhânî, hatt-ı muhakkak gibi yazı türlerine özellikle benzetme yaparken yer yer değinmiştir.

Bu çalışmada tezkirelerde ve diğer kaynaklarda hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan Emîrî mahlaslı Mehmed b. Musa Paşa tanıtılmış ve hacimli ve değerli eseri Türk ve Fars edebiyatlarına kazandırılmıştır. Ayrıca tarihi kaynaklarda Candaroğulları beyliğinin şeceresi verilirken, beyliğin son beyi olan Sorh Ahmed'in Mirzâ Mehmed ve Musa Paşa adlı iki oğlundan Mirzâ Mehmed'den devam ettiği yazılsa da aslında Musa Paşa'nın oğlu olan Emîrî mahlaslı Mehmed b. Musa Paşa'dan da devam ettiği anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Acar, Elmas-Bayoğlu, Servet-Can, Ali-Durmaz, Ahmet vd., *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu*, Ankara 1984.
- ‘Aclûnî, İsmâil b. Muhammed, *Keşfu’l-hafâ*, (Tsh. Ahmed elKallâş), Beyrut 1996, I-II.
- Âşık Çelebî, *Meşâ’irü’ş-şu‘ara*, (Haz. Filiz Kılıç), İstanbul 2010, I-II.
- Attâr, Feridü’d-dîn, *Mantıku’t-tayr* (Çev. Mustafa Çiçekler), İstanbul 2006.
- Ateş, Ahmed-Tarzî, Abdülvehhâb, *Farsça Grameri*, İstanbul 1982.
- Aydın, Dünder, *Erzurum Beylerbeyliği ve Teşkilatı*, Ankara 1998.
- Aytaş, Gıyasettin-Yılmaz, Hacı, *Arnavutluk Devlet Arşivleri Osmanlı Yazmalar Kataloğu*, Ankara 2001.
- Banarlı, Nihad Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1998, I-II.
- Buhârî, Ebû ‘Abdullah b. Muhammed b. İsmâ‘îl, *Saḥîḥu’l-Buhârî*, Beyrut 1990, I-V.
- Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1333 hş., I-III.
- Cebecioğlu, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul 2004.
- Çiçekler, Mustafa, *Osmanlılar Döneminde Farsça Şiir Söyleyen Şairlerin Eserlerinin Yazmaları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1989.
- Çobanoğlu, Ahmet Vefa, “Osmanlılar (Mimari Dönemler)”, *DİA*, İstanbul 2007, XXXIII, 580-589.
- Değirmençay, Veyis, *Farsça Edatlar ve Bağlaçlar Sözlüğü*, Erzurum 2003.
- ....., *Fünûn-i Belâğat ve Sınâât-ı Edebî*, Erzurum 2006.
- Değirmençay, *Farsça Şiir Söyleyen Osmanlı Şairleri*, Erzurum 2013.
- Dihḥudâ, ‘Alî Ekber, *Lugatnâme*, Tahran 1337 hş., I-L.
- Divan-ı Emîrî*, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Bölümü 3780 Numaralı Yazma.
- Divan-ı Emîrî*, Ankara Milli Kütüphane A 85 Numaralı Yazma.
- Doğan, Muhammed Nur, *Bâkî*, İstanbul 1988.

- Emecen, Feridun “Osmanlılar (Siyasi Tarih)”, *DİA*, İstanbul 2007, XXXIII, 487-496.
- Eminoğlu, Mehmet, *Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu*, Konya 1997, I-II.
- Enveri, Hasan, *Ferheng-i Kinâyât-i Sohen*, Tahran 1383 hş., I-II.
- Finkel, Caroline, *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı*, (Çev. Zülâl Kılıç), İstanbul 2007.
- Gelibolulu Mustafa Ali, *Künhü'l-Ahbâr*, (Haz. Mustafa İsen), Ankara 1994.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Mevlana Müzesi Yazmalar Kataloğu*, Ankara 1971, I-II; Ankara 1972, III.; Ankara 1994, IV.
- ....., *Mevlana Müzesi Abdülbaki Gölpınarlı Kütüphanesi Yazma Kitaplar Kataloğu*, Ankara 2003.
- Hacı M. Zihni Efendi , *Meşâhîru'n-Nisâ*, İstanbul 1982, I-II.
- Hammer, J. Von, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, (Çev. Mustafa Gencer, Dünder Alikılıç, Abdüllatif Armağan, İrfan Bülbül), İstanbul 2007, I-II.
- İpekten, Haluk-İsen, Mustafa- Toparlı, Recep-Okçu, Naci-Karabey, Turgut, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara 1988.
- Jorga, Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, (Çev. Nilüfer Epçeli), İstanbul 2005.
- Kanar, Mehmet, *Farsça Türkçe Sözlük*, İstanbul 2010, I-V.
- Karabulut, Ali Rıza, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesindeki Yazmalar Kataloğu*, Ankara 1995, I-II.
- Karahan, Abdülkadir, *Figânî ve Divançesi*, İstanbul 1966.
- Karatay, Halit, *Hattat Divân Şairleri*, Ankara 2008.
- Kâşânî, Abdürrezzak, *Tasavvuf Sözlüğü*, (Çev. Ekrem Demirli), İstanbul 2004.
- Kemalpaşazâde, *Yusuf u Züleyha* (Haz. Mustafa Demirel), Ankara 1983.
- Kemikli, Bilal-Eroğlu, Süleyman, *Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi*, Bursa 2011
- Kınalızâde Hasan Çelebî, *Tezkiretü's-şuarâ*, (Haz. İbrahim Kutluk), Ankara 1989, I-II.
- Konukçu, Enver, *Selçuklulardan Cumhuriyete Erzurum*, Ankara 1992.

- Kurnaz, Cemal, *Muhteşem Yüzyıl Edebiyatı*, Ankara 2011.
- Kurt, Günay, *Acâibü'l-mahlukât*, İstanbul 2010.
- Küçük, Sabahattin, *Bâkî Divanı*, Ankara 1994.
- Küçükdağ, Yusuf, *Vezir-i Âzam Pîrî Mehmed Paşa*, Konya 1994.
- Külekcî, Numan, *Açıklamalar Ve Örneklerle Edebi Sanatlar*, Ankara 1995.
- Latîfî, *Tezkiretü'ş-şuarâ ve Tabsiratü'n-nuzamâ*, (Haz. Rıdvan Canım), Ankara 2000.
- Macit, Muhsin, "İlk Klasik Dönem (Tarihî, sosyo-kültürel bağlam)", *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 2006, II, 21-29.
- ....., "İlk Klasik Dönem (Şiir)", *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 2006, II, 29-55.
- Mevlâna, *Mesnevi*, (Çev. Derya Örs-Hicabi Kırlangıç), İstanbul 2007, I-V.
- Münzevî, Ahmed, *Fihrist-i Nüshêhâ-yi Hattî-yi Fârsî*, Tahran 1349 hş., I-VI.
- Örs, Derya- Tuzcu, Kemal, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yazmalar Kataloğu*, Ankara 2006.
- Özege, M. Seyfettin, *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*, İstanbul 1971, I-V.
- Öztuna, Yılmaz, *Devletler ve Hanedanlar*, Ankara 1969, I-V.
- Pala, İskender, "Osmanlılar (Edebiyat)", *DİA*, İstanbul 2007, XXXIII, 556-558.
- ....., *Divan Şiiri Sözlüğü*, İstanbul 2011.
- Peçevi İbrahim Efendi, *Peçevi Tarihi*, (Haz. Bekir Sıtkı Dal), Ankara 1992, I-II.
- Şahinoğlu, M. Nazif, *Farsça Grameri Sarf ve Nahiv*, İstanbul 1997.
- Sefercioğlu, M. Nejat, *Nev'î Divanı'nın Tahlili*, Ankara 2001.
- Sehî Bey, *Heşt-Behişt*, (Haz. Mustafa İsen), Ankara 1998.
- Serin, Muhiddin, *Hat Sanatımız*, İstanbul 1982.
- Shaw, Stanford J., *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye* (Çev. Mehmet Harmancı), İstanbul 2004.
- Sîmâdâd, *Ferheng-i Istilâhât-i Edebî*, Tahran 1378 hş.
- Süreyyâ, Mehmed, *Sicill-i Osmanî*, İstanbul 1308 hş., I-IV.

Süyûtî, Celâluddîn ‘Abdurrahman b. Ebî Bekr, *Târihü’l-hûlefâ*, Beyrut ts.

Şemîsâ, Sîrûs, *Ferheng-i İşârât*, Tahran 1386 hş., I-II.

....., *Ferheng-i Telmîhât*, Tahran 1386 hş.

Şems-i Tebrizî, *Mergûbu’l-kulûb*, Kitaphâne-i Merkezî-i Dânişgâh-i Tahran, 8004 Numaralı Yazma.

Şems-i Kays-i Râzî, *el-Mu‘cem fî Me‘âyîr-i Eş‘âri’l-Acem*, Tahran 1373 hş.

Şentürk, Ahmet Atilla- Kartal, Ahmet, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 2005.

Tarlan, Ali Nihat, *Hayâlî Divanı*, Ankara 1992.

Tuman, Mehmet Nâil, *Tuhfe-i Nâilî*, (Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), Ankara 2001, I-II.

Uludağ, Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 2002.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Ankara 1969.

....., *Osmanlı Tarihi*, I-VIII, Ankara 1988.

Üsküplü İshâk Çelebi, *Dîvan*, (Haz. Mehmed Çavuşoğlu-M. Ali Tanyeri), İstanbul 1989.

Yaman, Talat Mümtaz, *Kastamonu Tarihi*, I-II, Kastamonu 1935.

Yardım, Ali, *İzmir Milli Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu*, I-IV, İzmir 1994.

Yazır, Mahmud Bedreddin, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, Ankara 1981.

Yıldırım, Nimet, *Farsça Cümle Bilgisi*, İstanbul 2005.

....., *Fars Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul 2008.

....., *Farsça Dilbilgisi*, İstanbul 2010.

....., *Fars Edebiyatında Kaynakbilim*, İstanbul 2012.

Yıldız, Hakkı Dursun, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, I-XIV, İstanbul 1986.

Yücel, Yaşar, *Muhteşem Türk Kanuni ile Kırk Altı Yıl*, Ankara 1991.

DİZİN

- Abdi Menaf (Hz. Muhammed'in soyu), 168
 Abdullah (Figânî'nin babası), 10
 Abdullah (Hz. Muhammed'in babası), 158
 Abdullah (Hz. Ebu Bekir), 162
 Abdulmuttalib (Hz. Muhammed'in dedesi), 158
 Abdurrahman Câmî, 161
 Abdurrahman Mülcem, 160
 Adanalı Tanburî Şehzade Mustafa Çelebi, 6
 Âdil Bey, 21, 25, 26, 31
 Âgehî, 8, 11
 Ahdî, 13
 Âhî, 7, 8, 12
 Ahmed (Hz. Muhammed), 158, 159, 166, 179
 Ahmet Paşa (vezir), 22
 Ahûr Emirîzâde Emirî Efendi, 17
 Akdeniz, 1, 2, 3
 Akhilleus, 164
 Akkoyunlu devleti, 25, 26, 28
 Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan, 28
 Alâeddin Keykubat (Anadolu Selçuklu sultanı), 24
 Ali (Candaroğlu Yakup'un oğlu), 30
 Ali (Ali b. Ebu Talib), 32, 33, 35, 36, 104, 105, 159, 160, 163, 259, 369
 Ali b. Ebu Talib, 159
 Ali Şîr Nevâî, 11
 Alî (şair), 6
 Alman seferi, 1
 Alp Arslan (Candaroğlu beyi), 21, 23, 24, 31
 Amasya, 2, 21, 22
 Amasya anlaşması, 2
 Amasyalı Müeyyedzâde, 8
 Âmine (Hz. Muhammed'in annesi), 158
 Anadolu, 1, 3, 27, 31, 165, 222, 377
 Ankara Milli Kütüphane, 17, 52
 Ankara savaşı, 27
 Aramatyalı (Arimethealı) Yusuf, 164
 Arap Esed Paşa Türbesi, 17
 Ârifî, 12
 Ârifî Fethullah Çelebi, 6
 Âsaf (Hz. Süleyman'ın veziri), 169
 Asiye (Firavun'un eşi), 166
 Âşık Çelebi, 13
 Âşknâme, 13, 38, 48
 Atâ, 7, 8
 Atik (Hz. Ebu Bekir), 162
 Atlas okyanusu, 5
 Attâr, 41, 44, 325, 355
 Avrupa, 1
 Avusturya, 4, 5
 Âyîne-i İskender, 164
 Ayşe (Pîrî Mehmed Paşa'nın kızı), 29
 Ayşe (Hz. Ebu Bekir'in kızı), 162
 Ayşe Hubbî Hatun, 11
 Azerbaycan, 4
 Âzerî, 7, 8, 12
 Azrâ (Gazne Padişahının kızı), 169
 Bâg-ı Behişt, 12
 Bağdat, 2, 207
 Bahâristân, 161
 Bakırküresi, 27
 Bâkî, 6, 7, 9, 10, 11
 Barbaros Hayrettin Paşa, 2
 Basra, 2
 Bâyezid (II. Bâyezid), 1, 8, 16, 21, 22, 28, 29
 Bâyezid (Celâleddin Bâyezid), 21, 23, 25, 26, 30, 31
 Bâyezid Paşa camii, 8
 Behiştî, 12
 Bekâr Memî (Hayâlî Bey), 10
 Belgrad, 1
 Belh, 163, 165, 377
 Belkıs (Hz. Süleyman'ın eşi), 169
 Benli Hasan (Âhî), 8
 Beyda (Hz. Osman'ın büyükannesi), 168
 Bîjen, 169
 Bilâl (b. Hamâme b. Rebâh), 102, 161, 192
 Bilâl b. Hamâme b. Rebâh, 161
 Bîsutûn, 162, 163
 Boğdan seferi, 2
 Bolu, 28, 29
 Bornu sultanı Melik İdris, 3
 Bosna, 4
 Bostân-ı Nesâyih, 12

- Bursa, 8,
 Bursalı Rahmî, 12
 Büyük İskender (Makedonya kralı), 161, 164
 Câm, 161
 Câmî, 11, 41, 44, 113, 161, 223
 Câmî-i Rum (Lâmiî), 11
 Candaroğulları, 13, 19, 21, 24, 25, 26, 27, 29, 31, 32, 38
 Cebrail, 163
 Celâleddin Bâyezid (Kötürüm Bâyezid), 26
 Celâlzâde Nişancı Koca Mustafa Çelebi, 5
 Celilî, 8, 12
 Celvetî, 7
 Cem, 35, 161, 201, 212
 Cemâleddîn Aksarâyî, 21
 Cemalî, 12
 Cemşâsp (Cem), 161
 Cemşîd (Cem), 161
 Cemşîdûn (Cem), 161
 Ceneviz, 25
 Cezayir, 3
 Cinânî, 8, 12
 Çaldıran Fetihnâmesi, 6
 Çaldıran seferi, 1, 6, 22
 Çankırı, 27, 28
 Çıldır, 4
 Çin, 327
 Çoban Mustafa Paşa, 29
 Dağıstan, 4
 Dârâ, 98, 161, 162, 164, 182
 Dav, 29
 Davud (peygamber), 169
 Defterdar İskender Çelebi, 10
 Dehbâb-ı Tecnisat, 8
 Devrekânî, 32
 Divan-ı Kebir, 166
 Diyarbakır, 17
 Doğu Anadolu, 1
 Don nehri, 3
 Durak Çelebi (musikişinas), 6
 Döldül (Hz. Ali'nin atı), 104, 160, 200
 Ebtehî (Hz. Muhammed), 159, 189
 Ebû Abdullah (Hz. Osman), 168
 Ebu Amr (Hz. Osman), 168
 Ebû İshâk (İbrahim Ethem), 163
 Ebu Leyla (Hz. Osman), 168
 Ebû Talib (Hz. Muhammed'in amcası), 158, 159
 Edâî, 5
 Edirne, 10, 27
 Edirneli Abdülkerim Efendi, 12
 Edirneli Nazmî, 8
 Edirne Taşlık Medresesi, 8
 Eflanî, 25
 Ehli-i Şirâzî, 11
 Emîr (Mehmed b. Musa Paşa), 19, 38, 39, 44, 57, 171, 176, 179, 192, 195, 209, 220, 234, 245, 248, 258, 268, 279, 280, 292, 295, 298, 313, 335, 337, 351
 Emîr Hâşim, 16
 Emir İsfendiyar (Candaroğlu Beyi), 21
 Emîr Yakup, 25
 Emîrî (Mehmed b. Musa Paşa), 1, 13, 15, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 53, 54, 58, 66, 68, 70, 72, 76, 92, 93, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 348, 349, 350, 352, 353, 354, 355, 356, 357,

358, 361, 364, 367, 368, 369, 371, 383, 384
 Emîrî (Ahûr Emirîzâde Emirî Efendi), 17
 Emîrî (Muhammed), 16
 Emîrî (Seyyid Muhammed Emrullah Emirî Çelebi), 17
 Emîrî/Mîrî (Kâdı Seyyid Yahya Emîrî Efendi), 17
 Emrî, 7
 Erva binti Küreyz b. Rebia b. Habib b. Abdi Şems (Hz. Osman'ın annesi), 168
 Erzincan, 27
 Esedullâh (Hz. Ali), 160
Esrarname, 160
 Eşkaniler, 168
 Ethem (İbrahim), 163, 173, 347
 Eyvân-ı Kısra, 165
 Fahreddin Cürcânî, 11
 Fahreddin Razi, 21
 Fâruk (Hz. Ömer), 104, 168, 200
 Fas, 3
 Fatıma (Hz. Muhammed'in kızı), 160
 Fâtıma binti Esed (Hz. Ali'nin annesi), 159
 Fatih Sultan Mehmed, 28
 Fazlî, 8
 Ferdî, 6, 8
 Ferhad Paşa Antlaşması, 4
Ferhâdnâme, 11
 Ferhat (kuhken), 144, 163, 314
 Feridüddin Attâr, 160
Fetihnâme-i Kal'a-i Zîgetvar, 11
 Fevrî, 6, 8
Fezâil-i cihâd, 9
Fezâil-i Mekke, 9
 Figânî, 7, 10
Fîhi Ma-Fîh, 166
 Filibe, 28
 Firâkî, 8
 Firavun, 166, 167
 Fuzulî, 10, 12
 Galata, 22
 Gazâlî, 6
Gazâtü'n-nebî, 12
 Gelibolu, 11
 Gelibolulu Âlî, 13
 Gence, 4
 Gevher Hatun (Mevlâna'nın eşi), 165

Gevhernâme, 163
 Gıyaseddin Mesud (Selçuklu Sultanı), 24
Gül ü Nevruz, 163
 Gülâbî Bey (musikişinas), 6
Gül-i Sadberg (Hayâlî'nin), 10
Gül-i Sadberg (Bursalı Rahmî'nin), 12
Gülşen-i Envâr, 12
Gülşen-i Şuarâ, 13
Gülşen-i Vahdet, 12
Gülşenü'r-râz, 12
 Gürcistan, 4
 Habeşistan, 5
 Hâcû-yi Kirmânî, 41, 44, 163, 355
Hadîs-i Erba'in, 161
 Hâfız-ı Şîrâzî, 10
 Hakanî, 12
 Halep, 165
 Halid b. Velid, 21, 29
 Ham (Hz. Nuh'un oğlu), 167
 Hamdî (Hamdullah), 12
 Hamdullah Çelebi, 12
 Harem, 175, 193
Hasb-i Hal, 12
 Hâtemî, 6
 Hâtimî (Müeyyedzâde Abdurrahman Çelebi), 6
 Hattab b. Nüfeyl (Hz. Ömer'in babası), 168
 Hanım (Pîrî Mehmed Paşanın kızı), 13, 19, 21, 29
 Hatice (Hz. Muhammed'in eşi), 158
 Hayâlî, 6, 7, 10
 Haydar (Hz. Ali), 104, 160, 163, 200
 Haydar-i kerrâr (Hz. Ali), 200
 Hayretî, 7
Heft Evreng, 161
Heft Peyker, 11
Heft Vadi, 42, 49
 Herkül, 164
Heşt Behişt, 6, 8, 13
 Hızır, 164
 Hızır Bey (Candaroğlu İsfendiyâr Bey'in oğlu), 28
 Hint deniz seferleri, 2
 Hoca Sâdeddin Efendi, 13
 Horasan, 160, 161
 Hubbâ (Ayşe Hubbâ Hatun), 8, 11
Hulviyât, 25

- Hurşîd ü Cemşîd*, 11
 Husrev-i Pervîz (Sasani hükümdarı), 162
 Hüdühüd (Hz. Süleyman'ın kuşu), 169
Hümâ vü Hümâyûn, 163
 Hüsameddin Çelebî, 166
 Hüsameddin Çoban, 24
Hüsn ü Dil, 9
Hüsrev ü Şirin, 9, 12
 Hz. Ebu Bekir, 104, 162
 I. Ferdinand, 1
 I. İbrahim (Candaroğlu beyi), 25
 I. Murad (Osmanlı hükümdarı), 26
 I. Selim (Osmanlı hükümdarı), 1
 I. Süleyman (Candaroğlu beyi), 25, 32
 II. İbrahim (Candaroğlu beyi), 28
 II. Murad (Osmanlı hükümdarı), 28
 II. Selim (Yavuz Sultan Selim), 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 11
 II. Süleyman (Candaroğlu beyi), 26, 27, 32
 II. Bâyezid (Osmanlı hükümdarı), 1, 8, 21, 22, 28, 29
 III. Mehmed (Osmanlı hükümdarı), 11
 III. Murad (Osmanlı hükümdarı), 1, 3, 4, 5, 7, 9, 11, 13, 19, 21, 31, 38, 50, 51, 126, 154
 Irakeyn seferi, 2
 IV. İvan, 3
 İbn-i İsâ-yı Saruhanî, 12
 İbn-i Kemal (Kemalpaşazâde), 6, 8
 İbrâhim b. Edhem b. Mansûr, 163
 İbrahim Ethem, 163
 İdris (peygamber), 167
 İdris-i Bitlisi, 5, 6, 8
 İhvân-ı safâ, 206
İlahiname, 160
İmâdü'l-cihâd, 11
 İmam-ı Haremeyn (Hz. Muhammed), 159, 192
 İnebahtı deniz savaşı, 3
İrâdetnâme, 13, 38, 48
 İran, 4, 8, 10, 11, 161, 164, 168
 İsa (peygamber), 119, 163, 164, 241
 İsfahan, 141, 152, 263, 307, 340
 İsfendiyar Bey (Candaroğlu beyi), 23, 24, 25, 26, 27, 30, 31
 İsfendiyar Çelebi Bey, 24
 İsfendiyâröğulları, 24, 27, 28
 İshak Çelebi, 5, 7, 9
 İskender (Candaroğlu beyi), 26
 İsmail Bey (Candaroğlu beyi), 25, 28
 İstanbul, 9, 10, 11, 16, 22, 53
 İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, 49
İtikâdnâme, 12
 Kâbe, 30, 102, 159, 175, 190, 192, 194, 354
 Kâdı Seyyid Yahya Emîrî Efendi (Emîrî/Mîrî), 17
 Kadızâde Şemseddîn, 9
 Kafkas dağları, 5
 Kahire, 2
 Kalecik, 27
 Kalenderî Şeyhi Baba Ali Mest-i Acemî, 10
 Kanuni (Kanuni Sultan Süleyman), 1, 2, 3, 6, 9, 11
 Kanuni Sultan Süleyman, 1, 2, 5, 10, 22, 29
 Kara Fazlî, 8
 Kara İsa (Candaroğlu beyi), 28
 Karabük, 25
 Karadeniz, 1, 2, 3
 Karaman seferi, 27, 28
 Karamanî Mehmed, 9, 12
 Kars, 4
 Kasapzade Nabî, 6
 Kasım Bey (Candaroğlu beyi), 27, 28
 Kâsımî, 6
 Kastamonu, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32
 Kâtibî-i Nişâbûrî, 8
 Kays (Mecnun), 73, 75, 164, 165
 Kays b. El-Mülevveh (Mecnun), 164, 165
 Kays-ı Âmirî (Mecnun), 73
 Kefe, 26
 Kelîmetullah (Hz. İsa), 163
 Kemâl-i Hucendî, 41, 44, 121, 165
Kemâlnâme, 163
 Kemalpaşazâde (Şemseddîn Ahmed), 7, 8, 12, 13
 Kenân, 170
 Kestelli Muslihüddin Mehmed Efendi, 8
 Keşfî, 5
Keşfü'l-hicâb min-Vechi'l-kitâb, 12
 Keyhusrev, 161

- Kıbrıs, 3
 Kınalızâde Hasan Çelebi, 13
Kırk Hadis Tercümesi, 12
 Kıtîr b. Rahîb (Mısır Azizi), 171
 Kızıl Ahmed Paşa, 28, 29, 31
 Kızıldeniz, 2, 3, 167
 Kirman, 163
 Kisrâ (Nûşirevân), 165, 327
 Konya, 21, 32, 165
 Kosova muharebesi, 27
 Kötürüm Bâyezid (Candaroglu beyi), 26
 Kufe, 160
 Kûhken (Ferhat), 162, 163
 Kursî-yi Cem, 161
 Kuzey Afrika, 3
 Kuzey Kafkasya, 4
Künhü'l-ahbâr, 13, 16
 Lâmiî (Lâmiî Çelebi), 11, 12
 Lâmiî Çelebi, 7
 Larende, 165
 Larendelî Hamdî, 12
 Leyla, 12, 72, 73, 124, 168, 215, 229, 254, 332
 Leylâ binti Mehdî b. Sadü'l-Âmiriyye, 164
Leyla ile Mecnun, 12
 Leyla ve Mecnun, 73
 Lutfî Paşa, 13
 Macaristan, 1, 4
 Macaristan Krallığı, 1
 Mahmud (Lâmiî), 11
 Mahmud (Çobanoğullarından), 24, 25
 Mahmud (Âdil beyin oğlu), 26
 Mahmud Bey (II. İbrahim'in oğlu), 25, 28
Mahzenü'l-esrâr, 53
 Makedonya kralı II. Filip, 164
 Malkara, 11
 Mansur, 11
Mantıku't-tayr, 42, 44, 160, 325
 Meâlî, 7
Meâlimü'l-yakin, 9
Mecâlis-i Seb'a, 166
 Mecnun (Kays b. El-Mülevveh), 12, 46, 63, 72, 96, 106, 113, 115, 118, 119, 120, 123, 124, 127, 132, 133, 138, 140, 143, 145, 148, 149, 152, 154, 164, 165, 205, 215, 229, 232, 236, 241, 243, 253, 254, 262, 263, 278, 284, 298, 304, 310, 311, 317, 321, 328, 332, 339, 340, 347
 Medine, 102, 160, 168, 192, 194
 Medyen, 166
 Mehmed (III. Murad'ın oğlu), 4
 Mehmed (Hayâlî), 10
 Mehmed (Mehmed b. Musa Paşa), 19, 23, 29
 Mehmed b. Musa Paşa (Emîrî), 13, 15, 19
 Mehmed Çelebi (Yıldırım Bâyezid'in oğlu), 27
 Mekalî, 6
 Mekke, 158, 160, 162, 168, 189, 192, 266
Mektûbât, 166
Menâkıb-i İmam Gazâlî, 11
 Mercidabık, 1
 Merdümî, 12
Mergûbu'l-kulûb, 41, 48, 49
 Meryem, 163
 Mescid-i Aksa, 158
 Mescid-i Haram, 158
 Mesîh (Hz. İsa), 163
Mesnevi, 22, 43, 166
Meşâirü's-şuarâ, 13, 16, 17
 Mevlâna, 16, 22, 32, 41, 42, 43, 48, 49, 157, 165, 166, 169, 247, 368
 Mevlâna Emîrî (Mevlâna Seyyid Mahmud), 16
 Mevlâna Hamza, 22
 Mevlana Muhammed (Şems-i Tebrizî), 169
 Mevlâna Seyyid Mahmud, 16
 Mısır, 1, 16, 22, 25, 73, 75, 166, 167, 170, 171, 249
 Mihrî Hatun, 11
 Mimar Sinan, 13
 Mirek Çelebi, 6
 Mohaç zaferi, 1
 Molla Câmi, 11
 Mora, 28
 Moskova prensliği, 3
 Muhammed (peygamber), 33, 34, 35, 93, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 156, 158, 159, 160, 162, 166, 168, 169, 199, 200, 266, 353, 360

- Muhibbî (Kanuni Sultan Süleyman), 6, 12
 Muhtârî, 16
Muhtârname, 160
 Muhyî, 5
 Murad Bey (İsfendiyâr beyin oğlu), 28
 Muradî (III. Murad), 7
 Murtaza (Hz. Ali), 35, 36, 126, 160, 200, 259
 Musa (Kızıl Ahmed'in oğlu), 21, 23, 29, 31
 Musa (peygamber), 148, 166, 167, 327
 Musa Çelebi (Yıldırım Bâyezid'in oğlu), 27
 Musa Paşa (Mehmed b. Musa Paşa), 13, 19, 29, 31
Musibetname, 160
 Mustafa (Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu), 10
 Mustafa (Hz. Muhammed), 20, 33, 35, 36, 72, 158, 159, 166, 172, 189, 197, 200, 347, 356, 367
 Mustafa Paşa (vezir), 22, 29
 Muzafferüddin Yavlak Aslan, 24, 25
 Müeyyedzâde Abdurrahman Çelebi, 6
Münâzara-i Şems ü Sehâb, 163
 Mürre b. Kâ'b, 162
 Nahcivan seferi, 2, 9
Nakş-ı Hayâl, 12
 Nakşî şeyhi Emir Ahmet Buharî, 11
 Necâtî, 10
Nefehâtü 'l-üns, 161
Netâyicü 'l-fünûn, 12
 Nev'î, 8, 11, 12
Nevâ-yı Uşşâk, 12
 Nigârî, 6, 8
Nigâristan, 8
 Nihânî (musikişinas), 6
 Nil, 166, 193
 Nişabur, 160
 Nizâmî, 11, 53
 Nuh (peygamber), 167, 376
 Nuh Tufanı, 167
 Nurbanu (III. Murad'ın annesi), 3
 Nureddîn (Candaroğlubeyi), 21, 23, 24, 31
 Nûşirevân (Kisrâ), 165
 Orhan Bey (II. İbrahim'in oğlu), 28
 Orta Afrika, 3
 Osman (Osman b. Affân), 104, 126, 168, 200, 369
 Osman b. Affân, 160, 168
 Osmanlı Devleti, 1, 2, 3, 4, 5, 13, 26, 27, 28, 31, 38, 387
 Otlukbeli savaşı, 28
 Ömer (Ömer b. Hattab), 104, 126, 163, 168, 200, 369
 Ömer b. Hattab (Hz. Ömer), 168
 Özdemiroğlu Osman Paşa, 4
Pendname, 17
 Pers imparatorluğu, 164
 Pîrî Mehmed Paşa, 13, 19, 21, 22, 29, 38, Piyale Paşa, 11
 Portekiz, 3
 Preveze deniz zaferi, 2
 Ramazan (Figânî'nin babası), 10
Ravzatü 'l-envâr, 163
Ravzatü 't-tevhîd, 12
 Remzî (Pîrî Mehmed Paşa), 22
 Resul-i Sakaleyn (Hz. Muhammed), 192
 Ridaniye seferi, 1
 Rif'atî, 7
Risâle-i Mûsikî, 161
Risâle-i Seb 'u 'l-mesânî, 163
Risâle-i Terceme-i Kelimât-ı Kudsiyye, 161
Risâletü 'l-bâdiye, 163
Riyâzü 'l-cinân, 12
 Rodos, 1
Rubâiyât, 166
 Rûdâbe (Rüstem'in annesi), 168
 Ruhî Çelebi, 13
 Ruhü'l-Kudüs (Hz. İsa), 163
 Rukiyye (Hz. Muhammed'in kızı), 168
 Ruşenek (Dârâ'nın kızı), 161
 Rükneddin Keyûmers (Gıyaseddin Mesud), 24
 Rüstem (Zâl'ın oğlu), 168, 169, 365
 Sadrazam İbrahim Paşa, 10
 Sadrazam Semiz Ali Paşa, 9
 Safeviler, 1, 2, 4
 Safiye Sultan, 3
 Safranbolu, 25
 Salih Çelebi, 12
 Sam (Hz. Nuh'un oğlu), 167
 Sâmi, 6, 8

- Samsun, 27
 Sarı Ramî, 6
 Sasani imparatorluğu, 165
 Sedd-i İskender, 164
 Sehî Bey, 13
 Selahaddin Zerkûb, 166
Selim Şâh-nâmesi, 5
 Selimî (Yavuz Sultan Selim), 5, 6
 Selimiye camii, 13
Selimnâme, 5, 9
 Serez, 9
 Seyyid Abdullah, 16
 Seyyid Muhammed Emrullah Emîrî
 Çelebi, 17
 Seyyid Muhammed es-Suûdî, 49
 Sıddık (Hz. Ebu Bekir), 36, 162, 259
Sicill-i Osmanî, 16
 Silivri, 22
 Simurg, 168
 Sinan Paşa, 2
 Sinop, 21, 24, 25, 26, 27, 28
 Siroz, 22
 Sofya, 22
 Sokullu Mehmed Paşa, 2, 3, 4
 Sorh Ahmed, 19, 21, 23, 28
 Suriye, 1, 2
 Sûriyye, 10
 Sücûdî, 5
 Süheylî, 5
 Süleyman (peygamber), 60, 121, 133,
 145, 169, 246, 281, 292, 319
 Süleyman Paşa, 26
 Süleymaniye camii, 13
 Şâdrevân-i Cem, 161
 Şah Mehmed, 10
 Şah-ı Merdân (Hz. Ali), 160
 Şâhidî, 7, 12
*Şakaiku'n-nu'mâniyye fî Ulemâi'd-
 devleti'l-Osmâniyye*, 13
 Şam, 9, 22, 31, 161, 163, 165
 Şeğâd, 169
 Şehrizar, 4
Şem' ü Pervâne, 11
 Şems (Şemsî Ahmed Paşa), 30
 Şems (Şems-i Tebrîzî), 41, 165
 Şemseddîn (Şems-i Tebrîzî), 43, 169,
 247
 Şemseddîn (Şemseddîn Yaman Candar),
 21, 30
 Şemseddîn Ahmed(Kemalpaşazâde), 8
 Şemseddîn Yaman Candar (Candaroglu
 beyi), 24, 25, 31
 Şemsî Ahmed Paşa, 12, 31
 Şemsi Paşa (Şemsî Ahmed Paşa), 30, 31
 Şems-i Tebrîzî, 14, 41, 43, 48, 49, 165,
 169
Şerh-i Safî, 12
Şerhü'l-esmâ'i'l-hüsna, 12
 Şeyh Bedreddin, 27
 Şeyh Cemâl-i Halvetî, 21
 Şeyhülislam Hoca Sadeddîn Efendi, 5
 Şiraz, 163, 263
 Şirin, 162
 Şirvan, 4
 Şuayb (peygamber), 166
Şurûtü's-salât Tercümesi, 12
 Şükrî-i Bitlisi, 5
Tabakâtü'l-memâlik, 13
 Tâc-ı Kısra, 165
 Tâc-ı Nûşirevân, 165
 Tacizâde Cafer Çelebi, 6
Tâcü't-tevârih, 13
 Tâhâ, 103, 159, 196
 Taht-ı Cemşîd, 161
 Tâk-ı Kısra, 165
 Talmus (Çin hakani), 169
 Taşköprizâde Ebulhayr İsâmeddin
 Ahmed, 13
 Taşlıcalı Yahya Bey, 6, 8
 Tebriz, 2, 4, 5, 165, 169
Tercüme-i Hadis-i Erbaîn, 12
Tevârih-i Âl-i Osman, 8, 13
Tezkiretü'l-Evliya, 160
Tezkiretü's-şuarâ, 13, 16
*Tezkiretü's-şuarâ ve Tabsiratü'n-
 nuzamâ*, 13, 16
 Tiflis, 4
 Timur, 27
 Tokatlı Molla Lutfî, 8
 Tosya, 28
 Trablusgarp, 3
 Trabzon, 10, 28
Tuhfetü'l-İslâm, 12
Tuhfetü'l-uşşâk, 8, 12
 Tuna nehri, 5

- Tunus, 3
 Tûr dağı, 166
 Ulu Arif Çelebi, 32
 Unsurî, 11
 Uşşâkî, 7
 Ümeyyeoğulları, 168
 Ümmü Gülsüm (Hz. Muhammed'in kızı), 168
 Vâmık, 11, 169, 170
Vâmık u Azrâ, 11
 Vâmık ve Azrâ, 169
 Van Gölü, 28
 Vardar Yenicesi, 10, 11
 Venedik, 4, 25
Veys ü Râmin, 11
Vikaye, 30
 Viyana kuşatması, 1
 Volga nehri, 3
 Yafes (Hz. Nuh'un oğlu), 167
 Yahya (Nev'î), 11, 17
 Yakup (Candaroğlu beyi), 21, 23, 25, 31
 Yakup (peygamber), 732, 170
 Yakup Bey (Candaroğlu beyi Yakup), 25, 26, 28
 Yâsin (Hz. Muhammed), 103, 159, 196
 Yavuz (Yavuz Sultan Selim), 5, 6, 8
 Yavuz Sultan Selim, 1, 2, 5, 6, 8, 9, 21, 22, 29
 Yemen, 2
 Yenişehir, 28
 Yıldırım Bâyezid, 27, 30, 31
 Yunus Paşa, 22
 Yusuf (peygamber), 72, 73, 110, 123, 138, 152, 170, 171, 183, 217, 251, 297, 325, 340, 380
 Yusuf Bey (II. İbrahim'in oğlu), 28
Yusuf u Zelihâ (Kemalpaşazâde'nin), 8, 12
Yusuf u Zelihâ (Taşlıcalı Yahya'nın), 12
Yusuf u Züleyha, 12, 73
 Zaîfî, 12
 Zâl (Rüstem'in babası), 168
 Zembilli Ali Efendi, 6
 Zeydiyye hanedanlığı, 2
 Zeynep Hatun, 11
 Zü'n-nureyn (Hz. Osman), 36, 104, 168, 200, 259
 Züleyla, 73, 170

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Yasemin YAYLALI
Doğum Yeri ve Tarihi	Ankara 20.02.1979
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce, Farsça
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü
İletişim	
E-Posta Adresi	yasemin_yaylali@hotmail.com
Tarih	2013

دیوان امیری

غزلیات

فی توحید باری تعالی^۱

۱

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

- İ16b   اسم اله آمده چون ابتدا
نقش شود در دلم اسم علیم
قالب جان از کرمش زنده شد
مزرع دل پر شود از شاخ گل
5 طاعت حق هست به ما خود مهم
بار امانت چو رسیده به من
صیقل توحید صفای دلست
باد چنین تا به دم انتها
ذکر خدا داد چو دل را جلا
قدرت حق صحن زمین و سما
هست ازان جمله نشو و نما
عاقب الامر رسد چون فنا
صبر کنم هر چه رسد ابتلا
در طلبش یافت امیری صفا

۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

- یا الهی خیر آور کار ما
دل برین دارد شهادت دایما
10 عالم و علام و ستار العیوب
می شمارم جرمها را من به دل
نشئه ای^۲ از عشق می خواهد امیر
نیک گردان عاقبت اذکار ما
هست اله واحد اقرار ما
در خطا و جرمها غفار ما
از ندامت بود استغفار ما
آید از سوز درون اشعار ما

^۱ این جمله در اصل نیست.^۲ نشئه ای: در اصل نشئه.

فاعلاتن فعلاتن فعلن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف)

İ17a

پیش از آن دم که شود خاک سیه این تن ما
 بهتر آن شد که شود ذکر خدا گفتن ما
 دل ز جام می عشق ازلی مست آمد
 نیست لایق به ره عشق خدا خفتن ما
 تا فتادیم درین منزل پر خوف و خطر
 وادی عشق بود شکر کنم مسکن ما
 مجلس عشق جوانی گذران خواهد بود
 غیر هنگام حقیقت نبود گلشن ما
 5 وصف ذاتش که تعالی و تقدس گفتم
 ای امیری نبود غیر ثنا احسن ما

فاعلاتن مفاعلن فعلن (بحر خفیف مخبون محذوف)

لعلیل البلاء منه شفا	ذکر نامت دهد مرا چو جلا
حسبی الله وحده و کفی	دل معاون نخواهد اندر عشق
خیر باشد نوشتن من به قفا	هست امیدم ز درگه معبود
تا به کی گویم از غمش اسفا	وصل جانان بود مرادم و بس
غفر الله ذنبنا و عفا	10 جرم امیری ز بندگان آید

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

کس کجا گوید ترا چون و چرا	ربنا اغفر لنا و ارحم لنا
در دم رفتن تو القا کن به من	از زبان من بر آید ربنا
یا اله العالمین معطی تویی	خیر گردان عاقبت اعمال ما
گم مکن راهم درین وادی غم	مصطفی باشد الهی رهنما
5 کن ثنا دایم امیری با نیاز	از زبان جمله شیء آید ثنا

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

İ17b

زادن و مردن برای شان ماست
 ذات سبحانی ازین حالت جداست
 صنع حق در هر ورق ظاهر شده
 فانظروا فی قدرت المولی نداست
 خوش بود گفتن ز توحید خدا
 شکر الله گفتنم شیرین اداست
 نشئه ای از عشق ما را در رسان
 راه عشق دوست را جانم فداست
 10 ای امیری در مقام صبر باش
 هر چه آید آن همه امر خداست

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

همه کس بر در تو رو نهادست   زهی وصفت بصیر بالعباداست
 تویی قادر تعالی و تقدس   دل بیچاره از وصف تو شاداست
 همه سر خفی ظاهر به علمت   کسی کآرد خلوص او بر مرادست
 نماند کس در اینجا جاودانه   همه اسباب دنیا همچو بادست
 5 چو درگاهت پناه بندگانست   امیری بنده هم سر بر نهادست

فاعلاتن مفاعلن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

همه اشیا گواه وحدت ذات   مظهر ذات خود نمود صفات
 کی شود عشق او به دل لمعن   قطره عشق او زهی برکات
 خالق انس و جن و موجودات   اثر قدرتش حیات و ممات
 ذره از قدرتش زمین و سما   نشئه عشق او بود حرکات
 10 کن توکل امیری حاضر باش   از عطای خدا رسد درجات

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

İ18a

ای صفات ذات پاکت قل هو الله احد

در زبان انس و جن وصف تو الله الصمد

مظهر لطف شمایم یا آله العالمین

اقتضای مغفرت را نیست لازم چون صدد

یا الهی عاجز و در مانده ماندم در رهت
 بی کس آشفته ام از لطف خود می کن مدد
 در مقام حیرت افتاده ضعیف و ناتوان
 عاجزان را در تحیر دایما لطفت رسد
 مغفرت می کن امیری بنده را یا ربنا
 بندگان را یا الهی رحمت بیرون ز حد

۱۰

مستفعلن مستفعلن مستفعلن (بحر رجز مثنی سالم)

یارب کرام الکاتبین ما را چه خط خواهد کشید
 این نامه اعمال من از لطف تو آید سفید
 5 این عمر فانی در جهان دائم نمی دارد بقا
 اوقات ما را در رسد گه فصل نو گه روز عید
 ماندم غریب و ناتوان دارم امید از باب تو
 از روز وصلت می رسان یارب به ما خواهم نوید
 خوش بود ما را آمدن بر عالم ملک وجود
 از پرتو عشق ازل ما را صفای نو رسید
 در عالم کون و مکان شرم از گنه دارم بسی
 روی امیری بنده را در روز خشر آور سفید

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع)

صیقل دل شده توحید صفایی دارد	جانم از درد غم عشق دوایی دارد
دوزخ آن را شده لایق که ریایی دارد	دل من در ره جانان که صداقت نمود
چشم از پرتو اجلال جلایی ^۳ دارد	روشنایی دهد آن شوق جمال جانان
در سحرگاهی امیری چو دعایی دارد	گر اجابت برسد شاد بر آن می آیم
شکرالله که چنین حسن ادایی دارد	5 دشمنان رشک برند حالت وجد او را

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنی مخبون مقصور)

İ18b

شکرالله که خداوند کریمست و دود
 نظر قدرتش آمد به دلم عین شهود
 طالع و بخت چنین است بگو صبر آور
 در نظر باش ترا که برآید مسعود
 گاه شادی و گهی غم برسد خاطر را
 در جهان خوش دل و غمگین چنین خواهد بود
 طالب دوست شدم قربت آن می جویم
 نشود در طلبش راه به رویم مسدود
 10 دم بدم آه کشد بنده امیری از غم
 علم الله از آن آه چه بوده مقصود

^۳ جلایی: در اصل جلایی.

۱۳

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع)

دل من در طلب راه معلا باشد	در دلم عشق ازل تا که هویدا باشد
عالم وجد رسد او نشناسد خود را	طالب راه حقیقت که مسما باشد
آرزوی دل من سعی و طواف حرمست	قرب اطراف حرم منزل و مأوی باشد
عشق در دل ز ازل شمع هدایت سوزد	عشق ما را که رسد عالم کبری باشد
5 بگذران فکر دگر خاطره عقبا کن	منزل آخر امیری به تو عقبا باشد

۱۴

فاعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مسدس مخبون مقصور)

پرتو آینه عشق وجود	زان رسد بر دل دیوانه شهود
سر بنه بر در معبود سحر	شد مرا خیر عمل سجده وجود
باش در ذکر خدا دم همدم	نفی اثبات خدا راه نمود
التماس از دگران هست خطا	می دهد رزق مرا چون که ودود
10 ای امیری برسد رزق ترا	این چه قیدست به دل بود نبود

۱۵

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

جان و دل شد غرقه بحر شهود	انت حسبی انت معطی یا ودود	İ19a
شب نمی چون ریختی بر قالبم	آمده پیدا شده جرم وجود	
امر کن جاری شده در کیف کان	هر یکی در نوع خود شکلی نمود	
ناتوانی می رسد آخر به تن	این وجود نازین گویا نبود	
15 بر در سبحان نیاز آرد امیر	از تحیر سر نهاده بر سجود	

فاعلاتن مفاعِلن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

در سر اُپرده فضای وجود   یافت شد جمله نکته ها و شهود
 زلف جانان که دام دلها شد   خلقه زلف بهر دام گشود
 حکم تقدیر آن چنان افتاد   محنت عاشقان چنین فرمود
 طاعت حق بود همین دولت   چیست بهتر مرا ز سجده وجود
 5 در رضا باش در رضا دایم   دوست را کن امیری تو خشنود

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

به دل کرده اثر الله اکبر   بگویم در سحر الله اکبر
 تذکر می کنم نام خدا را   همه در رهگذر الله اکبر
 چنین نقش آمده بر لوحه دل   بخوانم هر نفس الله اکبر
 خدا دانم پناه بندگانست   در آید گر خطر الله اکبر
 10 قلیل اللفظ پر معنی همین است   امیری کن نظر الله اکبر

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

اگرچه ما گنه داریم بسیار   بحمد الله خدا را نام غفار
 ز شوق عشق حق باشیم پر نور   شود هر شب دل غم دیده بیدار
 شفا از لطف تو یابد همه کس   دل آشفته را غم کرد بیمار
 چه غم ما را که مولی هست رحمان   چو کردم دین حق را از دل اقرار
 15 امیری می کند عرض مناجات   نصیب افتاد گفتن چند اشعار

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

مرا جرم و خطا بسیار و بسیار
مقر و معترف بر امر و نهیش
به دست قدرتت یک ذره عالم
هدایت کن مرا در راه رهبر
امیری مغفرت خواهد الهی 5

چه غم ما را که نام دوست ستار
بحمد الله ندارم در دل انکار
ز دیده پرده غفلت تو بردار
نبینم روز محشر دهشت نار
ندامتهای خود را کرد اظهار

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

همه کس بنده تو سلطان هر کس
صفات ذات خود را خود بداند
زهی قادر که اشیا مظهر اوست
مجیب دعوت قاضی حاجات
صفای دل ز تو خواهد امیری 10

خدای عالمین سبحان هر کس
صفاتش ارحم رحمان هر کس
کریم و قادر و حنان هر کس
رسد از لطف تو غفران هر کس
صفای خاطر ویران هر کس İ20a

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

مرا سر خبر اینست مغلق
دلایل قدرت او جمله اشیا
به دستم داد آن قادر قلم را
بر آید جام عشقی لا یزال
همه مصنوع حق شد جمله مخلوق 15

همه کون و مکان از قدرت حق
چنین افتاد این خط محقق
بحمد الله که دارد این قلم شق
شود آن باده با جام مروق
امیری بنده شاهد گشته مطلق

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنیٰ مخبون مقصور)

I20b

پرده بگشا بنما از تنق غیب جمال

سخن از عشق تو رانیم زهی حسن مقال

عالم سر خفیات همه انس و پری

حاجت ما چو بداند بنهم روی سؤال

التجایی همه کس بر در فیاض ازل

ارحم حال همه بنده خدای متعال

گر به عبرت دل آشفته زمان در گزرد

عشرت باغ جهان هست ترا خواب خیال

5 شاد باشیم خدا حال مرا آگاهست

ای امیری برسد لطف از آن چیست ملال

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

صفا دارم من از بوی توکل

کنم عرضه ترا روی توکل

رسان این تشنه را جوی توکل

به ما از چشم ابروی توکل

خوشا معتاد در خوی توکل

مرا منزل شده کوی توکل

الهی قاضی انواع حاجات

نمانم تشنه دل در راه حیرت

رسد کوی قناعت را اشارت

10 بری باش ای امیری از حریصان

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

شکسته خوش بود آینه دل   ز هر یک تا شود دیدار حاصل
 به هر جا بنگرم پیدا نشانش   نشد یک لحظه از دل عشق زایل
 بسوزم هر چه باشد غیر از عشق   دلم بر عشق جانان هست مایل
 مکمل کن تو اسباب طلب را   همیشه جست و جو کن مرد کامل
 شود دل ز آتش عشقم چو خالص   امیری لا تَکون عن عشق غافل

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

İ21a

عشق ما را رهنمون افتاد و الله العظیم
 و هو یهدی من یشاء الی صراط مستقیم
 عاشقان را ذره عشق حقیقی در رسان
 نشئه ای از عشق جانان می دهد حظ نعیم
 کنه ذاتش را بداند خود نمی داند بشر
 حس ما حادث کجا قدرت به ادراک قدیم
 می کند بر بندگان رحمت ز فضل بی کران
 آن کریم و آن عالیم و آن غفور و آن رحیم
 10 در جای خوف مانده ناتوان گشته امیر
 از خدا دارد تمنا تا نسوزاند جحیم

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

در طلب دوست بر آرم قدم	تا نکشم در دو جهان من ندم
طاعت حق گشته غنیمت مرا	منزل من هست چو راه عدم
می طلبم راه هدی دم بدم	صبح و مسا نعره یاهو زدم
جاذبه ای بر دل محزون رسان	اشک مرا تا که بر آرد چو دم
بنده امیری بکند صد نیاز	همچو کمان آمده از غم قدم

5

فاعلاتن مفاعلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

این جهان را خیال می بینم	قدرت ذو الجلال می بینم
دفتر عاشقان که در یابم	قصه های جمال می بینم
حسن جانان بود ز حد بیرون	حسن را در کمال می بینم
سجن مؤمن بود درین دنیا	در جهان صد ملال می بینم
نقطه ای چند امیری بنهاد	این زمان چون مجال می بینم

10

مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ اُخرَب)

İ21b

وصف تو برون از حد من وصف تو چون گویم

بیچون و چرا وصفت در ذات تو چون گویم

دل در طلب وصلت افتاد حزین گشته

هر جا که طلب کردم عاجز شده می جویم

ساقی ز می وحدت جامی که به من داده

در صحن درین عالم من مست می اویم

ترسم چو گنه کارم از حال پریشانم
 با اشک به هر دیده رخساره بخوی شویم
 بیچاره امیری یم افتاده درین غربت
 در آب و هوا اینجا گر دیده چو یک مویم

۲۹

مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ اخرب)

عشقت به ظهور آمد من مرده چرا باشم
 چون فصل ربیع آمد پژمرده چرا باشم
 چون آتش عشق تو افتاد درین وادی
 دل در طلب جانان افسرده چرا باشم
 5 ذکر تو مرا هادی در ره به کجا خفتن
 چون درد دوا باشد آزرده چرا باشم
 آثار جمال تو هر جا گل و سنبلیله
 در بستر پر غفلت پرورده چرا باشم
 آشفته امیری را تو نور یقین آور
 من عاشق دیدارم در پرده چرا باشم

۳۰

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فع لن (بحر رمل مثنیٰ مخبون مقطوع)

یا الهی برسان از کرمات در مانم	اندرین وادی غم مانده چو سر گردانم
من دران عهد و دران فکر و دران پیمانم	تا ازل عهد ترا من که میان بندیدم

داده ام گردن خود هر چه رسد بر سر من   گاه طوفان بلا گاه رسد بارانم
راضییم هر چه رسد قسمت تقدیر ازل   هر چه آید ز قضا و ز قدر خندانم
کس در این منزل پر غم چو نماند باقی   چون امیری درین ملک جهان مهمانم

۳۱

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ سالم)

İ22a

رسیده نشئه عشقش زهی سبحان زهی سلطان

ز جام عشق مست آمد اگر درویش اگر سلطان

5 چه عمان کرامت شد غم عشقش به دل که آمد

مرا امواج در عشقش زهی دریای بی پایان

نظر کن عالم صورت مثال معنوی گشته

چه عبرت بود این اشیا عیان در خطه امکان

سخن در مجلس رندان ادا کردن بود مشکل

نیم بیگانه مجلس به دل آورده ام ایمان

امیری این غم هجران چه بار بی کران آمد

چه تشویش جهان ما را تنم آزردۀ هجران

۳۲

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

10 اگر ما را رسد توفیق ذوالمن   بر آید این دل تاریک روشن
همه بهر عبادت آفریدیم   برای این بدن خدمت معین
هدایت کن الهی در ره من   تویی هادی و مهدی در ره من
مده ره بر دل من ماسوا را   ز دل افکار دیگر جمله بر کن

امیری طالب دیدار می باش تجلی را مهیا کن تو روزن

۳۳

فاعلاتن مفاعلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

وحی حق کل من علیها فان	چون شود رغبتم به ملک جهان
کس نماند درین مکان باقی	طی شود این همه زمین و زمان
دست قدرت قلم که بنهاده	نقش انسان کشیده در اعیان
5 گر امیری رسد به عید وصال	آنچنین عید را شوم قربان
مردۀ راه عشق جانانم	حال من در جهان شود داستان

۳۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

می شود مرشد مرا متن مبین	زان شود حاصل مرا عین الیقین
ظاهر و باطن همه اشیا گواه	خالق الانسان من ماء مهین
قطره از آب رحمت چون رسید	صورت اشیا بر آمد مستبین
10 عالم و علام ستار العیوب	خالق و معبود رب العالمین
ای امیری گر عبرت کن نظر	پر ضیا گشته ز نور حق زمین

۳۵

مفاعلن فاعلاتن مفاعلن فع لن (بحر مجتث مثنی مخبون اصلم ضرب و عروض)

چنین رسیده به خاطر ز حجت برهان	امید دل به ازین چیست اسم حق رحمان
اگرچه عنصر من خاک و باد و هم آبست	زهی بشارت نیکو که علم الانسان
بیا که ما حصل عقل کل که عرفانست	مرا چه عین خیانتست مشرب عرفان
15 مرا که ذرۀ عشق درون به از جاهست	چه قدر ملکات دارا چه حشمت خاقان

بدانکه پرده عزّت ز حس من بیرون امیری می طلبد دوست در زمین و زمان

۳۶

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

رزق هرکس داد رب العالمین در عبادت باش تا آید یقین
 شد صلوة مؤمنین معراج دل در صلوة آور زبان را نستعین
 گاه بیم و گاه رجاء داریم بس حق کند روزی به ما حورا و عین
 5 یحیی الاموات و خلاق جهان خالق الانسان من ماء مهین
 ای امیری غفلت از دل بر فکن می گذارد حیف عمر نازنین

۳۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

I23a

بر زبان آور تو شکر رحمة للعالمین
 بس بود قرآن مرا تحفه هدی للمتقین
 کن اطاعت هرچه فرماید ترا شرع قویم
 شکرالله زان بود احکام خیر الحاکمین
 کرده ام تقصیر چندان شرمها دارم ازان
 من همینم معترف بر قول کنا خاطئین
 10 توبه ام یارب قبول آور ترا دارم نیاز
 گرچه صادر شد گنه گشتم ز قوم نادمین
 سوی پیغمبر روم در روز مخشر یا اله
 می رسان بر من هدایت ذلک الفوز المبین
 روز و شب دارم تمنا ای کریم و ای رحیم
 ربنا افتح قلبنا اذ انت خیر الفاتحین

با گروه عاشقان آور مرا در روز حشر
 وعده‌های لطف تو آمد بقوم عاشقین
 جرم ما را عفو کن انت الکریم المستعان
 کن عنایت تا نیایم با گروه مجرمین
 مغفرت خواه و نیاز آور بنه سر بر زمین
 یاد حق می کن امیری اوست خیر الغا فرین

۳۸

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

خطایی ناید از من یارب آمین	به راه مستقیم آوردم آیین
به دل تسبیح و ذکر دوست تزیین	نباشد از زبانم لحظه خالی
خوش آید در تضرع چشم نمگین	سحر با گریه افتاده نیازم
تضرع در سحر بر داشت غمگین	بباشد غافل اهل دل سحرگاه
شده دفتر همه اوراق نسرین	زهی صانع که قدرت می نماید
همه در کار بودند ماه و پروین	معاش خلق تا پرورده گردد
امیری کرد استغفار چندین	الهی تو قبول آور نیازش

۳۹

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

اغثنی یا غیاث المستغیثین	بترسد از عذاب این جان شیرین
چه خواهد شد مرا احوال آن حین	رسد آخر مرا آن حین رحلت
دل آشفته را مگذار غمگین	الهی قاضی انواع حاجات
شوم ثابت قدم در راه این دین	بر آوردم شهادت یا الاهی
دعای خیر ما را می کن آمین	امیری از تو خواهد لطف و احسان

İ23b

15

فاعلاتن مفاعِلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

اعتمادی الیک یا الله	قُولِ مَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
هرچه دارم بود سریع زوال	چیست مقصود دل ز عزت و جاه
قرب تو بوده در دلم فکرت	کی شود حاصلم به قربت راه
نادم هرچه کرده ام عصیان	دم بدم می کشم ز دل من آه
درس خود را امیری از بر کن	تابه کی در نظر سفید و سیاه

مفاعِلن مفاعِلن مفاعِل (بحر هزج مسدس مقصور)

روا کن حاجتم یارب سحرگاه	برون آید ز خاطر ماسوی الله
ترا نزدیک بودن هست عزت	بگویند در حق من طاب ماثواه
نیاید در دل من فکرت غیر	دل من خود ترا آمد نظرگاه
ازین عالم گذر کردیم و رفتیم	میسر باد ما را قرب درگاه
تو می دانی همه اسرار دل را	امیری بنده هر دم می کشد آه

مفاعِلن مفاعِلن مفاعِل (بحر هزج مسدس مقصور)

گنه کردم بلی من گاه و بی گاه	ندامت در دلم استغفرالله
خدای قادر و رزاق عالم	همه محتاج تو میر و گدا و شاه
کجا پنهان شود اسرار مخفی	همه اسرار دل راهست آگاه
دلیل من شود لطف تو یارب	الهی می نما بر سوی خود راه
امیری دایما می کن توکل	ترا بس بود ذکر حسبی الله

مفاعِلن فَعَلاتِن مفاعِلن فَع لات (بحر مجتث مثنیٰ مقطوع مسبغ)

- İ24b جلاى لوحه جان لا اله الا الله
 ازین رسید غنای همه فقیر و غنی
 گشاده نعمت فضل خدای عز و جل
 جلاى قلب فقیران شعاع مهر منیر
 5 زهی عطا و فضیلت دو کلمه توحید
 نوشته کاتب قدرت به باب خلد برین
 مرا چو عهد ازل بوده می کنم اقرار
 نوای بلبل جان شد مرا بحمد الله
 امیری ورد زین شد ترا چه صبح و چه شام
 مرا چو ورد زبان لا اله الا الله
 مرا که گنج نهان لا اله الا الله
 کلید صفره خوان لا اله الا الله
 صفای پیر جوان لا اله الا الله
 به دل گرفته نشان لا اله الا الله
 کشیده خط عیان لا اله الا الله
 نشان و عهد امان لا اله الا الله
 ندای اهل دلان لا اله الا الله
 رفیق هر دو جهان لا اله الا الله

مفاعِلین مفاعِلین مفاعِلین (بحر هزج مسدس مقصور)

- 10 بگویم روز و شب استغفر الله
 مرا بس بود نامش هست رحمان
 به راه عشق جانان پا نهادم
 گنه کارم الهی مغفرت کن
 به دل یک ذره از عشقت بر آید
 15 فلک خم شد ز هیبت هست در کار
 تو توحید خدا گفتی امیری
 عنایت می کند خواهم که الله
 کنم تکرار ذکرش هر سحرگاه
 توکل هست مارا توشه راه
 ندامت دارم از دل می کشم آه
 نباشد دل اسیر منصب و جاه
 همه فرمان برانند مهر با ماه
 ترا توحید باری گشته همراه

فاعلاتِن مفاعِلن فَعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

- İ25a از قلم نقش شد چو ذکر اله
 نعمت آمد مرا بحمد الله
 روز و شب لا اله الا الله
 روز و شب لا اله الا الله

هیچ باقی نبود غیر پناه	روز و شب لا اله الا الله
نامه من مکن الهی سیاه	روز و شب لا اله الا الله
طاعت خود مکن امیری تباه	روز و شب لا اله الا الله

۴۶

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

بر آید از دل و جان هر سحرگاه	ندای نعره توبوا الی الله
ندامت پیشه صاحب دلانست	خطا و جرم را استغفر الله
الهی ره نما بر وادی عشق	نباشم در هوای نفس گمراه
به دل شوق تو می دارم شب و روز	طریق عشق جانان هست دلخواه
مشو غافل درین ایام فیروز	امیری یاد رحلت کن تو هرگاه

۴۷

فاعلاتن مفاعلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

همه عالم ضیای نور الله	نیست رازق مرا به غیر الله
باقی آن ذات پاک بیچونست	همه فانی به هرچه بود پناه
خالق و مظهر شخوص صور	هست افقر همه گدا و سپاه
قطره ای ز آب رحمتش که رسید	در زمین رنگ و بو گرفته گیاه
شاهدم من الهنا واحد	همه اشیا امیری هست گواه

۴۸

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

زهی صانع که نامش می برم حی	ز امر کن فکان موجود هر شی
تعالی الله جمالش هست مستور	دلم نالان شده در هجر چون نی
شنیدم در ازل عهد وصالش	کی آید وعده وصلت مرا کی
سخن از نور دل تکرار گردد	نگشته نامه هجران من طی

İ25b

15

الهی ره نما بر سوی وصلت   امیری تا نهد راه ترا پی

۴۹

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

الهی ده مرا تو روشنایی   به درگاهت بیابم آشنایی
دل پژمرده را یارب شفاده   همه خسته دلان را ده شفایی
ز تشویش جهان آزاده گردان   ز درد غصه در یابم رهایی
5 جدا افتادم از مأوای دیرین   ز غم نالانم از درد جدایی
حقیقت را رسان راهم الهی   امیری از تو خواهد رهنمایی

۵۰

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز نور حق شده پیدا همه شی   به اسم حق شود این نامه ام طی
جدا افتاده ام از جای اصلی   ز فرقت شد دلم سراخ چون نی
نیاید غل و غش بر لوحه دل   صفای دل مرا حاصل شدن کی
10 نهادم داغ عشقش بر دل و جان   که تا پیدا شود عشق رخ وی
زهی قیوم و خالق انس و جن را   امیری می کند ذکرش زهی حی

۵۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

زهی قیوم و قادر انه حی   ز صنعش آفریده گشته هر شی
ز تقصیر و گنه من شرمسارم   کشم آه ندامت چون دم نی
مقامم در جوار قرب می کن   الهی نامه هجرم شود طی
15 بسوزم ز آتش عشق درونی   دوا افتاد ما را آخر الکی
اگر توفیق باری ره نماید   امیری قرب جانان را برو پی

I26a

۵۲

فاعلاتن مفاعلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

التجایی الیک یا مولای	قلب ما را صفاز نور آرای
دعوی عشق عاشقان دارند	لیس فی رتبة الخلوص سوای
روی ما را سفید کن یارب	روی اخلاص را به ما بنمای
تو نیاز مرا اجابت کن	که نگوید ز غصه هادل وای
5 سر نهاده امیری با اخلاص	جرم او را ز لطف خود بخشای

۵۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

مرا درد زبان الله ربی	شده روشن بیان الله ربی
پناه من ز بیم اسم خدا شد	ز محنت شد امان الله ربی
نصیب آمد به ما از لطف سبحان	نعیم بی کران الله ربی
تعالی شان الله اکبر	به لوح دل نشان الله ربی
10 امیری از دل و جان معترف شد	صفای جاودان الله ربی

فی نعوت النبی علیه السلام

۵۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

I26b

مظهر صبح نبوت آفتاب انبیا
مقتدای پیشوای بارگاه کبریا
از صلواة آن نبی محترم غافل مباش
یا جمیع المسلمین صلوا علی خیر الوری

روح پاکش اول مخلوق رب العالمین
 جمله مخلوقات عالم شد ز نورش پر ضیا
 تیره گشته دل ز غم یا منبع جود و کرم
 این دل آشفته را از فیض تو آید صفا
 راه شرع مصطفی شد شکرالله راه من
 ای امیری واضح آمد از وی این راه هدا

۵۵

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

ای ز ازل رابطه بود ما
 این چه شرف این چه فضیلت ترا 5
 سر بنهم صبح و مسا بر سجود
 مشفق من غیر تو خود نیست کس
 حال امیری که ترا ظاهرست
 تا به ابد واسطه جود ما
 گفت حبیبی به تو معبود ما
 گشته چو محراب تو مسجود ما
 از تو شود حاصل مقصود ما
 هست به دل مهر تو موجود ما

۵۶

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

زهی دین تو از ادیان غالب
 نباشم از صلوات لحظه خالی 10
 به دل لعمان شود نور هدایت
 اگر خالی شوم از خویش و یاران
 صلوة آورده روح مصطفی را
 مطیع آمد ترا هر نجم ثاقب
 شوم ذکر ترا هر روز راغب
 مبادا از دلم نور تو غایب
 حدیث پر صفایت بس صاحب
 امیری یافته فتح المطالب

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

I27a

روحی فدای نام تو ای ابطحی لقب

مطلوب ترک فخر عجم زبده عرب

هر خرق عاده جمله ز تو آمده پدید

ای معجزات قدر تو آمد زهی عجب

هر کس زلال وصل ترا طالب آمده

مفکن که در فراق تو مانیم خشک لب

تا وصف حسن زلف رخت را شنیده ام

و اللیل و الضحی شده وردم به روز و شب

5 عزم آور آن راه حقیقت چه غم کشند

راه شریعت تو بود رهبر طلب

لطفت رسیده خلق جهان را زهی نعم

از نخل باغ لطف تو آید به ما رطب

حسن ادب که زینت اعمال امت است

سنت رسیده از تو مرا خصلت ادب

دارد امیری میل محبت بسوی تو

ما را رسیدن سر کویت زهی طرب

مفتعلن مفتعلن فاعلات (بحر سریع مطوی موقوف)

پیش روی دعوت راه الست شاه رسل مفخر احرام بست

10 صدر رسالت که شده جای او قانع احوال خود آمد نشست

پاک کن کعبه ز ظلم و ستم   معجز آن بود که بتها شکست
 خلق تو مشهور زمین و سما   حرمت تو این همه بالا و پست
 روی زمین از تو گرفته شرف   بهر تو تزیین شده رضوان که هست
 حال من زار ترا ظاهرست   مهر و محبت که امیری ببست
 5 مدح ترا کی بتوان کرد ادا   او چه کند دست به بالای دست

۵۹

مفعول مفاعیل مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

شد نور خدا ترا چو سر تاج   شب منزل قربت تو معراج
 افتاد به دل چو آتش عشق   عشق تو شده سراج و هاج
 علم تو که منتشر بر آمد   گویا که رسیده بحر مواج
 فقر تو که فخر عابدین است   ما را چه شود اگر رسد تاج
 10 ما را که رسیده باد عصیان   طاعت نشود از آن بتاراج
 شد دفتر امت تو محفوظ   ما را تو مکن ز دفتر اخراج
 خواهد همه کس شفاعت از تو   افتاده امیری هست محتاج

۶۰

مفتعلن مفاعیل مفتعلن مفاعیل (بحر رجز مثنی مطوی مخبون)

ای به خیال حسن تو عقل و خیال کی رسد
 وصف ترا ز مردمان لاف کمال کی رسد
 سایه تو به امر حق گشته غمام در فلک
 سایه عزت ترا کرد زوال کی رسد
 15 بارگه نبوتت گشته بلاند از همه
 طایر عقل من بسی بی پر و بال کی رسد

منتظرم بسوی تو حال مرا نظر فکن
 تشنه لبم به عشق تو آب زلال کی رسد
 کی برسد مرا سحر باد صبا ز سوی تو
 دارد امیری مهر تو بوی وصال کی رسد

۶۱

مفعول مفاعیل مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

کی قدر ترا بداند ادراک مشتاق تو گشته جمله افلاک در ذات تو ذره عیب حاشاک در روز جزا شوم فرحناک افتاده امیری هست در خاک آن دم نشود رهم خطرناک	ای مونس بی کسان غمناک از پای تو تا اثر بماند جسم تو عیان که نور محض است پس غم که کشیده ام در اینجا دل در طلب هوای عشقت در روز جزا که حاضر آیم	5

I28a

۶۲

مفعول مفاعیل مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

در عشق تو سینه می شود چاک راهم شده در جهان خطرناک شد کسوه فاخر تو لولاک یک ذره ز روضه ات رسان خاک از لطف تو دل شود فرحناک با آب شفاعتت شوم پاک دستش تو بگیر گشته غمناک	نور تو ضیای جان غمناک خواهم که رسد عنایت از تو این عز و شرف ترا همین است تا چشمم از آن جلا بگیرد ما را برسان عنایت خود پر کرد گنه شدم دریغا بیچاره امیری دارد امید	10 15

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنیٰ مخبون مقصور)

در جمالت شده ظاهر همه آن حسن کمال
 افصح روی زمینی تو زهی حسن مقال
 جمله اوقات شریف به عبادت بگذشت
 شد منبه همه جا بهر صلوات تو بلال
 مشفق امت خود هست نبی عربی
 تشنگان را بدهد روز جزا آب زلال
 خصلت خوی وی آمد همه ممدوح جهان
 آن امام حرمین آمده شد نیک خصال
 5 امر و نهیش همه مشهور جهان گشته امیر
 از رسول ثقلین آمده بر من همه قال

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنیٰ مقصور)

I28b تا از آن آید دل پژمرده را حظ نعیم می نما یا سیدی ما را تو راه مستقیم خازن سر رسالت حافظ نطق قدیم وجه احسن خوی نیکو آنه خلق عظیم جز کرم هرگز نیاید کار از دست کریم	کی بود ما را رسد از کوی جانانم نسیم یا رسول الله مرا هادی تویی در راه دین شد وجود پاک تو در ملک عالم مستبین جوهر ذات شریف مظهر لطف خدا ای امیری شد شفیع آن نبی هاشمی 10

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

در طلب دوست بر آرم قدم	تا نکشم در دو جهان من ندم
باش به ما روز جزا تو شفیع	منزل من هست چو راه عدم
می طلبم راه ترا دم بدم	در طلبت نعره یا هو زدم
جاذبه عشق تو در دل نشست	اشک برون آمده گویا که دم
بنده امیری بکند صد نیاز	همچو کمان آمده از غم قدم

5

مفتعلن مفتعلن فاعلات (بحر سریع مطوی موقوف)

فخر رسل ذاکر حق صبح و شام	زبده ناس آمده مالا کلام
نظم شریف از تو روایت شده	داشت جهان از سخن تو نظام
صاحب دین پیشرو انبیا	در دو جهان یافته ای احترام
خطبه تو عین نصیحت رسید	در دو حرم آمده ای تو امام
شهر عبادت شده بر مسلمین	عین صفا لیل شهر صیام
لام و الف هست حروف رموز	مخزن سرّ خواجه علیه السلام
صبح و مسا می کن امیری سلام	کرد با او جمله ملائک پیام

10

İ29a

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

ای قدمت پیشرو هر قدم	خاک رهت تاج رسد بر سرم
معجز تو گشته کتاب مبین	شرع تو شد دافع ظلم و ستم
سایه تو هست در اعلا ی عرش	سرو قدت زینت صحن حرم
راه بده قربت خود را به من	در دو جهان آمده ای محترم
ای کرمت هست چو دریای نیل	بنده امیری ز تو خواهد کرم

15

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

مدح حسن خلقت آمد انه خلق عظیم
یا رسول الله ز تو یابد شفا قلب سقیم
انت محمود الحضال و مصطفی خیر الوری
نام تو مشهور عالم آمده هر جا دو میم
آشنای عالم ارواح بودند مؤمنین
مایل مهر تو شد تا از ازل طبع سلیم
روی خود کی می نهم بر باب آن خیر البشر
کی شود انجا که باشم با خلوص دل مقیم
5 انبیا را در زمانش بود جمله معجزات
این چه تخصیص موجه شد ترا آمد قدیم
در رجای لطف تو جمله گروه مسلمین
لطف تو مخصوص نبود خلق عالم را عمیم
منتظر این دیده گریان بسوی روضه ات
زان طرف آید امیری بنده را هر دم نسیم

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنی مخبون مقصور)

دارم امید کرم من ز کرمهای کریم
کل حزب فرحین از نظر لطف عمیم

هر کسی دل به کسی داد مرا مهر تو بس
 یا رسول عربی هست ترا قلب سلیم
 سر نهادی به زمین چون برسد امر خدا
 سجده گاه تو شده در حرم کعبه حطیم
 ذره وارم به هواداری تو رقص کنان
 بوی مشکین ترا من که بگیرم ز نسیم
 لایق وحی خدا گشته زهی لوح دلت
 وحی حق بوده ترا این سور لفظ قدیم
 5 خنده رو کس نبود مثل تو در ملک جهان
 جمله خوی تو نکو بوده زهی حلم حلیم
 ای امیری تو در اینجا به طلب حسن عمل
 در فنا خانه برزخ نه امیدست و نه بیم

۷۰

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

گر خدا یاری کند عزم ره بطحی کنم
 کعبه را رو می نهم گه در مدینه جا کنم
 در فراق آن رسول آرم به زمزم زمزمه
 اشک چشمم ز اشتیاق روی او دریا کنم
 دل درین سودا شده آشفته و حیران و زار
 من برین طاقت ندارم روز را فردا کنم
 10 هر قدم کز بیخودی بر داشتم در راه او
 فکر وصلت را به دل من روز و شب مأوی کنم

یا رسول الله قبول آورم ترا کردم سلام
 دوست گویان در رهت نعت ترا انشا کنم
 تا که باشم در جهان خالی نباشم از صلواة
 صد سلام پر صفا بر روضه‌ات اهدا کنم
 از یتیمان تو افتاده امیری ناتوان
 تو مرا بگذارد در حیرت که واویلا کنم
 توبه و توفیق و مهرت در دلم افزون شود
 جمله جرم و خطا را تا که نا پیدا کنم

۷۱

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

5	ذات پاکت رحمة للعالمین بی حروف و لفظ و صوت آمد خبر دین اسلام آمده تشریف تو معجزات شد مؤید تا به حشر پای بردی سدره را در طرف عین پیشوای بر همه خلق جهان یا رسول الله صلوات آرد امیر	I30a	راه بردی قرب حق را آفرین آن نبی محترم را بهر دین شد خطاب ذات پاکت ولی دین این کتاب وحی حق آمد مبین زیر نعلین تو چرخ هفتمین راه شرعت از همه شد مستبین شد صلوات نور قلب عابدین
10			

۷۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

15	صاحب علم لدن عین الیقین سرور کونین فخر المرسلین با فصاحت معجزه آورده‌ای از جمال دلگشا برقع فکن	مدح ذات رحمة للعالمین آن سعادت را شده هر دم قرین از زبانت آمده متن مبین روشن آید تا که این روی زمین

از غبار ذره دار السلام	کحل گردد دیده را شد نور عین
عزت قدر بلند تو بود	این خطاب فادخلوها خالدين
کن شفاعت یا رسول الله به ما	در قیامت ناورم از غم انین
قرب تو بوده مرادش با نبی	شد امیری بنده در فراقت حزین

۷۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

5	مرا هادی شد آن خیر النیین	سلام الله علی طه و یس
	شرف در اتباع راه دین است	ازان فخر آورند جمله سلاطین
	بیان شان آن شد وصف لولاک	برای آن شده این ملک و الدین
	گروه مؤمنین را آن امامست	بحمد الله که شد محراب او زین
	نبی بود آن نبی آوردم ایمان	امیری در گرفت از دینش آیین

۷۴

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

10	اگر ما را رسد توفیق ذوالمن	دل تاریک من افتاد روشن
	رسول مقتدای تو به ما بس	بر آید این دل تاریک احسن
	به دل القا شود مهر تو هر دم	نمی گنجد ز شوق جان در تن
	همه قول تو باشد در دل من	ز دل اشغال دیگر جمله بر کن
	امیری کی ببیند لمعه از نور	گشاده کرده تا آید ز روزن

۷۵

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

15	فلک را شد کواکب نقش و تزیین	همه فرمان برانند ماه و پروین
	رسول اکرم آنجا پا نهاده	قمر از خاکپایش هست رنگین

رعایت کن تو دین مصطفی را   به یک جا در نگنجد کین با دین
 به طاعت کن تو کوشش در شب و روز   نبوده این ثبات عمر چندین
 چه خوب آمد به ما این فرض و سنت   امیری در گرفت از دوست آیین

۷۶

مفاعِلن فَعَلاتِن مفاعِلن فَع لات (بحر مجتث مثنی مقطوع مسبغ)

5 به دل چه ذوق و صفا لا اله الا الله   ندای صبح و مسا لا اله الا الله
 چرا سر جلوه اشیا درین سخن پیدا   مرا چه پرده گشا لا اله الا الله
 به هر کجا نظر می کنم نشان اینست   به عرش و فرش ندا لا اله الا الله
 پس از ندای شهادت چه غم بود ما را   دلیل راه لقلا لا اله الا الله
 امیری برده سبق هر دم از رسول خدا   صفای خاطر ما لا اله الا الله

۷۷

مفاعِلین مفاعِلین فَعولِن (بحر هزج مسدس محذوف)

10 امام انبیا و الله و الله   رسول کبریا و الله و الله
 لَوای حمد در دستش گرفته   به محشر پیشوا و الله و الله
 بر آوردم ز جان و دل من ایمان   مرا آن رهنما و الله و الله
 صفا در دین او ما را هویدا   بمانم در صفا و الله و الله
 بدانم لطف تو هر جا عمیم است   امیری در رجا و الله و الله

۷۸

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات (بحر مضارع مثنی مخفوف مقصور)

15 ذات شریف پاک تو شد رحمت اله   افکن نظر که نامه نیارم ترا سیاه
 دست تصرف از همه بالا شده ترا   انگشت معجز تو کند شقه ای به ماه

افصح تویی که حسن مقاتل مسلم است   فرمان بران راه تو چندین گدا و شاه
یابد ز خوف و خشیت خود عاقبت رها   آنکس که آستان ترا می کند پناه
دارد امیری شوق ترا با صفای دل   شوق تو بوده نعره یا هوی خانقاه

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ سالم)

İ31b

نهادم سر به میدان ارادت یا رسول الله

ز تو حاصل به من ظل سعادت یا رسول الله

5 ره شرع شریف تو بحمد الله که واضح شد

چه خوش سنت بود ما را عبادت یا رسول الله

شفاعت کن به من عاجز قتادم در ره حیرت

ترا شفقت شده هر دم چو عادت یا رسول الله

ز نور طلعت گشته منور مشرق و مغرب

ز تو روشن شده صدر سیادت یا رسول الله

نبی مرسل وحی خدای ای امین حق

امیری آورد از دل شهادت یا رسول الله

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

هر جا که روی تویی مع الله   مهمان مقربان درگاه

10 بر اوج فلک نهاده ای پا   بردی به فلک به جسم خود راه

اسرار نبوت تو محفوظ   کسی خود نبود ز سرت آگاه
 آن پایه قدر تو بلندست   دارد ز رهت اثر رخ ماه
 افکنده امیری ناتوانست   آرد به زبان صلوات هر گاه

۸۱

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنی سالم)

کشیدم از گنه هر دم ندامت یا رسول الله
 دلالت کن که در یابم سلامت یا رسول الله
 5 گنه دارم همه نامه مقید نقطه ها گشته
 اگر خوانند از ان مشکل قیامت یا رسول الله
 ز اسلام و سیادت هم شرف دارم بحمد الله
 زهی عزت که من دارم علامت یا رسول الله
 مقیم در گهت باشم مرا راهی نما بالله
 درین منزل نباشد خود اقامت یا رسول الله
 خدا ستار و غفارست بحمد الله و المنه
 نمی آید امیری را ملامت یا رسول الله

۸۲

مفاعیلن فعلاطن مفاعیلن فعلاطن (بحر مجتث مثنی محذوف)

- 10 حبیب حضرت رحمان محمد عربی   فصیح و صاحب فرقان محمد عربی
 برای قامت او خلعت آمده لولاک   شریف جمله انسان محمد عربی
 صلوة حضرت احمد صفای قلب آمد   صفای خاطر ویران محمد عربی

I32b

زهی که فقر قناعت فتاده اخلاقش   انیس صنف فقیران محمد عربی
امیری از تو طلب می کند صفای درون   کریم و منبع احسان محمد عربی

۸۳

مفاعِلن فعلاَتِن مفاعِلن فعِلن (بحر مجتث مثنی محذوف)

کنوز سر رسالت محمد عربی   ضیای شام ملالت محمد عربی
زهی خصال نیکو و زهی جمال جمیل   مقیم صدر جلالیت محمد عربی
5 شفیق امت خود شد زهی رسول امین   شفیع جرم ضلالت محمد عربی
ز نور او شده روشن درین زمین و زمان   شفاع نور عدالت محمد عربی
طریق فخر رسل را تو هم سلوک آور   امیری کرده دلالت محمد عربی

۸۴

مفاعِلین مفاعِلین فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

همه خلق جهان را پیشوایی   بحمد الله که تو صاحب لوایی
ز سوی سدره ما را در شب و روز   به گوش جان رسان چندین ندایی
10 به دل مهر تو دارم نعت گویم   ز نعت تو شوم صاحب ادایی
مرا مگذار مانم از درت دور   به حق نور خود کن آشنایی
فتاده منتظر نور تو جوید   امیری بنده را ده آشنایی

۸۵

مفاعِلین مفاعِلین مفاعِل (بحر هزج مسدس مقصور)

امام مسلمین چون چار یارست   یکی از جمله خود آن یار غارست
یکی فاروق صدر معدلت شد   یکی نورین را صاحب دیارست
15 از آن یک حیدر کرار مشهور   سوار دلدل و صاحب وقارست
I33b

همه آل و صحابه پاک ذاتند   مرا در سوی ایشان کار و بارست
امیری عرق از آنها داشت مشهور   ز حسرت چشمش اما اشکبارست

۸۶

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

گوهر بحر معانی مدح ذاتش لافتی   رهبر راه ولایت نور چشم اولیا
ناطق لفظ سلونی باب شهرستان علم   آن امام مسلمین شاه علی مرتضی
5 مرشد باغ ارادت هادی اهل طریق   عالم اطوار علم من لدن اهل وفا
مظهر سرّ عجایب کان در معرفت   پیشوای اهل عرفان کنیتش شیر خدا
کاشف سرّ ولایت را امیری دوست دار   وارث علم رسول آن شد وصی مصطفی

۸۷

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنی مکفوف محذوف)

آن شاخسار سبزه بستان هلاتی   شیر ژیان عرصه میدان لافتی
از وی رسیده سلسله انقیای دین   باب علوم و عالم و داماد مصطفی
10 عرفان اولیا همه ارشاد ازان شده   و آن رهنمای پیشرو صنف اولیا
در دست خودم گرفته گهی تیغ گه قلم   صدر صحابه واقف اسرار کبریا
ورد زبان من شده هر لحظه یا علی   دارد امیری از کرمت شفقت التجا

۸۸

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

قبول دل شد اقوال ائمه   همه تعلیم افعال ائمه
طریق دین را ارشاد کردند   چه عبرت بود احوال ائمه
15 چه جد و سعی کردند در ره دین   رضای حق شد آمال ائمه
I34a

همه این خوان روحانی از انست   پر از معنیست آثال ائمه
امیری راه ایشان در گرفته   به دست آرم من از بال ائمه

مناجات

۸۹

فاعلاتن مفاعلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

تبت یا ذالجلال و الاکرام	من جمیع الذنوب و الاثم
قاضی حاجت صغار و کبار	رازق روزة خواص و عوام
عبرت این جهان شده روشن	جم کجا رفته مانده از وی جام
هر خطایی که کرده ام سهوست	باشد این توبه در مقام دوام
پای من در بساط فرمانست	رو نهادم به درگهت ناکام
نامه ام را ازین بشو یارب	ریختم قطره ها ز دیده به شام
گاه شادی و گه رسد غمها	کی بود بر قرار این ایام
در جهان تا که زنده ام هرگاه	بر رسول آورم صلوة و سلام
عاقبت را الهی گردان خیر	حرمت حضرت رسول کرام
هر چه بینی نظر به عبرت کن	مشو آنجا امیری کالا نعام

۹۰

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

I36b اشک چشم آید اگر یکدم نمی بینم ترا
می کشم غمها ولی در هم نمی بینم ترا
گشته بنیاد غم عشق تو در دل استوار
در اساس دوستی محکم نمی بینم ترا
15 غمزه دلدوز تو جان و جگر را پاره کرد
در وفاداری درین عالم نمی بینم ترا

راز دل را من چنان کشف آورم ای مدعی
 با صفا در محرمی محرم نمی بینم ترا
 شادمان باش و غم شادی نمی دارد بقا
 ای امیری یک زمان بی غم نمی بینم ترا

۹۱

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنی سالم)

ز خدمت دور افتادم تو گه گاه یاد کن ما را
 تو نامم بر زبان آور ازان دلشاد کن ما را
 ....گرچه افتادم ولی خالی نیم از تو
 خیالت در نظر آمد مبارک باد کن ما را
 5 ز پیر عشق می خواهم صبا آور به ما قصه
 سخن از عشق می باید بیا در یاد کن ما را
 غم دنیای دون از دل بیرون افکن صفا آور
 ز غم دل داد می خواهد ازان آزاد کن ما را
 امیری در سخن گفتن بباید نکته چندان
 چو دعوای سخن داری دلیل ایراد کن ما را

۹۲

فاعلاتن مفاعیلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

دیدنت عین شادمانیها   قرب تو اصل کامرانیها

- خانه دل ز عشق تو سوزان   لیس فی الکائنات ثانیها
هر که این خانه را کند آباد   طیب الله عیش بانیها
آتش غم نشانده ای در دل   داغ غم بود ازان نشانیها
ساده دل شو ز بحث بیهوده   حاصل آن شد ز نکته دانیها
5 مغتنم بین وقت صحت را   بگذرد عاقبت جوانیها
فکر بیهوده را مده اندیش   بس چه قیدست این کرانیها
- İ37a

۹۳

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنی سالم)

- دمی باد آور ای مهر و تو مشتاقان شیدا را
ترا من عاشق زارم چرا نشناختی ما را
ز کویت چون بدر رفتن مرا شد کار و بار آنجا
ندارم اختیار خود محبت می کشد ما را
مرا کن وعده و صلت بس فردا چه خواهد شد
کجا باشد کسی داند چه آید کار فردا را
10 به دل در عالم وحدت همین فکر تو می آید
نظر افکن ز لطف خود غریب و زار تنها را
بده کام امیری را ازان لعل شکر بارت
که زیرا مدتی شد از تو دارد آن تمنا را

۹۴

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنی اخرب مکفوف محذوف)

- افتاده ام ز دار و دیار وطن جدا
هر کس ز رزق خود بخورد میر اگر گدا

هر کس ازین منازل فانی گذشته است
 وافرقتا رسید به گوشم همه صدا
 جامی ز دست ساقی وحدت کجا خورم
 در عزت وجود نماند به خبر خدا
 راه هدا نبوده به خبر عشق لم یزل
 گفتم و السلام علی تابع الهدا
 فریاد و ناله های جدایی ز دل شنو
 از نفخ نی شنیده شود آنچنین ندا
 5 خوشدار امیری هر چه رسد دم مزن دگر
 گه جام دلگشا بدهند گاهی غمزدا
 وین طرفه تر که در طلبم روز و شب همین
 ناید ز دل خیال رخس یک نفس جدا

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف)

I37b گزفتد سایه قد تو به فرق سر ما
 آن بود سایه عز و شرف اختر ما
 خون دل از قلم افتاده مداد سرخست
 زان فتاده رقم عشق تو در دفتر ما
 آنچه بالین منست کس نتواند در یافت
 آستان تو بس است شب همه شب پستر ما

تشنه لب مانده چنین زار و پریشان مگذار
 هر دو آن لعل تو شد چاشنی شکر ما
 ای امیری نظر از دنیۀ فانی بر دار
 اشک چشم و رخ زردم شده سیم و زر ما

۹۶

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعطن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف)

روضۀ باغ جنان باد مقام شعرا	از درون دل و جان بود پیام شعرا
نوش کن قطره ز جام می عشق ازلی	تا ابد مست کند قطره ز جام شعرا
۵ دم بدم کیفیت بوی خطیار رسید	پر صفا گشته ازان جان مشام شعرا
چه صفا داد نظر کردن دلدار ز دور	در نظر کردن جانان شده کام شعرا
شکر لله که ازان طایفه یادم کردند	کن دعا دایم امیری به دوام شعرا

۹۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعطن (بحر رمل مثنی محذوف)

آدم رفتم ز عشقت شرم می آید مرا	چون کنم در هجر تو خاطر نیاساید مرا
من متاع عشق را جان می دهم شادی کتان	از متاع این جهان عشق تو می باید مرا
۱۰ جلوه گر حسن تو گشته در دل آشفته ام	مایل حسن کسی گشتن نمی شاید مرا
بیقرارم از هوای عشق جانان چون کنم	هر که داند حال من معزور فرماید مرا
ای امیری چند گفتن در غم جانان سخن	این غزلها دم بدم درد دل افزاید مرا

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنیٰ مخفوف محذوف)

- I38a   القب علی بابک لیلاً و نهارا   بنگر تو به ما سرو قد لاله عزارا
 مشغول نیم در غم تو قید قبارا   مجنون صفت و در بدرم در ره عشقت
 بگزار دمی سر بنهم آن کف و پا را   این دم که تویی خسرو گلچهره خویان
 افکن نظر مرحمت حال گدا را   در راه تو افتاده کمین بنده گدایم
 هر کس نرسد موهبه حسن ادا را   5 آن داد خدا بود امیری تو طلب کن

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنیٰ محذوف)

- چون سخن گوید کسی حال خودش بی درد را
 عشق باید تا که خوش پرورده سازد مرد را
 درد دل از عشق جانان دم بدم پیدا شود
 چون علاج آرد طبیب شهر روی زرد را
 ای رفیق مهربان ما را خبر از عشق گوی
 دوست می دارد همه کس مردم جو مرد را
 گر جمال دوست ما را ناگهان پیدا شود
 آن مبارک روز باشد جان غم پر درد را
 10 مرد امیری با فراق دوست با اندوه درد
 ای صبا آور به ما از کوی جانان گرد را

۱۰۰

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعطن (بحر رمل مثنیٰ مخبون محذوف)

از تو بویی برساند چو مرا باد صبا
 با الله ای سرو سهی قامت خود را بنما
 از دیار تو شدم در بدر ای دوست غریب
 الله الله تو کجا جای من خسته کجا
 خاک من ز آب سر کوی تو چون گشته سرشت
 از تو پیدا شده این آتش دل باد هوا
 دل هوای غم عشق تو نه تنها دارد
 مایل روی تو شد جمله دل اهل صفا
 5 از حریم حرمت هست امیری چون دور
 پر صدا کرده فلک را همه شب ناله ما

۱۰۱

مفعول فاعلات مفاعیل فاعطن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

İ38b	جانا به سیر گلشن و صحرا دمی برا در دل خیال روی تو جاننا مصورست از دل خبر چه گونه بیان آورد قلم قدر جمال خود تو ندانی چه گویمت 10 خالی نیم ز عشق رخت ای پری دمی	حسن تو جلوه گر همه جا در نظر مرا در عالم صور تو جمال دیگر آرا لیکن لسان حال من آید محرّرا حسن و جمال غایت خوبی عطا ترا قلب امیری گشته خیال ترا سرا

۱۰۲

فاعلاتن فعلاتن فعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

خط سبزت برسد حسن و بها	انبست الله نباتا حسنا
دانه خال رخت دام بلا	اهل دل ليک ازان يافت شفا
چه تماشا شده آن صفحه رو	همچو آيينه مرا داد صفا
ناظر روی تو بسيار بلی	فانظروا آمده جانا چو ندا
5 وصف حسنت که امیری گوید	بارک الله زهی حسن ادا

۱۰۳

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

بندیده منم در ره عشق تو میان را	او تازه کند چون برسد جوهر جان را
جانان که کند عزم چمن وقت صفا شد	آن سرو قدش جلوه دهد عین عیان را
این اشک فراوان که ز چشم بدر آید	کشف آورد این من چه کنم سر نهان را
در سر چه هوا بوده هوای غم عشقت	آن کرده اثر دم همدم پیر و جوان را
10 آزاده شدن گشته نصیب من بی دل	قانع شد امیری نگران حال زمان را

۱۰۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

یک سخن گویم به اخوان صفا	در سخن گفتن ببايد خوش ادا	İ39a
جوهر عشق آورد دل را صفا	عشق باشد قلب ما را کیمیا	
عاشقان چون نغره یا هو زنند	تا قیامت بر دوام آمدنوا	
بی وفایی نیست مقبول خرد	در طریق عشق می باید وفا	
15 تا سحر می کن مناجات از درون	خوش ندا باشد امیری ربنا	

۱۰۵

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعطن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف)

می کشم درد و غمت گرچه تعب بوده مرا
 می کنم بذل رخت جان چو به لب بوده مرا
 بی قراری من آمد ز غم عشق بلی
 از وطن در بدرم و چه سبب بوده مرا
 من چو از دار دیارم که جدا افتادم
 تا سحر ناله کنم آن نه عجب بوده مرا
 هر جفایی غم عشقم که ز جانان برسد
 گر شکایت بکنم ترک ادب بوده مرا
 5 ای امیری چه بود خاطره دیدن یار
 کس نداند چه بود آنکه طلب بوده مرا

۱۰۶

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنی سالم)

نیاز دل ترا هر دم شود از بندیت اهدا
 که تا یابم ره قربت توکلنا علی المولی
 درون دل چو دریا شد در اینجا شعله عشقت
 زهی این آتش عشقم رسد فانوس این دریا
 به هر جایی که دریابم صفا گیرد دل از جانان
 و کنا حیث ما کانو و کانوا حیث ماکانا

هوای عشق جانانم صفای دیگری دارم
 مرا مهر رخ جانان دمام می شود پیدا
 غنیمت دان تو در شبها طواف کوی جانان را
 امیری عزم جانان کن مکن امروز را فردا

۱۰۷

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنی سالم)

İ39b

به دل افتاده از جانان زهی سودا زهی سودا
 زهی حسن زهی بهجت تعالی ربنا الاعلی
 سخن در مجلس رندان همه بحث جمال آمد
 سر کویش عجب وادی میان عاشقان غوغا
 5 دل میال من هر دم خیال از دوست می دارد
 مرا مهر رخ جانان شود افزونتر پیدا
 چه طعنه می کند جانان به حالات سماع من
 مرا پرواز عشق آمد چه داند عشق بی پروا
 چو طغرای جمال آمد زهی آن خط ریحانش
 امیری خط جانان را چگونه می کشد املا

۱۰۸

مفعول مفاعیلن فاعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

در عشق چه چاره جز مدارا   مایل شده ام چو جان فدا را
 بیچاره شدم ز عشق بنگر   کن چاره من بیا خدا را

بی روی تو کی قرار گیرم   افکن نظری تو غمزدا را
در حسن و ملامت آمدی شاه   شاید که نظر کنی گدا را
در پیش رخت امیری حیران   قادر نشده به یک ادا را

۱۰۹

مفعول مفاعیل مفاعیل فاعولن (بحر هزج مثنیٰ مخفوف محذوف)

بی روی تو آرام ندارد دل شیدا   آخر به کجا می رسد آیا سر سودا
5 رنگ رخ تو جازیه حال دگر داشت   خجلت بکشد از رخ تو هر گل حمرا
ارزد به همه ملک زمین دیدن رویت   دل وصل ترا کرد همین از تو تمنا
در لذت لعل تو نباشد همه شیرین   لعل تو ز شیر و شکر افتاد مربا
وادی غم عشق ترا رفت امیری   دل در اثر مهر تو در یافت تسلا

۱۱۰

مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ مخفوف)

بس بود کشیدم من این تلخی هجران را   با شربت وصل تو درمان برسان جان را
10 من چاک گریبانم عاشق را اسنده   به یکبار نظر افکن این چاک گریبان را
تاراج غم عشق اولدی بو گوگل ملکی   معمور که می سازد این خاطر ویران را
ای دیده خون افشان از زیر مژه بنگر   یک لحظه غنیمت دان نظاره جانان را
تا صبح کند ناله افتاده امیر از تو   رحم آر دمی با الله این زار پریشان را

۱۱۱

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

İ147a درس من شد از ازل قالوا بلا
چشم ما را داد این املا جلا

منتظر بودند که چون آید خبر
 عاشقان را در دو غم آمد صلا
 قسمت هرکس که افتاده ازل
 نیک نامان را افتاده ابتلا
 مزرع اخری شده ملک جهان
 نقش کن بر لوح دل الا ولا
 ای امیری روز و شب غافل مباش
 ذکر و تسبیح خدا می کن دلا

۱۱۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

5 بی سر و پا عزم کوی یار کردم من غریب İ41b

کس نمی داند که خاکم می کشد یاخود نصیب
 من غم سودای عشق دوست می دارم به دل
 درد عشق دوست را هرگز نمی داند طیب
 طالب دیدار یارم روز و شب من در جهان
 یا رسم یاخود بمیرم در ره وصل حبیب
 در فراق گشته جانا این همه جان کندم
 درد هجران آورد مرگ مرا آخر قریب
 هر چه می گوید به من دلدوز می آید دریغ
 ای امیری وه چه دشوار آمده طعن رقیب

۱۱۳

فاعلاتن مفاعلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

ان قلبی لدی الکواعب غاب   فا سئلوهن من و رأء حجاب
 رنگ رخسارش آتش دل من   خط جانان چو ظل فتاده بر آب
 شمس اگر دعوی با جمال تو کرد   و رای کل مدعی کذاب
 من وفا از رقیب چون خواهم   من وفا لا يجوز عنه خطاب
 5   تابه کی زجر هجر امیری را   فا تقوا الله یا اولی الالباب

۱۱۴

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

زهی عشق تو در دل گشته غالب   شرار آه من کالنجم ثاقب
 نیم خالی ز فکر ذکر رویت   به دل حاضر تویی از چشم غایت
 ز تو دارم تمنا گوشه چشم   نگه کن بالله ای مهر و به جانب
 بحمد الله نیم خالی ز جانان   خیالش در دلم گشته مصاحب
 10   تجرد آورد عشق تو ما را   امیری یافته فتح المطالب

۱۱۵

فاعلاتن مفاعلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

در غم عشق مانده ام بی خواب   مشکل افتاده کار من در یاب
 من وفادر ره تو می دارم   این جفا را چه می کند ایجاب
 در فراق تو دیده گریانست   آب دیده مرا کند غرق آب
 خط جانان غبار اعرابست   باعث بحث می شود اعراب
 15   هر چه آید سخن به دفتر کن   ای امیری زمان رود به شتاب

İ42a

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

من مریض عشق گشتم می کشد زحمت طبیب
 شکرالله او کشد زحمت مرا رحمت نصیب
 گلستان دوست را من بابل نالان شدم
 همچو من نالان کجا آید در اینجا عندلیب
 حسن خط روی جانان گشته تزیین دگر
 می برد صبر و قرارم آن جمال دلفریب
 می رسد این ناله و آهم چو گوش دوست را
 ازپیشانی حالم کی شود غافل حبیب
 5 ای امیری گریه را آغاز کردی وقت شام
 لاجرم گریان شود چون شام می آید غریب

فاعلاتن مفاعلتن فاعلاتن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

عجلوا بالرحیل یا اصحاب	طلع الشمس من و راء حجاب
به بود گر کنی بر آه شتاب	کوس رحلت که می زنند هر دم
کاربان رفت غافلان در خواب	هوشیاران رسیده منزل را
ز آتش عشق می شوم پر تاب	سینه سوزان ز عشق یار افتاد
اشک چشمم شود مرا غرق آب	از دو دیده امیری سیل آمد

10

۱۱۸

مفعول مفاعیل مفاعیل (بحر هزج مسدس اُخرب مقبوض مقصور)

- İ42b   بی روی تو آفتاب پر تاب   شد تیره مرا ز هجر در یاب
 من شکوه ندارم از تو توبه   من تاب من الطیب ما طاب
 شد بستر من غبار راهت   سر را بنهم به شب علی الباب
 هر دم ز خیال ابروانت   پر گشته ز اشک دیده محراب
 5   مرده شده امیری از فراق   من خاب کما یقول قد خاب

۱۱۹

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنی اُخرب)

- İ43b   پیرانه سر نهادم بر خاک آستانت   شاید که می نهند پا^۴ بر روی من سگانت
 من در غم فراق دارم رمیده جانی   در راه عشقت ای مه جانم فدای جانت
 بستی کمر میان را در قصد جان ستانی   قدم چو موی گشته از حسرت میانت
 دل در حریم کویت افغان کند چو بلبل   شاید گلی بچینم من هم گلستانت
 10   شد سینه امیری تیر ترا نشانه   ما را مقابل آور آن ابروی کمانت

۱۲۰

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنی اُخرب مکفوف محذوف)

- ظاهر شده در سینه چو آثار محبت   گلزار جنان گشته مرا خار محبت
 آینه دل صاف شد از گرد حوادث   در جان و دلم پر شده انوار محبت
 ما را غم عشق تو به دل تحفه متاعست   گرم آمد از آنها همه بازار محبت
 صد گونه دهد چهره من از وی علامت   خوش بوده مرا کردن اقرار محبت
 15   هر شام و سحر بانگ زند نعره یا هو   افتاده امیری شده بیدار محبت

^۴ پا: در اصل یا.

۱۲۱

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

ز تیغ جور تو جانم فگارست	دل شوریده در زلفت بکارست
به زیر پای اسبش خاک گشتم	چو آن دلدار من چابک سوارست
نظر با چشم عبرت کن با اشیا	بحمد الله زمان فصل بهارست
دلم مشغول عشق آن پری شد	مرا در عشق چندین کار و بارست
5 ترا مقبول خاطر گشته اغیار	امیری در غمت بی اعتبارست

۱۲۲

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

ز تشویش جهان خالی چو دم نیست	ز عشق آیم اگر عریان غم نیست	I44a
چرا گم می شود در بحرافکار	سلامت در کنار افتاد یم نیست	
بحمد الله که صحت در میانست	رسد رزقم به هر جا روز کم نیست	
غنیمت بود صحبت با خردمند	دمی پیدا بنی آدم و دم نیست	
10 چه باشد گر امیری گنج گیرد	به دست کس مؤبد جام جم نیست	

۱۲۳

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

هر کسی را شمع دولت دایما بیدار نیست
 دل به جانان یار گشته او به ما غمخوار نیست
 در میان عشق بازان افتخار من بود
 گر گدای شاه گویند آن به من خود عار نیست
 هر کسی سنگ جفا زد بر دل آشفته ام
 این خراب آباد دل را یک کسی معمار نیست

غیر فکر دوست در دل من ندارم کار و بار
 دل که فکر دوست دارد در جهان بیکار نیست
 روز و شب در فکر جانان بودنم اولیترست
 ای امیری غیر جانان چون مرا افکار نیست

۱۲۴

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

سر از هوای عشق تو سودا گرفته است
 آتش فتاده بر دل من از هوای عشق
 5 ترسم که روز وصل ترا من نمی رسم
 ما را کمند زلف تو دام بلا فتاد
 کارم ز دست رفته سراپا گرفته است
 مشکل به من که دیده ز غم ما گرفته است
 جان از بلای هجر تو پروا گرفته است
 دل در کنار زلف تو مأوی گرفته است
 چندان امیری از غمت املا گرفته است
 غافل گذشته ای چه کنم از نیاز من

۱۲۵

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لات (بحر رمل مثنیٰ مخبون مقطوع مسبغ)

در غم عشق مرا درد و بلا افتادست
 دل شوریده طلبکار هوای یارست
 10 دل که در زلف دلاویز گرفتار آمد
 چون بپرسم خبر از درد جدایی چونی
 هر چه گوید همه از روی ادب می گوید
 فکر اندیشه آن یار چه ها افتادست
 آه ازین درد که در آب و هوا افتادست
 ای عجب دام کجا صید کجا افتادست
 چون بود حال امیری که جدا افتادست
 شکر الله که چنین حسن ادا افتادست

İ44b

۱۲۶

مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

گفتم که چرا از نظرم یار نهانست	گفتا که همه قاعده عشق چنانست
گفتم که جمالت ز پس پرده چه بودن	گفتا که ترا آرزوی دیدن جانست
گفتم که ره عشق ترا چیست نشانه	گفتا که ره عشق مرا اشک روانست
گفتم ز غمت واله و حیران شده ام من	گفتا که ترا میل و محبت نه چنانست
5 گفتم ز غم عشق مرا حال چه باشد	گفتا که امیری اثر عشق همانست

۱۲۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلان (بحر رمل مثنیٰ محذوف)

از سر خود در گذر گر وصل جانان بایدت
 خیمه زن بر صحن دل گر عالم جان بایدت
 با طیب حاذقی کن مشورت احوال را
 درد خود می دان اگر خواهی که درمان بایدت
 راه تاریکست و مشکل قطع کردن بی دلیل
 رهبر خود خضر کن گر آب حیوان بایدت
 بر سر یکدانه گندم را طمع هرگز مکن
 فارغ و آزاده شو گر باغ رضوان بایدت
 10 ای امیری در طلب باش رعایت کن ادب
 دست دربان گیر اگر تشریف سلطان بایدت

فاعلاتن فعلاتن فع لات (بحر رمل مثنی‌مخبون مقطوع مسبغ)

I45a

از غم عشق تو جان و دل من مدهوش است

فرصت بزم جوانی همه عیش و نوش است

خوشر آید ز تو ای دوست به ما جور و جفا

اهل دل هرچه رسد از تو همه خاموش است

کسوت پادشهان را چه نظر اندازد

هر که را خرقة ای از فقر و فنا بر دوش است

چون گذشتی ز برم آه بر آمد از دل

سال ماهست که مرا لذت آن در گوش است

5 ای امیری چه شود حالت عشق دل من

ز آتش عشق چنین این دل ما پر جوش است

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

مرا تا صبح از غم و آه و زارست

ازان دلجو مرا این یادگارست

ازین خود بیقراری بر قرار است

به من در کوی جانان کار و بارست

دل و جانم به جانان بر گذارست

ز فرقت دیده‌ها چون اشکبارست

رخ زرد و ز دیده اشک خونین

مرا داده قرار اقرار و صلت

طوافم در سر کو خوشتر آید

10 امیری در گذشت از منصب و جاه

۱۳۰

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

مرا صد گونه بر جانان میلیست	ز اشک دیده ام هر لحظه سیلیست
ز عشقش بر دلم لمعه رسیده	ازان کاتش فتد بر دل تجلیست
تسلی در دلم وعد وصالست	سخن از دوست خود وعد تسلیست
خبر از دوست می گو عاشقان را	صفا مجنون را از حال لیلیست
بگیرم راه کوی دوست را من	امیری مردنم در راه اولیست

5

۱۳۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

بیا این دیده ها ناظر به سویت	گذشت اوقات من در جست و جویت
نمی دانی طریق مهربانی	جفا و جور شد حیفا که خویت
همه اسباب حسن تو مکمل	ربوده جان و دل را نقش رویت
ز باد صبح گیرم بوی جانان	صفای جان رسد ما را ز بویت
بگو ما را به مردن رحمة الله	امیری جان دهد در آرزویت

10

۱۳۲

فاعلاتن مفاعلن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

نالاه کن ناله که اول سحرست	دانی عفو خدای معتبرست
زر و مال جهان که خواجه گرفت	او چو دارد ز نیست بی خبرست
دان غنیمتت زمان صحت را	وقت عمرم چو باد در گذرست
داد حق بود مرد را گفتار	نظم رنگین و خوش ادا هنرست
ای امیری دوا چه باید کرد	داغ حسرت ترا که در جگرست

15

۱۳۳

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

عشق تو مرا به دل همین است   من چون بکنم که قسمت این است
در پیش تو آه و ناله کردم   دردا که گناه من ازین است
شد خاتم لعل تو محشا   آن خط تو نقش این نگین است
لذت چه عجب گرفته لعلت   لعل تو مگر ز انگبین^۵ است
5   نیازش بکشم نیاز دارم   یار تو امیری نازنین است

۱۳۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

I46a

در دلم اندیشه‌ای بود غم نابود چیست
ما که اینجا آمدم از آمدن مقصود چیست
جهد باید عهد خود را تا وفاداری کند
عهد بستم در ازل دانم مرا معهود چیست
راه عشق دوست را پی بردنم اولیترست
عاشق افتاده را جز غم دیگر بیهود چیست
من متاع عشق خواهم خواجه خواهد سود مال
این زیان خواهد در اینجاها نداند سود چیست
10   آتش عشق او فتاده بر دل سوزان تو
ای امیری گر نمی سوزی ز تو این دود چیست

^۵ انگبین: در اصل انگین.

۱۳۵

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

وعدۀ عهد الست آورده ام شاهد کجاست
 ای مسلمانان نمازم دیر شد مسجد کجاست
 منتظر ماندم که قاصد کی رسد از کوی یار
 مژده مقصود می آرد مرا قاصد کجاست
 زاهدان رضوان خواهند من روی یار
 من نیاز دوست کردم نالش زاهد کجاست
 عارفان گویند باقی حق دیگر جمله فناست
 کوی عرفان هست بالا منزل عابد کجاست
 5 ای امیری جهد می کن فی سبیل الله جهد
 من جهاد نفس خواهم آنچنین جاهد کجاست

۱۳۶

مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن مفاعلت (بحر مجتث مثنی مقطوع مسبغ)

شب فراق ترا هیچ امید فردا نیست	کشیده هجر و بلایم وصال پیدا نیست
نداند او که چها می کشد دل عشاق	چه گوید آن که چو من مبتلای سودا نیست
ز درد غصه کرا می کنم شکایتها	چه آه و ناله کشیدن ازان چو پروا نیست
کشیدن غم هجران اگرچه مشکلترا	کشم کشیدن این غم مرا چو تنها نیست
10 امیری درد محبت چه ابتلا افتاد	دریغ صبر و تحمل که در دل ما نیست

۱۳۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

I46b

عاشق روی توام ما را به دنیا کار نیست
 وادی عشق ترا رفتم به دل انکار نیست
 کان جوهر شد بدخشان هست مشهور جهان
 گرچه لعل آرند از آن بهتر ز لعل یار نیست
 عشق یوسف را زلیخای حزین شد مشتری
 هر که می بیند ترا سودای آن بازار نیست
 حسن خویی شد مسلم در رخ زیبای تو
 در نزاع حسن کس را زهره گفتار نیست
 5 ای امیری راز خود را در جهان افشا مکن
 در بیان حال خود کس محرم اسرار نیست

۱۳۸

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع مسبق)

زلف و خال تو مرا دام بلا افتادست
 در خیالات رخت ذوق و صفا می بینم
 می کنم صبر و تحمل به جفای جانان
 ضایع افتاده مرا حیف که سرمایه عمر
 10 ای که پرسی ز غم حسرت جانان چونی
 چه کنم این دل شوریده ترا افتادست
 در دل اندیشه ز عشق تو چه ها افتادست
 حصه ما را ز ازل جور و جفا افتادست
 در ره سیل فنا خرمن ما افتادست
 چه شود حال امیری که جدا افتادست

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنیٰ مقصور)

قامتت بالا شده سرو چنار افتاد است
 این سخن مشهور عالم دست بر بالای دست
 کس چه طعنه می زند بر حال زار عاشقان
 جام عشق دوست را نوشیده اند روز الست
 دل مده جز عشق جانان فارغ و آزاده باش
 هر دو یکسان در جهان دنیاپرست آتشپرست
 میل دل سوی حبیبم نیست در جای دگر
 در دل زارم پریشانی ز هجر یار هست
 5 عهد و پیمان را نگهدار وفا می کن به آن
 ای امیری خلف کردن وعده را غایت بدست

مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل (بحر هزج مثنیٰ مخفوف مقصور)

I47a

آن مهر رخس در دل افتاده چوره داشت
 از گریه و ناله به کجا صبر نگه داشت
 گز کرده کله از سر نازان گل رعنا
 هر کس نظری بر سوی آن طرفه کله داشت
 دیدم به چمن جلوه کنان آمده آن یار
 در حشمت و جاهی که نه سلطان نه شه داشت

در شام فراقش که شدم منتظر دوست
 گویا که کسان خاطره دیدن مه داشت
 گر آه کشد عیب مکن بنده امیری
 غیر از اثر مهر و محبت چه کند داشت

۱۴۱

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات (بحر مضارع مثنیٰ اُخرب مکفوف مقصور)

آن حسن و آن لطافت خوبی مکمل است
 دفتر به عشق حسن تو جاننا مفصل است
 اخبار حسن روی تو هر جا چه منتشر
 این گفت و گو برای تو ای مه مسلسل است
 5 هر لمعه‌ای که ز آتش عشقت به دل رسد
 مرآت لوح دل همه زانها مصیقل است
 از خود گذشته هر که کند دعویی غمت
 در کار و بار عشق تو این کام اول است
 شرح بیان حال خودش چون عیان کند
 این قصه‌های درد امیری مطول است

۱۴۲

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

مرا کویت زهی خیر البلادست در آنجا خود مقام اتحادست

به من ترک محبت نیست ممکن	به دل هر لحظه مهر تو زیادست
نوشتم خط ترا با اشک دیده	مهیّا اشک سرخم خود مدادست
مرا طعنه مزن صوفی که چونی	که بنیاد عمل خود اعتقادست
امیری یار می جوید به هر جا	اگر بیند مبارک بامدادست

۱۴۳

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

5	در اینجا آمدن حکم قدیمست	ولی این منزل پر خوف بیم است	I47b
	بباید راه منزل را تجسس	طریق آخر صراط مستقیم است	
	بحمد الله فتح آید از آن باب	امید من ز باب آن کریم است	
	نیاز من به درگاه خداوند	نباشد سر مخفی آن علیم است	
	گنه را توبه کردم من امیری	که سبحان حال ما را چون رحیم است	

۱۴۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

10	حسن تو در جمله آفاق نیست	بی جمالت طاقت عشاق نیست
	طاقت هوش مرا از من برد	همچو طاق ابروی تو طاق نیست
	عشق جانان گویا گرداب شد	چاره ما را غیر استغراق نیست
	حسب حال من مفصل قصّه ایست	حسب حالم اندرین اوراق نیست
	ای امیری چون وفا خواهی ز دوست	بر وفای دوست استحقاق نیست

۱۴۵

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

15	این خانه نشمن نیازست	خلوتگه یار دلنوازست
	لوح دل من به عشق جانان	آیینیه ز صنع کارسازست
	این زینت حسن و رونق آمد	این خط رخس نقاب نازست

آور ز حقیقـتم نشـانـه   گرچه که درین سخن مجازست
در فرقت امیری زار و حیران   افسانۀ زار من درازست

۱۴۶

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

I48a   خط خوبت رونق دیگر گرفت   آه از آن سودا مرا از سر گرفت
در خرامیدن نهال قامتت   جلوۀ کبک دری از سر گرفت
5   از خط رویت سخن بررق فتاد   صفحۀ کافور با عنبر گرفت
بابل آسادل که فریاد آورد   نالۀ وقت سحر خوشتر گرفت
در بیان حسن تو گوید امیر   همچو طوطی طعمۀ شکر گرفت

۱۴۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

آتش عشق تو سوزان در گریبان منست   آن حیل روی تو هر لحظه مهمان منست
کی نسیم صبح آید از سر کویت مرا   گر نسیم آید ز سویت راحت جان منست
10   شد نثار مقمت در دیده و دل هر چه بود   قطره اشکم به راحت لعل و مرجان منست
هر نظر ما را دمام جلوه گر شد قامتت   شیوه از رفتار تو در چشم گریان منست
موزه پای تو می بوسد امیری ناتوان   جابجا دارد نشان از زخم دندان منست

۱۴۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

آن گل خندان من امروز هم زانوی کیست
میل من بر سوی او او مایل مهر وی کیست
جز خیال حسن او ناید به لوح خاطرم
نقش شد بر لوح دل شکل خم ابروی کیست

من هوای عشق جانان را گرفتم معتدل
 در مشام جان و دل غیری هوای موی کیست
 در طواف کوی او دل را صفای دگرست
 دل همه صبح و مسا مایل به فکر کوی کیست
 تا سحر نالان و گریان شد امیری ناتوان
 در زبانم غیر او بالله گفت و گوی کیست

۱۴۹

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

I48b از شبستان عدم تا بامداد عشق دوست
 غیر فکر کس نمی آید به خاطر جمله اوست
 5 بوی عشق عاشقان مملو زمین و آسمان
 در همه اشیا اثر از وی همه آن رنگ بوست
 غرق و آب و آتشم در عشق جانان این عجب
 دم بدم جاری شود بر جان و دل گویا که جوست
 طالب دیدار جانان رو نگرداند ز ره
 ای امیری در ره جانان ترا مردن نکوست
 عشق جانان هر که دعوی می کند دارد نشان
 عاشقان را ترک سر کردن به ره دیرنه خوست

۱۵۰

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

خط و خالت ریزه عنبر گرفت حسن رویت رونق دیگر گرفت

قد موزون تو گشته نارون   با قبای دلبر زیور گرفت
این دل آشفته عشق دوست را   از همه افتادگان بهتر گرفت
در ره جانان امیری با ادب   خاک پای دوست را بر سر گرفت
از بلاد روم پیدا شد ولی   طوطی آمد گویا شکر گرفت

۱۵۱

فاعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مسدس مخبون مقصور)

5 در دل از عشق تو شور المست   هر چه آید ز تو آن مغتنم است
از غم عشق تو خالی نشدم   گویا این دل من چاه غمست
زیر پا گر تو نظر بر فکنی   اشک من در ره تو همچو دمست
چون نمایم به کسی زهد و ریا   باغم عشق تو دل متهم است
ای امیری چه کنم فکر بقا   آخر منزل من خود عدمست

۱۵۲

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

10 گله‌ها شکفته موسم عشرت چه فرصت است I49a

وقت صفا رسیده که فرصت غنیمت است
چشمم به روی گلرخ و گوشم به سوی نی
زاهد مگو سخن که چه جای نصیحت است
داغ مرا چه مرهم و سعی دوا شود
در عاشقی نشانه چو داغ محبت است
راحت ز درد عشق تو آید مرا به دل
در دل هوای عشق تو عین عنایت است
زبانای این زمانه مرا سرزنش رسد
قانع امیری معتکف کنج عزلت است

۱۵۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

نمی دانی تو صحت را غنیمت	نباشد بر قرار اوقات صحت
جهان شد خانه زحمت مشقت	به هر گونه که آید می گذارم
مکن ضایع چون آمد وقت فرصت	درین دنیا شده مزرع به آخری
گذارم نعمتش را شکر منت	کجا کردن ادا شکر خدا را
امیری می کند هر کس عزیمت	5 عدم راه دراز افتاد در پیش

۱۵۴

فاعلاتن مفاعلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

در پس پرده خیال نشست	دل بیاری که عهد پیمان بست
ای خوشا اوستاد چابک دست	نقش خود را نمود رنگارنگ
خاطر من ز غصه ها بشکست	از جفا کردنش چه شد مقصود
رغبت کس نمی کند آن مست	مست ناز آمد آن پری خویم
عهد خود را بصادقی پیوست	10 در ره عشق امیری پیمان برد

۱۵۵

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

İ49b

در دلم سودای جانان اعتدال دیگرست
هر چه می آید از ان غمها مرا اولیترست
لذت قند آورد بوس کف پایش مرا
ای خوشا گر لب نهم انگشت او نی شکرست

بخت من شاید بر آید بینم آن دلجوی را
 گر به جانان می رسم ما را همایون اخترست
 درد عشق دوست را باشد دوا دیدار او
 خوش دم آن بیمار و بیدل چون طبیبش بر سرست
 دردمندان را نباشد قید تکلیف جهان
 چون امیری جای خوابیدن مرا خاکسترست

۱۵۶

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

چون لاله درون ما که داغست
 در غربت اگر صفا ببینم 5
 جامی که مرا سخن نهاده
 نقل سخنش به ما بلاغست
 آلوده شده دلم به سودا
 آشفته ز غم مرا دماغست
 بنگر تو امیری حال ما را
 این آتش داغ من چراغست
 ما را ز جهان سزا فراغست
 هر جا که خوشم همین چو باغست

۱۵۷

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنی مخبون مقصور)

این چه سوزست که از عشق تو بر جان منست
 این چه داغست که سرمایه درمان منست
 هر که آنجا برسد یافت حیات جاوید 10
 لعل شیرین تو سر چشمه حیوان منست

یکدم از خانه دل عشق تو بیرون نرود
 آن خیال رخت ای دوست که مهمان منست
 اختیاری نبود این سر سودا که مراست
 دل شوریده میندار به فرمان منست
 از طواف سر کویش نشوم دور دمی
 ای امیری چه کنم عشق چو سلطان منست

۱۵۸

مفعول مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس اخب مقبوض محذوف)

I50a	چشم نگران شده بسویت در پرده چرا رخ نکویت افتاده مقال گفت و گویت بویی برسد به من ز مویت یک لحظه نمی رود ز کویت	من تشنه لبم در آرزویت عشاق تو منتظر به راهت مشهور جهان شده جمالت خط تو شده چو ریزه مشک بیچاره امیری زار و حیران	5

۱۵۹

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخب مقبوض مقصور)

چشم تو ز ناز پر خمارست در راه وفا بمیرم آخر آن سرو قدت که گشته بالا معتاد منست کشیدن آه دارد غم تو امیری در دل	خورشید رخت چه تابدارست عهد تو هنوز استوارست آيا ز کدام جوی بارست آه از غم تو مرا هزارست داغ تو به ما چه یادگارست	10

۱۶۰

فاعلاتن مفاعلهن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

از دلم یار قصد بریان داشت	دیده اش میل غارت جان داشت
در فراقش که اشک ریزانم	ز اشک من سبحة لعل مرجان داشت
دل پریشان و زار و گریانم	کس نیاید ز حال اذعان داشت
آتش عشق کی نهان باشد	دل کجا سوز عشق پنهان داشت
می کند چاک جبه تن را	دست امیری چو در گریبان داشت

۱۶۱

مفعول مفاعلهن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

جانان که ز چشم ما نهانست	غم چبست که در میان جانست
با آتش عشق او بسوزم	این حال دلم ترا بیانست
هر لحظه برون فتاده اشکم	این دیده ترا گوهر فشانست
افکار فراق میل وصلت	هر لحظه مرا چه در میانست
غمها بکشد امیری از تو	او را غم دل ز تو همانست

۱۶۲

فاعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مسدس مخبون مقصور)

ای غمت آرزوی جان و دلست	درد تو مایه درمان دلست
نشوم لحظه ز مهر تو جدا	چه کنم آن که چو فرمان دلست
آه زارم برسد گوش ترا	نکنی گوش چو افغان دلست
چه خیالست که نمایان شده آن	نقش رویت که در ایوان دلست
نرود بنده امیری ز درت	میل او کوی ترا شان دلست

۱۶۳

مفعول مفاعیل مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

هر کس که ترا نظر نهادست	در عشق ترا همین فتادست
مقصود دلم تقرّب یار	آن خود نشود که من ارادست
غم گشته نصیب من ز قسمت	هر لحظه غمت مرا ز یادست
در روی زمین چه نامرادم	دوران چو مراد من نژادست
افتاده امیری هست محزون	در مانده و زار و نامرادست

۱۶۴

فاعلاتن مفاعیل فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

همه کس در هوای سیم و زرست	من مسکین و داغ سیم برست
دلبراً عرضه کن جمال مرا	آرزوی دلم ترا نظرست
حصه گیر از سخن که چیست خبر	سخن اهل دل چه معتبرست
چه شود حال دل نمی دانم	غصه در دل مرا که پیش ترست
غمزه دوست می کشد چه کنم	زخم پیکان امیری یک دگرست

۱۶۵

مفعول مفاعیل مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

از جان و دلم قرار بر خواست	ما را هوسی بیار بر خواست
در وقت سفر ز سوزش عشق	فریاد و فغان هزار بر خواست
هر خوب زمان که دید رویت	از پیش تو شرمسار بر خواست
از جور و جفا چه رنجه دادن	از کشتن من چه کار بر خواست
در شب بکند ز هجر فریاد	هر صبح امیری زار بر خواست

۱۶۶

فاعلاتن مفاعلتن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

تن سیمن که زیر پیرهنست   گویا سیم شد و یاسمنست
چون نثارت کنم به ما بنگر   جان من بهر تو که در بدنست
سینه چاکم ز عشق آن مهرو   چاک شد سینه نوبت کفن است
یاد لعلت به من چه شیرین است   که مرا گفت و گو از آن دهنست
می کن انشای نظم حسن ادا   یادگارت امیری چون سخنست

۱۶۷

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنیٰ اُخرب)

I51b   گل کرده اشک چشمم دانی که خاک راهت
هرگز به ما نیفتد حیف که یک نگاهت
پیوسته طاق ابرو بالای چشم جادو
از من ربود دل را آن ابروی سیاهت
خوبان گل‌ذاران در پیش تو سپاهند
بالا فتاده جانا در ملک حسن جاهست
هر کس که ببند آن را حیران واله آید
خاصیت آنچنین است در عشق روی ماهت
10   آتش گرفت امیری از نور عشق جانان
یکدم نگشته خالی هر دم کشید آهت

۱۶۸

فاعلاتن مفاعلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

این ادا در محل موجه گفت	دل جبین ترا که چون مه گفت
پندم از سر غیب آگه گفت	سردل را به کس مگو هرگز
اختیار تو رفت والله گفت	یار کی حال من پریشان دید
ز آخر روز تا سحرگه گفت	های و هوی امیری خالی نیست
نظم او ساده گشته در ره گفت	5 در سفر بوده کوی جانان را

۱۶۹

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

جمالت دیدم اصل سعادات	مرا در پیش تو انواع حاجات
بیا با الله و فی التآخیر آفات	قدوم تو بود تشریف خانه
ز عشق آید مرا کشف کرامات	طریق عاشقان را پا نهادم
دهد این چهره زردم علامات	فراق یار دارم چند سالست
ز عکس شمس پیدا گشته ذرات	10 همه اشیا ز عشق دوست جنبد
İ52a فان العشق اظهر الكرامات	دل از عشق تو گشته گرچه پر خون
امیری می گذارد در غم اوقات	ز شادی جهان قطع نظر کرد

۱۷۰

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

ز اشک دیده ها بر خونم ای دوست	نمی دانی ز هجران چونم ای دوست
دلم بر وی به یک افسونم ای دوست	رسیده چون به من شیرین مقاتلت
پریشان کرده این گردونم ای دوست	15 هوای مهر زلفت در دل افتاد
به مهرت دم بدم افزونم ای دوست	ز دل زایل نشد مهر و محبت
ز حد و دایره بیرونم ای دوست	امیری خو گرفته با غم عشق

۱۷۱

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

مر ا در عشق تو چندین کارست	از انم تا سحر افغان و زارست
همه شب تا سحر مشغول عشقم	دو چشمم در غم تو اشکبارست
کشیدن بار غم مشکل تر آمد	دل شوریده از غم بیقرارست
تماشای جمالش شد مفرح	بحمد الله که جانان گلزارست
5 زهی فخر و سعادت عشق جانان	به سینه داغ عشقم یادگارست
دلی دارم ز هجران شرحه شرحه	ز هجران غصه ام چندین هزارست
بر آه دوست افتاده چو خاکم	امیری بنده را عشقت چه عارست

۱۷۲

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

غم جانان ز دل یکدم جدا نیست	ولی یکدم کسی غمخوار ما نیست	10
به عشقتش دل گرفته آشنایی	دریغ آن یار بر من آشنا نیست	
نگردانم ز راه عشق من رو	چنین در مذهب عشقم روا نیست	
وفا از ماهرویان چون بر آید	بدانم دلربایان را وفا نیست	
امیری عاقبت ویران شود تن	اساس عمر من محکم بنا نیست	

۱۷۳

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

خط تو کتابه جمالست	سر لوحه نامه کمالست	15
هر گه که رسد خیال رویت	گویا که زمان اتصالست	
از مهر تو دل بری نباشد	دل از تو جدا شدن محالست	
بار غم عشق تو دو تا کرد	بیچاره امیری بی مجالست	
در راه غمت فتاده پامال	افکن تو نظر شکسته بالست	

۱۷۴

فاعلاتن مفاعلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

- 5 از تو نقشی که در تصور ماست
 حاجت من تویی تو می دانی
 روی تو آفتاب گرم آمد
 خط رویت که زینت حسن است
 حاجت من ز بارگاه رفیع
 من نیم خالی یک زمان از تو
 می کشد جور امیری از هجران
- I53a از قلم کی توان بیاید راست
 حاجت از کس کجا توانم خواست
 اثر مهرت از رخم پیداست
 ریزه مشک در رخت بر خواست
 لاجرم دست من چنان بالاست
 فکر روی تو دم بدم با ماست
 این جفا کردندت دیگر بیجاست

۱۷۵

مفعول مفاعلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

- 10 دل عشق ترا فزون گرفتست
 بازار محبت تو گرمست
 بوسید لبست صراخی دیدم
 پیرانه سرم گرفت عشقت
 در راه تو جا گرفت امیری
- با مهر تو او جنون گرفتست
 دل طلب تو خون گرفتست
 در حیرتم آنکه چون گرفتست
 حیف که مرا زبون گرفتست
 با فکر تو او سکون گرفتست

۱۷۶

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

- 15 توکل دارم از کس نیست حاجات
 نمایان گشته هر جا قدرت حق
 امانت داشتم از عهد دیرین
 ز عشق دوست آمد بهره در دل
 مرادم حاصل آید در ره عشق
 همه اشیا شده پرورده با مهر
- توکل بوده چون اصل سعادات
 نظر افکن و فی التأخیر آفات
 کشیدن بار عشق آمد کرامات
 بس آمد چهره زردم علامات
 فان العشق مرآت المرادات
 نمایان گشته از وی جرم ذرات

غم و شادی به هر دو می گذارد   امیری منتظم کی باشد اوقات

۱۷۷

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

- این وعده به گوش من رسیدست   وصل تو مرا زهی و عیدست! I53b
 خیاط ز مانه جامه لطف   بالای قد ترا بریدست
 در خدمت تو بمیرد آخر   دل عشق ترا چنین مریدست
 مقصود دلم نظر به رویت   یکباره نظر ترا چو عیدست
 اسرار جمال دلگشاییت   مانند امیری کس ندیدست

۱۷۸

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

- مرا از عشق تو در سینه داغست   صفا زان دارم از مرهم فراغست
 ز سر بیرون بر آید آتش عشق   مرا زان شعله ها روشن چراغست
 مرا صحرا و دشت آید به خاطر   همه کس مایل این باغ و راغست
 سخن زاهد ز منع عشق گوید   تصور می کند نطقش بلاغست
 امیری در عشقت داشت در دل   ز سودای تو آلوده دماغست 10

۱۷۹

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

- یا قوت لب که قوت جانست   وصف تو حیات جاودانست
 این مهر فلک چو شمس زر   بالای سرت چو سایبانست
 دل در طلب وصال یارست   جان در طلب تو در میانست
 خوبان جهان اسیر عشقت   ما اعظم شانک این چه شانست
 در آتش عشق تو کبابم   حال دل من ترا عیانست
 مشهور جهان تویی امیری   از عشق سخن که در زبانست I54a

عشق تو مرا ز سر گرفته ژولیده موی من نشانست

۱۸۰

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

جانان که ز چشم ما نهانست	غم نیست که در میان جانست
مجنون شد اسیر زلف لیلی	جان در طلب تو همچنان است
وامق که اسیر عشق بوده	مهر تو مرا به دل همانست
قربان کند آخر آن دو خاجب	ما را که دو ابرویت کمانست
هر تیر جفا که از تو آید	آشفته امیری در میانست

۱۸۱

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

ترا دل داده ام چندین سالست	مرا کشتی نظر افکن وبالست
مثال تو نباشد در لطافت	نهال قامتت نازک نهالست
چه عبرت بود احوال زمانه	نظر کردم جهان خواب و خیالست
خیال روی یار افتاد در دل	بری بودن ز عشقش دل محالست
گرفتار کمنند زلف یارم	مرا دام بلا آن زلف و خالست
شفا زان بود حاصل خسته دل را	لبت گویا به ما شیرین زلالست
امیری نظم تو در عالم هجر	گرفتار آن غم را حسب حالست

۱۸۲

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

مرا در عشق گرچه صد ملالت	عقیب هجر ایام وصالست	15
که داند در پس پرده که خوبست	مراد از دلبران عرض جمالست	
دریغایار هر دم در میان نیست	میان نازکش گویا خیالست	
رخ رنگین جانان دل رباید	چه رعنا وجه نازک هر دو آلت	

İ54b

مقال آرد امیری از لب دوست ازان شیوه سخن مقالست

۱۸۳

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

روز و شب ما را خیال روی تو در خاطرست
 گرچه در ظاهر به عید اما به معنی حاضرست
 عاشقان را ظاهر و باطن همین مقصود اوست
 پیش اهل دل همه احوال باطن ظاهرست
 ملتفت بر این و آن بودن به هر جا تا بکی
 هر چه گویم دور اگر نزدیک جانان ناظرست
 5 وعده وصل تو شاد آرد مرا در شام هجر
 هر چه گفتم عهد دیرین هر زمان در خاطرست
 کس نمی داند چه شد اسرار غیبی بهر ما
 هر جفا کز یار می آید امیری صابرست

۱۸۴

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

مرا این کار و بار افغان و زارست	همه این ناله ها از بهر یارست
به حال خود شوم گریان و نالان	دو دیده در غم او اشکبارست
فتاده آتش عشق اندرون را	مرا داغ جگر زان یادگارست
سخن را چون بگویم من ندانم	مرا خاطر ز هجران تار و مارست
ندارم غمگسار و یار حیف	امیری بار غم چندین هزارست

10

۱۸۵

فاعلاتن مفاعِلن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

- I55a   خوشترین راه من طریق فناست   دین در دل به قدر نور صفاست
 عزم کردن به سوی دوست رواست   نشنوم طعنه رقیب دیگر
 خواب غفلت بریده عین خطاست   در سحر باش دایما بیدار
 جان و دل را شراب عشق شفاست   ساقی وحدت آرد هر کاسه
 گوش ما را ز سوی دوست نداست   عاشقان را امیری هست صلا 5

۱۸۶

مفاعِلن مفاعِلن مفاعِل (بحر هزج مسدس مقصور)

- زهی دولت که سر در آستانست   مرا عشق اندرون همراه جانست
 امید دل ز رب مستعانتست   کرم از تو کریمافتح کن باب
 معین شد ترا جان در میانست   ترا جان می دهند عشاق جانا
 امیری این چه فضل بی کرانست   خدا داده ترا الهام غیبی
 دل خواجه همه در بیم آنست   مکن اندیشه سیم و زر چند 10

۱۸۷

مفاعِلن مفاعِلن مفاعِل (بحر هزج مسدس مقصور)

- ریایی نیست ما را از دل آهست   مرا بر سوی تو هر دم نگاهست
 درین عالم مقید پادشاهست   گدایانه شوم بی قید عالم
 مرا ورد زبان نفی سواهست   بحمد الله دارم از دل اقرار
 مرا چون درگه جانان پناهست   توکل می کنم مولی رحیم است
 عدم را عاقبت خود جعه راهست   امیری می رود شاه و گدا هم 15

۱۸۸

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

- I55b   چو رویت رنگ گل در بوستان نیست
 بگير آینه و بنگر که چونی
 به دل افتاده از مهر تو لمعه
 مثال تو کسی زیبا نبینم
 5   نیاز آرد امیری دوستان را
 چو اشکم سرخ قطره ارغوان نیست
 چو روی مهوش تو در جهان نیست
 قرار دل درین کون و مکان نیست
 چه می جویم چنین در انس و جان نیست
 دل آزاری طریق دوستان نیست

۱۸۹

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

- 10   مرا داغ تو در دل خود نهانست
 ز دل پیدا شود آه درونی
 به کوی دوست پنهان رفتنم به
 به هر جا بنگرم قدرت ببینم
 به سلک اولیا آور ارادت
 عجب این روی زرد من عیانست
 مرا از محمل جانان نشانست
 حذر ما را ز دزد کاروانست
 مرا صنعی الهی خود بیانست
 امیری اولیا چون در امانست

۱۹۰

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

- هر کجا عزم آورم در سر مرا سودای اوست
 قیمت مردان به قدر همت والای اوست
 در غمش گریان شدن ما را نیاز آوردنست
 دم بدم این دیرها گریان ز استغنائی اوست
 شاد و خندانم که در دل فکر جانان در رسد
 شادمانی در دل آشفته ام غمهای اوست

دم بدم غوغای عشق یار در کون و مکان
 چون به عبرت بنگرم هر گوشه غوغای اوست
 غیر پروای محبت در دلم پروا نبود
 ای امیری در دلت دایم همه پروای اوست

۱۹۱

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

I56a	ز اشک دیده ها پر خونم ای دوست اثر کی می کند افسونم ای دوست ز حد دایره بیرونم ای دوست به راه عاشقی مجنونم ای دوست ز هجران دم بدم محزونم ای دوست	نمی دانی ز فرقت چونم ای دوست ز عشقت گشته ام افسانه خلق مرا زنجیر زلف دوست باید شوم مشهور عالم در غم عشق امیری مبتلا گشته به هجران

۱۹۲

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

	دل شوریده در افغان و زارست دو دیده در غم تو اشکبارست کسی غمگین به هر جا بیقرارست مرا پیکان جانان یادگارست امیری دل یک و غصه هزارست	مرا در وادی عشق تو کارست چو باران بهار آمد سرشکم دوانم در سر کوی تو جانا ز تیرش گر رسد ما را خوش آید به سینه شرحه کش با ناخن خود

۱۹۳

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

نیامد دوست ما را چند سالست   ازان در جان و دل چندین ملاست

ز هجر روی او نالان و زارم	نمی دانم ترا جاننا چه حالست
ببینم چون شود در عشق قرعه	به من حرف غمت فرخنده فالست
مرا مفکن کشم هجران مه و سال	بمیرم در غمت حیف و بالست
گذشت از من دم شادی و غمها	امیری این جهان گویا خیالست

۱۹۴

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

5	مرا شد درد عشق دوست حادث	بحمد الله بر آن گشتیم وارث	I57a
	ز درد عشق داغی بر دل خود	نهادم واحد و اثنین و ثالث	
	خیال دوست در دل کرد مأوی	نیاید فکرت من از خبایث	
	بگیرم راه عشق دوست را من	چو یمن همت مردان حارث	
	ز بحث عشق زاهد گشته غافل	امیری درس عشق آمد مباحث	

۱۹۵

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

10	خاک ره تو مرا شود تاج	بنگر ترا شدیم محتاج	I57b
	دل ز آتش عشق تو منور	داغ دل من سراج و هاج	
	گرداب غم ترا قنادم	دل در طلبت چو بحر مواج	
	صبر از دل من گرفت عشقت	هوشم به ره تو گشته تاراج	
	امید امیری وصل جانان	او را نرسد وفاز لجاج	

۱۹۶

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنی اخرب)

15	آن یار مه لقار اخلاص من چه واضح	بلغ صبا سلاما مسکية الروایح	I58a
	این اشک سرخ دیده بر چهره خط کشیده	قد تظهر المعانی بالخط فی اللوایح	

دل مبتلای هجران در عشق یار سوزان   والعمر کیف مکان مثل الریاح رایح
از درد عشق جانان هرگز بری نباشم   یا عارفا بما صار لاتکثر النصایح
در پیش یار امیری می گوز حال زارم   لاتقطع الرسائل لاتکتم النصایح

۱۹۷

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

5   دل و جان را ربود آن شوخ سیاح   به عشقش مایل افتادند ارواح
ز زخم تیرش آمد سینه پاره   چنان سوزن زند انگشت جراح
عجب گرداب بوده بحر عشقم   کشد از وی تحیر عقل ملاح
بسوزد سینه ما را شب و روز   مرا بس بود نار عشق مصباح
طبییان چون شناسند درد ما را   ز سودا گشت امیری دردم اصلاح

۱۹۸

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات (بحر مضارع مثنیٰ اُخرب مکفوف مقصور)

I58b   صنع ازل که رنگ رخت آفرید سرخ   از سرخی جمال تو گل را رسید سرخ
10   جانا در آ به گلشن و سیر چمن بکن   وقت صفا در آمد و گلها دمید سرخ
هر لاله‌ای که پرورد این باغبان دهر   از جویبار دیده من پرورید سرخ
لعل لبش که لذت قند و شکر دهد   در حیرتم که صنع خدا آفرید سرخ
شب تا سحر که فکر رخت می کند امیر   خطی ز اشک دیده خود بر کشید سرخ

۱۹۹

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

15   مرا شد رهنما کار مشایخ   ز جانان بوده اخبار مشایخ
تجسس کرده اند کار نبی را   ازان سنت شد از کار مشایخ
ز عرفان نبوت حصه گیرند   عطای حق شد اقرار مشایخ

شدند محرم به اسرار حقیقت   نیاید کردن انکار مشایخ
سلوک راه حق بوده مرادش   امیری پرسد اطوار مشایخ

۲۰۰

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

I59a   آنان که در جهان ز علایق مجردند   در دام زلف خال پریشان مقیدند
در دل خیال مهر یک آید زهی عجب   مقصود دل یک آمد خوبان اگر صدند
5   هر کس ببیند آنچه رسد از نصیب خود   باید کشیدن آنچه اگر نیک اگر بدند
خوبان مه لقا که بدیدم ز هر طرف   هر یک گرفته آینه^۶ را عاشق خودند
عبرت بگیر امیری ز صنع کمال حق   عبرت نمای عالم و آدم سهی قدند

۲۰۱

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

تویی در جان و دل بالله مقصود   طریق وصل را مگذار مسدود
گدایان^۷ دایما محتاج شاهند   تمنا از گدایان از شهان جود
10   خلاف وعده کردن عاشقان را   میان خوب رویان گشته معهود
تویی در دیده ما را قرۃ العین   خیال روی تو در دیده موجود
ز سوز عشق جانان بیقرارم   امیری از سرم بیرون رود دود

۲۰۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

جان که از هجران شکایت می کند   قصه دیرین روایت می کند
از صراخ نی بیرون آید نفس   بشنو از نی چون حکایت می کند
15   در تن من مویها گشته زبان   از جداییها شکایت می کند

^۶ آینه: در اصل آینه.
^۷ گدایان: در اصل گدیان.

- 59b
 از غم جانان کنایت می کند
 روبر غیبی رعایت می کند
 ناله ای از دل سرایت می کند
 غمزه از جان کفایت می کند
 دف زند پنجه برویش دم بدم
 پرده تن را چو بر دارم ز جان
 زان بود با سوز دل کردم سماع
 جان دهد بنده امیری دوست را

۲۰۳

مفتعلن مفتعلن فاعلات (بحر سریع مطوی موقوف)

- 5
 بر دل من عشق تو داغی نهاد
 سوز درونی که فزون تر شده
 بگسلم از شغل قیود جهان
 عشق مرا آمده تقدیر حق
 از سر کوی تو نیاید بدر
 حال من از دایره برون افتاد
 خاصیت مهر تو کرده زیاد
 عقل و دلم از غمت آشفته باد
 واقف آن نیست چه شد من اراد
 هست امیری ز اقل العباد

۲۰۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

- 10 چشم مخمورت به هر جا فتنه ای پیدا کند
 وعده وصل خودش آن دلربا فردا کند
 چون مشابه شد بنفشه خط مشکین ترا
 از خجابه شرمناکی سر کجا بالا کند
 کان عشق دوست شد این خاطر غمگین من
 عشق روی دوست در دل هر زمان مأوی کند
 هوش و صبر و دل ز من جمله جدا افتاده است
 ملک دل را عشق جانان دم بدم یغما کند
 خلق عالم را شدم افسانه در وادی عشق
 در میان مردمان سودا مرا رسوا کند

همچو مجنون رو به صحرا می نهم در راه غم
 عاشقان را عشق جانان واله و شیدا کند
 در گلستان جهان فرصت نماند پایدار
 شرح احوالش امیری روز و شب املا کند

۲۰۵

مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل (بحر هزج مثنیٰ مخفوف مقصور)

- I60a عشق تو مرا در دو جهان مقصد و مقصود
 عشاق تو افتاده درین وادی عشقند
 5 این سوز درونی که مرا دم بدم افتاد
 در قید جهان گشته همه اهل مناصب
 فکر تو به دل داشت امیری چه زیان کرد
 در لوح دلم عکس جمالت شده موجود
 در هجر تو زارند ز وصلت همه خوشنود^۸
 از سر برود عاقبة الامر برون دود
 گه فکر غم بود و گه اندیشه نابود
 در خاطره مهر تو او را برسد سود

۲۰۶

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنیٰ مخبون مقطوع)

- دیده ام از نظر دوست جلایی دارد
 گل گلزار وطن را که تحسر دارم
 10 بیقراری دهد این سوز درونی ما را
 با نیاز دل ادا کرد امیری چو سخن
 مایل قصر مشید نشدن خود اولی
 هر که دارد نظر پاک صفایی دارد
 بلبل دل چه کند باز نوایی دارد
 عشق جانان چه کنم طرفه هدایی دارد
 در سخن گفتن خود حسن ادایی دارد
 در سر کوی فنا کهنه سرایی دارد

^۸ خوشنود: در اصل خوشنود.

۲۰۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنیٰ مقصور)

در دل من چون خیال آن پری مهمان رسید
 شهر مأمن می شود چون مقدم سلطان رسید
 هر سخن کز سوی جانان می رسد گوش مرا
 بر دل من گویا سر چشمه حیوان رسید
 شد تماشای جمالش عاشقان را فرض عین
 هجر جانان بر طرف شد موسم احسان رسید
 چند گویند وصلت جانان ترا آمد عسیر
 در فراق روی او بودم مرا جانان رسید
 5 بعد ازین ناله مکن در مهر جانان شاد باش
 خسته دل بودی امیری نوبت درمان رسید

۲۰۸

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنیٰ مخبون مقطوع)

I60b دل آشفته ترا وقت سرنجام آمد عشق آن یار مرا هادی اسلام آمد های و هوایی بکنم موسم و ایام آمد دم مزین پیش کسی عام کالانعام آمد ای امیری چو سخن گفتنت الهام آمد	از کف ساقی وحدت که مرا جام آمد می کشد خاطر من تا به سر کوی فنا نعره در وقت سحر گردن من اولی شد زار خود در دل خود دان نهفته هر دم 10 یاد آور بود اوراق تو در روی زمین

۲۰۹

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

اندین عالم نمی بینم کسی چون مراد
 من درین فکرم برای آن فتادم نا مراد
 خوشترین منزل بود کس را مقام وحدتش
 هر که گیرد راه حق آن می شود خیر العباد
 نیک سیرت می شود مقبول درگاه صفا
 کار نیکو می کند هر جا که باشد خوش نهاد
 هوشیاری بهتر آمد در راه ارباب عشق
 دیده را این خواب غفلت دم بدم افزون مباد
 5 در ارادت باش دایم با صفای دل همین
 ای امیری کس نمی داند چه باشد من اراد

۲۱۰

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

به هجران چون شوم ای دوست معتاد	دیغا خرمن من عمریست بر باد
چه خوش وادی بود غربت	ز قید عالم آید خاطر آزاد
ز خواجه چه خواهی در حسابست	ازین سنگین دلان صد بار فریاد
به رهنه پای و ژلویده به سر مو	به حال من می گویند زهاد
10 مده دل عشوه این دنیی دون	امیری عشق جانان را کن ارشاد

۲۱۱

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ سالم)

I61a

ز دستار آن سیه کاکل اگر یکدم برون آید
 دل شوریده با سودا هماندم در جنون آید
 مرا این ظاهر و باطن همه مملو ز عشق آمد
 بهر لحظه غم عشقم فزون تر اندرون آمد
 چه حالست این که فریاد غم عشق آنچنان رفته
 صدای تیشه اش مردم ز سوی بیستون آمد
 بس آمد امتیاز من ز عشاق جهان جمله
 ز درد حسرت جانان چو اشکم لاله گون آمد
 5 امیری سوز دل دارد ز عشق یار می نالد
 ز چشمش دم بدم از غم برون صد قطره خون آمد

۲۱۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنیٰ محذوف)

هر شب احوالم ز هجران کی پریشان تر شود
 هر دم از فرقت که چشمم گوهر افشان تر شود
 یک زمان خالی نیم از گریه و افغان و آه
 کاسه چشمم چنین با آب لرزان تر شود
 کردن مهر و وفا جاننا چه مشکل شد ترا
 این جفا هر دم ترا حیف که آسان تر شود

چاره پرسیدم به حیرت در غم هجران یار
 همچو من هر کس ازان صد بار حیران تر شود
 ای امیری این چه حال افتاده ما را در جهان
 این دل ویرانه ام هر لحظه ویران تر شود

۲۱۳

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

نمی دانم که جانان در کجا بود مرا منت پذیری با صبا بود به یک سال او ز وصل گل جدا بود بحمد الله که جایم بوریا بود همه یاران من خود آشنا بود گذشت آن وقت امیری بی ریا بود مرا در دو جهان الحق رضا بود	دلم با عشق جانان آشنا بود همه شب بوی جانان در رساند ز هجران داشت بلبل چند ناله تفاخر چیست با اطلس نه خالی ^۹ یکی ما را نکرده یاد در غم تک تنها نشست در شب هجر خداوندا میسر کن مرادم

5

I61b

۲۱۴

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

دریغا خوب رویان بی وفا شد تن افتاده از غمها هبا شد صفا دارم که آن حاجت روا شد چمن سبز و گلستان پر صفا شد امیری وش ز یاران او جدا شد	10 دل آوره جاننا مبتلا شد مبادا کس شود در هجر مهجور مراد آن بود باشم در غم عشق به من حیف که جانان با وفا نیست سحر ناله کند شوریده بلبل

^۹ نه خالی: در اصل نحالی.

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنیٰ مقصور)

وہ کہ عشق آن پری ما را عجب دیوانہ کرد
 آشنایی کی توان کردن مرا بیگانه کرد
 باغم عشقش چنین رسوای عالم گشته‌ام
 در غم عشق رخس حالم چنین افسانہ کرد
 تیر مژگانش گذشت از جان و دل دریک نظر
 زخم دل را دم بدم آن نرگس مستانہ کرد
 شد سرشک دیدہ‌ام سیل فراوان در غمش
 خانہ‌ام از اشک دیدہ یار من ویرانہ کرد
 5 در شب فرقت دمی از گریہ خالی نیستم
 اشک چشمم ہجر جانان عاقبت دردانہ کرد
 داغہای دل ہمہ از آتش عشق او فتاد
 چون شکایت کردم ما را چنین جانانہ کرد
 کردہ‌ای با عشق جانان ترک جای خانمان
 ای امیری عشق آن گلرخ ترا دیوانہ کرد

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنیٰ محذوف)

I62a

گر مرا از عشق جانان ذرہ‌ای پیدا شود
 این دل شوریدہ از وی دم بدم شیدا شود

در دلم اندیشه زلف رخ یارست و بس
 عاقبت افکار زلفش در دلم سودا شود
 درد عشق دوست ما را روز و شب افزونتر است
 من دواى درد خواهم دردها پیدا شود
 وعده جانان خوشا آید گر خلاف گر صحیح
 من به آن جان می دهم گر وعده اش فردا شود
 عاشقان را نیست در دل فکر قید این و آن
 ای امیری هر که عاشق گشت بی پروا شود

۲۱۷

فاعلاتن مفاعلهن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

5 باز فصل بهار می آید   باغبان وقت کار می آید
 فاخته نوحه را چو کرد آغاز   بر سر شاخسار می آید
 غنچه ها شکفته در گلزار   ورق گل به بار می آید
 جامه های سفید پوشیدند   هر شجر چون نگار می آید
 اشک چشم امیری درها شد   هر یکی شاهوار می آید

۲۱۸

مستفعلن مستفعلن مستفعلن (بحر رجز مثنی سالم)

10 اندیشه خاطر مرا هر دم رخ دلداری شد
 در راه جانان منتظر بنگر که چشمم جار شد
 با عشق جانان خو گرفت دل را چه پروای جهان
 مجنون صفت در وادی حیران واله زار شد

درد مرا دارو دوا کی می توان کردن طیب
 آنکس که بار غم کشد دل خسته و بیمار شد
 حیف دروغا در جهان محنت کشند افتادگان
 آواره بلبل در چمن دامن گل پر خار شد
 گردد امیری تا سحر با سوز عشق اندرون
 هرگز نمی بینم کسی آید به ما غمخوار شد

۲۱۹

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع)

- I62b   این هوا در سر من از چه هویدا باشد
 ذکر من تا به سحر نام تعالی باشد
 خسته دل در طلب جام مسیحا باشد
 در دل اندیشه مهر تو مهیا باشد
 بی قراری من از عشق تقاضا باشد
- 5   جان و دل در طلب مهدی مهدی باشد
 این شود خاتمه ختم سخن می خواهم
 یک سخن از خبر دوست شفا می آید
 من و مهر تو نیاید به دل من دگران
 ای امیری چه کنم نیست مرا صبر و قرار

۲۲۰

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- 10   دل از پند کسی پروا ندارد
 کشد کوی ترا دل چون کنم من
 دعا گوید زبانم در سحرگاه
 ندارم غیر جان دادن تحف من
 خراب و مست هرگز جا ندارد
 قرار و صبر دل اصلا ندارد
 قبول آور دگر^{۱۰} آنها ندارد
 به غیر از جان ترا مهدی ندارد
 امیری غیر ازین انشا ندارد
 مقید با غم عشق آمده بس

^{۱۰} دگر: در اصل دیگر.

۲۲۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

مرا در عشق تو سامان چه باشد   کشم هجران مرا درمان چه باشد
در جانان که جای بی کسانست   رجا دارم ولی احسان چه باشد
بجز موتوا قبل ان تموتوا   بقای عمر را امکان چه باشد
نه قید جبه‌ای دارم نه دستار   گریبان چاک شد دامن چه باشد
5 خیالش در دل من کرد مأوی   امیری غیر ازین مهمان چه باشد

۲۲۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

İ63a

چشم مستت گرچه کیم صد گونه بازی می کند
لعل جان بخش تو هر دم دلنوازی می کند
نخل بوستان جهان شد شیوه بالای تو
قد موزون تو جاناسر فرازی می کند
غم نباشد عاشقان را گر رسد درد و بلا
آن خیالات شما چون چاره سازی می کند
چون رسد باد صبا زان رو پریشان می شود
زلف مشکین تو ما را کشف رازی می کند
10 چون نظر بر روی دلجوی ترا انداخته
هر دم افتاده امیری عشق بازی می کند

۲۲۳

فاعلاتن مفاعِلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

زلف مشکین ترا نقاب افتاد	پرده بر روی آفتاب افتاد
سینه سوزان ز عشق جانانست	ای دریغا جگر کباب افتاد
بر طرف گشته راحت دل من	خار محنت به جامه خواب افتاد
یکدم از غم نمی شوم خالی	ملک دل از غمت خراب افتاد
۵ ای امیری قرار در دل نیست	خاطر من در اضطراب افتاد

۲۲۴

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف)

هر دم از عشق رخت داغ دگر تازه شود	چون ببینم ز نظر مهر دگر ^{۱۱} تازه شود
هر شب افکار تو در دل چه خیالات بدیع	سوز دل در غم تو وقت سحر تازه شود
خود بدر رفتن من از سر کوی تو محال	در دلم گرچه ز غم عزم سفر تازه شود
روی پاک تو مصفا شده چون آب روان	هر دم از دیدن تو نور بصر تازه شود
۱۰ ای امیری نظرم چون به رخ یار افتد	این عجب قاعده علم نظر تازه شود

۲۲۵

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

لبت جانا همین آزار من زد	سیه زلفت گره بر کار من زد
پریشان کرد عشق حسن رویت	خط مشکین تو هوشیار من زد
چه لطفست آنکه ما را کرد پیدا	صبا خاک درت رخسار من زد
سر سودای عشق دوست در دل	چه سودا بود آن افگار من زد
۱۵ بیان خط جانان کرده بودم	امیری نقطه بر گفتار من زد

^{۱۱} دگر: در اصل دیگر.

۲۲۶

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز لعلت خط که آتشگون بر آمد	ز آتش سبزه تر چون بر آمد
در آن سبزه بود عین علامت	مرا ماء الحیات اکنون بر آمد
چه زینت یافت آن حسن دلارا	ملاحیت در رخت افزون بر آمد
نهال قد تو نخل امیدست	به میزان نظر موزون بر آمد
امیری در سر سودای یارست	ز سودا آخر او مجنون بر آمد

5

۲۲۷

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

کسی گر دست بر جانان من زد	ز غیرت آتشی بر جان من زد
به سینه مرهم آید گویا زان	به هر تیری که آن سلطان من زد
نیم بیگانه در راه وفا من	سکانش پنجه بر دامن من زد
بحمد الله که قاصد از در دوست	قدم بر خانه ویران من زد
بداند چون غریب افتاد امیری	کسی گر دست بر دیوان من زد

10

۲۲۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

İ64a

دلبران در وقت گل عزم تماشا می کنند

عاشقان را دم بدم حیران و شیدا می کنند

شد خرامان سرو گویا هر یکی در گلستان

در خرامیدن چنان صد عشوه پیدا می کنند

در وفاداری تکاسل می کنند اینم عجب

در جفا کردن هزاران نکته انشا می کنند

با رقیب الفت گرفتند در حریم باغ خود
عاشقان را منزل و مأوی چه صحرا می کنند
راه عشق دوست را باید ادب آموختن
ای امیری در ره جانان چه غوغا می کنند

۲۲۹

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

اگر پیکان تو بر دل بر آید	صفای دل از ان حاصل بر آید
صفا در راه عشق دوست ما را	به عشق دوست دل مایل بر آید
5 در جانان که جای احترامست	از ان در حاجت سآیل بر آید
ترا هر جا که بیند خلق عالم	چه های و هو ز هر محفل بر آید
امیری دست نه بر دامن دوست	ترا زان سوی هر مشکل بر آید

۲۳۰

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لات (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع مسبغ)

زخم تیر تو که بر سینه صد چاک افتاد	گوییا بر دل من نشئه تریاک افتاد
مثل تو چرخ فلک کی بدر آرد دلبر	کی بود چون تو دگر ^{۱۲} یک گهر پاک افتاد
10 هر چه آید ز سوی دوست غنیمت باشد	عاشقان در ره تو از همه بی پاک افتاد
گاه دل را برسد شادی گهی غصه و غم	کس نباشد همه دم شاد فرخناک افتاد
عزم اقلیم فنا کرد امیری آخر	گرچه سرحد فنا جای خطرناک افتاد

^{۱۲} دگر: در اصل دیگر.

۲۳۱

فاعلاتن مفاعلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

- I64b دیدہ از خاکپات می جوید   در سخن دل نکات می جوید
وقت شام و سحر چو بگذارد   عجلوا بالصلوة می جوید
تشنه بوس لعل جانانم   تشنه ز آب حیات می جوید
نکته تحفه تحت را^{۱۳}   در ادا صافیات می جوید
5 حسب حال امیری افزونست   خط نویسد دوات می جوید

۲۳۲

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنیٰ مخبون مقصور)

- دل شوریده من وه شده دشوار پسند   می کشد بر طرف سایه آن سرو بلند
گنج وصل تو به دستم نفتاده چه کنم   داغ هجران نشده بر دل من فایده مند
نبود صبر و قرارم چه کنم در غم تو   زلف مشکین تو شد گردن ما را چو کمند
این کمالات سخن داد خدا بوده امیر   آفرین گوید اگر بشنود آن شیخ خجند
10 ضایع افتاده مرا وقت ز غمها و کدر   ای دریغا چه کنم کس نرسد شعر پسند

۲۳۳

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعطن (بحر رمل مثنیٰ مخبون محذوف)

- دم بدم وقت مرا آه به ماتم گذرد   در جهان جا نبود همچو دلم غم گذرد
جویها گشته روان دامن ما را بنگر   هر دم از دیده من سیل دمامد گذرد
گاه شادی برسد خاطر کس را گهی غم   کس نیامد به جهان خاطر خرم گذرد
می گذارد همه اوقات چه خواهد بودن   هر چه دیدم گذرد هر چه رسد هم گذرد
15 کرده گم نقد جوانی و ضعیف افتاده   وقت آن آمد امیری که ز عالم گذرد

^{۱۳} این مصراع ناقص است.

۲۳۴

مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن (بحر منسرح مثنی مطوی مکشوف)

- I65a   چون به سر عاشقان صبح سعادت دمید
 شوق تو بر دل رسید مست شدم من ازان
 نام ترا چون برم وقت مبارک شود
 حکم کند تا ابد کس چه نزاع آورد
 5   در طلب عشق تو دیده چه ها دیده است
 ظاهر ازان در رسید معنی حبل الوريد
 خلق ز من بشنوند نغره هل من مزید
 فتح رسد گر زنم دست به مشکل کلید
 هر که به شمشیر لا ملکت دل را برید
 هست امیری ترا از دل جانش مرید

۲۳۵

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع)

- از کمال کرم دوست چو آنها باشد
 رخت خود را بکشم گوشه تنها گیرم
 سفله پرور نبرد پی به سوی منزل دوست
 زاد اسباب سفر کن تو در اینجا حاضر
 10   همه آثار ازان گشته امیری اشیا
 عشق جانان به مثل لجه دریا باشد
 در غم عشق کسی فارغ و تنها باشد
 میل دل در طلب منزل اعلی باشد
 زاد نیکان چو سفر داشت مهیا باشد
 در دل و دیده مرا باز تماشا باشد

۲۳۶

مفتعلن مفتعلن فاعلات (بحر سریع مطوی موقوف)

- هر که طلبکار به جانان رسید
 لعل تو ما را چو بگوید سخن
 از دهنش هر چه بر آید خبر
 هر که کشد محنت هجران دوست
 15   در سر کوی تو گرفته مقرر
 عاقبة الامر به سامان رسید
 خاصیت مهر سلیمان رسید
 آن به سر چشمه حیوان رسید
 از غم دل چاک گریبان رسید
 بنده امیری به تو مهمان رسید

۲۳۷

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنیٰ مخفوف محذوف)

- I65b در مردمک دیده رخ یار عیان شد در پرده دل مهر جمال تو نهان شد
رفتار تو منظور همه خلق جهانست در عشق تو این دیده به سویت نگران شد
زلف تو نقاب آمده آن روی نکو را دل مایل حسن تو شده خیلی زمان شد
آشفته امیری به غمت هست گرفتار با درد غم عشق چه مشهور جهان شد
5 دردا که کنم عزم سفر کوی عدم را در راه اجل عاقبت الامر همان شد

۲۳۸

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنیٰ مخبون مقطوع)

- هر که را لمعه ای از عشق که پیدا باشد در دلش مظهر انوار تجلی باشد
در ره دوست فدا جان و دل غمگینم وصلت دوست مرا مقصد اقصا باشد
مست و مدهوش کند عاشق بی سامان را نشئه ای در دل ما باده حمرا باشد
سر سودای عجب دارم و آخر چه شود این دواي دل من علت سودا باشد
10 ای امیری نگران باش چه آید تقدیر فکر امروزی من خشیت فردا باشد

۲۳۹

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- مرا وقت بهار و گل بر آمد تماشا کن که گل بر منبر آمد
دل و جانم اسیر درد عشقت مرا عشق تو کار بهتر آمد
ندارم غیر ازین افکار در دل مرا سودای جانان بر سر آمد
مطیع آمد به فرمان تو هر دم امیری بنده تو چاکر آمد
15 به دل الهام غیبی این بر آمد چنین الفاظ شیرین شکر آمد

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

- I66a   در غم عشق آنچنین کاری فتاد   دل به دست یار خونخواری فتاد
 وقت گل شد پا به سوی گلشن آر   رشک دل در صحن گلزاری فتاد
 ناله بلبل چرا بی جا شود   پای گل حیف که در خاری فتاد
 قرعه رمل تو مشکل او فتاد   بخت و طالع بر دلفکاری فتاد
 5   ای امیری جور جانان را بکش   حاکم دل آن جفاکاری فتاد

فاعلاتن مفاعلهن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

- آن خیالت چو نقش چین آمد   در دل زار همنشین آمد
 کان گوهر دهان جانانست   خلقه لعل او نگین آمد
 چشم جانان که موضع نورست   دیدن او چه فرض عین آمد
 داد رخصت سماع را منلا   بنگر آن لحظه شمس دین آمد
 10   زاد خود را بگیر از مزرع   ای امیری زمان یقین آمد

مفعول مفاعلهن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

- جانان که طریق ناز دارد   دل در پی او نیاز دارد
 اوستاد ربودن دل آمد   آن شیوه جان گداز دارد
 در زلف سیه خبر چه گویم   این قصه سر دراز دارد
 نازش بکشم که نازنین است   آن چشم سیه که ناز دارد
 15   اوقات امیری آنچنین است   در صبح و مسا نماز دارد

۲۴۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- I66b مرا دود از سرم بالا علم شد
 به دل بی وجه شد تکلیف اسناد
 مرا تعییب کردن هست بی جا
 برای عاشقان شد گریه کردن
 5 تحمل کن ترا که آید دم غم
 دلم در عشق جانان متهم شد
 به خط دوست مرفوع القلم شد
 چون درد عشق دعوای قدم شد
 دو دیده در غمش هرگاه نم شد
 امیر اوقات من شبهای غم شد

۲۴۴

مفعول مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

- از مرغ سحر نوا بر آید
 گل گرچه ز رنگ و بو گرفته
 در وقت جدا فتادن از دوست
 آسوده کجا شود رقیبم
 10 می گو تو غزل امیری سوزان
 آه از دل مبتلا بر آید
 در پیش رخت کجا بر آید
 از هر سر مو نوا بر آید
 این نوعه که بد دعا بر آید
 شاید که یک آشنا بر آید

۲۴۵

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

- عشق تو دلم ز دست ما برد
 سودای تو بر سرم که آمد
 بابل که کند ز عشق فریاد
 حال فلک این چنین فتاده
 15 نالان شدنم امیری معذور
 آرام مرا عجب کجا برد
 هوشم بگرفته در هوا برد
 تقریر ز حال مبتلا برد
 ما را به کف غم و جفا برد
 دوران ز وطن مرا جدا برد

۲۴۶

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع)

- I67a   گر تنم عید ترا لایق قربان باشد   در وفاداری تو غایت قرب آن باشد
 هر که افتاده شود حال مرا می داند   قطره عشق مرا قلزم عمان باشد
 گر به تقدیر موافق نبود نارد سود   فرض آن کن که ترا همت خاقان باشد
 همنشینت همه جا از تو بیاید نیکو   اهل دل در طلب صحبت رندان باشد
 5   سر نهد تا به سحر راحت دل در یابد   منزل خسته اگر بر در جانان باشد

۲۴۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

- در جهان ما را عجب کاری فتاد   پیش خونخواری که بازاری فتاد
 وقت جوشیدن رسیده این زمان   بابل نالان به گلزاری فتاد
 دل که عشق دوست را طالب رسید   عشق جانان را خریداری فتاد
 یار من در اوج استغنا شده   طالع ما را عجب یاری فتاد
 10   می کشم جور و جفای دوست را   دل امیری بر جفاکاری فتاد

۲۴۸

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنی مخبون مقصور)

- چه عجب خوی گرفت این دل دشوار پسند
 دل کشد من چکنم بر سوی آن سرو بلند
 از فراقش به دلم داغ جفایی که رسد
 داغ هجرش نشده بر دل من فایده مند
 قند مصری چه بود تا که کنم رغبت او
 لذت لعل لبش به شده از لذت قند

من نیم که از سر سودا که بگردانم رو
 تیغ جورش چو قلم گر ببرد بند ز بند
 دو سر کوی فنا گشته امیری چو مقیم
 همتش بر سر قصر فلک انداخت کمند

۲۴۹

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

I67b ای دریغایار شد مشکلیسند لذت گفتار تو آمد چو قند داغهای دل نیامد سودمند مرغ دل در دام زلفت گشته بند این جفا و جور بر ما تا به چند	اهل عشق آمد ز غمها مستمند بشنوم بالله سخن می گو به من 5 ز آتش عشق تو جانم سوخته کی شوم آزاده در وادی عشق می کشد گرچه امیری جور دوست

۲۵۰

فاعلاتن مفاعله لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبق)

از غم عشق اضطراب افتاد در دلم مهر تو چه تاب افتاد چشم شهلای تو به خواب افتاد ز انتظار تو دل خراب افتاد هر دو دیده ز غم پر آب افتاد	ز آتش هجر دل کباب افتاد زان بود اندرون من پر تاب ^{۱۴} 10 من شدم تا سحر ز غم بیدار منتظر مانده در سر راهم شد امیری ز عشق تو نالان

^{۱۴} پر تاب: در اصل بر تاب.

۲۵۱

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنیٰ مخفوف محذوف)

حیف که چنین تازه گل از دست برون شد
 چون لاله درون دل من قطره خون شد
 این بود تصور ندهم دل به جوانان
 این طرفه که چون پیر شدم حرص فزون شد
 از درد غم عشق به من حال دگرگون
 یکبار نگفتی که مرا حال تو چون شد
 صحن سر کوی تو به من صحن ختن گشت
 شوق تو مرا در طلبم راه نمون شد
 5 دیوانه ز عشق تو چه بی جا شد امیری
 آن کاکل مشکین تو زنجیر جنون شد

۲۵۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنیٰ مقصور)

I68a یک قدح از بلده وحدت به ما حاصل کنید
 دوستان ما را از آن یک جام لایعقل کنید
 خون من ریزد چنین آن نرگس خونریز تو
 گر بمیرم تهمت قتل به آن قاتل کنید
 ای صبا بالله به ما کن مهربانی در سحر
 نامه مقصود ما را بر درش واصل کنید

خاک را در یک نظر پاک آورند چون کیمیا
 این وجود ناتوان را بر نظر قابل کنید
 خانه دل شد نظرگاه جلیل بی نیاز
 ای امیری کار تو سهلست و کار دل کنید

۲۵۳

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

هرگه که سحر مشرق انوار بر آمد	کام دل من پرتو دیدار بر آمد
چون قسمت تقدیر ازل بود محبت	دل را طلب وصلت آن یار بر آمد
چون کرده توکل به همه حال خدا را	آن یوسف کنعان سوی بازار بر آمد
بیمار غم عشق شدم غیر دوا چیست	خوش آنکه حبیب از سر بیمار بر آمد
در خاطره مهر و محبت شد امیری	این فکر جهان جمله بیکبار بر آمد

۲۵۴

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب)

امروز روز عیدست اخبار دلبهر آمد
 شاید به پرسش من آن شاه کشور آمد
 فرمان بر محبت دیگر چه کار دارد
 گویا که در دل و جان حکم سکندر آمد
 10 دل بیقرار عشقت آرام بر طرف شد
 هر دل که داشت عشقت در حال مفطر آمد

بر لوح سینه خود خواهم که خط نویسم
 ناخن که بر کشیدم در شکل معطر آمد
 در حکم عشق جانان محکوم امیری هر آن
 والی عشق هر جا غالب مظفر آمد

۲۵۵

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات (بحر مضارع مثنیٰ اُخرب مکفوف مقصور)

I68b

آنان که در حیات خود اینجا بمرده اند
 آب حیات خود به صفایی بخورده اند
 بار خودش کشیده به سر منزل فنا
 شادان به صحن ملک بقا راه برده اند
 5 گر ساله ها درین زمانه اقامت کنند خلق
 آخر لباس هستی خود را فشرده اند
 جان در میان غصه و شادی نهفته شد
 هر کس به درد غصه چون جان را سپرده اند
 خوش بین امیری چون برسد هر سخن ز دل
 صاحب دلان عطیه غنیمت شمرده اند

۲۵۶

مفعول مفاعیل مفاعیل (بحر هزج مسدس اُخرب مقبوض مقصور)

جانان که مرا نمی کند یاد این نوعه جفا مبارکش باد

فریاد مرا نمی‌کند گوش   از بی‌کسییم هزار فریاد
این غم که کشیده‌ام ز هجران   رحم آر مرا که آدمی زاد
خوش حال گدای اهل تجرید   از قید جهان بری و آزاد
آن روح امیری شاد بادا   جوینده به وصل یار جان داد

۲۵۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی‌م محذوف)

5 طالب یارم مرا در دل خیال یار شد
هر دو چشمم در فراق یار گوهر بار شد
تشنه دلها را تحسر لعل جانان بود بس
لعل شیرین اش زهی رنگین و شکر بار شد
گاه فکر وصل جانان گاه بیم روز هجر
در ره عشقش مرا اندیشه‌ها بسیار شد
تا سحر با آه ناله بیقرارم در جهان
آه درد آلود من هر شب چنین تکرار شد
تا که یک پرتو بیندازد جمال روی دوست
هر شب افتاده امیری بهر آن بیدار شد

۲۵۸

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

10 کجا کس در زمانه یار باشد   جفاکاران ولی بسیار باشد
مفرح دلگشا شد صحبت یار   شود مشکل اگر اغیار باشد
مروت کی بود آزار مخلوق   بیاید^{۱۰} کس که کم آزار باشد

^{۱۰} بیاید: در اصل بیاید.

مراد از گفت و گو شد ذکر بالخیر   ترا احوال من اظهار باشد
امیری غم مخور از حال عالم   که آسایش گهی دشوار باشد

۲۵۹

فاعلاتن فعلاتن فععلن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف)

در جفا کردن خود دوست تأمل نکند   من تحمل بکنم عمر تحمل نکند
یک زمان از در آن یار نخواهم دوری   بی وفایی به من زار تخیل نکند
5 من تکاسل نکم در طلب وصلت دوست   در نگه کردن من یار تکاسل نکند
راضیم من که مرا ببند و ما را نکرد   از نیاز دل من دوست تغافل نکند
گر اشارت بکند دوست امیری شادم   یک سخن گفتن ما را چو تنزل نکند

۲۶۰

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

غمت روز مرا گویا شب آرد   دلم پر تاب او دیگر تب آرد
چه محنت بود این درد جدایی   ز غصه جان شیرین بر لب آرد
10 نصیحت کی توان گفتن به جانان   جفاکاری همانا مطلب آرد
فلک مجنون صفت پرورده کرده   مرا در عاشق او کوکب آرد
امیری مهر جانان داشت در دل   به او تقدیر حق این مذهب آرد

۲۶۱

مفاعیلن فعلاتن مفاعیلن فعلات (بحر مجتث مثنی مقصور)

I69b

در آن زمان که مرا لیلۀ مفارقه بود
شرار آتش عشقم چو عکس صاعقه بود

خیال روی تو گرچه به دل گرفته مکان
 عجب که دیدن رویت مرا مضایقه بود
 نمی توان به تو شرح بلای هجران کرد
 ز شرح درد جدایی زبان که ناطقه بود
 به هر صباح و مسایاد آن چرا نکنم
 مرا به خدمت جانان حقوق سابقه بود
 ازان صخیفه دل دم بدم چه گرم آید
 امیری این سخن عشق تو چو حارقه بود

۲۶۲

مستفعلن مستفعلن مستفعلن (بحر رجز مثنی سالم)

5 آن یار خونی دم بدم اشکم ز خون فرمان دهد
 دل را تعجب می کنم از بهر مردن جان دهد
 چون بلبل شوریده دل تا صبح افغان می کنم
 ترسم که کلگون چهره اش از چشم من پنهان دهد
 هر دم خیال قد او در چشم من شد جلوه گر
 ناظر به راهم کان به ما آید دگر جولان دهد
 در روی جانان دیده را صد نکته پیدا می شود
 شاد آید آنکس در جهان دل بر رخ پران دهد
 مرغ سحر ناله کند از شوق خود دم می زند
 آن خود امیری بنده را از درس عشق اذعان دهد

۲۶۳

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

ایام عیش بزم می خوشگوار شد	ساقی بیار باده مرا نوبهار شد
بوی نسیم و رنگ گل زینت بهار	آثار فصل رحمت پروردگار شد
ضایع مکن تو عمر خود ای غافل زمان	وقت کنار و باغ لب جویبار شد
کشتی دل قومانیه چه برده ز عشق یار	حاضر شویم وقت سفر روزگار شد
۵ دل راه غم گرفته و کوشش که می کند	حاصل امیری در ره یار انتظار شد

۲۶۴

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

اگر آن دلربا بر گلشن آید	نگهبان در ره او سوسن آید
مشام جان ز بویش شد معطر	مرا بوی گل از پیراهن آید
سپهر شد سینه بر پیکان جانان	ز تیر غمزه اش چون بر من آید
دل آشفته خواهد عشق جانان	گلستان بی جمالش کلخن آید
۱۰ امیری نیست در دل غیر جانان	خیال دوست را دل محزن آید

۲۶۵

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

هر کس که به عشق کار بنهاد	از دست خود اختیار بنهاد
این گشته نصیب من ز تقدیر	در وادی عشق زار بنهاد
دل محزن عشق یار گشته	بنیاد غم استوار بنهاد
هر ناوک غم که هست دوران	زخمش به دل فگار بنهاد
۱۵ گریان به درت نشست امیری	از دیده گهر هزار بنهاد

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

ز تیرت سینه را بگشادری چند   که دل را باشد او تا منظری چند
شکسته ساغر مجنون ز لیلی   سر ما را تو هم زن ساغری چند
اگر فرمان دهی تو عاشقان را   به میدانت بیندازند سری چند
امیری اشک خود را همچو زر کرد   به خاک پا نثار آرد زری چند
5 منم رومی زبان فرس گویم   چرا طعن آورند ما را خری چند

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

İ70b

در دلم آشفته کی از چرخ گردون می شود
درد آه از درد دل هر لحظه بیرون می شود
کس ز خوشنودی ز دار خود نمی آید به در
از جفای جور اغیار این دلم خون می شود
نالۀ فریاد من از هجر جانان شد چنین
در فراق آن گل نورسته افزون می شود
جویبار دیده ام هر لحظه افزونتر شود
اشک چشمم در شب هجر تو جیخون می شود
10 در غم سودای زلف و خال آن غنچه دهن
حال افتاده امیری هر دم افزون می شود

۲۶۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن (بحر رمل مثنیٰ صحیح ضرب و عروض)

در ره سودای عشق یار جان خواهم فشانم
 آستین شوق را در دو جهان خواهم فشانم
 ترک جان کردم درین میدان چه خواهد شد دگر
 عاقبت در راه او جان را روان خواهم فشانم
 مزرع دل شد برای مهر آن ابر و کمان
 تخم عشق دوست را در خاکدان خواهم فشانم
 دود آهم از سمک تا بر فلک خواهد رسید
 آتش عشق از دلم بر آسمان خواهم فشانم
 5 از فراق یار گریان شد امیری ناتوان
 اشک چشمم در جهان هر جا نشان خواهم فشانم

۲۶۹

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

لعلش دواى سینه فگار ان نمى کند	دردا که یار پرسش یاران نمى کند
دل ترک میل لاله عذاران نمى کند	مارا صفاز عشق رخ دلبران فتاد
یک قصه بوده قصه گزاران نمى کند	مارا بلای درد غم عشق آن پری
خوش بینمش که غصه هزاران نمى کند	گاهی وفا نماید و گه غصه مى دهد
جز گریه های ابر بهاران نمى کند	شب تاسحر امیری ز غم غوطه می خورد

10

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب)

İ71a

هر نازنین که بینم جولان کنان بر آید
 این می رسد به خاطر که آن نو جوان بر آید
 ایام عیش شادی کس را نبوده باقی
 خواهم که در گلستان آرام جان بر آید
 در راه آن پری رو جمیع آمدند خلاق
 از بهر دیدن آن پیر و جوان بر آید
 این سوز عشق جانان مخفی کجا بماند
 از آه و ناله من عالم عیان بر آید
 5 از پرتو جمالش عالم منور آمد
 گویا امیری رخشان مهر جهان بر آید

فاعلاتن مفاعلهن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

هر زمانی که یار می آید	گویی با نو بهار می آید
هر نسیمی که پر صفا باشد	از سوی کوی یار می آید
هست بنیاد عشق ما محکم	این بنا استوار می آید
هر سخن که از دهان یار آید	نظم من آبدار می آید
10 شد امیری به حال خود حیران	غصه دل هزار می آید

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ سالم)

مرا آن شهسوار ملک خوبی نازنین آید
 بلای جان من آنست که در بالای زین آید
 اگر آید به سوی من نهد بر جسم من پایش
 مرا خیف آید آن پا را نهاده بر زمین آید
 چنین تازه نهال گل شده پرورده در گلشن
 ز شرمش چون برون آمد عرقها بر جبین آید
 شرار آتش عشقش مرا هر لحظه می سوزد
 ز درد هجر آن مه و دل و جانم حزین آید
 5 خدنگ غمزه اش ما را اگر آید شوم خوش دل
 معاذالله امیری گر ترا آهنگ کین آید

مفعول مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

در عشق توره دراز باشد	عشاق تو سرفراز باشد	10 گوید چو امیری نکته ای چند
کار همه اهل دل نه خوابست	شب تا به سحر نماز باشد	
این صیت و صدا همه ز عشقست	در راه تو صد نیاز باشد	
دل وصل ترا شده طلبکار	شاید که به من جواز باشد	
	بشنو سخنش که راز باشد	

İ71b

۲۷۴

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

در روی زمین حسن تو انگشت نما شد   از بار غمت قامت من حیف دو تا شد
از باد حوادث همه کس عاجز و حیران   این جبهه تن عاقبت الامر فنا شد
ما را چه بلا بوده قبا از زر و زربفت   این کهنه عبا در بر من راست قبا شد
آخر بکند سیل حوادث همه ویران   هر خانه زرین که درین دیر بنا شد
هر صبح و مسا در غم امیری شده نالان   هر ناله که از عشق تو برداشت نوا شد

5

۲۷۵

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

هر صبح خروشم ز دل تنگ بر آید   از بلبل نالیده چو آهنگ بر آید
هر لحظه سماع به ره عشق بر آمد   این سوز و گذارم زنی و چنگ بر آید
آه از الم طعن رقیبان جگر سوز   با او چو مرا دم همه دم جنگ بر آید
دم بسته مشو در ره جانان نظر افکن   باشد که ترا دلبر گلرنگ بر آید
در عشق تو هر گه که امیری کند انشا   از آیینۀ قلبش ازان ژنگ بر آید

10

۲۷۶

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

دوستان ما را عجب کاری فتاد   دل به دست یار خونخواری فتاد
ای دریغایار همراهم نبود   راه من در سیر گلزاری فتاد
دل به عشق یار هر دم خو گرفت   الفت من با جفاکاری فتاد
می کشد بلبل جفای خار گل   پای گل حیف که در خاری فتاد
آن چنین بر خواست تقدیر ازل   از امیری چند اشعاری فتاد

15

İ72a

۲۷۷

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

دلم در حلقه کاکل شده بند
سزاوار وفای خویش می بین
اجازت ده ببوسم دست و پایت
سرشته گشته مهر دوست در دل
رقیبان را وفا و مهربانی 5
زهی مشکل چنین افتاد پیوند
جفا بر جان من ای دوست میسند
شد انگشت تو ما را چون نی قند
چه سود آرد مگو زاهد مرا پند
امیری بنده را دشنام تا چند

۲۷۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

چهره گلگون خود جانان نمود
آرزوی جان و دل رخسار دوست
ایها العشاق بالله فانظروا
قطره قطره اشک چشم آید برون
باش بیدار ای امیری در سحر 10
اختیار از دست من با آن ربود
از جمالش می رسد ما را سرود
با هوای عشق گردد هر وجود
پرده مهر محبت را گشود
خوشر آید با نیاز دل سجد

۲۷۹

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

مرا از مهر جانان شد تلذذ
بر آمد نشئه ای از عشق ما را
به دل از بر شده وصف جمالش
همین یاد آور ای دل نکته از عشق
امیری عشق جانان داشت در دل 15
ز جانان لطف و احسان شد تلذذ
صفای عشق در جان شد تلذذ
ز درس عشق اذعان شد تلذذ
ازان هر وقت و هر آن شد تلذذ
به دل چندین و چندان شد تلذذ

İ73b

مفاعِلن فاعلاتن مفاعِلن فع لن (بحر مجتث مثنی مخبون اصلم ضرب و عروض)

چو قصه‌های فراقم بیان کند کاغذ   ز اشتیاق درونم عیان کند کاغذ
 ثنای من برساند بسوی جانانم   ادای خدمت ما را بیان کند کاغذ
 مسافه‌ای ز در یار گر شوم مهجور   نیاز عاشق بیدل روان کند کاغذ
 خبر ز دوست بیارد به عاشق غمگین   دل حزین مرا شادمان کند کاغذ
 5 ز محنت غم هجران چه‌ها کشیده امیر   ز حال درد درونش عیان کند کاغذ

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

لذت لعل لبت باشد به ما از جان لذیذ
 تشنگان را می شود سر چشمه حیوان لذیذ
 درد عشق دوست دارم زان صفا در یافتم
 هر که دارد درد او را داروی درمان لذیذ
 چون کنم اظهار عشق دوست را بر مدعی
 پیش کافر عرضه کردن کی بود ایمان لذیذ
 در سر کوی تو مهمانم چرا رنجش به من
 شد مثل چون پیش از باب کرم مهمان لذیذ
 10 ای امیری در طواف کوی جانان سعی کن
 در تقرب می شود هر بنده را سلطان لذیذ

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

I74b

ای برادر گر بخواهی قربت پروردگار
یاد کن خالی مشو از فکر ذکر چار یار
هر که مقبول رسول آمد محبت کن باد
از محبان رسول کبریا همت بدار
حضرت صدیق بو بکر رفیق^{۱۶} شیخ دین
از نبی افتاد مدح ذات پاکش یار غار
دیگرش آن صاحب عدل آمده یعنی عمر
بعد از ایشان دین احمد را از آنست کار بار
5 بعد ازین عثمان ذی النورین فخر اتقیا
از وقارش در سما گشته ملایک شرمسار
خاتمه آمد علی مرتضی صاحب کرم
از زبان او شده سر حقایق آشکار
ای امیری هر که منکر شد به آن دشنام ده
از من بیچاره هم دشنام بادا صد هزار

فاعلاتن مفاعلتن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

در سحر باش هر زمان بیدار عجلوا بالصلوة بسست اخبار

^{۱۶} رفیق: در اصل رفیق.

می شود آنکه حکم سبحان شد   هر چه تقدیر حق بود خوش دار
غم فزا بوده صحبت نادان   کم بود در جهان کسی غمخوار
هر که شاد آید اندرین دوران   عاقبت می شود ز غم ناچار
خوش بود در جهان کم آزاری   ای امیری مکن تو کس آزار

۲۸۴

فاعلاتن مفاعلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

- 5 اینچنین آورم نیکو اخبار   طاب روح النسیم بالاسحار
عشق جانان درون دل مملو   لیس فی الدار غیره دیار
خوی نیکان نبود این غفلت   بشنو از پیر چون شود اطوار
دل مجلا ز عشق یار آید   کار و بارم نبود با اغیار
سر خود را نهفته در دلدار   سر خود اهل دل نکرد اظهار
10 فا ذکرُوا الله دایم الاوقات   ثور القاب امیری بالانوار
- I75a

۲۸۵

مفعول فاعلات مفاعل فاعلات (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

- ای صاحب سعادت دستور روزگار   بادا همیشه قلب تو مسرور روزگار
شمس سعادت شده رخشان کاینات   شد عز و دولت همه مشهور روزگار
ایام عمر دولت و عزت غنیمت است   بزل سماط لطف تو دستور روزگار
عون خدا قرین و سعادت رفیق تو   بادا دل عدوی تو مکسور روزگار
15 پروانه وار^{۱۷} آمده قلب حزین من   شمع سعادتت شده پر نور روزگار
مایل به مدح شان تو گشتند سخن وران   مدح تو بوده در همه منشور روزگار
دستم بگیر لطف و مروت نما به من   مانده امیری بی فر مجبور روزگار

^{۱۷} پروانه وار: در اصل پروانه ار.

۲۸۶

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

مکن ما را ز کویت دور و مهجور	ز دیدار تو باشد چشم بد دور
چو مشک آمد غبار خطرویت	فتاد آن گویا بالای کافور
مرا مرآت رویت عین نورست	نظر بر روی تو نور علی نور
همه عشاق نالان در فراقیت	نمی باید رخت در پرده مستور
غم عشق تو در دل جا گرفته	امیری کی بود یک لحظه مسرور

۲۸۷

فاعلاتن مفاعلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

نقش شد قامتت به پیش ضمیر	این بود تحفه ام ز باطن پیر
دل گرفتار محنت هجران	رب سهل علیه کل عسیر
گوهر اشک دیده ام یک یک	شد نثار رخت قلیل و کثیر
وعدۀ لطف خود به من می کن	هر چه گفتم ز لطف خود بپذیر
عرض حال امیری این باشد	نکته تحفه الفقیر حقیر

۲۸۸

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

با آه و ناله چون گذرد نو بهار عمر	از غم مرا چه می شود این کار و بار عمر
بیهوده صرف آن نبود لایق خرد	ما را عطیه بوده چنین بر گذار عمر
آخر خزان بر آید و بس موسم شتا	با اشک دیده خوش نشود سبزه زار عمر
اوقات عمر من چه غنیمت رسیده است	با این و آن گذشته دریغا مدار عمر
غافل مباش امیری زمان می کند شتاب	آخر چو یک نفس شود این صد هزار عمر

فاعلاتن مفاعلتن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

ناله بابل گل و گلزار	وقت گل شد زهی زمان بهار
می نماید ترا چو نقش نگار	هر ورق لوحه شد ز صنع خدا
گل نورسته را چه قید هزار	حال بابل گذشته در فریاد
محرم سر تو نشد اغیار	سر خود را نهفته در دلداری
بر کشم خاطره ز دار و دیار	5 راه فرقت مرا که پیش آمد
کس کجا می شود به ما غمخوار	غم ز یاد آورد مرا یاران
لیس فی الدار غیر نا دیار	باش امیری دمی تو هم عالم

İ76a

فاعلاتن فاعلاتن فاعلتن فاعلتن (بحر رمل مثنی محذوف)

عاشقان را عشق تو جانست تو جان دگر	
کی تصور می شود مثل تو جانان دگر	
این چه رعنائی ترا پیدا شده در باغ حسن	
در چه سیب ذقن ماند مسلمان دگر	
10 هر چه می گویم ز رنگ بوی زلف دل گشت	
در سر سودای زلفت شد پریشان دگر	
دیده و دل را خیال مهر رخسارت بست	
شکر الله من از آن دارم چو مهمان دگر	
ای امیری دیده و دل را به مهر آن پری	
غیر جان دادن نباشد هیچ درمان دگر	

۲۹۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز گل پیدا شوی می کن تصور	نمی باید کسی کردن تکبر
خبر حقست ولی آید ترا مر	چه خیر آرد کسی را سیم یا زر
به دندان گیرم انگشت تحیر	نمی دانم چه خواهد شد سرانجام
دل از عشق رخ جانان شده پر	به هر شب تا سحر گریان و زارم
مرا جانان شود هر دم تفکر	5 ز فکر دوست خالی نیست قلبم
خوش آید در سحر کردن تذکر	چو بابل در سحر بیدار باشم
امیری اشک ریزد گوییا در	ز احوال پریشان می کند آه

۲۹۲

فاعلاتن مفاعلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبیغ)

I76b	حالم از دست رفت دستم گیر	در غمت گشته ام فقیر و حقیر
	ورنه هجران نمی کند تقصیر	مردن من به وعده موقوفست ^{۱۸}
	زلف خود کن بگردنم زنجیر	10 کرد سودای تو مرا مجنون
	این بود قصه ام ترا تصویر	تا سحر از غم تو نالانم
	وصف حسن تو می کند تحریر	نقش حسنت امیری در دل داشت

۲۹۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

عجب سنگین دلی الله اکبر	ترا دل داده ام ای شوخ دلبر
ز رشکت شاخ شاخ آمد صنوبر	چه موزون قد شدی در صحن عالم
مرا درس محبت گشته از بر	15 شدم در عشق تو زار و گرفتار
شود دیده ز دیدار تو خوشتر	جلای چشم من باشد جمالت

^{۱۸} موقوف: در اصل موقوف.

چه بوده اصفهان و شهر شیراز   امیری بنده را کوی تو بهتر

۲۹۴

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنی مخبون مقصور)

هر کجایار شود هست مرا عز و سرور
دل گرفتار وی افتاد چه نزدیک چه دور
سالها شد که مرا دیده به راه یارست
کی رسد جلوه کنان دوست به صحرای ظهور
دیده را قوت آن خود نبود تا نگرد
هست آن زلف پریشان به نظر برقع نور
5 این همه ناله و افغان ز فراق یارست
در فراق رخ آن یار عجب کیست صبور
بی خود افتاده چه پروای علایق دارد
باشد آسوده امیری ز غمش تا دم صور

۲۹۵

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

I77a

زود بگذشتی ز پیش دیده ای نور بصر
این نه آیین وفا بوده بلی فیه نظر
مبتلای هجر جانان گشته ام چون می کنم
این سخن ظاهر ترا جاء القضا عمی البصر

تا سحر هر شب چو بلبل می کنم فریادها
 این خبرهای مرا باد صبح آنجا ببر
 چون کنم آرام در یک جا ندانم چون کنم
 عزم راه دوست را نبدیده ام چون من مگر
 در غم هجران امیری زار و سرگردان بماند
 از غم هجران خود حیف که جانان بی خبر

۲۹۶

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

من عشق ترا چو کردم اظهار	در جای دگر کجا مرا کار
5 مجنون صفتم به عشق جانان	این خلق جهان مرا نشد یار
شاید که نظر کند دگر بار	در راه وی انتظار و افکار
مشهور جهان شدم به سودا	از مهر رخس نمی رسد عار
مانند امیری در دل زار	اندیشه ز فکر روی دلدار

۲۹۷

مفعول مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

ای ماه لقا برآ برابری	شد حسن جمال تو منور
10 ما را مفکن ز درگهت دور	احوال مرا مکن مکدر
در دل که خیال تو نشسته	در دیده شدی مرا مصور
گیرم به ره وفا صداقت	در صدق و صفا لقا مقرر
از عشق تو من صفا گرفتم	مهر تو به دل شده مدبر

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

İ77b

می کشد خاطر به صحرا هر دم ایام بهار
 در زبان پیر برنا دم بدم نام بهار
 مرغ دل دارم گرفتار بهار افتاده است
 شاخهای سنبل و ریحان همه دام بهار
 روز و شب یکسان هوایش پر صفا آید همه
 معتدل گشته به هر جا موسم شام بهار
 بوی گلها در گرفت اطراف عالم را تمام
 بر مشام جان رسد این بوی هنگام بهار
 5 وقت گل آمد امیری باش در صحبت مدام
 ای دریغای می گذارد وقت ایام بهار

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

پسر بشنو رضای من نگهدار	مشو غافل وفای من نگهدار
ز غم ما را چه آوردی تو تحفه	ز غم چیزی برای من نگهدار
نگهدار تو بودم چند سالت	مکن ضایع ادای من نگهدار
بیا ای دوست شفت کن تو ما را	ترحم کن بلای من نگهدار
10 امیری می کند بشنو وصیت	برفتم من به جای من نگهدار

۳۰۰

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

ای پری پیکر دمی بر حال زار من نگر   در غم عشق توام بر کار و بار من نگر
 ز آتش عشق تو پیدا شد به سینه خارها   با هوای عشق تو در سینه خار من نگر
 می کشد بار غمت را گرچه قتم شد دو تا   غم شده سر بار من ای دوست بار من نگر
 من وفای یار را بستم کمر در کوی او   بیوفایی می کند احوال یار من نگر
 5 در شب هجر تو نالان شد امیری تا سحر   پس بود در هجر تو افغان و زار من نگر

۳۰۱

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

I78a در حق روم آمده غالب شدن از کردگار
 ذو فنونان جهان گیرند در اینجا اعتبار
 هر که قانع شد به حال خود بس آمد من قنع
 کس که عرض احتیاج آرد نمی گیرد وقار
 گفت پیغمبر که فقر آمد برای فخر من
 هر کسی را فقر و فاقه چون برا در عیب و عار
 الحیاء یمنع الرزق آمده میدان خبر
 حسن تعبیر آر و می کن عرض احوالت به یار
 10 عادت دیرینه شد غمها کشیدن اهل دل
 اهل دل را دم محنت دهد این روزگار
 هر کسی در ملک عالم چون غریب افتاده است
 غربت خود را بداند در زمانه هوشیار

جاهلان با مال حرمت چون بگیرند همچو اهل
 کوشش سعی آورد با فضل خود کن افتخار
 هر یکی بر مقتضای خود بر آرد نغمه‌ای
 گاه بلبل می شود گاهی زغن در لاله زار
 یار می باید کسی را یک درین ملک جهان
 این چه اشغالت که باشد میل دل در سه و چار
 کثرت خلق جهان ظلمت دهد بر عاشقان
 بار خود را می کشم آخر بسوی کوهسار
 5 خواه در دولت شوی خواهی قناعت پیشه کن
 می شود آخر امیری چشم هر کس پر غبار

۳۰۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

عاشقان را از غمت هر دم گریبان چاکتر
 با صفای عشق تو خوش حال و هم دل پاکتر
 دل وفای دوست خواهد می رسد هر دم جفا
 در جفا کردن مرا آن دلریا بی باکتر
 وعده وصل ترا امید دارم روز و شب
 وعده وصل تو فردا شد دلم غمناکتر
 نه قدم بر روی من با الله مکن جاننا دریغ
 در ره تو روی من بنگر چه گونه خاکتر

هر سحر گر دیده ام همچون صبا در کوی تو

در سر کویت امیری از همه چالاکتر

۳۰۳

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

- i78b   لعل تو از آب حیوان پاکتر   در رخت باد صبا چالاکتر
 در وفا کردن تکاسل می کنی   در جفا کردن عجب بی باکتر
 با که گویم راز دل را در غمت   در ره عشق توام غمناکتر
 5   سینه ام چاک آمده در عشق تو   سینه های عاشقان شد چاکتر
 ای امیری اختیار از دست رفت   روی من در راه جانان خاکتر

۳۰۴

فاعلاتن مفاعلن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

- 10   حال خود را چگونه شد بشمار   فرض آن کن که گنج مال هزار
 در دل من نبوده جز جانان   لیس فی الدار غیره دیار
 یار غارم خیال جانان است   ثانی اثنین اذ هما فی الغار
 نیست مغرور حال خود مقبول   زین ندامت کشیده کس بسیار
 در ره دوست ورطه بسیارست   ای امیری بترس از اغیار

۳۰۵

فاعلاتن مفاعلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبیغ)

- اینچنین است حالت ابرار   سر خود را نمی کنند اظهار

خانۀ دل تهی شود از غیر	لیس فی الدار غیره نا دیار
در سحر می شود دعا مقبول	در سحر باش دایما بیدار
بلبل از حسرت آورد فریاد	دامن گل عجب شده پر خار
نقش من در ورق نخواهد ماند	واردی شد امیری این گفتار

۳۰۶

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

5 لوحۀ دل را خیالت نقش شد ای سیم بر I79a

قامتم از غم دو تا شد به رنگ رخسارم چو زر
تیر مژگانست که بر دل می رسد گیرد مقرر
در دل من چون نشین ساخت کی آید بدر
چون خرامان سرو کی آید برون از خانه اش
سوی راه دوست را ناظر شد ارباب نظر
روز و شب در حسرت دیدار آن ابرو کمان
گویا در عدن ریزم مدام از چشم تر
سر بسر داغ آمده جسمم نزارم ای دریغ
می نهد بالای هر داغش امیری یک دگر

۳۰۷

فاعلاتن مفاعلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبق)

10 من شدم در غمت غریب و اسیر	رفت کارم دریغ دستم گیر
مردم از فراق خواهد شد	ورنه تیغت نمی کند تقصیر
هر نفس نو رسیده مهمانست	این سخن شد به لوح دل تصویر

روز عمرم نمی شود باقی   این بود عاقبت نصیحت پیر
ماه و سالش امیری بشمارد   دم بدم حال خود کند تحریر

۳۰۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

یار می بینم دهانش نی شکر   روزه چون دارم مگر روز دگر
روز داران تشنه آب آمدند   دل به وصلت زان بتر مشتاق تر
5 غیر فکر دوست در دل ناسزا   یاد جانان می کنم شام و سحر
حال خود را چون امیری نقش کرد   نقطه ها بنهاده از خون جگر
صبر مشکل با هوای عشق یار   عاقبت لازم شده عزم سفر

۳۰۹

فاعلاتن مفاعلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

عشق تو ما را می رسد غمخوار   شرحه دل را می کشد صد بار
خواب غفلت را می برد از دل   غمزه چشمت می کند بیدار
10 در دل اندیشه مهر رویت شد   لیس فی قلبی غیرک دیار
نکته دانان را کن نظر جانا   وه چه بی قدرست پیش تو اشعار
مرحمت می کن تو امیری را   او کند حالش چون ترا اظهار

۳۱۰

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

اینست سخن ز بنده بیچاره گوش دار   هر وقت خوش که باز رسد مغتنم شمار
مغرور مال خود مشو ای غافل جهان   دست اجل به دیده هر کس نهد غبار
15 عاقل نبود غافل کار مفید خود   مشغول کار خود شده لیل و اگر نهار
خلص چو زر بود دل عارف ز غل و غش   لایق نکشته سکه شاهی بکم عیار

قسمت بهر چه بوده ترا می رسد چه غم   احوال خود امیری به حکم قضا سپار

۳۱۱

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

- I82a   انچنین اوقات گل وقت بهار
 سبز پوشیده همه صحرا و کوه
 پیشه ما را عشق جانان شد همین
 آشکار آمد کمال حسن دوست   5
 گلشن افتاد این دم اطراف و کنار
 قدرت حق در همه جا آشکار
 کی بود کس را درین دم میل کار
 خوش صفا بخشد کسی را لاله زار
 گوش کن آوازۀ بلبل امیر
 در نوا بلبل در اینجا صد هزار

۳۱۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

- این دل و دیده ندارد بی تو نور
 لوحه دل پر شده از نقش یار
 هرچه روزی شد ترا آن می رسد
 گنج وصل تو مرا کی می رسد   10
 یا حییی ارفع عن قلبی فتور
 دم بدم مهرت کند در دل ظهور
 عز و دولت را کجا گیرند به زور
 خوش بود کردن نگه جانان دور
 طالب دیدار تو گشته امیر
 دیدن تو آورد دل را سرور

۳۱۳

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

- I87b   تویی در باغ دل سر و سر افراز
 نظر افکن به من ای سرور عنا
 رقیب از حال من آگاه ناید
 مرا بگذر نشینم بر در تو   15
 به من از لطف خود تو سایه انداز
 ز الطافت بگیرم قدر و اعزاز
 مرا در صحن کویت کن سر افراز
 چه باشد گر شوم یک لحظه دمساز
 غم عشق تو دارد در دل زار
 امیری شد ز عشقت قصه پرداز

۳۱۴

فاعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنیٰ مخبون مقصور)

ز آتش عشق تو سوزان دل دیوانه هنوز
 آن پری چهره ز من غافل و در خانه هنوز
 فتنه خلق جهان گشته جنان نرگس مست
 فتنه ها خیزد از ان نرگس مستانه هنوز
 شد بنای تن بیچاره خراب از غم عشق
 گشته گنجینه عشق این دل ویرانه هنوز
 شمع خندان شده در مجلس رندان هر شب
 نکند مرحمت سوزش پروانه هنوز
 5 ای امیری چه طلب هست ترا در دل زار
 ز آشنایان به چه رو گشته ای بیگانه هنوز

۳۱۵

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

به گلشن بگذر ای سرو سر افراز	به من تو سایه قددت بر انداز
خرامان گر روی ای سر و قامت	به یک جلوه شود پیدا دو صد ناز
اگر چه قصه ام دور و درازست	نیاز جان و دل را کردم آغاز
اگر از تو جدا باشم بمیرم	ز مرده چون بر آید باز آواز
10 تویی شهباز حسن خوب رویان	به بالای سر من کن تو پرواز
دهن نگشایم از سوز درونم	درون دل شده گنجینه راز
نداند کس دواي درد ما را	امیری بنده را تو چاه ای ساز

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنی‌س سالم)

کسی هرگز نمی بینم به ما آید شود دمساز
 کسی را گر نیاز آرم ز حد بیرون کند او ناز
 کسی در عالم فرقت ز قال من نمی پرسد
 برای شفقت حالم نمی آید ز کس آواز
 ز درد حسرت جانان بر آید اشک خونینم
 نهان دارم غم دل را ولی چشمم بود غماز
 چه بی پروا بود جانان نظر بر من نیندازد
 بداند حال زار من چه بالا می کند پرواز
 5 سخن از سوز دل که آید شود او حسب و حال من
 امیری عشق می دارد سخن ز آن رو کند آغاز

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

به ما یک لحظه بر خور باش دمساز	دل بیچاره ام را چاره‌ای ساز
به بستان جهان زینت بر آمد	قد بالای تو سرو سر افراز
ز عشق دوست خوشتر بود اخبار	کنم افسانه را در عشق آغاز
کجا پنهان کنم عشق درون را	دریغا اشک چشمم هست غماز
10 ز مهرویان ^{۱۹} شها تو نازنینی	کشم ناز ترا می کن به من ناز
شکار آورده جانان مرغ دل را	به دستم کی فتد آن اسیری باز
امیری عشق جانان داشت در دل	دل آشفته بالا کرد پرواز

^{۱۹} مهرویان: در اصل مهرویان.

۳۱۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

- I88b فرض عین آمد کسان را چون نماز
عاقبت را روز و شب اندیشه کن
حاصل آید چون مراد دل ز حق
کی شود تفصیل او را گر کنم
5 راه عشق دوست را جانم فدا
در سحر غافل مشو لیک از نیاز
گریه را بر حال خود آور جواز
چاره ها سازد ترا آن چاره ساز
قصه عشق آمده طول دراز
میل دل دایم امیری در حجاز

۳۱۹

فاعلاتن مفاعلتن فاعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

- در سحر می کنم به دوست نیاز
مهل و صلت قلیل و مشکلت
در غم یار می شوم بیدار
وصف بالا قدش بلند آمد
10 چون کهر کن نثار مقدم یار
عادت افتاده دلبران را ناز
روز هجران مرا چه طول و دراز
بلبلان را سحر شدم دمساز
خوش امیری بلند پی پرواز
اشک چشمت بزیر پا انداز

۳۲۰

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مخبون مقصور)

- ای خیال تو مرا طول دراز
چشم فغان تو دل برد ز من
می کشم ناز ترا هر چه کنی
مایل روی توام نیست قرار
15 می کشد آه امیری بشنو
من ترا عرضه کنم چند نیاز
چشم ابرو شده سرمایه ناز
هر چه خواهی تو برین بنده بناز
چه شود دگر برسی بنده نواز
مرو از غصه به او چاره بساز

فاعلاتن مفاعلهن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

- I89a باز جانان نمود غایت ناز   جان و دل را کشد به کوی نیاز
خط مشکین که در رخس پیدا   صفحه روی او چو سینه باز
گرچه از دل بیرون رود آهم   کشف را ز مرا نبوده جواز
این گدا را نگه توان کردن   پادشه می شود چو بنده نواز
عاشق مهر روی جانانم   ای امیری ترا چه قصه دراز

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلهن (بحر رمل مثنی محذوف)

- گرچه در برج بدن این جوهر جان شد عزیز
لیک در جان و دلم بس مهر جانان شد عزیز
لعل شیرینش مذاق جان دهد دل تشنه را
لعل جان بخشش به ما چون آب حیوان شد عزیز
من خیال دوست را در دل گرفتم همچو جان
پیش ارباب کرم دایم شود مهمان عزیز
بنده فرمان جانانم درین دور زمان
بنده فرمان برم فرمان سلطان شد عزیز
10 نقش حسن روی جانان در دلم مأوی گرفت
ای امیری در دلت آن ورد خندان شد عزیز

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

هر غزل^{۲۰} کز عشق جانان بر زبان آید ز سوز
 درد عشق دوست را در دل شود آتش فروز
 در شب هجران فغان و زار در گیرد مرا
 این شب هجران من یارب کجا آید به روز
 ای رفیق دلنواز افکن نظر بر حال من
 خلعت فقر و فنا بر قامت من هم بدوز
 چشم بر هم می زنم هر دم خیالش در رسد
 در دل اندیشه همه موزون قد جانان هنوز
 5 کنج خلوت پس مرا افکار مال و جاه نیست
 ای امیری گنج عشق دوست در دل بس کنوز

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

I91b همین کوی فنا منزلگهم بس و ما توفیقی الا باللهم بس شعاع مهر نور این مهم بس بدل فکر روخ شاهنشهم بس قباى فقر و جامه کوتهم بس	به راه عشق مهرت همرهم بس بشویم آستین را ز آب دیده چراغ دردمندان ماه تابست خیال روی جانان بر دل افتاد 10 امیری از جهان دامن کشیدم

^{۲۰} غزل: در اصل عزل.

۳۲۵

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

همه کس بنده تو جانان هر کس   خیالت در دل مهمان هر کس
 سبق گیرد ز مهر تو خردمند   ز عشقت نکته اذعان هر کس
 صفا دارد دل و جان از جمالت   صفای خاطر ویران هر کس
 مرا عشق تو رسوای جهان کرد   کجا باشد غمت پنهان هر کس
 5 شده شیدا ز عشق تو امیری   بسوز دل شود دستان هر کس

۳۲۶

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

در غم عشق تو صبر و هوش از من رفت بس
 کاروان چون می رود ما را رسد بانگ جرس
 در فراق روی تو هر دم دل افغان می کند
 مرغ جانم مضطرب گویا گرفتار قفس
 اشتیاق عشق جانان بر دلم تأثیر کرد
 از حیاتم در بدن مانده بقیه یک نفس
 ذره آتش که افتد می شود از وی زیاد
 بر دلم از آتش عشق تو افتاده قفس
 10 قصه عشق ازل در لوح دل املا شده
 از رموز عشق جانان این نقوش خانه بس
 اندرون عاشقان گویا که بحر اعظم است
 I92a اشک چشمم زان طرف آید چو جیحون و ارس

اگر این خلق جهان را بنیش بیگانه وار

می کند فریاد امیری کس نیاید دست و رس

۳۲۷

مفعول مفاعیل مفاعیل فاعولن (بحر هزج مثنیٰ مخفوف محذوف)

İ92b

چون سرو چمن قد بنما مهر جبین باش

رو جلوه کنان زینت این روی زمین باش

بس بوده ترا صدر سعادت سر کویش

ای دل به چه طالب شده ای گوشه نشین باش

تا کی شدن آشفته به این زمره خوبان

تو بنده دل داده ای آن یار کزین باش

5 سرکش مشو ای شاه جهان بنده نواز ای

یکدم به من دلشده ای دوست قرین باش

باقی نبود وصلت و هجران چو امیری

از آمدن روز جدایی تو حزین باش

۳۲۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنیٰ مقصور)

عاشق روی توام ای دوست سنگین دل مباح

عرضه دارد دل نیاز از حال من غافل مباح

یک نظر باری ببینم آن جمال دوست را
 ای اجل بگذر مرا بالله تو مستعجل مباش
 مزرع دل را تو تخم مهر می انداز بس
 سعی می کن در جهان بشنو تو بی حاصل مباش
 خانه دل یک بود مهمان نمی کنجد دو تا
 بس بود آن لاله رخ جای دگر مایل مباش
 ای امیری حال دل چونست از نور درون
 حال می کن هر سخن که آید بخود ناقل مباش

۳۲۹

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

5 10 I93a	دل از من برد آن سرو قبا پوش من از جانان وفا و مهر خواهم چه پر لذت بود آن لعل شیرین خیالش در دلم مأوی گرفته نخواهد اطلس فاخر دل من پر از صیت و صدای دوست عالم گهی در عشق جانان گفت و گفتار	ز سینه برد صبر و از سرم هوش چه مشکل گر کند ما را فراموش لب جانان بود سر چشمه نوش مرا زانو بود هر شب در آغوش قبای فقر خوشتر بوده بر دوش هنوز آواز جانان هست در گوش امیری این زمان افتاد خاموش

۳۳۰

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

15	سحر هر کس که بیند دلستانش دل آشفته ام در زلف جانان کسی را گرفتد آتش ز هجران دعا گویم به جانان هر زمان من	سبک باشد به مستی سر گرانش جدا کی بود مرغ از آشیانش برون آتش بر آید از دهانش دعای من نمی آرد زیانش

صفا آید ز نام دوست دل را   امیری می کند ورد زبانش

۳۳۱

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

ریا و سمعه را هر کز مکن پیش   ریاضت را میان بندید درویش
دل از درد فراق یار جنبد   ز فرقت این زمان شد جان و دل ریش
بباید اندرین منزل گذشتن   تو کار عاقبت را نیک اندیش
5 جریم یار پر امن و امانست   چه غم انجا اگر چندان رسد جیش
بهر چیزی که تقدیر از خدا شد   نخواهد در رسد ز رقم از این پیش
چو یاران دم بدم جاسوس عیبند   ز یاران می رسد دل را همه نیش
به میدان حقیقت سر فدا کن   امیری چون بترسد از سر خویش

۳۳۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

İ93b

مجلس نامحرمان را ای پری مایل مباحث

قدر حسن خود بدان و شمع هر محفل مباحث

10 چند مغروری به حسن و ناز و عشق در جهان

حسن تو باقی نماند هر زمان غافل مباحث

لوح دل را نقش روی دوست را بر کنده ایم

ای خیال دوست از دل یک زمان زایل مباحث

چون براید گوش می کن آهی زار عاشقان

مرحمت کن انجنین بی رحم و سنگین دل مباحث

بر در یارش نهاده سر امیری حزین
ای اجل یکدم زمانش ده تو مستعجل مباش

۳۳۳

مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلاتن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب)

تاج سعادت آید ما را چو خاک راهش
آندم کجا بر آید ما را افتد نگاهش
در جاه و حسن و خوبی مشهور عالم آمد
چون شاه تاجدارست خوبان کمین سپاهش
در خاک کوی جانان باشد شگفته گلها
بوی سمن بر آید هر دم ازان گیاهش
5 سوزد امیری هر دم با آتش فراقش
هرگز نمی شود کم در فرقت تو آهش
هر گه که ملتفت شد بیند خطا و سهوست
صد گونه داشت خجلت از نامه سپاهشش

۳۳۴

مفعول مفاعیل مفعول مفاعیل (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

هر گاه ترا بینم و من می روم از هوش
در عشق تو من جامه دریدم تو قبا پوش

مرغ دل من مایل عشق رخ جانان
 شد دام بلا دانه دل خال بناگوش
 این خط مرا چون نگری خیر دعا کن
 از طبع لطیفش نه شوم تا که فراموش
 امروز سخن گفتن من گشته غنیمت
 شد آخر این منزل من وادی خاموش
 از عشق تو افتاده امیری چه خبر گفت
 معذور بود هر چه بگوید همه مدهوش

۳۳۵

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لات (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع مسبغ)

5 خوش بود در دل من لمعه نور اخلاص I95b

می رسد دم همه دم ذوق سرور اخلاص
 هر که اخلاص پزیرد چه ندامت بیند
 کس نبینم که دلش داشت فتور اخلاص
 خوبه اخلاص و وفاگیر درین دور زمان
 دارم امید شود باقی حضور اخلاص
 کی کرم آید از آن کس که خلوص دل نیست
 حاجت خود مطلب هیچ ز دور اخلاص
 پر به اخلاص چه خوش بود ترا مخزن دل
 ای امیری نشود از تو قصور اخلاص

فاعلاتن مفاعلتن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

سیرت نیکو آن بود اخلاص	پرتو نور جان بود اخلاص
سایبان بر سرم ازین بادا	سایه ای کن فکان بود اخلاص
عهد من در ازل الست آمد	ز عهد دیرین نشان بود اخلاص
طالب یار با خلوص آید	دولت جاودان بود اخلاص
5 خصلت عاشقان همین آمد	ای امیری ترا همان بود اخلاص

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع)

دل بیچاره شده جور جفا را مختص
 در جهان من نشدم لطف وفا را مختص
 خاصه از بهر جفا گشته بنای انسان
 کس نبینم که شود ذوق و صفا را مختص
 خار شد دامن گل زخم ازان می بیند
 بلبلان وقت سحر هست نوا را مختص
 نیک نامی چه خوش افتادن با کوشش کن
 نیک نامان جهان بود دعا را مختص
 10 ای امیری همه جا خاک ره رندان باش
 اهل دل گشته همان در دو بلا را مختص

۳۳۸

مفاعلتن مفاعلتن فاعلتن فاعلتن (بحر مجتث مثنی مقطوع مسبغ)

- İ96a   مرا ز مهر و مهبت کجا شود اعراض   نبوده غیر محبت به من دیگر مرتاض
 ز نور شمع هدایت به دل رسد پرتو   شود گشاده به ما لطف آن فیاض
 طیب خلق جهان کی بداند احوالم   نبوده درد غم عشق چون دگر امراض
 به دل که میل تماشای روی جانانست   دو دیده از نظر دوست کی کند اغماض
 5   سخن ز درد فراقش بسی دراز آید   امیری دفتر خود را کجا برد به بیاض

۳۳۹

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلتن (بحر مضارع مثنی مخفوف محذوف)

- İ96b   باشد کشیده در ورق روزگار خط   با اشک سرخ خود بکشم لاله وار خط
 مثل ریاح سبزه خطت ندیده‌اند   یاقوت اگر ز خامه بر آرد هزار خط
 یک نقطه‌ای ز دایره برون نمی فتاد   حیران روی آن شده‌ام در کنار خط
 صنع خدای لم یزل آمد چنین بهار   دل را گشاده می کند این سبز زار خط
 10   عاجز فتاده‌ای تو امیری درین مقال   تشبیه قیل و قال خط آید غبار خط

۳۴۰

فاعلاتن مفاعلتن فاعلتن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

- İ97a   در رخ دوست این دمیدن خط   غم فزا بوده وه رسیدن خط
 هایل چشم من شود چه کنم   مشکست چشم را کشیدن خط
 برگ گل بوده آن رخ زیبا   حیف بود انچنین بریدن خط
 چون جفا می کند بما دوران   بس جفا این به من چو دیدن خط
 15   ای امیری به دل تسلی ده   سبزه تر شد آفریدن خط

۳۴۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

مرا ز دیدن دلدار شد حظ   شود آن گر به ما غمخوار شد حظ
 نظر دارم بسوی دوست مردم   نیاز جان و دل اظهار شد حظ
 بهم بودن به جانان روزی عیدست   ز سیر گلشنم با یار شد حظ
 کشیدم روز فرقت را هزاران   مرا از گفتن اشعار شد حظ
 5 نهادم سر به سنگ آستانش   امیری از در آن یار شد حظ

۳۴۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

İ97b   جان من آید به لب گر بشنوم نام وداع
 آه اگر واقع شود غمهای ایام وداع
 الوداع چون می توانم گفت ای مهر و ترا
 تلخ و زهر آلود باشد جمله پیغام وداع
 روز روشن تیره گردد چون رسد وقت فراق
 تیره از شام اجل شد این دم شام وداع
 تلخ کامی داد ما را محنت ایام هجر
 می رسد ز هر هلاهل بر من از جام وداع
 10 ای امیری چون توان کردن تحمل هجر را
 لرزه ها پیدا شود ز اخبار هنگام وداع

۳۴۳

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

ز آتش هجر تو سوزانم چو شمع   گاه خندان گاه گریانم چو شمع
 گر به مقراض جفا گیری سرم   و ز دو دیده گوهر افشانم چو شمع
 در حجاب عشق تومی سوزد مرا   گه نمایان گاه پنهانم چو شمع
 آتش عشق تو می سوزد مرا   من ز سوز عشق بریانم چو شمع
 5 سوزد آن شمع جمال آخر مرا   ای امیری رشته جانم چو شمع

۳۴۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

رفتم از کویت بدر گریان نالان الوداع
 می شود جان و دلم مجروح هجران الوداع
 رو به صحرا می نهم مجنون صفت در عشق یار
 چاک شد در عشق تو ما را گریبان الوداع
 قصه درد جدایی را کجا یاد آورم
 انچنین افتاد عالم جمله یاران الوداع
 گریه را دارم سبب خندان شدن را وجه گو
 می شود اشکم ز دیده همچو باران الوداع
 10 کرد چون عزم سفر گریان امیری از درت
 می رود با غصه و غمها ز جانان الوداع

۳۴۵

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

İ98a

آتش عشق تو سوزد رشته جانم چو شمع
 کی بود جانا برای جان بر افشانم چو شمع
 زیر پای دوست را رو می نهم از شوق دل
 روغن دل را ز راه دیده می رانم چو شمع
 در شیم با سوز دل بریان گریان می شوم
 من وجود نازنین را خود بسوزانم چو شمع
 حسرت دیدار جانان جان و دل را سوخته
 آب حسرت را بریزم تا به دامنم چو شمع
 5 چون امیری مرد می دانم نمی ترسم ز کس
 تا سحر گریه کنان در بزم رندانم چو شمع

۳۴۶

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

در پس زلفت نهفته شب چراغ
 دورم از وصل تو ای غنچه دهن
 خوش نیاید الفت من با رقیب
 گر نشینی با من بیدل دمی
 10 دل انیس عشق جانان شد امیر
 هر بسوزد دایما از روی چراغ
 عاشقان را می نهند هجر تو داغ
 همنشینی ناسزا طوطی و زاغ
 خوب آید با جمالت باغ و راغ
 کی بود از عشق جانانم فراغ

۳۴۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنیٰ مقصور)

I98b

از خدنگ غمزه جانان دل من شد شکاف

یکدم از جور و جفا هرگز نمی باشم معاف

از بلای بار محنت قد من آمد چو دال

غصه هجر رخس در دل شده البرز قاف

جوی بار عشق شد جاری درون سینه را

از صفای عشق می آید درون سینه صاف

هر سخن که آید ز نوک خامه ات سنجیده کن

پیش اهل دل نمی باید سخن گفتن خلاف

5 وصف خط روی جانان را قلم از مو گرفت

در میان جنس خود افتاد امیری موشکاف

۳۴۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنیٰ مقصور)

روز هجران قرب جانان هر دو دارند اختلاف

یا غیاث المستغیثین نجنا مما نخاف

سوز عشق دوست را در سینه می باید نهفت

عاشقان از غل و عش با عشق جانان هست صاف

رو نگردانم ز راه عشق جانان تا ابد

در ره جانان نمی باید کسی را اخلاف

هر کس از دانش سخن گوید مقال آرد ولی
 در میانه کی بود یک کس بر آید موشکاف
 ای امیری در ره صدق صفا بودن خوشست
 وعده را هرگز نباید کس نما بیدن خلاف

۳۴۹

مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن فع لات (بحر مجتث مثنی مقطوع مسبغ)
 چه باشد ار بکنی خانه ام دمی تشریف
 دل شکسته شفا یابد از قدوم شریف
 مرا کشیدن هجر رخ تو سر بارست
 به زیر بار غمت مانده این وجود ضعیف
 5 بیا دمی بنشین وقت را غنیمت دان
 میان ما و تو هرگز سزا نمی شود تکلیف
 چو ذره ای در ره عشق تو بیقرارم من
 شعاع مهر جبینت دهد صفای لطیف
 امیری واله و حیران بمانده در عشقت
 نداند او چه بود قافیه چه بوده ردیف

۳۵۰

فاعلتن مفاعلتن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

از تو آید مرا نهایت لطف   باشد از تو به دل سرایت لطف   I99a

غم هجران تو به غایت شد   خوش بود گر رسم به غایت لطف
 در سر ره مرا اگر بینی   یک نگه آید از نهایت لطف
 شد گرفتار موی مشکینت   خواسته از تو دل عنایت لطف
 در امید وفای دوست امیر   در دلش بس ز تو کنایت لطف

۳۵۱

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی مَحْذُوف)

5 یار بنماید به من رخسار خود گلگون ورق i99b

دل بخواند هر سحر از دفتر حسنش سبق
 درد عشق از بر کنم با سبحة صد دانه من
 آورد آن چهره جانان چو لولو صد عرق
 زاهد نادان نمی فهمد چه بوده درس عشق
 می کند اندیشه باطل کجا مضمون رق
 نعره های عاشقان مملو درین کون و مکان
 تنگ آید صیت عشق دوست را این نه طبق
 ای امیری داد حالت درد عشق روی یار
 چون تحمل می کند آخر شود این سینه شق

۳۵۲

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنی مخبون مقصور)

10 این بود لازمه ره رو مردان طریق

شرط اول چو کنم عزم رفیقست و رفیق

غیر درگاه خدا نیست مرا عذر پزیر
 دارم امید که الله ولی التوفیق
 دل ازین ورطه نباشد که رهایی یابد
 فکر عشق رخ آن یار مرا بحر عمیق
 قطره های دل خونین که برون می آید
 بنماید به نظر هر یک ازان رنگ عقیق
 نار عشق ازلی در دل من لمعانست
 دل افتاده امیری شد ازان عشق حریق

۳۵۳

فاعلاتن مفاعلن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

5 آه ازین درد عشق و سوز فراق
 کیف و کان هر چه بوده در عالم
 در غم عشق تو جگر بریان
 ای دل از عشق اگر خبر جویی
 شد امیری ز درد دل نالان
 در دلم فرقتت چه تلخ مذاق
 شد همه گفت و گو من الاشواق
 دیده و دل ترا مشتاق
 لیس تلک الرموز فی الاوراق
 دم بدم ناله ها کنند عشاق

۳۵۴

مفعول مفاعلن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

10 فکر تو مرا فتاده سابق
 جویان غمت فتاده خاطر
 افکار رخ جمال جانان
 آن رسم نقوش معنوی شد
 زان بوده امیری گشته حیران
 عشق تو مرا چو صبح صادق
 مهر تو به دل شده مطابق
 خوش گشته به طبع من موافق
 کشف آمده از رخت دقایق
 رنگ رخ تو شده شقایق
 I100a

من دارم امید فضل سبحان شاید سخنم شود حقایق

۳۵۵

مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن (بحر منسرح مثنی مطوی مخبون مکشوف)

در دل من جا گرفت رایت سلطان عشق
 ره ببرد با صفا بر سر میدان عشق
 هدهد جان را کنم در ره عشقش فدا
 مور ضعیفم همان نزد سلیمان عشق
 گوش مرا می رسد غلغله از روی همه
 شام و سحر می زنند نوبت سلطان عشق
 5 در طلب وصل گل گشته چو شوریده دل
 نغره زند صبح و شام بلبل بستان عشق
 سر نکشد از غمت بسته مهر رخت
 ناله چرا می کند خسته پیکان عشق
 در دل من جا گرفت حسرت دیدار دوست
 فکر دیگر چون کند غرقه طوفان عشق
 دوست مرغ سحر جا بجا نغمه بر آرد ز شوق
 مست کنند دم بدم بوی گلستان عشق
 از اثر عشق یار هر که گرفته کنار
 مرد بود انکه شد چاک گریبان عشق
 10 خون امیری ازل هست سرشته به عشق
 از دم من بر دمد لاله نعمان عشق

۳۵۶

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

İl01a

یک زمان خالی نگشتم از سر سودای عشق
 این چه حال افتاده عالم را چنین غوغای عشق
 هست بالای سرم از دود آه من علم
 کی رسد از من علم بر طارم اعلا عشق
 عشق جانان در دلم گرچه بر افتاده قفس
 تحفه جانان شده در دل مرا انهای عشق
 شادی و غم هر دو پیدا می شود با یک دگر
 شادمانی می دهد آخر به من غمهای عشق
 5 ای امیری عشق جانان می دهد تن را توان
 مژده جان و دل آمد این همه پیدای عشق

۳۵۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

از جفای هجر جانان طاقت من گشته طاق
 آن پری پیکر مرا کی می کند یکدم وفاق
 من وصال یار خواهم او نخواهد هجر من
 در میان ما و او هرگز نگشته اتفاق
 پرتو رویش زمین و آسمان مملو شده
 نه فلک عکس جمال دوست را یک چار طاق

اشتیاق یار ما را مشکل آمد ای دریغ
 جان و دل سوزان شود از درد نار اشتیاق
 بی مذاقم از فراق روی جانان دم بدم
 تلخ می آید امیری بنده را روز فراق

۳۵۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

ز برای دفتر حسنش مهیا گل ورق
 ای صبا در پیش جانان باز گردان این ورق
 یک زمان خالی نیم از ناله افغان و زار
 بلبلان از ناله من هر سحر گیرند سبق
 5 شیوه و ناز و خرامان رفتش دل می برد
 دم بدم کز شیوه خود آورد بر رو عرق
 کاسه خون گشته چشمم در فراق روی یار
 عکس چشم من نماید در فلک خونین شفق
 اشک چشمم دم بدم محو آورد خط ترا
 ای امیری کی به جانان واصل آید از تو رق

۳۵۹

فاعلاتن مفاعلن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

ای پری رو ترا سلام علیک انما الفو و الفلاح لـدیک İ102a

جور بر جان من مکن دوست   رجعت القلب فی الجنة الیک
 گر جفا می کنی نعم گویم   زخم اگر می زنی به من لبیک
 کس بکردم ز عاشقان نرسد   در ره عشق تو شدم چون پیک
 در فراقت امیری جان داده   غاب حالی من الفراق علیک

۳۶۰

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

5 یا حبیب القلب یا روحی انا ما الملحک
 خنده شیرین تو ریزد به زخم دل نمک
 چون صبا آرد ز کوی یار کردی در سحر
 خاکپای دوست می آید جلای مردمک
 وعده فردا بود سنگین درد دل مرا
 روز فردا را که داند دم همانا این دمک
 می روم سوی سفر از تو جدا خواهم شدن
 من دعا گوی تو ام ای دوست حق بادا معک
 شادمانی بر طرف گشته ز عشق روی یار
 ای امیری در جهان غمها نصیب افتاد لک

۳۶۱

مفاعلن فاعلاتن مفاعلن فع لن (بحر مجتث مثنی مخبون اصلم ضرب و عروض)

10 ز هی لطافت حسنت که الملاحه لک
 خیال تو به دلم گشته خبرو لاینفک

برای تیر غم تو هدف بود سینه
 چه تحفه بوده مرا دوست از تو یک ناوک
 فسانه گشته‌ای خلق جهان چو مجنونم
 ز مهر روی تو شد فاش قصه‌ام یک یک
 نوشته بر در و دیوار غیر نامت چیست
 چو نقش کالحجر آید کجا شود او حک
 کمان مبر که ز مهرت جدا شوم یکدم
 امیری بنده دیرین تو بود بی شک

۳۶۲

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

- 5 تویی شاه جهان الله ابقاک   دل از مهر تو بودن دور حاشاک
 فتادم منتظر در مهر رویت   لعل الله یجمعنی و ایاک
 مرا مهر تو شد تقدیر یزدان   و قلبی کان قبل العین یهواک
 اگر جنات عدن آید مقام   لعمری لا یطیب العیش لولاک
 امیری کی سخن سنجیده گوید   ز وصف حسن تو عاجز شد ادراک

۳۶۳

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

- 10 دلم از عشق تو آمد فرحناک   لعل الله یجمعنی و ایاک
 به عشق تو ازل شد آشنایی   و قلبی کان قبل العین یهواک
 گلستان را تویی ای دوست رونق   نمی بینم صفا در عیش لولاک
 ز غمزه گر مرا تیری رسانی   کرمها می کنی الله ابقاک

کجاره می برم کوی ترا من   امیری عجز خود را کرد ادراک

۳۶۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

İ103a

درد هجر روی تو هر لحظه بر دل زد نمک

کی بگویم قصه هجر ترا من یک به یک

دل ز نار عشق جانان اینچنین بر شعله شد

ناظر احوال من کشتند همه انس و ملک

هر چه بگذارم نشانه در جهان محو آورد

می کند دست اجل این نامه را صد بار حک

5 گرچه مشتاقم جمال دوست را سال مه است

پر شود با خاک تیره عاقبت این مردمک

حال افتاده امیری عبرت نمای عالمست

دور خورشید و قمر عبرت نما شد در فلک

۳۶۵

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

کجا آرم حجاب مهر را فک

ز دل نقش خیالت کی بود حک

نمی باشد چنین بی شرم و مضحک

ز من دل برد آن بی ریب بی شک

دل ما را عجب کرد آن پری رگ

چنین نقش آمده آن ابروانت

رقیب از دوست خواهد دور باشم

10 نگر کردم من آن روی نکور را

اگرچه قصه‌ام طول درازست   فرستاده امیری دوست را صک

۳۶۶

فع لن فعولن فع لن فعولن (بحر متقارب مثنی‌اثلث)

حرف وفارا کردی ز دل حک	تو بی وفایی بی ریب و بی شک
هر جا که باشم در دل خیالت	این فکر رویت شام مبارک
در عشق جانان مشکل فراوان	حیران بماند پیران ^{۲۱} زیرک
5 از دار دنیا ببارم کفن شد	بار سفر را بندیدم اینک
از تو امیری بیند جدایی	ه‌ذا فراقی بینی و بینک

۳۶۷

مفاعِلن فعلاَتِن مفاعِلن فعلاَت (بحر مجتث مثنی‌مشعث اصلم مسیغ عروض مخبون مقصور ضرب)

İ103b

چه جای امن امان شد درین نشیمن خاک

به هر کسی که نظر می‌کنم ازین شده غمناک

به دل که فکر رخ دوست می‌رسد هر بار

قیاس فکرت دیگر نبوده این حاشاک

قلم کشیده خطی که این جهان فانیهست

زهی ادای لطیف و زهی کشیده پاک

10 زهی دو دیده که بیند کمال صنع یزدانی

ولی ندیده چو اعمی کجا کند ادراک

امیری این شهادت دل را که تو ادا کردی

زهی شهادت نیکو که لا اله سواک

^{۲۱} پیران: در اصل پیران.

۳۶۸

مفعول مفاعیل مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

هرگز نشود غریب بی باک	افتاده در نشیمن خاک
در ملک جهان چه بوده ضحاک	کش را ندهد امان زمانه
منزل به کجا رود کن ادراک	از ملک عدم فتادی انجا
باشمس و قمر بکرد افلاک	پرورده ازان شود همه خام
بس بوده امیری این تلاک	این نظم تو آمده چو الهام

۳۶۹

فع لن فعولن فع لن فعولن (بحر متقارب مثنی اثلم)

İ104a	هَذَا فِرَاقِي بَيْنِي وَ بَيْنَكَ	این عرض حالم بی ریب و بی شک
	بَاشِدْ كِه رَاهِم آيِدْ مَبَارَكْ	من راه غم را چون پا نهادم
	اَز لَوْحِ خَاطِرْ كِي بَاشِدْ اَوْ حَكْ	حرف وفایت در دل سبق شد
	كُويْ عَدَمْ رَا پِي بَرْدِه يَكْ يَكْ	آنان که باشند در ملک عالم
	دَانَنْدِ رَمْوُزِشْ مَرْدَانِ زِيَرَكْ	می گو سخن را با عشق امیری

۳۷۰

فاعلاتن مفاعیل فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

يَا دَلِيلَا لِمَنْ تَحِيْرُ فَيَكْ	هیچ ناید سخن به عشق رکیک
مِي كُنْ اَحْيَا كِه صَبِيحْ شَدْ نَزْدِيكْ	غفلت خود ز دیده ها بر دار
هَجْرْ جَانَانْ بُوْدْ شَبْ تَارِيكْ	روز روشن وصال جانانست
گَر سَخْنِ اَوْرَمْ اَزَانْ خُودْ نِيَكْ	فکر جانان چون در دلم نیکوست
اَخْتِيَارْ اَمِيْرِي نِيَسْتْ وَلِيَكْ	آه نکردن ^{۲۲} ادب بود ما را

^{۲۲} نکردن: در اصل کردن.

۳۷۱

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

خواهد که کند در طلبش طی ممالک	دل در طلب عشق حقیقت شده سالک
شاد آید از آن گنج و گهر را شده مالک	دل عاشق دیدار تو افتاده شد ای دوست
شاید که رسد بر سر ما جمع ملایک	شد جان و دلم سلسله موی ترا بند
وادی غم هجر مرا هست مهالک	طاقت نبرد دل که کشد موسم هجران
القلب علی بابک و الرح کنلک	هر صبح و سحر درد امیری شده نامت

5

۳۷۲

فاعلاتن مفاعلن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

شاید آن سایهات رسد بر خاک	در ره افتاده ام به سینه چاک
دوست ما را جفا کند بی باک	در ره عشق من چو ناچارم
اقتضا کرده گردش افلاک	در سر کوی تو که دل گردد
می شوم عاقبت ز غصه هلاک	دست من گیر لطف و احسان کن
عشق لایق بود به سینه پاک	صاف دل شد امیری در عشقت

10

۳۷۳

فاعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنیٰ مخبون مقصور)

İ102b ای دریغا چه کنم روی وفایی تو درنگ
 دل بی طاقت من گشته ز اندوه تو تنگ
 با رقیبان همه در صلح وفایی دانم
 این چه مشکل به من زار گرفتار به جنگ
 تیر دلدوز تو از سینه سوزان بگذشت
 آن دو ابر و چو کمان بود مرا غمزه خدنگ

از غم هجر تو مغبر شده این لوحه دل
 چون شود عکس نما آینه دل شده رنگ
 ای امیری تو مبر خاطره عزت و جاه
 این فلک از همه سو شیشه دل را زده سنگ

۳۷۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

İ103b رنگ رویت در نظر جانا بر آمد رنگ رنگ
 لعل شیرینت شکر ریزد بگفتن تنگ تنگ
 وادی مهر و محبت چون ترا منزل شده
 بر طرف کردم نمی باید مرا این ننگ ننگ
 5 سرزنشها می کند ما را رقیب بد خصال
 آن عدوی دیو سیرت شد به ما در جنگ جنگ
 نقش رنگ روی تو از کاتب قدرت فتاد
 کی نهادن چون رخ رنگین تو از رنگ رنگ
 در فراق تو چون امیری ناله کردم تا سحر
 می زخم بر سینه خود از غم تو سنگ سنگ

۳۷۵

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنی اعراب مکفوف محذوف)

İ106b زاهد نگشته واقف اسرار اهل دل   المر لا یزال عدوا لما جهل

تن ناتوان عشق تو گشته زهی شرف   در زیر بار عشق تو افتاد مضمحل
هرگز صفا ز میل ختن من نمی کنم   ما را هوای کوی تو آمد چو معتدل
دل در هوای عشق و تتم شد ضعیف غم   تا کی به این و آن شود این دیده مشغول
خواهد امیری ره ببرد بر مقام عشق   زاهد ز فعل قول خود افتاد کی خجل

۳۷۶

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

5 تا کی ز درد هجر رخت انکسار دل
از دیده ها برون شده این جویبار دل
صد گونه غم نمایدم این چرخ لاجورد
پر گشته درد و غصه یمین و یسار دل
جاری بود ز سوز درونم عجب ترست
یک لحظه کم نمی شود این چشمه سار دل
هر گه که اضطراب دل آید همین رسد
ما را خیال روی تو باشد حصار دل
تار شب فراق تو مشکل بود دریغ
شاید ترا امیری رسد غمکسار دل

۳۷۷

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

10 غافل نشسته زاهد نادان ز سوز دل
المر لا یزال عدوا لما جهل

آن حسن نازنین که ز صنع خدا رسد
 صورت نموده نشو نمایش ز آب و گل
 عاشق ک پی نبرده به سوی جیب دل
 از رقعۀ نیاز خود آید زهی خجل
 هر کس که از هوای محبت اثر نداشت
 هرگز صفا به دل ندهد روزه چهل
 در دل امیری آتش عشق تو محکم است
 دبیر هوای مهر محبت چه معتدل

۳۷۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

- 5 کشتن من خواهد از یکسو غمت یکسو اجل
 چاره جز مردن نباشد چون کنم جنک و جدل
 آنچنین بنیاد عشقت در دل من محکم است
 I107a گر کشد صد سال دل جور و جفا ناید خلل
 لذت شهد و شکر دارد همه اندام تو
 گر دهی ملح اجاج از دست تو آید عسل
 دل نمی خواهد که یک کس بنگرد روی ترا
 هر که اندازد نظر اغیار من شد فی المثل
 ای امیری در ره جانان تو نیت خالص آر
 گر نباشد نیتم خالص چه سود آرد عمل

۳۷۹

مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ اخب)

هر جا که نظر کردم دلدار همان در دل
 از لعل شکر بارش گفتار همان در دل
 ترسم که مرا هجران یک سال دگر آید
 از هجر رخ جانان افگار همان در دل
 چندان که کنم ناله یک کس نشود همدم
 چون صبر توان کردن آزار همان در دل
 از درد غم و غصه دل خون شده واویلا
 بسیار مرا غصه چون خار همان در دل
 5 افکار دیگر از دل افکند امیری آخر
 با شوق رخ جانان دیدار همان در دل

۳۸۰

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنیٰ محذوف)

دل که دعوای غم عشق تو دارد از ازل
 آنچنین خواهد شدن تا به سر شام اجل
 چون خرامان می روی آید خجل سرو سهی
 در چمن پیدا شود صد نعره نعم البدل
 منتظر در راه جانانم مه سال آمده
 عرض حال چون شود هرگز نمی یابم محل

دود آهم گر به اوج چرخ اعلا در رسد
 بخت مطالع هر چه می آید نمی باید جدل
 ای امیری در غم جانان ترا شد عقدها
 کی شود در دست هر کس تا بر آید عقد و حل

۳۸۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- İ107b   چنین بندیده ام امروز در دل   ببندم کوی جانان را در محمل
 یک عرض نیاز دل بود آن   یکی از هر دو چشم دمع سایل
 5   ز پیر عشق ما را نکته هست   به من در راه عشق افتاد مشکل
 بحمد الله که من در راه عشقم   شوم نزدیکتر منزل به منزل
 به دل نقش آمده حسن رخ دوست   لنا تلك المنازل و المراحل
 مرا جانان زهی کو شاه حسن است   چنین نبود دیگر شیرین شمایل
 ز تقدیر ازل این شد نصیبم   به دل مهر و مهبت گشته نازل
 10   وصالش کو بیا تریاق اکبر   فراق دوست در دل ز هر قاتل
 امیری در فراق دوست نالان   نیاید کردن از حالش تغافل

۳۸۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

دل ز بلبل می برد آن شاهد رعنا ی گل
 آید از فرسنگها آب روان بر پای گل
 شاخهای هر درخت از حسرت دیدار او
 چتر سبز و اطلس و دیبا کشد بالای گل

فاش کرده را ز دل را بلبل از فریاد خود
 آنچنین مشهور عالم گشته آن شیدای گل
 وقت گل باید گرفتن کام دل از دلبران
 پیش از آن دم خار پیدا^{۲۳} می شود در جای گل
 مجلس آرا گویا یک دلبر ر عনা شده
 کام گیرم دمبدم از روی بزم آرای گل
 تا به کی عرض نیاز ای بلبل شوریده دل
 گل ز تو فارغ تر آمد تا بکی سودای گل
 5 میل گل تا کی امیری همچو بلبل در جهان
 از فغان ناله ها حاصل نشد پروای گل

۳۸۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

I108a سفر دارم مهیا کرده محمل ز اشک دیده ام راه آمده گل و روحی مایل و الدمع سایل علی تلك المنازل و المراحل ولی عشقش شود در بین حایل دل از من برد آن سیرین شمایل اگرچه نیست جانان در مقابل ز دل مهر و محبت نیست زایل امیری می کند آن را حمایل	مرا ایام هجران گشته مشکل چه دشوار آمده این راه عشقم مرا عشق رخ جانان چنان کرد بیا باد صبا از سوی جانان به دل آن تاب حسن دوست ساری ز دست افتاد بیرون اختیارم نشد غایب خیالش از دو دیده مرا خاطر نشان عشق آمده بس ز خط دوست گر باید نشانه

^{۲۳} پیش: در اصل بیش.

۳۸۴

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

هست مرا عشق تو خیر العمل	حصه من این شده روز ازل
خاطره غیر برون شد ز دل	خاطره مهر تو نعم البدل
زلف تو شد حایل چشمم دریغ	در نظرم چند بر آرد علل
در دل من هست ثنابی شمار	عرضه کنم قبل قضاء الاجل
5 خاص شود کردن عرض خلوص	عام کاتعام بود بل اضل
کاکل مشکین تو دام دلست	در شب غم آن شده طول امل
بنده مهر تو فتاده آن فقیر	هست امیری ز عباد الاقل

۳۸۵

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

İ108b

رو دگر بنمود ما را شاهد رعنا ی گل
هر سحر باد صبا گردد به زیر پای گل
مجلس آرای جهان شد دسته گل های تو
بر سر هر نازنین پیداست چون مأوی گل
10 بابل افغان می کند گل را چه پروای ازان
بی خبر گشته ز خود آن واله و شیدای گل
جا به جا آواره گشته از جفای خار و خس
ناله ها پیدا کند در شاخ بر بالای گل
ای امیری ناله کن چون بابل شیدا سحر
دست نامحرم شده حیفاً دریغاً جای گل

۳۸۶

مفعول مفاعیل مفاعیل فاعولن (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

در عشق تو ما را که بود فکر تو حاصل	تحسین همین می کنم قوم افاصل
تیر تو دیگر زخم زند بر دل پرورد	در یاب که الدال علی الخیر کفاعل
ما را طلب جوهر عشق تو بود کرم	ظاهر طلب چیز دیگر هست مبادل
فهمیدن اسرار درونی شده مشکل	تعلیم ره عشق ترا دل شده قابل
شد طالب وصلت چو امیری ز دل و جان	صد نکته بیارد به سخن مردم واصل

۳۸۷

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

وقت صفا آمده دوران گل	لحظه به عیش آی در ایوان گل
چتر کشد برگ درختان سبز	تا که فتاد سایه به سلطان گل
باد صبا هست چو فراقش او	گشت عجب تخت سلیمان گل
بلبل شوریده بر آرد نوا	هست امیری چو ثنا خوان گل
روی نمود از پس پرده ولیک	زود رود موسم دوران گل

۳۸۸

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

زخم زند دست مرا خار گل	خار شده حیف که بازار گل
بلبل آشفته شده نعره زن	داشت به دل دم بدم افکار گل
حسرت گل چند کشم ماه و سال	ره ندهد آه که دیوار گل
دایره گل شده پر زر طبق	راست شده نقطه پرگار گل
دفع شده شکر خدا کن امیر	خاطره گفتن اشعار گل

İ109a

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

دل که دعوی غم عشق تو کرده از ازل
 پیشه این گشته مرا تا به جمع شام اجل
 خود فروشی می کند زاهد من آرم مسکنت
 آنچنین اقتاد فرمانم زحی لم یزل
 چون خیال دوست آمد رفت از دل فکر غیر
 از دل و جان خواست آن دم نعره نعم البدل
 رفت امیری کوی جانان را به راه اعتذار
 پا به رهنه رفتنست در عشق وی حسن عمل
 5 از گلستان جهان چون می روم با مهر دوست
 از بیان حسن آن رنگین ورقها در بغل

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

بحمد الله رسیده در جهان گل	تحف باشد برای دوستان گل
فتاده ژاله ها بر روی سبزه	چو خرد لعل و زر شد در میان گل
قبای فستقی در بر کشد سرو	ز سبزه بر کشیده سایبان گل
صبا از چهره اش برقع بر افکند	نموده چهره خود ارغوان گل
10 مزین شد کنار باغ و صحرا	بر آمد رونق هر بوستان گل
ندای بلبلان را وقت نوشد	1109b برون آمد علی رغم خزان گل
زمان فصل بهار و روز نوروز	امیری شد دیگر یاره عیان گل

۳۹۱

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

حسن تو در نهایت خوبی با عتدال	روشن شد از جمال تو این عالم مثال
خالی نیم ز نوق وصال به روز و شب	در جان و دل انیس منست محرم خیال
حیران بماند آنکه نظر افکند ترا	یا کاشف الغوم و یا مظهر جمال
عبرت نموده حسن خطت صنع کردگار	پرورده گشته حسن تو در غایت کمال
5 میل امیری سوی ترا در جهان همین	یا راحت القلوب و یا مطلبی تعال

۳۹۲

مفتعلن مفتعلن فاعلات (بحر سریع مطوی موقوف)

چون شده‌ام در ره تو پایمال	گر ننه‌ی پای کشم انفعال
خاطره مهر تو در دل نشست	بر دل من از تو رسد صد خیال
می گذرد با غم تو عمر من	از غم دل چند بود انفعال
روز وصال نرسیده به من	از الم هجر تو قدم چو دال
10 این چه عجب عادت دیرینه است	اهل هنر هست همه پایمال
لفظ حسن داد خدا شد به ما	یاد کنم از سخنان کمال
حال امیری بگذارد به غم	چون بکند حسن ادا در مقال

۳۹۳

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنیٰ محذوف)

İ110a

از شبستان ازل تا آمدم بر آب و گل

من که عشق دوست دارم غیر کو در کنج دل

گر مرا عین یقین آید گشاده در جهان

فیض لطفش می رسد ساعت به ساعت متصل

در صفای اهل عرفان جان و دل گیرد ضیا
 میل دارد دل سماع آرد سحرگه معتدل
 آتش عشق درونی جان و دل را سوخته
 ای امیری کوه را سوزد چون آید مشتعل
 عاقبت خواهد وصول مرکز خود را بدن
 از کجا باشد وجود نازنینم منفصل

۳۹۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

تابکی در دیده‌ات خواب و خیال	بشنو آوازه ز مرغان کو شمال
واعظان گویند سخن در نصیح و پند	خواجه را در سیم و زر شد اشتغال
مرغ جان پیران شود آخر ز تن	آشیان را کی رسد بی پرو و بال
شد دیار غربت این دار فنا	فکر در هجر آن شود اکثر وصال
عمر بی بنیاد و اوقاتم گذشت	دل شد قد امیری از هلال

۳۹۵

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

از جمالت می رسد گرچه خیال	شد دل شوریده مشتاق جمال
10 اهل دل را التفات یار نیست	می کشد ذلت دریغ اهل کمال
از فراق یار دل خون می شود	از غم فرقت کشد دل انفعال
از غم دل چون شکایت می کنم	در جهان آسوده بودن خود محال
عاشقان را باشد این اوراق امیر	از بیان عشق می آرد مقال

۳۹۶

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

- İ110b روی جانان شد مرا فرخنده فال
 می شمارم وعده وصلش رسد
 تا که بر رویم نهد شاید قادم
 در سخن معذور می دارند مرا
 5 چون خیال دوست بر دل می رسد
 عید وصلت را شود او گوشمال
 گویا یک روز می آید دو سال
 در ره جانان قدام پایمال
 در پریشان خاطری گویم مقال
 ای امیری دیگر از هجران منال

۳۹۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

- ای دل آشفته از فرقت منال
 هر نفس بیرون رود کم می شود
 انتظار دل به جانان مشکل است
 مرغ همت را مکن سست و شکست
 10 سر گذشتم در جهان افسانه شد
 دل به جانان ده گزراں قیل و قال
 می گذارد دم بدم این ماه و سال
 صبر کن کشف آید آخر آن جمال
 آشیان را کی رسد بی پرو و بال
 چون رسد آخر امیری حسب حال

۳۹۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

- چشم تو عینست و زلفت گشته دال
 از غم هجران جو آمد جان به لب
 طوطی شیرین مقالی در جهان
 هر سخن از عشق می آید حسن
 15 ای امیری صبر کن صبر جمیل
 می رسد بر دل از آن چندین خیال
 فکر هجران می دهد صد انفعال
 در سخن گفتن تویی شیرین مقال
 چاشنی باید سخن را از کمال
 وعده فردا شده عید وصال

فاعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنی مخبون مقصور)

İl11a

وصف سیب ذقنت هست مرا امر محال

در جبین تو شده جمع همه حسن کمال

فرصت وقت جوانی گذرد غره مشو

عیش شادی جهان آمده چون خواب^{۲۴} و خیال

هست تشویش غم عشق تو در سینه من

دل من کرده پریشان چه کنم آن خط و خال

منتظر در سر راه تو نگه می دارم

پرده بگشا بنما دیده ما را تو جمال

5 ای امیری همه این سوز گدازی^{۲۵} که تراست

دوسا دانسته نیاز دل تو چیست سؤال

مفاعلتن فعلاتن مفاعلتن فعلن (بحر مجتث مثنی محذوف)

ازان فتاده منور درین خانه دل	ضیا گرفته ز عشقت چو جام خانه دل
خیال روی تو آید به آشیانه دل	زهی شرف که ز نقش جمال دلجویت
ز شوق روی تو باشد همه ترانه دل	ز بوی گلشن حسن تو قصه پردازد
ز اشک چشم من افتد جواب دانه دل	بریزم آچه بود اشک خود ز فرقت یار
غبار خاک در آید مرا به آستانه دل	10 امیری منتظر خاکپای جانانست

^{۲۴} خواب: در اصل خاب.
^{۲۵} سوز گدازی: در اصل سوزد گذاری.

۴۰۱

فاعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنی‌مخبون مقصور)

وصف رویت چه کنم هست مرا ناطق لال

سر عشقت چه بود فهم سخن امر محال

رنگ رخسار تو زد بر دل من آتش غم

ره به سودا بکشد عاقت آن نقطه خال

وقت گل می‌گذرد فصل دیگر باز رسد

عیش و نوش همه این ملک جهان خواب و خیال

آنکه از عشق سخن گوید و حالی دارد

هر چه آید سخن از عشق زهی حسن مقال

5 هر که آمد به نظر نقش دیگر بنماید

چون امیری بنشین ناظر ره فارغ و بال

۴۰۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

ای دل آشفته از هجران منال	هر که طالب بود کشف آید جمال	İ111b
جهد کن لیل وصال دوست را	لا یكون النوم فی لیل الوصال	
جان و دل شد سوخته در هجران یار	ربنا یسر لنا حسن المقال	
در غم عشقم سخن از افتراق	از صفای دل بر آید خوش مقال	
10 واقف حال امیری نیست کس	چون کند اظهار که آید حسب حال	

۴۰۳

مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن (بحر منسرح مثنی مطوی مکشوف)

ای گل رخسار تو رونق بستان دل   شد شرر عشق تو شمع شبستان دل
خانه عشق تو شد جان و دل من که هست   کی بتوان شرح کرد و سعت میدان دل
بابل نالان شدم ای گل خندان ترا   هست خیال رخت تازه گلستان دل
قامت سرو تو شد در دل من جلوه گر   مهر تو ما را بسست یوسف کنعان دل
بنده فرمان برست از دل امیری ترا   عشق تو شد ای پری حاکم سلطان دل

5

۴۰۴

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنی مخبون مقصور)

سخن از عشق تو گویم زهی حسن مقال
بالله ای ماه لقا منزل ما را تو تعال
دیده ناظر به سوی راه تو هر شام و سحر
دل فراموش تو کردن شده چون امر محال
آرزو در نظر روی تو آیا چه بود
تا سحر نقش رخت در نظرم فارغ و بال
هر چه گویم به ازان نیست که گفتند اول
ای امیری چه سخن گفتن ازان ناطقه لال
10 فارغ افتادم اولی ز مرادات جهان
عیش نوش همه این دونی و در خواب خیال

۴۰۵

فاعلاتن مفاعلن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

- İ112a   لیس قلبی الی سواک یمیل   گر چه از عشقت آمدم علیک
 لیکن الصبر فی البلاء جمیل   هر بلایی که بینم از عشقت
 روی زردم شود نمونه دل   دعویی عشق اگر کنم شاید
 کل رای من العلیل علیل   خسته درد هجر جانانم
 جست و جو می کند به دوست دلیل   در بدر شد امیری بیدل   5

۴۰۶

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

- عشق تو شد دم بدم افگار دل   جز غم تو نیست وفادار دل
 در همه جامی رسد آزار دل   طعنه زند عشق ترا هر کسی
 پیش کسی چون شود اظهار دل   سوز درون دم بدم افزون شد
 کس نشده آه که معمار دل   گشت خراب از الم هجر یار
 در غم تو گشت چو ناچار دل   چون گذرد از سر کویت امیر   10

۴۰۷

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- غریبان را شب غربت چه مشکل   شد آمد فرقت افتادست بر دل
 ز دیده همچو در افتاد نازل   چه زیران گشته اشکم در شب هجر
 ولی زان بی کسان را نیست شامل   ز ارباب کرم دنیا تهی نیست
 چه باشد گر غریب افتاد کامل   دهد خود را تسلی مرد عاقل
 ز درد عشق جانان گشته حاصل   امیری این سخنها دلایز   15

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- چه گویم کز غمت پر خون شده دل   ز سودایت شاها مجنون شده دل
 ز مهر تو چنین شوریده گشته   ز حد و دایره برون شده دل
 ز غمهای تو شد دل غرقه خون   از ان غم دم بدم پر خون شده دل
 ز تیغ هجر تو صد پاره گشته   تمامت شرحها اکنون شده دل
 5 امیری مخزن سر تو دل شد   از ان جاری سخن جیخون شده دل

مفاعلن فعلاطن مفاعلن فعلاطن (بحر مجتث مثنی محذوف)

- زهی رسیده خدنگت ستون خانه دل
 برای جوهر عشق تو شد خزانه دل
 به هر جا که به من عرضه می کنی تو جمال
 ز شوق روی تو آید همه ترانه دل
 دمی ز مهر و محبت نمی شوم خالی
 قتاده مهر و محبت چو تازیانه دل
 درون ز پرتو عشقت زهی که پر نورست
 ز مهر روی تو پر شد خوشا که خانه دل
 10 قلم کجا که ز شرح بیان هجر آرد
 امیری طول دراز آمده فسانه دل

۴۱۰

فاعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنی مخبون مقصور)

تا کی افتاده به هر جا که فتد قال مقال
 خوشتر آن بود کسی را که شود واقف حال
 مرد آزاده نباید که کشد منت دون
 بار کس را نکشد ره ببرد فارغ بال
 طلب معرفت علم و عمل باید کرد
 مرد دانا نرود در طلب منصب مال
 آنکه گیرد به ستم مال کسان راز طمع
 خود بداند چه شود روز جزا مال و منال
 5 در دل اندیشه بیهوده نیارد عاقل
 ای امیری نکند اهل دلان فکر محال

۴۱۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

İ113a	مرا کار از غم عشق تو مشکل	تو از من فارغ و در عیش خوش دل
	سحر بیدار باشد عاشق دوست	به غفلت چون گذارد وقت عاقل
	زمام دل ز دست من برون رفت	به دل سودای زلف دوست نازل
	صفا آور به خاطر از کدورت	بباید خاطر نیکان بی غل
10	بخواهم یار باشد دست گیرم	امیری مانده در ره پای در گل

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

ای صبا گر داشتی بر خدمت جانان وصول
 می رسان از من سلامی گر بفرماید قبول
 هر سحر چون کوی جانان را کشد میل دلم
 می کند سودای عشق دوست افزونتر نزول
 چون کنم بی صبر و آرامم ز عشق روی دوست
 گرچه گویند کس نمی باید به کار خود عجل
 غیر سودای غم عشقش نمی باید به من
 نقش زان روی دلارا بر دلم کرده حلول
 5 گر خبر جویی ز جانان در طلب بودن رواست
 ای امیری روز و شب بنگر که در یابی رسول

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

در کجایی ای مه فرخنده فال	جان کشد از فرقت تو انفعال
بر من اخبار وصال در رسان	تابکی ما را ز هجران گوشمال
در طواف کوی تو سعی آورم	در سر کوی تو دارم اشتغال
هرچه می بینم ز چشم آن شد نهان	کار و بارم عاقبت خواب و خیال
10 ای امیری گاه هجران گاه وصل	خال عالم آنچنین آمد منال

۴۱۴

مفتعلن مفتعلن فاعلات (بحر سریع مطوی موقوف)

- İ116b عشق تو ما را می کند خوش نام
 خواب غفلت را می برد از دل
 در دل اندیشه مهر رویت شد
 نکته دانان را کن نظر جانا
 5 مرحمت می کن تو امیری را
 شرحه دل را او کند اتمام
 غمزه چشمت می شود پیغام
 لیس فی قلبی غیرک مدام
 وه چه بی قدرست پیش تو الهام
 او کند حالش چون ترا اعلام

۴۱۵

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

- ساقیا پر کن بر آور یک دو جام
 غم کشیدم از جفای هجر یار
 بر در جانان صبا وقت سحر
 دایما از جان و دل کردم دعا
 10 در طواف کوی جانان سعی کن
 انما الاحسان الا بالتمام
 ایها الساقی ادرکأسا مدام
 از من افتاده می بر صد سلام
 باشد آن با عز و دولت متدام
 ای امیری عاشقان کیف نیام

۴۱۶

فاعلاتن مفاعلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

- به حقارت مبین که درویشم
 گرچه دور و دراز یک راهت
 خویش و یاران که عیب جویانند
 دل پریشان و عقل سرگردان
 15 غم کشیدم امیری از هجران
 مرهمی ز غم که دل ریشم
 راه عشق تو بوده در پیشم
 محنت و غم کشیده از خویشم
 کار خود را چنان اندیشم
 تا بکی می رسد ز غم نیشم

۴۱۷

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

İ117a

ساریست سوز عشق به دلها علی الدوام

کاشمع فی الزجاجة و الشمس فی الظلام

هر جلوه‌ای که قامت جانان نموده است

در دیده‌های اهل دل آید زهی خرام

درسی که پیر عشقم اشارت به ما کند

مفهوم آن فتاده به دلها بلا کلام

وصف جمال حسن نهان چون برق فتاد

آن بهجت و لقاشده منظور خاص و عام

5 دست مرا که کاتب قدرت قلم نهاد

این بود امیری نقطه چندین و السلام

۴۱۸

فاعلاتن مفاعلتن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

عجلوا بالصلوات می گویم

می برد پرده من از رویم

سجده گه را از ان همی شویم

در در دوست من دعا گویم

ای امیری غبار آن گویم

در سحر واردات می جویم

شب نمی لطف یار اگر برسد

اشک چشمم روان شود هر دم

حاجت من روا شود روزی

کوی جانان صفا دهد دل را

10

۴۱۹

فاعلاتن مفاعلن فعلن (بحر خفیف مخبون محذوف)

از سر کوی تو رسد چو نسیم   آن بس آید مرا ز خط نعیم
در خطر روی تو که حیرانم   درجه^{۲۶} حکم آمده چنین تقویم
گر ز خاکم گذر کنی بینی   حکم یحیی العظام و هی رمیم
دهنت گوییا چو میم افتاد   عین لطف آمده مرا آن میم
5 از تو خواهد نظر امیری فقیر   بنده خاکسار توست قدیم

۴۲۰

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

با غم تو آه کنم دم بدم   شکر که باشد تدوم النعم
حال من امروز به شکر خدا   چون برسد نکته جف القلم
فکر تو شد عین سرور در دلم^{۲۸}   فکر دگر^{۲۷} در دل من کالعدم
روز جزا چون بدر آیم ز جا   با غم عشق تو بر آیم بهم
10 موهبه حق شد امیری کلام   یسرنا الله بطیب النعم

۴۲۱

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

راه برم کوی ترا دم بدم   بودم آنجا شده خیر النعم
در^{۲۹} دل من مهر تو مأوی گرفت   این شده چون حصه ز جف القلم
هر که بری گشته ز عشقت دمی   حاصل او بود همان دم ندم
قربت تو بود مراد من   راه ترا چون بنهادم قدم
15 لطف اله آمد امیری سخن   یسرنا الله بطیب النعم

^{۲۶} در چه: در اصل در چه.

^{۲۷} دگر: در اصل دیگر.

^{۲۸} عین سرور در دلم: در اصل در دلم عین سرور.

^{۲۹} در اصل ور.

۴۲۲

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- به ناخن سینه را هر دم خراشم   ز غیر دوست از دل می تراشم
 فتاده درد عشق دوست^{۳۰} در دل   سحر آه درونی کرد فاشم
 خیال روی جانان شد فرح بخش   ز کویت در بدر هرگز نباشم
 بیا ای یار دیرینه کجایی   دمی در زیر اقدام تو باشم
 5 نظرگاه عزیزان بود چون عشق   مقیم ره نباشم بس چه باشم
 قماش نظم بر من کی دهد سود   بها نارد در آنجاها قماشم
 تو زر بفت ملوکان را ببنداز   امیری بوری یا باشد فراشم
 I118a

۴۲۳

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

- آتش عشق تو رسد دم بدم   شکر که با لشکر تدوم النعم
 واقف حالم نشود هیچ کس   چون برسد حصه جف القلم
 10 حسرت تو کرد مرا تلخ کام   دیده ز هجران شده هر لحظه نم
 غم که رسد مژده شادی شود   شادی و غم هر دو بر آید بهم
 دوست طلب می کن امیری همین   وصلت یار آمده طیب النعم

۴۲۴

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

- به دل دارم غم عشق دلارام   در آتش کی کنم یک لحظه آرام
 جمالش گویا مهر جهانست   ز حسن یار روشن می شود جام
 15 بسوزم با غم عشق جوانان   ز سوز عشق آید بخت هر خام
 ز حیرت من پریشان حال دارم   نیم آگاه چون شد صبح یا شام

^{۳۰} دوست: در اصل دوشست.

نشان من درین عالم نماند   نباشد قید این دیوانه را نام
 بنا کامی ازان منزل گرفتم   کسی هرگز نگیرد در جهان کام
 ز شادی جهان امید بر داشت   امیری می گذارد با غم ایام

۴۲۵

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

5   من آه ناله را ز غمت تا سحر کنم   از درد دل کجا که سخن مختصر کنم
 چندین شبم گذشته به آه و فغان دل   ممکن نشد که فکر تو از دل بدر کنم
 آب هوای کوی تو ما را خوش آمده   هرگز نباید آنکه ز کویت سفر کنم
 در کار و بار خود چه تخیر کشیدم   احوال خود چه می شود آخر نظر کنم
 سیم و زری چه می طلبم ره زن منست   مایل نیم امیری که من جمع زر کنم

۴۲۶

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

10   قدت گشته نهال گلشن چشم   جمال دلکشایت روشن چشم
 درون دل پر آمد در و گوهر   بریزم دم بدم از روزن چشم
 ترا دید و بلا آورده دل را   وبال من شود در کردن چشم
 چو باران بهار افتاد اشکم   امیری می رسد تا دامن چشم
 تماشای دو دیده گشته رویت   نظر کردن ترا شد گلشن چشم

۴۲۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنیٰ محذوف)

من که در هجران جانان غرق آب و آتشم
 ز ورق هستی خود را من به ساحل چون کشم
 15   گرچه مجنون جفاکش در جهان محنت کشید
 من جفای دوست را هر دم ازان بهتر کشم

ره برم بر سوی غربت این شده روزی به من
روز و شب با ناله ها آه و فغان دل خوشم
ساقی وحدت مرا آورده چون جام الست
من ازان خود نیم مستم جرعه دیگر کشم
شرحه شرحه کن امیری سینه خود دم بدم
هر دم افزون می شود آه از غم دل آتشم

۴۲۸

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

5 ز خط و خال خوبان من چه گویم
بهر خدمت که فرمان شد مطیع
گهی گرداب که امواج بینم
خدا عالم بود سر درون را
امیری سر نهاده بوریار را
İ119a ز رمز زار پنهان من چه گویم
حکایت های سلطان من چه گویم
ز حال بحر عمان من چه گویم
ضمیر اهل دوران من چه گویم
چه غوغا چتر شاهان من چه گویم

۴۲۹

فاعلاتن فعلاتن فعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

10 این بود نکته ام از جف القلم
یک زمان نییست تهی جان و دلم
چه شکایت بکنم از غم عشق
دل نشد خالی ز فکر خط و خال
گر کشد آه فراقت چه شود
که شوم در غم عشق تو عدم
با غم عشق توام دم همه دم
عاشقم چون نکشم جور و ستم
روز و شب گشته خیال تو بهم
مبتلا گشته امیری به الم

۴۳۰

مفعول مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

بی روی تو گشته خون درونم	جاری شده اشک لاله کونم
هجر تو کشد مکش تو زحمت	آلوده مکن بدست خونم
کوی تو بود مراد جانم	عشق تو رسیده رهنمونم
گر تیغ زنی مرا و گر تیر	در دست تو مانده یک زبونم
5 گریان شد امیری ز اشتیاق	بی تو بنگر ز غم که چونم

۴۳۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز درد عشق تو در سینه داغم	ز شغل دیگران آمد فراغم
کشد کوی ترا هر دم دل من	نمی آید به خاطر میل باغم
صفا دارم ز سوز عشق جانان	ز نار عشق سوزان شد چراغم
نسیم ار کوی جانان چون بر آید	ز بوی عشق پر گردد دماغم
10 بگفتم ای امیری گریه تا چند	بگیرد چشم او هرگز یساغم

۴۳۲

مفعول مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

در عشق تو من کمین گدایم	رحم آور مرا که مبتلایم
نه قید جهان و نه سپاهی	گویا که ز عشق پادشایم
خواهم که رضای دوست بایم	گرچه که نشسته در بلایم
بیند همه روز رقیب لطف	من جور ترا عجب سزایم
15 خالی نشده امیری از تو	دانی تو مرا که درد عایم

۴۳۳

مفعول مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

از هجر تو گشته خون درونم	زرد آمده روی لاله گونم
خم گشته قدم چو لام جانا	از بار غمت چنین زبونم
مارا نبود مفید دارو	از عشق تو بوده این جنونم
سوز غم تو ز حد برونست	در هجر رخت میسر چونم
عاجز نشود امیری در ره	عشق تو رسیده رهنمونم

۴۳۴

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

کجا باشد عجب یار دلارام	ز وصال این دل آشفته ناکام
فشانم بر در و دیوار از غم	ز اشک سرخ من رنگین شود جام
تذکر می شود احوال درین	شود روزی ز من هم می برند نام
رساند این عزل الخط باق	به یاران از من افتاده پیغام
امیری در توکل گوشه گیرست	ببیند چون شود آخر سرنجام

۴۳۵

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف اصلم ضرب)

آنچنین واله و در مانده ز عشق تو منم	مشکل آمد چه کنم بی تو دمی زیستم
آتش عشق تو سوزد دل و جان را چکنم	چون تحمل بکند سوز مرا پیرهنم
دور افتاده منم از وطن و دار دیار	ناله خیزد ز درون یاد شود چون وطنم
فرصت گفت و شنیدم که غنیمت باشد	لب که بر لب بنهم چون سخن آرد دهنم
خار کی از سر کوی تو بیارند به امر	تا بدوزند به آن دردم مردن کفتم

۴۳۶

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

به که من از بی کسی آه فغان خود کشم
 در غم خود باشم و از کس زبان خود کشم
 تیر مژگانش رسد هر جا که باشم چون مرا
 من جفای ناوک ابر و کمان خود کشم
 مرا این بود ما را نواله در ره عشقم همین
 خون دل دارم به پیش مهربان خود کشم
 چون درآید از درم آن نو گل خندان من
 توتیای من ز خاک آستان خود کشم
 5 چون امیری من نظر بندیده ام از روی غیر
 عرض حال خود به پیش نکته دان خود کشم

۴۳۷

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنی اخرب مکفوف محذوف)

از غیر دغا پیش تو ای دوست چه گویم	جز سلمک الله و ابّاک نگویم
این گشته مرا هادی راه حرم دوست	من خانه به خانه چو غم عشق بجویم
شاید که خجل باشم ازین دفتر املا	من ناله خود را همه با اشک بشویم
دل در طلب وصلت جانان شده لرزان	هر جا که روم من خبر دوست بیویم
10 عمرم که رسیده به سر اول هشتاد	حاضر نشد حیف امیری که دو مویم

İ120b

۴۳۸

مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

ما را چه صفا باشد من عاشق دیدارم	دل در طلب جانان پیوسته درین کارم
اسرار حقیقت را واقف شده دانایان	برسم خبر جانان من طالب اسرارم
بی ^{۳۱} عشق تو کی باشم مایل به غم عشقم	عشق تو متاع آمد و الله خریدارم
در هر ورق پیدا صنع قلم قدرت	الوان مغایر شد رنگ گل و گلنارم
5 این گنج فراغتها مختار امیری شد	نه بیع و شرا دارم نه ساکن بازارم

۴۳۹

فاعلاتن مفاعلن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

صبح دم با غمت ترانه زدیم	در دهن اشک خود نشانه زدیم
از غبار ره تو ای دلجو	دیده را کحل اصفانه زدیم
یک نگاهت ز من دریغ مدار	روی خدمت بر آستانه زدیم
چون مریض شکسته افتادم	در سر کوی تو بهانه زدیم
10 تا بدانند امیری احوالم	رقعه چند در زمانه زدیم

۴۴۰

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز سودای تو چون شیدا نباشم	چو غم دارم چرا رسوا نباشم
چو دیدار ترا مشتاق ماییم	چرا در راه تو پیدا نباشم
خیال مهر رویت در دل من	به هر دم می رسد تنها نباشم
درین عالم کسی باقی نماند	دمی باشم دمی دیگر نباشم
15 امیری خاق عالم داشت غوغا	که من اصلا درین غوغا نباشم

^{۳۱} بی: در اصل می.

۴۴۱

فاعلاتن مفاعِلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

از دو زلفت گشاد می خواهم	وین گشایش ز باد می خواهم
روی جانان به من شود مکشوف	در جهان این مراد می خواهم
داد خواه تو آمدم جانا	از غم دل که داد می خواهم
تا نشانم درین جهان ماند	این سخن در سواد می خواهم
ای امیری دعا کنم هر دم	عشق را من زیاد می خواهم

۴۴۲

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

مرا از لعل شیرینت رسد کام	ببینم چون شود آخر سرنجام
ز اشک دیده پر گشته صراخی	مهیا کرده ام با خون دوسه جام
دل شوریده بابل وار نالد	ندیدم در جهان چون تو گل اندام
شده عید وصلت شادمانم	لعل الله یجمعنی فی الایام
ز شوق عشق جانان داد جانش	امیری می گذارد آنچنین نام

۴۴۳

مفعول مفاعِلن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

مشهور جهان ترا گدایم	شاهها به ره تو خاک پایم
در گوشه دل خزانسه دارم	من گوشه نشین پادشایم
از قید جهان بریم اما	در هجر تو لیک در بلایم
کس قدر کسی نداند آنجا	افتاده درین زمین همایم
ما را مفکن ز لوح خاطر	مانند امیری در دعایم

İ121b

۴۴۴

مفعول مفاعله فعلون (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

در راه تو کمترین گـداـیم   بـنـگـر تـو بـه مـا کـه مـبـتـلـایـم
هر کس بزند طعنه تیری   در داکه نشانه بلایم
در دل چو خیال تو قرینست   گویا که نشسته پادشاهم
احسن که بود ز حسن رویت   افزون شود آن درین دعایم
5 بیچاره امیری دل شکسته   غیر از سر کو نبود جایم

۴۴۵

فاعلاتن مفاعله فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

عید اضحی رسید شادانم   بکند غمزه تو قربانم
تا چه فرمان رسد به کشتن من   بر لب آمد درین هوس جانم
تا که در دامن نیاشد کرد   اشک خود را به راهت افشانم
گر بمانم شها دمی بی تو   حاش الله که زنده می مانم
10 هر چه گوید امیری الهامست   درس عشق تو گشته اذعانم^{۳۲}

۴۴۶

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع)

İ122a گرچه در دل ز غم هجر تو یاری دارم
از خیال ره تو تحفه نگاری دارم
با جفا می گذرد دم همه دم اوقاتم
گشته معتاد جفا لاله عذاری دارم

^{۳۲} اذعات: در اصل ازعان.

هر دم از کیسه عمرم شده این صرفه من
 در گذر گاه جهان طرفه مداری دارم
 خاک گشتم به ره عشق قدم بر مانه
 در سر راه تو بنگر که مزاری دارم
 گرچه دل یک شده در سینه به امر متعال
 ای امیری چه کنم غصه هزاری دارم

۴۴۷

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز خوبان من وفا هرگز ندیدم	جفا دیدم عطا هرگز ندیدم
5 درین عالم که محنت خانه گشته	خلاص از ابتلا هرگز ندیدم
صفای این جهان صافی ز غم نیست	به یک جا من صفا هرگز ندیدم
سحر با باد جانان آه کردم	این بهتر نوا هرگز ندیدم
امیری این جهان فانیهست می دان	کسی را در بقا هرگز ندیدم

۴۴۸

فاعلاتن فعلاتن فع لاتن (بحر رمل مثنی مخبون مخبون مقطوع)

10 سالها شد که چنین مهر نگاری دارم	نه به شب خواب نه در روز قراری دارم
شکر الله که مجلا شده این دیده من	از سر کوی تو در چشم غباری دارم
سر به زانو نهم در غم عشق جانان	با خیال رخ دلداری فگاری دارم
کار و بار و گران از دل من بیرون رفت	در سر کوی فنا من سر کاری دارم
زاهدا تو سخن غیر مگو در پیشم	چون امیری همه شب ناله زاری دارم

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنیٰ محذوف)

İ122b

خواه عشق دوست را بر جان و دل افسون کنم

من به خود لیکن نمی آیم ندانم چون کنم

گریه و زاری فتاده عاشقان را چون نشان

اشک چشمم بر غمت ای دلریا جیخون کنم

یک زمان خالی نباشم از خیال روی دوست

ناله های عشق را تا صبح دم قانون کنم

عاشقان را خوش بود الفت به عشق شوق یار

این دل شوریده را در عشق تو مجنون کنم

5 درد عشق یار شد ما را شفای خسته دل

ای امیری در عشق دوست را افزون کنم

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز غم افزون شود هر لحظه دردم

به غم شاهد بود این روی زردم

چنین است در رهش دعوای مردم

به دامن دگر نفتاد کردم

خیالش بر دلم افتاد هر دم

غریبم در غریبی جای کردم

ز درد هجر جانان غم کشیدم

فدا در راه عشق دوست گشتم

اگرچه خاک راه دوست گشتم

10 امیری بس بود مقدار وصلت

۴۵۱

فاعلاتن مفاعِلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

در غم عشق دل همین دارم   بد مگو خوی نازنین دارم
در فراقم چو بلبل نالان   دم بدم ناله حُزین دارم
غم کشیدن بود نصیب من   چه کنم من دل غمین دارم
سوز دل شد مرا ز حد بیرون   هر سحر آه آتشین دارم
۵ ای امیری چه می کنی پندم   من که سودای دل چنین دارم

۴۵۲

مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ اُخرب)

İ123a

در عشق رخ جانان پژمرده چرا باشم
باران حیات آمد من مرده چرا باشم
دل در طلب وصلت جانان در الم هجران
چون وصلت جان خواهم افسرده چرا باشم
گر جان طلبت از من آن را چه نزاع آرم
او داد مرا چون جان آزرده چرا باشم
ای بار خدا خواهم غفلت ز دلم بر دار
در پرده پر غفلت پرورده چرا باشم
10 با ذکر خدا دل را احیا کن امیری اینجا
ذکرش چو توان کردن دل مرده چرا باشم

۴۵۳

فاعلاتن مفاعلتن فعلن (بحر خفیف مخبون محذوف)

در ره دوست من مقام کنم	با غمش ترک ننک و نام کنم
دامنم در دهان خود گیرد	من سگ کویش احترام کنم
هر که دعوای عاشقی کرده	در ره عشق امتحان کنم
دوست حال مرا چو می داند	پیش درگاهش التیام کنم
5 عشق در دل امیری افزون شد	هر سحرگه بآن قیام کنم

۴۵۴

مفعول مفاعلتن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

من دامن عشق یار گیرم	در جای دگر چه کار گیرم
مجنون صفتم به وادی عشق	از خلق جهان کنار گیرم
شاید که نظر کند به من یار	در راه وی انتظار گیرم
مشهور جهان شدم به سودا	از مهر رخس چه عار گیرم
10 مانند امیری در دل زار	اندیشه تو هزار گیرم

۴۵۵

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

İ123b نقد هستی را دریغا عاقبت کم می کنم
 قصه های درد هجران پیش مردم می کنم
 دل بیارد کار مشکل از جفای روزگار
 با فراق روی جانان چون تکلم می کنم
 وافقم من حال زار عاشقان را در بلا
 مبتلای درد هجران را ترحم می کنم

کس ز حال من دمی واقف نشد چون بگذرد
 از عدوی رو سیه هر که تظلم می کنم
 ای امیری واله و حیران شدم در کار خود
 دم بدم احوال خود را من تبسم می کنم

۴۵۶

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون مخبون مقطوع)
 روز و شب من غم سودای تو بر سر دارم
 قصه عشق به دل دم بدم از بر دارم
 عاقبت کوی فنا را برسد منزل من
 رخت خود بر طرف کوی فنا بر دارم
 5 چون نگیرم ز غم عشق ندارم آرام
 در جهان من که چنین یار ستمگر دارم
 از غم عشق مرا آتش سوزان برسد
 مردنم در ره عشق امر مقرر دارم
 ای امیری چه کنم رفت عنان از دستم
 دل و جان در گره زلف مغبر دارم

۴۵۷

مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن (بحر هزج مثنی اخب)
 تو یار دل و جانی من وصف تو چون گویم
 هر جا که سفر کردم من وصل تو می جویم

بوی سر زلف تو ما را از صبا آید
 آشفته حسن تو دیوانه آن مویم
 این عشق فراوانم از دل بدر افتاده
 خونین چو برون آمد رخساره به خون شویم
 این گفت و شنید من در طور دیگر گشته
 در عالم حیرت من آیا چه خبر بویم
 سودای سیه زلفت افتاد امیری را
 دل وصل تو می خواهد من ناظر هر سویم

۴۵۸

فاعلاتن مفاعلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

- 5 پیش جانان که آه می گویم   عالمی را سیاه می کردم Ì124a
 می رود یار در چمن دیدم   در پی او نگاه می کردم
 در کجا باشد آن گل خندان   رغبتش سال و ماه می کردم
 عذر شاهان بلی شود طاهر   گر هزاران گناه می کردم
 در ره یار امیری جا کرده   لطف او را پناه می کردم

۴۵۹

مفعول مفاعلن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

- 10 می کن تو نظر که نا توانم   در عشق تو ای پری همانم
 خون گشته دلم ز نشتر غم   با غصه گذشته وقت و آنم
 غیر از تو سخن نیاید از من   یاد تو کند همین زبانم
 بیچاره منم جفا کشیده   بی مهر وفا تویی بدانم

مانند امیری در غم تو افکنده غریب و ناتوانم

۴۶۰

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

اگر آید مرا از دوست دشنام	بحمد الله رسد آخر مرا کام
نظر افکن دمامد منتظر باش	شود پیدا جمال دوست از بام
تو نام نیک افکن تا که ماند	بماند در جهان چون می روی نام
حجاب ظلمت دل را بر انداز	شود روشن ز روی دوست تا جام
توکل کن مشو غافل در اوقات	امیری چون شود بنگر سرانجام

۴۶۱

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنیٰ مخفوف محذوف)

با درد عشق یار شده امتزاج من	هرگز نبوده بهر دو احتیاج من
ما گشته ایم گوشه میخانه را مقیم	آب و هوای من شده چون بر مزاج من
مارا نبوده میل و زر و زینت جهان	خاک غبار راه تو گشته چو تاج من
از حد گشته سوز درونی چه می کنم	سوز درون من شده دایم سراج من
در پیش بار عرضه کند درد خود امیر	از دست آن طیب دل آید علاج من

۴۶۲

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ سالم)

به خون آلوده گشته از غمت لوح مزار من
نظر افکن بیا با الله به عالم غمکسار من

نشانم اشک خونین را بماند در جهان ببینند
 ز اشک چشم می ماند به راهت یادگار من
 در عزلت خانه فرقت چه قید این و آن باشد
 ز دست خود برون رفته عنان اختیار من
 ز سوز آتش هجران جدا شد بنداز بندم
 ببین در گوشه خلوت ز هجران انکسار من
 امیری ترک جان کرده به راه عشق پا برده
 به زیر پایت افتاده بحمد الله غبار من

۴۶۳

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

زیر لب افتاده آن جاه ذقن	آب حیوان گشته گویا آن دهن	5
نقته آن خال اندازد فتن	زلف تو آشوب خلق عالمست	
حمد الله اذهب عنا الجزن	چون خیال یار در دل کرد جا	
همچو من کی بود عشق کوه کن	او کجا فهمید سر عشق را	
یادگار از من بماند این سخن	در جهان یادم کنند تا دوستان	
یک دعای خیر ادا می کن به من	چون نظر بر خط من انداختی	10
تخم مهر دوست را بر دل فکن	مزرع دل را مهیا کن امیری	

۴۶۴

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

جمالت اهل دل را قره العین   دو ابرویت کشیده شکل قوسین

به خلوتگاه دل تنها نشسته   نمی باشد خیال دوست ما بین
 شرار عشق من چون نجم ثاقب   مرا عشقت دهد هر لحظه ام زین
 نمی دانم که جانان در کجا بود   صدای فانظروا آمد من الاین
 امیری بنده منظور تو باشد   ز تو فرمان برست با لرأس و العین

۴۶۵

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف اصلم ضرب)

5 عاجز وصف تو گشتند همه شیرین سخنان
 آخر حسن تو به ز اول حسن دگران
 چون خرامی به چمن وقت سحر جلوه کنان
 خلق عالم همه بالای ترا شد نگران
 طفل دل درس غم عشق ترا می خواند
 خط مشکین تو شد ابجد صاحب نظران
 تلخ کامم نرسد شربت وصل تو مرا
 آه ازین در غم فرقت شیرین پسران
 دل ترا کرده پسندیده ز خوبان جهان
 در دلم فکر تو بهتر ز وصال دگران
 10 از نظر کردن تو هست مرا شیدایی
 هر دم این نقش خیالت ز ضمیرم گذران
 واله عشق تو شد نغره زنان آه کنان
 گشته در فرقت امیری ز غمت جامه دران

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

İ127b گهی در دل گهی در دیده جا کن   تو فکر دگیران^{۳۳} از دل جدا کن
 به من جانا جفا بس بود کردی   دگر^{۳۴} لطف وفا را ابتدا کن
 ز تیر غمزه کن این سینه ام شق   دل تاریک ما را پر ضیا کن
 ز هجران تو گشته دل رمیده   امیری بنده را تو مرحبا کن
 5 نیاز دوست در دل هر چه دارم   ز تو ماند سخن شیرین ادا کن

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

من شدم با آه ناله عاشق زار آنچنین
 کس مبادا در بلا هرگز گرفتار آنچنین
 دل گرفت از من ندانسته دریغ آن پر جفا
 بی وفا را دل مده زنهار و زنهار آنچنین
 چون فتادم راه عشق دوست را واله آنچنان
 خان و مان را بر طرف کردم به یکبار^{۳۵} آنچنین
 تا که زادم در جهان خالی نیم از درد و غم
 کس نباشد همچو من غمگین و ناچار آنچنین
 10 عاشقان را می کشد هرگز نیارد مرحمت
 ای امیری در کجا باشد ستمکار آنچنین

^{۳۳} دیگران: در اصل دگران.

^{۳۴} دگر: در اصل دیگر.

^{۳۵} یکبار در اصل یکبار.

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

ای غمت در دل چو شادی کسان   شد غمت هر دم مرا شادی رسان
 در غم عشق تو نالانم چو نی   حال زارم گشته از آهم عیان
 عاجز افتادم به ره ماندم حزین   چون رسد بر باب عزت بی کسان
 گوهر اشکم نثار مقدمش   هر چه دارم پیش جانان در میان
 5   مهربانی در جهان از کس ندید   در کجا یابد امیری مهربان

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف اصلم ضرب)

İ128a   در بهاری که شود لاله برون از گل من
 سرخ ازان گشته که آغشته به خون دل من
 بی تو امروز به لب آمده جانم چه کنم
 هر کجا بار برم کوی عدم منزل من
 این بود قصه من تا که بدانند چو نم
 غصه هجر رخ یار شده قاتل من
 این چه جایبست که بازار جهان را نگریم
 جز ندامت نبود هر چه کنم حاصل من
 10   نا توانی برسد بار زغم چون بکشم
 ای امیری نبود جز غم دل مشکل من

مفاعِلن فاعِلاتِن مفاعِلن فَع لات (بحر مجتث مثنیٰ مقطوع مسبغ)

کجاست صحبت دیرینه وفاداران   چه شد نشاط تنعم که بود با یاران
دل رمیده ز هجران چنین صراخ آمد   کجا شود که پذیرد علاج بیماران
دمی چو وقت عزیمت شود تأمل مکن   شود چه میر و گدا جمله کس یکسان
مرا که داغ جگر از ^{۳۶} فراق یارانش   ز درد غصه زهم عاقبت من جان
5 به هر کجا که در آبم شکایت از هجرت   امیری از غم هجر او قتاده بی درمان

مفعول فاعلات مفاعیل فاعِلن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

جانا دمی به پیش غریبان مقام کن
من جان دهیم در پس پایک خرام کن
از جرعات تو قطره ای در زیر پا بریز
این مرده را تو شربت یحیی العظام کن
دل در غم فراق تو نالان به روز و شب
از حال من بپرس ^{۳۷} به من یک کلام کن
دل ز اشتیاق حسن جمالت کشد الم
آن یار دلربا چو برآید سلام کن
10 جانان به دل گر شمه کند با خیال خود
با یاد یار امیری سخن را تمام کن

^{۳۶} از: در اصل زا.
^{۳۷} بپرس: در اصل بپرس.

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ سالم)

İ128b

کجا بینم چنین شوخ کمان دارد کمند افکن

ملیح الفاظ و شیرین گوی سرو قد و سیمین تن

درون خانه دل را چه سوز افتاد از عشقش

که می ترسم فتد آتش جهان را از سوی روزن

دل ویرانه ما را ز تیرش گر شکاف آید

ز سوراخ نی تیرش شود ویرانه ام روشن

صبا بعد از وفات من بیا بگذر سحر بالله

تو بر ویرانه قبرم ز سنگ گوی یار افکن

5 درین صحن جهان چندین سخنها یادگار آور

امیری عالم وحدت ترا شاید فتد گلشن

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنیٰ محذوف)

می نهم بنیاد عشق دوست را محکم چنان

در غم عشق تو آه ناله ام هر دم همان

مدعی را چون شود شرح غم عشق درون

در هجر یار را کردن عیان مشکل بیان

خون دل از راه دیده دم بدم بیرون رود

ای دریغا در غم دل کس نیابم مهربان

همچو مجنون می شوم مشهور آفاق جهان
 در غم عشقت مرا رسوایی عالم همان
 ای امیری دل مده بر عشوه دنیای دون
 در جهان هرگز نیاید کس ز دست مرگ امان

۴۷۴

مفاعِلن فعلاَتِن مفاعِلن فعِلن (بحر مجتث مثنی محذوف)

زهی لطافت حسن و زهی چو ماه جبین
 میوش روی نکویت ز بندگان کمین
 دلم ز آتش عشق تو پر شرار آمد
 ز سوز درد جدایی دل شکسته حزین
 5 ز بوی تو چو رساند به آن دیار نسیم
 ز لرزه نافه خود را فکنده آهوی چین
 نبوده در دل من غیر ذکر دوست سبق
 دلم به مهر و محبت نشان فتاده همین
 مکن چشم حقارت نظر امیری را
 زهی^{۳۸} درود دعایش گرفته سدره نشین

۴۷۵

مفاعِلین مفاعِلین فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

چه بود از تیر غمزه بین کردن   مرادم بود جان تسلیم کردن   İ129a

^{۳۸} زهی: در اصل زهی که.

تو می دانی جفا را نیست لازم	ترا درسی از آن تعلیم کردن
نصیبم این شده در روز قسمت	چنین مشهور هفت اقلیم کردن
رقیب از وصلت تو حصه دارد	برای چیست تکریم کردن
جفا چون می کشد از تو امیری	کجا ممکن ترا تهنیم کردن

۴۷۶

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

کشم ناز از تو ای سرو خرامان	نیاز دل ترا دارم فراوان
دعا گوی شمایم تا که هستم	ز باد آید ترا آن حسن این آن
چه مشکل از تو ما را دور بودن	قضای ناگهانی گشته هجران
وصال دوست را من ره نیایم	ز درد هجر خاطر گشته ویران
بیا بالله به ما کن مهربانی	امیری در فراق می دهد جان

۴۷۷

فعولن فعولن فعولن فعول (بحر متقارب مثنی مقصور)

بیا و تو جانا به ما شوق قرین	به راهت بریزم گل و یاسمین
به صدر سعادت نشین برقرار	مقامت همیشه شود شه نشین
دعای محبان ترا این بود	به عز و سعادت برای همین
نظر کن به ما بالله ای ماه رو	بر آمد ترا عرض حال چنین
امیری فقیرم ترا داده دل	غلام کمین توام کمترین

۴۷۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

15 راه عشق دوست را دل پاک می باید شدن İ129b

خاک راه یار شو چون خاک می باید شدن

تا سحر بیدار باید عاشق شوریدگان
 دیده‌ها از سوز دل نمناک می باید شدن
 دعویی مهر و محبت را ببايد صد نشان
 گر رسد تیر ستم دل چاک می باید شدن
 دود آهم از دلپیر سوز می آید برون
 گر جفا آید مرا بی باک می باید شدن
 ای امیری در طلب باشم وصال دوست را
 عزم کوی دوست را چالاک می باید شدن

۴۷۹

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

5 تیر مژگانست که آمد راحت جان شد به من
 ضرب شمشیرت صفای آب حیوان شد به من
 در فضای این جهان پر شد شرار آه من
 خمد لله آنچنین عالم گلستان شد به من
 از عدوی دیو سیرت کان... آید مرا
 داغ غم در سینه چون مهر سلیمان شد به من
 هست در دل فکر سودای سر زلف سیه
 یاد کردم از صبا سنبل پریشان شد به من
 ای امیری دل گرفتار کمند زلف یار
 در غم او رعد نالان ابر گریان شد به من

۴۸۰

فاعلاتن فعلاتن فعطن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف اصلم ضرب)

خوب رویان جهان از غم تو نعره زنان
 شورایی عشق تو دارند همه شیرین دهان
 دل سنگین تو کس را به چه رو نرم آید
 در ره عشق تو بر سینه کسان سنگ زنان
 عهد فردا بود این وعده خوبان بشنو
 عهد خود را چه نگه داشته این دل شکنان
 بیدلان جامه دران کوی ترا پی بردند
 سایه نخل قدت جای کنند بی وطنان
 5 ای امیری سخن از عشق همین از بر کن
 تا که تحسین کنند زمره شیرین سخنان

۴۸۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

İ130a	جدایی را جدا افکن ز ما بین دو ابروی تو گویا گشته قوسین شدم فرمان برت بالراس و العین بدن را داغها و شرحه شد زین امیری بنده را مدح تو شد دین	به ما جانا تویی چون قرة العین به سینه می رسد از غمزات تیر به میدان ارادت سر نهادم بسوزد آتش عشقت سرا پا تویی نازک میان و سیم اندام	10

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

بی حد فتاده ای گل خندان سلام من   باد صبا چگونه رساند پیام من
بیچاره دل چه دام بلا را فتاده است   زلف سیاه و خال رخت گسته دام من
آن ماهتاب حسن تو آمد فروغ دل   روشن ز عکس روی تو افتاد جام من
با آه ناله می گذرم از حریم تو   در دست خود نبوده چه گویم زمام من
فریاد زار من که ز غایت گذشته است   بشنو امیری باری تو یکدم کلام من

5

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنیٰ محذوف)

تا یکی پر نشئه ای از باده ناز آنچنین
عاشقان را این جفا و جور آغاز آنچنین
تو خرامان سرو گستی در گلستان جهان
کس نبینم در جهان هرگز سر افراز آنچنین
وحشت آن دلربا خو گشته او را ای دریغ
مونس هرگز نشد آن نازنین بار آنچنین
می کند اظهار احوال دریغ این اشک من
کاشکی حاضر نبودی گریه غماز آنچنین
عشق جانان شد محرک هر چه می آید سخن   10
ای امیری در سخن جولان پرواز آنچنین

فاعلاتن فعلاتن فععلن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف اصلم ضرب)

İ130b

از کسی هیچ نماند اثر نام و نشان

بر سر خاک مرا باد غباری به نشان

عاقبت منزل ما کوی عدم خواهد بود

با تکبر برود دامن اجلال کشان

لاله با داغ درون چون بدر آید ز گلم

تا که دانند چه شدم از ستم ماه و شان

ای صبا کامی گذر کن سوی^{۳۹} هر قدما

گوش جان را تو صدا از سوی جانان برسان

5 در ره یار امیری چو فتادی بر خاک

هر کس اینجا برسد عاقبة الامر چنان

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنی سالم)

ز روی مرحمت بنگر به اشک لاله گون من

مبادا گل شود راحت رسد زحمت ز خون من

ز مجنون دل پریشانم خوش آمد وادی و صحرا

به هر جا گفت و گو گشته خبرهای جنون من

^{۳۹} سوی: در اصل به سوی.

درون خانه دل را کشیدم نقش ابرویت
 نباشد جز خیال تو مقید در درون من
 تویی پر عشوه ای مهرو ترا دارم نیاز دل
 تو باب شیوه می دانی بیا ای ذو فنون من
 ز درد عشق یار آید همه آوارگی ما را
 امیری بر طرف گشته همه صبر و سکون من

۴۸۶

مفاعلهن فعلاطن مفاعلهن فعلن (بحر مجتث مثنی محذوف)

مرا طراوت رویت بهار عالم جان
 زهی جمال و لطافت که آمدی به جهان
 5 نبوده شهد و شکر چون دهان شیرینت
 لببت ز آب حیات آورد هزار نشان
 کجا مقابل حسنت چه تاب آن دارد
 به پیش مهر رخت در فلک ستاره نهان
 دلم رمیده و دستم ضعیف در وصفت
 قلم شکسته دریغا کجا ادای زبان
 امیری بهر تو در دل گرفته چون جانش
 مرا که عشق تو در دل همین فتاده همان

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

İ131a

صوفی ز کجا آمده من این الی این

فهمش بزد ره که من العلم الی العین

در عالم وحدت که بود دور یقین گشت

لا قرب و لا بعد و لا وصل و لا بین

این چشم جهان بین که مرا موضع نورست

یک نقطه ز پرکار ازل بود درین عین

از یک قلم افتاده درین نقطه عالم

اعداد صور بود همه ثالث و اثنین

5 این اشک روان چهره ما را بدر آید

گویا که امیری شده ای مجمع بحرین

فاعلاتن مفاعیلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

هست بسیار در ره هم ره زن

دل ازین باغ بی بقا بر کن

بی رخ دوست گلستان کلخن

دوستان را نشان دهد از من

که کلام حسن شود احسن

در جهان کس کجا بود ایمن

دل ز عشق ازل صفا گیرد

دلگشا گشته صحبت جانان

این سخن از قلم چنین افتاد

10 حسن نظم امیری خوشتر باد

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

ای وصال آرزوی جان من   شد خیالت دم بدم مهمان من
 بی رخ جانان نمی دارم قرار   این جهان شد گویا زندان من
 من گناه آلوده ام در راه عشق   کی بر آید پاک این دامن من
 غیر عشق دوست در دل خود نبود   درس عشقت شد همه اذعن من
 5   رو نگرداند امیری از درت   شد فدای خاک پایت جان من

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

اگر بیرون شود از پرده آن رو   بر آید جابه جا آواز یا هو
 چو آواز نی تیرش شنیده   درین صحرا از آن جنبید آهو
 غم عشق تو در دل شد فرونتر   از ان غم می نهم من سر به زانو
 چه جادو گشته دلها رام او شد   نباشد همچو چشمه هیچ جادو
 10   امیری در گذشت از زیب زیور   مرا بس بود این پشمینه از مو

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

تجلی گر کند آن روی نیکو   بر آمد نغره از هر جا که یا هو
 قدام در ره جانان مه و سال   نکرده یک نظر آن چشم آهو
 ز اشک دیده ها من غرق خونم   نهم با فکر جانان سر به زانو
 مشام جان از آن آید معطر   اگر آرد نسیم از دوست یک بو
 15   امیری اطلس فاخر چه پوشد   بگیرد خرقه پشمینه از مو

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

مرا کام از لب شیرین نرجو	و الا لم تجد ما کنت ترجو
کشد ما را به سوی خود دمام	به سر زنجیر زد آن موی گیسو
به لوح دل چنین نقش آمده دوست	به چشم جلوه گر قدش ز هر سو
تقاضای درونی آنچنان شد	ز جان و دل بر آید نعره یا هو
5 مقابل گشته بر رویم شب و روز	چو محراب دعا بود آن دو ابرو
منم عاشق جمال معنوی را	تغیر کی بگیرد آنچنان رو
امیری مؤمن آمد هم موحد	من این دانم تو گر دانی سخن گو

İ134a

فاعلاتن فعلاتن فعلن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف اصلم ضرب)

سرمه در دیده مقصود ز خاک در تو
 من چه گویم که شده شیوه ناز^{۴۰} از بر تو
 سایه نخل قددت بر من افتاده فکن
 با سعادت همه جا ظل هما بر سر تو
 10 تو قدم بر سر من نه که به راهت خاکم
 سر نهادم ز غمت ناله کنان بر در تو
 شاه خوبان جهان گشته ای در ملک حسن
 خوب رویان بدهند جان که شود چاگر تو
 راحت جان و تن بت باز مبارک بادا
 ای امیری در جانان شده چون بستر تو

^{۴۰} ناز: در اصل نار.

فاعلاتن مفاعِلن فعلن (بحر خفیف مخبون محذوف)

دیده و دل به هر دو خانه تو   میل دل سوی آستانه تو
 منتظر مانده در سر راهم   کی رسد زخم تازیانه تو
 تن من پاره گشته گویا کوس   بشنوم تا که یک فسانه تو
 وعده وصل خود نمی گویی   آه از آن نکته بهانه تو
 5 تیر غمزه که بر من اندازی   سینه من شده نشانه تو
 عندلیب آورد فغان به قفس   می کند در سحر ترانه تو
 ای امیری ز تو نشان باشد   این غزلهای عاشقانه تو

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لات (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع مسبغ)

خرمن عمر تباه آمده دل غافل از او
 I134b جز ندامت نبود توشه من حاصل ازو
 روز و شب در گذرد عمر گران مایه زمن
 کم شود هر نفسم صبح و مسا مشکل ازو
 10 اشک چشمان خودم از اپر درد غم است
 خط اوراق سخن گشته چنین زایل ازو
 بر سر کوی فنا دل چو عزیمت دارد
 بگذرد دم همه دم قطع کند منزل ازو
 نغمه پردازی^{۴۱} بلبل چه خوش افتاد سحر
 ای امیری خبر عشق ترا واصل ازو

^{۴۱} پردازی: در اصل پرداری.

مستفعلن مستفعلن مستفعلن (بحر رجز مثنی سالم)

داغ بلا زد بر دلم آن دانه هندوی تو
 خوی تو شد جور و جفا جانم فدای خوی تو
 دل طالب وصلت شده زاری کند روز و شب
 در هر طرف گر دیده ام از بهر جست و جوی تو
 دورم ز درگاه شما با الله که تو راهم نما
 یکدم نیم خالی ز غم کی ره بیابم سوی تو
 من رد نگردانم ز تو دایم نظر دارم ترا
 محراب حاجت شد به ما گویا خم ابروی تو
 5 حال امیری روز و شب با سوز عشقت در گذشت
 در گلشن عالم مرا بس بوده صحن کوی تو

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز جانان این بود هر لحظه مرجو
 اگر از عشق گویم کیف حالی
 نمائمشنه لب خواهم زلالی
 طریق اتقیار را میل دارم
 10 صفای خاطر آید در سحرگاه
 ز پرده می نماید دیده را رو
 فان القلب جاء^{۴۲} نعره یا هو
 شود جاری به جایش باز هر جو
 بگیرم از عزیزان دست و بازو
 امیری تو نیاز دل سحر گو

^{۴۲} جاء: در اصل جینا.

مستفعلن مستفعلن مستفعلن (بحر رجز مثنی‌س سالم)

İ135a

چون لاله دارم داغ دل یک یار گو یک یار گو

تا شرح حال خود کنم سردار کو سردار کو

گردیده‌ام در جست و جو دل طالب جانان شده

از وی خبر گوید کسی دلدار کو دلدار کو

یاران چه پرسند حال من در هجر روی آن پری

ما را که مانده یک رمق گفتار کو گفتار کو

با عشق سوزد^{۴۳} دم بدم گفتار من کس نشنود^{۴۴}

گر منطق الطیر آورم عطار کو عطار کو

5 ویران ز غم گشته دلم اشک آمده تا دامنم

بهر خراب خاطر معار کو معار کو

کشم خریدار غمش یوسف لقای من کجا

گیرم متاع عشق او بازار کو بازار کو

از منزل ملک عدم عریان فتادم در جهان

الفت کنم با یار خود آن یار کو آن یار کو

با عشق جانان جا به جا گردیدم اولی‌ترست

باشد رفیقم تا سحر بیدار کو بیدار کو

پوشد امیری فرقه‌آه بیابان در گرفت

ژولیده مونس در سرش دستار کو دستار کو

^{۴۳} سوزد: در اصل سوز.

^{۴۴} نشنود: در اصل نشود.

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

مرا چشم جهان بین روشن از تو   سر کویت ببینم بر آید گلشن از تو
 نکرد خانه من روشن از مه   به دیدارت منور روزن از تو
 همه اطوار تو شد شیوه و ناز   بتان را گشته تعلیم این فن از تو
 نهادند داغها عشاق چندان   نشد خالی ز داغت یک تن از تو
 5 نمی باید مرا جمع و زر و سیم   ترا می خواهم مهر و من از تو
 به عشق افتاده ام شد سینه ام چاک   همه چاک آمده پیراهن از تو
 امیری گریه کرده در فراق   رسیده اشک او تا دامن از تو

مستفعلن مستفعلن مستفعلن (بحر رجز مثنی سالم)

از غم پریشان آمدم یک یار کو یک یار کو
 Ĩ135b حیران و زارم روز و شب افگار کو افگار کو
 جوش و خروش عشق یار پیدا شده لیل و بهار
 چون بلبل نالان شدم گلزار کو گلزار کو
 10 عزم سیاحت می کنم تا وادی ملک عدم
 در وادی ملک عدم اغیار کو اغیار کو
 من عهد عشق دوست را روز ازل برسته ام
 این شد مقال از ازل اقرار کو اقرار کو
 فریاد و فغان می کند هر دم امیری در غمش
 تا ناله من بشنود بیدار کو بیدار کو

۵۰۱

فاعلاتن مفاعلن فعلن (بحر خفیف مخبون محذوف)

دیده ناظر به سوی خانه تو   کی رسد خاک آستانه تو
 گر مرا می رسد ز بازوی یار   چه صفا زخم تازیانه تو
 از همه کس سخن ز تو خواهم   بشنوم از همه فسانه تو
 داغ حسرت امیری در دل داشت   داغ غم در دلش نشانه تو
 5 یک نشان گشته آشنایان را   این سخنهای عاشقانه تو

۵۰۲

مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن (بحر رجز مثنی سالم)

ما را جفاها می رسد هر دم شها از سوی تو
 خوی تو شد جور و جفا جانم فدای حوی تو
 گر دیده ام با عشق تو حایل نشد کون و مکان
 القصه لازم شد به من باشم به جست و جوی تو
 بالای چشمت ابروان از طاق کسری شد نشان
 دام بلا گشته مرا آن ابروی هندوی تو
 از تو سخن را غم همین ما را چه کار آید دگر
 در روز و شب با عشق تو ماییم و گفت و گوی تو
 10 هر گه که اندازد نظر از خود امیری در گذشت
 از عاشقان دل می برد پیوسه آن ابروی تو

۵۰۳

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

- İ136a   دل گرفتارست دام^{۴۵} زلف تو   مشک و عنبر گشته نام زلف تو
 حایل رخسار گلگون اولور   آه از آن خوش بوی شام زلف تو
 همچو فرسا بوده از چین^{۴۶} آمده   صفحه گلگون مقام زلف تو
 قلمدی صبر و قرارم عشقه   خلق عالم جمله رام زلف تو
 5   گردن خود داد امیری عشق را   بعد ازین گشته غلام زلف تو

۵۰۴

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- İ136b   چه شب بود آن که موسی دید در ره   شنیده مژده انی انی الله
 تعالی شانه نادى فی الایمن   ز اسرار الهی گشته آگه
 چه پرتو بود ظاهر گشته آن دم   زهی نوری که وجه الله وجه
 چه لطفست این روایت مانده باقی   زهی لطفی که اعلی الله قدره
 10   امیری مهر ایشان داشت در دل   محبت انبیا را شد موجه

۵۰۵

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

- حیفا که منع نغمه نی می کند فقیه   مسکین کجا شنیده ز سر نفخت فیه
 من تشنه وصال لب دلبرم بلی   عبرت گرفته دل که چه شده تشنگاه تیه
 از وجد حال دل که بر آید زهی سماع   کردم نظر گشاده نیینم دیگر شبیه
 خواهد رقیب از ره عشقم بدر کند   یارب تو حفظ من بکن از شر آن سفیه
 15   در دست من نبوده نمی اختیار دل   دارد نظر امیری چه باشد رموز فیه

^{۴۵} دام: در اصل به دام.

^{۴۶} چین: در اصل چنین.

۵۰۶

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز خون دل شده گلگون چو نامه   و لیک لیس فی قلبی ندامه
 منم در هجر جانان غم کشیده   کشیدن بار غم بشد کرامه
 ز درد عشق جانان ضعف دارم   بس آمد چهره زردم علامه
 دل پر سوز من بریان^{۴۷} گشته   بر آید آخر این آتش ز خامه
 5 امیری چون به جای آرد مقالش   ولو قلنا الی یوم القیمه

۵۰۷

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

ای واعظ خوش گو خبر خیر به ماده
 خوش باد که الله لطیف بعباده
 هر شاخ و فارا بنشان در حرم دل
 با وصل حبیب تو به ما نشو و نماده
 دل تشنه شدم تا شدم یک خبر از نو
 از نطق بلیغت به دلم ذوق و صفاده
 در خاک مذلت مگذر زار پریشان
 در ره گزری دوست مرا آب و هواده
 10 مجنون شده از عشق چنین واله حیران
 در حال خود افتاد امیری تو رهاده

^{۴۷} بریان: در اصل پریان.

۵۰۸

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

شب هجران دراز و عمر کوتاه	دل شوریده در سودا کند آه
به ناکامی همه عمرم گذشته	کجا گیرم ز تو من کام دلخواه
به خاطر می رسان حال گدا را	بپرس احوال آن بانه که گاه
چو مجنون سر نهادم بیابان	بمیرم عاقبت من هم درین راه
5 گدای کوی تو آمد شب و روز	امیری را نظر افکن تو ای شاه

۵۰۹

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

دل از عشق تو جانا گشته پاره	ترا دل لیک گویا سنگ خاره
چه طالع بود این بخت سیاهم	ندارم ای دریغام من ستره
چه باشد چاره ما را در شب هجر	ازان بیچاره ام ما را چه چاره
بسوزم گر به نزدیک تو آیم	ترا از دور خوش کردن نظاره
10 غلن اختیار از دست رفته	امیری دل گرفت آن ماه پاره

۵۱۰

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

بحمد الله تویی در ملک دل شاه	رسیده وقت من بر وجه دلخواه
امید وصال جانان هست در دل	دریغ در امیدم عمر کوتاه
نگیرد کام دل هر دم خردمند	به کام دل نشد این چرخ هرگاه
دل از درد جدایی زار و گریان	کند با ناله های زار دل آه
15 به خاک پای جانان میل دارم	امیری خاک باشد اندرین راه

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز چشمم اشک آید دانه دانه   چو رفت از پیشم آن در یگانه
 سخن از درد عشق یار گویم   ز درد عشق افتادم فسانه
 چنان لاف آورد سرو صنوبر   نباشد چون قد جانان میانه
 مرادم وصلت جانان بود بس   نیارد بهر وصلت آن بهانه
 5 حدیث آرزومندی بس آمد   امیری سر نهد بر آستانه

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنی اخرب)

آن ساقی پری رو دارد به کف پیاله
 این فرصتم خوش آمد غم را کنم حواله
 فرصت غنیمت آمد بگذارد این زمان هم
 وقت صفا در آمد سر بر کشید لاله
 باد صبا سحرگه فراش گلشن آمد
 گل را طراوت آرد در وقت صبح ژاله
 احوال شوق دل را کی می کنم من املا
 من خرف ازان که دارم آید دو صد ساله
 10 از شوق دل امیری خالی مباش یک دم
 هر شب بلندتر کن فریاد و آه و ناله

۵۱۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- İ138a رخت گویا گل سراب گشته   لب لعلت شراب ناب گشته
 مرا در سینه داغ عشق رویت   شعاع مهر علم تاب گشته
 ترا عرضه بود چندین نیازم   دو ابرویت به ما محراب گشته
 سر زلف سیه کارت شب تار   عذارت پرتو مهتاب گشته
 5 زمانه بگذرد بشنو امیری   غم و شادی خیال خواب گشته

۵۱۴

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنی اخرب)

- در قصر لاجوردی شد کهکشان کتابه
 مسکن مباد کردن در منزل خرابه
 ای طالب حقیقت وقت طلب گذارد
 صافی بیار دل را چون آب در قرابه
 آن شاهی که ما را بی ریب و بی کمانست
 بینم کمال حسنش در غایت مهابه
 در صحبت عزیزان حاصل شود مقاصد
 شاید مقربان را حاصل کنم قرابه
 10 هر دم امیری خواهد قرب ترا وصالی
 بلغ دعاء قلبی فی منزل الاجابة

۵۱۵

مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

شد فکر خیال رخ تو خاطره هر گاه   بی منت خلق آمده المنه الله
در وقت سحر وقت خروشین دلهاست   از درد غم عشق تو شده آه سحرگاه
آنان که قدم در ره عشق تو نهادند   جز خون جگر بس چه شود توشه آن راه
هر کس برود در پی اسلاف گذشته   در بند جهان گشته مرا طرفه گذرگاه
خوش گشته مرا گنج توکل بنشینم   مانند امیری نروم در طلب جاه

۵۱۶

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز دیده اشک زیرم دانه دانه   شود هر درازان درها یگانه
چنین مشهور باشم با غم عشق   ز من ماند به عالم یک فسانه
قدم رنجیده کن ای مهر رخشان   منور باشد از روی تو خانه
چه سرکش بود سرو نخل بستان   چو قد دوست کی باشد میانه
جلای چشم باشد خاک راهت   امیری سر نهد بر آستاده

۵۱۷

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

خوی تو و صورت خوب تو به   زلف ترا کس نتوان زد گره
روی تو آیینۀ صنع خداست   در نظر مردم نادان منه
من که نیاز دل و جان می برم   پیش تو شد هر سخنم مشتبّه
هر که نشد محرم راز شما   در حرم قربت خود ره مده
قلب امیری ز تو نبود جدا   انت به متخذ فانتبّه

۵۱۸

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

ز درد هجر جانان می کنم آه
 بگفتم پیش جانان در فشانم
 نهفته چون کنم من درد غم را
 بهر آن پری دیوانه گشتم
 5 ز آب چشم خوشبو کن کن را
 نشستم با غم دل چشم در راه
 چو گوهر بود اشکم گفت القاه
 همه افسانه ام مشهور افواه
 به نزد من نیاید نازنین ماه
 امیری تا بگویند طاب مثواه

۵۱۹

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

نظر کی می کند بر رویم آن مه
 به هر گونه که آید مدح ذاتش
 مرا با عشق او رمزیست پنهان
 به سینه گر رسد از غمزه اش تیر
 10 امیری کی رسد بر خاک پایش
 چه موزون قد شد اعلی الله قدره
 مرا وصفش سخنهای موجه
 ز سر دل کسی که بود آگه
 به هر چه آید جواب الحمد لله
 به دامنش مرا این دست کوتاه

۵۲۰

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

به پیش لعل تو گوهر شکسته
 مشو مغرور حسن خویش چندان
 سخن را نیست جانا اعتبارت
 ز هجرانت منم در مانده جانا
 15 امیری بنده آرد عنر بسیلار
 ز شرمی لببت شکر شکسته
 ز تو اهل دلان خاطر شکسته
 شاید کردن جوهر شکسته
 مکمل کی بود ساغر شکسته
 چرا باشد ز تو خاطر شکسته

İ139b

۵۲۱

مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ اُخرب)

نه آتش و باد و نه آب گل من بوده
 آن سرو خرامان را مایل دل من بوده
 مجنون به غم لیلی^{۴۸} افتاده نمی بوده
 در راه غم عشقش صد مشکل من بوده
 من صبر به پیش آرم این بود ازل قسمت
 این غصه بی پایان چون حاصل من بوده
 گریان و پریشانم در هجر رخت جانا
 آه از الم فرقت مستعجل من بوده
 5 آشفته امیری را احوال عجب افتاد
 هر جا که بلا باشد آن نازل من بوده

۵۲۲

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنیٰ مخبون مقطوع)

فتنه عالم ازان قامت رعنا بوده
 هر بلا که آمده از عالم بالا بوده
 خانه دل شده مملو غم عشق یار
 عشق آینه عکس رخ زیبا بوده
 خوش بود در دل من تشنه عشق جانان
 زایل آورده ز دل فکرت دنیا بوده

---

^{۴۸} لیلی: در اصل لیل.

در شفق این همه سرخ که نمایان گشته

رنگ روی قدح باده حمرا بوده

ای امیری نشود کس^{۴۹} که نماند باقی

در جهان عبرت ما قصه دارا بوده

۵۲۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- چه داند نیک و بد را مرد عامه
 بنه تو خرقه پشمینه بر دوش
 5 زمان چون می گذارد توشه ای بین
 منه از دست خود این دم قلم را
 درین وادی کشیدیم غم ز هجران
 چه باشد گر کشم بار غم دوست
 کجا آید تمام این قصه هجر
 10 ز اشک دیده من شد زر افشان
 امیری بر فشانه آتش آه
 برای عرف نبود این عامه
 دریده می شود آخر چو جمله
 نباشد اندرین عالم اقامه
 ز سر دل بیان آرد چو خامه
 دهد این روی زرد من علامه
 کشیدن بار غم باشد کرامه
 ولو قلنا الی یوم القیامه
 مزین گشته رنگارنگ نامه
 شرار آه او برق غمامه

۵۲۴

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- ز من بشنو سخن شد در میانه
 نمی داند کسی هر روز که آید
 تمنای وصال دوست در دل
 15 قتیل داغ من سوزد به هر شب
 بماند نسخه ام در دست یاران
 نماند کس در اینجا جاودانه
 به صحت می گذارد وقت یانه
 به راه دوست شد جان در میانه
 نباشد خالی از شوق تو خانه
 ز شوق دل بر آوردم ترانه

^{۴۹} کس: در اصل کسی.

کسی اینجا نمی گیرد مرادش   چنین شد عادت دور زمانه
به سودای تو شد مشهور عالم   امیری گشته با عشقت فسانه

۵۲۵

مفاعِلن فعلاَتِن مفاعِلن فع لاَت (بحر مجتث مثنیٰ مقطوع مسبغ)

درون اهل دلان را کسی نیابد راه   که اندرون دل آید برای مخزن شاه
چو کسب کار جهان اشتغال بیهوده ده   تو کسب معرفت آور که کسب حبیب الله
5 اگر تو صدق و صفا را گرفته در پیش   که هست عنایت قاضی برابر دو گواه
مرا چه فکر اقامت که این گزرگاهست   مرا چه قید تعلق برای منصب و جاه
چو هر کسی ببرد بار خود به کوی فنا   امیری عزم سفر کرده فی امان الله

۵۲۶

مفاعِلین مفاعِلین فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ترا روزی شده حسن یگانه   ز تو راند به هر جا دل ترانه
بگیرم سر کوی تو مأوی   برای آمدن سازم بهانه
10 نظر هر جا که اندازم ز حسرت   تویی مقصود دل دیگر فسانه
نقاب از رخ بر افکن ای پری رو   ز تو روشن شود این سقف خانه
امیری بنده را مهجور بگنذر   نهد رویش به خاک آستانه

۵۲۷

مفاعِلین مفاعِلین فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

کشیدم از غمت آه عاشقانه   مرا مفتون تو کرده زمانه
رسد زخم تو ما را راخت جان   ز بازویت کی آید تازیانه
15 مرا آن بستر راحت همین است   نهم من سر به خاک آستانه

مرا این داغهای سینه سوزان   ز داغ حسرت افتد این نشانه
امیری چون کند یاد وصالش   بخواهد ناله را جزوی بهانه

۵۲۸

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

İ141a خیالت در دلم مأوی گرفته   ز من آن نازنینم دل گرفته^{۵۰}
مرا فکر سیه موی تو در دل   ز زلفت عقده دل مشکل گرفته
5 روایت گرچه بسیارست در عشق   بیاید پند را در دل گرفته
نمی باشد قرار دل در اینجا   یه کوی دوست آن محمل گرفته
امیری جام عشق دوست نوشید   ترا آن مست و لا یعقل گرفته

۵۲۹

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

تعالی الله زهی حسن یگانه   ترا جان و دل من در میانه
سخن از غیر گویم تا ندانند   تویی مقصود دل غیر بهانه
10 فسون عشق را با خون نویسم   ز من ماند درین دوران فسانه
رقیبان محرم تو دور ماییم   مرا این گونه بنماید زمانه
امیری بنده درگاهت آمد   ندارد غیر بابت آستانه

۵۳۰

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

کی بود از هجر جانان دل رهایی یافته
چشم خونبارم ز جانان روشنایی یافته

^{۵۰} گرفته: در اصل گرفت.

در سر کوی تو دل را می رسد چندین صفا
 چون گدای بی نوا شد پادشایی یافته
 خوش گدایی که افکند زربفت شامی ز دوش را
 در ره کوی فنا یکتا عبایی یافته
 عاقبت خاک مذلت را همه کس رو نهد
 دولت آنان را به عشقت آشنایی یافته
 روز و شب فکر امیری خال رخساری تو بود
 با خیال روی تو شیرین ادایی یافته

۵۳۱

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

- 5 ساقیا دل تشنه یم جامی بده   بیقرارم لحظه آرا می بده İ146b
 روز و شب با عشق یارم آنچنین   دوست را از من تو پیغمی بده
 از مرادات جهان گشتم بری   نا مرادم تو مرا ناکامی بده
 گوشه چشم ترا دارم امید   دل نظر خواهد تو انعامی بده
 گوشمل از تو بخواهد چون امیر   بر دل بیچاره الهامی بده

۵۳۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

- 10 تابکی کردن ز بخت خود گله   کان الله بس چو کان الله له
 چون مسافر می شوم اندر جهان   کی شود آرام من در مرحله
 عاشقان را فکر دیگر ناسزا   عشق جانان در جهان شد غلغله

اهل عشق آید خلاص از مشکلات   آنچنین آمد جواب مسئله
ای امیری دل به عشق یارده   اهل دل هرگز نشد در مشغله

۵۳۳

فاعلاتن فعلاتن فعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

ای ترا حسن لقا از همه به   در صفا روی شما از همه به
روی تو آیینۀ صنع خدا   گر رسد از تو ضیا از همه به
5 بی نظر آمد آن حسن و جمال   در جهان دلبر ما از همه به
از تو خواهم نظر لطف همین   کس به ما مهر وفا از همه به
ای امیری تو گدا شو تو گدا   عاشق رند و گدا از همه به

۵۳۴

فاعلاتن مفاعلن فعلن (بحر خفیف مخبون محذوف)

در ملاحه چه نازنین شده‌ای   با لطافت که تو بدین شده‌ای
خطر خسار تو چو حاله ماه   خوب روی و مه جبین شده‌ای
10 بوی زلفت چو مشک ناب آمد   در چه آب و هوا چنین شده‌ای
پر جفا گشته‌ای به ما حیفای   به جفاکاری در کمین شده‌ای
ای امیری تو در ادای سخن   نکته دانی و خرده بین شده‌ای

۵۳۵

فاعلاتن مفاعلن فعلن (بحر خفیف مخبون محذوف)

از همه به تو نازنین شده‌ای   زلف پر چین^۱ و عنبرین شده‌ای
بوسه از لعلت آبدار و لذیذ   یاشکر یا خود انگبین شده‌ای

^۱ چین: در اصل بر چین.

خال رویت چو حبه السوداء	لاله رخسار و مه جبین شده‌ای
خط یار آمد امیری غبار	کن نظر چون تو خرده بین شده‌ای
اهل نظم سلف که بود گشت	بس چه گویی تو در کمین شده‌ای

۵۳۶

مفعول مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

بسم الله اگر دمی نشینی	دیدم ز همه تو نازینی	İ147b
معذور تویی به شیوه و ناز	از شیوه خود مرا نبینی	5
حسن تو ز حد برون افتاده	از تو چه خوشست خوشه چینی	
مارا بنما جمال خوبت	تو روشنی درین زمینی	
حالش که امیری عرضه دارد	در ناز و جفا همان همینی	

۵۳۷

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

دل عاشق ز عشق آید همین حی	ز نور حق بود موجود هر شی	
چه مشکل درد هجر یار ما را	دل شوریده نالان گشته چون نی	10
مقّرح دلگشا آب روانست	مرا شد آب صافی بهتر از می	
نوشتم نامه را جانان نخواند	کجا آید ز هجران نامه ام طی	
کشد جور و جفا از یار لیکن	امیری بنده را این جور تا کی	

۵۳۸

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

دل از من ای پری پیکر ربودی	فقد افنیت عمری بالوعودی	
هوای آب و خاکش خوشتر آید	مرا منزل سرکوی تو بودی	15
ز سوز سینه پر درد من بین	ز سر بیرون رود هر لحظه دودی	

به من یاری نکردی ای دریغا   چه بودی گر کنی یاری چه بودی
امیری عهد خود را تو وفا کن   و قاله الله اوفوا بالعهدودی

۵۳۹

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

آورد دل را خوش آواز نی   در سماع عاشقان است جمله شیئ
اختیار از دست من بیرون شده   یا کرام الخلق لا تتکر علی
5 شغل این و آن در دل تا به چند   کید نفس شوم ما را تا به کی
میل عشق دوست گر خواهد دلت   اینما صادقنا ارسل الی
میل جان و دل امیری سوی دوست   لیس فی قلبی سوء الله شیئ

۵۴۰

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

ای سر فراز حسر و خوبان خوش آمدی
ای دلنواز خیل محبان خوش آمدی
بی تو صفا کجا دهد این گلشن جهان
جلوه کنان به مجلس رندان خوش آمدی
10 غنچه شکسته وقت صبا در رسیده است
باد صبا به سوی گلستان خوش آمدی
هر دم خیال روی تو در دل گرفته اند
برسان به حال زار غریبان خوش آمدی
ناظر به سوی راه تو صبح و مسا امیر
گویا به ما چو مهر درخشان خوش آمدی

۵۴۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

تو در صحن جهان وحشی غزالی   به دل انداختی چندین خیالی
 مشام جان ازین آید معطر   ز مشک افتاده گویا خط و خالی
 جبینت همچو مهر عالم آرا   دو ابرویت کشیده چون هلالی
 نیابد ناسزا گتن سخن را   سزا باید مقامی را مقالی
 5 امیری ناله ها بر داشت چون رعد   ز هجران تو دارد انفعالی

۵۴۲

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

دلم در مهر رویت لاابالی   و ما ادری یمینا عن شمالی
 نبوده غیر فکر دوست در دل   کن الشمس فی قلبی خیالی
 چنان اشفته و حیران ماندم   چه گویم از غم تو کیف حالی
 ندارم غیر کار و بار در دل   دل از عشق تو دارد اشتغالی
 10 امیری منتظر در راه عشقت   ز کویت کی رسد باد شمالی

۵۴۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

تو باغ حسن را نازک نهالی   جوان نازنین صاحب جمالی
 ز مویت بوی مشک ناب آید   به صحرای ختن گویا غزالی
 نظر از روی عبرت کردن   به معنی این جهان خواب و خیالی
 کشند افتاده گان هر جا جفایی   اگر بینم جفا من ما ابالی
 15 کشیدم در جهان هجر رخ دوست   امیری این غزل شد حسب حالی

۵۴۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

کس ندیده چون تو هرگز دلبری   عاشقان را تا بکی غارت کری
سوز من ببین دست نه بر سینه ام   همچو آتش گشته با خلگستری
این چه دشوارست ما را در جهان   گر نبینم دوست را با دیگری
آرزو دارم وصال دوست را   کی بود ناگه بر آید از دری
جای بیگرا نظر کردن چرا   ای امیری یار خود در منظری

۵۴۵

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع)

از غبار ره تو چشم مرا بینایی
من چه وصفت بکنم بس که همین زیبایی
های و هوی همه این خلق ز سوز عشقت
سینه ها چاک شود چون تو بیرون می آیی
با که گویم سخنی از تو انیس دل نیست
در شب هجر الم بوده غم تنهایی
بشنوم تا که سخن از تو مرا چون آید
چشم دارم که ز شفقت تو نظر بگشایی
10 از غم عشق تو رسوای چو مجنون آمد
در حق بنده امیری تو چه می فرمایی

İ149a

۵۴۶

مفعول مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

دل مایـل تو بنـا توانی	عشق تو دهد مرا توانی
قصد تو شده به کشتن من	دست تو گرفته چون کمائی
از هجر تو چنان خیفم	پیچیده شدم به استخوانی
صد گونه ترا نیاز دارم	در فهم سخن تو نکته دانی
5 خواهد که رساند عرض حالش	یابد گر امیری یک زمانی

۵۴۷

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

اگر ابروی جانان خم نبودی	دل شوریده ام در هم نبودی
وفا اغیار بیند جور بر من	بلا بودی مرا آن هم نبودی
مرا بس بود انگار تو هر بار	کسی جز غم دیگر محرم نبودی
درین وادی نبودی نعره یا هو	اگر آدم دمی پر غم نبودی
10 امیری کی سخن از یار گفتی	بنای عشق اگر محکم نبودی

۵۴۸

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

الا ای نخل باغ دلربایی	تو در حسن ملاحـت پادشایی
ربود یصبر و آرام دل من	نمی یلیم ز تو من آشنایی
بدان قدر کمال اهل دل را	شنو از عاشقان شیرین ادایی
ترا شوکت نیاز عاشقانست	چه داند قدر و قیمت روستایی
15 امیری بنده را مشکل قتاده	ندارد طاقت روز جدایی

İ149b

۵۴۹

مفعول مفاعِلن فعولن (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض محذوف)

در حسن و لقا تو بی مثالی   عشق تو رسد علی التوالی
از وصف رخت فتاده هر جا   ابیات مکارم معالی
از هر طرفم تویی مقابل   در دیده ز تو بود خیالی
مشاق جمال دلگشایم   بالله بنما به من جمالی
5 بیچاره امیری گشته نالان   با غم گذرد همه ایالی

۵۵۰

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع)

زینت حسن چنین نرگس شهلا داری
عاشقان را به ره عشق چه غوغا داری
در ره عشق تو ما را چه بلا افتاده
کاکل افکنده چنین چهره زیبا داری
آن کمان ابروی تو کرد مرا آشفته
تیر غمزه به دلم راست مهیا داری
دشمنان را نظر مرحمت ارزانی
این بلا دستم هجر تو بر ما داری
10 هر زمان بر سر کویش به روی مجنون وار
ای امیری چه عجب خاطر شیدا داری

۵۵۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- تویی جاننا بهارز ندگانی
 ز یوسف هر که پرسد یک نشانه
 بر آید توتیا از درگه تو
 جمالت دلگشا و دلربا شد
 5 بر آید ناتوانی این بدن را
- چرا مهرم ترا باشد نهانی
 ز حسنش در جهان تو یک نشانی
 به چشم خاک راحت اصفهانی
 امیری از تو گیرد شادمانی
 دریغا بگذرد وقت جوانی

۵۵۲

مفعول مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض مقصور)

- روی چو مهت ز پرده بنمای
 من بنده خدمت شمایم
 تا سر بنهم به خاک پایت
 صد گونه ترا نیاز دارم
 10 از حال خودش امیری حیران
- شیرین دهننت بخنده بگشای
 تو جرم مرا به من ببخشای
 دوری ز درت مرا مفرمای
 از خانه شها دمی برون آی
 دردی عشق مانده بی جای

۵۵۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- ز چشمت دارم امید نگاهی
 جمال دلگشایت عالم آرا
 ز بعد مرگ از خاکم گذر کن
 مرا مهر تو جاننا نیست اسناد
 15 نشد آسان مرا هجران جانان
- چه باشد گر کنی بر من تو گاهی
 مقابل آفتاب افتاده ماهی
 دهد بوی محبت هر گیاهی
 که آب دیده ام کرده گواهی
 امیری می کشد هر لحظه آهی

صفت مهر وفا را کرده‌ای پنهان ز من
 در جفا و جور بنمودی به ما صنعتگری
 دانی احوال مرا در شام هجران چون گذشت
 گر به چشم مرحمت احوال ما را بنگری
 قدر ابیات امیری گر نباشد غم مخور
 قیمت جوهر نمی داند کس الا جوهری

۵۵۷

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب)

- İ151a یکدم خیال رویت از دل نگشته خالی
 5 هر شب طواف کویت ما را چه لازم آمد
 قد ضاع فی هواکم عمری ولا ابالی
 یا لیتنی مجالا فی ذلک اطوالی
 یا ساقیا اغثنی با لشربت الزلالی
 ارحم علی دموعی یا من علمت حالی
 من نرغب وفاء عن صاحب الجمالی
 این اشک دیده عالم افشا کند به عالم
 از دوست هر چه آید می کش جفا امیری

۵۵۸

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

- 10 بیا ای مرد ظاهر تو چه گفتی
 مجلا کن دمام لوح دل را
 به الماس حقیقت در چه سفتی
 ز غل و غش دل خود را نشستی
 چرا کردن تو طاعت در درشتی
 ز من اخبار وصلت را نهفتی
 امیری تا سحر غافل چه خفتی
 صفای خاطر آور در عبادت
 کجایی قاصد اخبار جانان
 ز غفلت در گذر بیدار می باش

۵۵۹

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب)

هر ذره‌ای ز خاکم افتد اگر به جایی
 از درد هجر جانان آنجا کند نوایی
 در وقت رفتن آخر چون می شود سرنجام
 حال همه گدایان یکسان به پادشایی
 هر جا نظر مینداز مشغول حال خود شو
 از روی دوست آید بر دیده روشنایی
 بیگانه وار دیدم آن یار آشنا را
 با کس نماند دیگر حیف که آشنایی
 5 احوال او به جانان ظاهر شود دم آید
 از حال خود امیری املا کند ادایی

۵۶۰

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنیٰ مخفوف محذوف)

İ152b بالله تو منه بر دل من داغ ملالی واعظ چه رود با سخنش پایه عالی شاید بنمایند به ما صف نعالی بهر چه بود در همه جا جنگ و جدالی بیچاره امیری همه شب در چه خیالی	من تشنه لبم دوست رسان آب زلال من یاد رخ دوست کنم زار و حقیرم المنة لله که رسیدم به در دوست دنیا گذران منصب دنیا گذرانست 10 در دل شرر از آتش عشق تو گرفته

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنیٰ اُخرب)

İ153a

در دل گرفته ما بیم از عشق کار و باری

یکدم اجا امان ده بینم جمال یاری

وقت بهار و گل شد از خانه دور باشیم

منزل کنم دمی من بالای کوهساری

امروز فرصت آمد افکن نظر به عبرت

شاید بینم اینجا من یار گل‌گذاری

فصل ربیع جننا فانظر لقدرة الله

دل را صفا بر آید در صحن لاله زاری

5 افکار تو امیری در دل خیال یارست

از تو نوشته ماند تا چند یادگاری

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (بحر هزج مثنیٰ اُخرب مکفوف محذوف)

یارب بنما تا که ببینم رخ یاری

بر خیز وزیده همه جا باد بهاری

جا کرده به دل مهر رخ لاله عذاری

غیر از غم عشق تو به من نیست چو کاری

در مانده چنین در غم تو چاره چه داری

در وقت سحر چند کنم ناله و زاری

شد صحن چمن فرش زمرد نظر انداز

در دل همه اندیشه مرا فکر وصالش

بر خیزم من سر بنهم بر در جانان

10 در عشق ترا افتاد امیری بکشد غم

۵۶۳

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب)

در هجر روی جانان ای دل چو قصه خوانی
هر قصه ای که گفتی گنجیست خسروانی
منزل به شب بگیرند هر جا که رفت رندان
بیدار صبح دم شو از کاروان نمائی
گر عیب کس ببینی زان کار تو بری شو
در حق هیچ مردم تو بد مبر کمائی
مهمان کسی که آید از تو کرم بخواهد
چون او مقابل آید می کن تو مهمائی
5 کاری که از تو آید نام نکو بر آید
باقی نبود امیری کس را چو کامرانی

۵۶۴

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز جانان آنچنین افتاد یاری	به دل غم گشته از وی یادگاری
قرار و صبر از من بر طرف شد	دل از من برد آن لاله عذاری
نهادم در صحیفه نقطه چند	که یاد آور شود در روزگاری
به وحدت باشم و کثرت نخواهم	خوش آید بر دل من کوهساری
10 چه سودایی شدی در وادی عشق	امیری عشق جانان هست ثاری

İ153b

فاعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع)

- 5 در ره عشق تو من بنده سر گردانم
 من ز توحید خدا چون سخن آرم در جا
 کردگار همه این خلق خدای متعال
 درد ما را تو دوائی برسان از کرم
 آن که قیوم رؤف همه این خلق جهان
 لا مکانی صفت ذات و مکان خالی نیست
 گر قبول در عزت شود این سخنم
 من که در مانده جایم به کجا ره یابم
 دارد امید عطا بنده امیری یارب
- Ì161b من ز اسرار خداوند سخن چون رانم
 این شرف بس که مقالش به زبان می رانم
 آن که بیچون و چرا هست چنین می دانم
 من در اقلیم تمنا شده بی درمانم
 هست اقرار خدا قاعده ایمانم
 ناظر حال همه در همه جا می دانم
 این همه حال جهان را به جوی نستانم
 عاجزم در ره او بی سر و بی سامانم
 بی خود افتاده به جا بار کش فرمانم

قصائد

۱

مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن فع لات (بحر مجتث مثنی مقطوع مسبغ)

در مدح پادشاه اسلام

- I35b   اسیر لطف لطیفیت همه دل احرار   شها غبار درت سرمه اولوا الابصار
 سریر عزت تو منظر صغار و کبار   حریم درگه تو ملجاء امیر و گدا
 فروغ پرتو حسنت چو مطلع انوار   ضیای خلق جهان شد چو مهر عالم گیر
 زهی جناب رفیعت صفا دهد ابرار   رکاب پای شریفیت سعادت اشراف
 نوشته نامه اقبال در جهان طومار   5   زمن دولت سلطان مراد عالیشان دریا دل
 همه مباحث علمی ازان شد استحصار   مقل حضرت سلطان چه نظم و سجع و بلیغ
 فضای قدر ترا قبه فلک پر کار   طناب چتر همایون رسیده اقصارا
 ازان ملوک زمانه کنند استفسار   صدای شوقش شاهی گرفته عالم را
 زمین همت تو بخت خفتگان بیدار   به یک نظر گرفتند بخت من شود نیکو
 امیری بنده شها حال خود کند اظهار   10   فتاده از همه اقران غریب و سرگردان
 کنم دعا و ثنا با لعشی و الابرار   دوام دولت سلطان که پایدار آید
 مرا شداید دوران رسیده شد بسیار   غبار خاک درت از سرم دریغ مدار
 شها ز خاک مذلت به لطف خود بر دار   سزا نیم که بمانم ز لطف شه نومید
 منم فقیر و نحیف و تو آسمان مقدار   کجا رسد سخنم آن رکاب عالی را
 ز هر کسی نه بر آید سخن چندین هموار   15   گهی که نعت نبی گویم و گهی ثنای جمیل

۲

فاعلتن مفاعلتن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

فی مدح پادشاه اسلام

- I36a   هر که آرد سخن درین بازار   همچو زر باید او تمام عیار
 پادشه ار کند نظر به کلام   می برد یمن همتش به نظام

- حضرت خان مراد دریادل
منبع لطف و معدن انصاف
چه شود گر کند به بنده نگاه
تیغ قهرش که در جهان مشهور
5 فیضش آمد ز عالم جبروت
دارد از لطف حق جمال و جلال
وصف اخلاق آن برون ز مقال
پرتو طلعتش هویدا شد
کرد املا امیری با خامه
10 حاشا لله که من شوم بی فر
هر که را می کند به لطف نگاه
در در پادشاه ثنا گویم
این دعا را نکرده ام تفصیل
- پای ما را برون برد از گل
حامی شرع و مخزن الطاف
خوشر آید قبول حضرت شاه
نامه لطف از آن شود منشور
صیت نامش رسیده تا ملکوت
هست منظور ایزد متعال
دل کند بر عطایش استعجال
نور مهرش به دیده پیدا شد
پادشاه را دعا شود نامه
لطف شاه را دمی شوم مظهر
زی سعادت فتد چو ظل آله
روز و شب در جهان دعا گویم
حق دهد دایما ثنای جمیل

۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

موعظه

- چو پیوند ارادت خواهی ای دل
بشو از آب استغفار تن را
15 درین روی زمین خود پر غبارست
تغافل کردن تو نیست مقبول
تو عقل و جان خود پرورده می کن
به وحدت باش گر خواهی عبادت
20 برای مصلحت اینجا فتادی
به شرینی بیاور حال خود را
برای کار انسان آفریده
نمی باید کسی غافل گذشتن
نباید کار کردن در معاصی
25 شود در قلب تو معنی معمر
- ز پیوند علایق جمله بگسل
نماید تا ابد آلوده گل
بباید اوج اعلا کرد منزل
نمی باید کسی بودن چو غافل
مربا کن شود عقل تو کامل
مبادا کس شود درین حایل
ترا دست اجل افتاد عاجل
ترا شربت رسد چون ز هر قاتل
شود پیدا چو مهر و مه مشکل
بکش تو عاشقانه آه از دل
رسد آخر بکردن چون سلاسل
درین صورت بر آید چونکه زایل

- غنیمت دان تو این اوقات خود را
 گهی توحید می کن گه تفکر
 تو حکم نص قرآن کن تجسس
 تغیر می رسد آخر بدن را
 5 مگو احوال مستقبل چه باشد
 مگو این شاه و یا مرد گدا این
 نصیحت گیر بشنو پند نیکان
 چه می پرسی تو حال ما ضیان را
 برای نصح و پند افتاد جمله
 10 به هر کس از تو گر چیزی بخواهد
 توجه کن طریق اتقیا را
 مکن کاری که او آرد ندامت
 تو علوی شو به همت همچو مردان
 علو همت آمد چون ز ایمان
 15 ز جان و دل بر آوردم من ایمان
 عزیمت کن طریق مصطفی را
 تو در کار صفای عشق می باش
 ببین تو توشه حاضر بهر راهت
 به لوح دل منتقش کن تو اسما
 20 اگر عذر آوری بر جرم لایق
 امیری توبه کرده جرم خود را
 الهی درگاه تو هست مأمن
- درین عالم بکن کسب فضایل
 نمی باید شدن عاطل و باطل
 نظر می کن که چون افتاد نازل
 نگیرد این قلم راهم انامل
 نصیحت هر چه آید باش عامل
 1155a به امر و نهی حق خود جمله داخل
 برای آن شده سطر رسایل
 ترا اخبار از آنها هست واصل
 حدیث آخرین و گر اوایل
 مروت نیست کردن منع سایل
 چنین وارد شده بشنود دلایل
 اگر آید عتاب آن چه مشکل
 چه مشکل بود احوال اسافل
 علو همتان را باش مایل
 شود در دل مرا ایمان کامل
 شود مانع ترا لیکن مشاغل
 ترا در کار نفس خود چه حاصل
 چه دور آمد تو می دانی مراحل
 شود اسماء ربانی هیاکل
 اگر آری ندامتها چه قابل
 ز دفتر جرم او را کن تو زایل
 به آن درگاه کن ما را مقابل

مثنویات

۱

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

مثنوی فی المناجات

- یا الهی نجنا مما نخاف
وصلت خود را مقدر کن به من
از غم عشقت رسیده مشکلی
عشق دارند انس و جن حیران تو
قسمت من در جهان سودا شده
من چنان صبر آورم این سوز را
مرغ دل در دام فکرت گشته بند
لیک زان قندی که شد با سوزناک
سوز عشقت لمعه بر عالم زده
عقل را آید تحیر دم بدم
پادشاهان جمله محتاج آمدند
هست حیران در رهت هر هوشمند
جان مشتاقان در امید وصال
تو مرا یارب ز مشتاقان ثمر
هر که در سر حقیقت محرم است
هر چه می گویم زبانم گشته لال
در ثنایت عاجزم یا ربنا
من نیم از لطف و احسان ناامید
ای خداوند نگهدار و کریم
لطف تو بسیار از جوی ارس
یا الهی بنده را تو خاص کن
من طریق دوست را جویان شدم
نیست بی فضل تو ما را فرصتی
چون امیری بنده سرگردان تست
از کرمهای تو ما را چاره ساز
- از کمال لطف تو آیم معاف
با نیاز دل بگویم من سخن
می شود مجنون ازین هر عاقلی
گوی عالم در سوی چوگان تو
وعده وصلت به ما فردا شده
راست گشتم آنچنین دلدوز را
تشنه یم ما را رسان یک پاره قند
تا که آید زان حرارت سینه چاک
جمره ای بر سینه ادهم ز ده
چون رسد راهم به صحرای عدم
پیش درگاه تو هر کس مستمند
عجز خود دانسته شد هر خودپسند
روز و شب در دل گرفتند صد خیال
در امید وصل سرگردان شمر
پیش او جمله جراحات مرهم است
از قلم افتد ز عشق تو مقال
این بود ذکرم همین اغفرلنا
ز کرمهای تو می دارم امید
لا یزال و لم یزل حی رحیم
یا اله العلمین فریاد رس
در بحار عشق خود غواص کن
غرقه دریای بی پایان شدم
یا غیاث المستغیثین رحمتی
گر به دست آری دلش آن زان تست
تا در مطلق تویی ای کارساز
- İ34b
- İ35a
- 5
- 10
- 15
- 20
- 25

تشنه یم دارم بسی در دل فتور
 جزبه‌ای ده تا که من طیران کنم
 قربت خود را به ما تو راه ده
 در هم چشم عدوها خفته باد
 5 از همه خلق جهان بیگانه‌ام
 آشنای درگهت آیم همین
 جرم کردم زان بود در دل فتور

تو رسان ما را به درگاه سرور
 در فضای لا مکان جولان کنم
 این دل آشفته را آگاه ده
 در هوایت مرغ جان آشفته باد
 در ورق ماند چنین افسانه‌ام
 من غریب افتاده‌ام در این زمین
 گرچه کردم عفو گردان یا غفور

۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

- بشنو از من قصه‌ای فرخنده فال
 چون کند در عالم علوی مکان
 10 خاکدانی که آمدم غافل شدم
 کن تفکر چون شود وقت ظهور
 آن زمان چون جل ز تن آید جدا
 آن زمان کردن بکا ناید مفید
 باید اول تا که بینی توشه‌ای
 15 پیش ازین غافل شدن مقبول نیست
 چون چراغ عقل ما را رهبرست
 تا دهد انوار ربانی صفا
 بر بساط انبساط آور قیام
 دوست را از جان و دل باید طلب
 20 در طریق عشق می باید ادب
 رهبر تو گر شود شوق جمال
 شوق و عشق آید به راهم پیشوا
 داد انسان را طلب چون ذوالجلال
 دل که عاشق شد به آن ذات کریم
 25 هر که او مقصود جوید در جهان
 تا که کشف آید جمال دلگشا
 ذوق و حالات وصالش در رسد
- روح من بود عطای ذوالجلال
 او شود در قربت حق جلودان
 بر نقوش این صور مایل شدم
 چون رسد بر گوش من آواز صور
 می کنم از افتراق آن دم بکا
 هر چه بوده می رسد وعد و عید
 پیش ازین باید ترا اندیشه‌ای
 دور بودن ز امر حق معقول نیست
 در پی او رفتم اولیترست
 می رسد دل را از آن پرتو ضیا
 تا که شیرین تر بر آید این کلام
 گر نمی خواهی ترا دلخواه عجب
 بی ادب محروم شد از لطف رب
 کس کجا گوید در آنجا کیف حال
 تا رساند بر گروه اتقیا
 ذات پاکش نی مثال و پر کمال
 1155b بندگان را آن رؤف آن رحیم
 می شود هر دم به سوی او روان
 همچو بلبل می کند چندین ندا
 1156a لیک در راه ابتلا بر دل رسد

- تا که پیدا می شود صدق دلش
 ذکر سبحان هست هر دم در زبان
 روز و شب یاهو ویا من هو زخم
 سال عمرم گر شود چندین هزار
 5 روزگاری در جهان گردیده ام
 عاشقان را نیست پروا غیر دوست
 این همه اسباب دنیا بی ثبات
 اندرین معنی بسی من صادقم
 هستی خود را برون افکن زدل
 10 هستی خود شد حجاب راه ما
 از وجود خود تکبر کن برون
 عاقلان را یک ورق کافی بود
 ای امیری این سخن را کن تمام
- در هوای آن شود آب و گلشن
 حاشه الله من از من بینم زیان
 دست و پا در راه جانان می زخم
 عاقبت از تن کند جانم فرار
 عشق جانان را همین سنجیده ام
 می شود اندیشه خاطر هم اوست
 این سخن شیرین شود گویا نبات
 من مقابل دوست را چون عاشقم
 تا نیابی آخر از خود منفعل
 عشق می باید همین همراه ما
 صاف آید تا که حال اندرون
 چون مقال اهل دل شافی بود
 شمع وحدت را بسوزان والسلام

۳

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

سخن لایحه در حال انقلاب نفس

- در بیان نفس گویم حسب حال
 15 خالق انس و ملک جان آفرید
 داد انسان را چو ادراک نکات
 چار عنصر جمله جمع آمد بهم
 حاصل آمد مستوی القلمه وجود
 هر نظر از عین عبرت خوشترست
 20 روح را دایم غذا می کن لطیف
 روح حیوانی که الطف تر شود
 روح انسانی که علی کوهرست
 چون ز تقوی و ورع شد طعمه اش
 هر که بیند لمعه از دیدار دوست
 25 در میان هر دو چندانست فرق
- یاد باشد تا که این شیرین مقال
 عقل و نفس و قلب انسان آفرید
 زان بود تقریر در وصف صفات
 یکدم از وی کم نشد شادی و غم
 با صفای دل نهد سر بر سجود
 معرفت در دل گرفتن بهترست
 تا نگردد روح را غالب کثیف
 گر کثیف آید بدن مضطر شود
 قابل انوار آن شد اظهارست
 ظاهر آید چشم جان را لمعه اش
 حسن اخلاقش همه خوب و نیکوست
 هر دو سمت آخر آمد غرب و شرق

- تربیت دل را امیر آرد صفا
نفس اماره ملامت می دهد
خلق را سر رشته کارد دیگرست
یا الهی نفس ما را ده صلاح
5 مقصد افضی حریم کبریاست
هر که از کبر و ریا باشد بری
حب دنیا باعث عجب و ریاست
آنچنین خصلت که شرک اصغرست
مرد را هرگز ریا لایق نبود
10 ای دریغا حال آن درویش دون
چون هوای نفس می آید مزید
آن قبول درگه حق کی شود
هر که با اثبات گوید نفی دوست
هر مرایی عاقبت سر بر زند
15 از برای شهرت خلق جهان
گرچه دعوی صداقت می کند
آنچنین افعال را می دان جنون
راه خود راه شریعت کن همین
استقامت کن به راه دین حق
20 گر توکل بر در سبحان شود
میل صحرا تا بکی همچون دواب
- ذکر حق باشد سقیمان را شفا
نفس لوامه علامت می دهد
تابع شرع آمدن خود خوشترست
از کمال لطف تو یابم فلاح
İ157a دشمن ره خود مرا کبر و ریاست
از نهد تاج سعادت بر سری
بر همه خلق جهان او خود نماست
این خبر فرموده پیغمبرست
هر که بد خصلت بود فایق نبود
با چنین اخلاق بد آید برون
در هوا آن نفس شوم آید بدید
از در حق با ریا پر غم رود
با خلوص دل شود اثبات اوست
آتشی بر قلب خود زوتر زند
می کند اعمال خود را او عیان
خود نمی داند شقاوت می کند
بر قبیل انهم لا یفقهون
خوشر آید سجده گاه را به خبین
آنچنین آمد امیری چون سبق
رهبر او در رهش رحمان شود
کار می کن در رسد حسن المآب

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

سخن لایحه در پرهیزگاری

- چون نصیب آید ترا از پیش و کم
در شفا باشند همه پرهیزگار
چون غذا خوردن ترا آمد عزیز
25 غفلت دل مانع کسب شهود
- İ157b ابلهی باشد تحسر با شکم
علت تن گشته در معده چوبلر
آب روی خود به هر جا تو مریز
وقت رحلت می رسد در حال زود

- طاعت تو دم بدم اقتاد کم
میل خاطر دایما سوی مراد
مال و اسباب جهان جمله فناست
هر که ترک خود کند در عشق یار
5 روح را پرورده می کن دایما
هر چه آید گرچه از تقدیر بود
لیک کن تدبیر در راه صواب
تابع فرمان شود مسلم بدان
هر گنه را دایم استغفار کن
10 بندگی کن تو امیری بنده وار
غیر حق کس را نمی باشد وجود
نور حق مملو شده عالم تمام
- می دهد تقلت ترا درد شکم
کس نمی داند چه باشد من اراد
لایق مرا دان همین میل بقاست
در امان باشد ز جور روزگار
تا مفید و صاف آید همچو ما
کی دهد تقدیر را تدبیر سود
تا نگردد خان و مان دل خراب
هر که قابل نیست تو مسلم بدان
عذر خود بر درگه غفار کن
شاخ امید تو آرد تا که بار
پیش محراب ثنا می کن سجود
دیده بگشا کن تفرج والسلام

۵

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

عرض نیاز در التماس دعا

- خداوند جهان قیوم و دانا
ز نور حق مشرف جمله اشیا
15 خدایا نام تو رحمان و سبحان
ز چشم خواب غفلت را تو بگشا
بیای یار از دل غصه بردار
همه این رقعه من عرض حالست
درین صفحه بماند این نشانه
20 که یاد آور بود در روزگاری
جهان شد مزرع آخری مقرر
رفیق من شود آخر چو اعمال
مرا یک فاتحه می خوان ز شفقت
کریماترا کرم اقتاد عادت
25 امیری مرده ای گویا در اینجا
- İ158a درین منزل به عالم هست بینا
نماتم بی فرو بی نور اینجا
مرا مسدود گردان باب یزدان
جوار مغفرت باشد مرا جا
دعا کن حال ما را باش غمخوار
تمنای دعا را این مقالست
دعا را تا که باشد این بهانه
امید رحمت آوردم به باری
کند ذکر خدا را دل مکرر
شود در ذکر و شکر این جمله اقوال
کشیدم در جهان بسیار فرقت
کریمان را سزا آمد سعادت
ز موتوا دم بدم اخبار بگشا

دعایی بهر من می کن تو احسان   بخمد الله که داری در دل ایمان
 درین منزل همه کس گشته مهمان   همه معموره عالم شود فان
 مکن از لطف خود یارب تو نومید   ز درگاهت گرفتم من چو امید

۶

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

مناجات

- یا الهی نجنا ممانخاف
 5 جر مها صادر شده یارب زمن
 در غم عشق تو دارم مشکلی
 هست حیران انس و جن در عشق تو
 قسمت من در جهان غمها شده
 بی دل و بی طاقتم یارب مدد
 10 مرغ دل در دام عشقت گشته بند
 از غم عشق تو آیم سوزناک
 سوز عشقت در دلم لمعان شود
 گرچه در دستم فتاده این قلم
 هر کس آنجا می برند آخر چو راه
 15 آن زمان ما را مدد کن ربنا
 پادشاهان از تو می جویند مراد
 مانع و معطی تویی یا مستعان
 داشتم در دل چو امید وصال
 عصمت و رأفت میسر کن به من
 20 عاجزم در حال خود یا ربنا
 من نمانم در ره تو نا امید
 لطف تو بسیار از بحر محیط
 سالک راه حقیقت کن مرا
 فضل خود ما را رسان در مانده ام
 25 عاجز افتاده امیری نا توان
 دست بر دارم ترا اغفر لنا
 در رجا و خوف می دارم امید
 قطره لطف تو بس ما را بسیط
 ره رو سوی طریقت کن مرا
 طالب راه و غریب افکنده ام
 در طریق خود بده او را توان

- تو هدایت کن رسد بر منزلش
تا که در یابد به درگاهت وصول
دل ز عشق فکر تو مسرور باد
از قیود این جهان آزاده کن
5 پرده غفلت ز چشم جان بیر
با هوای عشق باشد پر دماغ
هست در راهم بلی خوف و خطر
با صلوة آن نبی گفتم کلام
جرم ما را قید در دفتر مکن
10 این دعا را یا الهی کن قبول
- حل شود در عشق تو هر مشکلتش
حاجت ما را الهی کن مقبول
فکر اعدا از ره من دور باد
گوشه وحدت گرفت افتاده کن
از هوای نفس تا ناید گذر
از همه آید به جان و دل فراغ
افکنم هر جا به عبرت من نظر
صد هزار آن الصلوة والسلام
با حجاب جرم خود بی فر مکن
می رسان راهم به سوی آن رسول

۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

سخن لایحه در تأسف عمر نازنین

- ای دریغا عمر خود کردم تلف
نقد عمر از دست من بیرون قتاد
غفلت دل دم بدم گشته زیاد
در هوای نفس فکر نا صواب
15 حاصلم درین نفس آه است بس
غصه دارم در جهان کردم گناه
آه ازین حسرت که در دل داشتم
در جهان هرگز چو من عاجز مباد
مرغ جان را دام فکرت کرد صید
20 فکر خود را صرف کن بر عاقبت
گرچه بنیاد بنی آدم گل است
شرمها دارم ز فعل ناپسند
مؤمنان را ناسزا ناید به کار
هر که از دل افکند کبر و گمان
25 می گذارد روز و شب این روزگار
- ضایع آمد حاصل عمرم ز کف
هر چه دارم از کف من برد باد
آه درد آلود دل از وی قتاد
آرزوی نفس من آرد حجاب
عاقبت منزل مرا چاه است بس
این بود هر دم کشیدن آه
حل نشد ما را چه مشکل داشتم
هر چه کردم دم بدم آید بیاد
ای دریغا ماسوا ما را چه قید
تا که در یابی دوی عاقبت
مخزن اسرار سبحانی دل است
کی کند اهل دلان ما را پسند
ناسزا کار آورد هر لحظه عار
از خصال نیکوان یابد نشان
در نظر عبرت بگیرد هوشیار

- می رسد ما را ز لطف آن حمید
 1161a ز ایران کعبه گیرند احترام
 پاک گشتم شکر الله از گمان
 در در سبحان قبول آید نیاز
 در حطیم کعبه بنهادم جبین
 این مراد من بر آور تو قبول
 بر سوی جنت رهم ارشاد کن
 لایق افتاده طلب همراه خود
 فکر بیهوده مرا رهزن مباد
 لطف تو آید به حال او نصیر
 عاقبت جایم شود کوی عدم
 بس چه سود آرد مرا طول امل
 یا قدیم النور یا ماحی الظلام
 تو میسر کن مرا حسن مقال
 ظل عرش خود بکن ما را تو جا
 از کمال لطف تو آرم سخن
 خالق الاشیا زهی ذات و صفات
 بس بود ما را ز لطف حق سبق
- چون حسنی نسبتم دارم امید
 با طواف کعبه آوردم قیام
 دین احمد را چو بندیدم کمان
 با نیاز دل که واقع شد نماز
 5 در مقام وقفه آوردم انین
 رد مکن یارب به حق آن رسول
 ز آتش دوزخ مرا آزاد کن
 عاجز و در مانده ام در راه خود
 جامه عصیان قبای من مباد
 10 التجا دارد امیری یی فقیر
 معترف گشته به تقصیر خودم
 چون به دامنم رست دست اجل
 با شهادت آورم یارب قیام
 قادر مطلق تویی یا ذوالجلال
 15 توبه و توفیق کردم من رجا
 مغفرت الهام کن یارب به من
 لایح آید بر دلم توحید ذات
 دایما ذکرم شود اسماء حق

۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

مثنوی در پند خود

- همچو بالا همتان پرواز کن
 1161b تو سخن آور که بشد او چو قد
 در مقام قدیسان کن آشیان
 خرمن عمرم رود آخر بیاد
 هر چه دارم در جهان افکنده ایم
 رحمت حق از همه افزون ترست
 رو بنه بر قبله مقصود خویش
- خیز امیری بال همت باز کن
 20 گفت وگوی خود پسندین به چند
 می رود هر لحظه فرصت در زمان
 منزل اصلی فراموشت مباد
 دل زمیل این قابر کنده ایم
 در جهان دل گرچه کیم مخزون ترست
 25 کن عبادت بر در معبود خویش

- یاد آور باشد این گفت و شنید
ذی سعادت گر شوم مغفور حق
ذکر توحید خدا آمد گهر
می شوم آخر نفس با آن تمام
5 ای دریغا عمر خواهد شد تمام
تا بکی کردن امیری قیل و قال
- جمله بر من در رسد وعد وعید
ذکر توحید خدا باشد سبق
بر دل من آن دهد یارب اثر
در قیامت می کنم با آن قیام
دوستان را باشد از من صد سلام
در نظر باش و چه گفתי حسب حال
- İ162a

۹

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

خاتمه سخن

- در مقامی بندگی هوشیار باش
از عناصر گرچه پیدا شد وجود
آخر کارم به جایی می رسد
10 گر بدانش خواجهی کرمان شوی
از تو گر مانند سخنهاى حسن
یادگار افتد به یاران این سخن
می رسد بر دامنم دست اجل
خیر گردان آخرم یا ربنا
15 این شود باعث دعای خیر را
نیست باقی کس درین جای فنا
- فضل حق گر در رسد عطار باش
لیک روزی شد به آن کردن سجود
هر چه کردم در جهان دفتر رسد
آخر از دست اجل گریان شوی
خوشر آید از همه خلق حسن
این بماند از تو در دیر کهن
آنچنین افتاد تقدیر ازل
ذره ای در دل نماند ماسوا
من دلالت کرده ام چون خیر را
دست بالا کن به ما می کن دعا

۱۰

فاعلاتن مفاعلهن فاعلهن (بحر خفیف مخبون محذوف)

مقاله را اعتقاد خود

- اولا می کنم ثنای اله
بعد زان می کنم صلوة نبی
- اسم مولی بود مرا چو پناه
که خفی می کنم و گاه جلی
- İ162b

- نیک ذاتنند آل و اصحابش
صد هزار کنم صلوة و ثنا
کرده ام چون هزار حمد و ثنا
تا بکی در جهان هوا و هوس
5 سر دل از قلم بیان آید
اهل دین را چنین فتاده قرار
اهل سنت سخن نکو گویند
وصف ذات خدا برون از حد
واحد و قادر و کریم و رحیم
10 انبیا جمله آمدند به جهان
مصطفی خاتمه رسیده از آن
همه را می کنم صلوة و سلام
این کلام خدا کلام قدیم
جمله این کون و این مکان حادث
15 باقی آن ذات پاک بیچونست
حشر اجساد حق شود مطلق
هر چه آمد خبر کنم تصدیق
منکر این قول را شود کافر
جنت و حور حشر و نشر صحیح
20 معجزات پیمبر آن ظاهر
شد کرامات اولیا واقع
این مقالات جمله نیکو
ای دل خسته چون رسد رحلت
چه شود حال یاد کن آن را
25 ملک الموت چون زند پنجه
لطف حق گر شود معین و دلیل
قبر را چون رسد بدن فی الحال
ملکی هر یکی مهیب و عجیب
چشم ایشان از رق و صداش مهیب
30 نام حق را امیری یاد بگیر
تازیانه به دست ایشان آتش
می کنند از تو چون سؤال از حق
اعتقاد تو چیست در دل گو
- تابعین و جمیع احبابش
تا که آید زمان به روز جزا
می کنم اعتقاد خود املا
با ثنا بگذرد همیشه نفس
مذهب من چنین عیان آید
در ره خویش آمدند بیدار
از همه ره ره نیکو جویند
کس کجا می رسد در آن سرحد
هست اقرار من به قلب سلیم
راه دین را نهاده اند بیان
دین او تا ابد بمانده عیان
تا به روز جزا چه صبح و چه شام
خوش عطا بوده این عطای کریم
غیر حق خود نبود یک حادث
İ163a ناظر حال شاد و مخزونست
نطق حق آنچنین بود الحق
قول حق آنچنین کند تحقیق
قلب کافر ز دین بود نافر
نص قرآن چنین رسیده صریح
هر چه خواهد خدا کند قادر
امر تقدیر را شدند قانع
حالت قبر چون شود می گو
عالم قبر جاییکی عزلت
جای بالا شود مکان جان را
برسد سینه را ازان رنجه
نشود جان و تن ز پنجه ذلیل
دو ملک می رسد برای سؤال
آخر آن می رسد ترا از نصیب
کس نگوید چنین سؤال عجیب
که رسد آن زمان منکر و نکیر
لطف حق باشد آن زمان دلکش
İ163b رب من هست فاعل مطلق
هر چه مختار حق بود می گو

- دین تو چیست از همه ادیان
ملت تو چیست ملتست می گو
چه شود آن زمان ز من صادر
می کنند آن فرشتگان پرواز
5 گر نگو آورم ادای سخن
در جنت شود برویم باز
گر عمل بد شود زهی خسران
یا الهی در آن زمان مهیب
از همه بیم دل خلاص آور
10 از همه خشتیم سلامت کن
یا الهی به حق نور رسول
عالم بر زخم شود آسان
شکر الله که نام تو رحمان
در دلم شد عطای تو ایمان
15 دل به آن گنج می شود مسرور
- چیست ایمان تو ویا احسان
از مذاهب خبر بگو نیکو
نشود گر جواب من حاضر
می شود بس عمل مراد مساز
می شود از دلم برون حزن
دارم این حال را الهی نیاز
می رسد صد علامت از یزدان
بندگان را تویی قریب و مجیب
کرده ام هر چه گفته ای باور
جای من در جوار رحمت کن
روز محشر مرا مکن تو ملول
هست بسیار رحمت رحمان
در ره دین سپرده ام من جان
نشود دور جان و دل ز احسان
با عطای تو می شوم مغفور

۱۱

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

سخن لایحه در پند خود

- الا ای عاقلان ملکوت جود
نه طالب گشته بر ذوق و صفایی
ترا ادراک اعطا کرد غفار
چه رفعتها به مشیت خاکیان داد
20 زهی این لطف مولی می نهایت
که وجد حال ارباب معانی
اگر باشی مراد خود طلبکار
عطایا هست در دیوان وحدت
امیری لطف یزدانی عیانست
25 که آنجا دم بدم اعزاز باشد
- ترا خود عقل و فکر و ذهن موجود
ز نقد گنج عرفان بی نوالی
قدیم و قادر و قیوم ستار
قلم ز احوال عشق دل بیان داد
ره شرع نبی عین هدایت
میسر گشته خاصان را نهانی
بیاید در طلب افتادن افکار
دهد حیرت به دل ایوان وحدت
حیات فانی تو یک دو آنست
مکان اوج را پرواز باشد

İ164a

ز فیض پرتو انوار رحمان
 کس را گر شود آن نور لمعان
 ز شوق دل بر آرد دایما آه
 به امید جمال آیم گریان
 5 الهی عاقبت را خیر گردان
 خلاص آور مرا از بیم یارب
 ببیند دیده قدر وسع امکان
 ز شوق اندرون بر خواست رخشان
 نباشد از دعا خالی سحرگاه
 ز نار عشق می آیم سوزان
 ز لطف تو نباشد قطره عمان
 به سرحد بقا آیم یارب

مقطعات

۱

فاعلاتن مفاعلتن فعلن (بحر خفیف مخبون محذوف)

İ164b ابتدای سخن به نام خدا   لحظه از چشم من مباد جدا
شد زبانم ز حمد او قاصر   چون کنم شکر نعمتش من ادا

۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلتن (بحر رمل مسدس محذوف)

طالب قرب توام یا ربنا   ان یدعونی مجیب للـدعا
گوهر معنی نصیب آور به من   لیس للانسـان الـاماسعی
هست تسبیح دل من صبح و شام   ما بقی موجود شئی ماسوا 5

۳

فاعلاتن مفاعلتن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

İ165a هر که الفت به کس کند آنجا   روز تفریق آیدش به قفا
صاحب تو همین بسست مولی   حسبی الله وحده وکفا
کن توجه به خالق این کون   زان رسد دایما ترا چو شفا

۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلتن (بحر رمل مثنی محذوف)

ای نسیم صبح دم ما را رسان بوی صفا   تا شود این خانه دل از تو نورانی مرا

می کشد خاطر مرا در درک فخر رسل   دور کشم چون شود امید سلطانی مرا
 من که دل بر کندهام از عزت دنیای دون   تا به کی آواره تر هر جای گردانی مرا
 دل نمی خواهد در آنجا جز به توحید خدا   کی شود در دست آن گوهر به آسانی مرا

۵

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

شادمانی می کنند اهل هوا   در دلش میل تماشای صفا   Ì165b
 عادت عارف چنان نامد مدام   نفس خود می کند سوی وفا   5

۶

فعولن فعولن فعولن فعل (بحر متقارب مثنی محذوف)

مخور غم که دولت نیاید ترا   بر آمد چو کار جهان منقلب   Ì166b
 به روز نو آید اگر غم دگر   بر آید به من حیث لا یتسب
 به دل هر چه آید ز تقدیر حق   بیاید در اینجا شد ز مضطرب

۷

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنی اخرب مکفوف محذوف)

بنگر درین عمارت فانی چه می شود   چندین هزار سال عمارت شود خراب
 مقصود من ز باب خدا می شود عیان   مقصود دل به در نمی شود از هیچ باب   10
 در دل چه بوده رشک متاع درین فنا   از مال بی کران بکشد مرد خود عذاب

۸

مفعول مفاعیل مفاعیل فعول (بحر هزج مثنیٰ اُخرب مکفوف اهتم)

شد ملک دلم از غم عشق تو خراب   در جور و جفا هست مرا از تو شتاب
آه از الم طعن حسود و اغیار   تا کی بکشم در سر کوی تو عتاب

۹

فاعلاتن مفاعیلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

مرد را بس شرف چو طاعت وجود   هر دو گر نیست این چه خسرانست
معرفت قلب را کند معمور   گر نباشد چو شهر ویرانست

۱۰

مفعول مفاعیل مفاعیل فعول (بحر هزج مثنیٰ اُخرب مکفوف اهتم)

۵ ای رحمت تو شایع ملک ملکوت   در وصف تو حسان جهان کرد سکوت
جان در طلب دوست ز دنیا بگذشت   انت الباقی و کل شیء سیموت

۱۱

مفعول مفاعیل مفاعیل فعول (بحر هزج مثنیٰ اُخرب مکفوف اهتم)

بهتر ز همه خوب جهان احسنست   غیر از تو حبیب من نبود الا انت
آخر تو مرا به هجر خود اندازی   بالله لقد فعلت ما کنت ظننت

۱۲

مفعول مفاعیل مفاعیل فعول (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف اهتم)

این حظ و سوا همه جاسهو و خطاست   در دل نبود غیر تمنای عطاست
با لطف و کرم کن بحر و فش اصلاح   بی سهو و خطا نیست مگر کلک قضاست

۱۳

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف مقصور)

هر کس به کار و بار خود اینجا مقیدست   مقصود من محمد و آل محمدست
مهر و محیش به دل من گرفته جا   مهر جمال شمع رخس بس مؤکدست

۱۴

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

5 سخن جوهر بود در پیش دانا   ولی در دل نهفته او نهانست
کمال اهل عرفان گنج مخفیست   ترا مرموز عالم خود عیانست
نشانه بگذرد هر کس در اینجا   کرم می کن که آن روشن نشانست

۱۵

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

بحمد الله که اعلی گشته جایست   نظر افکن به من در زیر پایست
امیری بر دعا مشغول گشته   نشد خالی کند هر دم ثنایست
10 ز الفاظ تو شاد آید همه کس   چه باشد گر رسد حسن ادایت

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

سختن در بود در پیش عزیزان	به قعر بحر دل لیکن نهانست
اگر از پادشه بی شد مروت	ز امواج مروت آن عیانست
سخندان را همه کس می کند یاد	سخن در صفحه دنیا نشانست

مفعول مفاعیل مفاعیل فعول (بحر هزج مثنیٰ اخرب مکفوف اهتم)

من وصل تو خواهم برسد محنت فرقت	بس بود فراق تو مرا کار نوبت	İ168b
5 بسیار کشیدم به ره عشق تو فرقت	وصلت بنما بس بود این کار نوبت	

فاعلاتن مفاعیلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

این تصور مکن که در غربت	کس ز زوق صفا بری باشد	İ169b
گرچه دور آید از وطن اما	خاطر از طعنه‌ها بری باشد	

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

مگو اسرار خود در پیش دشمن	ز اقوال شکایت شاد گردد
کند طعنه به اقوال دمام	ز طعن او جفا بنیاد گردد

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

سرای آخرت را می کن آباد   در آنجا می روند غمگین اگر شاد
فلک خود تفرقه خواهد نمودن   طریق علم را دایم کن ارشاد

مفتعلن مفتعلن فاعلات (بحر سریع مطوی موقوف)

نیست بدان رزق تولحظه بعید   این مثلست آمده یوم جدید
مخزن حق نامتتاهی ترا   از قدر خوردنت آید رسید

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

5 هر که طالب می شود از حق مراد   کی شود تقصیر او در اجتهاد
سعی می کن تو مراد خود بجو   که اهل المقصود ما نال المراد

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فع لن (بحر مجتث مثنی مخبون اصلم ضرب و عروض)

سفر نکو شود از یار هم سفر باشد   غبار خاک رهش سرمه بصر باشد
به هر منازل من گلستان شود با او   جمال دلکش او قبله نظر باشد

فعولن فعولن فعولن فعل (بحر متقارب مثنی اثرم)

İ171a ترا عیب عقبی بر آید مکن   ز عیب جهانم چه فخر و چه عار
درین کار دنیا برای معاش   تو امر خدا را بر آور به کار
چون دامن فشانای ازین روزگار   نماند به دامن ازینها غبار

فعولن فعولن فعولن فعل (بحر متقارب مثنی اثرم)

5 به علم و هنر شد کسی محترم   کجا مرد جاهل بگیرد وقار
ترا قدر و قیمت دهد معرفت   نیاید زر کم بها خود به کار

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مسدس مقصور)

مرا این نکته آمد نقل یک پیر   به لوح دل نشسته هست مسطور
تو اهل نظم را هرگز میازار   مشو بر چشمتم اموال مغرور
سخن گویان بپوشاند لباسی   ترا بد می شود زان نام مشهور
ترا بد خوبی بد نامی چه عارست   بماند زان نشان تا نفخه صور

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن (بحر رمل مسدس مقصور)

10 صحبت نیکان ترا چون عنبرست   گر نشینی تو به هم گیری اثر

این بعید از ناکسان آید وفا   از درخت خشک خود ناید ثمر

۲۸

فعولن فعولن فعولن فعول (بحر متقارب مثنی مقصور)

ترا رزق و نعمت دهد ذو الجلال   تضرع به درگاه دو نان مبر
توکل به باب خدا کن همان   رسد بر دهانت همه گل شکر

۲۹

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

با هنر پیدا شود همیان زر   در جهان آور به دست خود هنر
کاسه رزق خدا گشته هنر   از هنر هرگز نمی آید ضرر

۳۰

فاعلاتن مفاعلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

در جهان گیر جای آزاده   بار غم را پیشش ناس انداز
گنج وحدت مقام عرفانست   هیچ آنجا نمی رسد آواز

۳۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

کجا پنهان کنم عشق درون را   دریغا اشک چشمم هست غماز

دل آشفته را زد پنجه خود به دستم کی فتد آن اسیری باز

۳۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

İ174a اولیارا وارد آمد لا تخف   جهد می کن تا شوی خیر الخلف
هر چه آید از خدا شکوه مکن   سینه در راه بلا باشد هدف

۳۳

فاعلاتن مفاعلن فعلن (بحر خفیف مخبون محذوف)

İ174b اعتصام الوری بمغفرتک   عجز الواصفن عن صفتک
5 عاجزم در ادای حسن کلام   ما عرفناک حق مغفرتک

۳۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

ای امیری گر توانی ز اهل عالم گوشه گیر
تا خلاص آیی به هر جا از بلای صلح و جنگ
بی نشان خواهد شدن آخر بدن در زیر خاک
بس چه قید آید کشیدن در زمانه نام و ننگ
وقت رحلت چون رسد لازم شود ترک قبا
آخر این روی زمین آید به چشمم جای تنگ

۳۵

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

سخن بسیار گفتن نیست مقبول   سخن در جای گفتن هست معقول
سخن نا گفته دل آسوده گردد   ز هدیان گفتن آید مرد مسؤل

۳۶

مفاعلن فعلاطن مفاعلن فع لات (بحر مجتث مثنی مقطوع مسبغ)

بیا که فصل بهار این زمان چو گردد خول
شود دمی به فراغت به کار خود مشغول
امیری عذر چو دارد که هست پر تقصیر
نه پیش اهل دلان گشته عذر ها مقبول

۳۷

فاعلاتن مفاعلن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

5 عاشقان تشنه زلال وصال   در لب یار لیک ما لا مال
لعل جانان چو لعل رمانی   دور از آن می کشد امیری ملال

۳۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

یا شفیع المذنبین عذر گناه آورده ام
İ175b من به درگاه ترا هر دم پناه آورده ام

چشم شفقت بر گشای موی سیاهم شد سفید

من ازان شرمنده‌یم فرصت تباه آورده‌ام

۳۹

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی‌م مخبون مقطوع)

وقت آن شد که غم عشق همان بر گیرم

عشق نهان که مرا هست عیان بر گیرم

نقش هستی که حجابست میان من و یار

خواهم آن را که همان ز میان بر گیر

۴۰

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنی‌م اُخرب)

من کمترین گدا و تو سلطان محتشم	به هر جفای خاطر من تو همه رقم
5 غمها که می‌رسد به دل من ز عشق یار	ما را گر برای وصالش رسد چه غم
در دل امید وصل تو ما را صفا دهد	غمها به راه وصل تو باشد چه مغتنم

۴۱

فاعلاتن مفاعلهن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

هر کس اینجا که بد نهاد افتاد	او به نیکان نمی‌شود همدم
کار آن بود جمله نامردی	در شجاعت نمی‌شود رستم

İ176a

مرد مردم نمی شود بد کار   شاید آن را به ره شدن همدم

۴۲

فاعلاتن مفاعلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

İ176b پنج روزی که در بلا و محن   در سرای جهان تویی مهمان
تو که اینجا کفاف می طلبی   صد هزاران بلا رسیده هر آن
چون به معنی نظر کنی تو به حال   غیر قسمت نخورده ای تو از آن

۴۳

فعولن فعولن فعولن فعل (بحر متقارب مثنی محذوف)

5 اگر پاک طبعی دگر نیک خو   توقع ز درگاه دو نان مکن
بست بهر قوت تو یک نیم نان   مکش طعن نا کس قناعت بکن

۴۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

راغب دنیا مشو ای دل قناعت پیشه کن
صدر اقبال قناعت خوشتر آید جای من
قسمت او از ازل ناقص نمی آید رسد
قانع حال خودم بس زان طرف پروای من

۴۵

فاعلاتن مفاعلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

دم بدم در پناه فقر گریز	حرص تحصیل زر ز دل بفکن
چون بهایم علف چه قید ترا	روح پرور از آن بگو سخن
ره به عزلت سرای باقی بر	تا شود حال تو همه احسن

۴۶

فاعلاتن مفاعلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

آن پری روی احسن تقویم	در وفا داریم شود احسن
دل کشد دم بدم به سوی یار	شد سر کوی او مرا گلشن
گر نه بینم جمال دلجویش	بی جمالش جهان شود کلخن

۴۷

فاعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف اصلم ضرب)

در تنم هر سر مو گر آید چو زبان	شکر یک نعمت صبحان نتوانم کردن
شکر انعام خدا گرچه به ما فرض آمد	همچو فرمان تو هر آن نتوانم کردن

۴۸

فعولن فعولن فعولن فعل (بحر متقارب مثنی محذوف)

اگر پاک طبعی درین روزگار	تو احسان ز درگاه دو نان مجو
مروت نیاید ز دو نان به کس	مراد دل خود به نیکان بگو

فعولن فعولن فعولن فعل (بحر متقارب مثنیٰ محذوف)

نباشد در اینجا ز آدم کسی   که اخلاق آن جمله باشد نگو
تو خوی نکویش چه بوده نگر   به هر حال یک جا بود عیب او

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز تشویش لـوا آزاده گشتی   چه باشد منزل دیرینه را رو
به بولی آمدن را این دعا شد   مبارک باد گفتم منزل نو

فاعلاتن مفاعلن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

5 روی خود بر مقام طاعت نه   بندگی کن ترا چو طاعت به
کن توکل به خالق الکونین   انه غالب علی امره

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

İ178b با تواضع کن تو پیران نگاه   تا ترا حرمت رسد هر جا به راه
وقت پیری در رسد آخر ترا   عاقبت یکسان شود میر و سپاه

۵۳

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ سالم)

برای نعمت دنیا دویدن تا به کی هر جا
ترا یک لقمهٔ خود بس کفاف نفس اماره
ازان محظوظ شود دایم که حاصل می شود عقبی
ندامت می رسد آخر ز کار خود دو صد باره

۵۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

رجاء دعا

İ181a من چو محتاج دعايم دایما   می رسد بر من دعاهاى شما
هر که خواهد که گهی گوید دعا   زانکه محتاج آمدم من بر دعا

۵۵

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

در التماس دعا

5 بمیرم خط شود از من نشانه   به خط من بماند این فسانه
ندارد چون بقا این عمر فانی   دعا را خط من باشد بهانه
مرا هر کس که یاد آرد الهی   مقامش باد باغ جاودانه
ادا می کن چو کاتب را دعایی   رسد چون نامه ام خانه به خانه
تمنا می کند رحمت امیری   رسد تیری دعایش بر نشانه

دو بیتی ها^{۵۲}

۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

نعت لفظ پاک مصطفی را   نظر افکن که یابی^{۵۳} صفا را   Ì164b
چه نعمت بود نعت فخر عالم   عذای روح ازان اهل وفا را

۲

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

سلام بی نهاییه کردم املا   ثناهای مودت هست انشا
تحف باشد دعای من با جناب   دعاهای فراوان باشد آنها

۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

5 سماع حضرت منلای ما را   اگر حاضر شوی یابی^{۵۴} صفا را
امیری بشنو از نی چون بنالد   بر آرد از جداییها نوا را

۴

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

Ì165a سماع حضرت منلای ما را   اگر حاضر شوی یابی صفا را
مرید عشق جانان شو امیری   شنو با گوش جانان از نی ندا را

^{۵۲} در اصل این نیست.
^{۵۳} یابی: در اصل در بابی.
^{۵۴} یابی: در اصل بابی.

۵

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

دعا کن مرقد منلای ما را	سماع آور که در یابی صفا را
مرید اولیا گشته امیری	عزیمت می کند راه هدا را

۶

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

سماع حضرت منلای ما را	به جای آور که در یابی صفا را
امیری بشنو از نی ناله چند	بر آرد از جداییها نوا را

۷

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

5 امیری می کند تحفه دعاها به مقدارش بود نزد هدایا Ì165b
مقر عز و دولت باش هر جا دعا گوی شمایم من به هر جا

۸

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

Ì168a چو خر باشد به هر جا روستایی کسی را خوی بد بی نواست
نمی داند رسوم پارسایی به هر جا روستایی روستایست

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

İ168b مرا آشفته کرده ابرویت نهادم سر به خاک آستانت
چرا تأخیر کردن در ملاقات خبر بشنو که فی التأخیر آفات

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

İ171b دو شحینن دو داماد پیمبر ابو بکر و عمر[ؓ] عثمان حیدر
همه پاک آمدند آل و صحابه ره دین را همه بودند رهبر

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

5 زهی لطف تو بر من هست مطلق جلای دیده خط تو محقق
شرف با نام تو گیرد چو اوراق شوم لطف لطیف را من الیق

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

İ176a بحمد الله که دولت گشته همدم صفا در یافت هر کس اندرین دم
ترا چون صدر اعلی گشته منزل شود تاریخ آن با خیر مقدم

۱۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

İ178a همه کس در طلب بودند از شاه   بجویند رزق و مال منصب و جاه
امیری در توکل جا گرفته   برین شادم که الرزق علی الله

۱۴

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

نیم چندین اسیر منصب و جاه   نباشم در طریق دوست گمراه
امیری دست خود با خود کشیده   رسد رزقم که الرزق علی الله

۱۵

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

5 دل من حسن حانان در ربوده   مرا کیفیت از عشق تو بوده
بحمد الله نیفتادم مرایی   مرا هادی درین ره را نموده

۱۶

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

İ180a چه باشد دولت دنیا که خواهی   رضای حق طلب کن گر بخواهی
نصیحت گفتم ترک ادب نیست   ترا بس بود از من نیک خواهی

۱۷

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

مخور غم گر تو اینجا نا مرادی	به فردا می رسد از دوست شادی
نبی فرمود چون الفقر فخری	بحمد الله رسول الله هادی

۱۸

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

رسیده وقت پیری نا توانی	به جمال خود ندارم مهربانی
خیال خواب ایمنش بدم من آنی	گچرمش یل گبی وقتی جوانی

رباعیات

۱

و صلت چو مرا هست امید فردا   صعب آمده فرقت به دل من دردا
یارب ز در لطف نیایم نومید   رب ارحمنی و لا تذرنی فردا

İ166a

۲

خوشتتر ز کتاب در جهان یارم کیست   در غمکده زمانه غمخوارم کیست
از حرف و سبق مراد من دلدارست   جز فکر رخ یار دگر^{۵۶} کارم چیست

İ167b

۳

5 از حسن نکو نکو نمی شود کس   با خوی نکو کسی نفیس است
با حلق حسن نکو شود کس   با خصلت بد کسی خبیث است

İ168a

۴

کن سجده به درگاه کریم و اکبر   لا تدع مع الله الها آخر
گر اول کار تو شود بسم الله   هرگز نشود کار تو می دان ابتر

İ171b

۵

تکرار کنم ذکر کریم و اکبر   بر دل نرسد شرک کبیر و اصر

---

^{۵۶} دگر: در اصل دیگر.

امید دلم از کرم لطفش بس   لا تدع مع الله الها آخر

۶

هر که که شود به خال خود تو مضطر   لا تدع مع الله الها آخر
الطاف الهی همه کس را شامل   کس خود نبود مثال امیری افقر

۷

ماییم ز دیدار تو جانما مهجور   گر گریه کنم در غم هجران معذور
5 بر من چه شود گر تو نظر اندازی   از دیدن روی تو بر آیم مسرور

۸

بس در طلب بیع و شرا شد این ناس   ز اشغال فنا آمده دل را خود پاس İ173a
از وسوسه سود و زیان صافی باش   از دل ببرد مرد نکو خود وسواس

۵۷۹

حیف که به مایار بر آمد سرکش   عشق رخ آن یار مرا زد آتش
از مهر وفا بود مرا اندیشه   در جور و جفا بود به ما آن مهوش

۱۰

10 احوال من زار به جانان معروض   İ173b

مستم ز می عشق به یاران معروض

^{۵۷} ابیات این منظومه در اصل مفرد نوشته شده است.

بنگر که شب هجر گریانم من
تا دامن من چاک گر بیان معروض

۱۱

ای لطف و سخا را که تو گشتی منبع
از خاک مزلت همه کس را ارفع
پیوسته مکن تو دل به ما لا یعنی
آلوده مکن زبان به ما لا ینقع

۱۲

پر گشته ز باده محبت جامم
از مهر و محبت چو بر آید کامم İ175b
۵ کردم ورق چند در آنجا تسوید
در صحنه دوران بماند نامم

۱۳

از فرقت تو روز و شب اندوه کشم
من آدمیم کجا شود کوه کشم
گرچه که تو مه لقا و دل داده منم
در هجر تو اندوه من انبوه کشم

۱۴

یارب تو ز خلق بی نیازم کردان
در راه طلب تو فرازم کردان İ177a
در راه وفا مرا تو ثابت می کن
زان ره که نه سوی تست بازم کردان

۱۵

۱۰ یا من لک جود کل شیئ بیده
طوبی لمن ارتضاک نذر الغده İ178a

من در طلب رضای تو پیمودم   تو کام مرا خواه بده خواه مده

۱۶

جانا تو مرو در گذر تیر آه   بر آه فقیران نظر افکن هر گاه
حالم ز غم هجر دگر گون آمد   بر حال گدایان نظر اندازد شاه

۱۷

دورم ز در دوست ز جان بگذشته   این نامه من ز خون دل بنوشته
5 با درد غم هجر جگر خون آمد   زان بود قلم ز خون دل آغشته

۱۸

قسمت ز ازل چون که به ما افتاده   از کلک قضا جور و جفا افتاده
از مال جهان حصّه رها کردم من   بنگر که به من صدق و صفا افتاده

۱۹

از جرم و خطا آمده دل را اکراه   لایق نشود کردن او را هر گاه
احوال مرا آید عنایت از حق   لا حول ولا قوت له الا بالله

۲۰

10 وحدت بدهد بر دل من بینایی   از کثرت این خلق خوش است تنهایی
از شغل فنا هیچ به ما حاصل نیست   آزاده شدن بود مرا دانایی

İ180a

مفردات

۱

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب مکفوف محذوف)

کلک ازل که بر ورقم خط کشد عطا   بار دیگر کجا شود آن را کشد عطا   Ì165b

۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

گفت پیغمبر اگر خواهی صفا   عهد خود را دایما می کن وفا

۳

مفتعلن مفتعلن فاعلن (بحر سریع مطوی مقطوع مکشوف)

هر که کند حاجب مسلم روا   درد دلش را برساند دوا

۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنیٰ محذوف)

اشک گلگون در غمت هر لحظه پیدا شد مرا
در همه عمرم همین وصلت تمنا شد مرا

۵

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

İ166a گر به دست آری کتابم کن دعا لیس للانسان الا ماسعی

۶

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

در امید عطا افتاد املا رضای حق بود مقصود از انشا

۷

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنی مکفوف محذوف)

هر دم دعای دولت تو می کنم ادا دامت لك السعادة بالعز و العلی

۸

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنی مکفوف محذوف)

لایق چو هست ذات شریف ترا دعا دامت لك السعادة بالعزو العلی

۹

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

5 این کتاب از دست کس آمد مرا باز افتد یادگار از من ترا

۱۰

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

این کتاب از دست من افتد ترا   تا دعای خیر گردانی مرا

۱۱

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

از عطای ذو الجلال آمد جواب   کن دعای خیر ما را مستجاب İ166b

۱۲

مفعول مفاعلن مفاعلین فع (وزن رباعی)

دیوان عمل سیاه ناید یارب   بیهوده چو عمر تباه ناید یارب

۱۳

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

با غم دل گشته نقش این کتاب   از یمین من رسد یارب خطاب

۱۴

فعولن فعولن فعولن فعول (بحر متقارب مثنی مقصور)

5 خوش آید تواضع ز عزت مآب   به هر جا به پایین در آید گلاب

۱۵

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنیٰ مقصور)

İ167a

هر که نه افتاده به راه زحمت غربت قریب

او نمی داند چگونه می شود حال غریب

۱۶

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

عاشقان هر جا گشتند در دو تعب در ره جانان بمیرند در طلب

۱۷

فاعلاتن مفاعلن فعلن (بحر خفیف مخبون محذوف)

کیمیایگر کشیده رنج و تعب ابله اندر خرابه خورده رطب

۱۸

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات (بحر رمل مثنیٰ مخبون مقصور)

در سر کوی خودش بار به من کرد عتاب

ما لنا غیر سمعنا و اطعناک جواب

۱۹

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

یا ترا بم می کشد بر سوی غربت یا نصیب
یا مرا آواره کرده از وطن عشق حبیب

۲۰

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات (بحر مضارع مثنی اخرب مکفوف مقصور)

İ168b دل با خیال آن لب میگون ز دست رفت
ای علاقان چه چاره که دیوانه مست رفت

۲۱

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

چه گویم از غم دل حال چونست ز داغ درد محنت لاله گونست

۲۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مخبون مقصور)

گرچه اسباب تنعم نه کم است قد من از غم هجر تو خم است

۲۳

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

کسی را کذب گفتن بد خصالست سخن را راست آوردن زلالست

۲۴

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

سزا باشد کریمان سعادت کریمان کرم افتاده عادت

۲۵

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنی سالم)

ازان شد سینه ام ساده کنم تا نقش ابرویت
که یک لحظه نمی خواهم شود غایب مه رویت

۲۶

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

کنند در عشق جانان عاشقان بحث درین وادی کنند پیر و جوان بحث İ169a

۲۷

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

5 حسودان را حسد افتاد چون رنج کجا گیرند نصیب از نعمت و گنج

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

وارد آمد چون خبر الصبر مفتاح الفرج هر چه می آید بسر الصبر مفتاح الفرج

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

از تو ما را وعده وصلت کجا آید فتوح من درین غمها که افتادم ندارم عمر نوح

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

از غم دوران اگر خواهی فلاح عمر خود بگذار در راه صلاح

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

گونه گونه حال می بینم درین فیروزه کاخ

گاه تنگ آید به سیران چرخ گردون گه فراخ

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنیٰ مقصور)

در جهان هر جا که باشی خواه روم و خواه بلخ
می دهد آخر ترا ساقی دوران جام تلخ

فاعلاتن مفاعلهن فع لن (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع)

نار هجران نشانه از دوزخ   آنچنین حال را هزار آو خ

مفتعلن مفتعلن فاعلات (بحر سریع مطوی موقوف)

İ170a هر که قدم بر در مولی نهاد   خاتم اقبال به دستش فتاد

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنیٰ مخبون مقطوع)

الم هجر تو بر دل که به غایت آمد   مرحمت کن که مرا وقت عنایت آمد

۳۶

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

خیالت در دل من هست موجود ملاقات تو گشته اصل مقصود

۳۷

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنیٰ اُخرب)

این جام خانه من جام جهان نما شد
هر روزنش به هر سو بنگر که دلگشا شد

۳۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

هر که محراب دعا را سر نهد حق مراد خاطرش بهتر دهد

۳۹

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

وعدۀ لطف تو دارم امید کی شود ما را رسد روز نوید

۴۰

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنیٰ محذوف)

5 یا کشد خاکم در آنجا یا سرانجام کشد یا نصیب افتاد مرا از دل آرامم کشد

۴۱

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

یا نصیب من کشد آنجا و یا خاکم کشد
یا به زنجیر قضا این چرخ بی باکم کشد

۴۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

یا کشد خاکم به غربت یا نصیب من کشد محنت راه سفر را یا نصیب من کشد

۴۳

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

یا کشد خاکم به سوی راه یا دولت کشد یا کشد محنت در آن وای ویا غربت کشد İ170b

۴۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

گر مصور هیئت آن قامت رعنا کشد شیوه رفتار او را از چه روا املا کشد

۴۵

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

5 ز غمهای درون هرگز نشد شاد مبارک مرده شد کی کردن آزاد

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع)

خط رویت به نظر غالیه آمیز آمد   شکر الله که مرا سبزه نو خبر آمد

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنی اخب)

هر نازنین که بینم جولان کنان بر آید   سودای مهر جانان افزون سر بر آید

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

خوشا بادی که از کوی تو آید   به سویم بوی جان بخت بر آید

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لن (بحر رمل مثنی مخبون محذوف)

کس نباشد ز غمت فکر دقایق نکند   یا ز سودای آن ترک علایق نکند

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنی اخب)

5 سودای عشق جانان هر لحظه بر سر آید   هر روز مشکل من در عشق دیگر آید

۵۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

کسی^{۵۸} خواهم حدیث یار گوید از آن جانب مرا اخبار گوید

۵۲

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

زمین خواهد شدن چون منزل آخر نمی باید مرا دیبای فاخر İ172a

۵۳

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

چو خونم ریزد آن شوخ ستمگر ز دستش هر چه آید خوب و بهتر

۵۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

این کتاب افتاد من کردم گذر چشم بی فرمانده چون کردن نظر

۵۵

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

5 نظرگاه خدا شد قلب مکسور نهان کی باشد آنجا نقطه زور

---

^{۵۸} کسی: در اصل کس.

۵۶

مفتعلن مفتعلن فاعلات (بحر سریع مطوی موقوف)

هر که کند بر در مولی نیاز عاقبت الامر شود سر فراز İ172b

۵۷

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

در جنت کسی را می شود باز به نیکویان شود هر لحظه دمساز

۵۸

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

زهی معطی تعالی و تقدس توکل بر در سبحان مرا بس İ173a

۵۹

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

شود جام اجل در دست هر کس نصیحت موت یاران بس بود بس

۶۰

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

5 درین عالم نباشد مهربان کس غم عشقم همین ما را بس است بس

۶۱

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

نصیحت می کنم بشنو ترا بس   نمی آید کرم از دست نا کس

۶۲

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنی مقصور)

دلبر با عاشقان یک شب بیا دمساز باش   نازنینی از همه سلطان تخت ناز باش

۶۳

فاعلاتن مفاعیلن فع لات (بحر خفیف اصلم مخبون مقطوع مسبغ)

رفت از من قرار و طاقت و هوش   در راه تو افتاده ام بی هوش

۶۴

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

درد عشق یار را دل شد اخص   قصه یوسف مرا بس بود نص İ173b

۶۵

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لات (بحر رمل مثنی مخبون مقطوع مسبغ)

5 شد دعا از من افتاده به یاران معروض

صبح و شام از دل و جان هست به جانان معروض

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

ز شرح حال من باشد بیان خط به عالم از من افتاده نشان خط

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

ز جور آن پری ماییم محظوظ گر استغنا کند آییم محظوظ

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مسدس مقصور)

در غم هجر تو گریانم چو شمع تا سحر هر لحظه سوزانم چو شمع Ì174a

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

بر دل من می رسد از هجر داغ زان رسد از جمله عالم فراغ

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

5 در سلوک اولیا بینم شرف وارد آمد اولیا را لا تخف

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات (بحر رمل مثنیٰ مقصور)

جز غم عشقت ندارم اندرین فیروزه طاق   از غم عشق تو می آید مرا چندین مذاق

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

مكن نازك دلان را طعنهٔ تتگ   چنان مینا شود يك پاره با سنگ İ174b

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

گر دعا گویی به من از جان و دل   جرم تو باد از دفتر مضمحل

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

نمی دانم چه خواهد شد درین حال   مرا روز فراق است هست يك سال İ175a

فاعلاتن مفاعلن فعلات (بحر خفیف مخبون مقصور)

5 تشنگان را عطای آب زلال   به شود از عطای مال و منال

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

مرا فکر فنا افتاد بر دل   بلی ترک جهان بسیار مشکل

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

هر چه مقصومست در روز ازل   می رسد او را نمی آید خلل

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

هر که در کار خود آید مشغول   رزق خود افزون بر آید تحمیل

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

نروید هر زمین شوره سنبلی   در آن وادی کجا پیدا شود گل

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

5 زمین شوره را مکن تو سنبلی   کجا سنبلی برون آید ویا گل

۸۱

مفتعلن مفتعلن فاعلات (بحر سریع مطوی موقوف)

بسم الله الرحمن الرحيم واسطه لطف کریم و رحیم İ175b

۸۲

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنی اخب)

سرمایه قناعت شد گنج بی کرانم رزقم از آن رسیده من شادمان برانم İ176a

۸۳

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن (بحر مضارع مثنی اخب)

گنجینه قناعت پر گشته خان و مائم رزقم از آن رسیده هر لحظه شادمانم

۸۴

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنی موقوف محذوف)

ای مه لقا که دل به جمال تو بسته ام بنگر به ما که پیر و ضعیف شکسته ام

۸۵

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

5 رسد بخت سعادات تو با کام ز دیدارت شود روشن درین جام

۸۶

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل (بحر هزج مسدس مقصور)

دری که ز دیده من هست پنهان   نمی داند کلیدش غیر رحمان İ177a

۸۷

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مثنی محذوف)

کرده‌ای در دل اسلس عشق را محکم چنان   کس نیایم در جهان بر حال زارم مهربان

۸۸

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

وارد آمد از امیری این سخن   در حق این بنده می بر حسن ظن

۸۹

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (بحر رمل مسدس محذوف)

در عطای حق بود امید آن   این سخن را گفت امیری ناتوان

۹۰

مفتعلن مفتعلن فاعلات (بحر سریع مطوی موقوف)

5 هر که نهد بر در مولی جبین   لطف خدا می شود او را معین

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلن (بحر مضارع مثنیٰ اخرب محذوف)

سرمایه قناعت من گنج بی کران   آنجا نمی رسد طمع خام ناکسان

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

دل ویرانه را توشاد کردن   ز لطف خود مرا آباد کردن Ì177b

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (بحر هزج مثنیٰ سالم)

ز هجر دوستان خون شد دو چشم خون فشان من
که تا در صفحه عالم بماند این نشان من

مفتعلن مفتعلن فاعلات (بحر سریع مطوی موقوف)

خاتمه ام خیر شود یا اله   جمله فنا جمله هبا ماسوا Ì178a

۹۵

مفاعِلن فعلاَتِن مفاعِلن فعِلن (بحر مجتث مثنی محذوف)

درود خواجه که تعلیم من شده ز اله مبشرا و نذیرا لتؤمنوا بالله

۹۶

مفاعِلین مفاعِلین فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

İ179a مکن دل را ز طعن خویش خسته چه کار آید ز مینای شکسته

۹۷

مفعول مفاعِلن فعول (بحر هزج مسدس اخرب مقبوض اهتم)

پیکان ستم به جان رسیده از بار غمت قدم خمیده

۹۸

مفاعِلین مفاعِلین فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

İ179b به هر کس می نما شفقت تو در راه نباشد ضایع الجر علی الله

۹۹

مفاعِلین مفاعِلین فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

5 اگر جانان نباشد در مکانی شاید کردن آنجا زندگانی İ180a

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

اگر خواهی درین عالم صفایی   مکن ناحق کسی را تو ازایی

مفاعیلن مفاعیلن فعولن (بحر هزج مسدس محذوف)

تویی مظهر با لطف الهی   امیری بنده را فکن نگاهی

فهرست آیات

آیات	قران کریم:سوره/آیه	سطر و صفحه در متن
...إِنَّهُ خَلَقَ عَظِيمٌ	۴/۶۸	۳۱/۱ ، ۲۹/۹
...إِنِّي أَنَا اللَّهُ...	۳۰/۲۸	۲۲۳/۶
...رَبُّ الْعَالَمِينَ	۱۸۲/۳۷ ، ۲/۱	۱۸/۲ ، ۱۷/۱۰
...أَوْفُوا بِالْعَهْدِ...	۳۴/۱۷	۲۳۷/۲
...بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ	۴۴/۴۰	۶/۱
...تُوبُوا إِلَى اللَّهِ...	۳۱/۲۴	۲۲/۴
...ثَانِي اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ...	۴۰/۹	۱۳۱/۹
...جَبَلِ الْوَرِيدِ	۱۶/۵۰	۱۰۱/۱
...حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ...	۳/۶۵	۲۶۶/۷
...خَيْرُ الْحَاكِمِينَ	۸۷/۷ ، ۱۰۹/۱۰ ، ۸۰/۱۲	۱۸/۸
...خَيْرُ الْغَافِرِينَ	۱۵۵/۷	۱۹/۳
...خَيْرُ الْفَاحِشِينَ	۸۹/۷	۱۸/۱۲
...ذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ	۳۰/۴۵	۱۸/۱۱
...رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ	۱۰۷/۲۱	۳۳/۲۱ ، ۳۳/۵ ، ۱۸/۷
... سِرَاجٌ وَهَّاجٌ	۱۳/۷۸	۸۴/۱۱ ، ۲۷/۷
...عَلَّمَ الْإِنْسَانَ...	۵/۹۶	۱۷/۱۳
...فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ	۷۳/۳۹	۳۴/۲
...قَدْ خَابَ...	۱۰/۹۱	۵۴/۵
...قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ...	۲ ؛ ۱/۱۱۲	۶/۱۱

١٧٠/٥ ، ٨٩/٩	٤٤/٢٥ ، ١٧٩/٧	... كَاللَّانِعَامِ ...
١٧/٢	٢٦/٥٥	كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ
١٤٦/٢ ، ٢٢/١٤ ، ٩/١٣	٧٣/٦ ، ١١٧/٢ ٤٠/١٦	كُنْ فَكَانَ (فِيَكُنْ) (اشاره به آيات):
١٨/٩	٩٧/١٢	... كُنَّا خَاطِئِينَ ...
٢٠/١ ، ٢١/١ ، ٢١/١٢ ، ٣٥/٤	١٩/٤٧	... لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ...
٣٠٥/٥ ، ٢٧٣/٢	٦٨/٢٠	... لَا تَخَفْ ...
٢٨٨/٢ ، ٢٨٨/١ ، ٢٨٧/٧	٢١٣/٢٦ ، ٨٨/٢٨	لَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ ...
٢٥٦/١٧	١٣/٥٩	... لَا يَفْقَهُوْنَ ...
٢٥٨/١٩	١٦/٤٠	... لِمَنْ ...
٩٠/٥ ، ٨٧/٨ ، ٧٣/٢ ٢٥٨/١٦ ، ٢٥٧/٢	١٩/١٧	مَنْ أَرَادَ ..
١٨/٥ ، ١٧/٨	٢٠/٧٧ ، ٨/٣٢	... مِنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ...
٢٢٣/١١	٩/٣٢ ، ٢٩/١٥	... نَفَخْتُ فِيهِ ...
١٨/٧	٢/٢	... هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ...
٣٩/٣	١/٧٦	هَلْ أَتَى ...
١٠١/٢	٣٠/٥٠	... هَلْ مِنْ مَّزِيدٍ ...
١٨٥/٣	٧٨/٣٦	... يُجِئِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ...

فهرست احادیث

- احادیث
 سطر و صفحه در متن
- جَفَّ الْقَلَمُ ... (اشاره به حدیث: جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا أَنْتَ لَاقٍ: فَأَخْتَصَّ عَلَى ذَلِكَ أَوْ ذَرَّ) ابی عبدالله محمد بن اسماعیل البخاری، صحیح البخاری، بیروت، ۱۹۹۰، ج ۵، ص ۱۹۵۳
- ۱۲۹/۹
 الْحَيَاءُ يَمْنَعُ الرِّزْقَ: عجلونی، اسمعیل بن محمد، کشف الخفاء، بیروت، ۱۹۹۶، ج ۱، ص ۴۴۲.
- ۱۷۱/۲
 الدَّلَالُ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلُهُ: عجلونی، اسمعیل بن محمد، کشف الخفاء، بیروت، ۱۹۹۶، ج ۱، ص ۴۸۰.
- ۳۹/۴
 سَلَوْنِي... (اشاره به حدیث: سَلَوْنِي قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِي) ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ۱۹۶۷، ج ۱۲، ص ۱۸۸؛ السیوطی، جلال الدین، عبد الرحمن بن ابی بکر، تاریخ الخلفاء، بیروت، ص ۱۸۸.
- ۲۹۷/۱
 الصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ: عجلونی، اسمعیل بن محمد، کشف الخفاء، بیروت، ۱۹۹۶، ج ۲، ص ۲۷.
- ۲۸۵/۲، ۱۲۹/۸
 فقر... فخر من (اشاره به حدیث: الْفَقْرُ فَخْرِي، وَ بِهِ أَفْنَحِرُ). عجلونی، اسمعیل بن محمد، کشف الخفاء، بیروت، ۱۹۹۶، ج ۲، ص ۱۱۳.
- ۳۹/۸
 ...لَا فَتَى... (اشاره به حدیث: لَا سَيْفَ إِلَّا دُوالْفَقَارِ وَ لَا فَتَى إِلَّا عَلَيَّ). عجلونی، اسمعیل بن محمد، کشف الخفاء، بیروت، ۱۹۹۶، ج ۲، ص ۴۸۸.
- ۳۷/۱۰، ۳۴/۷، ۲۸/۱۱
 ۱۵۹/۱۲، ۱۵۹/۱۲
 لَوْلَاكَ... (اشاره به حدیث: لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ مَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاكَ). عجلونی، اسمعیل بن محمد، کشف الخفاء، بیروت، ۱۹۹۶، ج ۲، ص

.٢١٤

سجن مؤمن... (اشارة به حديث :الدُّنْيَا سَجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ .) عجلوني، اسمعيل بن محمد، كشف الخفاء، بيروت، ١٩٩٦، ج ١، ص ٤٩٤.

مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا: عجلوني، اسمعيل بن محمد، كشف الخفاء، ٩٦/٣، ٢٥٧/٢٥، بيروت، ١٩٩٦، ج ١، ص ٣٨٤.

فهرست اسمای اشخاص و امكان و كتب

الف	
۲۵۳	ابرهیم ادهم
۲۸۳	ابو بكر (پیغمبر)
۲۶۰، ۱۲۱، ۳۷	احمد (پیغمبر)
۲۵۳، ۱۴۰	ارس
۱۰۸	اسکندر
۲۴۲، ۱۲۶	اصفهان
۱۵۱	البرز قاف
۳، ۹، ۱۳، ۲۹، ۳۳، ۵۰، ۶۶، ۸۵، ۱۰۰، ۱۰۴، ۱۲۰، ۱۳۴، ۱۵۰، ۱۵۳، ۱۷۱، ۱۷۴، ۱۷۹، ۲۰۱، ۲۳۴، ۲۳۷، ۲۵۵	امیر
۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳	امیری

۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۳، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۸، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۹، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۴، ۲۸۸، ۳۰۹، ۳۱۲، ۳۷۳	
ب	
۲۹	بلال
۹۱	بیستون
ج	
۷۰	جامی
۵۵، ۴۰	جم
۲۳۸، ۱۸۰، ۱۴۰	جیحون
چ	
۲۲۳، ۲۰۸، ۱۰۳	چین
ح	

حرم	۲۲۸، ۲۲۴، ۱۹۱، ۳۲، ۳۰، ۹
حجاز	۱۳۷
حیدر (علی)	۲۸۳۰، ۳۸
خ	
ختن	۱۶۵، ۱۰۷
خواجهی کرمانی	۲۶۱
د	
دارا	۲۳۱، ۱۷
ر	
رستم	۲۷۵
روم	۲۹۸، ۱۱۴، ۶۸
ز	
زلیخا	۶۲
س	
سلیمان	۲۱۰، ۱۷۱، ۱۵۵
ش	
شمس تبریزی	۱۰۳
شیراز	۱۲۶
ع	
عثمان (پیغمبر)	۲۸۳، ۱۲۱
عطار	۲۶۱، ۲۲۰

۱۲۱، ۳۹	علی (پیغمبر)
۲۸۳، ۱۲۱	عمر (پیغمبر)
ف	
۳۸	فاروق (عمر)
ق	
۲۶۲، ۲۵۱، ۱۸	قرآن
ک	
۲۲۲	کسری
۲۶۰، ۳۲، ۲۷	کعبه
۱۰۰	کمال خجندی
۱۷۸، ۱۰۸	کنعان
۲۰۲	کوه کن (فرهاد)
ل	
۲۳۰، ۱۱۴، ۷۹، ۵۹	لیلی
م	
۱۲۷، ۱۲۵، ۱۱۴، ۱۱۱، ۹۸، ۹۴، ۸۸، ۸۳، ۷۹، ۵۹، ۴۵، ۱۴۹، ۱۵۹، ۱۸۰، ۱۸۷، ۱۹۶، ۱۹۸، ۲۰۸، ۲۱۳، ۲۲۴، ۲۴۱، ۲۳۹، ۲۳۰، ۲۲۵	مجنون
۲۶۸، ۳۸، ۳۷	محمد (احمد)
۲۸۱، ۲۶۲، ۲۵۱، ۳۹، ۳۵، ۳۱، ۲۵، ۵	مصطفی (احمد)
۹۵	مسیح (عسی)

٢٢٠	منطق الطير
٢٢٣	موسى (بيغمبر)
٢٣٠، ١١٤، ٧٩، ٥٩	مولانا
ن	
٢٩٧	نوح (بيغمبر)
و	
٧٩	وامق
هـ	
١٥٥	هدهد
٢١٧، ١٩٣	هما
ى	
٣٠٤، ٢٤٢، ٢٢٠، ١٧٨، ١٠٨، ٦٢	يوسف (بيغمبر)